

ತದ್ವರ್ಷಪುರುಷಾಃ ಶ್ರುತಧರವೀರ್ಯಧರಮುಂಧ-
ರೇಷಂಧರಸಂಜ್ಞಾ ಭಗವಂತಂ ವೇದಮಯಂ ಸೋಮ-
ಮಾತ್ಮಾನಂ ವೇದೇನ ಯಜಂತೇ || ೧೧ ||

ಸ್ವಗೋಭಿಃ ಪಿತೃದೇವೇಭ್ಯೋ ವಿಭಜನ್ ಕೃಷ್ಣಪುಕ್ಷಯೋಃ |
ಪ್ರಜಾನಾಂ ಸರ್ವಾಣಾಂ ರಾಜಾಂಧಃ ಸೋಮೋ ನ ಅಸ್ತಿತಿ
|| ೧೨ ||

ವಿವಂ ಸುರೋದಾದ್ಭಹಿಸ್ತದ್ವಿಗುಣಃ ಸಮಾನೇನಾ-
ವೃತೋ ಫೃತೋದೇನ ಯಥಾಪೂರ್ವಃ ಕುಶದ್ವಿಪೋಃ
ಯಸ್ಮಿನ್ಶ್ರುತಸಂಜ್ಞೋ ದೇವಕೃತ್ಪದ್ವಿಪಾಖ್ಯಾಕೋಃ ಪ್ಲವನ
ಇವಾಪರಃ ಸ್ವಪ್ನರೋಚಿಷಾ ದಿಶೋ ವಿರಾಜಯತಿ
|| ೧೩ || ತದ್ವಿಪಪತಿಃ ಪೈಯವೃತೋ ರಾಜನ್ ಹಿರಣ್ಯರೇತಾ
ನಾಮ ಸ್ಥಂ ದ್ವಿಪಂ ಸಪ್ತಭ್ಯಃ ಸ್ವಪುತ್ರೇಭ್ಯೋ ಯಥಾಭಾಗಂ
ವಿಭಜ್ಯ ಸ್ವಯಂ ತಪ ಆತಿಷ್ಠತ | ವಸುವಸುದಾನದೃಢರುಚಿ-
ನಾಭಿಗುಪ್ತಸ್ತುತೃವ್ರತವಿವಿಕ್ತವಾಮದೇವನಾಮಭ್ಯಃ || ೧೪ ||
ತೇಷಾಂ ವರ್ವೇಷು ಸೀಮಾಗಿರಯೋ ನದೃಶ್ಯಾಭಿಜ್ಞಾತಾಃ
ಸಪ್ತಸಪ್ತೇ ಚಕ್ರಶ್ಚತುಃಶೃಂಗಃ ಕಪಿಲಶ್ಚಿತ್ರಕೂಟೋ ದೇವಾ-
ನೀಶ ಉರ್ಧ್ವರೋಮಾ ದ್ರವಿಣ ಇತಿ ರಸಕುಲ್ಯಾ ಮಧು-
ಕುಲ್ಯಾ ಮಿತ್ರವಿಂದಾ ಶ್ರುತವಿಂದಾ ದೇವಗರ್ಭಾ ಫೃತ-
ಚ್ಯುತಾ ಮಂತ್ರ ಮಾಲೇತಿ || ೧೫ || ಯಾಸಾಂ ಪಯೋಭಿಃ
ಕುಶದ್ವಿಪೌಕಸಃ ಕುಶಲಕೋವಿದಾಭಿಯುಕ್ತಕುಲಕಸಂಜ್ಞಾ
ಭಗವಂತಂ ಜಾತವೇದಸರೂಪಿಣಂ ಕರ್ಮಕೌಶಲೇನ
ಯಜಂತೇ || ೧೬ ||

ಪರಸ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮಣಃ ಸಾಕ್ಷಾಜ್ಜಾತವೇದೋಽಪಿ ಹವ್ಯವಾಟ್ |
ದೇವಾನಾಂ ಪುರುಷಾಂಗಾನಾಂ ಯಜ್ಞೇನ ಪುರುಷಂ ಯಜೇತಿ
|| ೧೭ ||

ತಥಾ ಫೃತೋದಾದ್ಭಹಿಃ ಕ್ರೌಂಚದ್ವಿಪೋಃ ದ್ವಿಗುಣಃ
ಸಮಾನೇನ ಕ್ಷೀರೋದೇನ ಪರಿತ ಉಪಕ್ಸ್ವಪ್ತೋ ವೃತೋಃ
ಯಥಾ ಕುಶದ್ವಿಪೋಃ ಫೃತೋದೇನ ಯಸ್ಮಿನ್ ಕ್ರೌಂಚೋಃ
ನಾಮ ಪರ್ವತರಾಜೋ ದ್ವಿಪನಾಮನಿರ್ವರ್ತಕ ಆಸ್ತೇ
|| ೧೮ || ಯೋಽಸೌ ಗುಹಪ್ರಹರಣೋನ್ಮಥಿತನಿತಂಬ-
ಕುಂಜೋಽಪಿ ಕ್ಷೀರೋದೇನಾಸಿಚ್ಯಮಾನೋ ಭಗವತಾ
ವರುಣೇನಾಭಿಗುಪ್ತೋ ವಿಭಯೋ ಬಭೂವ || ೧೯ ||

ವೇದಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ಉಪಾಸನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. || ೧೧ || ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷ
ಮತ್ತು ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಕಿರಣಗಳಿಂದ ವಿಭಾಗಗೈದು ದೇವತೆ
ಗಳಿಗೆ, ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ಹಾಗೂ ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಅನ್ನವನ್ನು ಕೊಡು
ವಂತಹ ಆ ಚಂದ್ರದೇವನು ನಮಗೆ ರಾಜ (ರಂಜನೆ ಮಾಡುವವ)
ನಾಗಲಿ - ಎಂದು ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಾರೆ. || ೧೨ ||

ಇದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯಸಮುದ್ರದ ಮುಂದೆ ಅದಕ್ಕೆ ಎರಡ
ರಷ್ಟು ವಿಸ್ತಾರವುಳ್ಳ ಕುಶದ್ವೀಪವಿದೆ. ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ದ್ವೀಪಗಳಂತೆ
ಇದೂ ಕೂಡ ತನ್ನಷ್ಟೇ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಶುಷ್ಕದ ಸಮುದ್ರದಿಂದ ಬಳಸ
ಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನು ರಚಿಸಿದ ಒಂದು ದರ್ಭೆಯ
ತೆಂಡೆಯಿರುವುದರಿಂದಲೇ ಇದಕ್ಕೆ ಕುಶದ್ವೀಪ ಎಂಬ ಹೆಸರಾ
ಯಿತು. ಇದು ಮತ್ತೊಂದು ಅಗ್ನಿದೇವನಂತೆ ತನ್ನ ಕೋಮಲ ಹುಲ್ಲು
ಗಳ ಕಾಂತಿಯಿಂದ ಎಲ್ಲ ದಿಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಬೆಳಗಿಸುತ್ತದೆ. || ೧೩ ||
ರಾಜೇಂದ್ರನೇ! ಪ್ರಿಯವ್ರತನ ಪುತ್ರ ಹಿರಣ್ಯರೇತ ಮಹಾರಾಜನು
ಈ ದ್ವೀಪಕ್ಕೆ ಅಧಿಪತಿಯು. ಇವನು ಇದನ್ನು ಏಳು ವಿಭಾಗಗಳಾಗಿ
ವಿಂಗಡಿಸಿ ಅವುಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಏಳು ಪುತ್ರರಾದ ವಸು, ವಸುದಾನ,
ದೃಢರುಚಿ, ನಾಭಿಗುಪ್ತ, ಸ್ತುತೃವ್ರತ, ವಿವಿಕ್ತ ಮತ್ತು ವಾಮದೇವ -
ಇವರಿಗೆ ಹಂಚಿಕೊಟ್ಟು ತಾನು ತಪಸ್ಸುನಾಟರಿಸಲು ಹೊರಟು
ಹೋದನು. || ೧೪ || ಅವುಗಳ ಗಡಿಗಳನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸುವ ಏಳು
ಪರ್ವತಗಳು ಮತ್ತು ಏಳು ನದಿಗಳೂ ಇವೆ. ಚಕ್ರ, ಚತುಶೃಂಗ,
ಕಪಿಲ, ಚಿತ್ರಕೂಟ, ದೇವಾನೀಶ, ಉರ್ಧ್ವರೋಮಾ ಮತ್ತು
ದ್ರವಿಣ - ಇವು ಏಳು ಪರ್ವತಗಳೂ, ರಸಕುಲ್ಯಾ, ಮಧುಕುಲ್ಯಾ,
ಮಿತ್ರವಿಂದಾ, ಶ್ರುತವಿಂದಾ, ದೇವಗರ್ಭಾ, ಫೃತಚ್ಯುತಾ ಮತ್ತು
ಮಂತ್ರಮಾಲಾ ಎಂಬ ಏಳು ನದಿಗಳು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿವೆ. || ೧೫ ||
ಈ ನದಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಕುಶದ್ವೀಪ ನಿವಾಸಿಗಳಾದ ಕುಶಲ,
ಕ್ಷೀರವಿದ, ಅಭಯುಕ್ತ ಹಾಗೂ ಕುಲಕರೇಬ ನಾಲ್ಕು ವರ್ಣದ
ಪುರುಷರು ಅಗ್ನಿಸ್ವರೂಪನಾದ ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು
ಯಜ್ಞಾದಿ ಕರ್ಮಕೌಶಲ್ಯದಿಂದ ಉಪಾಸನೆಮಾಡಿ ಹೀಗೆ ಸ್ತುತಿಸು
ತ್ತಾರೆ. || ೧೬ || ಎಲೈ ಅಗ್ನಿದೇವನೇ! ನೀನು ಪರಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಸಾಕ್ಷಾ
ತ್ಪಾಗಿ ಹವಿಸ್ಸನ್ನು ಮುಟ್ಟಿಸುವವನಾಗಿರುವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಶ್ರೀಭಗವಂತ
ನಿಗೆ ಅಂಗಭೂತರಾದ ದೇವತೆಗಳ ಕುರಿತು ನಾವು ಮಾಡುವ
ಯಜ್ಞಗಳ ಮೂಲಕ ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ಯಜ್ಞಪೂಜೆಯು ಸಂತ್ಯಪ್ತಿ
ಯುಂಟಾಗುವಂತೆ ಮಾಡು. || ೧೭ ||

ಎಲೈ ರಾಜನೇ! ಮತ್ತೆ ಪೈತಸಮುದ್ರದ ಮುಂದೆ ಅದಕ್ಕೆ
ಎರಡರಷ್ಟು ವಿಸ್ತಾರವುಳ್ಳ ಕ್ರೌಂಚದ್ವೀಪವಿದೆ. ಕುಶದ್ವೀಪವು
ಶುಷ್ಕದ ಸಮುದ್ರದಿಂದ ಸುತ್ತುವರಿದಂತೆ ತನ್ನಷ್ಟೇ ವಿಸ್ತಾರವಾದ
ಹಾಲಿನ ಸಮುದ್ರದಿಂದ ಈ ಕ್ರೌಂಚದ್ವೀಪವು ಸುತ್ತುವರಿಯ
ಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಕ್ರೌಂಚವೆಂಬ ದೊಡ್ಡ ಪರ್ವತವಿದೆ. ಅದರಿಂದ
ಇವರ ಹೆಸರು ಕ್ರೌಂಚದ್ವೀಪವೆಂದಾಯಿತು. || ೧೮ || ಈ
ಪರ್ವತವು ಹಿಂದೆ ಕಾರ್ತಿಕೇಯಸ್ವಾಮಿಯ ಶಕ್ತಾಯುಧದಿಂದ
ಭೇದಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ಗಾಯಗೊಳಿಸಿದ್ದರೂ ಕ್ಷೀರಸಮುದ್ರದಿಂದ ನೆನೆ
ಸಲ್ಪಟ್ಟು, ವರುಣದೇವರಿಂದ ರಕ್ಷಣೆಗೊಂಡು ನಿರ್ಭಯ
ವಾಯಿತು. || ೧೯ || ಪ್ರಿಯವ್ರತನ ಪುತ್ರ ಮಹಾರಾಜಾ ಪುತ್ರ

ತಸ್ಮಿನ್ನಪಿ ಪ್ರೈಯವ್ರತೋ ಘೃತಪೃಷ್ಠೋ ನಾಮಾಧಿಪತಿಃ ಸ್ವೇ
ದ್ವಿಪೇ ವರ್ಷಾಣಿ ಸಪ್ತ ವಿಭಜ್ಯ ತೇಷು ಪುತ್ರನಾಮಸು
ಸಪ್ತರಿಕ್ತಾದಾನ್ ವರ್ಷಪಾನಿವೇಶ್ಯ ಸ್ವಯಂ ಭಗವಾನ್ಭವತಃ
ಪರಮಕಲ್ಯಾಣಯತಸ ಆತ್ಮಭೂತಸ್ಯ ಪರೇಶ್ವರಣಾರ-
ವಿಂದಮುಪಜಗಾಮ || ೨೦ || ಆಮೋ ಮಧುರುಹೋ
ಮೇಘಪೃಷ್ಠಃ ಸುಧಾಮಾ ಭ್ರಾಜಪ್ಠೋ ಲೋಹಿತಾಗೋ
ವನಸ್ಪತಿರಿತಿ ಘೃತಪೃಷ್ಠಸುತಾಸ್ತೇಷಾಂ ವರ್ಷಗಿರಯಃ ಸಪ್ತ
ಸಪ್ತೈವ ನದ್ಯಶ್ಚಾಭಿಖ್ಯಾತಾಃ ಶುಕ್ಲೋ ವರ್ಧಮಾನೋ
ಭೋಜನ ಉಪಬರ್ಹಿಣೋ ನಂದೋ ನಂದನಃ ಸರ್ವ-
ತೋಭದ್ರ ಇತಿ ಅಭಯಾ ಆಮೃತೌಘಾ ಆರ್ಯಕಾ
ತೀರ್ಥವತೀ ವೃತ್ತಿರೂಪವತೀ ಪವಿತ್ರವತೀ ಶುಕ್ಲೇತಿ || ೨೧ ||
ಯಾಸಾಮಂಭಃ ಪವಿತ್ರಮಮಲಮುಪಯುಂಜಾನಾಃ
ಪುರುಷಯುಷಭದ್ರವಿಣದೇವಕಸಂಜ್ಞಾ ವರ್ಷಪುರುಷಾ
ಆಪೋನುಯಂ ದೇವಮಪಾಂ ಪೂರ್ಣೇನಾಂಜಲಿನಾ
ಯಜಂತೇ || ೨೨ ||

ಆಷ್ಠ ಪುರುಷವೀರ್ಯಾಃ ಸ್ವ ಪುನಂತೀರ್ಭೂರ್ಭುವಃ ಸುವಃ |
ತಾ ನಃ ಪುನೀತಾಮೀವಘ್ನೀಃ ಸ್ವ ಪತಾಮಾತ್ಮನಾ ಭುವ ಇತಿ
|| ೨೩ ||

ಏವಂ ಪುರಸ್ತಾತ್ಕ್ವೀರೋದಾತ್ತರಿತ ಉಪವೇಶಿತಃ ಶಾಕ-
ದ್ವಿಪೋ ದ್ವಾತ್ರಿಂಶಲ್ಲಕ್ಷಯೋಜನಾಯಾಮಃ ಸಮಾನೇನ
ಚ ದಧಿಮಂಡೋದೇನ ಪರೀತೋ ಯಸ್ಮಿನ್ ಶಾಕೋ
ನಾಮ ಮಹೀರುಹಃ ಸ್ವೇತವೃಷದೇಶಕೋ ಯಸ್ಯ ಹ
ಮಹಾಸುರಭಿಗಂಧಸ್ತಂ ದ್ವಿಪಮನುವಾಸಯತಿ || ೨೪ ||
ತಸ್ಯಾಪಿ ಪ್ರೈಯವ್ರತ ಏವಾಧಿಪತೀರ್ನಾಮ್ನಾ ಮೇಧಾತಿಥಿಃ
ಸೋಽಪಿ ವಿಭಜ್ಯ ಸಪ್ತ ವರ್ಷಾಣಿ ಪುತ್ರನಾಮಾನಿ ತೇಷು
ಸಾತ್ವಜಾನ್ ಪುರೋಜವಮನೋಜವಪವಮಾನ-
ಧೂಮ್ರಾನೀಕಚಿತ್ರರೇಫಬಹುರೂಪವಿಶ್ವಧಾರಸಂಜ್ಞಾ-
ನ್ನಿಧಾಪ್ಯಾಧಿಪತೀನ್ ಸ್ವಯಂ ಭಗವತ್ಕನಂತ ಆವೇಶಿತ-
ಮತಿಸ್ತಪೋವನಂ ಪ್ರವಿವೇತ || ೨೫ || ಏತೇಷಾಂ
ವರ್ಷಮರ್ಯಾದಾಗಿರಯೋ ನದ್ಯಶ್ಚ ಸಪ್ತ ಸಪ್ತೈವ

ಪೃಷ್ಠಮ ಇಲ್ಲಿಯ ಅಧಿಪತಿಯು. ಅವನು ಮಹಾಜ್ಞಾನಿ
ಯಾಗಿದ್ದನು. ಅವನು ಇದನ್ನು ಏಳು ವರ್ಷಗಳಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಿ
ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಅದೇ ಹೆಸರಿನ ತನ್ನ ಏಳು ಪುತ್ರರನ್ನು ಉತ್ತರಾಧಿ
ಕಾರಿಗಳಾಗಿ ನೇಮಿಸಿ ತಾನು ಸಮಸ್ತ ಜೀವಿಗಳಿಗೆ ಅಂತರಾತ್ಮನಾಗಿ
ಪರಮ ಮಂಗಳಮಯ ಕೀರ್ತಿಯುಳ್ಳ ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀಹರಿಯ
ಅಡಿದಾವರಗಳನ್ನು ತರಣು ಹೊಂದಿದನು. || ೨೦ || ಆಮು,
ಮಧುರುಹ, ಮೇಘಪೃಷ್ಠ, ಸುಧಾಮಾ, ಭ್ರಾಜಪ್ಠ, ಲೋಹಿ
ತಾರ್ಣ ಮತ್ತು ವನಸ್ಪತಿ ಎಂಬುವರೇ ಘೃತಪೃಷ್ಠನ ಏಳು ಪುತ್ರರು.
ಅವರ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಏಳು ಪರ್ವತಗಳು ಮತ್ತು ಏಳು
ನದಿಗಳು ಹರಿಯುತ್ತಿದ್ದುವು. ಶುಕ್ಲ ವರ್ಧಮಾನ, ಭೋಜನ,
ಉಪಬರ್ಹಿಣ, ನಂದ, ನಂದನ ಮತ್ತು ಸರ್ವತೋಭದ್ರ ಎಂಬ
ಏಳೂ ಪರ್ವತಗಳೂ; ಅಭಯಾ, ಆಮೃತೌಘಾ, ಆರ್ಯಕಾ,
ತೀರ್ಥವತಿ, ವೃತ್ತಿರೂಪವತಿ, ಪವಿತ್ರವತಿ ಹಾಗೂ ಶುಕ್ಲಾ ಎಂಬ
ಏಳು ನದಿಗಳು. || ೨೧ || ಅವುಗಳ ಪವಿತ್ರವೂ, ನಿರ್ಮಲವೂ
ಅದ ಜಲವನ್ನು ಸೇವಿಸುವ - ಪುರುಷ, ಋಷಭ, ದ್ರವಿಣ ಮತ್ತು
ದೇವಕ ಎಂಬ ನಾಲ್ಕು ವರ್ಣಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದ ಅಲ್ಲಿಯ ನಿವಾಸಿಗಳು
ನೀರುಪುಂಬದ ಅಂಜಲಿಗಳಿಂದ ನೀರಿನ ದೇವತೆಯಾದ ವರುಣ
ದೇವರನ್ನು ಉಪಾಸನೆಮಾಡುವರು. || ೨೨ || (ಅವರು ಈ
ಮಂತ್ರದಿಂದ ಜಲಾಧಿಪತಿಯನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವರು) - ಎಲೈ ಜಲ
ದೇವತೆಯೇ! ನೀನು ಪರಮಪುರುಷನಿಂದ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು
ಪಡೆದಿದ್ದೀಯೆ. ಭೂ, ಭುವ, ಸುವ ಎಂಬ ಮೂರು ಲೋಕ
ಗಳನ್ನೂ ಪವಿತ್ರಗೊಳಿಸುತ್ತಿರುವೆ. ಏಕೆಂದರೆ, ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿಯೇ
ಪಾಪಗಳನ್ನು ನಾಶಮಾಡುವವನಾಗಿರುವೆ. ನಾವು ನಮ್ಮ ಶರೀರ
ಗಳಿಂದ ನಿನ್ನನ್ನು ಸ್ಪರ್ಶಿಸುತ್ತೇವೆ, ನೀನು ನಮ್ಮ ಅಂಗಗಳನ್ನು ಪವಿತ್ರ
ಗೊಳಿಸು. || ೨೩ ||

ಹೀಗೆಯೇ ಕ್ಷೀರಸಮುದ್ರದಿಂದ ಮುಂದೆ ಅದರ ನಾಲ್ಕು ಕಡೆ
ಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮೂವತ್ತೆರಡುಲಕ್ಷ ಯೋಜನ ವಿಸ್ತಾರವುಳ್ಳ ಶಾಕ
ದ್ವೀಪವಿದೆ. ಇದು ತನ್ನಷ್ಟೇ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಮೊಸರಿನ ಸಮುದ್ರ
ದಿಂದ ಬಳಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ಈ ದ್ವೀಪದಲ್ಲಿ ಶಾಕವೆಂಬ ಹೆಸರಿನ
ಮಹಾವೃಕ್ಷವೊಂದುಂಟು. ಈ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಶಾಕದ್ವೀಪವೆಂಬ ಹೆಸರು
ಬರಲು ಈ ವೃಕ್ಷವೇ ಕಾರಣವು. ಈ ವೃಕ್ಷವು ಅದ್ಭುತವಾದ
ಪರಿಮಳದಿಂದ ಭಮಭಾಮಿಸುತ್ತಾ ಇಡೀ ದ್ವೀಪವನ್ನು ತನ್ನ
ಸುವಾಸನೆಯಿಂದ ತುಂಬುತ್ತಿದೆ. || ೨೪ || ಇದರ ಅಧಿಪತಿಯಾದ
ಮೇಧಾತಿಥಿಯೂ ಪ್ರಿಯವ್ರತರಾಜನ ಪುತ್ರನೇ. ಅವನೂ ಕೂಡ
ತನ್ನ ಈ ದ್ವೀಪವನ್ನು ಏಳು ವರ್ಷಗಳನ್ನಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಿ, ಅವುಗಳ
ಅಧಿಪತ್ಯವನ್ನು ಆಯಾ ದ್ವೀಪದ ಹೆಸರಿನೇ ಹೊಂದಿರುವ ತನ್ನ ಪುತ್ರ
ರಾದ - ಪುರೋಜವ, ಮನೋಜವ, ಪವಮಾನ, ಧೂಮ್ರಾನೀಕ,
ಚಿತ್ರರೇಫ, ಬಹುರೂಪ ಮತ್ತು ವಿಶ್ವಧಾರ - ಎಂಬ ಏಳು ಮಂದಿಗೆ
ಒಪ್ಪಿಸಿಕೊಟ್ಟು ತಾನು ಭಗವಾನ್ ಅನಂತನಲ್ಲಿ ದತ್ತಚಿತ್ತನಾಗಿ
ತಪೋವನಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದನು. || ೨೫ || ಈ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಏಳು
ಪರ್ವತಗಳೂ, ಏಳು ನದಿಗಳು ಇವೆ. ಈಶಾನ, ಉರುಶ್ಯಂಗ, ಬಲ
ಭದ್ರ, ಶಕಟೇಶ, ಸಹಸ್ರಸ್ತೋತ, ದೇವಪಾಲ ಮತ್ತು ಮಹಾನಾಭ

ಮುಷಿರುವಾಚ

ತತಃ ಪರಸ್ತಾಲ್ಲೋಕಾಲೋಕನಾಮಾಚಲೋ ಲೋಕಾ-
ಲೋಕಯೋರಂತರಾಲೇ ಪರಿತ ಉಪಕ್ತಿಪ್ತಃ || ೩೪ ||
ಯಾವನ್ಯಾನಸೋತ್ತರಮೇವೋರಂತರಂ ತಾವತಿ-
ಭೂಮಿಃ ಕಾಂಚನ್ಯನ್ಯಾಽಽದರ್ಶತಲೋಪಮಾ ಯಸ್ಯಾಂ
ಪ್ರಹಿತಃ ಪದಾರ್ಥೋ ನ ಕಥಂಚಿತ್ತುನಃ ಪ್ರತ್ಯುಪಲಬ್ಧತೇ
ತಸ್ಯಾರ್ಪಸ್ತಪರಿಹೃತಾಽಽಸೀತ್ || ೩೫ ||

ಲೋಕಾಲೋಕ ಇತಿ ಸಮಾಖ್ಯಾ ಯದನೇನಾಚಲೇನ
ಲೋಕಾಲೋಕಸ್ಯಾಂತರ್ವರ್ತಿನಾವಸ್ಥಾಪ್ಯತೇ || ೩೬ ||
ಸ ಲೋಕತ್ರಯಾಂತೇ ಪರಿತ ಈಶ್ವರೇಣ ವಿಹಿತೋ
ಯಸ್ಯಾತ್ಮಾರ್ಯಾದೀನಾಂ ಧ್ರುವಾಪಮರ್ಗಾಣಾಂ ಜ್ಯೋತಿ-
ರ್ಗಣಾನಾಂ ಗಭಸ್ತಯೋಽರ್ವಾಚೀನಾಂಸ್ತ್ವಿಲ್ಲೋಕಾ-
ನಾವಿತನ್ವಾನಾ ನ ಕದಾಚಿತ್ತರಾಚೀನಾ ಭವಿತುಮುತ್ಸ-
ಹಂತೇ ತಾವದುನ್ನಪನಾಯಾಮಃ || ೩೭ ||

ಏತಾವಾಲ್ಲೋಕವಿನ್ಯಾಸೋ ಮಾನಲಕ್ಷ್ಯಪಂಕ್ತಾಭಿವಿ-
ಚಿಂತಿತಃ ಕವಿಭಿಃ ಸ ತು ಪಂಚಾಶತ್ಕೋಟಿಗಣಿತಸ್ಯ ಭೂ-
ಗೋಲಸ್ಯ ತುರೀಯಭಾಗೋಽಯಂ ಲೋಕಾಲೋಕಾ-
ಚಲಃ || ೩೮ || ತದುಪರಿಷ್ಕಾಚ್ಛತಸ್ಪಷ್ಟಾಪಾಸ್ತಾತ್ಮಯೋನಿ-
ನಾಖಿಲಜಗದುರುಣಾಧಿನಿವೇಶಿತಾ ಯೇ ದ್ವಿರದಪತಯ
ಋಷಭಃ ಪುಷ್ಕರಚೂಡೋ ವಾಮನೋಽಪರಾಜಿತ ಇತಿ
ಸಕಲಲೋಕಸ್ಥಿತಿಹೇತವಃ || ೩೯ || ತೇಷಾಂ ಸ್ವಭೂತೀ-
ನಾಂ ಲೋಕಪಾಲಾನಾಂ ಚ ವಿವಿಧವೀರ್ಯೋಪ-
ಬೃಂಹಣಾಯ ಭಗವಾನ್ವರಮಮಹಾಪುರುಷೋ ಮಹಾ-
ವಿಭೂತಿಪತಿರಂತರ್ಯಾಮ್ಯಾತ್ಮನೋ ವಿಶುದ್ಧ ಸ್ವತ್ವಂ
ಧರ್ಮಜ್ಞಾನವೈರಾಗ್ಯೈಶ್ವರ್ಯಾದೃಷ್ಟಮಹಾಸಿದ್ಧೃಪಲ-
ಕ್ಷಣಂ ವಿಷ್ಣುರೇನಾದಿಭಿಃ ಸ್ವಪಾರ್ಷದಪ್ರವರ್ಯಃ ಪರಿವಾರಿತೋ
ನಿಜವರಾಯುಧೋಪಶೋಭಿತ್ಯರ್ನಿಜಭುಜದಂಡೈಃ ಸಂ-
ಧಾರಯಮಾಗ್ನಸ್ತಪ್ತಿಸ್ ಗಿರಿವರೇ ಸಮಂತಾತ್ಸಕಲಲೋ-
ಕಸ್ಪಷ್ಟಯ ಆಶ್ವೇ || ೪೦ || ಆಕಲ್ಪಮೇವಂ ವೇಷಂ ಗತ ವಿಷ
ಭಗವಾನಾತ್ಮಯೋಗಮಾಯಯಾ ವಿರಚಿತವಿವಿಧಲೋ-
ಕಯಾತ್ರಾಗೋಪೀಥಾ ಯೇತ್ಯರ್ಥಃ || ೪೧ || ಯೋಽಂ-
ತರ್ವಿಸ್ತಾರ ವಿತೇನ ಹ್ಯಲೋಕಪರಿಮಾಣಂ ಚ ವ್ಯಾಖ್ಯಾ-
ತಂ ಯದ್ಬಹಿರ್ಲೋಕಾಲೋಕಾಚಲಾತ್ | ತತಃ ಪರಸ್ತಾ-
ದ್ಭೋಗೇಶ್ವರಗತಿಂ ವಿಶುದ್ಧಾಮುದಾಹರಂತಿ || ೪೨ ||

ಒಳದ ಕತ್ತಲೆಯ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೂ ಗಡಿಯಾಗಿ ಮಧ್ಯಭಾಗ
ದಲ್ಲಿದೆ || ೩೪ || ಮೇರುವಿನಿಂದ ಹಿಡಿದು ಮಾನಸೋತ್ತರ
ಪರ್ವತದವರೆಗೆ ಎಷ್ಟು ದೂರವಿದೆಯೋ, ಅಷ್ಟೇ ವಿಸ್ತಾರವುಳ್ಳ
ಭೂಮಿಯು ಒಹಿನೀರಿನ ಸಮುದ್ರದ ಆಚೆಗೆ ಇದೆ. ಅದರ
ಮುಂದೆ ಕನ್ನಡಿಯಂತೆ ಶುದ್ಧವಾದ ಸ್ವರ್ಗಭೂಮಿಯಿದೆ. ಅದ
ರಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದ ವಸ್ತುವು ಮತ್ತೆ ಸಿಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅದ್ದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿ ದೇವತೆ
ಗಳಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಯಾವ ಪ್ರಾಣಿಯೂ ವಾಸಿಸುವುದಿಲ್ಲ || ೩೫ ||
ಲೋಕಾಲೋಕ ಪರ್ವತವು ಬೆಳಕು ಮತ್ತು ಕತ್ತಲೆಗಳ ಪ್ರದೇಶಗಳ
ರಡಕ್ಕೂ ನಡುವೆ ಗಡಿಯಾಗಿದೆ. ಇದರಿಂದಲೇ ಇದಕ್ಕೆ ಈ ಹೆಸರು
ಬಂದಿದೆ || ೩೬ || ಪರಮಾತ್ಮನು ಇದನ್ನು ಮೂರೂ ಲೋಕಗಳಿಗೂ
ಹೊರಗೆ ಅವುಗಳ ನಾಲ್ಕೂ ಕಡೆಗಳ ಎಲ್ಲೆಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿ
ರುವನು. ಇವರ ಒಂದು ಕಡೆಯಿಂದ-ಮೂರು ಲೋಕಗಳನ್ನು
ಪ್ರಕಾಶಿತಗೊಳಿಸುವ ಸೂರ್ಯನಿಂದ ಹಿಡಿದು ಧ್ರುವಲೋಕದವರೆ
ಗಿನ ಸಮಸ್ತ ಜ್ಯೋತಿಮಂಡಲಗಳ ಕಿರಣಗಳು ಮತ್ತೊಂದು ಕಡೆಗೆ
ಹೋಗದಷ್ಟು ಈ ಪರ್ವತವು ಎತ್ತರ ಮತ್ತು ಉದ್ದವಿದೆ || ೩೭ ||

ವಿದ್ವಾಂಸರು - ಪ್ರಮಾಣ, ಲಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ಸ್ಥಿತಿಗನುಸಾರವಾಗಿ
ಸಮಸ್ತ ಲೋಕಗಳ ವಿಸ್ತಾರವು ಇಷ್ಟೇ ಎಂದು ನಿರೂಪಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ
ಇಡೀ ಭೂಗೋಳವು ಐವತ್ತು ಕೋಟಿ ಯೋಜನ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿದೆ.
ಇದರ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಒಂದಂಶ (ಹನ್ನೆರಡುನೂರು ಕೋಟಿ ಯೋಜನ
ವಿಸ್ತಾರವುಳ್ಳ) ಈ ಲೋಕಾಲೋಕ ಪರ್ವತವಿದೆ || ೩೮ || ಇದರ
ಮೇಲೆ ನಾಲ್ಕೂ ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಗುರುವಾದ ಸ್ವಯಂ
ಭೂಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಸಮಸ್ತ ಲೋಕಗಳ ಸ್ಥಿತಿಗಾಗಿ ಋಷಭ, ಪುಷ್ಕರ
ಚೂಡ, ವಾಮನ ಮತ್ತು ಅಪರಾಜಿತ ಎಂಬ ನಾಲ್ಕು ಗಜರಾಜ
ರನ್ನು ನಿಯುಕ್ತಗೊಳಿಸಿರುವರು || ೩೯ || ಆ ದಿಗ್ಗಜಗಳ ಮತ್ತು ತನ್ನ
ಅಂಶ್ವರೂಪರಾದ ಇಂದ್ರಾದಿ ಲೋಕಪಾಲರ ವಿವಿಧ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು
ವೃದ್ಧಿಪಡಿಸಲಿಕ್ಕಾಗಿ ಹಾಗೂ ಸಮಸ್ತ ಲೋಕಗಳ ಕ್ಷೇಮಕ್ಕಾಗಿಯೂ
ಪರಮೈಶ್ವರ್ಯದ ಅಧಿಪತಿಯೂ, ಸರ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿಯೂ
ಆದ ಪರಮಪುರುಷ ಶ್ರೀಹರಿಯು ತನ್ನ ವಿಶ್ವಕೃಪೇನ ಮುಂತಾದ
ಪಾರ್ಷದರೊಂದಿಗೆ ಈ ಪರ್ವತದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ
ವಿರಾಡುಸುತ್ತಿರುವನು. ಸ್ವಾಮಿಯು ಧರ್ಮ, ಜ್ಞಾನ, ವೈರಾಗ್ಯ,
ಐಶ್ವರ್ಯಗಳೇ ಮುಂತಾದ ಅಪ್ಪುದ್ಧಿಗಳಿಂದ ಸಂಪನ್ನನಾಗಿ ತನ್ನ
ದಿವ್ಯ ಶುದ್ಧ ಸ್ವತ್ವಮಯವಾದ ದಿವ್ಯ ಮಂಗಳ ವಿಗ್ರಹದಲ್ಲಿ
ಶಂಖ-ಚಕ್ರಾದಿ ದಿವ್ಯಾಯುಧಗಳನ್ನು ಕರಗಳಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿ ಮೆರೆಯು
ತ್ತಿದ್ದಾನೆ || ೪೦ || ಹೀಗೆ ತನ್ನ ಯೋಗಮಾಯೆಯಿಂದ ರಚಿಸಿದ
ವಿವಿಧ ಲೋಕಗಳ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿಡಲು ಅವನು
ಇದೇ ಲೀಲಾಮಯರೂಪದಿಂದ ಕಲ್ಪಾಂತ್ಯದವರೆಗೆ ಅಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ
ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸುವನು || ೪೧ ||

ಲೋಕಾಲೋಕದ ಒಳಗಿನ ಭೂಭಾಗದ ಎಷ್ಟು ವಿಸ್ತಾರ
ವಿದೆಯೋ, ಅದರಿಂದ ಅದರ ಹೊರಗಿನ ಕತ್ತಲೆಯ ಪ್ರದೇಶದ
ವಿಸ್ತಾರದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿದಂತಾಯಿತು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಆಚೆ
ಗಾದರೂ ಕೇವಲ ಯೋಗೇಶ್ವರರೇ ಸಂಚರಿಸಬಲ್ಲರು || ೪೨ ||

ಅಂಡಮಧ್ಯಗತಃ ಸೂರ್ಯೋ
 ದ್ಯಾವಾಭೂಮ್ಯೋರ್ಯದಂತರಮ್ |
 ಸೂರ್ಯಾಂಡಗೋಲಯೋರ್ಮಧ್ಯೇ
 ಕೋಟ್ಯಃ ಸ್ತುಃ ಪಂಚವಿಂಶತಿಃ || ೪೩ ||
 ಮೃತೇಂದ್ರ ಏಷ ಏತನ್ ಯನ್ಯದಭೂತ್ತತೋ
 ಮಾತೃಂಡ ಇತಿ ವ್ಯಪದೇಶಃ |
 ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭ ಇತಿ ಯದ್ ಹಿರಣ್ಯಾಂಡಸಮುದ್ರಪಃ
 || ೪೪ ||
 ಸೂರ್ಯೋಣ ಹಿ ವಿಭಜ್ಯತೇ ದಿಶಃ ಖಂ ದೈರ್ಮಹೀ ಭಿವಾ |
 ಸ್ವರ್ಗಾಪವರ್ಗೌ ನರಕಾ ರಸೌಕಾಂಠಿ ಚ ಸರ್ವತಃ
 || ೪೫ ||
 ದೇವತೀರ್ಯಜ್ಞಸುಷ್ಮಾಣಾಂ ಸರೀಸೃಪಸವೀರುಧಾಮ್ |
 ಸರ್ವಜೀವನಿಕಾಯಾಸಾಂ ಸೂರ್ಯ ಆತ್ಮಾ ದೃಗೀಶ್ವರಃ
 || ೪೬ ||

ಎಲೈ ರಾಜನೇ! ಸ್ವರ್ಗ - ಪೃಥ್ವಿಯ ನಡುವೆ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದ ಕೇಂದ್ರವೇ ಸೂರ್ಯನ ಸ್ಥಿತಿಯಾಗಿದೆ. ಸೂರ್ಯ ಹಾಗೂ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಗೋಲದ ನಡುವೆ ಎಲ್ಲ ಕಡೆಯಿಂದ ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ಕೋಟಿ ಯೋಜನಗಳ ಅಂತರವಿದೆ. || ೪೩ || ಸೂರ್ಯನು ಈ ಮೃತ ಆರ್ಥಾತ್ ಸತ್ತಂತೆ (ಆಚೇತನ) ಇರುವ ಅಂಡದಲ್ಲಿ ವೈರಾಜ ರೂಪ ದಿಂದ ಬೆಳಗುತ್ತಿರುವುದರಿಂದಲೇ ಇವನ ಹೆಸರು 'ಮಾತೃಂಡ' ವೆಂದಾಯಿತು. ಇವನು ಹಿರಣ್ಯಮಯ (ಜ್ಯೋತಿರ್ಮಯ) ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದಿಂದ ಪ್ರಕಟನಾದ್ದರಿಂದ ಇವನನ್ನು 'ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭ' ಎಂದೂ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. || ೪೪ || ಸೂರ್ಯನಿಂದಲೇ ದಿಕ್ಕು, ಆಕಾಶ, ದ್ಯುಲೋಕ (ಅಂತರಿಕ್ಷ), ಭೂಲೋಕ, ಸ್ವರ್ಗ ಮತ್ತು ಮೋಕ್ಷದ ಪ್ರದೇಶ, ನರಕ ಮತ್ತು ರಸಾತಲ ಹಾಗೂ ಎಲ್ಲ ಭಾಗಗಳ ವಿಭಾಗ ವಾಗುತ್ತದೆ. || ೪೫ || ಸೂರ್ಯನೇ ದೇವತೆಗಳು, ತಿರ್ಯಕ್, ಮನುಷ್ಯ, ಸರೀಸೃಪ ಮತ್ತು ವೃಕ್ಷ-ಲತಾದಿ ಸಮಸ್ತ ಜೀವಮೂಲದ ಆತ್ಮಾ ಹಾಗೂ ನೇತ್ರೇಂದ್ರಿಯದ ಅಧಿಪ್ತಾತ್ಮನಾಗಿದ್ದಾನೆ. || ೪೬ ||

ಇಪ್ಪತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿಯಿತು. || ೨೦ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತೇ ಮಹಾಭೂತಾಣೇ ಪಾರಮಹಂಸ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ ಪಂಚಮಸ್ಕಂಧೇ
 ಭುವನಕೋಶವರ್ಣನೇ ಸಮುದ್ರವರ್ಷಸಂನಿವೇಶಪರಿಮಾಣಲಕ್ಷಣೋ ವಿಂಶೋಽಧ್ಯಾಯಃ || ೨೦ ||

ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

ಸೂರ್ಯನ ರಥ ಮತ್ತು ಅದರ ಗತಿಗಳ ವರ್ಣನೆ

ಶ್ರೀ ಶುಕ ಉವಾಚ

ಏತಾವಾನೇವ ಭೂವಲಯಸ್ಯ ಸಂನಿವೇಶಃ ಪ್ರಮಾಣ
 ಲಕ್ಷಣತೋ ವ್ಯಾಖ್ಯಾತಃ || ೧ || ಏತೇನ ಹಿ ದಿವ್ಯೋ ಮಂ-
 ಡಲಮಾಸಂ ತದ್ವಿದ ಉಪದಿಶಂತಿ ಯಥಾ ದ್ವಿದಲಯೋ-
 ನಿಃಪ್ಪಾವಾದೀನಾಂ ತೇ ಅಂತರೇಣಾಂತರಿಕ್ಷಂ ತದುಭಯ-
 ಸಂಧಿತಮ್ || ೨ || ಯನ್ಯದ್ಭಗತೋ ಭಗವಾಂಸ್ತಪತಾಂ-
 ಪತಿಸ್ತಪನ ಆತಪೇನ ತ್ರಿಲೋಕೀಂ ಪ್ರತಪತ್ಯವಭಾಸಯಿ-
 ತ್ಯಾತ್ಯಭಾಸಾ ಸ ಏಷ ಉದಗಯನದಕ್ಷಿಣಾಯನವೈಷು-
 ವತಸಂಜ್ಞಾಭಿರ್ಮಾಂಡ್ಯಶೈಫ್ರ ಸಮಾನಾಭಿರ್ಗತಿಭಿರಾರೋ-
 ಹಣಾವರೋಹಣಸಮಾನಸ್ತಾನೇಷು ಯಥಾಸವನಮ-
 ಭಿವದ್ಯಮಾನೋ ಮಕರಾದಿಷು ರಾಶಿಷ್ವಹೋರಾತ್ರಾಣಿ

ಶ್ರೀಮಹಾಮಹಾಮುನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಎಲೈ ರಾಜನೇ! ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ನಿನಗೆ ಇಡೀ ಭೂಮಂಡಲದ ವಿಸ್ತಾರವನ್ನು ಲಕ್ಷಣ-ಪ್ರಮಾಣಗಳೊಡನೆ ವಿವರಿಸಿದೆನು. (ಇನ್ನು ಖಗೋಳದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ವಿವರಿಸುವೆನು.) || ೧ || ಭೂಮಂಡಲದ ವಿಸ್ತಾರ ಕ್ಷಣುಕಾರವಾಗಿಯೇ ದ್ಯುಲೋಕದ ಪರಿಮಾಣವನ್ನು ವಿದ್ವಾಂಸರು ನಿರೂಪಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅವರೆಯೇ ಮುಂತಾದ ದ್ವಿದಳ ಧಾನ್ಯಗಳ ಒಂದು ಹೊಣಿನ ಪರಿಮಾಣವನ್ನು ತಿಳಿದಾಗ ಮತ್ತೊಂದರ ಪರಿ ಮಾಣವೂ ತಿಳಿಯುವಂತೆ ಭೂಲೋಕದ ಪರಿಮಾಣದಿಂದಲೇ ದ್ಯುಲೋಕದ ಪರಿಮಾಣವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಇವೆರಡರ ನಡುವೆ ಅಂತರಿಕ್ಷಲೋಕವಿದೆ. ಇದು ಇವೆರಡರ ಸಂಧಿಸ್ಥಾನ ವಾಗಿದೆ. || ೨ || ಇದರ ಮಧ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ಇರುವ ಗ್ರಹ-ನಕ್ಷತ್ರಗಳ ಅಧಿಪತಿ ಭಗವಾನ್ ಸೂರ್ಯನು ಮೂರೂ ಲೋಕಗಳಿಗೆ ತನ್ನ ಬಿಸಿಲು ಮತ್ತು ಪ್ರಕಾಶಗಳನ್ನು ಬೀರುತ್ತಿರುವನು. ಅವನು ಉತ್ತರಾಯಣ, ದಕ್ಷಿಣಾಯನ ಮತ್ತು ವಿಷುವತ್ ಎಂಬ ನಾಲ್ಕು ಗಳಿಂದ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಮಂದ, ತೀವ್ರ ಮತ್ತು ಸಮಾನ ಗತಿಗಳಿಂದ ನಡೆಯುತ್ತಾ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಮಕರಾದಿ ರಾಶಿಗಳಲ್ಲಿ ಮೇಲೆ, ಕೆಳಗೆ ಮತ್ತು ಸಮಾನ ಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಾ ಹಗಲು-ರಾತ್ರಿಗಳನ್ನು ದೊಡ್ಡದು-ಸಣ್ಣದು ಅಥವಾ ಸಮಾನವಾಗಿ

ದೀರ್ಘಾಹ್ವಯಮಾನಾನಿ ವಿಧತ್ || ೩ || ಯದಾ ಮೇಷಕುಲ-
ಯೋರ್ವರ್ತತೇ ತದಾಹೋರಾತ್ರಾಣಿ ಸಮಾನಾನಿ ಭವಂತಿ
ಯದಾ ವೃಷಭಾದಿಷು ಪಂಚರು ಚ ರಾಶಿಷು ಚರತಿ ತದಾ-
ಹಾನ್ಯೇವ ವರ್ಧಂತೇ ಹ್ರಸತಿ ಚ ಮಾಸಿ ಮಾಸ್ಯೇಕೈಕಾಘ-
ಟಿಕಾ ರಾತ್ರಿಷು || ೪ || ಯದಾ ವೃಶ್ಚಿಕಾದಿಷು ಪಂಚರು
ವರ್ತತೇ ತದಾಹೋರಾತ್ರಾಣಿ ವಿಪರ್ಯಯಾಣಿ ಭವಂತಿ
|| ೫ || ಯಾವದಕ್ಷಿಣಾಯನಮಹಾನಿ ವರ್ಧಂತೇ
ಯಾವದುರಗಯನಂ ರಾತ್ರಯಃ || ೬ ||

ಏವಂ ನವ ಕೋಟಯ ಏಕಪಂಚಾಶಲಕ್ಷಾಣಿ
ಯೋಜನಾನಾಂ ಮಾನಸೋತ್ತರಗಿರಿಪರಿವರ್ತನಸ್ಯೋ-
ಪದಿತಂತಿ ತ್ವಿನ್ವಂದ್ರೀಂ ಪುರೀಂ ಪೂರ್ವಸ್ಥಾನೈರೋ-
ದೇವಧಾನೀಂ ನಾಮ ದಕ್ಷಿಣತೋ ಯಾಮ್ಯಾಂ ಸಂಯ-
ಮನೀಂ ನಾಮ ಪಶ್ಚಾದ್ವಾರುಣೀಂ ನಿಮ್ಲೋಚನೀಂ ನಾಮ
ಉತ್ತರತಃ ಸೌಮ್ಯಾಂ ವಿಭಾವರೀಂ ನಾಮ ತಾಪೋದಯಿ-
ಮಧ್ಯಾಹ್ವಾಸಮಯನಿಶೀಥಾನೀತಿ ಭೂತಾನಾಂ ಪ್ರವೃತ್ತಿ-
ನಿವೃತ್ತಿನಿಮಿತ್ತಾನಿ ಸಮಯವಿಶೇಷೇಣ ಮೇರೋಶ್ಚತು-
ರ್ದಿಶಮ್ || ೭ || ತತ್ರತ್ಯಾನಾಂ ದಿವಸಮಧ್ಯಂಗತ ಏವ
ಸದಾ೨೨ದಿತ್ಯಸ್ತಪತಿ ಸವೇನಾಚಲಂ ದಕ್ಷಿಣೇನ ಕರೋತಿ
|| ೮ || ಯತ್ರೋದೇತಿ ತಸ್ಯ ಹ ಸಮಾನ- ಸೂತ್ರನಿಪಾತೇ
ನಿಮ್ಲೋಚತಿ ಯತ್ರ ಕ್ವಚನ ಸ್ಕಂದೇನಾಭಿತಪತಿ ತಸ್ಯ ಹೈಷ
ಸಮಾನಸೂತ್ರನಿಪಾತೇ ಪ್ರಸ್ಥಾಪಯತಿ ತತ್ರ ಗತಂ ನ ಪಶ್ಯಂತಿ
ಯೇ ತಂ ಸಮನುಪಶ್ಯೇರನ್ || ೯ || ಯದಾ ಚೈಂದ್ರಾಃ
ಪುರ್ಯಾಃ ಪ್ರಚಲತೇ ಪಂಚದಶಘಟಿಕಾಭರ್ಯಾಮ್ಯಾಂ
ಸಪಾದಕೋಟಿದ್ವಯಂ ಯೋಜನಾನಾಂ ಸಾರ್ಥದ್ವಾದ್ವ-
ಶಲಕ್ಷಾಣಿ ಸಾಧಿಕಾನಿ ಚೋಪಯಾತಿ || ೧೦ || ಏವಂ
ತತೋ ವಾರುಣೀಂ ಸೌಮ್ಯಾಮೈಂದ್ರೀಂ ಚ ಪುನ್ಸ್ತಥಾನ್ಯೇ
ಚ ಗ್ರಹಾಃ ಸೋಮಾದಯೋ ನಕ್ಷತ್ರೈಃ ಸಹ ಜ್ಯೋತಿಶ್ಚಕ್ರೇ
ಸಮಭ್ಯುದ್ಯಂತಿ ಸಹ ವಾ ನಿಮ್ಲೋಚಂತಿ || ೧೧ || ಏವಂ

ಮಾಡುತ್ತಾನೆ || ೩ || ಸೂರ್ಯನು ಮೇಷರಾಶಿ-ತುಲಾರಾಶಿ
ಯಲ್ಲಿ ಬಂದಾಗ ಹಗಲು-ರಾತ್ರಿಗಳು ಸಮವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ವೃಷ
ಭವೇ ಮುಂತಾದ ಐದು ರಾಶಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುವಾಗ ಪ್ರತಿತಿಂಗಳ
ರಾತ್ರಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದು ಗಂಗೆ ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತಾ ಹೋಗುತ್ತದೆ
ಮತ್ತು ಅದೇ ಲೆಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಹಗಲು ಬೆಳೆಯುತ್ತಾ ಹೋಗುತ್ತದೆ || ೪ ||
ವೃಶ್ಚಿಕವೇ ಮುಂತಾದ ಐದು ರಾಶಿಗಳಲ್ಲಿ ಅವನು ಸಂಚರಿಸುವಾಗ
ಹಗಲು-ರಾತ್ರಿಗಳ ಪ್ರಮಾಣವು ಅದಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಆಗುವುದು.
|| ೫ || ಹೀಗೆ ದಕ್ಷಿಣಾಯನವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವ ತನಕ ಹಗಲು
ಹಿಗ್ಗುತ್ತಾ ಹೋಗುವುದು. ಉತ್ತರಾಯಣವು ಬರುವವರೆವಿಗೂ
ರಾತ್ರಿಯು ಹೆಚ್ಚುತ್ತಾ ಹೋಗುವುದು || ೬ ||

ಹೀಗೆ ಮಾನಸೋತ್ತರ ಪರ್ವತದ ಮೇಲೆ ಸೂರ್ಯನ
ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಯ ಮಾರ್ಗವು ಒಂಭತ್ತುಕೋಟಿ ಐವತ್ತೊಂದು ಲಕ್ಷ
ಯೋಜನವೆಂದು ವಿದ್ವಾಂಸರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಆ ಪರ್ವತದಲ್ಲಿ
ಮೇರುವಿನ ಪೂರ್ವದ ಕಡೆಗೆ ಇಂದ್ರನ ದೇವಧಾನೀ, ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ
ಯಮರಾಜನ ಸಂಯಮನೀ, ಪಶ್ಚಿಮದಲ್ಲಿ ವರುಣನ ನಿಮ್ಲೋ-
ಚನೀ ಮತ್ತು ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರನ ವಿಭಾವರೀ ಹೆಸರಿನ ಪುರಿಗಳು
ಇವೆ. ಈ ಪುರಿಗಳಲ್ಲಿ ಮೇರುವಿನ ನಾಲ್ಕೂ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಲ-ಕಾಲ
ಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಸೂರ್ಯೋದಯ, ಮಧ್ಯಾಹ್ನ, ಸಾಯಂಕಾಲ
ಮತ್ತು ಅರ್ಧರಾತ್ರಿ ಆಗುತ್ತಾ ಇರುತ್ತವೆ. ಇವುಗಳಿಂದಾಗಿಯೇ
ಸಮಸ್ತ ಜೀವನ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಮತ್ತು ನಿವೃತ್ತಿಗಳು ಆಗುತ್ತಾ ಇರುತ್ತವೆ || ೭ ||
ಸುಮೇರು ಪರ್ವತದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವವರಿಗೂ ದರೋ ಸೂರ್ಯನ
ಸದಾಕಾಲ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದಲ್ಲಿರುವಂತೆಯೇ ಸುಡುತ್ತಿರುವನು. ಅವನು
ತನ್ನ ಗತಿಗನುಷಾರವಾಗಿ ಅಶ್ವಿನಿಯೇ ಮುಂತಾದ ನಕ್ಷತ್ರಗಳ ಕಡೆಗೆ -
ಮೇರುವನ್ನು ಎಡಗಡೆ ಇರುವಂತೆ ನಡೆದರೂ ಇಡೀ
ಜ್ಯೋತಿರ್ಮಂಡಲವನ್ನು ತಿರುಗಿಸುವಂತಹ ನಿರಂತರ ಬಲಗಡೆಗೆ
ಬೀಳುತ್ತಾ ವಾಯುವಿನ ಮೂಲಕ ತಿರುಗಿಸುವುದರಿಂದ ಸೂರ್ಯನು
ಬಲಗಡೆಗೆ ಇರಿಸಿ ನಡೆದಂತೆ ಕಂಡು ಬರುತ್ತಾನೆ || ೮ || ಯಾವ
ಪುರದಲ್ಲಿ ಭಗವಾನ್ ಸೂರ್ಯನು ಉದಯಿಸುತ್ತಾನೋ ಅದರ
ಸರಿಯಾಗಿ ಇನ್ನೊಂದು ತುದಿಯ ಪುರಿಯಲ್ಲಿ ಅವನು ಅಸ್ತನಾದಂತೆ
ಕಾಣುತ್ತಾನೆ. ಎಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಉರಿಬಿಸಿಲಲ್ಲಿ ಬೆವರಿನಿಂದ
ಉರಿಯುತ್ತಾರೋ ಅದಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಇನ್ನೊಂದು ತುದಿಯಲ್ಲಿ
ಅರ್ಧರಾತ್ರಿಯಾದ ಕಾರಣ ಅವರು ನಿದ್ರಾವಶರಾಗಿರುವರು. ಯಾವ
ಜನರಿಗೆ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ
ಕಾಣಿಸುತ್ತಿರುವವರಿಗೆ ಸೂರ್ಯನು ಸೌಮದಿತೆಯಲ್ಲಿ ತಲುಪಿದಾಗ
ಅವನ ದರ್ಶನವಾಗಲಾರದು || ೯ ||

ಸೂರ್ಯನು ಇಂದ್ರನ ಪುರಿಯಿಂದ ಹೊರಟಾಗ ಮೊದಲ
ಹದಿನೈದು ಗಂಗೆಯಲ್ಲಿ ಎರಡುಕೋಟಿ ಮೂವತ್ತೈಳುಲಕ್ಷ ಎಪ್ಪತ್ತೈದು
ಸಾವಿರ ಯೋಜನಗಳ ದೂರದಲ್ಲಿರುವ ಯಮನಪುರಿಯನ್ನು
ತಲುಪುವನು || ೧೦ || ಹೀಗೆಯೇ ಕ್ರಮವಾಗಿ ವರುಣನ ಮತ್ತು
ಚಂದ್ರನ ಪುರಗಳನ್ನು ದಾಟಿ ಅರವತ್ತು ಗಂಗೆಯಲ್ಲಿ ಪುನಃ ಇಂದ್ರನ
ಪುರಿಯನ್ನು ತಲುಪುತ್ತಾನೆ. ಹೀಗೆಯೇ ಚಂದ್ರನೇ ಮುಂತಾದ
ಬೇರೆ ಗ್ರಹಗಳೂ ಜ್ಯೋತಿಶ್ಚಕ್ರದಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ನಕ್ಷತ್ರಗಳೊಂದಿಗೆ
ಉದಯಿಸಿ, ಅಸ್ತವಾಗುತ್ತಾ ಇರುತ್ತಾರೆ || ೧೧ || ಹೀಗೆಯೇ
ಸೂರ್ಯದೇವನ ವೇದಮಯ ರಥವು ಒಂದು ಮುಷೂರ್ತದಲ್ಲಿ

ಮುಹೂರ್ತೇನ ಚತುಸ್ತ್ರಿಂಶಲ್ಲಕ್ಷಯೋಜನಾನ್ಯಷ್ಟಪತಾಧಿ
ಕಾನಿ ಸೌರೋ ರಥಸ್ತಯೋಮಯೋಽಸೌ ಚತಸ್ತಮ ಪರಿ-
ವರ್ತತೇ ಪುರೀಷು || ೧೨ ||

ಯಸ್ಯೈಕಂ ಚಕ್ರಂ ದ್ವಾದಶಾರಂ ಪಕ್ಷೇಮಿ ತ್ರಿಕಾಭಿ
ಸಂವತ್ಸರಾತ್ಮಕಂ ಸಮಾಮನಂತಿ ತಸ್ಯಾಕ್ಷೋ ಮೇರೋ-
ಮೂರ್ಧನಿ ಕೃತೋ ಮಾನಸೋತ್ತರೇ ಕೃತೇತರಭಾಗೋ
ಯತ್ರ ಪ್ರೋತಂ ರವಿರಥಚಕ್ರಂ ತೈಲಯಂತ್ರಚಕ್ರವದ್ರಮ-
ನ್ಮಾನಸೋತ್ತರಗಿರೌ ಪರಿಭ್ರಮತಿ || ೧೩ || ತಸ್ಮಿನ್ನಕ್ಷೇ
ಕೃತಮೂಲೋ ದ್ವಿತೀಯೋಽಕ್ಷಸ್ತುರ್ಯಮಾನೇನ ಸಮಿತ-
ಸ್ತೈಲಯಂತ್ರಾಕ್ಷವದ್ರವೇ ಕೃತೋಪರಿಭಾಗಃ || ೧೪ ||

ರಥನೀಡಸ್ತು ಪಟ್ತ್ರಿಂಶಲ್ಲಕ್ಷಯೋಜನಾಯತಸ್ತು-
ರೀಯಭಾಗವಿತಾಲಸ್ತಾವಾನ್ರವಿರಥಯುಗೋ ಯತ್ರ ಹಯಾ-
ಶ್ವದೋನಾಮಾನಃ ಸಪ್ತಾಯುಯೋಜಿತಾ ವಹಂತಿ ದೇವ-
ಮಾದಿತ್ಯಮ್ || ೧೫ || ಪುರಸ್ತಾತ್ಸವಿತುರರುಣಃ ಪಶ್ಚಾಚ್ಚ
ನಿಯುಕ್ತಃ ಸೌತ್ಯೇ ಕರ್ಮಣಿ ಕಿಲಾಸ್ತೇ || ೧೬ || ತಥಾ
ವಾಲಖಿಲ್ಯಾ ಋಷಯೋಽಂಗುಷ್ಠಪರ್ವಮಾತ್ರಾಃ ಪಶ್ಚಿ-
ಸಹಸ್ರಾಣಿ ಪುರತಃ ಸೂರ್ಯಂ ಸೂಕ್ತವಾಕಾಯ ನಿಯುಕ್ತಾಃ
ಸಂಸ್ತುವಂತಿ || ೧೭ || ತಥಾನ್ಯೇ ಚ ಋಷಯೋ
ಗಂಧರ್ವಾಪ್ಸರಸೋ ನಾಗಾಗ್ರಾಮಣ್ಯೋ ಯಾತುಧಾನಾ
ದೇವಾ ಇತ್ಯೇಕೈಕತೋ ಗಣಾಃ ಸಪ್ತ ಚತುರ್ಧಶ ಮಾಸಿ
ಮಾಸಿ ಭಗವಂತಂ ಸೂರ್ಯಮಾತ್ಮಾನಂ ನಾನಾನಾಮಾ-
ನಂ ಪೃಥಜ್ಜಾನಾನಾಮಾನಃ ಪೃಥಕ್ಕರ್ಮಭಿರ್ದ್ವಂದ್ವಪ್
ಉಪಾಸತೇ || ೧೮ || ಲಕ್ಷೋತ್ತರಂ ಸಾರ್ಧನವಕ್ಷೋಟ-
ಯೋಜನಪರಿಮಂಡಲಂ ಭೂವಲಯಸ್ಯ ಕ್ಷಣೇನ ಸಗ-
ವ್ಯಾತ್ಪುತ್ರರಂ ದ್ವಿಸಹಸ್ರಯೋಜನಾನಿ ಸ ಭುಂಕ್ತೇ || ೧೯ ||

ಮೂವತ್ತನಾಲ್ಕುಲಕ್ಷ ಎಂಟುನೂರು ಯೋಜನಗಳ ಲೆಕ್ಕದಲ್ಲಿ
ನಡೆಯುತ್ತಾ ನಾಲ್ಕು ಪುರಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿರುವುದು. || ೧೨ ||

ಸೂರ್ಯದೇವನ ರಥಕ್ಕೆ ಸಂವತ್ಸರವೆಂಬ ಒಂದೇ ಒಂದು ಚಕ್ರ
ವಿದೆ. ಹನ್ನೆರಡು ಮಾಸಗಳೇ ಅದರ ಅರೆಕಾಲುಗಳು. ಆರು ಋತು
ಗಳೇ ಅದರ ಪಟ್ಟಿ (ಅಂಚು)ಗಳು. ಚಾತುರ್ಮಾಸ್ಯವೇ (ನಾಲ್ಕು
ತಿಂಗಳುಗಳು) ಅದರ ನಾಭಿಯು. ಈ ರಥದ ಅಚ್ಚಿನ ಒಂದು
ತುದಿಯು ಮೇರುಪರ್ವತದ ಕಿವಿರದಲ್ಲಿನಿಂತಿದೆ ಮತ್ತು ಇನ್ನೊಂದು
ಮಾನಸೋತ್ತರ ಪರ್ವತದ ಮೇಲಿದೆ. ಅಚ್ಚಿಗೆ ಸೇರಿಕೊಂಡಿರುವ
ಈ ಚಕ್ರವು ಎಣ್ಣೆಯು ಗಾಣದ ಚಕ್ರದಂತೆ ಮಾನಸೋತ್ತರ ಪರ್ವತದ
ಮೇಲೆ ಸುತ್ತುತ್ತಾ ಇರುತ್ತದೆ. || ೧೩ || ಈ ಅಚ್ಚಿನಲ್ಲಿ ಜೋಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟ
ಮೂಲಭಾಗವುಳ್ಳ ಮತ್ತೊಂದು ಅಚ್ಚು ಇದೆ. ಅದು ಉದ್ದದಲ್ಲಿ
ಇದರ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಒಂದಂತವಿದೆ. ಅದರ ಮೇಲ್ಭಾಗವು ಎಣ್ಣೆಯು
ಗಾಣದ ಅಚ್ಚಿನಂತೆ ಧ್ರುವಲೋಕಕ್ಕೆ ಜೋಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. || ೧೪ ||

ಈ ರಥದಲ್ಲಿ ಕೂರುವ ಜಾಗವು ಮೂವತ್ತಾರು ಲಕ್ಷಯೋಜನ
ಉದ್ದವೂ, ಒಂಭತ್ತು ಲಕ್ಷಯೋಜನ ಅಗಲವು ಇದೆ. ಇದರ ನೊಗವು
ಮೂವತ್ತಾರು ಲಕ್ಷಯೋಜನ ಉದ್ದವಾಗಿದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಅರುಣ
ನೆಂಬ ಸಾರಥಿಯು ಗಾಯತ್ರಿಯೇ ಮುಂತಾದ ಹೆಸರುಳ್ಳ ಏಳು
ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ಹೂಡಿರುವನು. ಅವನೇ ಈ ರಥದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿರುವ
ಭಗವಾನ್ ಸೂರ್ಯದೇವನನ್ನು ಕೊಂಡುಹೋಗುತ್ತಾನೆ. || ೧೫ ||
ಸೂರ್ಯದೇವನ ಮುಂದೆ ಅವನ ಕಡೆಗೆ ಮುಖಮಾಡಿ ಕುಳಿತಿ-
ರುವ ಅರುಣನು ಅವನ ಸಾರಥ್ಯದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ.
|| ೧೬ || ಭಗವಾನ್ ಸೂರ್ಯನ ಮುಂದೆ ಹೆಬ್ಬೆರಳಿನ ಗಿಣ್ಣಿನಪ್ಪು
ಪ್ರಮಾಣವುಳ್ಳ ವಾಲಖಿಲ್ಯರೇ ಮುಂತಾದ ಅರವತ್ತುಸಾವಿರ ಮಂದಿ
ಋಷಿಗಳು ಸ್ವಸ್ತಿವಾಚನಕ್ಕಾಗಿ ನಿಯುಕ್ತರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಅವರು
ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಾ ಇರುತ್ತಾರೆ. || ೧೭ || ಇವರಲ್ಲದೆ ಋಷಿ
ಗಳು, ಗಂಧರ್ವರು, ಅಪ್ಸರೆಯರು, ನಾಗರು, ಯಕ್ಷರು, ರಾಕ್ಷಸರು,
ದೇವತೆಗಳು ಇವರುಗಳೂ ಕೂಡ ಆತನನ್ನು ಆರಾಧಿಸುತ್ತಿರುವರು.
ಇವರ ಸಂಖ್ಯೆ ಒಟ್ಟು ಹದಿನಾಲ್ಕು. ಅದರ ಜೋಡಿಗಳಾಗಿರುವುದ
ರಿಂದ ಏಳು ಗಣಗಳೆನಿಸುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಬೇರೆ-
ಬೇರೆ ಹೆಸರುಳ್ಳವರಾಗಿ ತಮ್ಮ ಬೇರೆ-ಬೇರೆ ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಪ್ರತಿ
ಯೊಂದು ತಿಂಗಳಿನಲ್ಲಿಯೂ ಬೇರೆ-ಬೇರೆ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಧರಿಸುವ
ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪ ಭಗವಾನ್ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಇಬ್ಬರಿಬ್ಬರು ಕೂಡಿ
ಉಪಾಸನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. || ೧೮ || ಹೀಗೆ ಸೂರ್ಯಭಗವಂತನು
ಭೂಮಂಡಲದ ಒಂಭತ್ತುಕ್ಷೋಟ ಐವತ್ತೊಂದುಲಕ್ಷ ಯೋಜನ
ಉದ್ದದ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಎರಡುಸಾವಿರದ
ಎರಡು ಯೋಜನವನ್ನು ದಾಟಿಹಿಡುವನು. || ೧೯ ||

ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿಯಿತು. || ೨೦ ||

ಇತಿ ತ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತೇ ಮಹಾಭಾರತೇ ಪಾರಮಹಂಸ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ ಪಂಚಮಸ್ಕಂಧೇ
ಜ್ಯೋತಿಶ್ಶಕ್ತಿಸೂರ್ಯರಥಮಂಡಲವರ್ಣನಂ ನಾಮೈಕವಿಂಶೋಽಧ್ಯಾಯಃ || ೨೦ ||

ಇಪ್ಪತ್ತೆರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

ಬೇರೆ-ಬೇರೆ ಗ್ರಹಗಳ ಸ್ಥಿತಿ ಮತ್ತು ಗತಿಗಳ ವರ್ಣನೆ

ರಾಜೋವಾಚ

ಯದೇತದ್ಭಗವತ ಆದಿತ್ಯಸ್ಯ ಮೇರುಂ ಧ್ರುವಂ ಚ
ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೇನ ಪರಿಕ್ರಾಮತೋ ರಾಶೀನಾಮಭಿಮುಖಂ ಪ್ರಚ-
ಲಿತಂ ಚಾಪ್ರದಕ್ಷಿಣಂ ಭಗವತೋಪವರ್ಣಿತಮಮುಷ್ಯ
ವಯಂ ಕಥಮನುಮಿಮೀಮಹೀತಿ || ೧ ||

ಸ ಹೋವಾಚ

ಯಥಾ ಕುಲಾಲಚಕ್ರೇಣ ಭ್ರಮತಾ ಸಹ ಭ್ರಮತಾಂ
ತದಾಶ್ರಯಾಣಾಂ ಪಿಪೀಲಿಕಾದೀನಾಂ ಗತಿರನ್ಯೈವ ಪ್ರದೇ-
ಶಾಂತರೇಷ್ವಪ್ಯಪಲಭ್ಯಮಾನತ್ವಾದೇವಂ ನಕ್ಷತ್ರರಾಶಿಭಿರು-
ಪಲಕ್ಷಿತೇನ ಕಾಲಚಕ್ರೇಣ ಧ್ರುವಂ ಮೇರುಂ ಚ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೇನ
ಪರಿಧಾವತಾ ಸಹ ಪರಿಧಾವಮಾನಾನಾಂ ತದಾಶ್ರಯಾ-
ಣಾಂ ಸೂರ್ಯಾದೀನಾಂ ಗ್ರಹಾಣಾಂ ಗತಿರನ್ಯೈವ ನಕ್ಷ-
ತ್ರಾಂತರೇ ರಾಶ್ಯಂತರೇ ಚೋಪಲಭ್ಯಮಾನತ್ವಾತ್
|| ೨ || ಸ ಏಷ ಭಗವಾನಾದಿಪುರುಷ ಏವ ಸಾಕ್ಷಾನ್ಸಾ-
ರಾಯಣೋ ಲೋಕಾನಾಂ ಸ್ವಪ್ನಯ ಆತ್ಮಾನಂ ತ್ರಯೀ-
ಮಯಂ ಕರ್ಮವಿಶುದ್ಧಿನ್ನಿಮಿತ್ತಂ ಕವಿಭಿರಪಿ ಚ ವೇದೇನ
ವಿಜಿಜ್ಞಾಸ್ತಮಾನೋ ದ್ವಾದಶಧಾ ವಿಭಜ್ಯ ಪಟ್ಟು ಮಸಂತಾ-
ದಿಷ್ಟುತುಷು ಯಥೋಪಚೋಷಮೃತಗುಣಾನ್ವಿದಧಾತಿ
|| ೩ || ತಮೇತಮಿಹ ಪುರುಷಾಸ್ತಯ್ಯಾ ವಿದ್ಯಯಾ
ವರ್ಣಾಶ್ರಮಾಚಾರಾನುಪಥಾ ಉಚ್ಚಾವಚ್ಛಿಃ ಕರ್ಮಭಿ-
ರಾಮ್ನಾತ್ಮಯೋಗವಿತಾನೈಶ್ಚ ಶ್ರದ್ಧಯಾ ಯಜುಷೋಽಂ-
ಜಸಾ ಶ್ರೇಯಃ ಸಮಧಿಗಚ್ಛಂತಿ || ೪ || ಅಥ ಸ ಏಷ ಆತ್ಮಾ
ಲೋಕಾನಾಂ ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವ್ಯೋರಂತರೇಣ ನಭೋ-
ವಲಯಸ್ಯ ಕಾಲಚಕ್ರಗತೋ ದ್ವಾದಶ ಮಾಸಾನ್ ಭುಂಕ್ತೇ
ರಾಶಿಸಂಜ್ಞಾನ್ ಸಂವತ್ಸರಾವಯವಾನ್ಮಾಸಃ ಪಕ್ಷದ್ವಯಂ
ದಿವಾ ನಕ್ಷತ್ರಂ ಚೇತಿ ಸಪಾದಾರ್ಕ್ಯದ್ವಯಮುಪದಿತಂತಿ

ಪರೀಕ್ಷಿದ್ವಾಜನು ಕೇಳಿದನು - 'ಮಹಾತ್ಮರೇ | ಭಗವಾನ್
ಆದಿತ್ಯನು ಮೇರುಗಿರಿಯನ್ನು ಮತ್ತು ಧ್ರುವಲೋಕವನ್ನು ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಾ
ಕಾರವಾಗಿ ಸುತ್ತುತ್ತಿದ್ದರೂ ರಾಶಿಗಳಿಗೆ ಎದುರಾಗಿ ಅಪ್ರದಕ್ಷಿಣ
ವಾಗಿಯೇ ಬಳಸುತ್ತಾನೆ ಎಂದುತಾವು ಹೇಳಿದಿರಿ. ಇದನ್ನು ನಾವು
ಹೇಗೆ ಅರ್ಥೈಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು ತಿಳಿಸೋಣವಾಗಲಿ.' || ೧ ||

ಶ್ರೀಮಹಮಹಾಮುನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಮಹಾರಾಜನೇ |
ಕುಂಬಾರನ ತಿರುಗುತ್ತಿರುವ ಚಕ್ರದಮೇಲೆ ಕುಳಿತ ಆದರೊಂದಿಗೆ
ತಿರುಗುತ್ತಿರುವ ಇರುವೆಯೇ ಮುಂತಾದವುಗಳ ಗತಿಯು ಅದ
ರಿಂದ ಭಿನ್ನವೇ ಆಗಿದೆ. ಏಕೆಂದರೆ, ಅದು ಬೇರೆ-ಬೇರೆ ಸಮಯ
ದಲ್ಲಿ ಆ ಚಕ್ರದ ಬೇರೆ-ಬೇರೆ ಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ನೋಡಲ್ಪಡುತ್ತದೆ.
ಹಾಗೆಯೇ ನಕ್ಷತ್ರ ಮತ್ತು ರಾಶಿಗಳಿಂದ ಕಂಡುಬರುವ ಕಾಲಚಕ್ರ
ದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಧ್ರುವ ಮತ್ತು ಮೇರುವನ್ನು ಬಲಕ್ಕಿಟ್ಟು ತಿರುಗುವ
ಸೂರ್ಯನೇ ಮುಂತಾದ ಗ್ರಹಗಳ ಗತಿಯು ವಾಸ್ತವವಾಗಿ
ಅದರಿಂದ ಭಿನ್ನವೇ ಆಗಿದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಅವನು ಕಾಲಭೇದದಿಂದ
ಬೇರೆ-ಬೇರೆ ರಾಶಿ ಮತ್ತು ನಕ್ಷತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತಿರುವನು.

|| ೨ || ಜಗತ್ತಿಗೆ ಕಾರಣನೂ, ಸಾಕ್ಷಾತ್ ನಾರಾಯಣ ಸ್ವರೂಪನೂ
ಆಗಿರುವ ಆದಿಪುರುಷನಾದ ಭಗವಾನ್ ಸೂರ್ಯದೇವನು -
ವೇದಮಂತ್ರದರ್ಶಿಗಳಾದ ಜ್ಞಾನಿಗಳೂ ಮತ್ತು ವೇದಗಳೂ ತಿಳಿ
ಯಲು ಒಯಸುವ ಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳವನು. ಆದರೂ ಆತನು ಲೋಕ
ಗಳ ಕ್ಷೇಮಕ್ಕಾಗಿ ವೇದರೂಪಿಯಾದ ತನ್ನನ್ನು ಹನ್ನೆರಡು ಬಗೆಗಳ
ನ್ನಾಗಿ ವಿಭಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ಚೈತ್ರವೇ ಮುಂತಾದ ಹನ್ನೆರಡು ಮಾಸ
ಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದರಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದೊಂದು ಹೆಸರಿನಿಂದ ಕೂಡಿ
ಜೀವಿಗಳು ಆಯಾ ಕರ್ಮಫಲವನ್ನು ಭೋಗಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ವಸಂ
ತವೇ ಮುಂತಾದ ಆರು ಋತುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅವುಗಳ ಯಥಾ
ಯೋಗ್ಯ ಗುಣಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತಾನೆ. || ೩ ||

ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ವರ್ಣಾಶ್ರಮಧರ್ಮವನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವವರು
ವೇದತ್ರಯದ ಮೂಲಕ ಪ್ರತಿಪಾದಿತ ಸಣ್ಣ-ದೊಡ್ಡ ಕರ್ಮಗಳಿಂದ
ಇಂದ್ರಾದಿ ದೇವತೆಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಯೋಗಸಾಧನೆಯಿಂದ
ಅಂಶರ್ಯಾಮಿರೂಪದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನಾರಾಯಣನನ್ನು ಶ್ರದ್ಧೆ
ಯಿಂದ ಆರಾಧಿಸಿ ಸುಲಭವಾಗಿ ಪರಮಪದವನ್ನು ಪಡೆದು
ಕೊಳ್ಳುವರು. || ೪ || ಭಗವಾನ್ ಸೂರ್ಯನು ಸಮಸ್ತ ಲೋಕಗಳ
ಆತ್ಮನು. ಅವನು ಪೃಥಿವಿ ಮತ್ತು ದ್ಯುಲೋಕದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿ
ರುವ ಆಕಾಶಮಂಡಲದೊಳಗೆ ಕಾಲಚಕ್ರದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿತನಾಗಿ ಸಂ
ವತ್ಸರದ ಅವಯವಗಳಾದ ಮೇಷವೇ ಮುಂತಾದ ರಾಶಿಗಳಿಂದ
ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಹನ್ನೆರಡು ತಿಂಗಳುಗಳನ್ನು ಭೋಗಿಸುತ್ತಾನೆ. ಇದರ
ಲ್ಲಿನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ತಿಂಗಳು ಚಂದ್ರನಿಂದ ಶುಕ್ಲ ಮತ್ತು ಕೃಷ್ಣ ಎಂಬ
ಎರಡು ಪಕ್ಷಗಳನ್ನು ಪಿತೃಗಳ ಮಾನದಿಂದ ಒಂದು ರಾತ್ರಿ ಹಾಗೂ
ಒಂದು ಹಗಲು ಎಂದೂ ಸೌರಮಾನದಿಂದ ಎರಡುಕಾಲು
ನಕ್ಷತ್ರಗಳಿಂದ ತಿಳಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಸೂರ್ಯನು ಈ ಸಂವತ್ಸರದ

ಯಾವತಾ ಪಷ್ಕಮಂಶಂ ಭುಂಜೀತ ಸ ವೈ ಋತುರಿತ್ಯು-
ಪದಿತ್ಯತೇ ಸಂವತ್ಸರಾವಯವಃ || ೫ || ಅಥ ಚ ಯಾವ-
ತಾರ್ಥೇನ ನಭೋವೀಥ್ಯಾಂ ಪ್ರಚರತಿ ತಂ ಕಾಲಮಯನ-
ಮಾಚಕ್ಷತೇ || ೬ || ಅಥ ಚ ಯಾವನ್ಮಭೋಮಂಡಲಂ
ಸಹ ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವ್ಯೋರ್ಮಂಡಲಾಭ್ಯಾಂ ಕಾತ್ಸರ್ಯೇನ
ಸ ಹ ಭುಂಜೀತ ತಂ ಕಾಲಂ ಸಂವತ್ಸರಂ ಪರಿವತ್ಸರಮಿಡಾ-
ವತ್ಸರಮನುವತ್ಸರಂ ವತ್ಸರಮಿತಿ ಭಾನೋರ್ಮಾಂದ್ಯಶ್ಚೈ-
ಶ್ಚೈಸಮಗತಿಭಿಃ ಸಮಾಮನಂತಿ || ೭ ||

ಏವಂ ಚಂದ್ರಮಾ ಆರ್ಕಗಭಸ್ತಿಭ್ಯ ಉಪರಿಷ್ಠಾಲ್ಪಕ್ಷ-
ಯೋಜನತ ಉಪಲಭ್ಯಮಾನೋಽರ್ಕಸ್ಯ ಸಂವತ್ಸರಭುಕ್ತಿಂ
ಪಶ್ಯಾಭ್ಯಾಂ ಮಾಸಭುಕ್ತಿಂ ಸಪಾದರ್ಶ್ಯಾಭ್ಯಾಂ ದಿನೇನೈವ
ಪಕ್ಷಭುಕ್ತಿಮಗ್ರಚಾರೀ ದ್ರುತತರಗಮನೋ ಭುಂಕ್ತೇ || ೮ ||
ಅಥ ಚಾಪೂರ್ಯಮಾಣಾಭಿಶ್ಚ ಕಲಾಭಿರಮರಾಣಾಂ
ಕ್ಷೀಯಮಾಣಾಭಿಶ್ಚ ಕಲಾಭಿಃ ಪಿತ್ಯುಕಾಮಹೋರಾತ್ರಾಣಿ
ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಾಪರಪಕ್ಷಾಭ್ಯಾಂ ವಿತನ್ವಾನ್ಃ ಸರ್ವಜೀವ-
ನಿವಹಪ್ರಾಣೋ ಜೀವಶ್ಚೈಕಮೇಕಂ ನಕ್ಷತ್ರಂ ತ್ರಿವತಾ
ಮುಹೂರ್ತ್ಯಭುಂಕ್ತೇ || ೯ || ಯ ಏಷ ಪೋಡಶಕಲಃ
ಪುರುಷೋ ಭಗವಾನ್ಮನೋಮಯೋಽನ್ಮನುಮಯೋಽಮೃತ-
ಮಯೋ ದೇವಪಿತೃಮನುಷ್ಯಭೂತಪಶುಪಕ್ಷಸರೀಸೃಪ-
ವೀರುಧಾಂ ಪ್ರಾಣಾಪ್ಯಾಯನರೀಲತಾತ್ವರ್ವಮಯ ಇತಿ
ವರ್ಣಯಂತಿ || ೧೦ ||

ತತ ಉಪರಿಷ್ಠಾಲ್ಪಕ್ಷಯೋಜನತೋ ನಕ್ಷತ್ರಾಣಿ
ಮೇರುಂ ದಕ್ಷಿಣೇನೈವ ಕಾಲಾಯನ ಈಶ್ವರಯೋಜತಾನಿ
ಸಹಾಭಿಜಿತಾಷ್ಟಾಧಿಂಶತಿಃ || ೧೧ || ತತ ಉಪರಿಷ್ಠಾ-
ದುತನಾ ದ್ವಿಲಕ್ಷಯೋಜನತ ಉಪಲಭ್ಯತೇ ಪುರತಃ
ಪಶ್ಚಾತ್ತಪೈವ ವಾರ್ಕಸ್ಯ ಶೈಘ್ರ್ಯಮಾಂದ್ಯಸಾಮ್ಯಾ-
ಭಿರ್ಗತಿಭಿರರ್ಕವಚ್ಚರತಿ ಲೋಕಾನಾಂ ನಿತ್ಯದಾನುಕೂಲ
ಏವ ಪ್ರಾಯೀಣ ವರ್ಷಯಂತ್ವಾರೇಣಾನುಮೀಯತೇ ಸ
ವೃಷ್ಟಿವಿಷ್ಣುಭಗ್ರಹೋಪಪಮನಃ || ೧೨ ||

ಆರನೆಯ ಒಂದು ಭಾಗವನ್ನು ಭೋಗಿಸುವ ಅವಯವದ ಹೆಸರು
'ಋತು' ಎಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ || ೫ || ಭಗವಾನ್ ಸೂರ್ಯನು
ವಿಗೋಳದ ಅರ್ಧಭಾಗವಾಗಿರುವ ಆರು ರಾಶಿಗಳನ್ನು ದಾಟುವ
ಕಾಲವನ್ನು 'ಅಯನ'ವೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ || ೬ || ಹಾಗೆಯೇ
ಸೂರ್ಯನು ತನ್ನ ಮಂದಗತಿ, ತೀವ್ರಗತಿ ಮತ್ತು ಸಮಾನಗತಿ
ಗಳಿಂದ ಸ್ವರ್ಗ ಮತ್ತು ಭೂಮಂಡಲದ ಸಹಿತ ಇಡೀ ಆಕಾಶವನ್ನು
ಸುತ್ತುಬರುವ ಕಾಲವನ್ನು ಗತಿಭೇದದಿಂದ ಸಂವತ್ಸರ, ಪರಿವತ್ಸರ,
ಇಡಾವತ್ಸರ, ಅನುವತ್ಸರ ಅಥವಾ ವತ್ಸರವೆಂದು ಕರೆಯು-
ತ್ತಾರೆ || ೭ ||

ಹೀಗೆಯೇ ಸೂರ್ಯನ ಕಿರಣಗಳಿಂದ ಒಂದು ಲಕ್ಷಯೋಜನ
ಮೇಲ್ಗಡೆ ಚಂದ್ರನಿದ್ದಾನೆ. ಅವನ ಗತಿಯು ಅತೀವ್ರವಾಗಿರುವುದರಿಂದ
ರಿಂದ ಎಲ್ಲ ನಕ್ಷತ್ರಗಳಿಂದಲೂ ಮುಂದೆ ಇರುತ್ತಾನೆ. ಇವನು
ಸೂರ್ಯನ ಒಂದು ವರ್ಷದ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಒಂದು ತಿಂಗಳಿನಲ್ಲಿ
ಒಂದು ತಿಂಗಳ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಎರಡುಕಾಲು ದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೂ
ಮತ್ತು ಒಂದು ವತ್ಸರದ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಒಂದೇ ದಿನದಲ್ಲಿ ದಾಟಿ
ಬಿಡುತ್ತಾನೆ || ೮ || ಚಂದ್ರನು ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಕ್ಷೀಣವಾಗುವ ಕಲೆಗೆ
ಳಿಂದ ಪಿತ್ಯುಗಳ ಮತ್ತು ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿರುವ ಕಲೆಗಳಿಂದ
ದೇವತೆಗಳ ಹುಲು-ರಾತ್ರಿಯ ವಿಭಾಗವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಹಾಗೂ
ಮೂವತ್ತು ಮುಹೂರ್ತಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದು ನಕ್ಷತ್ರವನ್ನು ದಾಟು-
ತ್ತಾನೆ. ಅವನು ಅನ್ನಮಯ ಮತ್ತು ಅಮೃತಮಯವಾದ್ದರಿಂದ
ಸಮಸ್ತ ಜೀವ ಪ್ರಾಣಿ ಹಾಗೂ ಜೀವವಾಗಿದ್ದಾನೆ || ೯ || ಇವನು
ಹದಿನಾರು ಕಲೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ಮನೋಮಯ, ಅನ್ನಮಯ,
ಅಮೃತಮಯ, ಪುರುಷಸ್ವರೂಪ ಭಗವಾನ್ ಚಂದ್ರನು - ದೇವತೆ
ಗಳು, ಪಿತ್ಯುಗಳು, ಮನುಷ್ಯರು, ಭೂತ, ಪಶು, ಪಕ್ಷಿ, ಸರೀಸೃಪ
ಮತ್ತು ವೃಕ್ಷವೇ ಮುಂತಾದ ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನು
ಪೋಷಿಸುತ್ತಾನೆ; ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಇವನಿಗೆ ಸರ್ವಮಯ ಎಂದು
ಹೇಳುತ್ತಾರೆ || ೧೦ ||

ಚಂದ್ರನಿಂದ ಮೂರು ಲಕ್ಷಯೋಜನಗಳಷ್ಟು ಮೇಲೆ ಅಭಿ-
ಜಿತ್ ನಕ್ಷತ್ರವೂ ಸೇರಿ ಇಪ್ಪತ್ತೆಂಟು ನಕ್ಷತ್ರಗಳಿವೆ. ಭಗವಂತನು ಇವು
ಗಳನ್ನು ಕಾಲಚಕ್ರದಲ್ಲಿ ನೇಮಿಸಿರುವುದರಿಂದ ಮೇರುವನ್ನು ಬಲಕ್ಕೆ
ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಮಾಡುತ್ತಿವೆ || ೧೧ || ಇವುಗಳಿಂದ
ಎರಡು ಲಕ್ಷಯೋಜನಗಳಷ್ಟು ಮೇಲೆ ಶುಕ್ರಗ್ರಹವು ಗೋಚರಿಸು-
ತ್ತದೆ. ಇವನು ಸೂರ್ಯನ ಶೀಘ್ರ, ಮಂದ ಮತ್ತು ಸಮಾನ
ಗತಿಗಳನುಸಾರ ಅವನಂತೆಯೇ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಮುಂದೆ, ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ
ಹಿಂದೆ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಜೊತೆ-ಜೊತೆಗೆ ಇದ್ದು ಸಂಚರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಇವನು
ಮಳೆಗರೆಯುವ ಗ್ರಹನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಜನರಿಗೆ ಪ್ರಾಯಶಃ
ಸದಾಕಾಲ ಅನುಕೂಲನಾಗಿಯೇ ಇರುತ್ತಾನೆ. ಇವನ ಗತಿಯಿಂದ
ಮಳೆಯನ್ನು ತಡೆಯುವ ಗ್ರಹರನ್ನು ಶಾಂತಗೋಳಿಸುತ್ತಾನೆ ಎಂಬ
ಅನುಮಾನ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ || ೧೨ ||

ಶುಕ್ರನ ಗತಿಯ ಜೊತೆ-ಜೊತೆಗೆ ಬುಧನ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯು ಆದಂ-
ತಾಯಿತು. ಶುಕ್ರನಂತೆಯೇ ಬುಧನ ಗತಿಯನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.
ಚಂದ್ರಪ್ರತ್ಯವಾದ ಈ ಬುಧನು ಶುಕ್ರನಿಂದ ಎರಡುಲಕ್ಷ ಯೋಜನ
ಗಳಷ್ಟು ಮೇಲೆ ಇದ್ದಾನೆ. ಇವನು ಪ್ರಾಯಶಃ ಮಂಗಳಕಾರಿಯೇ

ಉಪನಾ ಬುಧೋ ವ್ಯಾಖ್ಯಾತಸ್ತತ ಉಪರಿಷ್ಠಾದ್ವಿ-
ಲಕ್ಷಯೋಜನತೋ ಬುಧಃ ಸೋಮಸುತ ಉಪಲಭ್ಯ-
ಮಾನಃ ಪ್ರಾಯೇಣ ಶುಭಕೃತ್ಯದಾರ್ಕಾದ್ವ್ಯತಿರಿಚ್ಛೇತ
ತದಾತಿವಾತಾಭ್ರಪ್ರಾಯಾನಾವೃಷ್ಟ್ಯಾಧಿಭಯಮಾಶಂಕೇ
॥ ೧೩ ॥ ಆತ ಉದ್ವೇಗಮಂಗಾರಕೋಽಪಿ ಯೋಜನ-
ಲಕ್ಷದ್ವಿತಯ ಉಪಲಭ್ಯಮಾನಸಿಬ್ರಿಸಿಬ್ರಿಃ ಪಕ್ಷಿರೇಕೈಕತೋ
ರಾಶೀನ್ ದ್ವಾದಶಾನುಭುಕ್ತೇ ಯದಿ ನ ವಕ್ರೇಣಾಭಿ-
ವರ್ತತೇ ಪ್ರಾಯೇಣಾಶುಭಗ್ರಹೋಽಘತಂಸಃ ॥ ೧೪ ॥
ತತ ಉಪರಿಷ್ಠಾದ್ವಿಲಕ್ಷಯೋಜನಾಂತರಗತೋ ಭಗವಾನ್
ಬೃಹಸ್ಪತಿರೇಕೈಕಸ್ಮಿನ್ ಶೌ ಪರಿವತ್ಸರಂ ಪರಿವತ್ಸರಂ ಚರತಿ
ಯದಿ ನ ವಕ್ರಃ ಸ್ಯಾತ್ಪ್ರಾಯೇಣಾನುಕೂಲೋ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ-
ಕುಲಸ್ಯ ॥ ೧೫ ॥

ತತ ಉಪರಿಷ್ಠಾದ್ವಿಲಕ್ಷಯೋಜನಲಕ್ಷದ್ವಯಾತ್ಮತೀಯಮಾನಃ
ಶನೈಶ್ಚ ಏಕೈಕಸ್ಮಿನ್ ಶೌ ತ್ರಿಂಶನ್ಮಾನಸ್ತೀಲಂಬಮಾನಃ ಸರ್ವಾ-
ನೇವಾನುಪರ್ಯೀತಿ ತಾವದ್ವಿರನುವತ್ಸರೈಃ ಪ್ರಾಯೇಣ ಹಿ
ಸರ್ವೇಷಾಮಶಾಂತಿಕರಃ ॥ ೧೬ ॥ ತತ ಉತ್ತರಾಷ್ಠಾದ್ವಿಲಕ್ಷಯ
ಏಕಾದಶಲಕ್ಷಯೋಜನಾಂತರ ಉಪಲಭ್ಯಂತೇ ಯ ಏವ
ಲೋಕಾನಾಂ ಶಮನುಭಾವಯಂತೋ ಭಗವತೋ ವಿಶ್ವೋ-
ರ್ಯುತರಮಂ ಪದಂ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಂ ಪ್ರಕ್ರಮಂತಿ ॥ ೧೭ ॥

ಅಗಿದ್ವಾನೇ ಆದರೆ ಸೂರ್ಯನ ಗತಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಮುಂಬಕ್ಕೆ
ಹೋದರೆ ಜರುಗಾಳಿ, ಮೋಡಗಳು ಮತ್ತು ಅನಾವೃಷ್ಟಿಗಳನ್ನು
ಸೂಚಿಸುತ್ತಾನೆ ॥ ೧೩ ॥ ಬುಧಗ್ರಹನಿಂದ ಎರಡುಲಕ್ಷ ಯೋಜನ
ಗಳಷ್ಟು ಮೇಲೆ ಮಂಗಳಗ್ರಹವಿದೆ. ಇವನು ವಕ್ರಗತಿಯಿಂದ
ನಡೆಯದಿದ್ದರೆ ಒಂದೊಂದು ರಾಶಿಯನ್ನು ಮೂರು-ಮೂರು
ಪಕ್ಷಿಗಳಲ್ಲಿ ಭೋಗಿಸುತ್ತಾ ಹನ್ನೆರಡೂ ರಾಶಿಯನ್ನು ದಾಟುತ್ತಾನೆ.
ಇವನು ಅಶುಭಗ್ರಹವಾಗಿದ್ದು ವ್ರಾಯಶಃ ಆಮಂಗಳ ಸೂಚಕನೇ
ಅಗಿದ್ವಾನೇ ॥ ೧೪ ॥ ಮಂಗಳನಿಗಿಂತ ಎರಡುಲಕ್ಷ ಯೋಜನ
ಗಳಷ್ಟು ದೂರದಲ್ಲಿ ಭಗವಾನ್ ಬೃಹಸ್ಪತಿಯಿದ್ದಾನೆ. ಇವನು
ವಕ್ರಗತಿಯಿಂದ ನಡೆಯದಿದ್ದರೆ ಒಂದೊಂದು ರಾಶಿಯನ್ನು
ಒಂದು ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಭೋಗಿಸುತ್ತಾನೆ. ಇವನು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ
ಬ್ರಾಹ್ಮಣಕುಲಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲವಾಗಿ ಇರುತ್ತಾನೆ ॥ ೧೫ ॥

ಬೃಹಸ್ಪತಿಗಿಂತ ಎರಡುಲಕ್ಷ ಯೋಜನಗಳಷ್ಟು ಮೇಲೆ ಶನೈಶ್ಚ
ರನು ಕಂಡುಬರುತ್ತಾನೆ. ಇವನು ಮೂವತ್ತು ತಿಂಗಳುಕನಕ ಒಂದೊಂದು
ರಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತಾನೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಇವನಿಗೆ ಎಲ್ಲ ರಾಶಿಗಳನ್ನು
ದಾಟಲು ಮೂವತ್ತು ವರ್ಷಗಳು ಬೇಕಾಗುತ್ತವೆ. ಇವನು
ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಎಲ್ಲರಿಗೇ ಅಶಾಂತಿಕಾರಕನಾಗಿದ್ದಾನೆ ॥ ೧೬ ॥
ಶನೈಶ್ಚರದ ಮೇಲೆ ಹನ್ನೆರಡು ಲಕ್ಷಯೋಜನ ದೂರದಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣಪಾದಿ
ಸುಪ್ತರ್ಷಿಗಳು ಕಂಡುಬರುವರು. ಇವರು ಎಲ್ಲ ಲೋಕಗಳಿಗೂ
ಮಂಗಳವನ್ನು ಬಯಸುತ್ತಾ ಭಗವಾನ್ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಪರಮಪದ
ವಾದ ಧ್ರುವಲೋಕವನ್ನು ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ॥ ೧೭ ॥

ಇಪ್ಪತ್ತೆರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿಯಿತು. ॥ ೨೨ ॥

ಇತಿ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾವತೇ ಮಹಾಭಾರತೇ ಪಾರಮಹಂಸ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ ಪಂಚಮಸ್ಕಂಧೇ ಜ್ಯೋತಿಷ್ಕವರ್ಣನೇ
ದ್ವಾದಶೋಽಧ್ಯಾಯಃ ॥ ೨೨ ॥

ಇಪ್ಪತ್ತಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

ಶಿಶುಮಾರ ಚಕ್ರದ ವರ್ಣನೆ

ಶ್ರೀಶುಕ ಉವಾಚ

ಅಥ ತಸ್ಮಾತ್ತಪಸ್ತಸ್ಮಯೋದಶಲಕ್ಷಯೋಜನಾಂತರತೋ
ಯತ್ತದ್ವಿಷ್ಟೋಃ ಪರಮಂ ಪದಮಭಿವದಂತಿ ಯತ್ರ ಹ
ಮಹಾಭಾಗವತೋ ಧ್ರುವ ಔತ್ತಾನಪಾದಿರಗ್ನಿನೇಂದ್ರೇಣ
ಪ್ರಜಾಪತಿನಾ ಕಶ್ಯಪೇನ ಧರ್ಮೇಣ ಚ ಸಮಕಾಲಯುಗ್ಮಿ
ಸಬಹುಮಾನಂ ದಕ್ಷಿಣತಃ ಕ್ರಿಯಮಾಣ ಇದಾನೀಮಪಿ
ಕಲ್ಪಜೀವಿನಾಮಾಜೀವ್ಯ ಉಪಾಸ್ತೆ ತಸ್ಯೇಹಾನುಭಾವ
ಉಪವರ್ಣತಃ ॥ ೧ ॥ ಸ ಹಿ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಜ್ಯೋತಿರ್ಗ-

ಶ್ರೀಶುಕಮಹಾಮುನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ- ಎಲೈ ರಾಜೇಂದ್ರನೇ!
ಸಪ್ತರ್ಷಿಮಂಡಲಕ್ಕಿಂತ ಹದಿಮೂರುಲಕ್ಷ ಯೋಜನಗಳಷ್ಟು ಎತ್ತರ
ದಲ್ಲಿ ಧ್ರುವಲೋಕವಿದೆ. ಇದನ್ನು ಭಗವಾನ್ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಪರಮಪದ
ವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ಉತ್ತಾನಪಾದನ ಪುತ್ರನಾದ ಪರಮಭಾಗ
ವತೋತ್ರಮ ಧ್ರುವನು ಬೆಳಗುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಅಗ್ನಿ, ಇಂದ್ರ, ಪ್ರಜಾಪತಿ,
ಕಶ್ಯಪ ಮತ್ತು ಧರ್ಮ - ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಅತ್ಯಾದರಪೂರ್ವಕ
ವಾಗಿ ಆ ಧ್ರುವನನ್ನು ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಈಗಲೂ ಕೂಡ
ಕಲ್ಪಾತ್ಮದವರಿಗೆ ಜೀವಿಸಿರುವ ಚರಂಜೀವಿಗಳಿಗೆ ಈ ಧ್ರುವನೇ
ಅಧಾರ. ಈ ಲೋಕದ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ನಾನು ಹಿಂದೆಯೇ
(ನಾಲ್ಕನೆಯ ಸ್ಕಂಧದಲ್ಲಿ) ವರ್ಣಿಸಿರುವೆನು. ॥ ೧ ॥ ಸದಾಕಾಲ
ಎಚ್ಚರವಾಗಿರುವ ಅವ್ಯಕ್ತಗತಿಯುಳ್ಳ ಭಗವಾನ್ ಕಾಲನ ಮೂಲಕ

ಕಾನಾಂ ಗ್ರಹನಕ್ಷತ್ರಾದೀನಾಮನಿಮಿಷೇಣಾಪ್ತಕರಂಹಾ
ಭಗವತಾ ಕಾಲೇನ ಭ್ರಾಮ್ಯಮಾಣಾನಾಂ ಸ್ವಾಖರಿ-
ವಾವಶ್ಚಂಭ ಈಶ್ವರೇಣ ವಿಹಿತಃ ಶರದವಭಾಸತಃ || ೨ ||

ಯಥಾ ಮೇಢೀಸ್ತಂಭ ಅಕ್ರಮಣಪತವಃ ಸಂಯೋಜಿ-
ತ್ವಾಪ್ತಿಸ್ತು ಸವಸೈರ್ಯಥಾಸ್ವಾಕಂ ಮಂಡಲಾನಿ ಚರಂ-
ತ್ಯೇಮ ಭಗಣಾ ಗ್ರಹಾದಯ ವಿತಸ್ಥಿನ್ಯಂತರ್ಗುಹಿಯೋ-
ಗೇನ ಕಾಲಚಕ್ರ ಆಯೋಜಿತಾ ಧ್ರುವಮೇವಾವಲಂಬ್ಯ
ವಾಯುನೋದೀರ್ಯಮಾಣಾ ಆಕಲ್ಪಾಂತಂ ಪರಿಚಂಕ್ರ-
ಮಂತಿ ನಭಸಿ ಯಥಾ ಮೇಘಾಃ ಶ್ವೇತಾದಯೋ
ವಾಯುವಶಾಃ ಕರ್ಮಕಾರಭಯಃ ಪರಿವರ್ತಂತೇ ವಿವಂ
ಜ್ಯೋತಿರ್ಗಣಾಃ ಪ್ರಕೃತಿಪುರುಷಸಂಯೋಗಾಸುಗೃಹೀತಾಃ
ಕರ್ಮನಿರ್ಮಿತಗತಯೋ ಭುವಿ ನ ಪತಂತಿ || ೩ ||

ಕೇಚನೈತಜ್ಯೋತಿರನೀಕಂ ಶಿವಮಾರಸಂಸ್ಥಾನೇನ
ಭಗವತೋ ವಾಸುದೇವಸ್ಯ ಯೋಗಧಾರಣಾಮಾಪುನು-
ವರ್ಣಯಂತಿ || ೪ || ಯಸ್ಯ ಪುಷ್ಯಗ್ರೇಽಪಾಕೃವಃ
ಕುಂಡಲೀಭೂತದೇಹಸ್ಯ ಧ್ರುವ ಉಪಕಲ್ಪಿತ್ಯಸ್ಯ
ಲಾಂಗೂಲೇ ಪ್ರಜಾಪತಿರಗ್ನಿರಿದ್ರೋ ಧರ್ಮ ಇತಿ
ಪುಚ್ಛಮೂಲೇ ಧಾತಾ ವಿಧಾತಾ ಚ ಕುಟ್ಮಾಂ ಸಪ್ತರ್ಷಯಃ |
ಶಸ್ಯ ದಕ್ಷಿಣಾವರ್ತಕುಂಡಲೀಭೂತರೀರಸ್ಯ ಯಾನ್ಮುಧ-
ಗಯನಾನಿ ದಕ್ಷಿಣಪಾರ್ಶ್ವಃ ತು ನಕ್ಷತ್ರಾಣ್ಯಪಕಲ್ಪಯಂತಿ
ದಕ್ಷಿಣಾಯನಾನಿ ತು ಸವ್ಯೇ | ಯಥಾ ಶಿವಮಾರಸ್ಯ
ಕುಂಡಲಾಭೋಗಸನ್ನಿವೇಶಸ್ಯ ಪಾರ್ಶ್ವಯೋರುಭಯೋ-
ರಷ್ಯವಯವಾಃ ಸಮಸಂಖ್ಯಾ ಭವಂತಿ | ಪೃಥ್ವೀ ತ್ವಮೀಥೀ
ಆಕಾಶಗಂಗಾ ಚೋದರತಃ || ೫ || ಪುನರ್ವಸುಪುಷ್ಯೈ-
ದಕ್ಷಿಣವಾಮಯೋಃ ಶ್ವೋಷ್ಣೋರಾದ್ರಾಶ್ಲೇಷೇ ಚ
ದಕ್ಷಿಣವಾಮಯೋಃ ಪಶ್ಚಿಮಯೋಃ ಪಾದಯೋಃ ರಭಿವಿ-
ದುತ್ತರಾಶಾಢೇ ದಕ್ಷಿಣವಾಮಯೋರ್ನಾಸಿಕಯೋರ್ಯಥಾ-
ಸಂಖ್ಯಂ ಶ್ರವಣ ಪೂರ್ವಾಶಾಢೇ ದಕ್ಷಿಣವಾಮ-
ಯೋರೋಚನಯೋರ್ಧನಿಷ್ಠಾ ಮೂಲಂ ಚ ದಕ್ಷಿಣ-

ಗ್ರಹ-ನಕ್ಷತ್ರಾದಿ ಜ್ಯೋತಿರ್ಗಣಗಳೆಲ್ಲರೂ ನಿರಂತರ ಶಿರುಗುತ್ತಾ
ಇರುತ್ತಾರೆ ಭಗವಂತನು ಧ್ರುವಲೋಕವನ್ನೇ ಅವರಲ್ಲರ ಆಧಾರಸ್ತಂಭ
ವಾಗಿ ನಿಯಮಿಸಿದುದು ಇದ್ದರಿಂದ ಈ ಧ್ರುವಲೋಕವು ಒಂದೇ
ಜಾಗದಲ್ಲಿ ಇದ್ದು ಸದಾ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಾ ಇರುತ್ತದೆ || ೨ ||

ಧಾನ್ಯವನ್ನು ತುಳಸುವುವಕ್ಕಾಗಿ ಮೇಟೆಯ ಕಂಬಕ್ಕೆ ಹಗ್ಗ
ಗಲೆಂದ ದಿಗಿಯೆಲ್ಲಕ್ಕೆ ಎತ್ತುಗಳು ಎಂದಿಗೂ ಆ ಕೆಲೆಯನ್ನು ಬಿಡದೆ
ಮಂಡಲಾಕಾರವಾಗಿ ಆ ಕಂಬವನ್ನೇ ಸುತ್ತುತ್ತಿರುವಂತೆಯೇ,
ಸೂರ್ಯನು ಮುಂತಾದ ಗ್ರಹರೂ, ನಕ್ಷತ್ರಗಳೂ ಆ ಕಾಲಚಕ್ರದ
ಒಳಗೂ-ಹೊರಗೂ ಅದರಲ್ಲಿ ನೇಮಕಗೊಂಡು ಧ್ರುವಲೋಕ
ವನ್ನೇ ಆಶ್ರಯಿಸಿ ವಾಯುವಿನ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ ಕಲ್ಪದ ಕೊನೆಯ
ವರೆಗೆ ಶಿರುಗುತ್ತಾ ಇರುತ್ತವೆ. ನೋಡಗಳೂ, ಹದ್ದು ಮೊದಲಾದ
ಹಕ್ಕಿಗಳು ಕರ್ಮಗಳಿಗೆ ಅಧೀನರಾಗಿ ವಾಯುವಿಗೆ ಅಧೀನರಾಗಿ
ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಹಾರುತ್ತಾ ಇರುವಂತೆಯೇ, ಗ್ರಹ-ನಕ್ಷತ್ರಾದಿಗಳು
ತಮ್ಮ-ತಮ್ಮ ಕರ್ಮಗಳಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ಭೂಮಿಗೆ ಬೀಳದೆ ಆ
ಕಾಲಚಕ್ರದಲ್ಲೇ ಸುತ್ತುತ್ತಿರುವರು || ೩ ||

ಕೆಲವರು ಭಗವಂತನ ಯೋಗಮಾಯೆಯು ಆಕಾರದಲ್ಲಿ
ನೆಲೆಸಿರುವ ಈ ಜ್ಯೋತಿಶ್ಚಕ್ರವನ್ನು ಶಿಶುಮಾರಚಕ್ರದ ರೂಪದಲ್ಲಿ
ವರ್ಣಿಸುತ್ತಾರೆ || ೪ || ಈ ಶಿಶುಮಾರವು ಕುಂಡಲದ ಆಕಾರದಲ್ಲಿ
ಸುತ್ತುತ್ತಿರುವುದು ಸರ್ವದಂತಿದೆ. ಇದು ತಲೆಕೆಳಗಾಗಿ ಬಾಲವನ್ನು
ಮೇಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿದೆ. ಅದರ ಬಾಲದ ತುದಿಯಲ್ಲಿ ಧ್ರುವನು
ವೆಳಗಿಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ. ಬಾಲದ ಮಧ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ಪಜಾಪತಿ, ಅಗ್ನಿ,
ಇಂದ ಮತ್ತು ಧರ್ಮ ಇವರು ವಸಿಸಿರುವುದರಿಂದ ಬಾಲದ ಮಿಡ
ದಲ್ಲಿ ಧಾತಾ ಮತ್ತು ವಿಧಾತಾ ಎಂಬವರಿದ್ದಾರೆ. ಇದರ ಕೆಳ
ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಸಪ್ತರ್ಷಿಗಳಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಶಿಶುಮಾರವು ಪದಕ್ಷಿಣಾಕಾರ
ವಾಗಿ ಮಂಡಲದ ಆಕಾರದಲ್ಲಿ ದೇಹವನ್ನು ಸುತ್ತುತ್ತಿರುವುದು. ಅದರ
ಬಲಗಡೆಯಲ್ಲಿ ಅಭಿಜಿತ್ಕುಲ ನಕ್ಷತ್ರದಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ ಪುನ
ರ್ವಸು ನಕ್ಷತ್ರದವರೆಗಿನ ಉತ್ತರಾಯಣದ ಹದಿನಾಲ್ಕು ನಕ್ಷತ್ರ
ಗಳಿವೆ. ಪೃಥ್ವಿದಿಂದ ಹಿಡಿದು ಉತ್ತರಾಷಾಢಾವರೆಗಿನ ದಕ್ಷಿಣಾ
ಯನದ ಹದಿನಾಲ್ಕು ನಕ್ಷತ್ರಗಳು ಎಡಭಾಗದಲ್ಲಿವೆ. ಹೀಗೆ ಆ ಶಿಶು
ಮಾರ ಚಕ್ರದ ಎರಡೂ ವಕ್ರದಲ್ಲಿಯೂ ಅಶ್ವಿನಿಯೇ ಮುಂತಾದ
ಇಪ್ಪತ್ತೆಂಟು ನಕ್ಷತ್ರಗಳು ಸಮಸಂಖ್ಯೆಯು ಅವಯವಗಳಾಗಿವೆ.
ಕುಂಡಲಾಕಾರದ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಎರಡೂ ಕಡೆಯ ಅಂಗಗಳು ಸಮ
ವಾಗಿರುವಂತೆ ಇಲ್ಲಿ ನಕ್ಷತ್ರಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯೂ ಸಮವಾಗಿದೆ. ಅದರ
ಚ್ಚನ್ನಿನಲ್ಲಿ ಅಜವಿಧಿಯೂ (ಮೂಲಾ, ಪೂರ್ವಾಷಾಢಾ, ಉತ್ತರಾ
ಷಾಢಾ ಎಂಬ ಮೂರು ನಕ್ಷತ್ರಗಳ ಗುಂಪು) ಇದೆ. ಉದರದಲ್ಲಿ
ಆಕಾಶಗಂಗೆಯು ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತದೆ || ೫ || ಎಲೈ ರಾಜನೇ! ಇದರ
೨೬-ಎಡಭಾಗಗಳ ಕೆಳಗಲ್ಲಿ ಪುನರ್ವಸು ಮತ್ತು ಪುಷ್ಯ ನಕ್ಷತ್ರ
ಗಳಿವೆ. ಹಿಂದುಗಡೆಯ ಬಲ ಮತ್ತು ಎಡ ಪಾದಗಳಲ್ಲಿ ಆರ್ಧ್ರಾ
ಮತ್ತು ಆಶ್ಲೇಷಾ ನಕ್ಷತ್ರಗಳಿವೆ. ಬಲ-ಎಡಭಾಗದ ಮೂಗಿನ
ಮೊಳ್ಳೆಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರಮವಾಗಿ ಅಭಿಜಿತ್ ಮತ್ತು ಉತ್ತರಾಷಾಢಾ
ನಕ್ಷತ್ರಗಳಿವೆ. ಹೀಗೆಯೇ ಬಲ-ಎಡ ನಕ್ಷತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರವಣ ಹಾಗೂ
ಪೂರ್ವಾಷಾಢಾ ನಕ್ಷತ್ರಗಳೂ, ಹಾಗೆಯೇ ೨೬-ಎಡ ಕಿವಿಗಳಲ್ಲಿ

ವಾಮಯೋಃ ಕರ್ಣಯೋರ್ಮುಖಾದೀನ್ಮತ್ಸ್ಯ ನಕ್ಷತ್ರಾಣಿ
 ದಕ್ಷಿಣಾಯನಾನಿವಾಮಪಾರ್ಶ್ವವಂಕ್ರಪು ಯುಂಜೇತ
 ತಥೈವ ಮೃಗಶಿರ್ಷಾದೀನ್ಮದಗಯನಾನಿ ದಕ್ಷಿಣಪಾರ್ಶ್ವ-
 ವಂಕ್ರಪು ಪ್ರಾತಿಯೋಮ್ನೇನ ಪ್ರಯುಂಜೇತ ಶತಭಿಷಾ-
 ಜ್ಞೇಷ್ಯೈಸ್ಕಂದಯೋರ್ದಕ್ಷಿಣವಾಮಯೋರ್ನ್ಯಸೇತ್ || ೬ ||
 ಉತ್ತರಾಹನಾವಗ್ನುರಧರಾಹನೌ ಯಮೋ ಮುಖೇಷು
 ಚಾಂಗಾರಹಃ ಶನೈಶ್ಚ ಉಪಸ್ಥೇ ಬೃಹಸ್ಪತಿಃ ಕುರು
 ವಕ್ಷ್ಯಾಂತೋ ಹೃದಯೇ ನಾರಾಯಣೋ ಮನಸಿ
 ಚಂದ್ರೋ ನಾಭ್ಯಾಮುಶನಾ ಸ್ತನಯೋರಶ್ವಿನೌ ಬುಧಃ
 ಪ್ರಾಣಾಪಾನಯೋ ರಾಹುರ್ಗಲೇ ಕೇತವಃ ಸರ್ವಾಂ-
 ಗೇಷು ರೋಮಸು ಸರ್ವೇ ತಾರಾಗಣಾಃ || ೭ ||

ಏತದು ಹೈವ ಭಗವತೋ ವಿಷ್ಣೋಃ ಸರ್ವದೇ-
 ವತಾಮಯಂ ರೂಪಮಹರಹಃ ಸಂಧ್ಯಾಯಾಂ ಪ್ರಯ-
 ತೋ ವಾಗ್ಗತೋ ನಿರೀಕ್ಷಮಾಣ ಉಪತಿಷ್ಠೇತ ನಮೋ
 ಜ್ಯೋತಿರ್ಲೋಕಾಯ ಕಾಲಾಯನಾಯಾನಿಮಿಷಾಂ
 ಪತಯೇ ಮಹಾಪುರುಷಾಯಾಭಿಧೀ- ಮಹೀತಿ || ೮ ||

ಗ್ರಹಕ್ಷತಾರಾಮಯಮಾಧಿದೈವಿಕಂ

ಪಾಪಾಪಹಂ ಮಂತ್ರಕೃತಾಂ ತ್ರಿಕಾಲಮ್ |

ನಮಸ್ಕತಃ ಸ್ಮರತೋ ವಾ ತ್ರಿಕಾಲಂ

ನಶ್ಯೇತ ತತ್ಕಾಲಜಮಾತು ಪಾಪಮ್ || ೯ ||

ಭೂಷಾ ಮತ್ತು ಮೂಲಾ ನಕ್ಷತ್ರಗಳವೆ. ಮುಖಾ ಮುಂತಾದ ದಕ್ಷಿ
 ಣಾಯನದ ಎಂಟು ನಕ್ಷತ್ರಗಳು ಎಡ ಪಕ್ಕಲುಬಿನಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಎಪ
 ರಿತ ಕ್ರಮದಿಂದ ಮೃಗಶಿರಾ ಮುಂತಾದ ಉತ್ತರಾಯಣದ ಎಂಟು
 ನಕ್ಷತ್ರಗಳು ಒಂದ ಪಕ್ಕಲುಬಿನಲ್ಲಿದೆ. ಶತಭಿಷಾ ಮತ್ತು ಜ್ಯೇಷ್ಠಾ
 ಇವೆರಡು ನಕ್ಷತ್ರಗಳು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಬಲ ಮತ್ತು ಎಡ ಹೊಲುಗಳಲ್ಲಿ
 ಇವೆ. || ೬ || ಆದರೆ ಮೇಲಿನ ದವಡೆಯಲ್ಲಿ ನಕ್ಷತ್ರರೂಪರಾದ
 ಆಗ್ನೇಶ್ವರ, ಈಗಿನ ದವಡೆಯಲ್ಲಿ ನಕ್ಷತ್ರರೂಪನಾದ ಯಮನೂ,
 ಮುಖಗಳಲ್ಲಿ ಮಂಗಳನೂ, ಲಿಂಗಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಶನಿಯೂ, ಕತ್ತಿನ
 ಹೆರಳಿನಲ್ಲಿ ಬೃಹಸ್ಪತಿಯೂ, ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನೂ, ಹೃದಯ
 ದಲ್ಲಿ ನಾರಾಯಣನೂ, ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರನೂ, ಹೊಕ್ಕುಳಲ್ಲಿ
 ಕುರುನೂ, ಸ್ತನಗಳಲ್ಲಿ ಅಶ್ವಿನಿದೇವತೆಗಳೂ, ಪ್ರಾಣಾಪಾನಗಳಲ್ಲಿ
 ಬುಧನೂ, ಕತ್ತಿನಲ್ಲಿ ರಾಹುವೂ, ಸಮಸ್ತ ಅಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಕೇತುವೂ,
 ರೋಮಗಳಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತ ತಾರಗಳೂ ನೆಲೆಸಿವೆ. || ೭ ||

ಎಲೈ ರಾಜನೇ! ಇದು ಭಗವಂತನಾದ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಸರ್ವ
 ದೇವಮಯ ಸ್ವರೂಪವಾಗಿದೆ. ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿ
 ಪಂಕ್ತ ಮತ್ತು ಮೌನವಾಗಿ ಇದನ್ನು ದರ್ಶನಮಾಡುತ್ತಾ
 ದ್ವಿಭಗವಂತನನ್ನು ಚಿಂತಿಸಬೇಕು ಹಾಗೂ ಈ ಮಂತ್ರವನ್ನು
 ಒಪಿಸುತ್ತಾ ಭಗವಂತನನ್ನು ಪುತಿಸಬೇಕು - 'ಸಮಸ್ತ ಜ್ಯೋತಿ
 ಗ್ಗಳಿಗಿಗಿವಾ ಆತ್ಮಯನೂ, ಒಲಬಿಟ್ಟ ಸ್ವರೂಪಿಯೂ, ಸರ್ವ
 ದೇವತಾಧಿಪತಿಯೂ ಆದ ಪರಮಪುರುಷ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ನಾವು
 ಮುಷ್ಕಾರಪೂರ್ವಕ ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತೇವೆ || ೮ || ಗ್ರಹ, ನಕ್ಷತ್ರ ಮತ್ತು
 ತಾರಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನ ಅಧಿದೈವಿಕರೂಪವೇ ಪ್ರಕಾಶ
 ಸ್ಪಷ್ಟಿದೆ. ಆದ್ದು ತ್ರಿಕಾಲಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಮಂತ್ರವನ್ನು
 ಒಪಿಸುವವನ ಎಲ್ಲ ಪಾಪಗಳನ್ನು ನಾಶಪಡಿಸುತ್ತದೆ. ಪ್ರಾಣಕಾಲ,
 ಮಧ್ಯಾಹ್ನಕಾಲ, ಸಾಯಂಕಾಲಗಳೆಂಬ ಮೂರೂ ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ
 ದ್ವಿಭಗವಂತನ ಈ ಅಧಿದೈವಿಕಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಚಿಂತೆ
 ಸುವವನ ಮತ್ತು ವಂದನೆಮಾಡುವವನ ಪಾಪಗಳು ಒಡನೆಯೇ
 ನಾಶವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತವೆ. || ೯ ||

ಇಪ್ಪತ್ತಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿಯಿತು. || ೨೩ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಪಾರಮಹಂಸ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ ಪಂಚಮಸ್ಕಂಧೇ
 ಶಿವಮಾದಯೋರ್ವರ್ಣನಾ ನಾಮ ತ್ರಯೋವಿಂಶೋಽಧ್ಯಾಯಃ || ೨೩ ||

ಇಪ್ಪತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

ರಾಮವೇ ಮುಂತಾದವರ ಸ್ಥಿತಿ - ಆತಲವೇ ಮುಂತಾದ ಅಧೋಲೋಕಗಳ ವರ್ಣನೆ

ಶ್ರೀಕುಲ ಉವಾಚ

ಅಭಸ್ತಾತ್ಸವಿಕುರ್ಯೋಜನಾಯುತೇ ಸ್ವರ್ಭಾನು-
 ನಕ್ಷತ್ರವಚ್ಚರತೀತ್ಯೇಕೇ ಯೋಽಸಾವಮರತ್ನಂ ಗ್ರಹತ್ವಂ
 ಚಾಲಭತ ಭಗವದನುಕಂಪಯಾ ಸ್ವಯಮಸುರಾಪಸದಃ

ಶ್ರೀಕುಲಮಹಾಮುನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಮಹಾರಾಜನೇ!
 ಸೂರ್ಯನಿಂತಿಲ್ಲೂ ಹತ್ತಿರವಿರ ಯೋಜನಾಳನ್ನು ಈಗ ರಾಮವು
 ನಕ್ಷತ್ರಗಳಂತೆ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ ಎಂದು ಕೆಲವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.
 ಸಂಹಿತೆಯ ಪ್ರತನಾದ ಈ ರಾಮವು ರಾಕ್ಷಸಾಧಮನಾಗಿ ದೇವ
 ತತ್ವಕ್ಕೆ ಆಯೋಗವಾಗಿದ್ದರೂ ದ್ವಿಭಗವಂತನ ಕೃಪೆಯಿಂದ ದೇವತ್ವ
 ವನ್ನೂ ಗ್ರಹತ್ವವನ್ನೂ ಪಡೆದುಕೊಂಡನು. ಇವನ ಹುಟ್ಟು ಮತ್ತು

ಶೈಂಹೀಯೋಃ ಪೃತದರ್ಶಸ್ಯ ತಾತ ಏನ್ಯ ಕರ್ಮಾಣಿ
 ಚೋಪರಿಷ್ಕಾರ್ಜ್ವಾಮಃ || ೧ || ಯದದ್ವಾರಣೀರ್ಮಂ-
 ಡಲಂ ಪ್ರತಪತಸ್ತದ್ವಿಸ್ತದತೋ ಯೋಜನಾಯುತಮಾಚ-
 ಕ್ಷತೇ ದ್ವಾದಶಸಹಸ್ರಂ ಸೋಮಸ್ಯ ತ್ರಯೋದಶಸಹಸ್ರಂ
 ರಾಹೋರ್ಯಃ ಪರ್ವಣಿ ತದ್ವ್ಯವಧಾನ್ಯದ್ವೈ-
 ರಾನುಬಂಧಃ ಸೂರ್ಯಾಚಂದ್ರಮಸಾವಧಿಧಾವತಿ || ೨ ||
 ಕನ್ನಿಶಮೋಭಯತ್ರಾಪಿ ಭಗವತಾ ರಕ್ಷಣಾಯ ಪ್ರಯುಕ್ತಂ
 ಸುದರ್ಶನಂ ನಾವು ಭಾಗವತಂ ದಯಿತಮಸ್ಯ ತತ್ತೇಜಸಾ
 ದುರ್ವಿಷಹಂ ಮುಹುಃ ಪರಿವರ್ತಮಾನಮಭ್ಯವಸ್ಥಿತೋ
 ಮುಹೂರ್ತಮುದ್ವಿಜಮಾನಶ್ಚತುರ್ದಯ ಆರಾದೇವ
 ನಿವರ್ತತೇ ತದುಪರಾಗಮಿತಿ ವದಂತಿ ಲೋಕಾಃ || ೩ ||

ತತೋಽಧಸ್ತಾತ್ವಿತ್ಯುಚಾರಣವಿದ್ಯಾಧರಾಣಾಂ ಸದನಾನಿ
 ತಾವನ್ಯಾತ್ರ ವಿವ || ೪ || ತತೋಽಧಸ್ತಾದ್ವಕ್ಷರಕ್ಷಪಿಶಾಚ-
 ಪ್ರೇತಭೂತಗಣಾಣಾಂ ವಿಚಾರಾಜರಮಂತರಿಕ್ಷಂ ಯಾವ-
 ದ್ವಾಯುಃ ಪ್ರವಾತಿ ಯಾವನೈಫಾ ಉಪಲಭ್ಯಂತೇ || ೫ ||
 ತತೋಽಧಸ್ತಾಚ್ಛತ್ರಯೋಜನಾಂತರ ಇಯಂ ಪೃಥಿವೀ
 ಯಾವದ್ವ್ಯಸಭಾಸತ್ಯೇನಸುಪರ್ಣಾದಯಃ ಪತತ್ಪ್ರವರಾ
 ಉತ್ಪತಂತಿ || ೬ || ಉಪವರ್ಣಿತಂ ಭೂಮೀರ್ಯಥಾ-
 ಸಂನಿವೇಶಾವಸ್ಥಾನಮವನೇರಪ್ಪಧಸ್ತಾತ್ಪ್ರ ಭೂವಿವರಾ
 ವಿಕೈತತೋ ಯೋಜನಾಯುತಾಂತರೇಣಾಯಾಮವಿದ್ವಾ-
 ರೇಣೋಪಕ್ಲ್ಪಾ ಆತಲಂ ವಿತಲಂ ಸುತಲಂ ತಲಾತಲಂ
 ಮಹಾತಲಂ ರಸಾತಲಂ ಪಾತಾಲಮಿತಿ || ೭ || ಏತೇಶು
 ೬ ಬಲಸ್ವರ್ಗೇಷು ಸ್ವರ್ಗಾದಪ್ಯ ಕಕಾಮಭೋಗೈಶ್ಚರ್ಯಾ-
 ನಂದಭೂತಿವಿಭೂತಿಭಿಃ ಸುಸಮೃದ್ಧಭವನೋದ್ಯಾನಾ-
 ಕ್ಷೇತವಿಹಾರೇಷು ದೈತ್ಯದಾನವಾದ್ರವೇಯಾ ನಿತ್ಯ-

ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಪಾವು ಮುಂದೆ ವರ್ಣಿಸುವೆವು. || ೧ || ಅತ್ಯಂತ
 ಒಳ್ಳೆಯವಾಗಿ ಬೆಳಗುತ್ತಿರುವ ಸೂರ್ಯಮಂಡಲವು ಹತ್ತುಸಾವಿರ
 ಯೋಜನಗಳಷ್ಟು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿದೆಯೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆಯೇ
 ಚಂದ್ರಮಂಡಲವ ವಿಸ್ತಾರವು ಹನ್ನೆರಡುಸಾವಿರ ಯೋಜನಗಳಿವೆ
 ಮತ್ತು ರಾಹುವಿಗೆ ಮಂಡಲವು ಹದಿನಾರುಸಾವಿರ ಯೋಜನೆ
 ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿದೆ. ಅಮೃತಪಾನದ ಸಮಯ ರಾಹುವು ದೇವತೆಯ
 ವೇಷದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯ ಮತ್ತು ಚಂದ್ರರ ನಡುವೆ ಬಂದು ಕುಳಿ-
 ದ್ದು. ಆಗ ಸೂರ್ಯ-ಚಂದ್ರರು ಇದರ ರಹಸ್ಯವನ್ನು ಬಯಲಾ-
 ಗಿಸಿದರು ಆ ಸ್ವರವನ್ನು ಸಾಧಿಸಲಿಕ್ಕಾಗಿ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆ ಮತ್ತು
 ಪೂರ್ಣಿಮೆಯ ದಿವಸಗಳಲ್ಲಿ ಅವರ ಮೇಲೆ ಆಕ್ರಮಿಸುತ್ತಾನೆ. || ೨ ||
 ಇದನ್ನು ನೋಡಿ ಭಗವಂತನು ಸೂರ್ಯ-ಚಂದ್ರರನ್ನು ರಕ್ಷಿಸ-
 ಲಿಕ್ಕಾಗಿ ಅವರ ಒಳಿಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಸುದರ್ಶನಚಕ್ರವನ್ನು ನೇಮಿಸಿರು-
 ವನು. ಅದು ನಿರಂತರ ಸುತ್ತುತ್ತಾ ಇರುವುದರಿಂದ ರಾಹುವು
 ತಡೆಯಲಾರದ ಅದರ ತೇಜದಿಂದ ಉದ್ವಿಗ್ನನಾಗಿ ಚಿಕ್ಕನಾಗಿ
 ಮುಹೂರ್ತಕಾಲ ಮಾತ್ರ ಅವರ ಇದಿರಿಗೆ ಇದ್ದು ಮತ್ತೆ ಮರಳಿ
 ಹೊರಟುಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಅವನು ಅವರ ಮುಂದೆ ಇದ್ದು ಅವರನ್ನು
 ಮನಮಾಡುವ ಕಾಲವನ್ನು 'ಗ್ರಹಣ'ವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. || ೩ ||

ರಾಹುವಿನಿಂದ ಹತ್ತುಸಾವಿರ ಯೋಜನಗಳಷ್ಟು ಕೆಳಗಿದ್ದರೂ,
 ಚಾರಣರೂ ಮತ್ತು ವಿದ್ಯಾಧರರೂ ಮುಂತಾದವರ ಸ್ಥಾನವಿದೆ.
 || ೪ || ಅವರಿಂದ ಕೆಳಗೆ ವಾಯುವಿನ ಗತಿ ಇರುವವನು ಮತ್ತು
 ಮೋಡಗಳು ಕಾಣುವವರೆಗೆ ಅಂತರಿಕ್ಷದೊಳಗಿದೆ. ಇದು ಯಕ್ಷರು,
 ರಾಕ್ಷಸರು, ಪಿಶಾಚಿಗಳು, ಪ್ರೇತಗಳು ಮತ್ತು ಭೂತಗಳು ಇವರ
 ವಿಹಾರಸ್ಥಳವಾಗಿದೆ. || ೫ || ಅಲ್ಲಿಂದ ಕೆಳಗೆ ನೂರು ಯೋಜನೆ
 ಗಳಷ್ಟು ದೂರದಲ್ಲಿ ಈ ಭೂಮಿಯು ಇದೆ. ಹಂಸಗಳು, ಗಿಳಿ-
 ಗಳು, ಹದ್ದುಗಳು ಮತ್ತು ಗರುಡನೇ ಮುಂತಾದ ಮುಖ್ಯ-
 ಮುಖ್ಯ ಪಕ್ಷಿಗಳು ಹಾರಬಲ್ಲವೋ ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಭೂಮಿಯು
 ಸೀಮೆಯಾಗಿದೆ. || ೬ || ಭೂಮಿಯ ವಿಸ್ತಾರ ಮತ್ತು ಸ್ಥಿತಿ ಮುಂತಾ-
 ದವುಗಳ ವರ್ಣನೆಯಾದರೋ ಅಗಿಹೋಗಿದೆ. ಇದರ ಕೆಳಗೆ
 ಆತಲ, ವಿತಲ, ಸುತಲ, ತಲಾತಲ, ಮಹಾತಲ, ರಸಾತಲ ಮತ್ತು
 ಪಾತಾಲ ಎಂಬ ಏಳು ಮಹಾತಲಗಳಿವೆ. ಇವುಗಳು ಭೂಮಿಯ
 ಮಹಾತಲಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿರುವ ಮಹಾತಲಗಳು. ಇವು ಒಂದರ ಕೆಳಗೆ
 ಒಂದರಂತೆ ಹತ್ತುಸಾವಿರ ಯೋಜನೆಗಳಷ್ಟು ದೂರದಲ್ಲಿ ನಿಂತಿವೆ.
 ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಂದರ ಉದ್ದ-ಅಗಲವು ಹತ್ತುಸಾವಿರ
 ಯೋಜನೆಗಳಷ್ಟೇ ಇದೆ. || ೭ || ಈ ಭೂಮಿಯ ಬಲಗಳೂ ಕೂಡ
 ಒಂದು ರೀತಿಯ ಸ್ವರ್ಗವೇ ಆಗಿವೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕಿಂತಲೂ
 ಮಿಗಿಲಾದ ವಿಷಯಭೋಗ ಪರ್ವತ, ಅನಂದ, ಸಂತಾನಸುಖ
 ಮತ್ತು ಧನ ಸಮತ್ಯುಗಳಿವೆ. ಇಲ್ಲಿಯ ವೈಭವೋಪೇತ ಭವನ
 ಗಳಲ್ಲಿ ಉದ್ಯಾನಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ರೀಡಾಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ದೈತ್ಯರು, ದಾನವರು,
 ನಾಗಗಳು ಒಗೆ-ಒಗೆದು ಮಾಯಾಮಯ ಕ್ರೀಡೆಗಳನ್ನು ಆಡುತ್ತಾ
 ವಾಸಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಗೃಹಸ್ಥ ಧರ್ಮವನ್ನು ಪಾಲಿಸುವವ
 ರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಪತ್ನಿ, ಪುತ್ರರು, ಬಂಧು-ಬಾಂಧವರು, ಸೇವ-
 ಕರು ಇವರಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಪ್ರೀತಿಯನ್ನಿಡುತ್ತಾ ಸದಾಕಾಲ ಸಂತೋಷ

ಪ್ರಮುದಿತಾನುರಕ್ತಕಲತ್ರಾಪತ್ಯಬಂಧುಸುಹೃದನುಚರಾ
 ಗೃಹಪತಯ ಈಶ್ವರಾದಪ್ಯಪ್ರತಿಹತಕಾಮಾ ಮಾಯಾ-
 ವಿನೋದಾ ನಿವಸಂತಿ || ೮ || ಯೇಷು ಮಹಾರಾಜ
 ಮಯೇನ ಮಾಯಾವಿನಾ ವಿನಿರ್ಮಿತಾಃ ಪುರೋ-
 ನಾನಾಮನಪ್ರವರಪ್ರವೇಕವಿರಚಿತವಿಚಿತ್ರಭವನಪ್ರಾಕಾರ-
 ಗೋಪುರಸಭಾಚೈತ್ಯಚತ್ವರಾಯತನಾದಿಭಿರ್ನಾಗಾಸುರ-
 ಮಿಥುನಪಾರಾವತಕುಸಾರಿಕಾಕೀರ್ಣಕೃತ್ತಿಮಭೂಮಿಭಿ-
 ರ್ವಿವರೇಶ್ವರಗೃಹೋತ್ತಮೈಃ ಸಮಲಂಕೃತಾಶ್ಚಕಾಸತಿ || ೯ ||
 ಉದ್ಯಾನಾನಿ ಚಾತಿತರಾಂ ಮನೋಂದ್ರಿಯಾನಂದಿಭಿಃ
 ಕುಸುಮ ಪಲಸ್ತಬಕರುಭಗತಿಪಲಯಾವನಕರುಚರವಿಟಪ-
 ವಿಟಪಿನಾಂ ಲತಾಂಗಾಲಿಂಗಿತಾನಾಂ ಶ್ರೀಭಿಃ ಸಮಿಥುನ-
 ವಿವಿಧವಿಹಂಗಮಜಲಾಶಯಾನಾಮಮಲಜಲಪೂರ್ಣಾಣಾಂ
 ಝಷಕುಲೋಲ್ಲಂಘನಕ್ಕುಭಿತನೀರನೀರಜಕುಮುದ-
 ಕುವಲಯಕಹ್ಲಾರನೀಲೋತ್ಪಲಲೋಹಿತಶತಪತ್ರಾದಿ-
 ವನೇಷು ಕೃತನಿಕೇತನಾನಾಮೇಕವಿಹಾರಾಕುಲಮಧುರ-
 ವಿವಿಧಸ್ವನಾದಿಭಿರಿಂದ್ರಿಯೋತ್ಸವೈರಮರಲೋಕಶ್ರಿಯಮತಿ-
 ಶಯಿತಾನಿ || ೧೦ || ಯತ್ರ ಹ ವಾನ ನ ಭಯಮ-
 ಹೋರಾತ್ರಾದಿಭಿಃ ಕಾಲನಿಭಾಗೈರುಪಲಕ್ಷ್ಯತೇ || ೧೧ ||
 ಯತ್ರ ಹಿ ಮಹಾಹಿಪ್ರವರಶಿರೋಮಣಯಃ ಸರ್ವಂ ತಮಃ
 ಪ್ರಬಾಧಂತೇ || ೧೨ || ನ ವಾ ವಿತೇಷು ಮಹಾಂ ದಿವ್ಯಾ-
 ಪಧಿರಸರಸಾ ಯ ನಾ ನೃಪಾ ನ ಸ್ನಾನಾದಿ ಭಿರಾಧಯೋ-
 ವ್ಯಾಧಯೋ ವಲೀಪಲಿತಜರಾದಯಶ್ಚ ದೇಹವೈವರ್ಣ್ಯದೌ-
 ಗ್ಧಂಧಸ್ವೇದಕ್ಷಮಗ್ಲಾನಿರಿತಿ ವಯೋಽವಸ್ಥಾಶ್ಚ ಭವಂತಿ
 || ೧೩ || ನ ಹಿ ತೇಷಾಂ ಕಲ್ಯಾಣಾನಾಂ ಪ್ರಭವತಿ ಕುತಶ್ಚ ನ

ಜಶ್ವರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಅವರ ಭೋಗಗಳಲ್ಲಿ ತೊಂದರೆಯನ್ನಂಟು
 ಮಾಡಲು ಇಂದ್ರಾದಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿಲ್ಲ || ೮ ||
 ಮಹಾರಾಜಾ! ಈ ಬಲರೂಪೀ ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಯಾವಿ
 ಮಯದಾಸನಿಂದ ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಅನೇಕ ಪುರಗಳು ಶೋಭಿಸುತ್ತಾ
 ಬೆಳಗುತ್ತಿವೆ. ಅವುಗಳು ಅನೇಕ ಜಾತಿಯ ಸುಂದರ, ಶ್ರೇಷ್ಠ
 ಮನೆ-ರತ್ನಗಳಿಂದ ರಚಿತವಾದ, ಚಿತ್ರ-ವಿಚಿತ್ರವಾದ ಭವನಗಳು,
 ಕೋಟೆಗಳು, ನಾಗರದ್ವಾರಗಳು, ಸಭಾಭವನಗಳು, ಮಂದಿರಗಳು,
 ದೊಡ್ಡ-ದೊಡ್ಡ ಅಂಗಳಗಳು, ಅರಮನೆಗಳು ಇವುಗಳಿಂದ
 ಶೋಭಿಸುತ್ತಿವೆ. ಅವುಗಳ ಕೃತ್ತಿಮವಾದ ಭೂಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ನಾಗ
 ದಂಪತಿಗಳೂ, ಅಸುರ ದಂಪತಿಗಳೂ, ಪಾರಿವಾಳ, ಗಿಳಿ, ಸಾರಿ
 ಕೆಗಳೇ ಮುಂತಾದ ಪಕ್ಷಿಗಳ ಜೋಡಿಗಳು ನಲಿಯುತ್ತಿರುವುವು.
 ಪಾಶಾಲದ ಅಧಿಪತಿಗಳ ಇಂತಹ ಭವ್ಯ ಭವನಗಳು ಆ ಪುರಿಗಳ
 ಶೋಭೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿರುತ್ತವೆ || ೯ || ಅಲ್ಲಿಯ ಉದ್ಯಾನವನಗಳು
 ತನ್ನ ಶೋಭೆಯಿಂದ ದೇವಲೋಕದ ಉದ್ಯಾನಗಳ ಶೋಭೆಯನ್ನು
 ನಾಚುತ್ತವೆ. ಹೂವು-ಹಣ್ಣುಗಳ ಗೊಂಬೆಲುಗಳ ಮತ್ತು ಚಿಗು
 ರೆಲೆಗಳ ಭಾರದಿಂದ ಬಾಗಿ-ಬಳುಕುತ್ತಾ ಸುಂದರವಾದ ಕೊಂಚೆ
 ಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ಬಗೆ-ಬಗೆಯ ಬಳ್ಳಿಗಳಿಂದ ಆಲಿಂಗಿತವಾಗಿರುವ
 ಅಲ್ಲಿಯ ವೃಕ್ಷಗಳು ಕಣ್ಣಿನವುಗಳನ್ನು ಸೂರೆಗೊಳ್ಳುತ್ತಿವೆ. ಅಲ್ಲಿನ
 ನಿರ್ಮಲ ಜಲದಿಂದ ತುಂಬಿದ ಅನೇಕ ಜಲಾಶಯಗಳ ಸೌಂದರ್ಯ
 ದಿಂದ ಆ ಉದ್ಯಾನಗಳು ತುಂಬಾ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿವೆ. ಆ ಜಲಾಶಯ
 ಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಮೀನುಗಳು ಆಟವಾಡುತ್ತಾ ಮೇಲಕ್ಕೆ ನೆಗೆದಾಗ
 ಅವುಗಳ ನೀರು ಅಲ್ಲದತೊಡಗುತ್ತದೆ. ಜೊತೆಗೆ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಅರಳಿ
 ನಿಂತ ಕೆಚ್ಚೆದಿಬಿ, ಕೆಂದಾವರೆ, ಬೆಳ್ಳಾವರೆ, ಕುವಲಯ, ಕಲ್ಪಾರ್ಧ,
 ನೀಲಕಮಲ, ನೇರುದಳಗಳ ತಾವರ ಮುಂತಾದ ಹೂವುಗಳು
 ಅಲ್ಲದುತ್ತವೆ. ಈ ಹೂವುಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಪಕ್ಷಿಗಳು ಎಡೆಬಿಡದೆ
 ಕ್ರೀಡಿಸುತ್ತಾ ಕಿವಿಗಿಂಪಾಗಿ ಬಗೆ-ಬಗೆಯಾಗಿ ಕಲ-ಕಲ ನಿನಾದ
 ಮಾಡುತ್ತಾ ಇರುತ್ತವೆ. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿದ ಮನಸ್ಸು-ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ
 ಹೃದ್ರ ರಸದೌತಾ ದೊರಕತಾಗುತ್ತದೆ || ೧೦ || ಅಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯ
 ಪ್ರಕಾಶವು ತಲುಪುವುದಿಲ್ಲ. ಅದರಿಂದ ಹಗಲು-ರಾತ್ರಿಗಳ
 ಅಡಚಣೆಯಿಲ್ಲ || ೧೧ || ಅಲ್ಲಿಯ ಎಲ್ಲ ಅಂಧಕಾರವನ್ನು
 ದೊಡ್ಡ-ದೊಡ್ಡ ನಾಗಗಳ ಹೆಡೆಗಳಲ್ಲಿರುವ ಮಣೆಗಳೇ ದೂರ
 ಮಾಡುವುವು || ೧೨ || ಅಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ನಿವಾಸಿಗಳು ದಿವ್ಯವಾದ
 ಕೀಪಧಿಗಳನ್ನು, ರಸಾಯನಗಳನ್ನು, ರಸವನ್ನು ಸೇವಿಸುತ್ತಾ ಅವು
 ಗಳಿಂದಲೇ ಅನ್ನ-ಪಾನ-ಸ್ನಾನಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುವರು. ಅವೆಲ್ಲ
 ಪದಾರ್ಥಗಳು ದಿವ್ಯವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಈ ದಿವ್ಯ ವಸ್ತುಗಳ ಸೇವನೆ
 ಯಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಮಾನಸಿಕ, ಶಾರೀರಿಕ ದೋಷಗಳು ಉಂಟಾಗು
 ವುದಿಲ್ಲ. ಚರ್ಮ ಸುಕ್ಕಾಗುವುದು, ಕೂದಲು ಹಣ್ಣಾಗುವುದು,
 ಮುದುಕರಾಗುವುದು, ಶರೀರವು ಕಾಂತಿಹೀನವಾಗುವುದು, ಶರೀ
 ರದಲ್ಲಿ ದುರ್ಗಂಧ ಉಂಟಾಗುವುದು, ಬೆವರುವುದು ಬಳಲಿಕೆ,
 ಅಶಕ್ತಿಕೆ ಉಂಟಾಗುವುದು. ವಯಸ್ಸಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಬದಲಾ
 ವಣೆ ಮುಂತಾದ ಯಾವ ವಿಕಾರಗಳೂ ಉಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲ.
 ಅವರು ಸದಾಕಾಲ ಸುಂದರ, ಅರೋಗ್ಯವಂತ, ತಾರುಣ್ಯ
 ದಿಂದಿದ್ದು ಶಕ್ತಿಸಂಪನ್ನರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ || ೧೩ ||

ಮೃತ್ಯುರ್ವಿನಾ ಭಗವತ್ಸೇವಸತ್ಯಕ್ರಾಪದೇಶಾತ್ || ೧೪ ||
ಯಸ್ಮಿನ್ ಪ್ರವಿಷ್ಟೋಸುರವಧೂನಾಂ ಪ್ರಾಯಃ ಪುಂಸವ-
ನಾನಿ ಭಯಾದೇವ ಸ್ತವಂತಿ ಪತಂತಿ ಚ || ೧೫ ||

ಅಥಾತಲೇ ಮಯಪುತ್ರೋಽಸುರೋ ಬಲೋ
ನಿವಸತಿ ಯೇನ ಹ ವಾ ಇಹ ಸೃಷ್ಟಾಃ ಪಣ್ಣವತಿರ್ಮಾಯಾಃ
ಕಾಶ್ಚನಾದ್ಯಾಪಿ ಮಾಯಾವಿನೋ ಧಾರಯಂತಿ ಯಸ್ಯ ಚ
ಜ್ಞಂಭಮಾಣಸ್ಯ ಮುಖಿತಸ್ತಯಃ ಸ್ವಿಗಣಾ ಉದಪದ್ಯಂತ
ಸ್ವಿರಿಣ್ಯಾಃ ಕಾಮಿನ್ಯಃ ಪುಂಶ್ಚಲ್ಯ ಇತಿ ಯಾ ವೈ ನಿಲಾಯನಂ
ಪ್ರವಿಷ್ಟಂ ಪುರುಷಂ ರಸೇನ ಹಾಟಕಾಪ್ಯೇನ ಸಾಧಯಿತ್ವಾ
ಸ್ವಿಲಾಸಾವಲೋಕನಾನುರಾಗ್ಯುತಸಂಲಾಪೋಪಗುಹನಾ-
ದಿಭಿಃ ಸ್ವೀರಂ ಕಿಲ ರಮಯಂತಿ ಯಸ್ಮಿನ್ನಪಯುಕ್ತೇ
ಪುರುಷ ತುಶ್ಚರೋಽಹಂ ಸಿದ್ಧೋಽಹಮಿತ್ಯಯುತ-
ಮಹಾಗಜಬಲಮಾತ್ಮಾನಮಭಿಮನ್ಯಮಾನಃ ಕೃತೋ
ಮದಾಂಧ ಇವ || ೧೬ ||

ತೋಽಧಸ್ತಾದ್ವಿತೀಃ ಹರೋ ಭಗವಾನ್ಪಾಟಕೇಶ್ವರಃ
ಸ್ವಪಾರ್ಷದಭೂತಗಣಾಪುತಃ ಪ್ರಜಾಪತಿರಗೋಪ-
ಬೃಂಹಣಾಯ ಭವೋ ಭವಾನ್ಯಾ ಸಹ ಮಿಥುನೀಭೂತ
ಆಶ್ವೇ ಯತಃ ಪ್ರವೃತ್ತಾ ಸರಿತ್ಪ್ರವಾ ಹಾಟಕಿ ನಾಮ
ಭವಯೋರ್ವೀರ್ಯೋಣ ಯತ್ರ ಚಿತ್ರಭಾನುರ್ಮಾತ-
ರಿಶ್ವನಾ ಸಮಿಧ್ಯಮಾನ ಓಜಸಾ ಪಿಪತಿ ತನ್ನಿಷ್ಟ್ಯುತಂ
ಹಾಟಕಾಖ್ಯಂ ಸುವರ್ಣಂ ಭೂಷಣೇನಾಸುರೇಂದ್ರಾವ
ರೋಧೇಷು ಪುರುಷಾಃ ಸಹ ಪುರುಷೀಭಿರ್ಧಾರಯಂತಿ

|| ೧೭ ||

ಆ ಪುಣ್ಯ ಪುರುಷರಿಗೆ ಭಗವಂತನ ತೇಜಸ್ಸಿನ ರೂಪವಾದ
ಸುರ್ದರ್ಶನಕ್ಕಿವಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಯಾವ ಸಾಧನೆಯಿಂದಲೂ
ಮೃತ್ಯುವು ಕಾಂತಾಗುವುದಿಲ್ಲ || ೧೪ || ಸುರರೊಳಗೆ ಚಿತ್ತವು
ಬಂದೊಡನೆಯೇ ಆಸುರ ರಮಣಿಯರಿಗೆ ಗರ್ಭಸ್ಥಾವ ಮತ್ತು
ಗರ್ಭಪಾತಗಳು * ಉಂಟಾಗುವುವು || ೧೫ ||

ಆತಲ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮಯದಾನವನ ಪುತ್ರ ಆಸುರ ಬಲನು
ಇವತ್ತಾನೆ ಅವನು ತೋಚುತ್ತಾರು ರೀತಿಯ ಮಾಯೆಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿ
ರುವನು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲ-ಕೆಲವು ಇಂದೂ ಕೂಡ ಮಾಯಾವಿ
ಜನರಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಆ ಬಲಾಸುರನು ಒಮ್ಮೆ ಆಕಳಿಸಿದಾಗ
ಅವನ ಬಾಯಿಂದ ಸ್ವಿರಿಣಿ, ಕಾಮಿನಿ ಮತ್ತು ಪುಂಶ್ಚಲಿ ಎಂಬ
ಮೂರು ರೀತಿಯ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಜನಿಸಿದರು. (ಇವರಲ್ಲಿ ತನ್ನ ವರ್ಣಕ್ಕೆ
ಸೇರಿದ ಪುರುಷನಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ರಮಿಸುವವಳು ಸ್ವಿರಿಣಿಯೆಂದೂ,
ಇತರ ವರ್ಣದವರೊಡನೆ ರಮಿಸುವವಳು ಕಾಮಿನಿಯೆಂದೂ,
ಅತ್ಯಂತ ಚಂಚಲಿಯಾದ ಸ್ವಭಾವ ಬಾಳ್ವವಳು ಪುಂಶ್ಚಲಿ ಎಂದೂ
ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.) ಆ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಆ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಪುರುಷ
ರಿಗೆ ಹಾಟಕ ಎಂಬ ರಾವನನು ಕುಡಿಸಿ ಅವರನ್ನು ಸಂಭೋಗ
ಸಮರ್ಥರನ್ನಾಗಿಸಿ ಮಹಪಡಿಸಿಕೊಂಡು, ತಮ್ಮ ಹಾವ-ಭಾವ
ಗಳಿಂದಲೂ, ತುಂಬಿದ ಸೋಟಗಳಿಂದಲೂ, ಕಿರುನಗೆಯಿಂದಲೂ,
ಸವಿಮಾತು ಮತ್ತು ಅಲಿಂಗನಗಳಿಂದಲೂ ಯಥೇಷ್ಟವಾಗಿ ಅವ
ರೊಂದಿಗೆ ರಮಿಸುವರು. ಆ ಹಾಟಕ ರಾವನನು ಕುಡಿದ
ಮನುಷ್ಯನು ಮತ್ತಿನಿಂದ ಕುರುಡನಾಗಾಗಿ ತಾನು ಹತ್ತುಸಾವಿರ
ಅನೇಕವು ಬಲವುಳ್ಳವನು ಎಂದು ಭಾವಿಸಿಕೊಂಡು 'ನಾನೇ
ಕೃಶ್ಣರಮ್, ನಾನೇ ಸಿದ್ಧನು!' ಎಂದು ಬಡಬಡಿಸತೊಡಗು
ವನು || ೧೬ ||

ಆದರೆ ಕೆಳಗಿನ ಎಕಲ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಭಗವಾನ್ ಹಾಟಕೇಶ್ವರ
ನೆಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಮಹಾದೇವನು ತನ್ನ ಪಾರ್ಷದರಾದ ಭೂತ
ಗಣಗಳೊಂದಿಗೆ ವಾಸಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಅವನು ಪ್ರಜಾಪತಿಯ ಸೃಷ್ಟಿ
ಯನ್ನು ವೃದ್ಧಿಪಡಿಸಲಿಕ್ಕಾಗಿ ಭವಾನಿಯೊಂದಿಗೆ ವಿಹರಿಸುತ್ತಾ
ಇರುತ್ತಾನೆ. ಅವರಿಬ್ಬರ ತೇಜದಿಂದ ಆಲ್ಲಿ ಹಾಟಕಿ ಎಂಬ ಶ್ರೇಷ್ಠ
ನದಿಯೊಂದು ಹರಿಯುತ್ತಿರುವುದು. ಆದರೆ ನೀರನ್ನು ವಾಯುವಿ
ನಿಂದ ಪ್ಲಜ್ಜಲಿತವಾದ ಅಗ್ನಿಯು ತುಂಬಾ ಉತ್ಪಾಹದಿಂದ ಕುಡಿ
ಯುತ್ತಾನೆ. ಅವನು ಕುಡಿದು ಉಗುಳುವ ಆ ರುದ್ರವೀರ್ಯಕ್ಕೆ
ಹಾಟಕ ಕುವರ್ಣವೆಂದು ಹೆಸರು. ಆ ಕುವರ್ಣದಿಂದ ಮಾಡಿದ
ಅಭರಣಗಳನ್ನು ದೈತ್ಯರಾದ ಅಂತಃಪುರದ ಸ್ವಿ-ಪುರುಷರೆಲ್ಲರೂ
ಧರಿಸುತ್ತಾರೆ || ೧೭ ||

ವಿತಲದ ಕೆಳಗೆ ಸುತಲಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮಹಾಯಶಸ್ವಿಯೂ,
ಪವಿತ್ರಕೀರ್ತಿಯೂ ಆದ ವಿರೋಚನಪುತ್ರ ಬಲಿಯು ವಾಹುಗಿ
ದ್ದಾನೆ. ಶ್ರೀಭಗವಂತನು ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಪ್ರಿಯವನ್ನುಂಟು ಮಾಡಲು

* "ಆ ಚತುರ್ಥಾದ್ಯವೇತ್ಯಾದೌ ಪಾತಃ ಪಂಚಮ ಸತ್ಯಯೋಃ" ಅರ್ಥಾತ್ ನಾಲ್ಕನೇ ತಿಂಗಳವರೆಗೆ ಗರ್ಭವು ಬೆದ್ರುತ್ತೋದರೆ ಅವನ್ನು
ಗರ್ಭಸ್ಥಾವ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಐದನೇ, ಆರನೇ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಬೆದ್ದರೆ ಅದು 'ಗರ್ಭಪಾತ' ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ತತೋಽಧಸ್ತಾತುತಲೇ ಉದಾರತ್ರವಾಃ ಪುಣ್ಯ-
 ಶ್ಲೋಕೋ ವಿರೋಚಿಸಾತ್ಮನೋ ಬಲಿಭಗವತಾ ಮಹೇಂ-
 ದ್ರಸ್ಯ ಪ್ರಿಯಂ ಚಕೀರ್ಷಮಾಣೇನಾದಿತೇರ್ಲಬ್ಧಕಾಯೋ
 ಭೂತ್ವಾ ವಟುವಾಮನರೂಪೇಣ ಪರಾಕ್ಷಿಪ್ತಲೋಕ-
 ತ್ರಯೋ ಭಗವದನುಕಂಪಯೈವ ಪುನಃ ಪ್ರವೇಶಿತ
 ಇಂದ್ರಾದಿಶ್ವವಿದ್ಯಮಾನಯಾ ಸುಸಮೃದ್ಧಯಾ ತ್ರಿಯಾ-
 ಭಿಜುಷ್ಯ ಸ್ವಧರ್ಮೇಣಾರಾಧಯಂಸ್ತಮೇವ ಭಗವಂತ-
 ಮಾರಾಧನೀಯಮಪಗತಸಾಧ್ವಸ ಆಶ್ವೇಽಧುನಾಪಿ
 || ೧೮ || ನೋ ಏವೈತತ್ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರೋ ಭೂಮಿದಾನುಕ್ಯ
 ಯತ್ರದ್ವಗವತ್ಯತೇಷಜೀವನಿಕಾಯಾನಾಂ ಜೀವಭೂತಾ-
 ತ್ಕಭೂತೇ ಪರಮಾತ್ಮನಿ ವಾಸುದೇವೇ ತೀರ್ಥತಮೇ ಪಾತ್ರ
 ಉಪಪನ್ನೇ ಪರಯಾ ತ್ರದ್ಧಯಾ ಪರಮಾದರಸಮಾಹಿತ-
 ಮನಸಾ ಸಂಪ್ರತಿಪಾದಿತಸ್ಯ ಸಾಕ್ಷಾದಪವರ್ಗದ್ವಾರಸ್ಯ
 ಯದ್ಬಿಲನಿಲಯೈಶ್ವರ್ಯಮ್ || ೧೯ || ಯಸ್ಯ ಹ ವಾವ
 ಕ್ಷುತಪತನಪ್ರಸ್ಥಲನಾದಿಶು ವಿವಶಃ ಸಕ್ತನ್ನಾಮಾಭಿಗೃಣನ್
 ಪುರುಷಃ ಕರ್ಮಬಂಧನಮಂಜರಾ ವಿಧುನೋತಿ ಯಸ್ಯ
 ಹೈವ ಪ್ರತಿಬಾಧನಂ ಮುಮುಕ್ಷುಃಪೋಽನ್ಯತ್ಯೈವೋ ಪಲಭಂತೇ
 || ೨೦ || ತದ್ವಕ್ತಾನಾಮಾತ್ಮವತಾಂ ಸರ್ವೇಷಾಮಾತ್ಮ-
 ನ್ಯಾತ್ಮದ ಆತ್ಮತಯೈವ || ೨೧ || ನ ವೈ ಭಗವಾ-
 ನ್ನೂನಮದುಷ್ಕಾಸುಜಗ್ರಾಹ ಯದುತ ಪುನರಾತ್ಮಾನು-
 ಸ್ಥಿತಿಮೋಷಣಂ ಮಾಯಾಮಯಭೋಗೈಶ್ಚರ್ಮಮೇವಾ-
 ತನುಕೇತಿ || ೨೨ || ಯತ್ರದ್ ಭಗವತಾಽಧಿಗತಾಸ್ತೋ-
 ಪಾಯೀನ ಯಾಚ್ಛಾಚ್ಛಲೇನಾಪಕ್ವತಸ್ತುರೀರಾವಶೇಷಿತ-
 ಲೋಕತ್ರಯೋ ವರುಣಪಾಶೈಶ್ಚ ಸಂಪ್ರತಿಮುಕ್ತೋ ಗಿರಿದ-
 ಯಾರ್ಕಂ ಚಾಪವಿದ್ಧ ಇತಿ ಹೋವಾಚ || ೨೩ ||

ನೂನಂ ಬಹಾಯಂ ಭಗವಾನರ್ಥೇಣ ನ ನಿಷ್ಕಾತೋ
 ಯೋಽಸಾವಿಂದ್ರೋ ಯಸ್ಯ ಸಚಿವೋ ಮಂತ್ರಾಯ ವೃತ
 ಏಕಾಂತತೋ ಬೃಹಸ್ಪತಿಸ್ತಮತಿಹಾಯ ಸ್ವಯಮುಪೇಂ-
 ದ್ರೇಣಾತ್ಮಾನಮಯಾಚತಾತ್ಮನಶ್ಚಾಶಿಷೋ ನೋ ಏವ

ಅದಿಕಿಯ ಗರ್ಭದಿಂದ ವಾಮನವಟುವಿನ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಅವತರಿಸಿ
 ಬಲಿಚಕ್ರವರ್ತಿಯಿಂದ ತ್ರಿಲೋಕಗಳನ್ನು ಕಿತ್ತುಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಮತ್ತೆ
 ಭಗವಂತನ ಕೃಪೆಯಿಂದಲೇ ಅವನಿಗೆ ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶವು
 ದೊರೆಯಿತು. ಇಂದ್ರನೇ ಮುಂತಾದವರಲ್ಲಿಯೂ ಇಲ್ಲದೆ ಇರುವ
 ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಭಗವದನುಗ್ರಹದಿಂದ ಅಲ್ಲಿ ಪಡೆದು
 ಕೊಂಡು ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಬಲಿಯು ತನ್ನ ಪೂಜ್ಯತಮನಾದ ಪ್ರಭು
 ವನ್ನು ಧರ್ಮಾಚರಣೆಯ ಮೂಲಕ ಆರಾಧಿಸುತ್ತಾ ಇಂದಿಗೂ
 ಯಾವ ಭಯವೂ ಇಲ್ಲದೆ ವಾಸವಾಗಿದ್ದಾನೆ. || ೧೮ || ಎಲೈ
 ರಾಜೇಂದ್ರನೇ! ಸಮಸ್ತ ಜೀವಿಗಳ ನಿಯಾಮಕನೂ, ಆತ್ಮ
 ಸ್ವರೂಪನೂ ಆದ ಪರಮಾತ್ಮನಾದ ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀವಾಸುದೇವ
 ನಂತಹ ಪೂಜ್ಯತಮ, ವರಿತೃತಮ ಸತ್ಪಾತ್ರವು ಬಂದಾಗ ಅವನಿಗೆ
 ಆತ್ಮತ ಶ್ರದ್ಧೆ-ಆದರಗಳಿಂದ ಸ್ಥಿರವಾದ ಚಿತ್ತದಿಂದ ಮಾಡಿದ
 ಭೂಮಿದಾನಕ್ಕಾಗಿ ಒಲಿದಿದ್ದನಿಗೆ ದೊರೆತ ಸುತಲಲೋಕದ ಐಶ್ವ-
 ರ್ಯವು ಮುಖ್ಯಫಲವಲ್ಲ. ಈ ಐಶ್ವರ್ಯವಾದರೋ ಅನಿತ್ಯ
 ವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಆ ಭೂಮಿದಾನವಾದರೋ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಮೋಕ್ಷದ
 ದ್ವಾರವೇ ಆಗಿದೆ. || ೧೯ || ಮುಮುಕ್ಷುಗಳು ಯೋಗಸಾಧನೆ
 ಮುಂತಾದ ದೇರೆ ಉಪಾಯಗಳನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿ ಕರ್ಮಬಂಧನ
 ವನ್ನು ಒಹಳ ಕಷ್ಟದಿಂದ ಕಡಿದುಕೊಳ್ಳಲಾರರೋ, ಅಂತಹ ಕರ್ಮ
 ಬಂಧನವನ್ನು ಭಗವಂತನ ದಿವ್ಯನಾಮವನ್ನು ಸೀನುವಾಗ, ಬೀಳು
 ವಾಗ, ಕೆಮ್ಮುವಾಗ, ವಿವಶವಾದಾಗ ಒಮ್ಮೆ ಕೊಂಡಾಡಿದರೆ
 ಮಮುಕ್ಷುನು ಸುಲಭವಾಗಿ ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುವನು. || ೨೦ || ಅದುದ
 ರಿಂದ ಸಂಯಮಿ ಭಕ್ತರಿಗೆ ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೆ ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನೇ
 ಪ್ರದಾನಮಾಡುವ ಸಮಸ್ತ ಪೂಜಿಗಳ ಆತ್ಮನಾದ ಶ್ರೀಭಗವಂತನಿಗೆ
 ಆಶ್ವಭಾವದಿಂದ ಮಾಡಿದ ಭೂಮಿದಾನಕ್ಕೆ ಈ ಸುತಲಲೋಕದ
 ಐಶ್ವರ್ಯವು ಮುಖ್ಯಫಲವಾಗಲಾರದು. || ೨೧ || ತನ್ನ ಸರ್ವಸ್ವ
 ವನ್ನು ಸಮರ್ಪಣೆಮಾಡಿದ ಭಕ್ತಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಬಲೀಂದ್ರನಿಗೆ ಶ್ರೀಭಗ
 ವಂತನು ಆ ಸಮರ್ಪಣೆಯ ಒದಲಿಗೆ ತನ್ನನ್ನು ಮರೆಸುವಂತಹ ಈ
 ಮಾಯಾಮಯವಾದ ಐಶ್ವರ್ಯವನ್ನೇ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರೆ ಅದು
 ದೊಡ್ಡ ಅನುಗ್ರಹವೇನೂ ಆಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. || ೨೨ || ದೇರಾವ
 ಉಪಾಯವನ್ನು ಕಾಣದೆ ಶ್ರೀಭಗವಂತನು ಯಾಚನೆಮಾಡುವ
 ಕಪಟವ್ಯಾಜದಿಂದ ಆತನ ತೈಲೋಕ್ಯರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕಿತ್ತುಕೊಂಡು
 ಶರೀರ ಮಾತ್ರವೇ ಉಳಿಯುವಂತೆ ಮಾಡಿ, ವರುಣಪಾಶದಿಂದ
 ಕಟ್ಟಿ ಪರ್ವತದ ಗುಹೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ಭಗವಂತನು ಮೊದಲಿಗೆ
 ಎರಡು ಪಾದಗಳಿಂದ ಭೂಮ್ನಾಕಾಶವನ್ನು ಆಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದು
 ಮೂರನೇ ಪಾದವನ್ನು ಎಲ್ಲೆಡಲೇ ಎಂದು ಕೇಳಿದಾಗ ಬಲಿ
 ಚಕ್ರವರ್ತಿಯು ಅತ್ಯಸಮರ್ಪಣ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ನನ್ನ ತಲೆಯ
 ಮೇಲೆ ಇರಿಸೆಂದು ಹೇಳಿದನು. ಇಂತಹ ಭಾಗವತೋಕ್ತಮನಾದ
 ಬಲಿಯು ಹೀಗೆ ಅಂದುಕೊಂಡನು. || ೨೩ || ಈ ಐಶ್ವರ್ಯ
 ಶಾಲಿ ಯಾದ ಇಂದ್ರನು ವಿದ್ವಾಂಸನಾಗಿದ್ದರೂ ತನ್ನ ಸ್ವಾರ್ಥವನ್ನು
 ಸಾಧಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಕುಶಲನಲ್ಲ. ಈತನು ತನ್ನ ಸಮೈತಿ
 ಯನ್ನು ಪಡೆಯಲಿಕ್ಕಾಗಿ ಇತರರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಮಹಾಬುದ್ಧಿಶಾಲಿ
 ಯಾದ ಬೃಹಸ್ಪತಿಯನ್ನೇ ತನ್ನ ಮಂತ್ರಿಯನ್ನಾಗಿಸಿಕೊಂಡನು.

ತದ್ವಾಸ್ಯಮತಿಗಂಭೀರವಯಸಃ ಕಾಲಸ್ಯ ಮನ್ವಂತರಪರಿ-
ವೃತ್ತಂ ಕಿಯಲೋಕತ್ರಯಮಿದಮ್ || ೨೪ || ಯಸ್ಯಾನು-
ದಾಸ್ಯಮೇವಾಸ್ಯತಿತಾಮಹಃ ಕಿಲ ವದ್ಯೇ ನ ತು ಸ್ವಪಿತ್ಯಂ
ಯದುತಾಕುತೋಭಯಂ ಪದಂ ದೀಯಮಾನಂ ಭಗವತಃ
ಪರಮಿತಿ ಭಗವತೋಪದತೇ ಖಿಲು ಸ್ವಪಿತರಿ || ೨೫ || ತಸ್ಯ
ಮಹಾನುಭಾವಸ್ಯಾನುವಧಮಮೃಜಿತಕಷಾಯಃ ಕೋ
ವಾಸ್ಯದ್ವಿಧಃ ಪರಿಹೀಣಭಗವದನುಗ್ರಹ ಉಪಜಗಮಿಷ-
ತೀತಿ || ೨೬ || ತಸ್ಯಾನುಚರಿತಮುಪರಿಷ್ಕಾರ್ಹಸ್ತರಿಷ್ಕತೇ
ಯಸ್ಯ ಭಗವಾನ್ ಸ್ವಯಮಖಿಲಜಗದ್ಗುರುರ್ನಾರಾಯಣೋ
ದ್ವಾರಿ ಗದಾಪಾಣಿರಪತಿಷ್ಕತೇ ನಿವಜನಾನುಕಂಪಿತ-
ಹೃದಯೋ ಯೇನಾಂಗುಷ್ಠೇನ ಪದಾ ದಶಕಂಧರೋ
ಯೋಜನಾಯುತಾಯುತಂ ದಿಗ್ವಿಜಯ ಉಚ್ಚಾಟಿತಃ || ೨೭ ||

ತತೋಽಧಸ್ತಾತ್ರಲಾತಲೇ ಮಯೋ ನಾಮ ದಾಸ-
ವೇಂದ್ರಸ್ತ್ರಿಪುರಾಧಿಪತಿರ್ಭಗವತಾ ಪುರಾರಿಣಾ ತ್ರಿಲೋ-
ಕೇಶಂ ಚಕೀರ್ಘುಣಾ ನಿರ್ದಗ್ಧಸ್ತುಪತ್ರಯಸ್ತತ್ಪ್ರಸಾದಾ-
ಲ್ಲಬ್ಧಪದೋ ಮಾಯಾದಿನಾಮಾಚಾರ್ಯೋ ಮಹಾ-
ದೇವೇನ ಪರಿರಕ್ಷಿತೋ ವಿಗತಸುದರ್ಶನಭಯೋ ಮಹೀ-
ಯತೇ || ೨೮ ||

ತತೋಽಧಸ್ತಾನ್ಮಹಾತಲೇ ಕಾದ್ರವೇಯಾಣಾಂ ಸರ್ಪಾ-
ಣಾಂ ನೈಕಶಿರಸಾಂ ಕ್ರೋಧವತೋ ನಾಮ ಗಣಃ ಕುಹಕತ-
ಕ್ಷಕಕಾಲೀಯಸುಷೇಣಾದಿಪ್ರಧಾನಾ ಮಹಾಭೋಗ-
ವಂತಃ ಪತತ್ತಿರಾಜಾಧಿಪತೇಃ ಪುರುಷನಾಹಾದನವರತ-
ಮುದ್ವಿಜಮಾನಾಃ ಸ್ವಕಲತ್ರಾಪತ್ಯದುಹೃತ್ಕುಟುಂಬಸಂಗೇನ
ಕ್ಷುಚಿತ್ವಮುಕ್ತಾ ವಿಹರಂತಿ || ೨೯ ||

ಅದೂ ಅಮೀಕದಿಂದ ಆತನನ್ನು ಅನಾದರಿಸಿ ಶ್ರೀಭಗವಂತನಿಂದ ಆತನ ದಾಸ್ಯವನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳದೆ ಆತನ ಮೂಲಕ ತನಗಾಗಿ ಬಂದ ಭೋಗಗಳನ್ನೇ ಬೇಡಿದನು. ಈ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯರಾಜ್ಯವೇನೂ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಆಗಂತಕನಾದ ಒಂದು ಅವಧವವಾಗಿರುವ ಒಂದು ಮೃತ್ಯುಕಾಲ ಮಾತ್ರ ಇರುವುದು. ಶ್ರೀಭಗವಂತನ ಕೈಂಕರ್ಯದ ಮೂಲಕ ಈ ತುಚ್ಛವಾದ ಭೋಗಗಳಿಗೆ ಯಾವ ಬೆಲೆ ಇದೆ ? || ೨೪ || ಇದ್ದು ತಾಳೂದ ಪಹ್ಲಾದಾಡರೋ ಶ್ರೀಭಗವಂತನಿಂದ ತನ್ನ ತಂದೆಯಾದ ಪಿರಗ್ಗುಕತಿಪ್ಪವು ಸಂಹರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಾಗ ಆ ಭಗವಂತನಿಂದ ಭಗವಂತವಯ ವರವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಬೇಡಿಕೊಂಡನು. ಭಗವಂತನು ತನಗೆ ನಿಷ್ಕಂಟಕವಾದ ತಂದೆಯ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕೊಡುವವನಾಗಿದ್ದರೂ ಅದು ಭಗವಂತನಿಂದ ದೂರ ಮಾಡುವುದು ಎಂದರೂ ಅವನು ಸ್ವೀಕರಿಸಲಿಲ್ಲ || ೨೫ || ಅವರು ದೊಡ್ಡ ಮಹಾನುಭಾವರಾಗಿದ್ದರು. ನನ್ನ ಮೇಲಾದರೋ ಭಗವಂತನ ಕೃಪೆಯೂ ಇಲ್ಲ ನನ್ನ ವಾಸನೆಗಳೂ ಶಾಂತವಾಗಲಿಲ್ಲ ಮತ್ತೆ ಸ್ವಸ್ವತಃ ಮಾಡಲು ಅವರ ಒಳಗೆ ತಲುಪುವ ಸಾಹಸ ಮಾಡಿಯಾದಿ || ೨೬ || ರಾಜೇಂದ್ರನೇ ! ಈ ಒಲಿಯ ಚರಿತ್ರವನ್ನು ಮುಂದೆ (ಒಂಬನೆಯ ಸ್ಕಂಧದಲ್ಲಿ) ನಾಳು ವಿವರವಾಗಿ ಹೇಳುವೆವು. ತನ್ನ ಭಕ್ತರ ಕುರಿತು ಭಗವಂತನ ಹೃದಯವು ದಯೆಯಿಂದ ಹುಂಬದತ್ತವೆ ಅವರಿಂದಲೇ ಅಖಿಲ ಜಗತ್ತಿನ ಪೂಜನೀಯ ಗುರುವಾಗಿರುವ ಭಗವಾನ್ ನಾರಾಯಣನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಗವಯಸ್ಸು ಧರಿಸಿಕೊಂಡು ಸುತಲಪೀಠದಲ್ಲಿ ಒಲಿಚಕರ್ವರ್ತಿಯ ಮನೆಯ ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ಕದಾಕಾಲ ಉಪ್ಪುತ್ತನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ದುರತಂಕಾಲ ರಾಜಗೃಹ ಎಷ್ಟು ದಿಗ್ವಿಜಯ ಮಾಡುತ್ತಾ ಸುತಲಪೀಠಕ್ಕೆ ಒಂದಾಗ ಭಗವಂತನು ಅವನನ್ನು ತನ್ನ ಕಾಲಿನ ಅಂಗುಷ್ಠದಿಂದಲೇ ಲಕ್ಷಾಂತರ ಮೀಟರ ಮೂರಕ್ಕೆ ಎಸೆದು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದನು || ೨೭ ||

ಸುತಲ ಪೀಠದ ಕೆಳಗೆ ತಲೆತಲೆಯೊಳಗಿರುವೆ, ಅಲ್ಲಿ ತ್ರಿಪುರಾಧಿಪತಿ ದಾಸರಾಜ ಮಯ್ಯನು ಇರುತ್ತಾನೆ. ಓದೆ ತ್ರಿಲೋಕಕ್ಕೆ ಮಂಗಳಭಾಷ್ಪವು ಮಾಡುವದಕ್ಕಾಗಿ ಭಗವಾನ್ ಶಂಕರನು ಅವನ ಮೂರೂ ಪುತ್ರರನ್ನು ಕಟ್ಟಿಬಿಡುವಿ ಮಾಡಿದ್ದನು. ಮತ್ತೆ ಅವನ ಕೃಪೆಯಿಂದಲೇ ಮಯ್ಯನಿಗೆ ಈ ಸ್ವಾಸೆವು ದೊರೆಯಿತು. ಮಯ್ಯನು ಮಯ್ಯನುಗಳ ಪರಮಗುರುವಾಗಿದ್ದಾನೆ ಮತ್ತು ದೇವದೇವ ಮಹಾದೇವ ಎಂಬ ವಿರಕ್ಷಿತನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಅದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಪುರುಷಸೂಕ್ತವೆಂಬೂ ಮಾವುಬೇ ಭಯವಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿಯ ನಿವಾಸಿಗಳು ಅವನನ್ನು ಕುಂಡಾ ಆದರಿಸುತ್ತಾರೆ. || ೨೮ ||

ಅದರ ಕೆಳಗೆ ಮಹಾತಲದಲ್ಲಿ ಕದ್ಗುವಿನಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನರಾದ ಅನೇಕ ತಲೆಗಳುಳ್ಳ ಕ್ರೋಧವಶರೇಂಬ ಸರ್ಪಗಳ ಒಂದು ಸಮುದಾಯವು ವಾಸಿಸುತ್ತದೆ. ಅವರಲ್ಲಿ ಕುಹಕ, ತಕ್ಷಕ, ಕಾಲಿಯ ಮತ್ತು ಕುಷ್ಮಾಣ ಮುಂತಾದವರು ಮುಖ್ಯರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಅವರಿಗೆ ದೊಡ್ಡದೊಡ್ಡ ಹೆಣ್ಣುಗಳಿವೆ. ಅವರು ಸದಾಕಾಲ ಭಗವಂತನ ಪಾಹನನಾದ ಪಕ್ಷಿರಾಜ ಗುಹ್ಯಗುಹ ಹೆದರುತ್ತಾ ಇರುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗಿದ್ದರೂ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ತಮ್ಮ ಪತ್ನಿ ಪುತ್ರರು, ಮಿತ್ರರು, ಒಂಥು-ಬಾಂಧವರ ಸಂಗದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆಲಿ ವಿಹರಿಸುತ್ತಾ ಇರುವರು. || ೨೯ ||

ತತೋಽಧಸ್ತಾದ್ರಸಾತಲೇ ದೈತೇಯಾ ದಾನವಾಃ
ಪಣಯೋ ನಾಮ ನಿವಾತಕವಚಾಃ ಕಾಲೇಯಾ ಹಿರಣ್ಯ-
ಪುರವಾಸಿನ ಇತಿ ವಿಬುಧಪ್ರತ್ಯನೀಕಾ ಉತ್ಪತ್ತಾ ಮಹಾ-
ಜಸೋ ಮಹಾಸಾಹಸಿನೋ ಭಗವತಃ ಸಕಲಲೋಕಾ-
ನುಭಾವಸ್ಯ ಹರೇರೇವ ತೇಜಸಾ ಪ್ರತಿಹತಬಲಾವಲೇಪಾ
ಬಲೇಶಯಾ ಇವ ವಸಂತಿ ಯೇ ವೈ ಸರಮಯೇಂದ್ರ-
ದೂತ್ಯಾ ವಾಗ್ಗಿರ್ಮುತ್ರವರ್ಣಾಭಿರಿಂದ್ರಾದ್ಭಿಭೃತಿ || ೩೦ ||

ತತೋಽಧಸ್ತಾತ್ವಾತಾಲೇ ನಾಗಲೋಕಪತಯೋ ವಾಸು-
ಕಿಪ್ರಮುಖಾಃ ಶಂಖಕುಲಿಕಮಹಾಶಂಖಶ್ವೇತಧನಂಜಯ-
ದೃತರಾಷ್ಟ್ರಶಂಖಚೂಡಕಂಬಲಾಶ್ವತರದೇವದತ್ತಾದಯೋ
ಮಹಾ ಭೋಗಿನೋ ಮಹಾಮರ್ಷಾ ನಿವಸಂತಿ ಯೇ-
ಶಾಮು ಪ ವೈ ಪಂಚುಪ್ತದಶಶತಸಹಸ್ರಶೀರ್ಷಾಣಾಂ
ಘಣಾಸು ವಿರಚಿತಾ ಮಹಾಮಣಯೋ ರೋಚಿಷ್ಣವಃ
ಪಾತಾಲವಿವರತಿಮಿರನಿಕರಂ ಸ್ವರೋಚಿಷಾ ವಿಧಮಂತಿ

|| ೩೦ ||

ಅದರ ಕೆಳಗೆ ರಾಕತಲದಲ್ಲಿ 'ಪಣಿ' ಎಂಬ ದೈತ್ಯರು-ದಾನ
ವರು ಇರುತ್ತಾರೆ. ಇವರು ನಿವಾತಕವಚ, ಕಾಲೇಯ ಮತ್ತು ಹಿರಣ್ಯ
ಪುರವಾಸಿಗಳು ಎಂದೂ ಕರೆಯಲ್ಪಡುವರು. ಇವರಿಗೆ ದೇವತೆ
ಗಳೊಂದಿಗೆ ವೈರವಿದೆ. ಇವರು ಹುಟ್ಟಿನಿಂದಲೇ ಅತಿಬಲಾಡ್ಯರೂ,
ಮಹಾನ್ ಸಾಹಸಿಗಳೂ ಆಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಸಮಸ್ತ ಲೋಕ
ಗಳಲ್ಲಿ ಹರಡಿರುವ ಪ್ರಭಾವವುಳ್ಳ ಶ್ರೀಹರಿಯ ತೇಜದಿಂದ ಬಲ-
ಅಭಿಮಾನಗಳು ಜೊರು-ಜೊರಾಗಿ ಹೋದಕಾರಣ ಇವರು
ಸರ್ವಗಳಂತೆ ಅಡಗಿಕೊಂಡೇ ಇರುವರು ಹಾಗೂ ಇಂದ್ರನ ದೂತಿ
ಯಾದ ಸರಮಾ ಎಂಬ ದೇವತನಿಯು ನುಡಿದ ಮಂತ್ರರೂಪ
ವಾದ * ಶಾವಕ್ಕೆ ಹೆದರಿ ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಭಯಪಡುತ್ತಾರೆ. || ೩೦ ||

ರಾಕತಲದ ಕೆಳಗೆ ಪಾತಾಲವಿದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಶಂಖ, ಕುಲಿಕ, ಮಹಾ
ಶಂಖ ಶ್ವೇತ ಧನಂಜಯ, ದೃತರಾಷ್ಟ್ರ, ಶಂಖಚೂಡ, ಕಂಬಲ,
ಅಶ್ವತರ ಮತ್ತು ದೇವದತ್ತ ಮುಂತಾದ ಧಾರೀ ಕ್ರೋಧವುಳ್ಳ
ದೊಡ್ಡ-ದೊಡ್ಡ ಹಡೆಯುಳ್ಳ ನಾಗಗಳು ವಾಸಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇವರಲ್ಲಿ
ಮುಖಿಯು ಮುಖ್ಯನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಅವರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರಿಗೆ ಐದು,
ಕೆಲವರಿಗೆ ಏಳು, ಕೆಲವರಿಗೆ ಹತ್ತು, ಕೆಲವರಿಗೆ ನೂರು ಮತ್ತು
ಕೆಲವರಿಗೆ ಸಾವಿರ ಹೆಡೆಗಳಿವೆ. ಅವರ ಹೆಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೂಳೆ
ಯುತ್ತಿರುವ ಮಣಿಗಳು ತಮ್ಮ ಪ್ರಕಾಶದಿಂದ ಪಾತಾಲಲೋಕದ
ಎಲ್ಲ ಕೆತ್ತಲೆಯನ್ನು ರೂರಗೊಳಿಸುತ್ತಾರೆ. || ೩೦ ||

ಇಪ್ಪತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿಯಿತು. || ೨೪ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀಮದ್ರಾಮೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಪಾರಮಹಂಸ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ ಪಂಚಮಸ್ಕಂಧೇ
ರಾಹ್ನಾನ್ವಿತಿಬಿಲಶ್ವರ್ಗಮರ್ಯಾದಾನಿರೂಪಣಾ ನಾಮ ಚತುರ್ವಿಂಶೋಽಧ್ಯಾಯಃ || ೨೪ ||

ಇಪ್ಪತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

ಶ್ರೀಸಂಕರ್ಷಣದೇವರ ವರ್ಣನೆ ಮತ್ತು ಸ್ತುತಿ

ಶ್ರೀಶುಕ ಉವಾಚ

ತಸ್ಯ ಮೂಲದೇಶೇ ತ್ರಿಂಶದ್ಭೋಜನಸಹಸ್ರಾಂತರ
ಅಸ್ತೇ ಯಾ ವೈ ಕಲಾ ಭಗವತ್ಸಾಮೀ ಸಮಾಖ್ಯಾತಾ-
ನಂತ ಇತಿ ಸಾತ್ವತೀಯಾ ದ್ರಷ್ಟೃದೃಶ್ಯಯೋಃ ಸಂಕರ್ಷಣ-
ಮಹಮಿತ್ಯಭಿಮಾನಲಕ್ಷಣಂ ಯಂ ಸಂಕರ್ಷಣಮಿತ್ಯಾ-

ಶ್ರೀಶುಕಮಹಾಮುನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಮಹಾರಾಜ !
ಪಾತಾಲಲೋಕದ ಕೆಳಗೆ ಮೂವತ್ತುಸಾವಿರ ಯೋಜನಗಳ
ದೂರದಲ್ಲಿ ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀನಾರಾಯಣನ ಕಲಾಮೂರ್ತಿಯಾಗಿ
ಹಮಸಾಹಂಕಾರಕ್ಕೆ ಅಭಿಮಾನಿಯಾಗಿರುವ 'ಅನಂತ' ಎಂದು
ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಆದಿಶೇಷನು ವಾಸವಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಆತನು ಅಹಂಕಾರಕ್ಕೆ
ಅಭಿಮಾನಿಯಾಗಿ ದೃಶ್ಯವಾದ ದೇಹೇಂದ್ರಿಯ ಮತ್ತು ಜಗತ್ತು
ಇವುಗಳನ್ನು ನೋಡುವ ದೃಷ್ಟಿ ಜೀವನು ಅವುಗಳೊಂದಿಗೆ
ಹುದುತ್ವಹೊಂದುವುದು ಈ ಅಹಂಕಾರದಿಂದ. ಆದ್ದರಿಂದ

* ಪಣಿಗಳೆಂಬ ದೈತ್ಯರು ಪೃಥ್ವಿಯನ್ನು ಆವರಿಸಿ ರಾಕತಲದಲ್ಲಿ ಬಾಚಿಟ್ಟರು. ಈ ಇಂದ್ರನು ಇವನ್ನು ಹುಡುಕುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಸರಮಾ ಎಂಬ ಒಂದು ದೂತಿಯನ್ನು ಕಳಿಸಿದ್ದನು. ಸರಮೆಯು ದೈತ್ಯರಲ್ಲಿ ಸಂಧಿಮಾಡಲು ಬಯಸಿದಳು. ಆದರೆ ಸರಮೆಯು ಸಂಧಿಮಾಡದ ಇಂದ್ರನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಾ - 'ಪತಾ ಇಂದ್ರೇಣ ಪಣಯಃ ಪಯುಧಮ್' (ಪೃಥ್ವಿ ಪಣಿಗಳೇ! ನೀವು ಇಂದ್ರನ ಕೈಯಿಂದ ಹತರಾಗಿ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿಬಿಡಿರಿ) ಎಂದು ಶಪಿಸಿದಳು. ಈ ಶಪದಿಂದಾಗಿ ಅವರಿಗೆ ಇಂದ್ರನ ಭಯವು ತೀಡುತ್ತಿರುವುದು, ಎಂಬ ಒಂದು ಕಥೆಯಿದೆ.

ಚಕ್ಷತೇ || ೧ || ಯಶ್ಯೇದಂ ಕ್ಷಿಮಂಡಲಂ ಭಗವತೋಽ-
 ನಂತಮೂರ್ತೇಃ ಸಹಸ್ರಶಿರಸ ಏಕಸ್ಥಿನ್ನೇಷ ಶೀರ್ಷಗಃ
 ಧ್ರಿಯಮಾಣಂ ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ ಇವ ಲಕ್ಷತೇ || ೨ || ಯಸ್ಯ ಹ
 ವಾ ಇದಂ ಕಾಲೇನೋಪಸಂಪದೋರ್ಷತೋಽಮರ್ಷ-
 ವಿರಚಿತದುಚಿರಭ್ರಮದ್ಭ್ರೂರಂತರೇಣ ಸಾಂಕರ್ಷಣೋ
 ನಾಮ ಕುದ್ರ ಏಕಾದಶವ್ಯೂಹಸ್ತ್ಯಕ್ಷಿಸ್ತಿಪಿಂ ಶೂಲಮುಕ್ತಂ-
 ಭಯನ್ನುದಕಿಷ್ಕತ್ || ೩ || ಯಸ್ಯಾಂಭ್ರಿಕಮಲಯುಗ-
 ಲಾರುಣವಿಶವನಖಮಣಿಪಂಡಮಂಡಲೇಷ್ವಹಿಪತಯಃ
 ಸಹ ಸಾತ್ವತರ್ಷಭೈರೇಕಾಂತಭಕ್ತಿಯೋಗೇನಾವನಮಂತಃ
 ಸ್ವಪದನಾನಿ ಪರಿಸ್ಪುರತ್ಕುಂಡಲಪ್ರಭಾಮಂಡಿತಗಂಡಸ್ತ-
 ಲಾನ್ಯತಮನೋಹರಾಣಿ ಪ್ರಮುದಿತಮನಸಃ ಖಿಲು
 ವಿಲೋಕಯಂತಿ || ೪ || ಯಸ್ಯೈವ ಹಿ ನಾಗರಾಜಕು-
 ಮಾರ್ಯ ಆಶಿಷ ಆಶಾಸಾನಾಶ್ಚಾರ್ವಂಗವಲಯವಿಲಸಿ-
 ತವಿಶದವಿಪುಲಧವಲಸುಭಗದುಚಿರಘಜರಜತಸ್ತಂಭೇಷ್ವ-
 ಗುರುಚಂದನಕುಂಕುಮಪಂಕಾಸುಪೇಪೇನಾವಲಿಂಪಮಾ-
 ನಾಸ್ತದಭಿಮರ್ಶನೋನ್ಮಥಿತಹೃದಯಮಕರಧ್ವಜಾವೇಶ-
 ರುಚಿರಲಲಿತಸ್ಥಿತಾಸ್ತದನುರಾಗಮದಮುದಿತಮದವಿ-
 ಘೋರ್ಗತಾರುಣಕರುಣಾವಲೋಕನಯನವದನಾರವಿಂ-
 ದಂ ಸಮ್ರೇಡಂ ಕಿಲ ವಿಲೋಕಯಂತಿ || ೫ ||

ಸ ಏವ ಭಗವಾನನಂತೋಽನಂತಗುಣಾರ್ಣವ-
 ಆದಿದೇವ ಉಪಸಂಹೃತಾಮರ್ಷರೋಷವೇಗೋ
 ಲೋಕಾನಾಂ ಸ್ವಸ್ತಯ ಆಸ್ತೇ || ೬ ||

ಧ್ಯಾಯಮಾನಃ ಸುರಾಸುರೋರಗಸಿದ್ಧಗಂಧರ್ವ-
 ವಿದ್ಯಾಧರಮುನಿಗಣೈರನವರತಮದಮುದಿತವಿಕೃತವಿಹ್ವಲ-
 ಲೋಚನಃ ಸುಲಲಿತಮುಖರಿಕಾಮೃತೇನಾಪ್ನಾಯಮಾನಃ
 ಸ್ವಪಾರ್ಷದವಿಬುಧಯೂಥಪತೀನಪರಿಮ್ಲಾನರಾಗನವ-
 ತುಲಸಿಕಾಮೋದಮಧ್ಯಾಸ್ತವೇನ ಮಾದೃನ್ಮಧುಕರವ್ರಾತ-
 ಮಧುರಗೀತಪ್ರಿಯಂ ವೈಜಯಂತೀಂ ಸ್ವಾಂ ವನಮಾಲಾಂ
 ನೀಲವಾಸಾ ವಿಶಕುಂಡಲೋ ಹಲಕಕುದಿ ಕೃತಸುಭಗ-

ಪಂಚರಾತ್ರ ಆಗಮದ ಅನುಯಾಯಿ ಭಕ್ತರು ಇವನನ್ನು
 ಸಂಕರ್ಷಣನೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ || ೧ || ಭಗವಾನ್ ಅನಂತನಿಗೆ
 ಒಂದು ಸಾವಿರ ಶಲೆಗಳಿವೆ. ಆ ಮಹಾಪುರುಷಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಈ
 ಇದೇ ಘನಮಂಡಲವು ಒಂದೇ ಹೆಡೆಯಮೇಲೆ ಧುಸಲ್ಲಟ್ಟು
 ಒಂದು ಸಾಸಿವೆ ಕಾಳಸಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. || ೨ || ಪರ್ವತಕಾಲವು
 ಬಂದಾಗ ಇವನಿಗೆ ಈ ವಿಶ್ವದ ಉಪಸಂಹಾರ ಮಾಡುವ ಇಚ್ಛೆ
 ಉಂಟಾದಾಗ ಕ್ರೋಧದಿಂದ ತುಂಬುಗಂಟಿತ್ತಿ ತಿರುಗುತ್ತಿರುವ ಆತನ
 ಮನೋಹರ ಭುಕುಟಮು ಮಧ್ಯದಿಂದ ಸಂಕರ್ಷಣ ಎಂಬ
 ರುದ್ರರು ಪ್ರಕಟರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಅವರ ವ್ಯೂಹ ಸಂಖ್ಯೆಯು
 ಹನ್ನೊಂದು ಇರುತ್ತದೆ. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಮುಕ್ತಗಾತ್ರಾಗಿ ಕೈಯಲ್ಲಿ
 ತ್ರಿಶೂಲವನ್ನು ಹಿಡಿದಿರುತ್ತಾರೆ || ೩ || ಭಗವಾನ್ ಸಂಕರ್ಷಣನ
 ಚರಣಕಮಲಗಳ ದುಂಡಾಗಿರುವ ಸ್ವಚ್ಛ ಮತ್ತು ಅರುಣವರ್ಣ
 ನವಿಮಣಿಗಳ ಸಾಲಗಳು ಹೊಳೆಯುತ್ತಾ ಇವೆ. ಬೇರೆ ಮುಖ್ಯ-
 ಮುಖ್ಯರಾದ ನಾಗರಾಜರು ಭಕ್ತರೊಡಗೂಡಿ ಅವನು ಭಕ್ತಿಭಾವ
 ದಿಂದ ಅವನನ್ನು ವಂದಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ ಆ ನವಿಮಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಹತ್ತು
 ಕುಂಡಲಮಂಡಿತ ಕಾಂತಿಯುಕ್ತ ಕಮನೀಯ ಕಪೋಲಗಳುಳ್ಳ
 ಮುಖಾರವಿಂದದ ಮನಮೋಹಕವಾದ ಪ್ರತಿಬಿಂಬವನ್ನು ಕಂಡು
 ಅವರ ಮನಸ್ಸು ಅನಂದದಿಂದ ತುಂಬಿಹೋಗುತ್ತದೆ || ೪ ||
 ಅನೇಕ ನಾಗರಾಜರ ಕನ್ಯೆಯರು ವಿವಿಧ ಕಾಮನಗಳಿಂದ ಅವನ
 ವಿಲಸವಾದ ಅಂಗಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ವೈಭವ ಕಂಠಗಳಂತೆ ಬೆಳ್ಳಗೆ
 ಹೊಳೆಯುತ್ತಾ ತೋಳುಗಳಿಂದ ಮಿರುಗುತ್ತಾ ದುಂಡು-
 ದುಂಡಾಗಿ ನಿಲುವಾದ ತೋಳುಗಳಿಗೆ ಆಗರು. ಚಂದನ ಮತ್ತು
 ಕುಂಕುಮ ಕೇಸರಗಳ ಪೇಷವನ್ನು ಹಚ್ಚುತ್ತಿರುವರು. ಆತನ ಅಂಗ
 ಸ್ಪರ್ಶದಿಂದ ಅವರಲ್ಲಿ ದೇವಭಾವವು ಹರಿಯತೊಡಗುತ್ತದೆ. ಆಗ
 ಅವರು ಕರುಣಾಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಕಂದಾವರೆಯಂತೆ ಕಂಗೊಳಿಸುವ
 ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ಪೇಷೋಷಾದಿಂದ ಅನಂದಗೊಂಡಿರುವ
 ಆತನ ಮುಖಕಮಲವನ್ನು ಮಧುರವೂ, ಮನೋಹರವೂ ಆದ
 ಕಮನಗೆಯಿಂದ ಲಜ್ಜಾಭಾವ ಸಹಿತವಾದ ಅನುರಾಗದಿಂದ
 ನೋಡುತ್ತಿರುವರು || ೫ || ಅನಂತಗುಣಗಳ ಸಾಗರವಾದ ಆ
 ಆದಿದೇವ ಭಗವಾನ್ ಅನಂತನು ತನ್ನ ಅಸಹಸ್ರ-ಕೋಧಗಳನ್ನು
 ಉಪಸಂಹಾರಮಾಡಿಕೊಂಡು ಸಮಸ್ತಲೋಕಗಳ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕಾಗಿ
 ಅಲ್ಲಿ ವಿರಾಜಮಾನನಾಗಿದ್ದಾನೆ || ೬ ||

ದೇವತೆಗಳು, ಆಸುರರು, ನಾಗರು, ಸಿದ್ಧರು, ಗಂಧರ್ವರು,
 ವಿದ್ಯಾಧರರು, ಮುನಿಗಳೂ ಆ ಭಗವಾನ್ ಅನಂತನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿ
 ಸುತ್ತಾ ಇರುವರು. ಅವನ ನೇತ್ರಗಳು ನಿರಂತರವಾಗಿ ಅನಂದಾನು
 ಭಾವದಿಂದ ಚಂಚಲವಾಗಿ ತಿರುಗುತ್ತಿರುವಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿವೆ. ಅವನು
 ಮಧುರವಾದ ವಚನಾವ್ಯತಗಳಿಂದ ತನ್ನ ವಾರ್ಷದರನ್ನು ಮತ್ತು
 ದೇವತಾಗಣಗಳ ನಾಯಕರನ್ನು ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ.
 ಸ್ವಾಮಿಯ ಮೈಯಲ್ಲಿ ನೀಲಾಂಬರ ಹಾಗೂ ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆಯಲ್ಲಿ ಕೇವಲ
 ಒಂದೇ ಕುಂಡಲವು ಹೊಳೆಯುತ್ತಿದೆ. ಎಂದೆಂದಿಗೂ ಬಾಡದೇ
 ಇರುವ ಹೊಸ ತುಲಸಿಯ ಸುವಾಸನೆ ಮತ್ತು ರಸಗಳ ಸೇವನೆ
 ಮಿಂದ ಮತ್ತೇರಿ ಝೇಂಕರಿಸುತ್ತಿರುವ ದುಂಡುಗಳ ಸಂಗೀತದಿಂದ
 ತೋಳಿಸುತ್ತಿರುವ ವೈಜಯಂತಿ ಎಂಬ ಸಾತಿಯಲ್ಲದ

ಸುಂದರಭುಜೋ ಭಗವಾನ್ಮಾಹೇಂದ್ರೋ ವಾರಣೇಂದ್ರ
ಇವ ಕಾಂಚನೀಂ ಕೃಷ್ಣಮುದಾರಲೀಲೋ ಬಿಭರ್ತಿ || ೭ ||

ಯ ಏಷ ಏವಮನುಶ್ರುತೋ ಭ್ಯಾಯಮಾನೋ
ಮುಮುಕ್ಷುಃಕಾಮನಾದಿಕಾಲಕರ್ಮವಾಸನಾಗ್ರಥಿತಮವಿದ್ಯಾ-
ಮಯಂ ಹೃದಯಗ್ರಂಥಿಂ ಸತ್ತ ರಜಸ್ತಮೋಮಯಮಂತ್-
ರ್ಪದಯಂ ಗತ ಆಶು ನಿರ್ಭಿಸತ್ತಿ ತಸ್ಯಾನುಭಾವಾನ್
ಭಗವಾನ್ ಸ್ವಾಯಂಭುವೋ ನಾರದಃ ಸಹ ತುಂಬುದುಃ
ಸಭಾಯಾಂ ಬ್ರಹ್ಮಣಃ ಸಂಕ್ಷೋಕಯಾಪೂಸ || ೮ ||

ಉತ್ಪತ್ತಿಸ್ಥಿತಿಲಯಹೇತವೋಽಸ್ಯ ಕಲ್ಯಾಃ
ಸತ್ತಾದ್ಯಾಃ ಪ್ರಕೃತಿಗುಣಾ ಯದೀಕ್ಷಯಾಽಽಸತ್ |
ಯದ್ರೂಪಂ ಧ್ರುವಮಕೃತಂ ಯದೇಕಮಾತ್ಮ-
ಸ್ವಾನಾಧಾತ್ಮಭಮು ಹ ವೇದ ತಸ್ಯ ಪರ್ತ್ವ || ೯ ||

ಮೂರ್ತಿಂ ನ ಪುರುಷಪಯಾ ಒಭಾರ ಸತ್ತಂ
ಸಂತುಪ್ತಂ ಸದಸದಿದಂ ವಿಭಾತಿ ಯತ್ರ |
ಯಲ್ಲಿಲಾಂ ಮೃಗಪತಿರಾದದೇಽಸವದ್ಯಾ-
ಮಾದಾತುಂ ಸ್ವನಮನಾಂಯ್ದಾದವೀರ್ಯಃ || ೧೦ ||

ಯನ್ನಾಪು ಶ್ರುತಮನುಕೀರ್ತಯೇದಕಸ್ಯಾ-
ದಾರ್ತೋ ನಾ ಯದಿ ಪತಿತ ಪ್ರಲಂಭನಾದ್ವಾ |
ಪನ್ಯಂಹಃ ಸಪದಿ ನೃಕಾಮಲೇಷಮನ್ಯಂ
ಕಂ ಶೇಷಾದ್ಭಗವತ ಆಶ್ರಯೇನ್ಮಮುಕ್ತುಃ || ೧೧ ||

ಮೂರ್ಧನ್ಯರ್ಷಿತಮಣುವಹ್ನದ್ರಮೂರ್ಧ್ನೋ
ಭೂಗೋಲಂ ಸಗಿರಿಸರಿತ್ಸಮುದ್ರಸತ್ತಮ್ |
ಆನಂತ್ಯಾದನಿಮಿತವಿಕ್ರಮಸ್ಯ ಭೂಮ್ನಃ
ಕೋ ವೀರ್ಯಾಣ್ಯಧಿಗಣಯೇತ್ಪಾಸ್ಯಪಿಹ್ನುಃ || ೧೨ ||

ಏವಂಪ್ರಭಾವೋ ಭಗವಾನನಂತೋ
ದುರಂತವೀರ್ಯೋದುಗುಣಾನುಭಾವಃ |
ಮೂಲೇ ರಸಾಯಾಃ ಸ್ಥಿತ ಆತ್ಮತಂತ್ರೋ
ಯೋ ಲೀಲಯಾ ಕ್ಷಾಂ ಸ್ಥಿತಯೇ ಬಿಭರ್ತಿ || ೧೩ ||

ವೇಷೋಲಯಿಂದ ಅಲಂಕೃತನಾಗಿರುವ ಸ್ವಾಮಿಯು ಸುವರ್ಣ
ಮಾಲೆಯಿಂದ ಅಲಂಕೃತನಾದ ಐರಾವತದಂತೆ ರಾರಾಜಿಸುತ್ತಿ-
ದ್ದಾನೆ. ತನ್ನ ಸುಭಗವ್ಯೂ, ಸುಂದರವ್ಯೂ ಆದ ಭುಜವನ್ನು ನೇಗಿಲಿನ
ಹಿಡಿಯಮೇಲೆ ಇರಿಸಿಕೊಂಡು ಮೆರೆಯುತ್ತಿದ್ದಾನೆ || ೭ ||

ಮುಮುಕ್ಷುಃ ! ಹೀಗೆ ಭಗವಾನ್ ಆನಂತನ ಮಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು
ಶ್ವವೇಷುತ್ಯಾ, ಭ್ಯಾಯಮಾಡುವುದರಿಂದ ಮುಮುಕ್ಷುಗಳ ಹೃದಯ
ದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಗೊಂಡು ಅವರ ಅನಾದಿಕಾಲದ ಕರ್ಮ ವಾಸನೆಗಳಿಂದ
ಕೆಂಗೊಡದ ಸತ್ತ, ರಜ, ತಮೋಗುಣರೂಪ ಅವಿದ್ಯಾಮಯವಾದ
ಹೃದಯದ ಗಂಟನ್ನು ಒಡಸೆಯೇ ಕತ್ತರಿಸಿ ಬಿಡುವನು. ಬ್ರಹ್ಮಪುತ್ರ
ರಾದ ಭಗವಾನ್ ನಾರದರು ತುಂಬುರರು ಗಂಧರ್ವರೊಡನೆ
ಒಮ್ಮೆ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಆ ಸಂಕರ್ಷಣ ದೇವರ ಗುಣಗಳನ್ನು
ಹೀಗೆ ಗಾನ ಮಾಡಿದರು || ೮ ||

ಜಗತ್ತಿನ ಉತ್ಪತ್ತಿ-ಸ್ಥಿತಿ-ಲಯಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿರುವ ಸತ್ತವೇ
ಮುಂತಾದ ಪ್ರಾಕೃತಗುಣಗಳು ಯಾರ ದೃಷ್ಟಿ (ಸಂಕಲ್ಪ) ಮಾತ್ರ
ದಿಂದಲೇ ತಮ್ಮ-ತಮ್ಮ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಲು ಸಮರ್ಥವಾಗಿ-
ವವೋ, ಯಾರ ಸ್ವರೂಪವು ಧ್ರುವ (ಆನಂತ) ಮತ್ತು ಅಕೃತ
(ಅನಾದಿ)ಯಾಗಿದೆಯೋ, ಕೇವಲ ಒಬ್ಬನೇ ಆಗಿದ್ದರೂ ಈ ನಾನಾಕೃತ್
ವಾದ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ಯಾರು ತನ್ನಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿಕೊಂಡಿರುವನೋ ಆ
ಭಗವಾನ್ ಸಂಕರ್ಷಣನ ತತ್ತ್ವವನ್ನು ಯಾರಾದರೂ ಹೇಗೆ ತಾನೇ
ತಿಳಿಯಬಲ್ಲರು ? || ೯ || ಯಾರಲ್ಲಿ ಈ ಕಾರ್ಯ- ಕಾರಣರೂಪ
ವಾದ ಇಡೀ ಪ್ರಪಂಚವು ತೋರುವುದೋ ಹಾಗೂ ತನ್ನ ನಿಜಜನರ
ಚಿತ್ತವನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸಲಿಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಮಾಡಿರುವ ಪರಾಕ್ರಮವುಳ್ಳ
ಲೀಲೆಯನ್ನು ಪರಮ ಪರಾಕ್ರಮಿಸಿಂಹವು ಆದರ್ಶವೆಂದು ತಿಳಿದು
ತನ್ನದಾಗಿಸಿಕೊಂಡಿದೆಯೋ, ಆ ಉದಾರ ವೀರ್ಯನಾದ ಭಗವಾನ್
ಸಂಕರ್ಷಣನು ನಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಕೃಪೆಗೈದು ಈ ಏತದ್ವ ಸತ್ತಮಯ
ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸುವನು. || ೧೦ || ಆತನ ನಾಮಮಹಿಮೆಯೂ
ಅವಾರವಾದುದು. ಪೀಡಿತವಾಗಿರಲೀ, ಪಾಪಿಯೇ ಆಗಿರಲೀ,
ಅಕ್ಕಿತ್ತವಾಗಿಯಾದರೂ, ಎನೋದಕ್ಕಾದರೂ, ಮತ್ತೆಬ್ರಹ್ಮದ ಹೇಳಿದು-
ವನ್ನು ಕೇಳಿ ಆಗಲಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಲೀ ಆತನ ದಿವ್ಯನಾಮವನ್ನು
ಉಚ್ಚರಿಸಿದರೆ ಹಾನಿ ಪಾಪಗಳಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದುವನು.
ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಇತರ ಎಲ್ಲ ಪಾಪಗಳನ್ನೂ ಒಡನೆಯೇ ಧ್ವಂಸಮಾಡು-
ವನು. ಮೊಟ್ಟವನ್ನು ಬಯಸುವವನು ಇಂತಹ ಶ್ರೀಶೇಷಭಗವಂತನನ್ನು
ಬಿಟ್ಟು ಬೇರೆ ಯಾರನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸ ಬಲ್ಲನು ? || ೧೧ || ಬೆಟ್ಟ
ನದಿಗಳು, ಸಮುದ್ರ ಮುಂತಾದವುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಈ ಇಡೀ
ಭೂಮಂಡಲವು ಆ ಸಹಸ್ರಕೀರ್ಷ ಭಗವಂತನ ಒಂದು ತಲೆಯಲ್ಲಿ
ಒಂದು ಧೂಳಿನ ಕೂದಂತೆ ನೆಲೆಸಿದೆ. ಅಂತಹ ಆನಂತಸ್ವಾಮಿಯು
ಆನಂತವಾದ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಯಾರೂ ತಿಳಿಯರು. ಸಾವಿರ
ಸಾವಿರಗಳಿದ್ದರೂ ಆ ಸರ್ವವ್ಯಾಪಕ ಭಗವಂತನ ಪರಾಕ್ರಮಗಳನ್ನು
ಹೇಗೆ ಬಿಚ್ಚಿಸಬಲ್ಲನು ? || ೧೨ || ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಅವನ
ಆನಂತವಾದ ವೀರ್ಯ, ಅತಿಶಯವಾದ ಗುಣ ಮತ್ತು ಪ್ರಭಾವವು
ಅಜೀಮವಾದುದು. ಇಂತಹ ಪ್ರಭಾವಶಾಲಿ ಭಗವಾನ್ ಆನಂತನು
ರೂಪತಳದ ಮೂಲದಲ್ಲಿ ತನ್ನದೇ ಮಹಿಮೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿತನಾಗಿ ಸ್ವತಂತ್ರ

ಏತಾ ಹೈವೇಹ ಸೃಭಿರುಪಗಂತವ್ಯಾ ಗತಯೋ
ಯಥಾಕರ್ಮವಿನಿರ್ಮಿತಾ ಯಥೋಪದೇಶಮನು-
ವರ್ಣತಾಃ ಕಾಮಾನ್ ಕಾಮಯಮಾನ್ಯೈಃ || ೧೪ ||

ಏತಾವತೀರ್ಹಿ ರಾಜನ್ ಪುಂಶ ಪ್ರವೃತ್ತಿಲಕ್ಷಣ್ಯ ಧರ್ಮಸ್ಯ
ವಿಪಾಕಗತಯ ಉಚ್ಚಾವಚಾ ವಿಸದೃಶಾ ಯಥಾಪ್ರಶ್ನಂ
ವ್ಯಾಚಿಪ್ತೇ ಕಿಮನ್ಯತ್ಕಥಯಾಮ ಇತಿ || ೧೫ ||

ಎಂದಾಗಿದೆ ಮತ್ತು ಸಮಸ್ತ ಲೋಕಗಳ ಸ್ಥಿತಿಗಾಗಿ ಶೀಲೆಯಿಂದಲೇ
ಈ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಧರಿಸಿರುವನು || ೧೪ ||

ಎಲೈ ರಾಜನೇ! ಭೋಗಗಳನ್ನು ಬಯಸುವ ಮನುಷ್ಯರು
ಹೊಂದಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವಂತೆ ಶ್ರೀಭಗವಂತನು ಅದರ
ಕರ್ಮಗಳಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ನಿರ್ಮಿಸಿರುವ ಗತಿಗಳು ಇಷ್ಟ
ಇವು ಗುರುಮುಖದಿಂದ ಕೇಳಿರುವ ರೀತಿಯಲ್ಲೇ ಇವನ್ನು ನಿನಗೆ
ತಿಳಿಸಿದ್ದನೆ || ೧೪ || ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಪ್ರವೃತ್ತಿರೂಪವಾದ ಧರ್ಮದ
ಪರಿಣಾಮದಲ್ಲಿ ದೊರಕುವ ಪರಸ್ಕರ ಫಲಕ್ಕಾದ ಉಚ್ಚ-ನೀಚ
ಗತಿಗಳು ನಾನಾಪ್ರಕಾರದ್ದಾಗಿದೆ. ಇದನ್ನು ನಿನ್ನ ಪ್ರಶ್ನೆಗನುಸಾರವಾಗಿ
ನಾನು ಹೇಳಿಯಾಯಿತು. ಈಗ ಹೇಳು. ಇನ್ನೇನು ಹೇಳಲಿ ?
|| ೧೫ ||

ಇಪ್ಪತ್ತೆರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿಯಿತು. || ೨೫ ||

ಇತಿ ತ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಪಾಠಮಹರ್ಷ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ ಪಂಚಮಸ್ಕಂಧೇ ಭೂವಿಪರವಿಧ್ಯುಪವರ್ಣನಂ
ನಾಮ ಪಂಚವಿಂಶೋಽಧ್ಯಾಯಃ || ೨೫ ||

ಇಪ್ಪತ್ತೆರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

ನರಕಗಳ ಬೇರೆ-ಬೇರೆ ಗತಿಗಳ ವರ್ಣನೆ

ರಾಜೋವಾಚ

ಮಹರ್ಷಿ ಏತದ್ವೈಚಿತ್ರ್ಯಂ ಲೋಕಸ್ಯ ಕಥಮಿತಿ || ೧ ||

ಋಷಿಉವಾಚ

ತ್ರಿಗುಣತ್ವಾತ್ಮರ್ಮಃ ಶ್ರದ್ಧಯಾ ಕರ್ಮಗತಯಃ ಪೃಥ-
ಗ್ವಿಧಾಃ ಸರ್ವಾ ಏವ ಸರ್ವಸ್ಯ ತಾರತಮ್ಯೇನ ಭವಂತಿ
|| ೨ || ಅಥೇದಾನೀಂ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿದ್ಧಲಕ್ಷಣಸ್ಯಾಧರ್ಮಸ್ಯ
ತಥೈವ ಕರ್ತುಃ ಶ್ರದ್ಧಾಯಾ ವೈಸಾದೃಶ್ಯಾತ್ಕರ್ಮಫಲಂ ವಿಸ-
ದೃಶಂ ಭವತಿ ಯಾ ಹ್ಯನಾದ್ಯವಿದ್ಯಯಾ ಕೃತಕಾಮಾನಾಂ
ತತ್ಪರಿಣಾಮಲಕ್ಷಣಾಃ ಸ್ತುತಯಃ ಸಹಸ್ರಶಃ ಪ್ರವೃತ್ತಾಸ್ತಾಸಾಂ
ಪ್ರಾಚುರ್ಯೇಣಾನುವರ್ಣಯಿಷ್ಯಾಮಃ || ೩ ||

ರಾಜೋವಾಚ

ನರಕಾ ನಾಮ ಭಗವನ್ಯಂ ದೇಶವಿಶೇಷಾ ಅಥವಾ
ಬಹಿಸ್ತ್ರಲೋಕಾ ಆಹೋಸ್ವಿದಂತರಾಲ ಇತಿ || ೪ ||

ಪರೀಕ್ಷಿದ್ಧಾಜನು ಕೇಳಿದನು - ಮಹರ್ಷಿಗಳೇ! ಲೋಕದ
ಜೀವಿಗಳಿಗೆ ಉಂಟಾಗುವ ಉಚ್ಚ-ನೀಚ ಗತಿಗಳಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟೊಂದು
ಭಿನ್ನತೆಗಳು ಏಕೆ || ೧ ||

ತ್ರಿಮುಕುಹಾಮುನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಎಲೈ ರಾಜನೇ!
ಕರ್ಮ ಮಾಡುವವರಲ್ಲಿ ಸಾಕ್ಷಿಕರು, ರಾಜಸರು ಮತ್ತು ತಾಮಸರು
ಎಂಬ ಮೂರು ಸ್ವಭಾವದ ಜನರಿರುತ್ತಾರೆ. ಅವರ ಶ್ರದ್ಧೆ
ಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಭೇದಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಈ ರೀತಿ ಸ್ವಭಾವ ಮತ್ತು ಶ್ರದ್ಧೆಯ
ಭೇದದಿಂದ ಅವರ ಗತಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಭಿನ್ನತೆ ಉಂಟಾಗುತ್ತವೆ.
ಇವರು ಗತಿಗಳು ಹೆಚ್ಚು-ಕಡಿಮೆ ಎಲ್ಲ ಕರ್ತೃಗಳಾದ ಜೀವರಿಗೆ
ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. || ೨ || ಹೀಗೆಯೇ ನಿಸಿದ್ಧ ಕರ್ಮವಾದ ಪಾಪ
ಗಳನ್ನು ಮಾಡುವವರಿಗೂ ಅವರ ಶ್ರದ್ಧೆಗಳು ಬೇರೆ-ಬೇರೆಯಾಗಿ
ರುವುದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ದೊರೆಯುವ ಫಲಗಳೂ ಬೇರೆ ಬೇರೆ
ಯಾಗುವುವು. ಅದುವರಿಂದ ಅನಾದಿಯಾದ ಅವಿದ್ಯೆಗೆ ಮತರಾಗಿ
ಜೀವರು ಕಾಮನಾಪ್ನರ್ವಕವಾಗಿ ಆಚರಿಸುವ ನಿಸಿದ್ಧಕರ್ಮ
ಗಳಿಂದ ಸಾವಿರಾರು ಒಗೆಯ ನರಕಗತಿಗಳು ಉಂಟಾಗುವುವು.
ಅವುಗಳನ್ನು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸುವೆನು ಕೇಳು. || ೩ ||

ಪರೀಕ್ಷಿದ್ಧಾಜನು ಕೇಳಿದನು - ಭಗವಂತರೇ! ಹಾವು ವರ್ಣ
ಸುವುದಾಗಿ ಹೇಳಿದ ಈ ನರಕಗಳು ಇದೇ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿರುವ
ಮಾವುಡಾದರೂ ದೇಶವಿಶೇಷಗಳೇ? ಅಥವಾ ತ್ರಿಲೋಕದಿಂದ
ಹೊರಗೆ ಇವೆಯೇ? ಅಥವಾ ಇದರೊಳಗೆ ಯಾವುದಾದರೂ
ಜಾಗದಲ್ಲಿವೆಯೇ? || ೪ ||

ಮುಷ್ಠಿಮಾಚ

ಅಂತರಾಲ ಏವ ತ್ರಿಜಗತ್ಕಾಂತು ದಿಶಿ ದಕ್ಷಿಣಾಸ್ತ-
ಮಘಸ್ತಾದ್ಭೂಮೇರುಪರಿಷ್ಪಾಚ್ಚ ಜಲಾದ್ಯಸ್ಯಾಮಗ್ನಿಷ್ವಾ-
ತ್ತಾದಯಃ ಪಿತೃಗಣಾ ದಿಶಿ ಸ್ವಾನಾಂ ಗೋತ್ರಾಣಾಂ ಪರ-
ಮೇಣ ಸಮಾಧಿನಾ ಸತ್ಯಾ ಏವಾಶಿಷ ಆಶಾಸಾನಾ
ನಿವಸಂತಿ || ೫ || ಯತ್ರ ಹ ವಾವ ಭಗವಾನ್ವಿತ್ತರಾಜೋ
ವೈವಸ್ವತಃ ಸ್ವಪಿಷಯಂ ಪ್ರಾಪಿತೇಷು ಸ್ವಪ್ನುರುಪೈರ್ಜಗಂಶುಷು
ಸಂಪರೇತೇಷು ಯಥಾಕರ್ಮಾವಧ್ಯಂ ದೋಷಮೇ-
ವಾನುಲ್ಲಂಘಿತಭಗವಚ್ಯಾಪನ ಸಗಣೋ ದಮಂ ಧಾರ-
ಯತಿ || ೬ || ತತ್ರ ಹೈಕೇ ನರಕಾನೇಕವಿಂಶತಿಂ ಗಣಯಂತಿ
ಅಥ ತಾಂಸ್ತೇ ರಾಜನ್ಯಾಮರೂಪಲಕ್ಷಣತೋಽನುಕ್ರ-
ಮಿಷ್ಯಾಮಸ್ತಾಮಿಸ್ತೋಽಂಧತಾಮಿಸ್ತೋ ರೌರವೋ
ಮಹಾರೌರವಃ ಕುಂಭೀಪಾಕಃ ಕಾಲಸೂತ್ರಮಸಿಪತ್ರ-
ವನಂ ಸೂಕರಮುಖಮಂಧಕೂಪಃ ಕೃಮಿಭೋಜನ ಸಂದಂ-
ಶ್ಚಕ್ಷುರೂರ್ಮಿರ್ವಾಡ್ಯಕಂಟಕಾಲ್ಮಲೇ ವೈತರಣೀ ಪೂಯೋದ-
ಪ್ರಾಣರೋಧೋ ವಿಶವನಂ ಲಾಲಾಭಕ್ತಃ ಸಾರಮೇ-
ಯಾದನಮವೀಚಿರಯುಷಾಸಮಿತಿ | ಕೇಶ ಕ್ಷಾರಕ-
ರ್ದಮೋ ರಕ್ಷೋಗಣಾಭೋಜನಃ ಶೂಲಪ್ರೋತೋ
ದಂದಶೂಕೋಽವಟಿಸಿಮೋಧನಃ ಪರ್ಯಾವರ್ತನಃ
ಸೂಚೀಮುಖಮಿತ್ಯಪ್ಪಾಪಿಂಶತಿನರಕಾ ವಿವಿಧಯಾ-
ತನಾಭೂಮಯಃ || ೭ ||

ತತ್ರ ಯಸ್ತು ಪರವಿತ್ತಾಪತ್ಯಕಲತ್ರಾಣ್ಯಪಹರತಿ ಸ ಹಿ
ಕಾಲಪಾಶಒದ್ಧೋ ಯಮಪುರುಷೈರತಿಭಯಾನಕೈ-
ಸ್ತಾಮಿಸ್ತೇ ನರಕೇ ಬಲಾನ್ನಿಪಾತ್ಯತೇ ಅನಶನಾನುದಪಾನ-
ದಂಡತಾಡನಸಂತರ್ಜನಾದಿಭಯೋತನಾಭಿಯೋತ್ಕ-
ಮಾನೋ ಜಂತುರ್ಯತ್ರ ಕಶ್ಯಲಮಾಸಾದಿತ ಏಕದೈವ
ಮೂರ್ಛಾಮುಪಯಾತಿ ತಾಮಿಸ್ರಪ್ರಾಯೇ || ೮ ||
ಏವಮೇವಾಂಧತಾಮಿಸ್ತೇ ಯಸ್ತು ವಂಚಯಿತ್ವಾ ಪುರುಷಂ
ದಾರಾದೀನುಪಯುಂಕ್ತೇ ಯತ್ರ ಶರೀರೇ ನಿಪಾತ್ಯಮಾನೋ
ಯಾತನಾಸ್ತೋ ವೇದನಯಾ ನಷ್ಟಮುತಿನಃ ಪೈಶ್ವತ್ಸ್ಯಶ್ಚ ಭವತಿ
ಯಥಾ ವನಸ್ಪತಿವೃಕ್ಷಶ್ಚ ಮಾನಮೂಲಶ್ಚ ಸ್ವಾದಂಧತಾ-
ಮಿಸ್ರಂ ತಮುಪದಿಶಂತಿ || ೯ ||

ಶ್ರೀಮತುಪಾಸುನಿಗು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಎಲೈ ರಾಜನೇ!

ಇವು ತ್ರಿಲೋಕಗಳ ಒಳಗೆಯೇ ಇವೆ ಹಾಗೂ ದಕ್ಷಿಣಾಧಿಪತ್ಯ
ಪೃಥಿವಿಯಿಂದ ಕೆಳಗೆ ನೀರಿನಮೇಲೆ ನಿಂತಿವೆ. ಇದೇ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ
ಲಗ್ನಿಷ್ವಾತ್ತರೇ ಮುಂತಾದ ಪಿತೃಗಣಗಳೂ ಇರುತ್ತಾರೆ. ಇವರು
ಅತ್ಯಂತ ಏಕಾಗ್ರತೆಯಿಂದ ತಮ್ಮ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದವರಿಗೆ
ಮಂಗಳ ಉಪಹಾರವೆಂದು ಬಯಸುತ್ತಾ ಇರುತ್ತಾರೆ. || ೫ || ಆ
ನರಕಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನ ಪುತ್ರ ಪಿತೃರಾಜನಾದ ಭಗವಾನ್
ಯಮನು ತನ್ನ ಸೇವಕರೊಂದಿಗೆ ಇರುತ್ತಾನೆ. ಭಗವಂತನ
ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಮೀರದೆ ತನ್ನ ದೊತರ ಮೂಲಕ ಅಲ್ಲಿಗೆ ತರಲ್ಪಟ್ಟ
ಮೃತಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಅವರ ದುಷ್ಕರ್ಮಗಳಿಗನುಸಾರ ಪಾಪದ
ಫಲಕ್ಕೆ ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾನೆ. || ೬ || ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ! ಕೆಲಜವರು
ನರಕಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದು ಎಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈಗ ಅವು
ಗಳ ಹೆಸರು, ರೂಪ, ಲಕ್ಷಣ ಇವುಗಳನ್ನು ಕ್ರಮವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸು
ವೆವು. ಕೇಶು, ತಾಮ್ರ, ಅಂಧತಾಮ್ರ, ರೌರವ, ಮಹಾರೌರವ,
ಕುಂಭೀಪಾಕ, ಕಾಲಸೂತ್ರ, ಅಸಿಪತ್ರವನ, ಸೂಕರಮುಖ, ಅಂಧ
ಕೂಪ, ಕೃಮಿಭೋಜನ, ಸಂದಂಶ, ಶ್ವಪೂರ್ಮಿ, ವಜ್ರಕಂಟಕ
ಶಾಲ್ಮಲೀ, ವೈತರಣೀ, ಪೂಯೋದ, ಪ್ರಾಣರೋಧ, ವಿಶವನ
ಲಾಲಾಭಕ್ತ, ಸಾರಮೇಯಾದನ, ಅವೀಚಿ ಮತ್ತು ಆಯುಷಾಸ
ಎಂದವೇ ಆ ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದು ನರಕಗಳು. ಇವುಗಳಲ್ಲದೆ ಕ್ಷಾರ
ಕರ್ದಮ, ರಕ್ಷೋಗಣಾಭೋಜನ, ಶೂಲಪ್ರೋತ, ದಂದಶೂಕ, ಅವೆ
ಒಳಿರೋಧನ, ಪರ್ಯಾವರ್ತನ, ಸೂಚೀಮುಖ ಎಂಬ ಏಳು ಸೇರಿ
ಒಟ್ಟು ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದು ನರಕಗಳು ಒಗ್ಗ-ಒಗ್ಗಿಯ ಯಾತನೆಗಳನ್ನು
ಜೀವಿಗಳು ಅನುಭವಿಸುವ ಜಾಗಗಳು. || ೭ || ಮತ್ತೊಬ್ಬರ ಹಣ
ಹೆಂಡತಿ, ಅಥವಾ ಸಂತಾನವನ್ನು ಅಪಹರಿಸುವಂತಹ ಪಾಪಿಯನ್ನು
ಭಯಂಕರರಾದ ಯಮದೂತರು ಕಾಲಪಾಶದಿಂದ ಕಟ್ಟಿ ಬಲಾತ್ಕಾ
ರವಾಗಿ ತಾಮ್ರ ನರಕದಲ್ಲಿ ಕೆಡಹುವರು. ಆ ಅಂಧಕಾರಮಯ
ನರಕದಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ಅನ್ನ ನೀರು ಕೊಡದಿರುವುದು, ದೊಣ್ಣೆ
ಗಳಿಂದ ಬಡಿಯುವುದು, ಭಯಪಡಿಸುವುದು ಮುಂತಾದ
ಅನೇಕ ಉಪಾಯಗಳಿಂದ ಕೀಡಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ ಅವನು
ಅತ್ಯಂತ ದುಃಖಿತನಾಗಿ ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆಗೆ ಮೂರ್ಛಿತನಾಗು
ವನು. || ೮ || ಹೀಗೆಯೇ ಮತ್ತೊಬ್ಬನಿಗೆ ಮೋಷಮಾಡಿ ಅವನ
ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಭೋಗಿಸುವವನು ಅಂಧತಾಮ್ರ ನರಕದಲ್ಲಿ
ದೀಳುವನು. ಅಲ್ಲಿಯ ಯಾತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಏದ್ದು ಅವನು ಬೇರು
ಕತ್ತರಿಸಿದ ಮರದಂತೆ ತತ್ತರಿಸುತ್ತಾ ಮೆತ್ತಿಗೆಟ್ಟು ಕುರುಡನಾಗುವನು.
ಇದರಿಂದ ಈ ನರಕಕ್ಕೆ ಅಂಧತಾಮ್ರವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. || ೯ ||

ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ "ಈ ಶರೀರವೇ ನಾನಾಗಿದ್ದೇನೆ ಮತ್ತು ಈ
ಪಕ್ಷಿ, ಧನ ಇತ್ಯಾದಿಗಳೆಲ್ಲ ನನ್ನವು" ಎಂಬ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಕೂಡಿ
ಬೇರೆ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ದ್ರೋಹವನ್ನೊಗುತ್ತಾ ನಿರಂತರ ತನ್ನ ಕುಟುಂಬ
ವನ್ನು ನಾಶವುರುಲ್ಲೇ ತೊಡಗಿರುವವನು ತನ್ನ ಶರೀರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು

ಯಸ್ತಿಸ್ತು ವಾ ಏತದಹಮಿತಿ ಮಮೇದಮಿತಿ
ಭೂತದ್ರೋಹೇಣ ಕೇವಲಂ ಸ್ವಕುಟುಂಬಮೇವಾನುದಿನಂ
ಪ್ರಪುಷ್ಣಾತಿ ಸ ತದಿಹ ವಿಹಾಯ ಸ್ವಯಮೇವ ತದಕುಭೇನ
ರೌರವೇ ನಿಪತತಿ || ೧೦ || ಯೇ ತ್ವಿಹ ಯಥೈವಾಮುನಾ
ವಿಹಂಸಿತಾ ಜಂತವಃ ಪರತ್ರ ಯಮಯಾತನಾಮುಪಗತಂ
ತ ಏವ ರುರವೋ ಭೂತ್ವಾ ತಥಾ ತಮೇವ ವಿಹಂಸಂತಿ
ತಸ್ಮಾದ್ರೌರವಮಿತ್ಯಾಹೂ ರುರುರಿತಿ ಸರ್ಪಾದತಿಕ್ರೂರ-
ಸ್ತತ್ತ್ವಾಪದೇಶಃ || ೧೧ || ಏವಮೇವ ಮಹಾರೌರವೋ
ಯತ್ರ ನಿಪತಿತಂ ಪುರುಷಂ ಕ್ರವ್ಯಾದಾ ನಾಮ ರುರವಸ್ತಂ
ಕ್ರವ್ಯೇಣ ಭಾತಯಂತಿ ಯಃ ಕೇವಲಂ ದೇಹಂಭರಃ || ೧೨ ||

ಯಸ್ತಿಸ್ತು ವಾ ಉಗ್ರಃ ಪಶೂನ್ ಪಕ್ಷಿಣೋ ವಾ ಪ್ರಾಣತಃ
ಉಪರಂಧಯತಿ ತಮಪಕರುಣಂ ಪುರುಷಾದೈರಪಿ ವಿಗ-
ರ್ಹಿತಮಮುತ್ರ ಯಮಾನುಚರಾಃ ಕುಂಭೀಪಾಕೇ ತಪ್ತ-
ತ್ಯಲೇ ಉಪರಂಧಯಂತಿ || ೧೩ || ಯಸ್ತಿಸ್ತು ಪಿತ್ತವಿಪ್ರ-
ಬ್ರಹ್ಮಧುಕ್ ಕಾಲಸೂತ್ರಸಂಜ್ಞಕೇ ಸರಕೇ ಅಯುತಯೋ-
ಜನಪರಿಮಂಡಲೇ ತಾಮ್ರಮಯೇ ತಪ್ತಖಲೇ ಉಪ-
ಯುಕ್ತಾ ದಗ್ಧರ್ಕಾ ಭಾಮತಿತತ್ತ್ವಮಾನೇಽಭಿನಿವೇಶಿತಃ
ಕ್ಷುಪ್ತಿಪಾಸಾಭ್ಯಾಂ ಚ ದಹ್ಯಮಾನಾಂತರ್ಬಹಿಃಶರೀರ ಆಸ್ತೇ
ಶೇತೇ ಚೇಷ್ಠತೇಽವಶಿಷ್ಯತಿ ಪರಿಧಾವತಿ ಚ ಯಾವಂತಿ
ಪಶುರೋಮಾಣಿ ತಾವದ್ವರ್ಷಸಹಸ್ರಾಣಿ || ೧೪ ||

ಯಸ್ತಿಸ್ತು ವೈ ನಿಜವೇದಪಥಾದನಾಪದ್ಯಪಗತಃ ಪಾಖಂಡಂ
ಚೋಪಗತಸ್ತಮಸಿಪತ್ರಪನಂ ಪ್ರದೇಶ್ಯ ಕಶಯಾ ಪ್ರಹರಂತಿ
ತತ್ರ ಹಾಸಾದಿತ್ಯತೋ ಧಾವಮಾನ ಉಭಯತೋಢಾ-
ರೈಸ್ತಾಲವನಾಸಿಪತ್ಯ್ದಿಧ್ಯಮಾನಸರ್ವಾಂಗೋ ಹಾ ಹ-
ತೋಽಸ್ಮಿತಿ ಪರಮಯಾ ವೇದಸಯಾ ಮೂರ್ಛಿತಃ ಪದೇ
ಪದೇ ನಿಪತತಿ ಸ್ವಧರ್ಮಹಾ ಪಾಖಂಡಾನುಗತಂ ಭಲಂ
ಭುಂಕ್ತೇ || ೧೫ ||

ಬಳಕ ತನ್ನ ಪಾಪಗಳಿಂದಾಗಿ ರೌರವವೆಂಬ ನರಕದಲ್ಲಿ ತಾನೇ
ಜೀಳುವನು. || ೧೦ || ಅವನು ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಯಾವ
ಜನಗಳಿಗೆ ಯಾವ ರೀತಿಯ ಕಷ್ಟವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರುವನೋ,
ಪರಲೋಕದಲ್ಲಿ ಯಮಯಾತನೆಯ ಸಮಯಬಂದಾಗ ಅದೇ
ಜೀವರು ರುರು ಎಂಬ ಕ್ಷಮೆಯಾಗಿ ಅವನಿಗೆ ಅದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ
ಕಷ್ಟಪಡುವರು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಈ ನರಕದ ಪದರು 'ರೌರವ'
ಎಂದಿದೆ. ರುರು ಎಂಬುದು ವರ್ಷಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ಕ್ರೂರವಾದ
ಒಂದು ಜೀವಿಯ ಹೆಸರು. || ೧೧ || ಹೀಗೆಯೇ ಮಹಾರೌರವ
ನರಕವಿದೆ. ಯಾವನೂ ಗಮನಿಸದೆ ಕೇವಲ ತನ್ನ ಶರೀರದ ಪೋಷಣೆ
ಯಲ್ಲೇ ತೊಡಗಿದ ವಾಹಿಯು ಈ ನರಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುವನು. ಅಲ್ಲಿ
ಪಶುಮಾಂಸವನ್ನು ತಿನ್ನುವ ರುರುಗಳು ಇವನನ್ನು ಮಾಂಸಕ್ಕಾಗಿ
ಕಡಿಯುತ್ತಾ ಇರುತ್ತಾರೆ || ೧೨ || ಯಾವ ಕ್ಷೂರಿಯು ಈ ಲೋಕ
ದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆಯನ್ನು ಮೊರೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಒದುಕಿರುವ ಪಶು-
ಪಕ್ಷಿಗಳನ್ನು ಬೇಯಿಸುತ್ತಾನೋ ಆ ಹೃದಯಶೂನ್ಯ, ರಾಕ್ಷಸೆಂದಲೂ
ನಿಜವೆನಿಸಿದ ನರಾಧಮನನ್ನು ಯಮದೂತರು ಕುಂಭೀಪಾಕ
ನರಕ್ಕೆ ಕೊಂಡುಹೋಗಿ ಅವನನ್ನು ಕುದಿಯುತ್ತಿರುವ ಎಣ್ಣೆಯ
ಕಡಾಯಿಯಲ್ಲಿ ಬೇಯಿಸುವರು. || ೧೩ || ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ
ತಂದೆ-ತಾಯಿ, ವಾತ್ಸಲ್ಯ ಮತ್ತು ವೇದ ಇವುಗಳನ್ನು ವಿರೋಧಿ
ಸುವವನನ್ನು ಯಮದೂತರು ಕಾಲಸೂತ್ರವೆಂಬ ನರಕಕ್ಕೆ ಕೊಂಡು
ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಇವರ ಸುತ್ತಲೆ ಪಪ್ಪುಸಾವಿರ ಯೋಜನವಿದೆ.
ಇದರ ಭೂಮಿಯು ತಾಪ್ತವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಕಾದ ಬಯಲು
ಇದ್ದು ಮೇಲಿನಿಂದ ಮಾರುಕಾಡು ಮತ್ತು ಕೆಳಗಿನಿಂದ ಅಗ್ನಿಯ ಉರಿ
ಯಿಂದ ಸುಡುತ್ತಾ ಇರುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲಿಗೆ ಕೊಂಡುಹೋದ ವಾಹಿ
ಜೀವನು ಹಸಿವು-ಬಾಯಾರಿಕೆಯಿಂದ ಮುಳುಗುತ್ತಾ ಇರುತ್ತದೆ ಮತ್ತು
ಅವನ ಶರೀರವು ಒಳಗಿಂದ ಹೊರಗಿಂದ ಸುಡಲು ತೊಡ
ಗುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ ಕಾಂತಿಯನ್ನು ಈಕೊಂಡ ಜೀವಿಯು
ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವನು, ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಮಲಗುವನು,
ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಒದ್ದಾಡುವನು, ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ನಿಲ್ಲುವನು, ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ
ಆತ್ಮ-ಇತ್ಯ ಒಡುವನು. ಹೀಗೆ ಆ ನರಪರುಷನ ಶರೀರದಲ್ಲಿ
ರೋಮಗಳಿರುವವು ಸ್ವಲ್ಪ ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ಅವನಿಗೆ ಇಂತಹ
ದುರ್ಗತಿ ಆಗುತ್ತಾ ಇರುತ್ತದೆ. || ೧೪ ||

ಯಾವುದೇ ಅವತ್ತು ಮಾರದಿದ್ದರೂ ತನ್ನ ವೈದಿಕ ಮಾರ್ಗವನ್ನು
ಬಿಟ್ಟು ಬೇರೆ ಪಾಪಪರಮವನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವವನನ್ನು ಯಮ
ದೂತರು ಅಸಿಪತ್ರವೆಂಬ ನರಕಕ್ಕೆ ಕೊಂಡುಹೋಗಿ ಚಾವಟಿಗೆ
ಮುಂದೆ ಹೊದೆದುಕೊಂಡು, ಬಿಲುಗಳಿಂದ ತಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಲು ಅವನು
ಅತ್ತಿತ್ತ ಒಡತೊಡಗಿದಾಗ ಅವನ ಎಲ್ಲ ಅಂಗಗಳೂ ಎರಡೂ ಕಡೆ
ಗಳಲ್ಲೂ ಅಲಗುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಕತ್ತಿಯಂತೆ ತೀಕ್ಷ್ಣವಾದ ತಾಳೆಯ
ಮರಗಳ ಎಲೆಗಳಿಂದ ಕೆತ್ತಿಸಲ್ಪಡುವುವು. ಆ ವೇದನೆಯಿಂದ
ಅವನು ಸ್ವೇನು! ಎಂದು ಕುಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಹೆಣ್ಣೆ ಹೆಣ್ಣಿನ ಮೂರ್ಛಿತ
ನಾಗಿ ಬೀಳತೊಡಗುವನು. ತನ್ನ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ದ್ರೋಹ ಮಾಡಿ
ಪಾಪಪರಮವನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವುದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಇಂತಹ
ಕುಕರ್ಮದ ಫಲವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಬೇಕಾಗುವುದು. || ೧೫ ||

ಯಸ್ತ್ವಿಹ ವೈ ರಾಜಾ ರಾಜಭೃತುಷೋ ವಾ ಆದಂತ್ಯೇ
ದಂಡಂ ಪ್ರಣಯತಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇ ವಾ ತರೀರದಂಡಂ ಸ
ಪಾಪೀಯಾಸ್ತರೇತಮುತ್ರ ಸೂಕರಮುಖೇ ನಿಪತತಿ ತತ್ರಾತಿ-
ಬಲ್ಯವಿಽನಿಷ್ಪಶ್ಯಮಾಣಾವಯವೋ ಯಥೈವೇಹೇತ್ತು-
ಖಿಂದ ಆರ್ತಸ್ತರೇಣ ಸ್ವನಯನ್ ಕ್ಷುಣ್ಣೋಚ್ಚ್ರಿತಃ ಕಶ್ಚಲ-
ಮುಷಗತೋ ಯಥೈವೇಹಾದೃಷ್ಟದೋಷಾ ಉಪರುದ್ಧಾಃ

|| ೧೬ ||

ಯಸ್ತ್ವಿಹ ವೈ ಭೂತಾನಾಮೀಶ್ವರೋಽಪಕಲ್ಪಿತ್ವತ್ತಿ-
ನಾಮವಿವಿಕ್ತಪರವ್ಯಥಾನಾಂ ಸ್ವಯಂ ಪುರುಷೋಪಕಲ್ಪಿತ್ವ-
ವೃತ್ತಿವಿವಿಕ್ತಪರವ್ಯಥೋ ವ್ಯಥಾಮಾಚರತಿ ಸ ಪರತ್ರಾಂ-
ಧಕೂಪೇ ತವಭಿದ್ರೋಹೇಣ ನಿಪತತಿ ತತ್ರ ಪಾಸೌ-
ತ್ಯರ್ಜ್ಯಂತುಭಿಃ ಪತುಮ್ಭಗಪಕ್ಷಿಸಂಧ್ಯಪೈರ್ಮೃಶಕಯೂಕಾ-
ಮಹ್ಯಗುಮಕ್ಷಿತಾದಿಭಿರ್ಯೇ ಕೇ ಚಾಭಿದ್ರುಗ್ಧಾಸ್ತೈಃ ಸರ್ಪ-
ತೋಽಭಿದ್ರುಹ್ಯಮಾಗಾಸ್ತಮಸಿ ವಿಪತನಿವ್ರಾನ್ವಿವೃತಿರಲ-
ಬ್ಧಾವಸ್ಥಾನ್ತಃ ಪರಿಕ್ರಾಮತಿ ಯಥಾ ಕುಶರೀರೇ ಜೀವಃ

|| ೧೭ ||

ಯಸ್ತ್ವಿಹ ವಾ ಅಸಂವಿಭಜ್ಯಾತ್ಮಾತಿ ಯಕ್ಷಿಂಚನೋಪ-
ನತಮನಿರ್ಮಿತಪಂಚಯಜ್ಞೋ ವಾಯುಸಸಂಸ್ತುತಃ ಸ
ಪರತ್ರ ಕೃಮಿಭೋಜನೇ ನರಕಾಧಮೇ ನಿಪತತಿ ತತ್ರ ಪತ-
ಪಸ್ರಯೋಜನೇ ಕೃಮಿಕುಂಡೇ ಕೃಮಿಭೂತಃ ಸ್ವಯಂ ಕೃಮಿ-
ಭಿರೇವ ಛಕ್ಷ್ಮಮಾಗಾಃ ಕೃಮಿಭೋಜನೋ ಯಾವ-
ತ್ತದಪ್ರತ್ಯಾಪ್ರಮತಾದೋಽನಿರ್ವೇಶಮಾತ್ಮಾನಂ ಯಾತ-
ಯತೇ || ೧೮ || ಯಸ್ತ್ವಿಹ ವೈ ಶ್ವೇಯೇನ ಬಲಾದ್ವಾ-
ಹಿರಣ್ಯರತ್ನಾದೀನಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಸ್ಯ ವಾಪಪದತ್ಯನ್ಯಸ್ಯ
ವಾಗಾಪದಿ ಪುರುಷಸ್ತಮಮುತ್ರ ರಾಜಸ್ಯಮಪುರುಷಾ ಅಯಸ್ಯ
ಯೈರಗ್ನಿಪಿಂಡೈಃ ಸಂದಂಶೈಸ್ತ್ವಚಿ ನಿಷ್ಕುಷಂತಿ || ೧೯ ||
ಯಸ್ತ್ವಿಹ ವಾ ಅಗಮ್ಯಾಂ ಸ್ತ್ರಿಯಮಗಮ್ಯಾಂ ವಾ ಪುರುಷಂ

ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಯಾರಾದರೂ ರಾಜನಾಗಲಿ, ಅವನ ಅಧಿ-
ಕಾರಿಯಾಗಲಿ ನಿರಪರಾಧಿಯಾದ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ದಂಡನೆಯನ್ನು
ವಿಧಿಸಿದರೆ ಅಥವಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಶರೀರದಂಡನೆಯನ್ನು ವಿಧಿ-
ಸಿದರೆ, ಆ ಮಹಾಪಾಪಿಯು ಸತ್ತು ಸೂಕರಮುಖವೆಂಬ ನರಕದಲ್ಲಿ
ಜೀರುವನು. ಅಲ್ಲಿ ಮಹಾಬಲಶಾಲಿಗಳಾದ ಯಮದೂತರು
ಅವನನ್ನು ತುಳಿದು ಹಾಕುವರು. ಆಗ ಅಂಗಾಂಗಗಳು ಜಜ್ಜಿಹೋಗಿ
ಗಣದಲ್ಲಿದ್ದ ಸ್ಥಿರ ಕಟ್ಟನಂತೆ ಅರೆಯಲ್ಪಟ್ಟು ನೋವಿನಿಂದ ನರಳುತ್ತಾ
ಅವನು ಹಿಂದೆ ಪೀಡಿಸಿದ್ದ ನಿರಪರಾಧಿಗಳು ಹೇಗೆ ಕೂಗಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿ-
ದ್ದರೋ ಹಾಗೆಯೇ ತಾನೂ ಅರಳುತ್ತಾ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಮೂರ್ಛಿತ
ನಾಗುವನು || ೧೬ ||

ಶ್ರೀಭಗವಂತನು ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ 'ಇದು ವಿಕಟವಾದುದು, ಇದು
ನಿಷಿದ್ಧವಾದುದು' ಎಂಬ ವಿವೇಚನೆಯಿಂದ ಜೀವನದ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು
ಅಡ್ಡಿಯಿಡುವಂತೆ ಅವಲಂಬಿಸಲು ನಿಯಮಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಇತರರಿಗೆ
ಉಂಟಾಗುವ ಕಷ್ಟಗಳ ಅರಿವೂ ಅವನಿಗೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ
ತಿಗಳೆಯೇ ಮುಂತಾದ ಜೀವಿಗಳಿಗೆ ಈ ಅರಿವು ಇರುವುದಿಲ್ಲ.
ತಮ್ಮಿಂದ ಇತರ ಜೀವಿಗಳಿಗೆ ಸಂಕಟವುಂಟಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನರಿ-
ಯದೆ ತಮ್ಮ ಜೀವನಕ್ಕಾಗಿ ಅವು ಇತರರ ರಕ್ತವನ್ನು ಹೀರುತ್ತವೆ.
ಅದರಿಂದ ತೀವ್ರವೇಷೆಯುಳ್ಳ ಮನುಷ್ಯನು ಅವುಗಳಿಗೆ ಹಿಂಸೆ
ಮಾಡಬಾರದು. ಹಾಗೆ ಹಿಂಸೆಮಾಡುವವನು ಅಂಧಕೂಪವೆಂಬ
ನರಕದಲ್ಲಿ ಜೀರುವನು. ಅಲ್ಲಿ ಅವನಿಂದ ಹಿಂದೆ ದ್ರೋಹಕ್ಕೆ ಬಲಿ
ಯಾಗಿದ್ದ ಆ ಪತು-ಪಕ್ಷಿ-ಮೃಗಗಳೂ, ಸರ್ಪವೇ ಮುಂತಾದ
ಜಂತುಗಳೂ, ಸೂಕ್ಷ್ಮ, ಹೇಣು, ತಿಗಳೆ, ನೋಣಗಳೇ ಮುಂತಾದ
ಕ್ರಮಿ-ಕೀಟಗಳು ಅವನನ್ನು ಎಲ್ಲ ಕಡೆಯಿಂದ ಕಚ್ಚಿ ನೋಯಿಸು-
ವುವು. ಅದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ ನಿದ್ರಾಭಂಗವಾಗಿ, ನೆಲೆಗಾಗದೆ ನಮ್ಮ
ದಿಮನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಅವನು ನರಕದ ಕಣ್ಣಿಲೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಡು-
ರೋಗವುಳ್ಳ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಹೇಗೋ ಹಾಗೇ ವಿಲ-ವಿಲನೆ ಒದ್ದಾಡು-
ತ್ತಾನೆ || ೧೭ ||

ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪಂಚಮಹಾಯಜ್ಞಗಳನ್ನು ಅಚರಿಸದ ತನಗೆ
ದೊರೆತ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಇತರರಿಗೆ ಕೊಡದೆ ತಿನ್ನುವ ಮನುಷ್ಯನು
ಕೂಗಿ ಸಮಾನಾದವನು. ಅವನು ಪರಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕ್ರಮಿ-
ಭೋಜನ ಎಂಬ ಕೀಳಾದ ನರಕದಲ್ಲಿ ಜೀರುವನು. ಅಲ್ಲಿ ಒಂದು
ಲಕ್ಷ ಯೋಜನ ಉದ್ದ ಅಗಲದ ಒಂದು ಕ್ರಮಿಗಳ ಕುಂಡವಿದೆ.
ಅದರಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೂ ಕ್ರಮಿಯಾಗಿ ಇರಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಯಾರಿಗೂ
ಕೊಡದೆ, ಪವನಮಾಡದೆ ತಿಂದ ದೋಷಗಳು, ಪಾಪಗಳ ಪ್ರಾಯ
ಕ್ಷತ್ತವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದ ಆ ಪಾಪಿಯ ದೋಷಗಳು ಶುದ್ಧವಾಗು-
ವವರೆಗೆ ಅವನು ಅಲ್ಲೇ ಬಿದ್ದುಕೊಂಡು ಕಷ್ಟ ಅನುಭವಿಸಬೇಕು
ಗುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಕ್ರಮಿಗಳು ಅವನನ್ನು ಕಿತ್ತು ತಿನ್ನುತ್ತಿರುತ್ತವೆ || ೧೮ ||
ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಅವಶ್ಯಾಲಿಪದ್ಧರೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಸೇರಿದ ಅಥವಾ
ಇತರರಿಗೆ ಸೇರಿದ ಚಿನ್ನ-ರತ್ನಾದಿಗಳನ್ನು ಕಳ್ಳತನದಿಂದಾಗಲಿ,
ಒಲಾತ್ಕಾರದಿಂದಾಗಲಿ ಕಿತ್ತುಕೊಳ್ಳುವವನನ್ನು ಸತ್ತಮೇಲೆ ಯಮ
ದೂತರು ಸಂದಂಶವೆಂಬ ನರಕಕ್ಕೆ ಕೊಂಡುಹೋಗಿ ಕಾದೇಬ್ಬಿಣದ
ಗುಂಡುಗಳಿಂದ ಕುಡುತ್ತಾ ಸಂದಂಶವೆಂಬ ಮುಳ್ಳುಗಳಿಂದ ಅವನ

ಯೋಷಿದಭಿಗಚ್ಛತಿ ಕಾವಮುತ್ರ ಕತಯಾ ತಾಡಯಂತ-
ಸ್ತಿಗ್ಧಯಾ ಸೂರ್ಯಾ ಲೋಹಮಯ್ಯಾ ಪುರುಷಮಾ-
ಲಿಂಗಯಂತಿ ಸ್ತ್ರಿಯಂ ಚ ಪುರುಷರೂಪಯಾ ಸೂರ್ಯಾ
|| ೨೦ || ಯಸ್ತಿಹ ವೈ ಸರ್ವಾಭಿಗ- ಮಸ್ತಮಮುತ್ರ
ನಿರಯೇ ವರ್ತಮಾನಂ ವಜ್ರಕಂಟಕಶಾಲ್ಮಲೀಮಾ ರೋಷ್ಯ
ನಿಷ್ಕರ್ಷಂ || ೨೧ ||

ಯೇ ತ್ವಿಹ ವೈ ರಾಜನ್ಯಾ ರಾಜಪುರುಷಾ ವಾ
ಅಪಾಖಂಡಾ ಧರ್ಮಸೇತೂನ್ ಭಿಂವಂತಿ ತೇ ಸಂಪರೇತ್ಯ
ವೈತರಣ್ಯಾಂ ನಿಪತಂತಿ ಭಿನ್ನಮರ್ಯಾದಾಸ್ತತ್ಯಾಂ ನಿರಯ-
ಪರಿಶಾಫೂತಾಯಾಂ ಪದ್ಯಾಂ ಯಾದೋಗಣೈರಿತ-
ಸ್ತತೋ ಭಿಕ್ಷುಮಾಣಾ ಆತ್ಮನಾ ನ ವಿಯುಜ್ಯಮಾನಾಶ್ಚಾ-
ಸುಭಿರುಹ್ಯಮಾನಾಃ ಸ್ವಾಭೇನ ಕರ್ಮಪಾಕಮನು-
ಸ್ಮರಂತೋ ವಿಣ್ಣಾತ್ರಪೂಯಶೋಗತಕೇತನಾಸ್ತಿಸ್ಥಿಮೇ-
ದೋಮಾಂಸವಸಾವಾಹಿನ್ಯಾಮುಪತಪ್ಯಂತೇ || ೨೨ ||

ಯೇ ತ್ವಿಹ ವೈ ವೃಷಲೀಪತಯೋ ನಪ್ತಘೌಚಾಚಾರ-
ನಿಯಮಾಸ್ತಕ್ಷಲಜ್ಞಾ ಪುರುಚರ್ಯಾಂ ಚರಂತಿ ತೇ ಚಾಪಿ
ಪ್ರೇತ್ಯ ಪೂಯವಿಣ್ಣಾತ್ರಶ್ಲೇಷ್ಮಮಲಾಪೂರ್ಣಾರ್ಣವೇ
ವಿಪತಂತಿ ತದೇವಾತಿವೀಭಕ್ತಿತಮಶ್ನಂತಿ || ೨೩ || ಯೇ ತ್ವಿಹ
ವೈ ಶ್ವಗರ್ಧಭಪತಯೋ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾದಯೋ ಮೃಗಯಾ-
ವಿಹಾರಾ ಅತೀರ್ಥೇ ಚ ಮೃಗಾನ್ವಿಘ್ನಂತಿ ತಾಸು ಸಂಪರೇ-
ತಾಂಲ್ಪಕ್ತಭೂತಾನ್ಯಮಪುರುಷಾ ಇಷುಭಿರ್ವಿಧ್ವಂತಿ || ೨೪ ||

ಯೇ ತ್ವಿಹ ವೈ ದಾಂಭಿಕಾ ದಂಭಯುಜ್ಜೇಷು
ಪಶೂನ್ವಿಶಸಂತಿ ತಾನಮುಷ್ಮಿಲ್ಲೋಕೇ ವೈಶಸೇ ನರಕೇ
ಪತಿತಾನ್ವಿರಯಪತಯೋ ಯಾತಯಿತ್ವಾ ನಿಶಸಂತಿ || ೨೫ ||
ಯಸ್ತಿಹ ವೈ ಸರ್ವರ್ಣಾಂ ಭಾರ್ಯಾಂ ದ್ವಿಜೋ ರೇತು-
ಪಾಯಯಂತಿ ಕಾಮಮೋಹಿತಸ್ತಂ ಪಾಪಕೃತಮಮುತ್ರ

ಚಾರ್ಯವನ್ನು ಕುಚ್ಛುವರು || ೧೯ || ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸೇರಬಾರದ
ಹೆಂಗಸನೊಡನೆ ಪುರುಷನು ರಮಿಸಿದರೆ ಅಥವಾ ಸೇರಬಾರದ
ಗಂಡಸನೊಡನೆ ಹೆಂಗಸು ರಮಿಸಿದರೆ ಯಮದೂತರು ಆ
ವ್ಯಭಿಚಾರಿಗಳನ್ನು ತ್ವರ್ಣಾಮಿ ಎಂಬ ನರಕಕ್ಕೆ ಕೊಂಡುಹೋಗಿ
ಅಲ್ಲಿ ಅವರನ್ನು ಚಾವಟಿಯಿಂದ ಹೊಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಪುರುಷನಿಗೆ
ಕಾದಕರ್ಜಾದ ಸ್ತ್ರೀಬೇಂದೆಯನ್ನು, ಸ್ತ್ರೀಗೆ ಕಾದ ಕರ್ಜಾದ ಪುರುಷ
ಬೇಂದೆಯನ್ನು ಅಕ್ಷತೆಗಳೆಣಿಸುತ್ತದೆ || ೨೦ || ಈ ಲೋಕ
ದಲ್ಲಿ ಪರುಗಳೇ ಮುಂತಾದ ಎಲ್ಲರೊಂದಿಗೆ ವ್ಯಭಿಚಾರಮಾಡು
ವವರನ್ನು ಸತ್ತಬಳಿಕ ಯಮದೂತರು ವಜ್ರಕಂಟಕಶಾಲ್ಮಲೀ ಎಂಬ
ನರಕದಲ್ಲಿ ಕೆಡಮೆವಡಿ ಅಲ್ಲಿ ಆತನನ್ನು ವಜ್ರದಂತೆ ಕರೋರವಾದ
ಮುಳ್ಳುಗಳಿಗೆ ಬುರುಗದ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಏರಿಸಿ ಅಲ್ಲಿಂದ ಸೆಳೆದಾಡು
ವರು || ೨೧ ||

ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠಕುಲದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ರಾಜನಾಗಲೀ,
ರಾಜನ ಅಧಿಕಾರಿಯಾಗಲೀ ನಾಸ್ತಿಕನಾಗಿ ಧರ್ಮಮರ್ಯಾದೆ
ಯನ್ನು ಮೀರಿ ನಡೆಯುವವರು ಸತ್ತಮೇಲೆ ವೈತರಣೀ ನದಿಯಲ್ಲಿ
ಮೇಯುತ್ತಾರೆ. ಮಲ, ಮೂತ್ರ, ಕೀವು, ರಕ್ತ, ಕೂದಲು,
ಉಗುರು, ಮೂಳೆ, ಕೊಬ್ಬು, ಮಾಂಸ, ಮಜ್ಜೆಗಳೇ ಮುಂತಾದ
ಕೊಳಕು ಪದಾರ್ಥಗಳಿಂದ ತುಂಬಿ ನರಕಗಳ ಕೂಪದಂತೆ ಇರುವ
ಆ ನದಿಯಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದ ಅವರನ್ನು ಅಲ್ಲಿರುವ ಜಲಚರಾಣೀ
ಗಳು ಕಚ್ಚಿ ತಿನ್ನುತ್ತದೆ ಅವರಿಂದ ಎಷ್ಟೇ ಹಿಂಸೆಯುಂಟಾಗುತ್ತಿದ್ದರೂ
ಅವರಿಗೆ ದೇಹವು ಬಿಡುಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ. ಪಾಪದ ಕಾರಣದಿಂದ
ಪ್ರಾಣಗಳು ಅವರನ್ನು ಧರಿಸಿಕೊಂಡಿರುತ್ತವೆ ಅವರು ಆ ದುರ್ಗತಿ
ಯನ್ನು ತನ್ನ ಪಾಪದ ಫಲವೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಮೆರೆಸ್ಸಿನಲ್ಲೇ
ಕೊರಗುತ್ತಿರುವರು || ೨೨ || ಯಾವ ಶೇಷ-ಅಜಾರಗಳ ನಿಯ
ಮಗಳನ್ನು ತೊರೆದು ಇವೆಕೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ
ಅಧರ್ಮವರ್ಣದ ಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಿ ಪರುಗಳಂತೆ ಆಚರಿ
ಸುತ್ತಾರೋ ಅವರೂ ಕೂಡ ಸ್ವರ್ಗಂತರ ಕೀವು, ಮಲ-ಮೂತ್ರ
ಮತ್ತು ಶ್ರೇಷ್ಠಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ ಪುಯೋದವಂಬ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ
ಬಿದ್ದು ಆ ಅತ್ತಾಕ ಪೇಯವಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನೇ ತಿನ್ನುತ್ತಾರೆ.
|| ೨೩ || ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾದಿ ಉಚ್ಚವರ್ಣದ ಜನರು
ನಾಯಿ ಅಥವಾ ಕತ್ತೆಯನ್ನು ಕಾಕುವವರನ್ನು ಮತ್ತು ಬೇಬಿಯಾಡು
ಪ್ರವರವನ್ನೇ ತೊಡಗಿದವರನ್ನು, ಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಪರು
ಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸುವವರನ್ನು ಸತ್ತಬಳಿಕ 'ಪ್ರಾಣರೋಧ' ಎಂಬ
ನರಕದಲ್ಲಿ ಪಾಕಿಸಿಡುತ್ತಾರೆ. ಅಲ್ಲಿ ಯಮದೂತರು ಅವನನ್ನು
ಗುಲಿಯಾಗಿಸಿ ವಾಣಿಗಳಿಂದ ಹೊಡೆಯುವರು. || ೨೪ ||

ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ದಾಂಭಿಕರಾಗಿ ಪಾಪಂಡಯಜ್ಞಗಳಲ್ಲಿ
ಪರುಗಳನ್ನು ವಧಿಸುವವರನ್ನು ಪರಲೋಕದಲ್ಲಿ ವೈಶಸ (ವಿಶಸನಿ)
ಎಂಬ ನರಕಕ್ಕೆ ಹಾಕಿ, ಅಲ್ಲಿಯ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಒಗೆ-ಒಗೆಯಾಗಿ
ಹಿಂಸೆಪಡಿಸುವರು. || ೨೫ || ಕಾಮಾತುರನಾದ ದ್ವಿಜನು ತನ್ನ
ಸರ್ವರ್ಣಾದ ಹೆಂಡತಿಗೆ ತನ್ನ ರೇತುನ್ನು ಕುಡಿಸುವನೋ ಆ ಪಾಪ
ಯನ್ನು ಮೈತನಾದ ಒಳಿಕ ಯಮದೂತರು ರೇತುನಿಂದ ತುಂಬಿದ
ರಾಶಾಭಕ್ತವೆಂಬ ನದಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಡಹಿ ಅವನಿಗೆ ರೇತುನ್ನೇ ಕುಡಿಸು

ರೇತಃ ಕುಲ್ಯಾಯಾಂ ಪಾತಯಿತ್ವಾ ರೇತಃ ಸಂಪಾಯ-
ಯಂತಿ || ೨೬ || ಯೇ ತ್ವಿಹ ವೈ ದಸ್ಯವೋಽಗ್ನಿದಾ ಗರವಾ
ಗ್ರಾಮಾನ್ಸಾರ್ಥಾನ್ವಾ ವಿಲುಂಪಂತಿ ರಾಜಾನೋ ರಾಜ
ಭಟಾ ವಾ ತಾಂಶ್ಚಾಪಿ ಹಿ ಪರೇತ್ಯ ಯಮದೂತಾ
ವಜ್ರದಂಷ್ಟಾಃ ಶ್ವಾಸಃ ಸಪ್ತಪತಾನಿ ವಿಂಶತಿಶ್ಚ ಸದಭಸಂ
ಪಾದಂತಿ || ೨೭ || ಯಸ್ವಿಹ ವಾ ಅನ್ಯತಂ ವದತಿ ಸಾಕ್ಷೀ
ದ್ರವ್ಯವಿನಿಮಯೇ ದಾನೇ ವಾ ಕಥಂಚಿತ್ತ್ ವೈ ಪ್ರೇತ್ಯ
ನರಕೇಽದೀಚಮತ್ಯಥಾಶಿರಾ ನಿರವಕಾಶೇ ಯೋಜನಶ-
ತೋಚ್ಚಾಯಾದ್ಗಿರಿಯೂರ್ಧ್ವಃ ಸಂಪಾತ್ಯತೇ ಯತ್ರ
ಜಲಮಿವ ಸ್ತಲಮಶ್ವಪೃಷ್ಠಮವಭಾಸತೇ ತದವೀಚಮತ್ತಿ-
ಲತೋ ವೀಶೀರ್ಯಮಾಣಶರೀರೋ ನ ಮ್ರಿಯಮಾಣಃ
ಪುನರಾರೋಪಿತೋ ನಿಪತತಿ || ೨೮ ||

ಯಸ್ವಿಹ ವೈ ವಿಪ್ರೋ ರಾಜನ್ಯೋ ವೈಶ್ಣೋ ವಾ
ಸೋಮಪೀಠಸ್ತತ್ಕಲತ್ರಂ ವಾ ಸುರಾಂ ವ್ರತಸ್ತೋಽಪಿ ವಾ
ಪಿಪಿತಿ ಪ್ರಮಾದತಸ್ತೇಷಾಂ ನಿರಯಂ ನೀತಾನಾಮುರಸಿ
ಪದಾಽಽಕ್ರಮ್ಯಾಸ್ಯೇ ವಹ್ನಿನಾ ದ್ರವಮಾಣಂ ಕಾರ್ಪಾ-
ಯಸಂ ನಿಪಿಂಚಂತಿ || ೨೯ ||

ಅಥ ಚ ಯಸ್ವಿಹ ವಾ ಆತ್ಮಸಂಭಾವನೇನ
ಸ್ವಯಮಧಮೋ ಜನ್ಮತಪೋವಿದ್ಯಾಚಾರವರ್ಣಾಶ್ರಮ-
ವತೋ ವರೀಯಸೋ ನ ಬಹು ಮನ್ಯೇತ ಸ ಮೃತಕ ವಿವ
ಮೃತ್ವಾ ಶ್ವಾರಕರ್ದಮೇ ನಿರಯೇಽವಾಹ ತಿರಾ ನಿಪಾತಿಕೋ
ದುರಂತಾ ಯಾತನಾ ಹ್ಯಶ್ವತೇ || ೩೦ ||

ಯೇ ತ್ವಿಹ ವೈ ಪುರುಷಾಃ ಪುರುಷಮೇಧೇನ ಯಜಂತೇ
ಯಾಶ್ಚ ಸ್ತ್ರಿಯೋ ನೃಪತೂನ್ ಪಾದಂತಿ ತಾಂಶ್ಚ ತೇ ಪಶವ ಇವ
ನಿಹತಾ ಯಮಸದನೇ ಯಾತಯಂತೋ ರಕ್ಷೋಗಣಾಃ
ಸೌನಿಕಾ ಇವ ಸ್ವಧಿತಿನಾಪದಾಯಾಸೃಕ್ಪಿಬಂತಿ ನೃತ್ಯಂತಿ
ಚ ಗಾಯಂತಿ ಚ ಹೃಷ್ಯಮಾಣಾ ಯಥೇಹ ಪುರು-
ಷಾದಾಃ || ೩೧ || ಯೇ ತ್ವಿಹ ವಾ ಅನಾಗರೋಽರಣ್ಯೇ
ಗ್ರಾಮೇ ವಾ ವೃತ್ತಂಭಕ್ಕೆರುಪಸೃತಾನುಪವಿತ್ರಂಭಯ್ಯ

ವರು || ೨೬ || ಯಾವನಾದರೂ ರಾಜನಾಗಲೀ, ಅವನ ಅಧಿ
ಕಾರಿಯಾಗಲೀ, ಅಥವಾ ಕೆಳನಾಗಲೀ ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮನೆಗೆ
ಬೆಂಕಿಪುಟ್ಟುವುದು, ಮತ್ತೆಲ್ಲರಿಗೇ ವಿಷವುಣಿಸುವುದು, ಅದರನ್ನು
ಅಥವಾ ವ್ಯಾವಾರಿಗಳನ್ನು ಲಿಖಿಸುವುದು ಮುಂತಾದ
ಪಾತಕಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದವರನ್ನು ಮರಣಾನಂತರ ಸಾರಮೇಯಾ
ದನವೆಂಬ ನರಕದಲ್ಲಿ ಯಮದೂತರು, ವಜ್ರದಂತೆ ಕೋರಿದಾಡೆ
ಗಳಲ್ಲಿ ವಿಳುನೂರಿಸುತ್ತ ನಾಯಿಗಳಾಗಿ ಬಹಳ ಕ್ರೋಧದಿಂದ
ಹಿತ್ತು ತಿನ್ನುವರು || ೨೭ || ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸಾಕ್ಷಿ ಹೇಳುವಾಗ
ವ್ಯಾಪಾರದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ದಾನಕೊಡುವಾಗ ಸುಳ್ಳು ಹೇಳುವವನು
ಸ್ವತಃಮೇಲೆ ಆಧಾರರಹಿತವಾದ ಆವಿಚಮಾನ್ ಎಂಬ ನರಕದಲ್ಲಿ
ಬೀಳುತ್ತಾನೆ. ಅಲ್ಲಿ ಅವನನ್ನು ನೊರೆಯೋಜನೆ ಎತ್ತರವಾದ
ಪರ್ವತದ ತುದಿಯಿಂದ ತಲೆಕೆಳಗಾಗಿ ದೀಳಿಸುವರು. ಆ ನರಕದ
ಭೂಮಿಯು ನೀರಿನಂತೆ ಕುಡುಬರುತ್ತದೆ. ಅದರಿಂದ ಇದನ್ನು
ಆವಿಚಮಾನ್ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಅಲ್ಲಿ ದೀಳಿಸಿದಾಗ ಅವನ
ಪರೀರವು ಚೂರು-ಚೂರಾದರೂ ಪ್ರಾಣಗಳು ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ.
ಅದರಿಂದ ಅವನನ್ನು ಪದೇ-ಪದೇ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಕೊಂಡುಹೋಗಿ
ಬೀಳಿಸುವರು || ೨೮ || ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಾಗಲೀ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣಿಯಾಗಲೀ
ಅಥವಾ ವ್ರತದಲ್ಲಿರುವವನಾಗಲೀ, ಬೇರೆ ಯಾವನೇ ಪ್ರಮಾದವಶ
ನಾಗಿ ಮದ್ಯಪಾನ ಮಾಡಿದರೆ, ಕೃತ್ರಿಯನು ಅಥವಾ ವೈಶ್ಯನು
ಸೋಮಪಾನ ಮಾಡಿದರೆ ಇವರನ್ನು ಯಮದೂತರು ಆಯಾಪಾನ
ವೆಂಬ ನರಕಕ್ಕೆ ಕೊಂಡುಹೋಗಿ, ಅವನ ಎದೆಯಮೇಲೆ ಕಾಲನ್ನಿಟ್ಟು
ಅವನ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಬೆಂಕಿಯಲ್ಲಿ ಕುಗ್ಗಿದ ಕೆದ್ದಾದ ರಸವನ್ನು
ಹುಯ್ಯುವರು || ೨೯ || ತಾನು ಅಧಮನಾಗಿದ್ದರೂ ತನ್ನನ್ನು
ಉತ್ತಮನೆಂದು ಭಾವಿಸಿಕೊಂಡು ಜನ್ಮ ತಪಸ್ಸು ವಿದ್ಯೆ, ಆಚರಣೆ,
ವರ್ಣ, ಆಶ್ರಮ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ತನಗಿಂತ ಉತ್ತಮರಾದವರನ್ನು
ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಗೌರವಿಸದಿರುವವನು ಬದುಕಿದ್ದರೂ ಸತ್ತವನಂತೆ
ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಸ್ವತಃಮೇಲೆ ಅವನನ್ನು ಶ್ವಾರಕರ್ದಮವೆಂಬ ನರಕ
ದಲ್ಲಿ ತಲೆಕೆಳಗಾಗಿ ಬೀಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅದಾಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಅನಂತ ಪೀಡೆ
ಗಳನ್ನು ಭೋಗಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ || ೩೦ ||

ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ನರಮೇಧವೇ ಮುಂತಾದವುಗಳ ಮೂಲಕ
ಭೈರವ, ಯಕ್ಷ ರಾಕ್ಷಸ ಮುಂತಾದವರನ್ನು ಪೂಜಿಸುವವರಿಗೆ,
ಸ್ತ್ರಿಯು ಪಶುವಿನಂತೆ ಪುರುಷನನ್ನು ತಿನ್ನುವವಳಿಗೆ - ಪಶುಗಳಂತೆ
ಪಶುಹೋದ ಆ ಪುರುಷರು ಯಮಲೋಕದಲ್ಲಿ ರಾಕ್ಷಸರಾಗಿ
ಬಗೆ-ಬಗೆಯ ಕಷ್ಟಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ರಕ್ಷೋಗಣ
ಭೋಜನವೆಂಬ ನರಕದಲ್ಲಿ ಕುಟುಕರಂತೆ ಅವರನ್ನು ಕೊಡಲಿಯಿಂದ
ಕತ್ತರಿಸಿ ಅವನ ರಕ್ತವನ್ನು ಕುಡಿಯುತ್ತಾರೆ. ಆ ಮಾಯವನ್ನು
ತಿನ್ನುವವರು ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಸಂಭುಕ್ತನಿಂದ ಆನಂದಿತ
ರಾದಂಥ ಆ ರಾಕ್ಷಸರು ಅವನ ರಕ್ತವನ್ನು ಕುಡಿದು ಆನಂದಿತರಾಗಿ
ಹಾಡುತ್ತಾ ಕುಣಿಯುತ್ತಾ ಇರುತ್ತಾರೆ || ೩೧ || ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ
ಬದುಕದೆನೇದಿರುವ ಅರಣ್ಯದ ಅಥವಾ ಊರಿನ ನಿರಪರಾಧಿ
ಗಳಾದ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಬಗೆ-ಬಗೆಯ ಉಪಾಯಗಳಿಂದ ತಮ್ಮ
ಬಳಿಗೆ ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡು ಆ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಶೂಲಕ್ಕೆರಿಸಿ ಅಥವಾ

ಜೀವಿಸೋನ್ ಶೂಲಸೂತ್ರಾದಿಪೂಜಪ್ರೋತಾನ್ ಕ್ರೀಡ-
ನಕತಯಾ ಯಾತಯಂತಿ ತೇಽಪಿ ಚ ಪ್ರೇತ್ಯ ಯಮು
ಯಾತನಾಸು ಶೂಲಾದಿಪು ಪ್ರೋತಾತ್ಮಾನಃ ಕ್ಷುತ್ರಡ್ವಾಂ
ಚಾಭಿಹತಾಃ ಕಂಕವಟಾದಿಭಿಶ್ಚೈತತ್ಪ್ರತ್ಯಗ್ಮತುಂಧೈರಾಹುತ್ಯ-
ಮಾನಾ ಆತ್ಮಶಮಲಂ ಸ್ಮರಂತಿ || ೩೨ ||

ಯೇ ತ್ವಿಹ ವೈ ಭೂತಾನ್ಯುದ್ವೇಷಯಂತಿ ನನಾ
ಉಲ್ಬಣಸ್ವಭಾವಾ ಯಥಾ ದಂದಶೂಕಾಶ್ಚೇಽಪಿ ಪ್ರೇತ್ಯ
ನರಕೇ ದಂದಶೂಕಾಶ್ಚೇ ನಿಪತಂತಿ ಯತ್ರ ಸ್ವಪ ದಂದ-
ಶೂಕಾಃ ಪಂಚಮುಖಾಃ ಸಪ್ತಮುಖಾ ಉಪಸ್ಯತ್ಯ ಗ್ರಸಂತಿ
ಯಥಾ ಬಿಲೇಶಯಾನ್ || ೩೩ || ಯೇ ತ್ವಿಹ ವಾ ಅಂಧಾ-
ವಟಕುಸೂಲಗುಹಾದಿಪು ಭೂತಾನಿ ನಿರುಂಧಂತಿ ತಥಾ-
ಮುತ್ರ ತೇವೈವೋಪವೇಶ್ಯ ಸಗರೇಣ ವಹ್ನಿನಾ ಧೂಮೇನ
ನಿರುಂಧಂತಿ || ೩೪ ||

ಯಸ್ತ್ವಿಹ ವಾ ಅತಿಥೀನಭ್ಯಾಗತಾನ್ವಾ ಗೃಹಪತಿರಸ್ಯ-
ದುಪಗತಮನ್ಯುದ್ಧಿಧಕ್ಷುರಿವ ಪಾಪೇನ ಚಕ್ಷುಷಾ ನಿವೀಕ್ಷತೇ
ತಸ್ಯ ಚಾಪಿ ನಿರಯೇ ಪಾಪದೃಷ್ಟೈರಕ್ಷೀಣೇ ವಜ್ರತುಂದಾ
ಗೃಧ್ರಾಃ ಕಂಕಕಾಕವಟಾದಯಃ ಪ್ರಸಹೋರುಬಲಾದು-
ತ್ಪಾಟಯಂತಿ || ೩೫ ||

ಯಸ್ತ್ವಿಹ ವಾ ಅಧ್ಯಾಭಿಮುತಿರಹಂಕೃತಿಪ್ರಿಯಕೈಶ್ಚಕ್ಷಣಃ
ಸರ್ವತೋಽಭಿವಿಶಂತೀ ಅರ್ಥವ್ಯಯಸಾಶಚಿಂತಯಾ
ಪರಿಶುಷ್ಯಮಾಣಹೃದಯವದನೋ ನಿರ್ವೃತಿಮನವ-
ಗತೋ ಗ್ರಹ ಇವಾರ್ಥಮುಭಿರಕ್ಷತಿ ಸ ಚಾಪಿ ಪ್ರೇತ್ಯ
ತದುತ್ಪಾದನೋತ್ಕರ್ಷಣಸಂರಕ್ಷಣಶಮಲಗ್ರಹಃ ಸೂಚೀ-
ಮುಖೇ ನರಕೇ ನಿಪತತಿ ಯತ್ರ ಹ ವಿತ್ತಗ್ರಹಂ ಪಾಪ-
ಪುರುಷಂ ಧರ್ಮರಾಜಪುರುಷಾ ವಾಯಿಕಾ ಇವ ಸರ್ವ-
ತೋಽಂಗೇಷು ಸೂಕ್ತೈಃ ಪರಿವಯಂತಿ || ೩೬ ||

ವಿವಂವಿಧಾ ನರಕಾ ಯಮಾಲಯೇ ಸಂತಿ ಶತಶಃ
ಸಜಸ್ರಶಸ್ತೇಷು ಸರ್ವೇಷು ಚ ಸರ್ವ ವಿವಾಧರ್ಮ-
ವರ್ತಿನೋ ಯೇ ಕೇಚಿದಿಹೋದಿತಾ ಅನುದಿತಾಶ್ಚಾಪ-
ನಿಪತೇ ಪರ್ಯಾಯೇಣ ವಿಶಂತಿ ತಪ್ತೈವ ಧರ್ಮಾನು-

ವಗ್ಗವಿವ ಜಿಗಿದು ಅಜಿವಾಡುತಾ ಅವುಗಳಿಗೆ ನಾನಾರೀತಿಯ
ಪೀಡೆಗಳನ್ನು ಕೊಡುವವರನ್ನೂ ಕೊಡ ಮರಣಾನಂತರ ಯಮ
ಯಾತನಾಸು ಕೊಡುವ 'ಶೂಲಪ್ರೋತ'ವೆಂಬ ನರಕದಲ್ಲಿ
ಶೂಲವೇ ಮುಂತಾದವುಗಳಿಗೆ ಪ್ರೋತನು ಅವರಿಗೆ ಚಿತ್ರಹಿಂಸೆ
ಗಳನ್ನು ಕೊಡುವರು. ಹವ್ಯ-ಬಾಯಾರಿಕೆಗಳಿಂದ ಸಂಕಟ
ಪಡುವಾಗ ಮತ್ತು ಹದ್ದು ಗಿಡುಗಗಳೇ ಮುಂತಾದ ಹರಿತವಾದ
ಕೊಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ಬೀಳುವವರ ಸರಕದ ಹಕ್ಕಿಗಳಿಂದ ಕಚ್ಚಿ ತಿನ್ನುತ್ತಿರು
ವಾಗ ತಾನು ಮಾಡಿದ ಎಲ್ಲ ಪಾಪಗಳು ನೆನಪಾಗುತ್ತವೆ. || ೩೨ ||

ಎಲೈ ರಾಮನೇ! ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಯಾರು ಸರ್ವಗಳಂತೆ ಉಗ್ರ
ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವರು ಬೇರೆ ಜೀವಿಗಳಿಗೆ ಪೀಡೆಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡು
ತ್ತಾರೋ ಅವರು ಸತ್ತಮೇಲೆ ದಂದಶೂಕವೆಂಬ ನರಕದಲ್ಲಿ ಬೀಳು
ವರು. ಅಲ್ಲಿ ಎದೆದು, ಎಳೆಳು ಹಡೆಗಳುಳ್ಳ ಸರ್ಪಗಳು ಅವನ
ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ಅವನನ್ನು ಇಲಿಯಂತೆ ನುಂಗಿಬಿಡುವುವು. || ೩೩ ||
ಯಾರು ಅಲ್ಲಿ ಇತರ ವಾಣಿಗಳನ್ನು ಕತ್ತಲೆಯ ಹಳ್ಳ-ಹಗ್ಗವು-
ಗುಹೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೂಡಿಹಾಕುತ್ತಾರೋ ಅವರನ್ನು ಪರಲೋಕದಲ್ಲಿ
ಯಮದೂತರು ಅಂತಹುದೇ ಕಗ್ಗತ್ತಲೆಯ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಇರಿಸಿ ಏಷ
ಯುಕ್ತ ಮೋಸವಿಂದ ಉಸಿರುಕಟ್ಟುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.
ಇದರಿಂದ ಈ ಸರಕವನ್ನು ಅವಲಗಿರೋಧ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.
|| ೩೪ || ಯಾವ ಗೃಹವು ಮನೆಗೆ ಬಂದ ಅತಿಥಿ-ಅಭ್ಯಾಗತರನ್ನು
ಪದೇ-ಪದೇ ಪುಟ್ಟುಹೊಡೆದಂತೆ ಕುಚಲಿತವಿಂದ ಅವರಕ್ಕೆ ಸಿಟ್ಟಿ
ನಿಂದ ನೋಡುತ್ತಾನೋ ಅವನ ಸರಕಕ್ಕೆ ಮೋದಾಗ ಆ ಪಾಪದೃಷ್ಟಿ
ಯುಳ್ಳ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಗಿಡುಗ ಹದ್ದು ಕೀಗೆ ಮುಂತಾದ ವಜ್ರದಂತೆ
ಕೊಕ್ಕುಳ್ಳ ಪಕ್ಷಿಗಳು ಎಲವಂತವಾಗಿ ಕಿತ್ತುಬಿಡುವರು. ಈ ನರಕವನ್ನು
ಪರ್ಯಾಪರ್ತರವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. || ೩೫ || ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ
ಕೆಲವು ಪಕ್ಷಿಗಳು ತಮ್ಮನ್ನು ಮೊದಲ ಹಿಂಸೆತರೆಂದು ತಿಳಿದು
ಕೊಂದು ಮರಿದಾದವನಿಂದ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಪಕ್ಷದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡು
ತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಎಲ್ಲರ ಮೇಲೂ ಇಂತೆಯೆವಡುತ್ತಾರೆ. ಹಣವು
ವಿರ್ಯಾಯಿತಲ್ಲ! ಇಶವಾಗಿ ಹೋಯಿತಲ್ಲ! ಎಂಬ ಚಿಂತೆ
ಯಿಂದ ಮನವು ಮುಟ್ಟುಗಟು ಬಾಗಿ ಹೋದವರಾಗಿ ಸ್ವಲ್ಪವೂ
ಸೆಮ್ಮವಿಲ್ಲದವರಂತೆ ಹಗಲ ರಕ್ತಕೆಯಲ್ಲೇ ಆಸಕ್ತರಾಗಿರು
ತ್ತಾರೆ. ಹಗಲ ಸಂವಾದವು ಹಣವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವಿಕೆ ಉಳಿಸುವಿಕೆ
ಮುಂತಾದವುಗಳಿಗಾಗಿ ಎಗೆ-ಎಗೆಯ ಪಾಪಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ
ಇರುತ್ತಾರೆ. ಇಂತಹ ಸರಾಧಮರು ಸತ್ತನಂತರ ಸೂಚೀ ಮುಖ
ವೆಂಬ ಸರಕದಲ್ಲಿ ಬೀಳುತ್ತಾರೆ. ಅಲ್ಲಿ ಆ ಅರ್ಥಪಿತಾಚಿಯಾದ
ವಾಪಿಯ ಸರ್ವಾಂಗಗಳನ್ನು ಯಮದೂತರು ದರ್ಜೆಗಳಂತೆ
ಸೂಚಿಯಿಂದ ಚುಚ್ಚಿ ದಾರಗಳಿಂದ ಹೊಲಿಯುವರು. || ೩೬ ||

ರಾಮನೇ! ಯಮಲೋಕದಲ್ಲಿ ಇದೇ ಪ್ರಕಾರದ ನೂರಾರು,
ಸಾವಿರಾರು ನರಕಗಳಿವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖ
ಸಲ್ಲದೆದೋ, ಯಾವುದರ ಕುರಿತು ಏನೂ ಹೇಳಲಿಲ್ಲವೋ
ಅವೆಲ್ಲವುಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಅಧರ್ಮಪರಾಯಣ ಜೀವರು ತಮ್ಮ ಕರ್ಮ
ಗಳನುಸಾರವಾಗಿ ಮತ್ತೆ-ಮತ್ತೆ ಹೋಗುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆಯೇ
ಧರ್ಮಾತ್ಮರಾದ ಜನರು ಸ್ವರ್ಗಾದಿಗಳಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ

ವರ್ತಿಸ ಇತರತ್ಯ ಇಹ ತು ಪುನರ್ಭವೇ ತ ಉಭಯ-
ಶೇಷಾಭ್ಯಾಂ ವಿವಿಶಂತಿ || ೩೭ ||

ನಿವೃತ್ತಿಲಕ್ಷಣಮಾರ್ಗ ಆದಾವೇವ ವ್ಯಾಖ್ಯಾತಃ |
ಏತಾವಾನೇವಾಂಶೋಶೋ ಯಶ್ಚತುರ್ದಶಧಾ ಪುರಾ-
ಣೇಷು ವಿಕಲ್ಪಿತ ಉಪಗೀಯತೇ ಯತ್ತದ್ಭಗವತೋ ನಾರಾ-
ಯಣಸ್ಯ ಸಾಕ್ಷಾನ್ಮಹಾಪುರುಷಸ್ಯ ಸ್ತವಿಷ್ಠಂ ರೂಪ-
ಮಾತ್ಮಮಯಾಗುಣಮಯಮನುಷ್ಠತಮಾದೃತಃ ಪಶತಿ
ಶೃಣೋತಿ ಶ್ರಾವಯತಿ ಸ ಉಪಗೇಯಂ ಭಗವತಃ ಪರ-
ಮಾತ್ಮನೋಽಗ್ರಾಹ್ಯಮಪಿ ಶ್ರದ್ಧಾಭಕ್ತಿವಿಶುದ್ಧಬುದ್ಧಿವೇದ
|| ೩೮ ||

ಶ್ರುತ್ವಾ ಸ್ಥೂಲಂ ತಥಾ ಸೂಕ್ಷ್ಮಂ
ರೂಪಂ ಭಗವತೋ ಯತಿಃ |
ಸ್ಥೂಲೇ ನಿರ್ಜಿತಮಾತ್ಮಾನಂ ತನ್ಮಃ
ಸೂಕ್ಷ್ಮಂ ಧಿಯಾ ನಯೇದಿತಿ || ೩೯ ||

ಭೂದ್ವೀಪವರ್ಷಸರಿವದ್ರಿಸಭಪಮುದ್ರ-
ಪಾತಾಲದಿಬ್ಧರಕಛಾಗಣಲೋಕಸಂಖ್ಯಾ |
ಗೀತಾ ಮಯಾ ತವ ಸ್ಮಪಾದ್ವೈಕಮೀಶ್ವರಸ್ಯ
ಸ್ಥೂಲಂ ವಸ್ತುಃ ಸಕಲಜೀವನಿಗಾಯಧಾಮ || ೪೦ ||

ನರಕ ಮತ್ತು ಸ್ವರ್ಗದ ಭೋಗದಿಂದ ಇವರ ಹೆಚ್ಚಿನಂಶದ ಪಾಪ
ಮತ್ತು ಪುಣ್ಯಗಳು ಕ್ಷೀಣವಾಗಿ ಹೋದಾಗ ಬಾಕಿ ಉಳಿದಿರುವ
ಪ್ರಾಣವಾಪರೂಪವಾದ ಕರ್ಮಗಳಂತೆ ಇವರು ಪುನಃ ಇದೇ
ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಲು ಮರಳುತ್ತಾರೆ || ೩೭||

ಈ ಧರ್ಮ ಮತ್ತು ಅಧರ್ಮ ಎರಡರಿಂದಲೂ ವಿಲಕ್ಷಣವಾದ
ನಿವೃತ್ತಿಮಾರ್ಗವನ್ನಾದರೂ ಮೊದಲಿಗೆ (ದ್ವಿತೀಯ ಸ್ಕಂಧದಲ್ಲಿ)
ವರ್ಣಿಸಿ ಆಗಿದೆ. ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಭುವನಗಳ
ರೂಪದಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿತವಾದ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಲೋಕವು ಇಷ್ಟೇ ಇದೆ. ಇದು
ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಪರಮಪುರುಷ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನ ಮಾಯೆಯ
ಗುಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಅತ್ಯಂತ ಸ್ಥೂಲ ಸ್ವರೂಪವಾಗಿದೆ. ಇದರ
ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ನಾನು ಮಾಡಿರುವೆನು. ಪರಮಾತ್ಮಾ ಭಗವಂತನ
ನಿರ್ಗುಣ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿತವಾಗಿದ್ದರೂ
ಮನ-ಬುದ್ಧಿಗಳು ತಲುಪಲಾರದವು ಹೊರಗಿದೆ; ದೂರವಿದೆ.
ಆದರೂ ಈ ಸ್ಥೂಲರೂಪದ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ಅದರದಿಂದ
ಓದುವವನು, ಕೇಳುವವನು, ಹೇಳುವವನು ಬುದ್ಧಿಯು ಶ್ರದ್ಧೆ ಮತ್ತು
ಭಕ್ತಿಯ ಕಾರಣದಿಂದ ಶುದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಅವನು ಆ
ಸೂಕ್ಷ್ಮ ರೂಪವನ್ನು ಕೂಡ ಅನುಭವಿಸಬಲ್ಲನು. || ೩೮ ||

ಯತಿಯಾದವನು ಭಗವಂತನ ಸ್ಥೂಲ ಮತ್ತು ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಎರಡೂ
ರೂಪಗಳನ್ನು ಶ್ರವಣಿಸಿ ಮೊದಲಿಗೆ ಸ್ಥೂಲರೂಪದಲ್ಲಿ ಚಿತ್ತವನ್ನು
ಸ್ಥಿರಗೊಳಿಸಬೇಕು. ಮತ್ತೆ ನಿಧಾನವಾಗಿ ಅಲ್ಲಿಂದ ತೊಡೆದು
ಅದನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಬೇಕು. || ೩೯ || ಪರೀಕ್ಷಿಸು !
ನಾನು ನಿಮಗೆ ಪ್ರಥಮ ಅದರ ಅಂಶಗಳ ತ ದ್ವೀಪ, ವರ್ಷ, ನದಿ,
ಪರ್ವತ, ಆಕಾಶ, ಸಮುದ್ರ, ಪಾತಾಳ, ದಿಕ್ಕುಗಳು, ನರಕ,
ಜ್ಯೋತಿರ್ಗಣ ಮತ್ತು ಲೋಕಗಳ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿರುವೆನು.
ಇದೇ ಭಗವಂತನ ಅತಿ ಅದ್ಭುತ ಸ್ಥೂಲರೂಪವಾಗಿದೆ. ಅದು
ಸಮಸ್ತ ಜೀವಿಗಳಿಗೆ ಆಶ್ರಯವಾಗಿದೆ. || ೪೦ ||

ಇಪ್ರತ್ತಾರನಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿಯಿತು. || ೨೬ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಪಾರಮಹಂಸ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ ಪಂಚಮಸ್ಕಂಧೇ
ಸಂಕಾನುಷರ್ಣಸಂ ನಾಮ ಪದ್ವಿಂಶೋಽಧ್ಯಾಯಃ || ೨೬ ||

ಐದನೆಯ ಸ್ಕಂಧವು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಯಿತು.

ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತಮಹಾಪುರಾಣಮ್

ಷಷ್ಠಃ ಸ್ಕಂಧಃ

ಮೊದಲನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

ಅಜಾಮೀನೋಪಾಖ್ಯಾನ ಪ್ರಾರಂಭ

ರಾಜೋವಾಚ

ನಿವೃತ್ತಿಮಾರ್ಗಃ ಕಥಿತಃ ಆದೌ ಭಗವತಾ ಯಥಾ |
ಕ್ರಮಯೋಗೋಪಲಬ್ಧೇನ ಬ್ರಹ್ಮಣಾ ಯದಪಂಕ್ತಃ || ೧ ||

ಪ್ರವೃತ್ತಿಲಕ್ಷಣಶ್ಚೈವ ತೈಗುಣ್ಯವಿಷಯೋ ಮುನೇ |
ಯೋಽಸಾವಲೀನಪ್ರಕೃತೇರ್ಗುಣಸರ್ಗಃ ಪುನಃ ಪುನಃ || ೨ ||

ಅಧರ್ಮಲಕ್ಷಣಾ ನಾನಾ ಸರಕಾಶ್ಚಾನುವರ್ಣಿತಾಃ |
ಮನ್ವಂತರಶ್ಚ ವ್ಯಾಖ್ಯಾತ ಆದ್ಯಃ ಸ್ವಾಯಂಭುಷೋ ಯತಃ || ೩ ||

ಪ್ರಿಯವ್ರತೋತ್ತಾನಪದೋರ್ವಂಶಸ್ತಚ್ಚರಿತಾನಿ ಚ |
ದ್ವಿಪವರ್ಷಸಮುದ್ರಾದ್ರಿನದ್ಮದ್ವಾನವನಸ್ತತೀನ್ || ೪ ||

ಧರಾಮಂಡಲಸಂಸ್ಥಾನಂ ಭಾಗಲಕ್ಷಣಮಾನತಃ |
ಜ್ಯೋತಿಷಾಂ ವಿವರಾಣಾಂ ಚ ಯಥೇದಮಸೃಜದ್ವಿಭುಃ || ೫ ||

ಅಥುನೇಹ ಮಹಾಭಾಗ ಯಥೈವ ಸರಕಾನ್ವರಃ |
ನಾನೋಗ್ರಯಾತನಾನ್ನೇಯಾತ್ರಸ್ಥಃ ವ್ಯಾಖ್ಯಾತುಮರ್ಹಸಿ || ೬ ||

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಉವಾಚ

ನ ಚೇದಿಹೈವಾಪಚಿತಿಂ ಯಥಾಂಹಸಃ
ಕೃತಸ್ವ ಕುರ್ಯಾನ್ಮನಃಸಂಕ್ತಿಪಾಣಿಭಃ |
ಧ್ರುವಂ ಸ ವೈ ಪ್ರೇತೈಃ ಸರಕಾನುಶ್ಚೈತಿ
ಯೇ ಕೀರ್ತಿತಾ ಮೇ ಭವತ್ಸಿಗ್ಗ್ರಯಾತನಾಃ || ೭ ||

ಪರೀಕ್ಷಿತ ಮಹಾರಾಜನು ಕೇಳಿದನು - ಭಗವಾನ್
ಶುಕಮಹಾಮುನಿಗಳೇ! ನೀವು ಹಿಂದೆ (ದ್ವಿತೀಯ ಸ್ಕಂಧದಲ್ಲಿ)
ನನಗೆ ನಿವೃತ್ತಿಮಾರ್ಗವನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿದಿರಿ. ಆ ಮಾರ್ಗದ ಮೂಲಕ
ಆರ್ಷರಾದಿ ಗತಿಯಿಂದ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಜೀವನು ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಕ್ಕೆ
ಹೋಗುತ್ತಾನೆ ಹಾಗೂ ಕಲ್ಪಾಂತದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರೊಡನೆ ಮುಕ್ತನಾ
ಗುತ್ತಾನೆ ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸಿರುವಿರಿ. || ೧ || ಮುನಿವರ್ಮರೇ!
ಇದಲ್ಲದೆ ಪ್ರವೃತ್ತಿಮಾರ್ಗವನ್ನೂ (ತೃತೀಯ ಸ್ಕಂಧದಲ್ಲಿ) ಬಿನ್ನಾಗಿ
ವರ್ಣಿಸಿರುವಿರಿ. ಅದರಿಂದ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಸ್ವರ್ಗಾದಿ ಲೋಕಗಳು
ಪಾಪವಾಗುತ್ತವೆ ಹಾಗೂ ಪಕ್ಕತಿಯ ಸಂಬಂಧವು ಕಳಚಿಹೋಗಿ
ವಿರುವುದರಿಂದ ಜೀವನು ಪದೇ-ಪದೇ ಜನ್ಮ-ಮರಣದ
ಚಕ್ರದಲ್ಲಿ ತಿರುಗುತ್ತಿರುವನು. || ೨ || ಅಧರ್ಮವನ್ನು ಆಚರಿಸು
ವುದರಿಂದ ಅನೇಕ ಸರಕಗಳು ದೊರೆಯುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಐದನೆಯ
ಸ್ಕಂಧದಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ವಿವರವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿದಿರಿ. ನಾಲ್ಕನೆಯ
ಸ್ಕಂಧದಲ್ಲಿ ಆ ಮೊದಲನೆಯ ಮನ್ವಂತರವನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿ ಅದರ
ಅಧಿಪತಿಯು ನಾ ಎಂಬುವ ಮುನಿವಾಗಿದ್ದನು ಎಂಬುದನ್ನು
ತಿಳಿಸಿರುವಿರಿ. || ೩ || ಮೊತ್ತಗೆ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಮತ್ತು ಐದನೆಯ
ಸ್ಕಂಧದಲ್ಲಿ ಒಂದುಪಕ್ಷ ಹಾಗೂ ಉತ್ತರಪಾದ ಇವರ ವಂಶವನ್ನು,
ಚರಿತೆಯನ್ನು ಹಾಗೆಯೇ ದ್ವಿಪ, ಪರ್ಷ, ಸಮುದ್ರ, ಪರ್ವತ,
ನದಿ, ಉದ್ಯಾನ ಹಾಗೂ ಬೇರೆ-ಬೇರೆ ದ್ವೀಪಗಳು, ವೃಕ್ಷಗಳು
ಇವನ್ನು ವಿವರಿಸಿರುವಿರಿ. || ೪ || ಭೂಮಂಡಲದ ಸ್ಥಿತಿ, ಅದರ
ದ್ವಿಪ-ಪರ್ವತಾದಿಗಳ ವಿಭಾಗ, ಅವುಗಳ ಲಕ್ಷಣ ಹಾಗೂ ವಿಸ್ತಾರ,
ಸಸ್ಯಗಳ ಸ್ಥಿತಿ, ಆಕಾಶ-ವಿಶಾಲ ಮುಂತಾದ ವಿಳು ಪಾತಗಳನ್ನೂ
ಭಗವಂತನು ಹೇಗೆ ಸೃಷ್ಟಿಸಿದನು? ಎಂಬುದನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿದಿರಿ.
|| ೫ || ಮಹಾಶ್ವರೇ! ಯಾವುದರ ಅನುಷ್ಠಾನದಿಂದ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ
ಅನೇಕಾನೇಕ ಭಯಂಕರ ಯಾತನೆಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ ನರಕಕ್ಕೆ
ಹೋಗಬೇಕಾಗುವುದಿಲ್ಲವೋ ಅಂಶಕ ಉಪಾಯವನ್ನು ತಿಳಿಯಲು
ನಾನು ಎಂಬುದನ್ನು ಕೇಳುವೆನು. ದಯಮಾಡಿ ಅದನ್ನು ನನಗೆ ಉಪ
ದೇಶಿಸಿರಿ. || ೬ ||

ಶ್ರೀಶುಕಮಹಾಮುನಿಗಳು ಹೇಳಿದರು - ಎಲೈ ರಾಜನೇ!
ಮನುಷ್ಯ, ಮಾತು ಮತ್ತು ಶರೀರದಿಂದ ಮನುಷ್ಯನು ಪಾಪಗಳನ್ನು
ಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಅವನು ಆ ಪಾಪಗಳಿಗೆ ಇದೇ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ

ತಸ್ಯಾತ್ಪುರೈವಾಶ್ವಿತಾ ಪಾಪನಿಷ್ಯತೌ
ಯತೇತ ಮೃತ್ಯೋರನಿಪದ್ಯತಾಽಽತ್ಮನಾ |
ದೋಷಶ್ಚ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಗುರುಲಾಘವಂ ಯಥಾ
ಭಿಷಕ್ ಚಿಕಿತ್ಸೇತ ರುಜಾಂ ನಿವಾಸಮಿತ್ || ೮ ||

ದಾಪೋವಾಚ್

ದೃಷ್ಟ್ವಾತ್ಪುರೈವಾಶ್ವಿತಾಂ ಯತ್ಪಾಪಂ ಜಾನನ್ಯಾತ್ಮನೋಽಹಿತಮ್ |
ಕರೋತಿ ಭೂಯೋ ವಿಮತಃ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಮಥೋ ಕಥಮ್
|| ೯ ||

ಕೃಚಿನ್ನಿವರ್ತತೇಽಭದ್ರಾತ್ಕೃಚಿಚ್ಛರತಿ ತಪ್ತನಃ |
ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಮತೋಽಪಾರ್ಥಂ ಮನ್ಯೇ ಕುಂಜರೋಽಹಮ್
|| ೧೦ ||

ಶ್ರೀಶುಕ ಉವಾಚ

ಕರ್ಮಣಾ ಕರ್ಮನಿರ್ಹಾರೋ ನ ಹ್ಯಾತ್ಯಂತಿಕ ಇಷ್ಟತೇ |
ಅವಿದ್ವದಧಿಕಾರಿತ್ವಾತ್ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಂ ವಿಮರ್ಶನಮ್
|| ೧೧ ||

ನಾಶ್ವತಃ ಪಥ್ಯಮೇವಾಸ್ತಂ ವ್ಯಾಧಯೋಽಭಿಭವತಿ ಹಿ |
ವಿವಂ ನಿಯಮಕೃದ್ರಾಜನ್ ಕನ್ಯಃ ಕ್ಷೇಮಾಯ ಕಲ್ಪತೇ
|| ೧೨ ||

ತಪಸಾ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯೀಣಾ ಶಮೇನ ಚ ದಮೇನ ಚ |
ತ್ಯಾಗೇನ ಸತ್ಯಶೌಚಾಭ್ಯಾಂ ಯಮೇನ ನಿಯಮೇನ ಚ
|| ೧೩ ||

ದೇಹವಾಗ್ನಿದ್ವಿಜಂ ಧೀರಾ ಧರ್ಮಜ್ಞಾಃ ಶ್ರದ್ಧಯಾನಿಷ್ಠಾಃ |
ಕ್ಷಿಪಂತ್ಯಥಂ ಮಹದಪಿ ವೇಣುಗುಲ್ಮಮಿವಾನಲಃ
|| ೧೪ ||

ಕೇಚಿತ್ಕೇವಲಯಾ ಭಕ್ತ್ಯಾ ವಾಸುದೇವಪರಾಯಣಾಃ |
ಅಥಂ ಧುನ್ಮತಿ ಕಾಶ್ಚೇನ ನೀಹಾರಮಿವ ಭಾಸ್ವರಃ
|| ೧೫ ||

ವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದಿದ್ದರೆ ಸತ್ತಮೇಲೆ ಅವನು ವಿಂಡಿತವಾಗಿ ಆ ಭಯಂಕರ ಯಾತನೆಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ ನರಕಗಳಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕಾ ಗುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನು ನಾನು ಹಿಂದೆಯೇ (ಎದನೆಯ ಸ್ಕಂಧದಲ್ಲಿ) ನಿನ್ನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿರುವೆನು. || ೭ || ಇದರಿಂದ ತುಂಬಾ ಸಾವಧಾನತೆ ಯಿಂದ, ಎಚ್ಚರವಾಗಿದ್ದು ರೋಗ ಮತ್ತು ಮೃತ್ಯುವಿನ ಮೊದಲೇ ಅತಿಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಪಾಪಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದು ದೊಡ್ಡದು - ಯಾವುದು ಚಿಕ್ಕದು ಎಂದು ವಿಚಾರಮಾಡಿ ಮರ್ಮಜ್ಞನಾದ ವೈದ್ಯನು ರೋಗದ ಕಾರಣ ಮತ್ತು ಗುರು-ಲಾಘವಗಳನ್ನು ಪುನಃಗಂಡು ಒಡನೆಯೇ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಮಾಡುವಂತೆ - ಅವುಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. || ೮ ||

ಪರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಜನು ಕೇಳಿದನು - ಮಹಾಶ್ವರೇ! ಮನುಷ್ಯನು ರಾಜದಂಡ, ಸಮಾಜದಂಡ ಮುಂತಾದ ಲೌಕಿಕ ಮತ್ತು ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತ ನರಕಗಮನವೇ ಮುಂತಾದ ಪಾರಲೌಕಿಕ ಕಷ್ಟಗಳು ತನ್ನ ಶತ್ರು ಗಳಾಗಿವೆ ಎಂದು ತಿಳಿದರೂ ಪಾಪವಾಸನೆಗಳಿಗೆ ವಿಮರ್ಶನಾಗಿ ಮತ್ತೆ-ಮತ್ತೆ ಅಂತಹುದೇ ಪಾಪಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವೃತ್ತನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಇಂತಹ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಅವನ ಪಾಪಗಳ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವು ಹೇಗಾಗಿ ಒಲ್ಲದು? || ೯ || ಮನುಷ್ಯನು ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಾದಿಗಳ ಮೂಲಕ ಪಾಪಗಳಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಪುನಃ ಅದನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಡಗುತ್ತಾನೆ. ಇಂತಹ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಮನು ಷ್ಯನು ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಅನೆಯ ಸ್ನಾನದಂತೇ ವ್ಯರ್ಥವೆಂದೇ ನಾನು ತಿಳಿಯುತ್ತೇನೆ. || ೧೦ ||

ಶ್ರೀಶುಕಮಹಾಮುನಿಗಳು ಹೇಳಿದರು - ಎಲೈ ರಾಜನೇ! ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಕರ್ಮದಿಂದ ಕರ್ಮವು ನಿಶ್ಚೇಷವಾಗಿ ನಾಶವಾಗು ವುದಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ, ಅಜ್ಞಾನಿಗಳೇ ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಾಗಿ ದ್ದಾರೆ. ಅಜ್ಞಾನವು ಇರುವಾಗ ಪಾಪವಾಸನೆಗಳು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಆಳಿದುಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ನಿಜವಾದ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ ವಾದರೋ ಶತ್ತ್ವಜ್ಞಾನವೇ ಆಗಿದೆ. || ೧೧ || ಒಳ್ಳೆಯ ಪಥ್ಯವಾದ ಆಹಾರವನ್ನೇ ಸೇವಿಸುವವನಿಗೆ ರೋಗಗಳು ಬಾಧಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಒಂದೊಮ್ಮೆ ರೋಗಗ್ರಸ್ತನಾದರೂ ಬೇಗನೇ ಗುಣಮುಖನಾಗು ವನು. ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ! ಹಾಗೆಯೇ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸು ವವನು ಸ್ವಲ್ಪ-ಸ್ವಲ್ಪವಾಗಿ ಪಾಪವಾಸನೆಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗಿ ಶ್ರೇಯ ಸ್ಕರವಾದ ಶತ್ತ್ವಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪಡೆಯುವುದರಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಥನಾಗು ವನು. || ೧೨ || ದಿದಿರುಮೇಳಿಗೆ ತಗುಲಿದ ಬೆಂಕಿಯು ಇಡೀ ಬಿರುಕುಪೂರೆಯನ್ನೇ ಸುಟ್ಟುಹಾಕುವಂತೆಯೇ ಧರ್ಮಜ್ಞರೂ, ತ್ರಿದ್ರಾವಂತರೂ ಆದ ಧೀರರು - ತಪಸ್ಸು, ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯಾ, ಇಂದ್ರಿಯದಮನ, ಮನಸ್ಸಿನ ಸ್ಥೈರ್ಯ, ದಾನ, ಸತ್ಯ, ಒಳ- ಹೊರಗಿನ ಪವಿತ್ರತೆ ಮತ್ತು ಯಮ-ನಿಯಮಗಳು ಎಂಬ ಒಂಭತ್ತು ಸಾಧನೆಗಳಿಂದ ಮನಸ್ಸು, ಮಾತು, ಕರೀರಗಳಿಂದ ಮಾಡಿದಾದ ಅತಿದೊಡ್ಡ ಪಾಪಗಳನ್ನೂ ಕೂಡ ನಾಶಮಾಡಿ ಬಿಡುವರು. || ೧೩-೧೪ || ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಶರಣಾದ ವಿರಳವಾಗಿ ರುವ ಭಕ್ತರು ಕೇವಲ ಭಕ್ತಿಯಿಂದಲೇ ಸೂರ್ಯನು ಇಬ್ಬನಿ ಯನ್ನು ಕಳೆಯುವಂತೆ ತಮ್ಮ ಸಮಸ್ತ ಪಾಪಗಳನ್ನು ಕಳೆದು ಕೊಳ್ಳುವರು. || ೧೫ ||

ನ ತಥಾ ಹೃಫವಾನ್ಯಾಽವಸ್ಥಾಯೇತ ತಪಽದಿಭಿಃ |
ಯಥಾ ಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಿತಪ್ರಾಣಸ್ತತ್ಪೂರುಷನಿಜೇವಯಾ
|| ೧೬ ||

ಸಧೀಚೇನೋ ಹೃಯಂ ಲೋಕೇ
ಪಂಥಾಃ ಕ್ಷೇಮೋಽಕುತೋಭಯಃ |
ಸುಶೀಲಾಃ ಸಾಧವೋ ಯತ್ರ
ನಾರಾಯಣಪರಾಯಣಾಃ || ೧೭ ||

ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಾನಿ ಚೀರ್ಣಾನಿ ನಾರಾಯಣಪರಾಜ್ಞುವಿಮ್ |
ನ ನಿಪ್ಪುನಂತಿ ರಾಜೇಂದ್ರ ಸುರಾಕುಂಭಮಿವಾಪಗಾಃ
|| ೧೮ ||

ಸಕೃನ್ಮನಃ ಕೃಷ್ಣಪದಾರವಿಂದಯೋ-
ರ್ನಿವೇಶಿತಂ ತದ್ಗುಣರಾಗಿ ಯೈರಿಹ |
ನ ತೇ ಯಮಂ ಪಾಶಭೃತಶ್ಚ ತದ್ಭ್ರೂನ್
ಸ್ವಪ್ನೇಽಪಿ ಪಶ್ಯಂತಿ ಹಿ ಚೀರ್ಣನಿಷ್ಕತಾಃ || ೧೯ ||

ಅತ್ರ ಚೋದಾಹರಂತೀಮಮಿತಿಹಾಸಂ ಪುರಾತನಮ್ |
ದೂತಾನಾಂ ವಿಪ್ಲಯಮಯೋಃ ಸಂವಾದ್ವಂ ನಿಮೋಢಮೇ
|| ೨೦ ||

ಕಾನ್ಯಕುಬ್ಜೇ ದ್ವಿಜಃ ಕಶ್ಚಿದ್ವಾಪ್ಸಿಪತಿವಜಾಮಿಲಃ |
ನಾಮ್ನಾ ನಾಪ್ತವಾಚಾರೋ ದಾಸ್ಯಾಃ ಸಂಪರ್ಗದೂಷಿತಃ
|| ೨೧ ||

ವಂದ್ಯಕಕ್ಷಿತವೈಶ್ವರ್ಯೈರ್ಗರ್ಹಿತಾಂ ದ್ವತ್ತಿಮಾಸ್ತಿತಃ |
ಬಿಭ್ರತ್ಕುಟುಂಬಮುಕುಚಯೋತಯಾದೂಷ ದೇಹಿನಃ
|| ೨೨ ||

ವಿವಂ ನಿವಸತ್ಸುತೃ ಲಾಲಯಾಸತ್ಸ ತಮುತಾನ್ |
ಕಾಲೋಽತ್ಯಗಾನ್ಮಹಾನ್ಯಾಽವಸ್ಥಾಸ್ತೀತ್ಯಾಯುಷಃ ಸಮಾಃ
|| ೨೩ ||

ತಸ್ಯ ಪ್ರವಯಸು ಪುತ್ರಾ
ದಶ ತೇಷಾಂ ತು ಯೋಽವಮಃ |
ಬಾಲೋ ನಾರಾಯಣೋ ನಾಮ್ನಾ-
ಪಿತ್ರೋಶ್ಚ ದಯಿಕೋ ಭೃಶಮ್ || ೨೪ ||

ಸ ಬದ್ಧಪ್ರದಯಸ್ತಸ್ಯನರ್ಭಕೇ ಕಲಭಾಪಿನೇ |
ನಿರೀಕ್ಷಮಾಣಸ್ತಲ್ಲಿಲಾಂ ಮುಮುದೇ ಜರತೋ ಭೃಶಮ್
|| ೨೫ ||

ಭುಂಜಾನಃ ಪ್ರಪಿಬನ್ವಾದನ್ ಬಾಲಶ್ವೇಹಯಂತ್ರಿತಃ |
ಭೋಜಯನ್ಪಾಯಯನ್ಮೂಢೋ ನವೇದಾಗತಮಂತ್ರಿಹಮ್
|| ೨೬ ||

ಎಲೈ ಮಹಾರಾಜನೇ! ಪಾಪಿಯಾದ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ತನ್ನನ್ನು ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಆತನನ್ನೂ ಅವನ ಪಕ್ಕರನ್ನೂ ಸೇವಿಸುವುದರಿಂದ ಉಂಟಾಗುವಷ್ಟು ಕುದ್ಡಿಯು ತುಪ್ಪು ಮುಂತಾದವುಗಳಿಂದ ಉಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲ || ೧೬ || ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಈ ಭಕ್ತಿವಂಥವೇ ಸರ್ವಶ್ರೇಷ್ಠವೂ, ಭಯ ರಹಿತವೂ, ಕಲ್ಯಾಣದವೂ ಆಗಿದೆ. ಏಕೆಂದರೆ, ಈ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಭಗವತ್ಪರಾಯಣರೂ, ಶೀಲವಂತರೂ ಆದ ಸಾಧುಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಾರೆ || ೧೭ || ಪರೀಕ್ಷಿಸೇ! ಮದ್ಯ ತುಂಬಿದ ಗಡಿಗೆಯನ್ನು ನದಿಗಳು ಕುದ್ಡವಾಗಿಸಲಾರವೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಶ್ರೀಭಗವಂತನಿಗೆ ವಿಮುಖರಾದ ಮನುಷ್ಯರು ದೊಡ್ಡ-ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಗಳನ್ನು ಮತ್ತೆ-ಮತ್ತೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡರೂ ಅವರು ಪವಿತ್ರರಾಗಲಾರರು || ೧೮ || ಶ್ರೀಭಗವಂತನ ಗುಣಗಳ ಸೇವನೆಯಲ್ಲಿ ಆನುರಾಗವುಳ್ಳ ತಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಮಂಚಿಗೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಅಡಿವಾಪರೆಗಳ ಮಕರಂದ ರಸವನ್ನು ಒಂದು ಬಾರಿ ಪಾನಮಾಡಿಸುವವನು ಎಲ್ಲ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡಂತೆಯೇ ಸರಿ. ಅಂಥವರು ಕನುಕದಲ್ಲಿಯೂ ಯಮರಾಜನನ್ನೂ ಅವನ ಪಾಶಧರಿಸಿದ ದೂತರನ್ನೂ ನೋಡಲಾರನು. ಮತ್ತೆ ನರಕದ ಮಾತಲ್ಲಿದೆ ? || ೧೯ ||

ಪರಿಸಿದ್ಧಾಪನೇ! ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಮಹಾಶ್ವರು ಒಂದು ಪ್ರಾಚೀನ ಐತಿಹಾಸವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಭಗವಾನ್ ವಿಷ್ಣು ದೂತರಿಗೂ, ಯಮದೂತರಿಗೂ ನಡೆದ ಸಂವಾದವಿದೆ. ಅದನ್ನು ನಿನಗೆ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ, ಕೇಳು || ೨೦ || ಕಾನ್ಯಕುಬ್ಜದೇಶದಲ್ಲಿ ಅಜಾ ಮಿಲನಂಬ ಓರ್ವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿದ್ದನು. ಅವನು ಒಬ್ಬ ದಾಸ್ಯೋ ಯನ್ನು ಹೆಂಡತಿಯನ್ನಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ಆಕೆಯ ಸಹವಾಸದಿಂದ ದೂಷಿತನಾಗಿ ಸದಾಚಾರವನ್ನು ತೊರೆದು ಪೂರ್ಣಭೃಷ್ಣನಾಗಿದ್ದನು. || ೨೧ || ಆ ಪತಿತನು ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಲೂಟಿ ಮಾಡುವುದು, ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಕಳ್ಳತನ ಮಾಡುವುದು ಮುಂತಾದ ನೀಚವೃತ್ತಿಗಳಿಂದ ತನ್ನ ಕುಟುಂಬವನ್ನು ಸಾಕುತ್ತಿದ್ದನು. ಹಾಗೂ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ತುಂಬಾ ಪೀಡೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. || ೨೨ || ಮಹಾರಾಜನೇ! ಓಣಿ ಆ ದಾಸಿಯ ಸಹವಾಸದಲ್ಲಿರುತ್ತಾ ಆಕೆಯ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಲಾಲಿಸಿ-ಪಾಲಿಸುತ್ತಾ ಆತನ ಅಯ್ಯುಸ್ಸಿನ ಒಂದುಭಾಗವು ಅಂದರೆ ಅಂಧತ್ವಂಟು ವರ್ಷಗಳು ಈತನು ಹೋದವು. || ೨೩ || ಮುಂದುಹ ನಾದ ಅಜಾಮಿಲನಿಗೆ ಹತ್ತು ಪುತ್ರರಿದ್ದರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರಿಗಿಂತಲೂ ತಿಳಿಯವನ ಹೆಸರು 'ನಾರಾಯಣ' ಎಂದಿತ್ತು. ತಂದೆ-ತಾಯಿಯರು ಅವನನ್ನು ತುಂಬಾ ಪ್ರೀತಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. || ೨೪ || ಮುಂದುಕ ಅಜಾಮಿಲನು ಕಡುಮೋಹದಿಂದ ತನ್ನ ಪೂರ್ಣವಾದ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಆ ಪುತ್ರನಲ್ಲಿಟ್ಟಿದ್ದನು. ಆತನ ತೊದಲನುಡಿಗಳನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಾ ಅವನ ಆಟ-ಪಾಟಗಳನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾ ಅನಂದಪಡುತ್ತಿದ್ದನು. || ೨೫ || ಹುಡುಗನ ಸ್ನೇಹಪಾಶದಲ್ಲಿ ಬಂಧಿತನಾದ ಅವನು ತಾನು ತಿನ್ನುವಾಗ, ಕುಡಿಯುವಾಗ ಅವನಿಗೂ ತಿನ್ನಿಸುತ್ತಾ ಕಾಲಾಳಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಆ ಮೂಢನಿಗೆ ಮೃತ್ಯುವು ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಬಂದು ಕುಳಿತಿರುವುದು ತಿಳಿಯದೇ ಹೋಯಿತು. || ೨೬ ||

ಸ ಏವಂ ವರ್ತಮಾನೋಽಚ್ಛೋ ವೃತ್ಯುಕಾಲ ಉಪ್ಪತ್ತೇ |
ಮತಿಂ ಚಕಾರ ತನಯೇ ಬಾಲೇ ನಾರಾಯಣಾಹ್ವಯೇ

|| ೨೭ ||

ಸ ಪಾಶಹಸ್ತಾಂಸ್ತ್ರಿನ್ದ್ರಪ್ಪಾಪುರುಷಾನ್ ಭೃಶದಾರುಣಾನ್ |
ವಕ್ರಕುಂಡಾನೂರ್ಧ್ವರೋಮ್ಲ ಆತ್ಮಾನಂ ನೇಕುಮಾಗತಾನ್

|| ೨೮ ||

ದೂರೇ ಕ್ರೀಡಸಕಾಸ್ತುಂ ಪುತ್ರಂ ನಾರಾಯಣಾಹ್ವಯಮ್ |
ಪ್ಲಾವಿತೇನ ಸ್ವರೇಣೋಚ್ಚರಾಜುಹಾವಾಕುಲೇಂದ್ರಿಯಃ

|| ೨೯ ||

ನಿಶಮ್ಯ ಮ್ರಿಯಮಾಣಸ್ಯ ಬ್ರುವತೋ ಹರಿಕೀರ್ತನಮ್ |
ಭರ್ಮರ್ಣಾಮ ಮಹಾರಾಜ ಪಾರ್ಷದಾಃ ಸಮಾಽಪತನ್

|| ೩೦ ||

ವಿಕರ್ಷತೋಽಂತರ್ಯದಯಾದ್ವಾಸೀಪತಿಮಹಾಮಿಲಮ್ |
ಯಮಶ್ವೇಷ್ಯಾನ್ವಿಷ್ಟದೂತಾ ವಾರಯಾಮಾಸುರೋಜಾ

|| ೩೧ ||

ಊಚುರ್ನಿಪೇಧಿತಾಸ್ತಾಂಶ್ಚೇ ವೈವಸ್ವತಪುರುಷರಾಃ |
ಕೇ ಯೂಯಂ ಪ್ರತಿಪೇದ್ಧಾರೋ ಧರ್ಮವಾಚಸ್ಯ ಶಾಸನಮ್

|| ೩೨ ||

ಕಸ್ಯ ವಾ ಕುತ ಆಯಾತಾಃ ಕನ್ಯಾದಸ್ಯ ನಿಷೇಧಥ |
ಕಿಂ ದೇವಾ ಉಪದೇವಾ ವಾ ಯೂಯಂ ಕಿಂ ಸಿದ್ಧಾಕ್ಷಮಾಃ

|| ೩೩ ||

ಸರ್ವೇ ಪದ್ಧಪಲಾಶಾಕ್ವಾಃ ಪೀತಕೌಶೇಯವಾಸುಃ |
ಕಿರೀಟನಃ ಕುಂಡಲಿನೋ ಲಸತ್ಪುಷ್ಪರಮಾಲಿನಃ

|| ೩೪ ||

ಸರ್ವೇ ಚ ನೂತ್ನವಯಸಃ ಸರ್ವೇ ಚಾರುಚತುರ್ಭುಜಾಃ |
ಧನುರ್ನಿಷಂಗಾಸಿಗದಾಶಂಖಚಕ್ರಾಂಬುಜಪ್ರಿಯಃ

|| ೩೫ ||

ದಿಶೋ ವಿತಿಮಿರಾಲೋಕಾಃ ಕುರ್ವಂತಃ ಸ್ವನ ರೋಚನಾ |
ಕಿಮರ್ಥಂ ಧರ್ಮಪಾಲಸ್ಯ ಕಿಂಕವಾನ್ನೋ ನಿಷೇಧಥ

|| ೩೬ ||

ಶ್ರೀಕುಕುಲಾಚಾರ

ಇತ್ಯುಕ್ತೇ ಯಮದೂತೈಶ್ಚೈರ್ವಾಸುದೇವೋಕ್ತಕಾರಿಣಃ |
ತಾನ್ ಪ್ರತ್ಯುಚುಃ ಪ್ರಹಸ್ತೇದಂ ಮೇಘನಿಹ್ರಾದಯಾ ಗಿರಾ

|| ೩೭ ||

ವಿಷ್ಣುದೂತಾ ಊಚುಃ

ಯೂಯಂ ವೈ ಧರ್ಮರಾಜಸ್ಯ ಯದಿ ನಿರ್ದೇಶಕಾರಿಣಃ |
ಬ್ರೂತ ಧರ್ಮಸ್ಯ ನಸ್ತತ್ತ್ವಂ ಯಚ್ಚ ಧರ್ಮಸ್ಯ ಲಕ್ಷಣಮ್

|| ೩೮ ||

ಆ ಮೂರ್ಖನು ಹೀಗೆ ತನ್ನ ಜೀವನವನ್ನು ಸಾಗಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ ಕೊನೆಗಲವು ಬಂದೇಬಿಟ್ಟು. ಆಗಲೂ ಅವನು ತನ್ನ ಪುತ್ರ ನಾರಾಯಣನ ಕುರಿತೇ ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. || ೨೭ || ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಸಹೋದ್ಯುಬು ಅತ್ಯಂತ ಭಯಂಕರರಾದ ಮೂವರು ಯಮದೂತರು ಬಂದಿರುವುದನ್ನು ಅವನು ನೋಡಿದನು. ಅವರು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಪಾಶಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದಿದ್ದು, ಅವರ ಮುಖಗಳು ಸೊಟ್ಟ ಗಿದ್ದವು. ಶರೀರದ ಮೇಲೆ ರೋಮಗಳು ನಿಮಿರಿ ನಿಂತಿದ್ದವು. || ೨೮ || ಆಗ ಬಾಲಕನಾದ ನಾರಾಯಣನು ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರದಲ್ಲಿ ಅಡುಕ್ಕಿದ್ದನು. ಯಮದೂತರನ್ನು ಕಂಡು ಅಜಾಮಿಳನು ಅತ್ಯಂತ ವ್ಯಾಕುಲನಾಗಿ ಭಯಗೊಂಡು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ 'ನಾರಾಯಣಾ' ಎಂದು ಕೂಗಿದನು. || ೨೯ || ಭಗವಂತನ ಪಾರ್ಷದರು ನೋಡಿದರು - ಇವನು ಸಾಯುವಾಗ ನಮ್ಮ ಸ್ವಾಮಿಯಾದ ಭಗವಾನ್ ನಾರಾಯಣನ ಹಸದನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಅವನ ನಾಮದ ಕೀರ್ತನೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವರು ಅತ್ಯಧಿಕ ವೇಗದಿಂದ ತಟ್ಟನೇ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ತಲುಪಿದರು. || ೩೦ || ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಯಮನ ದೂತರು ದಾಸೀಪತಿಯಾದ ಅಜಾಮಿಳನ ಶರೀರದಿಂದ ಅವನ ಸೂಕ್ಷ್ಮರನೀರವನ್ನು ಸೆಳೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ವಿಷ್ಣುದೂತರು ಅವರನ್ನು ಬಿಲವಂತವಾಗಿ ತಡೆದರು. || ೩೧ || ಅವರು ಹೀಗೆ ತಡೆದಾಗ ಯಮನ ದೂತರು ವಿಷ್ಣುದೂತರಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದರು - ಆರೇ! ಯಮ ಧರ್ಮನ ಶಾಸನವನ್ನು ತಡೆಯುವವರು ನೀವು ಯಾರು? || ೩೨ || ನೀವು ಯಾರ ದೂತರು? ಎಲ್ಲಿಂದ ಬಂದಿರುವಿರಿ? ಇವನನ್ನು ಕೊಂಡುಹೋಗುವುದನ್ನು ಎಕೆ ತಡೆಯುತ್ತಿರುವಿರಿ? ನೀವು ಯಾರಾದರೂ ದೇವತೆಗಳೋ, ಉಪದೇವತೆಗಳೋ, ಅಥವಾ ಸಿದ್ಧಾಕ್ಷರಾಗಿದ್ದೀರೋ? || ೩೩ || ನಿಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಕಣ್ಣುಗಳು ಕಮಲದ ದಳಗಳಂತೆ ಸುಂದರ ಸುಕುಮಾರವಾಗಿವೆ. ನೀವು ಹಳದಿಬಣ್ಣದ ರೇಶ್ಮೆಯ ವಸ್ತ್ರವನ್ನು ಧರಿಸಿರುವಿರಿ. ನಿಮ್ಮ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಕಿರೀಟವೂ, ಕಿವಿಗಳಲ್ಲಿ ಕುಂಡಲಗಳೂ, ಕತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಕಮಲಗಳ ಮಾಲೆಗಳು ಬೆಳಗುತ್ತಿವೆ. || ೩೪ || ನಿವೇಲ್ಲರೂ ತರುಣರಾಗಿದ್ದೀರಿ. ಸುಂದರವಾದ ನಾಬ್ಬು-ನಾಬ್ಬು ನೀಡುತೋಳುಗಳಿದ್ದು ಎಲ್ಲರ ಕರಕಮಲಗಳಲ್ಲಿ ಧನುಷ್, ಬಾಣ, ಬಿಡ್ಡು ಗದೆ, ಶಂಖ, ಚಕ್ರ, ಕಮಲ ಮುಂತಾದವುಗಳು ಶೋಭಿಸುತ್ತಿವೆ. || ೩೫ || ನಿಮ್ಮಗಳ ದೇಹಕಾಂತಿಯಿಂದ ಎಲ್ಲ ದಿಕ್ಕುಗಳ ಅಂಧಕಾರ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಕೃತ ಪ್ರಕಾಶವೂ ದೂರವಾಗುತ್ತಿದೆ. ನಾವು ಯಮಧರ್ಮನ ಸೇವಕರು. ನಮ್ಮನ್ನು ನೀವುಗಳು ಎಕೆ ತಡೆಯುತ್ತಿದ್ದೀರಿ? || ೩೬ ||

ಶ್ರೀಕುಕುಲಾಚಾರುಗಳಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಪರಿಣಿದ್ರಾಪನೇ! ಯಮದೂತರು ಹೀಗೆ ಕೇಳಿದಾಗ ಭಗವಾನ್ ನಾರಾಯಣನ ಆಜ್ಞಾಕಾರಿ ಪಾರ್ಷದರು ನಗುತ್ತಾ ಮೇಘಗಂಭೀರವಾದ ಮಾತು ಗಳಿಂದ ಅವರಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದರು. || ೩೭ ||

ಭಗವಂತನ ಪಾರ್ಷದರು ಹೇಳಿದರು - ಎಲೈ ಯಮ ದೂತರಾ! ನೀವುಗಳು ನಿಜವಾಗಿ ಯಮಧರ್ಮನ ಆಜ್ಞಾಕಾರಿ ಗಳಾಗಿದ್ದರೆ ಧರ್ಮದ ಲಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ಧರ್ಮದ ತತ್ತ್ವವನ್ನು ತಿಳಿಸೋಣವಾಗಲಿ. || ೩೮ ||

ಕಥಂಸಿದ್ಧಿಂ ದ್ರಿಯತೇ ದಂಡಃ ಕಂ ವಾಸ್ತು ಸ್ಥಾನಮೀಶ್ವರಮ್ |
ದಂಡಾಃ ಕಂ ಕಾರಿಣಃ ಸರ್ವೇ ಅಹೋಲಕ್ಷ್ಯತಚಿನ್ಮಣಾಮ್
|| ೩೯ ||

ಮಮದಂತಾ ಕೂಟಮ್

ವೇದಪ್ರಣಿಹಿತೋಧರ್ಮೋ ಜ್ಞಧರ್ಮಸ್ತದ್ವಿಶಯಯಃ |
ವೇದೋ ನಾರಾಯಣಃ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಯಯಂಭೂವಿತಿ ಮುಕ್ತಮ್
|| ೪೦ ||

ಯೇನ ಸ್ವಭಾವಮ್ನಿ ಭಾವಾ ರೂಪಾತ್ಮತಮೋಮಯಾಃ |
ಗುಣನಾಮಕ್ರಿಯಾಕೂಪ್ಯವಿಭಾವ್ಯಂತೇ ಯಥಾವತ್ಯಮ್
|| ೪೧ ||

ಸೂರ್ಯೋಽಗ್ನಿಃ ಖಂ ಮರುದ್ಭಾವಃ
ಸೋಮಃ ಸಂಧ್ಯಾಹನೀ ದಿವಃ |
ಕಂ ಕುಃ ಕಾಲೋ ಧರ್ಮ ಇತಿ
ಜ್ಞೇತೇ ದೈಹ್ಯಸ್ಯ ಸಾಕ್ಷಿಣಃ || ೪೨ ||

ಏತೈರಧರ್ಮೋ ವಿಜ್ಞಾತಃ ಸ್ಥಾನಂ ದಂಡಸ್ಯ ಯುಜ್ಯತೇ |
ಸರ್ವೇ ಕರ್ಮಾನುದೋಧೇನ ದಂಡಮಹಂತಿ ಕಾರಿಣಃ
|| ೪೩ ||

ಸಂಭವಂತಿ ಹಿ ಭದ್ರಾಣಿ ವಿಪರೀತಾನಿ ಚಾಸಫಾಃ |
ಕಾರಿಣಾಂ ಗುಣಸಂಗೋಽಪ್ತಿ ದೇಹವಾನ್ ಜ್ಞಕರ್ಮಕೃತ್
|| ೪೪ ||

ಯೇನ ಯಾವಾನ್ಯಥಾಧರ್ಮೋ ಧರ್ಮೋ ವೇಹ ಸಮೀಹಿತಃ |
ಸ ಏವ ತತ್ಕಲಂ ಭುಂಕ್ತೇ ತಥಾ ತಾವದಮುತ್ರ ವೈ
|| ೪೫ ||

ಯಥೇಹ ದೇವಪ್ರವರಾಸ್ತ್ವೈವಿಧ್ಯಮುಪಲಭ್ಯತೇ |
ಭೂತೇಷು ಗುಣವೈಚಿತ್ರ್ಯಾತ್ಮಧಾನ್ಯತ್ವಾನುಮೀಯತೇ
|| ೪೬ ||

ವರ್ತಮಾನೋಽನ್ಯಯೋಃ ಕಾಲೋ
ಗುಣಾಭಿಜ್ಞಾಪಕೋ ಯಥಾ |
ಏವಂ ಜನ್ಮಾನ್ಯಯೋರೇತದ್
ಧರ್ಮಾಧರ್ಮನಿವರ್ತನಮ್ || ೪೭ ||

ಮನಸೈವ ಪುರೇ ದೇವಃ ಪೂರ್ವರೂಪಂ ವಿಪಶ್ಯತಿ |
ಅನುಮೀಮಾಂಸತೇಽಪೂರ್ವಂ ಮನಸಾ ಭಗವಾನಜಃ
|| ೪೮ ||

ದಂಡಸ್ಯಯನ್ನು ಜೇಗ ಕೊಡಲಾಗುತ್ತದೆ? ದಂಡನೆಗೆ
ಯಾವನು ಪಾತ್ರನು? ಮನುಷ್ಯರಲ್ಲಿ ಪಾಪವನ್ನು ಆಚರಿಸಿದವ
ರೆಲ್ಲರೂ ದಂಡನೆಗೆ ಅರ್ಹರೋ, ಅಥವಾ ಅವರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರೋ?
ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸಿ. || ೩೯ ||

ಯಮದಂತಮ ಹೇಳಿದರು - ವೇದಗಳು ವಿಧಿಸಿದ ಕರ್ಮ
ಗಳೇ ಧರ್ಮವು ನಿರ್ದೇಶ ಮಾಡಿರುವುದೆಲ್ಲವೂ ಅಧರ್ಮ
ವಾಗಿದೆ. ವೇದಗಳು ಸ್ವಯಂ ಭಗವಂತನ ಸ್ವರೂಪಗಳಾಗಿವೆ.
ಅವು ಅವನ ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ರ್ವಾಸ-ಉಚ್ಚಾಸಗಳು ಹಾಗೂ
ಸ್ವಯಂಪ್ರಕಾಶ ವ್ಯಾಪ್ತವಾಗಿವೆ ಎಂದು ನಾವು ಕೇಳಿದ್ದೇವೆ. || ೪೦ ||
ಇಗತ್ತಿನ ದೋಷಮಯ, ಸ್ವತ್ತಮಯ, ತಮೋಮಯ ಎಲ್ಲ
ಪದಾರ್ಥಗಳು, ಎಲ್ಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ತಮ್ಮ ಪರಮಾರ್ಥಯ
ಭಾವವೊಂದಿಗೇ ನೆಲೆಸಿವೆ. ವೇದವೇ ಅವುಗಳ ಗುಣ, ನಾಮ,
ರ್ಮ, ರೂಪ ಮುಂತಾದವುಗಳಿಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಅವುಗಳನ್ನು
ಯಥಾಯೋಗ್ಯವಾಗಿ ವಿಭಾಜಿಸುತ್ತವೆ. || ೪೧ || ಜೀವಿಯು
ಶರೀರ ಅಥವಾ ಮನೋವೃತ್ತಿಯಿಂದ ಮಾಡುವ ಕರ್ಮಗಳಿಗೆ -
ಸೂರ್ಯ, ಅಗ್ನಿ, ಆಕಾಶ, ವಾಯು, ಇಂದ್ರಿಯಗಳು, ಚಂದ್ರ,
ಸಂಧ್ಯೆಗಳು, ರಾತ್ರಿ, ಹಗಲು, ದಿಕ್ಕುಗಳು, ನೀರು, ಪೃಥಿವಿ, ಕಾಲ
ಮತ್ತು ಧರ್ಮ ಇವುಗಳು ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿರುತ್ತವೆ. || ೪೨ || ಇವುಗಳ
ಮೂಲಕ ಅಧರ್ಮವು ಯಾವುದು ಎಂಬುದು ಪತ್ತೆ ಮಾಡಿ
ದಂಡನೆಯ ನಿರ್ಣಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಪಾಪಕರ್ಮ ಮಾಡುವ ಎಲ್ಲ
ಮನುಷ್ಯರು ತಮ್ಮ-ತಮ್ಮ ಕರ್ಮಗಳಿಗೆ ಅನುಸಾರ ದಂಡನೆಗೆ
ಯೋಗ್ಯರಾಗುವರು. || ೪೩ || ಎಲೈ ಪುಣ್ಯಾತ್ಮರೇ! ಕರ್ಮ
ಮಾಡುವ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಗುಣಗಳೊಂದಿಗೆ ಸಂಬಂಧ ಇದ್ದೇ
ಇರುತ್ತದೆ. ಅದರಿಂದ ಎಲ್ಲರಿಂದಲೂ ಕೆಲವು ಪಾಪಗಳು, ಕೆಲವು
ಪುಣ್ಯಗಳು ಆಗುತ್ತಿರುತ್ತವೆ. ದೇಹವನ್ನು ಹೊತ್ತ ಯಾವ ಪುರುಷನೂ
ಕೂಡ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡದೆ ಇರಲಾರದು. || ೪೪ || ಈ
ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಮನುಷ್ಯನು ಎಷ್ಟು ರೀತಿಯ ಧರ್ಮ ಮತ್ತು
ಅಧರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡುವನೋ ಅವನು ಪರಲೋಕದಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟೇ
ಫಲವನ್ನು ಭೋಗಿಸುತ್ತಾನೆ. || ೪೫ || ಎಲೈ ದೇವತೆಯಾಮಣಿ
ಗಳೇ! ಸ್ವತ್ತ ರಜ, ತಮ - ಈ ತ್ರಿಗುಣಗಳ ಭೇದದಿಂದ ಈ
ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪುಣ್ಯಾತ್ಮರು, ಪಾಪಾತ್ಮರು ಮತ್ತು ಪಾಪ-ಪುಣ್ಯ
ಇವರಿಂದ ಕೂಡಿದವರು ಅಥವಾ ಸುಖಿಗಳು, ದುಃಖಿಗಳು ಮತ್ತು
ಕುಟುಂಬವಿವರಾದರಿಂದಲೂ ಕೂಡಿದ ಮೂರು ರೀತಿಯ
ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಪರಲೋಕದಲ್ಲಿಯೂ
ಅವರ ತೀವ್ರತೆಯನ್ನು ಊಹಿಸಬಹುದು. || ೪೬ || ವರ್ತಮಾನ
ಕಾಲದಿಂದ ಭೂತ ಮತ್ತು ಭವಿಷ್ಯತನ್ನು ಊಹಿಸಬಹುದೋ
ಹಾಗೆಯೇ ವರ್ತಮಾನ ಜನ್ಮದ ಪಾಪ-ಪುಣ್ಯಗಳನ್ನೂ ಕೂಡಾ
ಭೂತ ಹಾಗೂ ಭವಿಷ್ಯತ್ತಿನಿಂದ ಊಹಿಸಬಹುದು. || ೪೭ || ನಮ್ಮ
ಸ್ವಾಮಿಯಾದ ಅಜ್ಞಾ ಭಗವಾನ್ ಸರ್ವಜ್ಞ ಯಮರಾಜರು
ಎಲ್ಲರ ಅಂತಃಕರಣದಲ್ಲಿ ವಿರಾಜಮಾನರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಅದರಿಂದ
ಅವರು ತಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದಲೇ ಎಲ್ಲರ ಹಿಂದಿನ ರೂಪಗಳನ್ನು
ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವರು. ಜೊತೆಗೆ ಅವರ ಮುಂದಿನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನೂ
ವಿಚಾರಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವರು. || ೪೮ ||

ಯಥಾಜ್ಞಸ್ತಮಸಾ ಯುಕ್ತ ಉಪಾಸ್ತೇ ವ್ಯಕ್ತಮೇವ ಹಿ |
ನ ವೇದ ಪೂರ್ವಮಪರಂ ನಷ್ಟಜನ್ಮಸ್ತುತಿಸ್ತಥಾ
|| ೪೯ ||

ಪಂಚಭಿಃ ಕುರುತೇ ಸ್ವಾರ್ಥಾನ್ ಪಂಚ ವೇದಾಥ ಪಂಚಭಿಃ |
ಏಕಸ್ಯ ಪೋಡಶೇನ ತ್ರೀನ್ವಯಂ ಸಪ್ತದಶೋಽಶ್ವತೇ
|| ೫೦ ||

ತದೇತತ್ ಪೋಡಶಕಲಂ ಲಿಂಗಂ ಶಕ್ತಿತ್ರಯಂ ಮಹತ್ |
ಧತ್ತೇಽನು ಸಂಸೃತಿಂ ಪುಂಃ ಹರ್ಷಶೋಕಭಯಾರ್ತಿದಾಮ್
|| ೫೧ ||

ದೇಹ್ಯಚ್ಛೋಽಜಹಪದ್ಯೋಃ ನೇಚ್ಛ್ಯಮೋಃ ಕಾರ್ಯತೇ |
ಶೋಶಕಾರ ಅವಾತ್ಮಾನಂ ಕರ್ಮಕಾಽಽಚ್ಯಾನ್ ಮುಹ್ಯತಿ
|| ೫೨ ||

ನ ಹಿ ಕಶ್ಚಿತ್ಕಗಮಪಿ ಜಾತು ತಿಷ್ಠತ್ಕರ್ಮಕೃತ್ |
ಕಾರ್ಯತೇ ಹ್ಯವಶಃ ಕರ್ಮ ಗುಣೈಃ ಸ್ವಾಭಾವಿಕೈರ್ಬಲಾತ್
|| ೫೩ ||

ಲಬ್ಧ್ವಾ ನಿಮಿತ್ತಮವ್ಯಕ್ತಂ ವ್ಯಕ್ತಾವ್ಯಕ್ತಂ ಭವತ್ಕೃತ್ |
ಯಥಾಯೋನಿ ಯಥಾಬೀಜಂ ಸ್ವಾಮೇನ ಬಲೀಯಸಾ
|| ೫೪ ||

ಏಷ ಪ್ರಕೃತಿಸಂಗೇನ ಪುರುಷಸ್ಯ ವಿಪರ್ಯಯಃ |
ಆಸೀತ್ ಸ ಏವ ನಚರಾದೀಶಸಂಗಾದ್ವಿಲೀಯತೇ
|| ೫೫ ||

ಅಯಂ ಹಿ ಶ್ರುತಸಂಪನ್ನಃ ಶಿಲವತ್ಪ್ರಗುಣಾಲಯಃ |
ಧೃತವ್ರತೋ ಮೃದುರ್ದಾರ್ಢಾಃ ಸತ್ಯವಾಸ್ತಂತ್ರವಿಚ್ಯುತಃ
|| ೫೬ ||

ಮಲಗಿರುವ ಆಜ್ಞೆಯು ಸ್ಪಷ್ಟದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುವ ಕಲಿತ ಶರೀರವನ್ನೇ ತನ್ನ ನಿಜವಾದ ಶರೀರವೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ. ಮಲಗಿರುವ ಅಥವಾ ಎಚ್ಚರಗೊಳ್ಳುವ ಶರೀರವನ್ನು ಮರೆತುಬಿಡುತ್ತಾನೆ. ಹೀಗೆಯೇ ಜೀವಿಯೂ ಕೂಡ ತನ್ನ ಹಿಂದಿನ ಜನ್ಮಗಳ ನೆನಪನ್ನು ಮರೆತು ಬಿಡುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ವರ್ತಮಾನದ ಶರೀರವನ್ನು ಒಟ್ಟು ಹಿಂದಿನ-ಮುಂದಿನ ಶರೀರಗಳ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಏನನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ. || ೪೯ || ಸಿದ್ಧಪುರುಷರೇ! ಜೀವಿಯು ಈ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಕರ್ಮಾಂದ್ರಿಯಗಳಿಂದ ಕೊಟ್ಟು-ಕೊಳ್ಳುವುದು, ನಡೆದಾಡುವುದು ಮುಂತಾದ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಏದು ಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯಗಳಿಂದ ರೂಪ, ರಸ ಮುಂತಾದ ಏದು ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾನೆ. ಹದಿನಾರನೆಯ ಮನಸ್ಸಿನೊಂದಿಗೆ ಸ್ವಯಂ ಹದಿನೇಳನೆಯವನಾಗಿ ಕೂಡಿಕೊಂಡು ಒಬ್ಬರಿಗಾಗಿಯೇ ಮನಸ್ಸು ಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯ ಮತ್ತು ಕರ್ಮಾಂದ್ರಿಯ ಈ ಮೂರರ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಭೋಗಿಸುತ್ತಾನೆ. || ೫೦ || ಜೀವಿಯು ಈ ಹದಿನಾರು ಕಲೆ ಮತ್ತು ಸತ್ತ್ವಾದಿ ಮೂರು ಗುಣಗಳುಳ್ಳ ಲಿಂಗಶರೀರವು ಅನಾದಿಯಾಗಿದೆ. ಇದೇ ಜೀವಿಯನ್ನು ಪದೇ-ಪದೇ ಹರ್ಷ, ಶೋಕ, ಭಯ ಮತ್ತು ಪೀಡೆಗಳನ್ನು ಕೊಡುವ ಜನ್ಮ-ಮರಣದ ಚಕ್ರದಲ್ಲಿ ಕಡಹುತ್ತದೆ. || ೫೧ || ಆಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ವಶನಾಗಿ ಕಾಮ, ಕ್ರೋಧ, ಲೋಭ, ಮೋಹ, ಮದ, ಮತ್ಸರ ಎಂಬ ಆರು ಶತ್ರುಗಳ ಮೇಲೆ ವಿಜಯವನ್ನು ಪಡೆಯದಿರುವ ಜೀವನಿಗೆ ಇಚ್ಛೆ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಬೇರೆ-ಬೇರೆ ವಾಸನೆಗಳ ಅನುಸಾರ ಅನೇಕ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡ ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಅಂತಹ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಅವನು ರೇಶ್ಮೆಹುಳದಂತೆ ತಾನು ಕರ್ಮದ ಬಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿ ಕೊಳ್ಳುವನು ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ತನ್ನ ಕೈಯಾರೆ ಮೋಹಕ್ಕೆ ಬಲಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ. || ೫೨ || ಯಾವುದೇ ಶರೀರಧಾರೀ ಜೀವನು ಕರ್ಮಮಾಡದೆ ಒಂದು ಕ್ಷಣವೂ ಇರಲಾರನು. ಪ್ರತಿ ಯೋರ್ವ ಪ್ರಾಣಿಯು ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಗುಣಗಳೇ ಬಲವಂತವಾಗಿ ವಿವಶಗೊಳಿಸಿ ಅವನಿಂದ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸುತ್ತವೆ. || ೫೩ || ಜೀವಿಯು ತನ್ನ ಹಿಂದಿನ ಜನ್ಮಗಳ ಪಾಪ-ಪುಣ್ಯಮಯ ಸಂಸ್ಕಾರಗಳನುಸಾರವಾಗಿ ಸ್ಥೂಲ ಮತ್ತು ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಶರೀರಗಳನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ಅದರ ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಹಾಗೂ ಪ್ರಬಲ ವಾಸನೆಗಳು ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಅವನಿಗೆ ತಾಯಿಯಂತೆ (ಸ್ವರೂಪವನ್ನು) ಮಾಡುತ್ತವೆ. ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ತಂದೆಯಂತೆ (ಪುರುಷರೂಪವನ್ನು) ಮಾಡುತ್ತವೆ. || ೫೪ || ಪ್ರಕೃತಿಯ ಸಂಸರ್ಗ ಉಂಟಾದ್ದರಿಂದಲೇ ಪುರುಷನು ತನ್ನ ವಾಸ್ತವಿಕ ಸ್ವರೂಪಕ್ಕಿಂತ ವಿಪರೀತವಾದ ಲಿಂಗಶರೀರವೇ ತಾನೆಂದು ತಿಳಿದು ಕೊಳ್ಳುವನು. ಈ ವಿರುದ್ಧವಾದ ಬುದ್ಧಿಯು ಭಗವಂತನ ಭಜನೆಯಿಂದ ಬೇಗನೇ ಹೊರಟುಹೋಗುವುದು. || ೫೫ ||

ಎಲೈ ದೇವತೆಗಳರಾ! ನಮಗೆ ತಿಳಿದೇ ಇರುವಂತೆ ಈ ಅಜಾ ಮಿಳು ದೊಡ್ಡ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞನಾಗಿದ್ದನು. ಹೀಲ, ಸದ್ಗುಣ, ಸದಾಚಾರಗಳ ನಿಧಿಯಾಗಿದ್ದನು. ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯೂ, ವಿನಯಿಯೂ, ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನೂ, ಸತ್ಯನಿಷ್ಠನೂ, ಮಂತ್ರಜ್ಞನೂ, ಪವಿತ್ರಾತ್ಮನೂ ಆಗಿದ್ದನು. || ೫೬ || ಇವನು ಗುರುಗಳ, ಅಗ್ನಿಯ, ಅತಿಥಿಗಳ, ಹಿರಿಯರ ಸೇವೆ ಮಾಡಿದ್ದನು. ಅಹಂಕಾರವಾದರೋ ಇವನಲ್ಲಿ ಇರಲೇ ಇಲ್ಲ.

ಗುರ್ವಗ್ಗುತಿಥಿವೃದ್ಧಾಸಾಂ ಶುಶ್ರುಷುರ್ನಿರಹಂಕೃತಃ |
ಸರ್ವಭೂತಸುಹೃತ್ಸಾಧುರ್ಮಿತವಾಗನಸೂಯಿಕಃ |

|| ೫೭ ||

ವಿಕದಾಸೌ ವನಂ ಯಾತಃ ಪಿತೃಸಂದೇಶಕೃದ್ವಿಷಃ |
ಆದಾಯ ತತ ಆವೃತ್ತಃ ಫಲಪೃಷ್ಠಸಮಿತ್ಕುಶಾನ್ |

|| ೫೮ ||

ದದರ್ಶ ಕಾಮಿನಂ ಕಂಚಿಚ್ಛೂದ್ರಂ ಸಹ ಭುಜಿಷ್ಯಯಾ |
ಪಿತ್ವಾ ಚ ಮಧು ಮೈರೇಯಂ ಮದಾಘೋಣತಸೇತ್ರಯಾ |

|| ೫೯ ||

ಮತ್ತಯಾ ವಿಶ್ವಥನ್ನೀವ್ಯಾ ವ್ಯಪೇತಂ ನಿವಪತ್ರಪಮ್ |
ಕ್ರೀಡಂತಮನು ಗಾಯಂತಂ ಹಸಂತಮನಯಾಂಕಿಕೇ |

|| ೬೦ ||

ದೃಷ್ಟ್ವಾ ತಾಂ ಕಾಮಲಿಪ್ತೇನ ಬಾಹುನಾ ಪುರಂಭಿತಾಮ್ |
ಜಗಾಮ ಹೃಚ್ಛಯವಸಂ ಸಹಸ್ಯವ ನಿಮೋಹಿತಃ |

|| ೬೧ ||

ಸ್ತಂಭಯನ್ನಾತ್ಮನಾಽಽತ್ಮಾನಂ ಯಾವತ್ತ್ವಂ ಯಥಾಪ್ರಕಮ್ |
ನ ಶಶಾಕ ಸಮಾಧಾತುಂ ಮನೋ ಮದನವೇಷಿತಮ್ |

|| ೬೨ ||

ತನ್ನಿಮಿತ್ರಕೃರವ್ಯಾಜಗ್ರಹಗ್ರಸ್ತೋ ವಿಚೇತನಃ |
ತಾಮೇವ ಮನಸಾ ಧ್ಯಾಯನ್ ಸ್ವಧರ್ಮಾದ್ವಿರಲಾಮ ಹ |

|| ೬೩ ||

ತಾಮೇವ ತೋಷಯಾಮಾಸ ಪಿತ್ತೇಕಾರ್ಥೇನ ಯಾಮತಾ |
ಗ್ರಾಮೈರ್ಮನೋರಮೈಃ ಕಾಮೈಃ ಪ್ರಸೀದೇತ ಯಥಾ ತಥಾ |

|| ೬೪ ||

ವಿಪ್ರಾಂ ಸ್ವಭಾರ್ಯಾಮಪೌಠಾಂ ಕುಲೇ ಮಹತಿಲಂಭಿತಾಮ್ |
ವಿಸಸರ್ಜಾಚಿರಾತ್ಪಾಪಃ ಸ್ವೈರಿಕ್ವಾಪಾಂಗವಿದೃಧಿಃ |

|| ೬೫ ||

ಯತ್ಪ್ರಾಪ್ತೋಪನಿನ್ನೇ ನ್ಯಾಯತೋಽನ್ಯಾಯತೋ ಧನಮ್ |
ಬಭಾರಾಶ್ಚಾಃ ಕುಟುಂಬಿನ್ಯಾಃ ಕುಟುಂಬಂ ಮಂದಧೀರಯಮ್ |

|| ೬೬ ||

ಯದೌ ಶಾಸ್ತ್ರಮುಲ್ಲಂಘ್ಯ ಸ್ವೈರೇಕಾರ್ಯಾರ್ಯಗರ್ಹಿತಃ |
ಅವರ್ತತ ಚಿರಂ ಕಾಲಮಭಾಯುರಶುಚಿರ್ಮರಾತ್ |

|| ೬೭ ||

ಎಲ್ಲ ಪಾಪಗಳಿಗೂ ಹಿತವಾಗಿ ಒಯಿಸುತ್ತಾ, ಉಪಕಾರ ಮಾಡುತ್ತಾ, ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇಷ್ಟನ್ನೇ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಯಾರು ದೋಷಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿ ಅಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. || ೫೭ || ಒಂದು ದಿನ ಈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ತನ್ನ ಶಂಖೆಯ ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆ ಕಾಡಿಗೆ ಹೋಗಿ ಫಲ-ಫಲಪ್ರಪ್ತ, ಸಮಿಧ, ವರ್ಚಗಳನ್ನೂ ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಮನೆಗೆ ಹಿಂದಿರುಗುತ್ತಿದ್ದನು. || ೫೮ || ಮರಳಿ ಬರುತ್ತಿರುವಾಗ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಭ್ರಷ್ಟನಾದ ವೃಷಲನು ಅಕ್ಕಿ-ಕಾಮಿಯೂ, ನಿರ್ಲಿಪ್ತನೂ ಆಗಿ ಹೆಂಡವನ್ನು ಕುಡಿದು ವೇಶ್ಯೆಯೊಂದಿಗೆ ಮಿಲರಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ವೇಶ್ಯೆಯೂ ಮದ್ಯ ಕುಡಿದು ಉಸ್ತುತೆ ಇಗ್ನಿ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ತಿರುಗಿಸುತ್ತಾ, ಅರ್ಧ ಸ್ವಸ್ತಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದಳು. ಆ ಕೂಡಲೇ ಆ ವೇಶ್ಯೆಯೊಂದಿಗೆ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ನಗುತ್ತಾ ಹಾಡುತ್ತಾ, ನಾನಾ ಬಗೆಯ ಕುಚೇಷ್ಟೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಅವಳನ್ನು ಸಂತೋಷ ಪಡಿಸುತ್ತಿದ್ದನು || ೫೯-೬೦ || ಓ ಪುಣ್ಯಾತ್ಮರೀ! ಆ ಕೂಡಲೇ ಛುಲಗಲಿಗೆ ಕಾಮೋದ್ದೀಪಕವಾದ ಅಂಗರಾಗವನ್ನು ಬಳಿದು ಕೊಂಡು ಅವುಗಳಿಂದ ಆ ಕುಲಟಿಯನ್ನು ಅಲಿಂಗಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಅಜಾಮಿಳನು ಅವರನ್ನು ನೋಡಿ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಅವನ ಮನಸ್ಸು ಮೋಹಗೊಂಡು ಕಾಮವರವರನಾಗಿಬಿಟ್ಟನು. || ೬೧ || ಅಜಾಮಿಳನು ತನ್ನ ಧರ್ಮ, ಜ್ಞಾನಕ್ಕನುಸಾರ ತನ್ನ ಕಾಮವರವರವಾದ ಮನಸ್ಸನ್ನು ತಡೆಯಲು ಏತಳ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದನು. ಆದರೆ ಸರ್ವತ್ರ ಸರ್ವಪ್ರಯತ್ನವಾದರೂ ಅವನು ಮನಸ್ಸನ್ನು ಹರೋ ಬಗೆ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಲು ಅಸಮರ್ಥನಾದನು. || ೬೨ || ಆ ವೇಶ್ಯೆಯನ್ನು ನಿಮಿತ್ತವಾಗಿಸಿ ಕಾಮಪಿಶಾಚಿಯು ಅಜಾಮಿಳನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸಿಬಿಟ್ಟಿತು. ಇವನ ಸದಾಚಾರ ಮತ್ತು ಶಾಸ್ತ್ರ ಜ್ಞಾನವು ಕರಗಿ ಕೋಯಿತು. ಈಗ ಇವನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲೇ ಆ ವೇಶ್ಯೆಯನ್ನು ಚಿಂತಿಸುತ್ತಾ ತನ್ನ ಧರ್ಮದಿಂದ ವಿಮುಖನಾಗಿ ಬಿಟ್ಟನು. || ೬೩ || ಅಜಾಮಿಳನು ಆಕೆಯನ್ನು ಸಂತೋಷಪಡಿಸಲಿಕ್ಕಾಗಿ ಅತಿ ಸುಂದರವಾದ ಮಸ್ತ-ಒಡವೆಗಳನ್ನು ತಂದು ಕೊಡತೊಡಗಿದನು. ತನ್ನ ಶಂಖೆಯ ಎಲ್ಲ ಸಂಪತ್ತನ್ನೂ ವೆಚ್ಚಮಾಡಿ ಆ ಕುಲಟಿಯನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿಸಿದನು. ಅವಳು ಯಾವುದರಿಂದ ಪ್ರಸನ್ನವಾಗಿರುವಳೋ ಅದೇ ರೀತಿಯು ಚೇಷ್ಟೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. || ೬೪ || ಆ ಸ್ವೇಚ್ಛಾಚಾರಿ ಲೇವು ಕಡೆಗಣ್ಣು ನೋಟದಿಂದ ಇವನು ಸೂರೆಗೊಂಡಿದ್ದನು. ಅದರಿಂದ ಕುಲೀನೆಯೂ, ತರುಣಿಯೂ ಅದ ತನ್ನ ವಿವಾಹಿತ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಪತ್ನಿಯನ್ನು ತೊರೆದುಬಿಟ್ಟನು. ಇನ್ನು ಈತನ ಪಾಪಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲಿ ವಿನು ಒಂದು ? || ೬೫ || ಮುಷ್ಣುಬದ್ಧಿಯಾದ ಇವನು ನ್ಯಾಯದಿಂದಿರಲೇ ಅನ್ಯಾಯದಿಂದಿರಲೇ, ಹೇಗಾದರೂ ಸಿಕ್ಕಿದಲ್ಲಿಂದ ಹಣವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುತ್ತಾ ಆ ವೇಶ್ಯೆಯ ದೊಡ್ಡ ಕುಟುಂಬವನ್ನು ಸಾಕುವುದರಲ್ಲೇ ಆಸಕ್ತನಾದನು. || ೬೬ || ಈ ಪಾಪಿಯು ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಾನವನ್ನು ಮೀರಿ ಸ್ವೇಚ್ಛಾಚಾರಿಯಾಗಿ ನಡೆದು ಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ ಇವನು ಸತ್ತುಹೋದಿಂದ ನಿಂದಿತನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಇವನು ಅನೇಕ ದಿನಗಳವರೆಗೆ ವೇಶ್ಯೆಯ ಮಲಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾದ, ಅಪವಿತ್ರವಾದ ಅನ್ನದಿಂದ ತನ್ನ ಜೀವನವನ್ನು ಕಳೆದನು. ಹೀಗೆ ಇವನ ಇಡೀ ಜೀವನವೇ ಪಾಪಮಯವಾಗಿದೆ. || ೬೭ ||

ತತ ಏನಂ ದಂಡಪಾಣೇಃ ಸಕಾಶಂ ಕೃತಕಲ್ಪಿಷಮ್ |
ನೇಷ್ಯಾಮೋಽಕೃತನಿರ್ವೇಶಂ ಯತ್ರ ದಂಡೇನ ಶುದ್ಧತಿ
|| ೬೮ ||

ಇವನು ಇಂದಿನವರೆಗೆ ತನ್ನ ಪಾಪಗಳಿಗೆ ಯಾವ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ
ವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಈಗ ನಾವು ಈ ಪಾಪಿಯನ್ನು
ದಂಡಪಾಣಿಯಾದ ಭಗವಾನ್ ಯಮರಾಜನ ಬಳಿಗೆ ಕೊಂಡು
ಹೋಗುವೆವು. ಅಲ್ಲಿ ಇವನು ತನ್ನ ಪಾಪಗಳನ್ನು ಭೋಗಿಸಿ ಶುದ್ಧ
ನಾಗಿ ಹೋಗುವನು. || ೬೮ ||

ಮೊದಲನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿಯಿತು. || ೧ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತೇ ಮಹಾಪ್ರದರ್ಶನೇ ಶಾರದಾಹರ್ಮ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ ಪಶ್ಚಸ್ತಂಧೇ
ಅಜಾಮಿಲೋಪಾಖ್ಯಾನೇ ಪ್ರಥಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ || ೧ ||

ಎರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

ವಿಷ್ಣುದೂತರಿಂದ ಭಾಗವತ ಧರ್ಮದ ನಿರೂಪಣೆ ಮತ್ತು
ಅಜಾಮಿಲನು ಪರಂಧಾಮವನ್ನು ಹೊಂದಿದುದು

ಶ್ರೀಶುಕ ಉವಾಚ

ಏವಂ ತೇ ಭಗವದ್ಗುತಾ ಯಮದೂತಾಭಿಭಾಷಿತಮ್ |
ಉಪಧಾರ್ಯಾಥ ತಾನ್ರಾಜಸ್ವತ್ಯಾಹುರ್ನಯೋಽವಿದಾಃ
|| ೧ ||

ವಿಷ್ಣುದೂತಾ ಉವಾಚ

ಅಹೋ ಕಪ್ಪ ಧರ್ಮದೃಶಾಮಧರ್ಮಃ ಸ್ವಶತೇ ಸ್ಥನಾಮ್ |
ಯತ್ರಾ ದಂಧೈಃಪ್ರಪಾಪೇಷು ದಂಡೋ ಯೈರ್ಧಿಯತೇ ವೃಥಾ
|| ೨ ||

ಪ್ರಜಾಸಾಂ ಪಿತರೋ ಯೇ ಚ ತಾಸ್ಮಾರಃ ಸಾಧವಃ ಸಮಾಃ |
ಯದಿ ಸ್ವಾತ್ತೇಷು ವೈಷಮ್ಯಂ ಕಂ ಯಾಂತಿ ಶರಣಂ ಪ್ರಜಾಃ
|| ೩ ||

ಯದ್ಯದಾಚರತಿ ಶ್ರೇಯಾನಿತರಸ್ತತ್ತದೀಹತೇ |
ಸ ಯತ್ಪ್ರಮಾಣಮ್ ಕುರುತೇ ಲೋಕಸ್ತದನುವರ್ತತೇ
|| ೪ ||

ಯಸ್ಯಾಂಕೇ ಶಿರ ಆಧಾಯ ಲೋಕಃ ಸ್ವಪಿತಿ ನಿರ್ವೃತಃ |
ಸ್ವಯಂ ಧರ್ಮಮಧರ್ಮಂ ವಾ ನ ಹಿ ವೇದ ಯಥಾ ಪಠಾಃ
|| ೫ ||

ಸ ಕಥಂ ನೃಪಿತಾತ್ಮಾನಂ ಕೃತಮೈತ್ರಮಚೇತನಮ್ |
ವಿಶ್ರಂಭಣೇಯೋ ಭೂತಾಸಾಂ ಸಘ್ನೋ ದ್ರೋಗುಮಹತಿ
|| ೬ ||

ಶ್ರೀಶುಕಮುನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಪರೀಕ್ಷಿತ ರಾಜೇಂದ್ರನೇ
ನೀತಿನಿರ್ವಹಣೆ, ಧರ್ಮದ ಮರ್ಮವನ್ನು ಬಲ್ಲವರೂ ಆದ
ಭಗವಂತನ ಪಾರ್ಶ್ವದರು ಯಮದೂತರ ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ
ಅವರಲ್ಲಿ ಇಂತೆಂದರು - || ೧ ||

ಭಗವಂತನ ಪಾರ್ಶ್ವದರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಎಲೈ ಯಮ
ದೂತರೇ! ಆಹಾ! ಎಂತಹ ಆಶ್ಚರ್ಯದ ಮತ್ತು ಪೀಡದ
ಮಾತಾಗಿದೆ ಧರ್ಮಜ್ಞರ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಅಧರ್ಮವು ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತಿ
ದೆಯಲ್ಲ! ಏಕೆಂದರೆ, ಅಲ್ಲಿ ನಿರಪರಾಧಿಗಳಾದ, ದಂಡನೆಗೆ
ಯೋಗ್ಯರಲ್ಲದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಗೂ ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ದಂಡನೆ ಕೊಡಲಾಗುತ್ತ
ದೆಲ್ಲ! || ೨ || ಪ್ರಜಾರಕ್ಷಣೂ, ಶಾಸಕನೂ, ಸಮದರ್ಶಿಯೂ,
ಪರೀಕ್ಷಾಕಾರಿಯೂ ಆದವರೇ ಪ್ರಜೆಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ, ವಿಷ
ಮತೆಯ ವ್ಯವಹಾರ ಮಾಡತೊಡಗಿದರೆ ಮತ್ತೆ ಪ್ರಜೆಯು ಯಾರ
ಮೊರೆ ಹೋಗಬೇಕು ? || ೩ || ಸತ್ಪುರುಷರು ಆಚರಿಸಿದಂತೆಯೇ
ಸಾಧಾರಣ ಜನರು ಆನುಸರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸಜ್ಜನರು ತಮ್ಮ ಆಚ
ರಣೆಯ ಮೂಲಕ ಯಾವುದನ್ನು ಪ್ರಮಾಣೀಕರಿಸುತ್ತಾರೋ,
ಉಳಿದ ಜನರು ಅದನ್ನೇ ಅನುಕರಣಮಾಡತೊಡಗುವರು. || ೪ ||

ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರು ಪತನಗಳಂತೆ ಧರ್ಮ-ಅಧರ್ಮಗಳ ಸ್ವರೂಪ
ವನ್ನು ಅರಿಯದೆ ಯಾರೋ ಸತ್ಪುರುಷರ ಮೇಲೆ ವಿಶ್ವಾಸವಿಟ್ಟು
ಅವರ ತೊಡೆಯಲ್ಲಿ ಶರಣವನ್ನಿಟ್ಟು ನಿರ್ಭಯರಾಗಿ ನಿಶ್ಚಿಂತರಾಗಿ
ಮಲಗಿದಿರುತ್ತಾರೆ. || ೫ || ಅಂತಹ ದಯಾಳುಗಳಾದ ಸತ್ಪುರು
ಷರೇ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಆತ್ಮತೆ ವಿಶ್ವಾಸಪಾತ್ರರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಮೈತ್ರೀ
ಧಾವದಿಂದ ತಮ್ಮ ಹಿತೈಷಿಗಳೆಂದು ತಿಳಿದು ಆತ್ಮಸಮರ್ಪಣೆ
ಮಾಡಿರುವ ಆ ಅಜ್ಞಾನಿ ಜೀವರೊಂದಿಗೆ ಸಜ್ಜನರು ಹೇಗೆ
ವಿಶ್ವಾಸಘಾತ ಮಾಡಬಲ್ಲರು ? || ೬ ||

ಅಯಂ ಹಿ ಕೃತನಿರ್ವೇಶೋ ಜನ್ಮ ಕೋಟ್ಯಂಹಸಾಮಪಿ |
ಯದ್ವಾಜಹಾರ ವಿವಶೋ ನಾಮ ಸ್ವ್ವಯನಂ ಪರೇಃ || ೭ ||

ವಿತೇನೈವ ಹೃಷೋನೋಽಸ್ಯ ಕೃತಂ ಸ್ವಾದಭಸಿಷ್ಯತಮ್ |
ಯದಾ ನಾರಾಯಣಾಯೇತಿ ಜಗಾದ ಚತುರ್ದಶಮ್ || ೮ ||

ಸ್ತೇನಃ ಸುರಾಪೋ ಮಿತ್ರಧುಗ್ ಬ್ರಹ್ಮಹಾ ಗುರುತಲ್ಪಗಃ |
ಸ್ಮಿರಾಜಪಿತೃಗೋಹಂತಾ ಯೇ ಚ ಪಾತಕನೋಽಪರೇ || ೯ ||

ಸರ್ವೇನಾಮಪ್ಯಭವತಾಮಿದಮೇವ ಸುನಿಷ್ಯತಮ್ |
ನಾಮವ್ಯಾಹರಣಂ ವಿಜ್ಞೋರ್ಯತಸ್ತದ್ವಿಷಯಾ ಮುಃ || ೧೦ ||

ನ ನಿಷ್ಯತ್ಯೈರುನಿತ್ಯೈರ್ಬ್ರಹ್ಮವಾದಿಭಿ-
ಸ್ತಥಾ ವಿಶುದ್ಧತ್ವಭವಾನ್ ಪ್ರತಾದಿಭಿಃ |
ಯಥಾ ಹರೇರ್ನಾಮಪದೈರುದಾಹೃತ್ಯ-
ಸ್ತದುತ್ತಮೋಕ್ತಗುಣೋಪಲಂಭಕಮ್ || ೧೧ ||

ನೈಕಾಂತಿಕಂ ತದ್ವಿ ಕೃತೇಽಪಿ ನಿಷ್ಯತೇ
ಮನಃ ಪುನರ್ಭಾವತಿ ಚೇದಪತ್ತಥಃ |
ತತ್ಕರ್ಮನಿರ್ತಾರಮುಭೇಪ್ಸುತಾಂ ಹರೇ-
ಗುಣಾನುವಾದಃ ಖಲು ಸತ್ತಭಾವನಃ || ೧೨ ||

ಎಶೈ ಯಮದೂತಕೇ ! ಈ ಅಜಾಮೀನು ಕೋಟಿ-ಕೋಟಿ ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ್ದ ಪಾಪಗಳಿಗೂ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವನು. ಏಕೆಂದರೆ, ಬೇರಾವುದೋ ವ್ಯಾಮೋಹದಿಂದಲೇ ಆದರೂ ಇವನು ಶ್ರೀಹರಿಯ ಪರಮ ಕರ್ಯಾಮಯವಾದ ಮೋಕ್ಷಪ್ರವಾದ ನಾಮವನ್ನು ಉಚ್ಚರಿಸಿರುವನು. || ೭ || ಇವನು 'ನಾರಾಯಣ' ಎಂಬ ಈ ನಾಲ್ಕು ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಉಚ್ಚರಿಸುವುದರಿಂದಲೇ ಈ ಪಾಪಿಯ ಎಲ್ಲ ಪಾಪಗಳ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವು ಆಗಿಹೋಯಿತು. || ೮ || ಕಳ್ಳನಿರಲೇ, ಹೆಂಡ ಕುಡುಕನಿರಲೇ, ಮಿತ್ರದ್ರೋಹಿಯಾಗಿರಲೇ, ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾ ಪಾತಕಿಯಾಗಿರಲೇ, ಗುರುಪಕ್ಷಿಣಾಮಿಯಾಗಿರಲೇ, ಸ್ತ್ರೀಹತ್ಯೆ, ರಾಜಹತ್ಯೆ, ಪಿತೃಹತ್ಯೆ, ಗೋಹತ್ಯೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದವನಾಗಿರಲೇ, ಬೇಕಾದರೆ ಎಷ್ಟೇ ದೊಡ್ಡ ಪಾಪಿಯಾಗಲೇ, ಎಲ್ಲ ಪಾಪಗಳಿಗೂ ಭಗವಂತನ ನಾಮವುಳ್ಳ ನಾಮವನ್ನು ಉಚ್ಚರಿಸುವುದೇ ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವು. * ಏಕೆಂದರೆ, ಭಗವನ್ನಾಮಗಳನ್ನು ಉಚ್ಚರಿಸುವುದರಿಂದ ಮನುಷ್ಯನ ಬುದ್ಧಿಯು ಭಗವಂತನ ಗುಣ ಲೀಲೆ ಸ್ವರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ರಮಿಸಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ ಹಾಗೂ ಸ್ವಯಂ ಭಗವಂತನ ಕುರಿತು ಅತ್ಯೀಯತ ಒಲವಾಗುತ್ತದೆ. || ೯ || ೧೦ || ದೊಡ್ಡ-ದೊಡ್ಡ ಬ್ರಹ್ಮವಾದಿ ಖುಷಿಗೂ ಪಾಪಗಳ ಪರಿಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ಕೃತ್ಯ, ಖಂಡಾಯಣ ಮುಂತಾದ ಅನೇಕ ಷಡ್‌ಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಭಗವಂತನ ನಾಮಗಳನ್ನು ಬೋಧ-ತನ ನಾಮಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಪದಗಳನ್ನು ** ಉಚ್ಚರಿಸುವುದರಿಂದ ಆ ಪಾಪಗಳು ಎಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ನಿರ್ಮೂಲವಾಗುವವೋ ಅಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಆ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಗಳಿಂದ ಅವು ನಿರ್ಮೂಲವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ, ಭಗವಂತನ ನಾಮಗಳು ಮೂರ್ತಿಕೀರ್ತಿ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಗುಣಗಳ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಮಾಡಿಸುತ್ತವೆ. || ೧೧ || ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವನ್ನು ಮಾಡಿ ಕೊಂಡ ಒಳಿಕ್ಕವೂ ಮನುಷ್ಯ ಮತ್ತೆ ದುರ್ಮಾರ್ಗದ ಕಡೆಗೆ ಓಡುವುದಾದರೆ ಅದು ಹೇಗೆ ಪೂರ್ಣ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವಾಗ ಒಲ್ಲದು ? ಆಮದರಿಂದ ಪಾಪಗಳು ಒಡಕುತ ನಾಶಹೊಂದುವಂತಹ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ಒಂದುಕೆ ಇರುವವನು ಶ್ರೀಭಗವಂತನ ಗುಣಗಳನ್ನು ಗಾನ ಮಾಡಬೇಕು. ಆದರಿಂದ ಚಿತ್ತವು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಶುದ್ಧವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ. || ೧೨ ||

* ಈ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ 'ನಾಮ-ವ್ಯಾಹರಣ' ಎಂದರೆ ಅರ್ಥ ನಾಮೋಚ್ಚಾರಣೆ ಮಾಡುವುದು. ಭಗವಾನ್ ಕೃತ್ಯವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. "ಯದ್ ಗೋವಿಂದೇತಿ ಚುಕ್ಕೋಶ ಕೃತ್ಯಾ ಮಂ ದೂರಯಾಸಾಮ್ | ಖುಗಮೇತತ್ ಪ್ರವೃತ್ತಂ ಮೇ ಹೃದಯಾನ್ವಾಪಾರ್ಥತಿ ||" ನಾನು ದೂರ ಇರುವುದರಿಂದ ವೈಶದಿಯು ಜೋರಾಗಿ 'ಗೋವಿಂದ-ಗೋವಿಂದ' ಹೀಗೆ ಕರಣಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಮಾಡಿ ಕೃತ್ಯವನ್ನು ಕರೆಮನು. ಆ ಖುಗವು ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಬೆಳೆಯಿತು ಮತ್ತು ನನ್ನ ಹೃದಯದಿಂದ ಅದರ ಫಲವು ಒಂದು ಕ್ಷಣವಾದರೂ ತೋರುತ್ತದೆ.

** 'ನಾಮಪದ್ಯ' ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಇತಿಹಾಸ - ಭಗವಂತನ ಕೀರ್ತಿ ನಾಮ ರಾಮ-ರಾಮ, 'ಕೃತ್ಯ-ಕೃತ್ಯ' 'ನಾರಾಯಣ-ನಾರಾಯಣ' ಇವು ಅಂತಹವಾದ ಶುದ್ಧಿಗಾಗಿ - ಪಾಪಗಳ ನಿವೃತ್ತಿಗಾಗಿ ಇವು 'ಕುಮ-ಕುಮ' ಮುಂತಾದ ಕ್ರಿಯಾವದಗಳನ್ನು ಮೊದಲನೆಯ ಅವಶ್ಯಕತೆಯೇ ಇಲ್ಲ. ಭಗವಂತನಿಗೆ ಅನೇಕ ನಾಮಗಳಿವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದನ್ನು ಬೇಕಾದರೂ ಸಂಕೀರ್ತನ ಮಾಡಬಹುದು. ಒಂದನ್ನು ಕೊಂಡಾಡಿದರೆ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಕೊಂಡಾಡಿದಂತೆ - ಒಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯದಿಂದ ನಾಮವ ಹೇಳಿ ಒಡಮಾಡುವ ಪ್ರಯೋಗವಾಗಿದೆ. ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಎಲ್ಲ ನಾಮಗಳನ್ನು ಉಚ್ಚರಿಸಬೇಕೆಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಿಂದ ಅಲ್ಲ ಏಕೆಂದರೆ, ಭಗವಂತನ ನಾಮಗಳು ಅನಂತವಾಗಿವೆ. ಎಲ್ಲ ನಾಮಗಳನ್ನು ಉಚ್ಚರಿಸಲೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಇವು ತೀತಮರ್ಯ - ಭಗವಂತನ ಒಂದು ನಾಮವನ್ನು ಉಚ್ಚರಿಸುವುದರಿಂದ ಎಲ್ಲ ಪಾಪಗಳ ನಿವೃತ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಪೂರ್ಣವಿಶ್ವಾಸವಿರುವವನು ಮತ್ತು ಇಮೋಕ್ಷಾರದ ಸಂತರವು ಪಾಪಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಅವರ ಅನುಭವ ಉಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಅಥೈನಂ ಮಾಪನಯತ ಕೃತಾಶೇಷಾಘನಿಷ್ಠತಮಾ |
ಯದಸೌ ಭಗವನ್ನಾಮ ಮ್ರಿಯಮೋಃ ಸಮಗ್ರಹೀತ್ || ೧೩ ||

ಸಾಂಕೇತ್ಯಂ ಪಾರಿಹಾಸ್ಯಂ ವಾ ಸ್ತೋಫಂ ಹೇಲಸಮೇವ ವಾ |
ವೈಕುಂಠನಾಮಗ್ರಹಣಮತೇಷಾಘಹರಂ ವಿಮುಃ || ೧೪ ||

ಪತಿತಃ ಸ್ವಲಿತೋ ಭಗ್ನಃ ಸಂದಪ್ತುರಪ್ತ ಆಹತಃ |
ಹರಿರಿತ್ಯವಶೇನಾಹ ಪುಮಾನ್ನಾಹತಿ ಯಾತನಾಮ್ || ೧೫ ||

ಗುರೂಣಾಂ ಚ ಲಘೂಣಾಂ ಚ ಗುರೂಣೆ ಚ ಲಘೂಣಿ ಚ |
ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಾನಿ ಪಾಪಾನಾಂ ಚಾತ್ಮೋಕ್ತಾನಿ ಮಹರ್ಷಿಭಿಃ || ೧೬ ||

ತೈಸ್ತಾನ್ಯಥಾನಿ ಪೂಯಂತೇ ತಪೋದಾನಜಪಾದಿಭಿಃ |
ನಾಥರ್ಮಜಂ ತದ್ವಿದಯಂ ತದಪೀಶಾಂಘ್ರಸೇವಯಾ || ೧೭ ||

ಅಜ್ಞಾನಾದಥವಾ ಜ್ಞಾನಾದುತ್ತಮಶ್ಲೋಕನಾಮ ಯತ್ |
ಸಂಕೀರ್ತಿತಮುಘಂ ಪುಂಸೋ ದಹೇದೇಧೋ ಯಥಾನಲಾ || ೧೮ ||

ಯಥಾಗದಂ ವೀರ್ಯತಮಮುಪಯುಕ್ತಂ ಯದ್ವಚ್ಛಯಾ |
ಅಜಾನತೋಽಪ್ಯಾತ್ಮಗುಣಂ ಕುರ್ಯಾನ್ಮತೋಽಪ್ಯದಾಹೃತಃ || ೧೯ ||

ಶ್ರೀಶುಕ ಉವಾಚ

ತ ವಿವಂ ಸುವಿನಿರ್ಗೇಯ ಧರ್ಮಂ ಭಾಗವತಂ ನೃಪ |
ತಂ ಯಾಮ್ನಪಾಶಾನ್ನಿರ್ಮುಚ್ಛ ವಿಪ್ರಂ ಮೃತ್ಯೋರಮೂಮುಚ್ಛ || ೨೦ ||

ಇತಿ ಪ್ರತ್ಯುದಿತಾ ಯಾಮ್ನಾ ದೂತಾ ಯಾತ್ವಾಯಮಾಂಶಿಕೇ |
ಯಮರಾಜ್ಞೇ ಯಥಾ ಸರ್ವಮಾಚಚಕ್ಷುರರಿಂದಮ || ೨೧ ||

ಅದ್ವರಿಂದ ಯಮದೂತರೇ ! ನೀವು ಅಜಾಮಿಳನನ್ನು ಒಯ್ಯಿ
ದೇಡಿರಿ. ಇವನು ಎಲ್ಲ ಪಾಪಗಳ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿ
ರುವನು. ವಿಕೇಂದರೆ, ಇವನು ಸಾಯುವಾಗ* ಭಗವಂತನ ನಾಮ
ವನ್ನು ಉಚ್ಛರಿಸುವನು. || ೧೩ ||

ಸಾಂಕೇತಿಕಾಗಲೀ (ಯಾವುದೇ ದೇರೆ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಿಂದ),
ಪರಿಹಾಸ್ಯಕ್ಕಾಗಲೀ, ರಾಗದ ಆಲಾಪನೆಯಾಗಲೀ, ಯಾರ
ನ್ನಾದರೂ ಅಣಕಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಲೀ, ಯಾರಾದರೂ ಭಗವಂತನ
ನಾಮವನ್ನು ಉಚ್ಛರಿಸಿದರೆ ಅವನ ಎಲ್ಲ ಪಾಪಗಳು ನಾಶವಾಗುತ್ತವೆ
ಎಂದು ದೊಡ್ಡ-ದೊಡ್ಡ ಮಹಾತ್ಮರು ಇದನ್ನು ತಿಳಿದಿರುತ್ತಾರೆ.
|| ೧೪ || ಬೀಳುವಾಗ, ಕಾಲುಜಾರಿ ಮುಗ್ಧರಾಗ, ಅಂಗಗಳು
ಮುರಿದುಹೋದಾಗ, ಹಾವು ಕಡಿದಾಗ, ಬೆಂಕಿಯಿಂದ ಸುಟ್ಟಾಗ,
ಎತ್ತು ಬಿದ್ದಾಗ, ಪರವಶತೆಯಿಂದ ಮನುಷ್ಯನು 'ಹರಿ-ಹರಿ'
ಎಂದು ಹೇಳಿ ಭಗವಂತನ ನಾಮವನ್ನು ಉಚ್ಛರಿಸುವವನು ಯಮ
ಯಾತನೆಗೆ ಪಾತ್ರನಾಗುವುದಿಲ್ಲ. || ೧೫ || ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಪಾಪದ
ವೈರೂಪವನ್ನು ಪರಿಶೀಲನೆಮಾಡಿ ದೊಡ್ಡ ಪಾಪಗಳಿಗೆ ದೊಡ್ಡ
ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವನ್ನು ಚಿಕ್ಕ ಪಾಪಗಳಿಗೆ ಚಿಕ್ಕ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವನ್ನೂ ವಿಧಿ
ಸಿದ್ದಾರೆ. || ೧೬ || ತಪಸ್ಸು, ದಾನ, ಜಪ ಮುಂತಾದ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿ
ತ್ತಗಳ ಮೂಲಕ ಆ ಪಾಪಗಳು ನಾಶವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತವೆ ಎಂಬ
ದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವೇ ಇಲ್ಲ. ಆದರೆ ಆ ಪಾಪಗಳಿಂದ ಮಲಿನವಾದ
ಹೃದಯವು ಶುದ್ಧವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಭಗವಂತನ ಚರಣಗಳ
ಸೇವೆಯಿಂದ ಆದೂ ಕೂಡ ಶುದ್ಧವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ. || ೧೭ ||
ಯಮದೂತರೇ ! ತಿಳಿದೋ, ತಿಳಿಯದೆಯೋ ಕಟ್ಟಿಗೆಗೆ ಬೆಂಕಿ
ತಗುಲಿದರೆ ಅದನ್ನು ಸುಟ್ಟು ಒಡಿದಿಮಾಡುವಂತೆಯೇ, ತಿಳಿದೋ,
ತಿಳಿಯದೆಯೋ ಭಗವಂತನ ನಾಮಸಂಕೀರ್ತನ ಮಾಡುವುದ
ರಿಂದ ಮನುಷ್ಯನ ಎಲ್ಲ ಪಾಪಗಳು ಭಸ್ಮವಾಗಿ ಹೋಗುವುವು.
|| ೧೮ || ಮಹಾಶಕ್ತಿಕಾಲಿಯಾದ ಅಮೃತವನ್ನು ಅದರ ಗುಣ-
ವೀರ್ಯ ತಿಳಿಯದೆಯೇ ಯಾರಾದರೂ ಕುಡಿದರೆ ಅವನನ್ನು
ಅಮರನನ್ನಾಗಿಸುವಂತೆಯೇ, ನಾಮದ ಗುಣ-ಶಕ್ತಿ ತಿಳಿಯ
ದೆಯೇ ಉಚ್ಛರಿಸಿದರೂ ಆ ಭಗವಂತನ ನಾಮವು *ತನ್ನ
ಫಲವನ್ನು ಕೊಟ್ಟೇ ಕೊಡುವುದು. ವಸ್ತುವಿನ ಶಕ್ತಿಯು ಶ್ರದ್ಧೆಯನ್ನು
ಆಪೇಕ್ಷಿಸುವುದಿಲ್ಲ. || ೧೯ ||

ಶ್ರೀಶುಕ ಮಹಾಮುನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಎಲೈ ರಾಜನೇ !
ಹೀಗೆ ಭಗವಂತನ ಪಾರ್ಷ್ವದರು ಭಾಗವತಧರ್ಮದ ಸಮಗ್ರವಾದ
ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ತಿಳಿಸಿ, ಅಜಾಮಿಳನನ್ನು ಯಮನ ದೂತರಿಂದ
ಬಿಡಿಸಿ ಮೃತ್ಯುಮುಖದಿಂದ ಪಾರು ಮಾಡಿದರು. || ೨೦ || ಪ್ರಿಯ
ಪರೀಕ್ಷಿತ್ವನೇ ! ಪಾರ್ಷ್ವದರ ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಯಮದೂತರು
ಯಮರರ್ಮನ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ, ಅವರಿಗೆ ಇವೆಲ್ಲ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು
ಇದ್ದಂತೆಯೇ ತಿಳಿಸಿದರು. || ೨೧ ||

* ಪಾಪದ ನಿವೃತ್ತಿಗಾಗಿ ಭಗವನ್ನಾಮದ ಒಂದು ಅಂಕವು 'ರಾಮ' 'ಮಹಾ' ಎಂಬುದೇ ಸಾಕಾಗುವುದು. ಇವನಾದರೂ ನಾಮವನ್ನು
ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಉಚ್ಛರಿಸುವನು. ಸಾಯುವ ಸಮಯವೆಂದರೆ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಸಾಯುವ ಕ್ಷಣವಲ್ಲ. ವಿಕೇಂದರೆ, ಸಾಯುವ ಕ್ಷಣವು
ಕೃಚ್ಛ್ರ ಚಾಂದ್ರಾಯಣ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ ವಿಧಿ ಆಗದಾದರೂ ಹಾಗೆಯೇ ನಾಶವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬುದಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ 'ಮ್ರಿಯಮೋಃ'
ಶಬ್ದದ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಇವನಿಂದ ಯಾವುದೇ ಪಾಪಗಳಿಗಿರುವ ಕಂಠವಿಲ್ಲ. (ಮುಂದಿನ ಪುಟದಲ್ಲಿ ಎರಡನೇ ಅಡಿ ಚಿಕ್ಕಕೆ* ಇದೆ.)

ದ್ವಿಜಃ ಪಾಶಾದ್ವಿನಿರ್ಮುಕ್ತೋ ಗತಃ ಫಲಃ ಪ್ರಕೃತಿಂ ಗತಃ |

ವವಂದೇ ಶಿರಸಾ ವಿಜ್ಞೋಃ ಕಿಂಕರಾನ್ ದರ್ಶನೋತ್ತಮಃ |

|| ೨೨ ||

ಅಪಾಮಿತುಃ ಯಮದೂತಃ ಪಾಶಕಿಂಧ ಬಿರುಗಡೆಹೊಂದಿ

ವರ್ತಮಾನಾಗಿ, ಸ್ವಪ್ನಾದನು ಅವನು ವಿಷ್ಣುಕೀಕರ ದರ್ಶನ

ವಿವರ ಕಾಣುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅವನಿಗೆ ತಲೆಬಾಗಿ ವಂದಿಸಿದನು. || ೨೨ ||

* ಮೃದುವಿನ ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಶಕ್ತಿಯು - ಇನ್ನ ಮೇಲೆ ಬಂದಿ ಇಂತಹೋ, ಅಪ್ರವೇಶಿಸುವುದಾಗಿ, ಮೇಲೆ ಅಪ್ಯತಃ ಗಮನಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

ಹರಿಹರನು ಪಾಶಾದ್ವಿನಿರ್ಮುಕ್ತನು ಪ್ರಕೃತಿಃ | ಅನಿರ್ಮುಕ್ತನು ಸಂಸ್ಕೃತಃ | ವಚನಃ ೬ ಪಾದಕಃ ||

ದುಷ್ಪರಿಶ್ವನಾದವನ ಮೂಲಕ ಸ್ವರೂಪದೂ ಭಗವಾನ್ ಶಿವನಿಮ್ಮ ಪಾದಗಳನ್ನು ಕಳೆಯುತ್ತಾನೆ. ತಿಳಿದೋ, ತಿಳಿಯದೋ ಬೆಂಕಿಯನ್ನು ಮುಟ್ಟಿದರೆ ಸುಡದೆ ಇರುತ್ತದೆಯೇ ?

ಭಗವಾನ್ ನಾಮವನ್ನು ಅಚ್ಚರಿಸುವುದು ಕೇವಲ ಪಾಪಗಳನ್ನೇ ಕಳೆಯುತ್ತದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಮೇಲೆ ಮಾಡಿದೇ ಫಲವಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಧೋರಣೆ ಪ್ರಮುಖವೆಂದು ಕೂಡಿದೆ. ಏಕೆಂದರೆ, ಇದನ್ನಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ -

‘ಸಕೃದ್ವಿಶ್ವರೂಪಂ ಯೇನ ಹರಿವತ್ಪರದ್ವಯಮ್ | ಏವೈ ಹರಿವತ್ಪರದ್ವಯಮ್ |

ಯಾರು ‘ಹರಿ’ ಎಂಬ ಎರಡು ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಅಚ್ಚರಿಸಿದರೂ ‘ವಿಶ್ವ’ ಎಂಬುದು ಅವನು ಮೊಳೆಪಾತ್ಕಾರಗಳಿಗೆ ಸೊಂಟಗಟ್ಟಿ ಸಿದ್ಧನಾದಂತೆಯೇ. ಈ ಪಾಪದಿಂದ ಭಗವಾನ್ ನಾಮವು ಮೇಲ್ಮನ ಸಾಧನವೂ ಆಗಿದೆ. ಎಂಬುದು ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ. ಪೋಷ್ಕರದೊಂದಿಗೆ ಇದು ಧರ್ಮ, ಅರ್ಥ, ಕಾಮದ ಸಾಧನವೂ ಆಗಿದೆ. ಏಕೆಂದರೆ, ಅದರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮತ್ ಸಿದ್ಧರೂ ಕೂಡ ನಾಮವೇ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ - ಎಂಬ ಅನೇಕ ಪ್ರಮಾಣಗಳು ದೊರೆಯುತ್ತವೆ.

ನ ಗಂಗಾ ನ ಗಮಾಶೇತುರ್ನ ಕಾಶಃ ನ ಚ ಪೃಥ್ವಿಮ್ | ಚತ್ವಾರೈಃ ಪಾದಕಃ ಯಸ್ಯ ಹರಿವತ್ಪರದ್ವಯಮ್ ||

ಋಗ್ಯಜುರೋಽಥ ಯಜುರ್ದೇವಃ ಪಾಮನೇದೋ ಪೃಥ್ವಿಮ್ | ಅಧೀಶ್ವರೋ ಯೇನೋಽಶ್ವಂ ಹರಿವತ್ಪರದ್ವಯಮ್ ||

ಅಥಮೇಛಾದಿಭಿರ್ಯಜ್ಞೈರ್ನಕಮೇಛೈಃ | ಪದ್ಮಪ್ರಭಃ | ಯಜತಃ ತೇನ ಯೇನೋಽಶ್ವಂ ಹರಿವತ್ಪರದ್ವಯಮ್ |

ಪ್ರಾಣಪ್ರಯಾಣಪಾಠೇಯಂ ಕಂಕಾರವ್ಯಾಧಿಭೇದಮ್ | ದಾಹಶ್ಚೈವಹರಿಶ್ವರಃ | ಹರಿವತ್ಪರದ್ವಯಮ್ |

ಯಾರ ನಾಲಿಗೆಯ ಕುದಿಯಲ್ಲಿ ‘ಹರಿ’ ಎಂಬ ಇವರೂ ಅಕ್ಷರಗಳು ಬಿಟ್ಟಿವೆಯೋ, ಅವನಿಗೆ ಇನ್ನ ಗಮಾ ಸೇತುಬಂಧ ಕಾಶ ಮೆತ್ತು ಪೃಥ್ವಿ ಮುಂತಾದ ಶಿರ್ಷಸ್ಥಿತಿಗಳ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇಲ್ಲ. ಅರ್ಥಾತ್ - ಅವನು ಮಾತನಾಡುವುದು, ನಡೆಯುವುದು, ಭಗವಾನ್ ನಾಮದಿಂದಲೇ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ‘ಹರಿ’ ಎಂಬ ಎರಡು ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಅಚ್ಚರಿಸುವುದು ಋಗ್ಯಜುರ ಯಜುರ್ದೇವ, ಪಾಮನೇದ, ಅಥವಾದೇವ ಇವುಗಳ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದಂತೆಯೇ. ‘ಹರಿ’ ಎಂಬ ಇವರೂ ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಅಚ್ಚರಿಸುವುದು ಪದ್ಮಪ್ರಭವೇ ಅಥವಾ ಪದ್ಮ ಮುಂತಾದ ಯಜ್ಞಗಳಿಂದ ಯಜ್ಞಪುರುಷನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದಂತೆಯೇ. ‘ಹರಿ’ ಎಂಬ ಈ ಎರಡು ಅಕ್ಷರಗಳು ಪೃಥ್ವಿಮ್ ಅಥವಾ ಪರಮೇಶ್ವರದ ಮೂರ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಯಾಣಿಸುವ ಪ್ರಾಣಿಗೆ ದಾರಿಬುತ್ತಿಯೇ ಆಗಿದೆ. ಕಂಕಾರವೆಂಬ ರೋಗಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧ ಬಿಡವವಾಗಿದೆ. ಪಾಪದಿಂದ ಮುಕ್ತಿ ಲೈಶಗಳು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಪೊರಬಿಡುಕೊಳ್ಳುವುದು.

ಈ ಪಾಪಗಳಿಂದ ಭಗವಾನ್ ನಾಮವು ಧರ್ಮ ಅರ್ಥ ಕಾಮ ಎಂಬ ಮೂರು ಪಾದಗಳಿಂದ ಕೂಡುವುದು ಎಂಬುದು ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಮೂರು ‘ಹರಿ’ ‘ನಾಮವು’ ಮುಂತಾದ ಕೆಲವು ಪದಗಳ ನಾಮಗಳ ಕುರಿತು ಆಗುವ ಎಲ್ಲಾ ವಾದಗಳ ಸಮೀಕ್ಷೆಯೂ ಇದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಅನಂತನ ನಾಮ, ವಿಷ್ಣುವಿನ ನಾಮ, ಹರಿಯ ನಾಮ ಮುಂತಾದ ಮೂರು ಅಕ್ಷರಗಳ ನಾಮಗಳಾಗಿ ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತವೆ. ಭಗವಾನ್ ಎಂಬ ನಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಶಕ್ತಿಯು ಒಂದೇ ರೀತಿಯಾಗಿದೆ.

ನಾಮ ಸಂಕೀರ್ತನಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಮರ್ಗ ಚಕ್ರವು ಯಾವ ವಿಧವಾದುದು ಇಲ್ಲ.

ಬ್ರಾಹ್ಮಣಃ ಕ್ಷತ್ರಿಯಃ ವೈಶ್ಯಃ ಸ್ಥಿಯಃ ಕೂಡ್ಯಾಂಶ್ಚತುರ್ಯಃ |

ಯತ್ರ ತತ್ರಾನುಕುರ್ವಂತಿ ವಿಜ್ಞಾನಾರ್ಥಾದಿನಾಶಕರಮ್ | ಸರ್ವಪಾಪವಿನಿರ್ಮುಕ್ತಾಸ್ತೇಽಪಿ ಯಂತಿ ಸನಾತನಮ್ ||

ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು, ಕ್ಷತ್ರಿಯರು, ವೈಶ್ಯರು, ಸ್ಥಿಯರು, ಕೂಡರು ಈಶ್ವರನು ಮುಂತಾದವರಲ್ಲೂ ಅಕ್ಷರ ಭಗವಾನ್ ವಿಷ್ಣುವಿನ ನಾಮವನ್ನು ಕೀರ್ತಿಸುತ್ತಾ ಇರುತ್ತಾರೆ. ಅವರೂ ಕೂಡ ಸಮಸ್ತ ಪಾಪಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತರಾಗಿ ಸನಾತನ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಪವನುಕೊಳ್ಳುವರು.

ನಾಮ ಸಂಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ದೇಶಕಾಲ ಮುಂತಾದವುಗಳ ವಿಮರ್ಶೆ ಇಲ್ಲ.

ನ ದೇಶಕಾಲನಿಮಿಷಃ ಶೌಚಾಶೌಚವಿವಿರ್ಗಮಃ | ಪರಃ ಸಂಕೀರ್ತನಾದೇವ ನಾಮ ಕಾಮೇತಿ ಮುಚ್ಯತೇ ||

★ ★ ★

ನ ದೇಶ ನಿಮಿಷೋ ರಾಜನ್ ನ ಕಾಲನಿಮಿಷಮಕ್ಷತಾಃ | ವಿದ್ಯತೇ ಕಾತ್ರ ಸಂದೇಹೋ ವಿಜ್ಞಾನಾರ್ಥಾದಿನಾಶಕರೇ |

ಕಾಲೋಽಪಿ ಯಜ್ಞೇ ದಾಸೇ ವಾ ಸ್ವಾಸೇ ಕಾಲೋಽಪಿ ಸ್ವಾಸೇ | ವಿಮುಕ್ತಸಂಕೀರ್ತನೇ ಕಾಲೋ ನಾಸ್ಯತ್ರ ಪೃಥಿವೀಪತೇ |

ಗಚ್ಛನ್ ಶಿಷ್ಯನ್ ಶ್ವಪನ್ ವಾಪಿ ಪಿಪಿನ್ ಭೂಮಿನ್ ಪಪಾನ್ ಕ್ಷತಾಃ | ಕೃಷ್ಣಕೃಷ್ಣೇಽಪಿ ಸಂಕೀರ್ತನಾ ಮುಚ್ಯತೇ ಪಾಪಕಂಚುಕಾತ್ |

★ ★ ★

ಅಪವಿತ್ರಃ ಪವಿತ್ರೋ ವಾ ಸರ್ವಾಪ್ಯಾಪಾಃ ಗತೋಽಪಿ ವಾ | ಯಃ ಪುನಃಪುನಃಕೀರ್ತಂ ಸರ್ವಾಪ್ಯಾಭ್ಯಂಕರಃ ಕುಟಃ ||

ನಾಮಸ್ಮರಣೆಯಲ್ಲಿ ಏಕ-ಕಾಲದ ನಿಯಮವಿಲ್ಲ. ಶೌಚ-ಅಶೌಚ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನೂ ನಿರ್ಣಯಿಸುವ ಅವಶ್ಯಕತೆಯಿಲ್ಲ. ಕೇವಲ ರಾಮ-ರಾಮ ಈ ಸಂಕೀರ್ತನ ಮೂಡುವುದೇ ಮಹಾನು ಮುಕ್ತನಾಗಿ ಪೋಷ್ಕರವಾಗಿದೆ.

(ಮುಂದಿನ ಪುಟಕ್ಕೆ)

ತಂ ವಿವಕ್ಷುಮಭಿಪ್ರೇತ್ ಮಹಾಪುರುಷಕಿಂಕರಾಃ |
ಸಹಸಾ ಪಶ್ಯತಸ್ತಸ್ಯ ತತ್ಪ್ರಾಂತರ್ದಧಿರೇಽನಘಃ
|| ೨೩ ||

ಪುಣ್ಯಾಶ್ವನಾದ ರಾಜನೇ! ಅಜಾಮಿಳನು ಏನೋ ಹೇಳಲು
ಬಯಸುತ್ತಿರುವನೆಂದು ನೋಡಿ ಭಗವಂತನ ಪಾರ್ಶ್ವದರು ಅವನು
ನೋಡುತ್ತಿರುವಂತೆ ಅಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ಧಾನ ಹೊಂದಿದರು. || ೨೩ ||

ಭಗವಂತನ ನಾಮವನ್ನು ಸಂಕೀರ್ತನೆ ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ದೇಶದ ಹಾಗೂ ಕಾಲದ ನಿಯಮವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಇದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವೇ ಇಲ್ಲ. ಎಲ್ಲಿ ರಾಜನೇ! ಯಜ್ಞ, ದಾನ, ತೀರ್ಥಸ್ನಾನ ಅಥವಾ ವಿಧಿಪೂರ್ವಕ ಒಪ್ಪಾಟಾಗಿ ಶುದ್ಧ ಕಾಲದ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇದೆ. ಆದರೆ ಭಗವಂತನ ನಾಮ ಸಂಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಲ-ಶುದ್ಧಿಯ ಯಾವ ಅವಶ್ಯಕತೆಯೂ ಇಲ್ಲ. ನಡೆವಾಗ್ಗೆ, ಓಡಾಡುವಾಗ್ಗೆ, ನಿಂತಾಗ್ಗೆ, ಮಲಗಿದಾಗ್ಗೆ, ಉಂಬಾಗ್ಗೆ, ತಿರುಗಿ ಮುತ್ತು ಒಪ್ಪ ಮಾಡುವಾಗಲೂ ಕೃಷ್ಣ ಕೃಷ್ಣ ಎಂಬ ಸಂಕೀರ್ತನೆಯೆಂದು ಮನುಷ್ಯನು ಪಾಪದ ಶೆಟ್ಟಿಯಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದುವನು. ಅವಿವಿಧವಾಗಿರಲಿ, ಪದ್ಧತವಾಗಿರಲಿ, ಎಲ್ಲ ಅವಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕಮಲನಯನ ಭಗವಂತನ ಸ್ಮರಣೆ ಮಾಡುವವನು ಒಳ-ಹೊರಗೆ ಪವಿತ್ರನಾಗಿ ಹೋಗುವನು.

ಕೃಷ್ಣೇತಿ ಮಂಗಲಂ ನಾಮ ಯಸ್ಯವಾಚ ಪ್ರವರ್ತತೇ | ಭಕ್ತೀಭವಂತಿ ಸದ್ಭಕ್ತು ಮಹಾಪಾಶಕೋಟಯಃ ||

ಸರ್ವೇಷಾಮಪಿ ಯಜ್ಞಾಣಾಂ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾನಿ ವ್ಯತಾನಿ ಚ | ತೀರ್ಥಸ್ನಾನಾನಿ ಸರ್ವಾಣಿ ತಪಾಂಶ್ಚನಶನಾನಿ ಚ ||

ವೇದಪಾಠಪ್ರಾಣಿ ಪ್ರಾದಕ್ಷಿಣ್ಯಂ ಭುಜಾ ಶತಮ್ | ಕೃಷ್ಣನಾಮ ಜಪಸ್ತ್ಯಾಸ್ಮ ಕಲಾಂ ನಾರ್ಹಂತಿ ಕೋಡಹೀಮ್ ||

ಯಾರ ನಾಲಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣ-ಕೃಷ್ಣ-ಕೃಷ್ಣ ಎಂಬ ಮಂಗಳನಾಮವು ಕುಣಿಯುತ್ತಿರುತ್ತದೋ ಅವನ ಕೋಟಿ-ಕೋಟಿ ಮಹಾಪಾಶಗಳ ರಾಶಿಯು ಆಗಲೇ ಭಸ್ಮವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಎಲ್ಲ ಯಜ್ಞಗಳು, ಲಕ್ಷ್ಮಣತರ ವೃತಗಳು, ಎಲ್ಲ ತೀರ್ಥಸ್ನಾನ, ತಪಸ್ಸು, ಅನೇಕ ಉಪವಾಸ, ಸಾವಿರಾರು ವೇದಪಾರಾಯಣಗಳು, ನೂರಾರು ಭೂಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಗಳು, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ನಾಮ-ಜಪದ ಹದಿನಾರನೆಯ ಒಂದು ಭಾಗಕ್ಕೂ ಸಾಟಿಯಾಗಲಾರದು. ಭಗವನ್ನಾಮದ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಅಂತಹ ಫಲವಿದೆ ಎಂಬ ಮಾತಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಶ್ರವಣ, ಸ್ಮರಣೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಅದೇ ಫಲವಿದೆ. ದಶಮಸ್ಕಂಧದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ - 'ಕೃಷ್ಣನ ನಾಮದ ಸ್ಮರಣೆ ಮತ್ತು ಉಚ್ಚಾರಣೆ ಅಮಂಗಳಗಳನ್ನು ನಾಶಮಾಡುವಂತಹುದು' ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಕಿವಿಗೀತಾ ಮತ್ತು ಪದ್ಮಪುರಾಣದಲ್ಲಿಯೂ ಹೇಳಿದೆ -

ಆಶ್ವಯಿ ವಾ ಭಯೀ ಕೋಣೀ ಕ್ಷತೇ ವಾ ಮಮನಾಮ ಯಃ | ವ್ಯಾಜೇನ ವಾ ಸ್ಮರೇದ್ಭಕ್ತುಃ ಸ ಯಾತಿ ಪರಮಾಂ ಗತಿಮ್ ||

ಪ್ರಯಾಣೇ ಚಾಪ್ರಯಾಣೇ ಚ ಯನ್ನಾಮ ಸ್ಮರಾಂ ಸ್ವಕಾಮ್ | ಸದ್ಯೋ ನಶ್ವತಿ ಪಾಪೋಽಥೋ ನಮಸ್ತಸ್ಮೈ ಚಿದಾತ್ಮನೇ ||

ಭಗವಂತನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ - ಆಶ್ವಯಿ, ಭಯ, ಕೋಣ, ಎಲೆ ಬೇಳುವುದು ಮುಂತಾದ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ನನ್ನ ನಾಮವನ್ನು ಉಚ್ಚರಿಸುವವನು, ಅಥವಾ ಯಾವುದೋ ನೆಪದಿಂದ ಸ್ಮರಿಸಿದರೂ ಅವನು ಪರಮಗತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ಬದುಕಿರುವಾಗ್ಗೆ, ಸಾಯುವಾಗ್ಗೆ, ಬೇಕಾದಾಗ್ಗೆ ಭಗವಂತನ ನಾಮವನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುವ ಮನುಷ್ಯನ ಪಾಪರಾಶಿಯು ಆಗಲೇ ನಾಶವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಅಂತಹ ಚಿದಾತ್ಮನಾದ ಭಗವಂತನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು.

ಉತ್ತಮವಾದ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿಯೂ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ -

ಶ್ರುತ್ವಾ ನಾಮಾನಿ ತತ್ಪ್ರಾಪ್ತೇಽಕೋಕ್ತಾನಿ ಹರೇರ್ಧ್ವಜ | ನಾರಾ ನರಕಾನ್ಮುಕ್ತಾಃ ಸದ್ಯ ವಿವ ಮಹಾಮುನೇ ||

ಮಹಾಮುನಿಗಳಾದ ವಿಪ್ರೋತ್ತಮರೇ! ನರಕದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಭಕ್ತರಾಜನ ಮುಖದಿಂದ ಶ್ರೀಹರಿನು ನಾಮವನ್ನು ಶ್ರವಿಸಿ, ಅವರು ಒಡನೆಯೇ ನರಕದಿಂದ ಮುಕ್ತರಾಗಿ ಹೋದರು.

ಯಜ್ಞಯಾಗಾದಿರೂಪವಾದ ಧರ್ಮದ ಅನುಷ್ಠಾನದಲ್ಲಿ ಪವಿತ್ರದೇಶ, ಕಾಲ, ಪಾತ್ರ, ಶಕ್ತಿ, ಸಾಮಗ್ರಿ, ಶ್ರದ್ಧೆ, ಮಂತ್ರ, ದಕ್ಷಿಣೆ ಮುಂತಾದವುಗಳ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಈ ಕಠಿಣತೆಯಲ್ಲಿ ಅದು ಸಾಂಗವಾಗಿ ನೆರವೇರುವುದು ಅತ್ಯಂತ ಕಷ್ಟವಾಗಿದೆ. ಭಗವನ್ನಾಮ ಸಂಕೀರ್ತನೆಯಿಂದ ಅದರ ಫಲವನ್ನು ಆಯಾಸವಿಲ್ಲದೆ ಪಡೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಭಗವಾನ್ ಶಂಕರನು ಪಾರ್ವತಿಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ -

ಈಶೋಽಹಂ ಸರ್ವಭೂತಾಂ ನಾಮ್ನಾಂ ವಿಷ್ಣೋರ್ಹಿ ಪಾಪಕಃ | ಸತ್ಸಂ ಸತ್ಸಂ ವದಾಮ್ಯೇವ ಹರೇರ್ನಾನ್ಯಾ ಗತಿರ್ಭೂತಾಮ್ ||

ನಾನು ಸಮಸ್ತ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಒಡೆಯನಾಗಿದ್ದರೂ ಭಗವಾನ್ ವಿಷ್ಣುವಿನ ನಾಮವನ್ನೇ ಒಪ್ಪುತ್ತಾ ಇರುತ್ತೇನೆ. ಭಗವಂತನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಜೀವಿಗಳಿಗೆ ಈಗ ಕರ್ಮಕಾಂಡವೇ ಮುಂತಾದ ಯಾವ ಗತಿಯೂ ಇಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ನಾನು ನಿಜಗೆ ಸತ್ಯವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತದಲ್ಲಿಯೂ ಇದೇ ಮಾತು ಮುಂದೆ ಬರುವುದಿದೆ. ಕೃತಯುಗದಲ್ಲಿ ಧ್ಯಾನದಿಂದಲೂ, ತ್ರೇತಾಯುಗದಲ್ಲಿ ಯಜ್ಞದಿಂದಲೂ, ದ್ವಾಪರದಲ್ಲಿ ಅರ್ಚನೆದಿಂದಲೂ ಸಿಗುವ ಫಲವೇ ಕಠಿಣತೆಯಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಭಗವನ್ನಾಮ ಕೀರ್ತನೆಯಿಂದ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ - ಕಠಿಣತೆಯು ದೋಷಗಳ ಭಂಡಾರವಾಗಿದೆ. ಆದರೂ ಇದರಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವಮವಾದ ಒಂದು ಗುಣವಿದೆ - ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಸಂಕೀರ್ತನ ಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಜೀವಿಗಳು ಬಂಧನದಿಂದ ಮುಕ್ತರಾಗಿ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುವರು.

ಹೀಗೆ ಒಂದೇ ಬಾರಿ ನಾಮೋಚ್ಚಾರದ ಅನಂತ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಮೂಲ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ - 'ಸಕೃದುಚ್ಚರತಂ' ಎಂಬುದರ ಉಲ್ಲೇಖವಾಗಿದೆ. ಪದೇ-ಪದೇ ನಾಮೋಚ್ಚಾರಣೆಯ ವಿಧಾನವು, ಮುಂದೆ ಇನ್ನೂ ಪಾಪಗಳು ಉಂಟಾಗದಿರಲೆಂದೇ ಇದೆ. ಭಗವಂತನ ನಾಮವನ್ನು ಕೊಂಡಾಡುವುದರಿಂದ ಭೂತ, ವರ್ತಮಾನ, ಭವಿಷ್ಯದ ಎಲ್ಲ ಪಾಪಗಳು ಭಸ್ಮವಾಗಿ ಹೋಗುವುವು.

ವರ್ತಮಾನಂ ಚ ಯತ್ ಪಾಪಂ ಯದ್ ಭೂತಂ ಯದ್ ಭವಿಷ್ಯತಿ | ತತ್ಸರ್ವಂ ನಿರ್ದಹತ್ಯಾಶು ಗೋಪಿಂಜಾನಲಕೀರ್ತನಮ್ ||

ಹೀಗಿದ್ದರೂ ಭಗವತ್ಕೇಮಿಯಾದ ಜೀವಿಯು ಪಾಪಗಳ ನಾಶದ ಬಗ್ಗೆ ಹೆಚ್ಚು ದೃಷ್ಟಿ ಇರಿಸಬಾರದು. ಅವನಿಗಾದರೋ ಭಕ್ತಿ-ಭಾವದ ದೃಢತೆಗಾಗಿಯೇ ಭಗವಂತನ ಚರಣಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿತ್ತು ವ್ಯಾಮ-ಭಕ್ತಿಯು ಬೆಳೆಯಲಿ ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಹಗಲು-ರಾತ್ರಿ, ನೆತ್ಯ-ನಿರಂತರ ಭಗವಂತನ ಮಧುರವಾದ ನಾಮಗಳ ಜಪವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ನಿಜ್ಯಾಮತೆ ಪಚ್ಚಿದಷ್ಟು ನಾಮದ ಪೂರ್ಣತೆ ಪ್ರಕಟಗೊಳ್ಳುವುದು, ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಬರುವುದು.

(ಮುಂದಿನ ಪುಟ)

ಅಜಾಮಿಲೋಽಪ್ಯಥಾಕರ್ಣ್ಯ ದೂತಾನಾಂ ಯಮಕೃಪ್ತಯೋಃ |
ಧರ್ಮಂ ಭಾಗವತಂ ಶುದ್ಧಂ ತ್ರೈವಿದ್ಯಂ ಚ ಗುಣಾತ್ಮಯಮ್ |
|| ೨೪ ||

ಭಕ್ತಿಯಾನ್ ಭಗವತ್ಕಾರು ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವಶಾದ್ಧರೇಃ |
ಅನುತಾಪೋ ಮಹಾನಾಸೀತ್ಸರತೋಽಶುಭಮಾತ್ಮನಃ |
|| ೨೫ ||

ಅಹೋ ಮೇ ಪರಮಂ ಕಷ್ಟಮುಭೂದವಿಜಿತಾತ್ಮನಃ |
ಯೇನ ನಿಪ್ಲಾವಿತಂ ಬ್ರಹ್ಮ ವೃಷಲ್ಯಾಂ ಜಾಯತಾಽಽಕ್ಷಯಾ |
|| ೨೬ ||

ಧಿಂಗ್ಮಾಂ ವಿಗರ್ಹಿತಂ ಸದ್ವಿರ್ಮಾತ್ಮತಂ ಕುಲಕಡ್ತಲಮ್ |
ಹಿತ್ಯಾಬಾಲಾಂಸೋಽಯೋಽಹಂ ಶುರಾಪಾಮುಕಿಃಪುಗಾವ್ |
|| ೨೭ ||

ವೃದ್ಧಾವನಾಥೌ ಪಿತೌ ನಾನ್ಯಬಂಧೂ ತಪಸ್ವಿನೌ |
ಅಹೋ ಮಯಾಧುನಾ ತ್ಯಕ್ತಾವಕೃತಚ್ಛೇನ ಸೇವಿತತ್ |
|| ೨೮ ||

ಸೋಹಂ ವೃತ್ತಂ ಪತಿಷ್ಯಾಮಿ ನರಕೇ ಪುರದಾದುರೇಃ |
ಧರ್ಮಘ್ನಾ ಕಾಮಿನೋ ಯತ್ರ ವಿಂದಂತಿ ಯಮಮಾತನಾಃ |
|| ೨೯ ||

ಕಿಮಿದಂ ಸ್ವಪ್ನ ಅಹೋಸ್ತಿತ್ ಸಾಕ್ಷಾದ್ವ ಪ್ತಮಿಹಾದುತಮ್ |
ಕ್ಷಯಾತಾ ಅದೃತೇ ಯೇ ಮಾಂ ವ್ಯಕರ್ಷನ್ ಪಾಪಪಾಣಯಃ |
|| ೩೦ ||

ಅಥ ತೇ ಕ್ಷ ಗತಾಃ ಸಿದ್ಧಾರ್ಹತ್ವಾರ್ಹಾಚಾರ್ಹನಾಃ |
ವ್ಯಮೋಚಯನ್ಮಯಮಾನಂ ಬದ್ಧಾ ಪಾರ್ಶ್ವರಥೋ ಭುವ |
|| ೩೧ ||

ಈ ಕಂದರ್ಪದಲ್ಲಿ ಅಜಾಮಿಲನು ಭಗವಂತನ ಪಾರ್ಷ್ವದರಿಂದ ಸಿಕ್ಕಿದ್ದವಾದ ಭಾಗವತ ಧರ್ಮವನ್ನು ಮತ್ತು ಯಮದೂತರಿಂದ ವೇದೋಕ್ತವಾದ ತ್ರೈವಿದ್ಯ ಧರ್ಮವನ್ನು ಕೇಳಿದ್ದನು. || ೨೪ || ಸರ್ವ ಪಾಪಹಾರಿಯಾದ ಭಗವಂತನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನೂ ಕೇಳಿದ್ದರಿಂದ ಅಜಾಮಿಲನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಆಗಲೇ ಭಕ್ತಿಯ ಉದಯವಾಯಿತು. ಈಗ ಅವನಿಗೆ ತನ್ನ ಪಾಪಗಳು ನೆನಪಾಗಿ ಭಾರೀ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪ ಉಂಟಾಯಿತು. || ೨೫ || ಅವನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲೇ ಅಂದು ಕೊಂಡನು - 'ಅಯ್ಯೋ! ನಾನು ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ ಎಂತಹ ಗುಲಾಮನಾಗಿದ್ದೆ! ಈ ದಾಸಿಯ ಗರ್ಭದಿಂದ ಪುತ್ರನನ್ನು ಪಡೆದು ನಾನು ಬಾಹ್ಯವನ್ನು ಹಾಳು ಮಾಡಿಕೊಂಡೆನಲ್ಲ! ಇಂತಹ ಮುಖದ ಸಂಗತಿಯಾಗಿದೆ! || ೨೬ || ಇಂತಹ ಕರುಣಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಭಿಕ್ಷಾರವಿರಲಿ ಸುತರುಷರ ನಂದೆಗೆ ಪಾತ್ರನಾದ ಪಾಪಾತ್ಮನು ನಾನು. ನನ್ನ ಕುಲಕ್ಕೆ ಕಳಂಕವನ್ನು ತಂದ ಪಾಪಿಯು ನಾನು ಅಯ್ಯೋ! ಶಿವನೇ! ಕಿರು ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಸಾಕ್ಷಿಯಾದ ಪತ್ನಿಯನ್ನು ತೊರೆದು, ಹೆಂಡಕುಡಿಯುವ ಕುಲದೆಯ ಸಹವಾಸ ಮಾಡಿದೆನಲ್ಲ! || ೨೭ || ಎಂತಹ ನೀಚನು ನಾನು! ನನ್ನ ತಂದೆ-ತಾಯಂದಿರು ವೃದ್ಧರೂ, ತಮ್ಮಗಳೂ ಆಗಿ ದ್ದರು. ನರ್ವಾ ಅಸಹಾಯಕರಾದ ಅವರ ಸೇವೆ-ಕುಶ್ರುಜೆ ಮಾಡುವವರು ಬೇರೆ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ನಾನೂ ಅವರನ್ನು ತೊರೆದುಬಿಟ್ಟೆನಲ್ಲ! ಅಯ್ಯೋ! ನಾನು ಎಷ್ಟು ಕೃತಘ್ನನಾಗಿದ್ದೇನೆ! || ೨೮ || ಈಗ ನಾನು - ಧರ್ಮಘಾತಕರಾದ ಪಾಪಾತ್ಮರೂ, ಕಾಮುಕರೂ ಅನೇಕ ಲೀತಿಯ ಯಮ ಯಾತನೆಗಳನ್ನೂ ಅನು ಭವಿಸುವ ಅತ್ಯಂತ ಭಯಂಕರವಾದ ನರಕದಲ್ಲಿ ಬೀಳಬೇಕಾಗು ವುದು. || ೨೯ ||

ಈಗ ನಾನು ಕಂಡಿರುವ ಅದುತವಾದ ದೃಶ್ಯವು ಸ್ವಪ್ನವೋ? ಅಥವಾ ಜಾಗತ ಸ್ಥಿತಿಯ ವ್ಯತ್ಯಕ್ತ ಅನುಭವವೋ? ಈಗ ತಾನೇ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಪಾಪಗಳನ್ನೂ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ನನ್ನನ್ನು ಸೆಳೆಯುತ್ತಿ ದ್ದವರು ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದರು? || ೩೦ || ಅವರು ನನ್ನನ್ನು ಪಾಪ ಗೊಂದ ಒಂಧಿಸಿ ಭೂಮಿಯ ಕೆಳಗಡೆಗೆ ಸೆಳೆದೊಯ್ಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಅತ್ಯಂತ ಸುಂದರವಾದ ಸಾಲುಮಂದಿ ಸಿದ್ಧರು ಬಂದು ನನ್ನನ್ನು ಬಿಡುವರಲ್ಲ! ಈಗ ಅವರಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದರು? || ೩೧ ||

ನಾಮದ ಮಹಿಮೆ ಪಾಪವೆನಿಸಿಲ್ಲ, ಅರ್ಥವಾದ ಮೂತವಾಗಿದೆ. || ೨ || ಈ ಕೆಳ ಆಂಶ ತಾಳಿಕರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿಳಸಿಸಿದೆ. ಅವರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ - ಮದ್ಯದ ಒಂದು ತೊಟ್ಟು ಕೂಡ ಪತಿಸನ್ನಿಗದಿಯ ಸಾಕ್ಷ್ಯವೇ ... || ೩ || ಈ ಕೆಳ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅವರ ಭಗವಂತನ ಒಂದೇ ನಾಮವೂ ಕೂಡ ಪರಮ ಶ್ರೇಯಸ್ಕರವಾಗಿದೆ ಎಂಬ ವಿಶ್ವಾಸ ಉಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಭಗವಾನ್ ಪಾಪ ಹಾರಕನಾದುದು ತಿಳಿಯುವುದು ಮಹಾಪಾಪವೆಂದು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಲಾಗಿದೆ - ಪುರಾಣೋಪದೇಶವಾದಂತೆ ಯೀ ಪದವಿ ಕರ್ತವ್ಯವು. || ಕೈರವೇತಾಸಿ ಪುಣ್ಯಾಸಿ ತದ್ಭವೇವ ಭವಂತಿ ಹಿ ||

★ ★ ★

ಮನ್ನಾಮಕೀರ್ತನಫಲಂ ನಿವಿಧಂ ನಿವಿಧ್ಯ ನ ಕ್ರವ್ಯರಾಶಿ ಪಾಮಕೇ ಯಮತಾರ್ಥವಾದಮ್ |
ಯೋ ಮಾನುಷ್ಯಾದಿಹ ಮಾನುಷಯೋ ಕ್ಷತ್ರಾಪಿ ಸಂಹಾರಘೋರವಿವಿಧಾರ್ಹನಿಹಿಡಿಶಾಂಗಮ್ ||

★ ★ ★

ಅರ್ಥವಾದಂ ಹರೇರ್ನಾಮ್ನಿ ಸಂಘಾಪಂತಿ ಯೋ ನಮಃ | ಸ ಶಾಪಿಷ್ಠೋ ಮನುಷ್ಯಾಣಾಂ ನರಕೇ ಪತತಿ ಸುಖಮ್ ||
ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಅರ್ಥವಾದದ ಕೆಲವೆ ಮಾತುಮ ಸೂತ್ರಮುಖ್ಯ ಗೊಂದ ವ್ಯಾಸಗಳು ಅರ್ಥವಾದದಂತೆ ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತವೆ.

★ ★ ★

ನನ್ನ ನಾಮ-ಕೀರ್ತನೆಯ ಎಷ್ಟು ಫಲಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಅವರಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ ಇಡುವುದಿಲ್ಲವೋ ಮತ್ತು ಅವನ್ನು ಅರ್ಥವಾದವೆಂದು ತಿಳಿಯುವ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಸಂದಾರದ ಸೂತ್ರ ಘೋರ ಕಷ್ಟವೆಂದು ಪರಿಶೀಲನಾಗುವಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಅವರನ್ನು ನಾನು ಅನೇಕ ಮೂಲಗಳಲ್ಲಿ ಕಡಹುತ್ತೇನೆ.

★ ★ ★

ಭಗವಂತನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಅರ್ಥವಾದವನ್ನು ಹೇಳುವ ಮನುಷ್ಯನು ಅತ್ಯಂತ ಪಾಪಿಯಾಗಿದ್ದಾನೆ ಮತ್ತು ಅವನಿಗೆ ನರಕದಲ್ಲಿ ಬೀಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

ಅಥಾಪಿ ಮೇ ದುರ್ಭಗ್ಯಂ ವಿಬುಧೋತ್ತಮಾರ್ಥನೇ |
ಭವಿತವ್ಯಂ ಮಂಗಲೇನ ಯೇನಾತ್ಮಾ ಮೇ ಪ್ರಸಿದತಿ || ೩೨ ||

ಅನ್ಯಥಾ ಮ್ರಿಯಮಾಗಾಸ್ತು ನಾಶುಚೇರ್ವೃಷಲೀಪತೇ |
ವೈಕುಂಠಸಾಮ ಗ್ರಹಣಂ ಚಿಹ್ನಾ ವಸ್ತುಮಿಹಾರ್ಹತಿ || ೩೩ ||

ಶ್ವ ಚಾಹಂ ಕಿತವಃ ಪಾಪೋ ಬ್ರಹ್ಮಭೋ ನಿರಪತ್ರಪಃ |
ಶ್ವ ಚ ನಾರಾಯಣೇತ್ಯೇತದ್ಗ್ರವಸ್ನಾಮ ಮಂಗಲಮ್ || ೩೪ ||

ಸೋಽಹಂ ತಥಾ ಯತಿಶ್ಯಾಮಿ ಯತುಚ್ಚೇಂದ್ರಿಯಾನಿಲಃ |
ಯಥಾ ನ ಭೂಯ ಆತ್ಮಾನಮಂಧೇ ತಮಸಿ ಮಜ್ಜಯೇ || ೩೫ ||

ವಿಮುಚ್ಯ ತಮಿಮಂ ಬಂಧಮವಿದ್ಯಾಕಾಮಕರ್ಮಜಮ್ |
ಸರ್ವಭೂತಸುಹೃಚ್ಛಾಂತೋ ಮೈತ್ರಃ ಕರುಣ ಆತ್ಮವಾನ್ || ೩೬ ||

ಮೋಚಯೇ ಗ್ರುಹಮಾತ್ಮಾನಂ ಯೋಽಪ್ಸ್ಯಯ್ಯುಽಽತ್ಮನಾಯಯಾ |
ವಿಕ್ರೇಡಿತೋ ಯಯೈವಾಹಂ ಕ್ರೀಡಾಮೃಗ ಇವಾರ್ಥಮಃ || ೩೭ ||

ಮಮಾಹಮಿತಿ ದೇಹಾದೌ ಹಿತ್ವಾ ಮಿಥ್ಯಾರ್ಥಧೀರ್ಮತಿಮ್ |
ಧಾರ್ಷ್ಣೀ ಮನೋ ಭಗವತಿ ಶುದ್ಧಂ ತತ್ಕೀರ್ತನಾದಿಭಃ || ೩೮ ||

ಶ್ರೀಶುಕ ಉವಾಚ

ಇತಿ ಜಾತಸುನಿರ್ವೇದಾ ಕ್ಷಣಸಂಗೇನ ಸಾಧುಶು |
ಗಂಗಾದ್ವಾರಮುಪೇಯಾಯ ಮುಕ್ತಸರ್ವಾನುಬಂಧನಃ || ೩೯ ||

ಸ ತಸ್ಮಿಂದೇವಸದನ ಅಸೀನೋ ಯೋಗಮಾಶ್ರಿತಃ |
ಪ್ರತ್ಯಾಹೃತೇಂದ್ರಿಯಗ್ರಾಮೋ ಯುಯೋಜ ಮನ ಆತ್ಮನಿ || ೪೦ ||

ತತೋ ಗುಣೇಭ್ಯ ಆತ್ಮಾನಂ ವಿಯುಜ್ಯಾತ್ಮಸಮಾಧಿನಾ |
ಯುಯುಜೇ ಭಗವದ್ವಾಮ್ನಿ ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯನುಭವಾತ್ಮನಿ || ೪೧ ||

ನಾನು ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಮಹಾಪಾಪಿ ಆಗಿದ್ದರೂ, ಹಿಂದಿನ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ವಿಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ಶುಭಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಿರಲೇ ಬೇಕು. ಆದರಿಂದಲೇ ನನಗೆ ಈ ಶ್ರೇಷ್ಠ ದೇವತೆಗಳ ದರ್ಶನ ವಾದುದು. ಅವರನ್ನು ನೆನದು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಈಗಲೂ ಆನಂದ ದಿಂದ ಕುಂಡಹೋಗುತ್ತದೆ. || ೩೨ || ನಾನು ಕುಲಟೆಯ ಸಂಕ ಮಾಡಿರವನೂ, ಅತ್ಯಂತ ಅವಿವಿಕ್ತನೂ ಆಗಿರುವೆ. ಹಿಂದಿನ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ನಾನು ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಮಾಡದಿದ್ದರೆ ಸಾಯುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ನಾಲಿಗೆಯು ಭಗವಂತನ ಮಧುರವಾದ ನಾಮವನ್ನು ಹೇಗೆ ಉಚ್ಚರಿಸುತ್ತಿತ್ತು? || ೩೩ || ಮಹಾಕಪಟಿಯೂ, ಪಾಪಿಯೂ, ನಿರ್ಲಾಜ್ಯನೂ, ಬ್ರಹ್ಮಲೋಚನನೂ ನಾದಮಾಡಿರವನೂ ಆದ ನಾನೆಲ್ಲಿ? ಭಗವಂತನ ಆ ಪರಮಮಂಗಳಮಯ 'ನಾರಾಯಣ' ನಾಮ ವೆಲ್ಲಿ? (ನಿಜವಾಗಿ ನಾನು ಕೃತಾರ್ಥನೇ ಆಗಿರುವೆನು.) || ೩೪ || ಈಗ ನಾನು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ಮತ್ತು ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ಮತ್ತೆ ಪೋರವಾದ, ಅಂಧಕಾರಮಯವಾದ ನರಕದಲ್ಲಿ ಜೀವದಂತೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವೆನು. || ೩೫ || ಅಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ವಶ ನಾದ ನಾನು ಶರೀರವನ್ನೇ ನಾನೆಂದು ತಿಳಿದು ಅದಕ್ಕಾಗಿ ದೊಡ್ಡ-ದೊಡ್ಡ ಕಾಮನೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದೆ. ಅದನ್ನು ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸಲಿಕ್ಕಾಗಿ ಅನೇಕ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದೆ. ಅದರ ಫಲವೇ ಈ ಬಂಧನ ವಾಗಿದೆ. ಈಗ ನಾನು ಇವನ್ನು ಹರಿದೋಗದು ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಹಿತವನ್ನೇ ಮಾಡುವೆನು. ವಾಸನೆಗಳನ್ನು ಶಾಂತಗೊಳಿಸಿ, ಎಲ್ಲ ರೊಂದಿಗೆ ಮಿತ್ರರಂತೆ ವ್ಯವಹರಿಸುವೆನು. ದುಃಖಿತರ ಮೇಲೆ ದಯೆ ಗೈದು, ಪೂರ್ಣಸಂಯಮರೊಂದಿಗೆ ಇರುವೆನು. || ೩೬ || ಭಗ ವಂತನ ಮಾಯೆಯೇ ಸ್ವಿಯಾಗಿ ಅಧಮನಾದ ನನ್ನನ್ನು ಮೋಹ ಗೊಳಿಸಿತು ಹಾಗೂ ಕ್ರೀಡಾಮೃಗ (ಆಟದ ಪ್ರಾಣಿ) ದಂತೆ ನನ್ನನ್ನು ಕುಂಡಾ ಕುಣಿತು. ಈಗ ನಾನು ಆ ಮಾಯೆಯಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದುವೆ. || ೩೭ || ಈಗ ನಾನು ಸದ್ವಸ್ತುವಾದ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಗುರುತಿಸುವೆನು. ಅದರಿಂದ ಇನ್ನು ನಾನು ಶರೀರಾದಿಗಳಲ್ಲಿ 'ನಾನು-ನನ್ನದು' ಎಂಬ ಭಾವವನ್ನು ತೊರೆದು, ಭಗವಂತನ ಕೀರ್ತನಾದಿಗಳಿಂದ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಶುದ್ಧಗೊಳಿಸಿ ಅದನ್ನು ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸುವೆನು ಎಂದು ಅವನು ಅಂದುಕೊಂಡನು. || ೩೮ ||

ಶ್ರೀಶುಕಮಹಾಮುನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ! ಭಗವಂತನ ಪಾರ್ಶ್ವದಿಂದ ಆ ಮಹಾಕೃತ ಕ್ಷಣಕಾಲದ ಸತ್ವಂ ದಿಂದಲೇ ಅಜಾಮಿಳಿನ ಚಿತ್ರದಲ್ಲಿ ತಿಪ್ಪವಾದ ವೈರಾಗ್ಯ ಉಂಟಾಗಿ ಸಂಸಾರದ ಎಲ್ಲ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನೂ, ಮೋಹವನ್ನೂ ತೊರೆದು ಹರಿದ್ವಾರಕ್ಕೆ ಹೊರಟುಹೋದನು. || ೩೯ || ಆ ದೇವಭೂಮಿ ಯಾದ ಪವಿತ್ರಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಅವನು ಒಂದು ಭಗವಂತನ ಮಂದಿರದಲ್ಲಿ ಯೋಗಾಸ್ಥನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು, ಯೋಗವನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಾ ತನ್ನ ಎಲ್ಲ ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ವಿಷಯಗಳಿಂದ ತೊಡೆದು, ಮನಸ್ಸನ್ನು ಬುದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿ ಬಿಟ್ಟನು. || ೪೦ || ಅನಂತರ ಆತ್ಮ ಚಿಂತನೆಯಿಂದ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ವಿಷಯಗಳಿಂದ ಬೇರ್ಪಡಿಸಿ, ಭಗ ವಂತನ ಧಾಮವಾದ ಅನುಭವಸ್ವರೂಪವಾದ ಪರಬ್ರಹ್ಮದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿಬಿಟ್ಟನು. || ೪೧ ||

ಯಹ್ಯುಪಾದತಧೀಸ್ತಸ್ತಿದ್ಯಾಕ್ಷೀತುರುಪಾನ್ ಪುರಃ |
ಉಪಲಭ್ಯೋಪಲಬ್ಧಾನ್ ದ್ವಾಗ್ವಂದೇ ಶರಣಾ ದ್ವಿಜಃ || ೪೨ ||

ಹಿತ್ವಾ ಕಲೀವರಂ ತೀರ್ಥೇ ಗಂಗಾಯಾಂ ವರ್ತನಾದನು |
ಸದ್ಯಃ ಸ್ವರೂಪಂ ವಾಗ್ಮತೇ ಭಗವತ್ಪಾರ್ಶ್ವವರ್ತಿನಾಮ್ || ೪೩ ||

ಸಾಕಂ ವಿಹಾಯಸಾ ವಿಶ್ವೋ ಮಹಾಪುರುಷಕಂಕರೈಃ |
ಹೈಮಂ ವಿಮಾನಮಾಹುಷ್ಯ ಯಯೌ ಯತ್ ಶ್ರಿಯಃ ಪತಿಃ || ೪೪ ||

ವಿಮಂ ಸ ವಿಪ್ಲಾವಿತವರ್ತಧರ್ಮಾ
ದಾಸ್ಯಾಃ ಪತಿಃ ಪತಂತೋ ಗರ್ಹ್ಯಕರ್ಮಣಾ |
ನಿಪಾತ್ಯಮಾನೋ ನಿರಯೇ ಹತವ್ರತಃ
ಸದ್ವೋ ವಿಮುಕ್ತೋ ಭಗವನ್ನಾಮ ಗೃಹ್ಣನ್ || ೪೫ ||

ನಾಕಃ ಪರಂ ಕರ್ಮನಿಬಂಧಕೃಂತನಂ
ಮುಮುಕ್ಷತಾಂ ತೀರ್ಥಪದಾನುಕೀರ್ತನಾತ್ |
ನ ಯತುನಃ ಕರ್ಮಣು ಸಜ್ಜತೇ ಮನೋ
ರಜಸ್ತಮೋಭ್ಯಾಂ ಕಲಿಲಂ ತೋಽನ್ಯಥಾ || ೪೬ ||

ಯ ವಿವಂ ಪರಮಂ ಗುಹ್ಯಮಿತಿಹಾಸಮಘಾಪಹಮ್ |
ಶೃಣುಯಾಚ್ಛದ್ವಯಾ ಯುಕ್ತೋ ಯಶ್ಚ ಭಕ್ತ್ಯಾ ನುಕೀರ್ತಯೀತ್ || ೪೭ ||

ಸ ವೈ ಸ ನರಕಂ ಯಾತಿ ನೇಕ್ಷತೋ ಯಮಕಂಕರೈಃ |
ಮದ್ಭಜ್ಯಮಂಗಲೋ ಮತ್ಕೋಪಿಷ್ಕುಲೋಕೇ ಮಹೀಯತೇ || ೪೮ ||

ಪ್ರಿಯಮಾಣೋ ಹರೇರ್ನಾಮ ಗೃಣಸ್ತುತ್ಯೋಪಚಾರಿತಮ್ |
ಅಜಾಮಿಲೋಽಪ್ಯಗಾದ್ವಾಪು ಕಿಂ ಪುನಃ ಶ್ವದ್ವಯಾ ಗೃಣನ್ || ೪೯ ||

ಹೀಗೆ ಅಜಾಮಿಲನ ಬುದ್ಧಿಯು ತ್ರಿಗುಣಮಯ ಪ್ರಕೃತಿ
ಯಿಂದ ಮೀರಿ ಭಗವಂತನ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದಾಗ ಅವನು
ಹಿಂದೆ ನೋಡಿದ ನಾಲ್ಕೂ ಪಾರ್ಶ್ವದರು ತನ್ನ ಇವಿರ್ಗಡೆ ನಿಂತಿರು
ವುದನ್ನು ಕಂಡು ಅಜಾಮಿಲನು ತಲೆಬಾಗಿ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದನು.
|| ೪೨ || ಅವರನ್ನು ದರ್ಶಿಸಿದ ಬಳಿಕ ಅವನು ಆ ತೀರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರದ
ಗಂಗಾತೀರದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಶರೀರವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿದನು ಹಾಗೂ
ಒಡನೆಯೇ ಭಗವಂತನ ಪಾರ್ಶ್ವದರ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಪಡೆದು
ಕೊಂಡನು. || ೪೩ || ಅಜಾಮಿಲನು ಭಗವಂತನ ಪಾರ್ಶ್ವದ
ರೊಂದಿಗೆ ಸ್ವರ್ಣಮಯ ವಿಮಾನದಲ್ಲಿ ಹತ್ತಿ ಆಕಾಶಮಾರ್ಗ
ದಿಂದ ಭಗವಾನ್ ಚಿಕ್ಷೀಪತಿಯ ನಿವಾಸಸ್ಥಾನವಾದ ವೈಕುಂಠವನ್ನು
ಸೇರಿದನು. || ೪೪ ||

ಪುಲಿಕ್ಷಿತನೇ! ಅಜಾಮಿಲನು ದಾಸಿಯ ಸಹವಾಸ ಮಾಡಿ
ಎಲ್ಲ ಧರ್ಮ-ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಹಾಳುಗಡವಿದ್ದನು. ಅವನು ತನ್ನ ನಿಂದ್ಯ
ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಪತಿಸಾಧಿಸಿದ್ದನು. ನಿಯಮಗಳಿಂದ ಚ್ಯುತನಾದ
ಕಾರಣ ಅವನು ನರಕ್ಕೆ ಬೀಳುವವನಿದ್ದನು. ಆದರೆ ಭಗವಂತನ
ನಾಮವನ್ನು ಓದಿ ಬಾರಿ ಉಚ್ಚರಿಸಿ ಅವನು ಅದರಿಂದ ತತ್
ಕಾಲದಲ್ಲೇ ಮುಕ್ತನಾಗಿ ಹೋದನು. || ೪೫ || ಈ ಸಂಸಾರ
ಬಂಧನದಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗಲು ಬಯಸುವವನಿಗೆ - ತನ್ನ ಚರಣ
ಸ್ಪರ್ಶದಿಂದ ತೀರ್ಥಕ್ಕೂ ತೀರ್ಥತ್ವವನ್ನು ಉಂಟು ಮಾಡುವ
ಭಗವಂತನ ನಾಮಚಿಹ್ನೆ ಎಗಿರುವ ಯಾವ ಸಾಧನೆಯೂ ಇಲ್ಲ.
ಎಕೆಂದರೆ, ನಾಮವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿದ ಮನುಷ್ಯನ ಮನಸ್ಸು ಪುನಃ
ಕರ್ಮಗಳ ಜಾಲರದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಬೀಳುವದು. ಭಗವನ್ನಾಮವಲ್ಲದೆ
ಬೇರೆ ಯಾವುದೂ ಪಾಪಚಿಹ್ನೆವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸದ ಮೇಲೆಯೂ
ಮನಸ್ಸು ರಜೋಗುಣ ಮತ್ತು ತಮೋಗುಣಗಳಿಂದ ಗ್ರಸ್ತವಾಗಿ
ರುತ್ತದೆ ಹಾಗೂ ಸಮೂಲವಾಗಿ ಪಾಪಗಳೂ ನಾಶವಾಗುವುದಿಲ್ಲ.
|| ೪೬ ||

ಪುಲಿಕ್ಷಿತನೇ! ಈ ಪತಿವಾತ್ಸವ್ಯ ಆತ್ಮತಃ ಗೋಪ್ಯವೂ, ಸಮಸ್ತ
ಪಾಪಗಳನ್ನು ನಾಶಮಾಡುವ ಪರಮವೂ ಆಗಿದೆ. ಇದನ್ನು ಶ್ರದ್ಧಾ-
ಭಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಭಜಿಸುವುದಾದರೆ ತೀರ್ತಿಸುವವನು ಎಂದಿಗೂ ನರಕ್ಕೆ
ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ. ಯಾವುದಾದರೂ ಕಣ್ಣೆತ್ತಿಯೂ ಆತನನ್ನು ನೋಡ
ಲಾರದು. ಅವನ ಜೀವನವೂ ಪಾಪಮಯವಾಗಿದ್ದರೂ ವೈಕುಂಠ
ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಅವನು ಪೂಜಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಾನೆ. || ೪೭-೪೮ || ಎಲೈ
ರಾಜನೇ! ಕೇಳಿ ಹು! ಅಜಾಮಿಲನಂತಹ ದಾಸಿಯು ಸಾಯು
ವಾಗ ತನ್ನ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವನ್ನು ಕೊಗುವ ನೆಪದಿಂದ ಭಗವಂತನ ನಾಮವನ್ನು
ಉಚ್ಚರಿಸಿದನು ಅಷ್ಟಾಗೂ ವೈಕುಂಠದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗಿದೋಯಿತು.
ಹಾಗೂ ಹೀಗೆ ಶ್ವದ್ವಯದ ಭಗವನ್ನಾಮವನ್ನು ಉಚ್ಚರಿಸುವವರ
ಕುರಿತು ಹೇಳುವುದೇನಿದೆ? || ೪೯ ||

ಎರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿಯಿತು || ೨ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತೇ ಮಹಾಭೂಷಾಣೇ ಪಾರಮಹಂಸ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ ಪಶ್ಚಸ್ತಂಭೇ
ಅಜಾಮಿಲೋಪಾಖ್ಯಾನೇ ದ್ವಿತೀಯೋಽಧ್ಯಾಯಃ || ೨ ||

ಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

ಯಮ ಮತ್ತು ಯಮದೂತರ ಸಂವಾದ

ರಾಜೋವಾಚ

ನಿಶಮ್ಯ ದೇವಃ ಸ್ವಭಟೋಪವರ್ಣಿತಂ
ಪ್ರತ್ಯಾಹ ಕಿಂ ತಾನ್ವತಿ ಧರ್ಮರಾಜಃ |
ಏವಂ ಹತಾಚ್ಛೋ ವಿಹತಾನ್ಮುರಾರೇ-
ರ್ನೈರ್ದೇಶಿಕೈರ್ಯಸ್ಯ ಪತೇ ದನೋಽಯಮ್ || ೧ ||

ಯಮಸ್ಯ ದೇವಸ್ಯ ನ ದಂಡ ಭಂಗಃ
ಕುತಶ್ಚನರ್ಜೇ ಕುತಪೂರ್ವ ಆಪೀತ್ |
ಏತನ್ಮನೇ ವೃಶ್ಚತಿ ಲೋಕಸಂಶಯಂ
ನ ಹಿ ತ್ವದಸ್ಯ ಇತಿ ಮೇ ವಿನಿಶ್ಚಿತಮ್ || ೨ ||

ಶ್ರೀಕುಕುಲುವಾಚ

ಭಗವತ್ಪುರುಷೈ ರಾಜನ್ ಯಾಮಾಃ ಪ್ರತಿಹತೋದ್ಯಮಾಃ |
ಪತಿಂ ವಿಜ್ಞಾಪಯಾಮಾಸುರ್ಯಮಂ ಸಂಯಮನೀಶ್ವತಮ್
|| ೩ ||

ಯಮದೂತಾ ಉವಾಚ

ಕತಿ ಸಂತೀಹ ಶಾಸ್ತ್ರಾರೋ ಜೀವಲೋಕಸ್ಯ ವೈ ಪ್ರಭೋ |
ತ್ವೈವಿದ್ಧಂ ಕುರ್ಮತಃ ಕರ್ಮ ಭಲಾಭಿವೃದ್ಧಿಹೇತವಃ
|| ೪ ||

ಯದಿ ಸ್ಫುರ್ಬಹವೋ ಲೋಕೇ ಶಾಸ್ತ್ರಾರೋ ದಂಡಧಾರಿಣಃ |
ಕಸ್ಯ ಸ್ಯಾತಾಂ ನ ವಾ ಕಸ್ಯ ಮೃತ್ಯುಶ್ಚಾಮೃತಮೇವ ವಾ
|| ೫ ||

ಕಿಂತು ಶಾಸ್ತ್ರ ಬಹುತ್ವೇ ಸ್ಯಾದ್ವಹೂನಾಮಿಹ ಕರ್ಮಿಣಾಮ್ |
ಶಾಸ್ತ್ರತ್ವಮುಪಾಪಾರೋ ಹಿ ಯಥಾ ಮಂಡಲವರ್ತಿ ನಾಮ್
|| ೬ ||

ಅತಸ್ತಮೋಕೋ ಭೂತಾನಾಂ ಸೇಶ್ವರಾಣಾಮಧೀಶ್ವರಃ |
ಶಾಸ್ತ್ರಾ ದಂಡಧರೋ ಸ್ವಕಾಂ ಶುಭಾಶುಭವಿವೇಚನಃ
|| ೭ ||

ತ್ವ ತೇ ವಿಹತೋ ದಂಡೋ ನ ಲೋಕೇ ವರ್ತತೇಽಧುನಾ |
ಚತುರ್ಭಿರದ್ಭುತೈಃ ಸಿದ್ಧೈರಾಜ್ಞಾ ತೇ ವಿಪ್ರಲಂಭಿತಾ
|| ೮ ||

ನೀಯಮಾನಂ ತವಾದೇಶಾದ್ಭಾಭಿಯೋತನಾಗ್ರಹಾನ್ |
ವ್ಯಮೋಚಯಸ್ಪಾತಕಿನಂ ಭಿತ್ತ್ವಾ ಪಾಶಾನ್ ಪ್ರಸದ್ಯ ತೇ
|| ೯ ||

ಪರೀಕ್ಷಿದ್ವಾಜನು ಕೇಳಿದನು - ಮಹರ್ಷಿಗಳೇ! ದೇವದೇವನಾದ ಯಮಧರ್ಮರಾಜನ ವಶದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಜೀವರು ಇರುವರು ಮತ್ತು ಭಗವಂತನ ಪಾರ್ಷ್ವದರು ಅವನ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಭಂಗ ಗೊಳಿಸಿದರು ಅವನ ದೂತರನ್ನು ಆಪಮಾನ ಮಾಡಿದರು. ಯಮದೂತರು ಯಮವೃಶಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಅವನಲ್ಲಿ ಆಜಾಮಿಣನ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಆರುಹಿದಾಗ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಕೇಳಿ ಅವನು ತನ್ನ ದೂತರಿಗೆ ಏನು ಹೇಳಿದನು. || ೧ || ಮಹಿಮಯರೇ! ಯಾರು ಎಂದಿಗೂ ಯಾವುದೇ ಕಾರಣದಿಂದ ಧರ್ಮರಾಜನ ಶಾಸನವನ್ನು ಉಲ್ಲಂಘಿಸಿದ ಮಾತನ್ನು ನಾನು ನೋಡಲು ಎಂದೂ ಕೇಳಿರಲಿಲ್ಲ. ವೈಷ್ಣವೇ! ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಜನರು ತುಂಬಾ ಸಂದೇಹ ಪಡುವರು. ಅದನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವವರು ನೀವಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಯಾರೂ ಇರಲಾರದೇಂದೇ ನನ್ನ ನಿಶ್ಚಯವು. || ೨ ||

ಶ್ರೀಕುಕುಲುವಾಮುನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಪರೀಕ್ಷಿದ್ವಾಜನೇ! ಭಗವಂತನ ಪಾರ್ಷ್ವವರು ಯಮದೂತರ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ವಿಫಲ ಗೊಳಿಸಿದಾಗ ಅವರು ಸಂಯಮನಿವೃತ್ತರಾದೊಡೆಯನ್ನೂ, ತಮ್ಮ ಶಾಸಕನೂ ಆದ ಯಮರಾಜನ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಹೀಗೆ ನಿವೇದಿಸಿ ಕೊಂಡರು. || ೩ ||

ಯಮದೂತರು ಹೇಳಿದರು - ಸ್ವಾಮಿ! ಪ್ರಪಂಚದ ಜೀವರು - ಪಾಪ, ಪುಣ್ಯ ಅಥವಾ ಎರಡರಿಂದಲೂ ಮಿಶ್ರವಾದ ಮೂರು ರೀತಿಯ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಜೀವಿಗಳಿಗೆ ಆ ಕರ್ಮಗಳ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡುವ ಶಾಸಕರು ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಜನರಿದ್ದಾರೆ? || ೪ || ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ದಂಡನೆ ಕೊಡುವವರು ಬಹಳಷ್ಟು ಶಾಸಕರು ಇರುವುದಾದರೆ ಯಾರಿಗೆ ಸುಖ ಸಿಗುವುದು, ಯಾರಿಗೆ ದುಃಖ - ಇದರ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಒಂದೇ ರೀತಿ ಯಾಗಿರಲಾರದು. || ೫ || ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಕರ್ಮಮಾಡುವವರು ಅನೇಕರಿರುವ ಕಾರಣ, ಅವರ ಶಾಸಕರೂ ಅನೇಕರಾದರೆ ಆ ಶಾಸಕರ ಶಾಸನವು ಹೆಸರಿಗಷ್ಟೇ ಆಗುವುದು. ಒಬ್ಬ ಸಾಮ್ರಾಟನ ಆದಿನದಲ್ಲಿ ಬಹಳಷ್ಟು ಜನರು ಹೆಸರಿಗಷ್ಟೇ ಸಾಮಂತರು ವಂತೆಯೇ ಆದೀತು. || ೬ || ಆದರೆ ನೀವೊಬ್ಬರೇ ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಅವರ ಒಡೆಯರಿಗೆ ಅಧೀಶ್ವರರಾಗಿರುವಿರಿ ಎಂದು ನಾವು ತಿಳಿಯುತ್ತೇವೆ. ನೀವೇ ಮನುಷ್ಯರ ಪಾಪ ಮತ್ತು ಪುಣ್ಯಗಳ ನಿರ್ಣಾಯಕ ದಂಡವನ್ನು ಕೊಡುವವರು ಹಾಗೂ ಶಾಸಕರೂ ಆಗಿರುವಿರಿ. || ೭ || ಪ್ರಭುಗಳೇ! ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಇಂದಿನವರೆಗೆ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಶಾವು ನಿಯಮಿಸಿದ ದಂಡನೆಯನ್ನು ಯಾರೂ ಅವಹೇಳನೆ ಮಾಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಈಗ ನಾಲ್ವರು ಅದ್ಭುತ ಸಿದ್ಧರು ನಿಮ್ಮ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಉಲ್ಲಂಘಿಸಿರುವರು. || ೮ || ಸ್ವಾಮಿ! ನಿಮ್ಮ ಆಪ್ತಕೇಯಂತ ನಾವು ಒಬ್ಬ ಪಾಪಿಯನ್ನು ಯಾಕೆ ನಾಗ್ರಹವಾದ ಮಕ್ಕಕ್ಕೆ ಕೊಂಡುಹೋಗುತ್ತಿದ್ದೆವು. ಆದರೆ ಅವರು ಬಲವಂತವಾಗಿ ನಿಮ್ಮ ಪಾಶವನ್ನು ತುಂಡರಿಸಿ ಅವನನ್ನು ಬಿಡಿಸಿದರು. || ೯ ||

ತಾಂತ್ಯೇ ವೇದಿತುಮಿಚ್ಛಾನ್ಮೋ
ಯದಿ ನೋ ಮನ್ಯಸೇ ಕ್ಷಮಮ್ |
ನಾರಾಯಣೇತ್ಯಭಿಹತೇ
ಮಾ ಭೈರಿತ್ಯಾಯಯುದ್ಧೃತಮ್ || ೧೦ ||

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಉವಾಚ

ಇತಿ ದೇವಃ ಸ ಅಪೃಷ್ಠ್ಯ ಪ್ರಜಾಸಂಯಮನೋ ಯಮಃ |
ಪ್ರೀತಃ ಸ್ವರೂಪಾನ್ ಪ್ರತ್ಯಾಹ ಸ್ವರನ್ದಾದಾಂಬುಜಂ ಹರೇಃ
|| ೧೧ ||

ಯಮ ಉವಾಚ

ಪರೋ ಮದನ್ಯೋ ಜಗತ್ಸುಷಶ್ಚ
ಓತಂ ಪ್ರೋತಂ ಪಟವದ್ಯತ್ ವಿಶ್ವಮ್ |
ಯದಂತೋಽಸ್ಯ ಸ್ತಿವನ್ಮನಾಕಾ
ನನ್ಯೋತವದ್ಯಸ್ಯ ವಶೇ ಚ ಲೋಕಃ || ೧೨ ||

ಯೋ ನಾಮಭಿವಾಚಿ ಜನಾಸ್ವಿಜಾಯಾಂ
ಬಧ್ನಾತಿ ತಂತ್ಯಾಮಿವ ದಾಮಭಿರ್ಗಾಃ |
ಯಸ್ಯೈ ಬಲಿಂ ತ ಇಮೇ ನಾಮಕರ್ಮ-
ನಿಬಂಧಬದ್ಧಾಶ್ಚತಾ ವಹಂತಿ || ೧೩ ||

ಆಹಂ ಕುಹೇಂದ್ರೋ ನಿರ್ಯುತಃ ಪ್ರಚೇತಃ
ಸೋಮೋಽಗ್ನಿರೀಶಃ ಪವನೋಽರ್ಕೋ ವಿರಿಂಚಃ |
ಆದಿತ್ಯವಿಶ್ವೇ ವಸವೋಽಥ ಸಾಧ್ಯಾ
ಮರುದ್ಗಣಾ ರುದ್ರಗಣಾಃ ಸುಧಿವಾ || ೧೪ ||

ಅನ್ಯೇ ಚ ಯೇ ವಿಶ್ವಸೃಜೋಽಮರೇಶಾ
ಭೃಗ್ವಾದಯೋಽಸ್ಮ್ಯಪ್ಪಜಪ್ತಮಸ್ಯಾಃ |
ಮಸ್ಯೇಹಿತಂ ನ ವಿಮಃ ಸ್ಪೃಷ್ಠಮಾಯಾಃ
ಸತ್ತ್ವಪ್ರಧಾನಾ ಅಹಿ ಕಿಂ ತತೋಽನ್ಯೇ || ೧೫ ||

ಮು ವೈ ನ ಗೋಭಿರ್ಮನಸಾಸುಭಿರ್ವಾ
ಹೃದಾ ಗಿರಾ ವಾಸುಭೃತೋ ವಿಚಕ್ಷತೇ |
ಆತ್ಮಾನಮಂತರ್ಹೃದಿ ಸಂತಮಾತ್ಮನಾಂ
ಚಕ್ಷುರ್ಯಥೈ ವಾಕ್ಯತಯಿವತಃ ಪರಮ್ || ೧೬ ||

ಇದರ ರಹಸ್ಯವನ್ನು ನಾವು ನಿಮ್ಮಿಂದ ತಿಳಿಯಲು ಇಚ್ಛಿಸುವೆವು. ಸಿಂಹ ರಮ್ಯಸ್ಥ ಕೇಳುವ ಅಧಿಕಾರಿಗಳೆಂದು ತಿಳಿದರೆ ಹೇಳಿರಿ. ಪ್ರಥೋ! ಅಪೂರ್ವನ ಬಾಯಿಂದ 'ನಾರಾಯಣ' ಎಂಬ ಶಬ್ದ ಹೊರಡುತ್ತಲೇ ಆತ್ಮಕಡೆಯಿಂದ ಅವರು 'ಪದವಿಬೇಡ! ಪದವಿ ಬೇಡ!' ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದುಬಿಟ್ಟರು. ಎಂತಹ ಆಶ್ಚರ್ಯವಿದು! || ೧೦ ||

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಮಹಾಕುಮಾರಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಎಲೈ ರಾಜನೇ! ದೂತರು ಹೀಗೆ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದಾಗ ದೇವಕಿರೋಮಣಿ ಪ್ರಜಾಪಾತಕ ನಾವ ಬಗವಾನ್ ಯಮಧರ್ಮನು ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣರಿಯ ಚರಣಕಮಲಗಳನ್ನು ಸ್ಪೃಶಿಸುತ್ತಾ ಅವರಿಗೆ ಹೀಗೊಂದನು - || ೧೧ ||

ಯಮಧರ್ಮರಾಜನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ - ಎಲೈ ದೂತರೇ! ಈ ಚರಾಚರ ಜಗತ್ತಿಗೆಲ್ಲಾ ಮಹಾಪ್ರಭುವಾದವನು ನನಗಿಂತಲೂ ಬೇರೊಬ್ಬನಿದ್ದಾನೆ. ಅವನಲ್ಲಿಯೇ ಈ ಇಡೀ ಜಗತ್ತು - ಮೃದದಲ್ಲಿ ನೋಟ ಹಾಸು-ಶೂನ್ಯಾಗಿಯಂತೆ ಪೋಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಅವನ ಅಪಾರವೇ ಅದೆ ಪ್ರಿತ್ವಾ ವಿಷ್ಣು ಮಹೇಶ್ವರ ಇವರು ಈ ಜಗತ್ತಿನ ಆದ್ಯಕ್ಷಿ, ಸ್ವಕ್ಷಿ, ಪ್ರಳಯವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಅವನೇ ಈ ಇಡೀ ಜಗತ್ತನ್ನು ಮೋಗುದಾರ ಹಾಕಿದ ಎತ್ತಿನಂತೆ ತನ್ನ ಅಧೀನದಲ್ಲಿರಿಸಿ ಕೊಂಡಿರುವನು. || ೧೨ || ನನ್ನ ಪ್ರೀತಿಯ ದೂತರೇ! ಭೃತನು ತನ್ನ ಎತ್ತುಗಳನ್ನು ಮೊದಲು ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ಹಗ್ಗಗಳಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿ, ಆ ಹಗ್ಗಗಳನ್ನು ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಹಗ್ಗಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟುವಂತೆಯೇ ಜಗದೀಶ ಅವ ಭಾವತಮಾ ಕೂಡ ಬಾಹ್ಯಾಂತಿ ವರ್ಣಿಗಳು, ಬ್ರಹ್ಮ ಚರ್ಯಾದಿ ಅಶಮಗಳಿಂದ ಸಣ್ಣ-ಸಣ್ಣ ನಾಮಗಳೆಂಬ ಹಗ್ಗ ಗಳಿಂದ ಕಟ್ಟಿ ಮತ್ತೆ ಎಲ್ಲ ನಾಮಗಳನ್ನು ವೇದರೂಪವಾದ ದೊಡ್ಡ ಹಗ್ಗದಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿ ಇಟ್ಟಿರುವನು. ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲ ದೇವರು ನಾಮ ಮತ್ತು ಕರ್ಮರೂಪವಾದ ಬಂಧನದಲ್ಲಿ ಬಿಗಿಯಲ್ಪಟ್ಟು, ಭಯಗೊಂಡು, ಅವನಿಗೆ ತಮ್ಮ ಸರ್ವಸ್ವವನ್ನು ಕಾಣಿಕೆಯಾಗಿ ಅರ್ಪಿಸುತ್ತಾರೆ. || ೧೩ || ದೂತರೇ! ನಾನು, ಇಂದ್ರ, ನಿರ್ಯುತಿ, ವರುಣ, ಆಂಧ್ರ, ಅಗ್ನಿ ಶಂಕರ, ವಾಯು, ಸೂರ್ಯ, ಬ್ರಹ್ಮಾ ಹನ್ನೆರಡು ಆದಿತ್ಯರು, ವಿಶ್ವೇದೇವತೆಗಳು, ಎಂಟು ಮರುಗಳು, ಸಾಧ್ಯರು, ಸಲಹ ತೋರಿಸುತ್ತ ಮರುದೈವತಗಳು, ಒದ್ದರು, ಹನ್ನೊಂದು ರುದ್ರರು, ರಜೋಗುಣ ಹಾಗೂ ತಮೋಗುಣಗಳಿಂದ ರಹಿತರಾದ ಭೃಗುವೇ ಮುಂತಾದ ಪ್ರಜಾಪತಿಗಳು, ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ದೇವತೆಗಳು - ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲರೂ ಸತ್ತ್ವಪ್ರಧಾನರಾಗಿದ್ದರೂ ಅವನ ಮಾಯಾ ಅಧೀನರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಭಗವಂತನು ಎಂದು ಏನು ಮಾಡಲು ಒಯಸುವನೋ ಇದನ್ನು ತಿಳಿಯಲಾರರು. ಹಾಗಿರುವಾಗ ಬೇರೆ ಯವರ ಮಾತಾದರೂ ಏನಿದೆ? || ೧೪-೧೫ || ದೂತರೇ! ಮಡಿಕೆ, ಕುಡಿಕೆ, ಒಬ್ಬಗಳೇ ಮುಂತಾದ ರೂಪವುಳ್ಳ ಪದಾರ್ಥಗಳೂ ತನ್ನ ಪ್ರಕಾಶವಾದ ಕಣ್ಣನ್ನು ನೋಡಲಾರವೋ ಹಾಗೆಯೇ ಅಂತಃಕರಣದಲ್ಲಿ ತನಗೆ ಸಾಕ್ಷಿದೂಪನಾಗಿರುವ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಯಾವುದೇ ಪ್ರಾಣಿಯು ಇಂದ್ರಿಯ, ಮನ, ಪ್ರಾಣ, ಹೃದಯ ಅಥವಾ ವಾಣಿ ಮುಂತಾದ ಯಾವುದೇ ಸಾಧನೆಯಿಂದ ತಿಳಿಯಲಾರದು. || ೧೬ ||

ತಸ್ಯಾತ್ಮತಂತ್ರಸ್ಯ ಹರೇರಧೀಶಿತುಃ
ಪರಸ್ಯ ಮಾಯಾಧಿಪತೇರ್ಮಹಾತ್ಮನಃ |
ಪ್ರಾಯೇಣ ದೂತಾ ಇಹ ವೈ ಮನೋಹರಾ-
ಶ್ಚರಂತಿ ತದ್ರೂಪಗುಣಸ್ವಭಾವಾಃ || ೧೭ ||

ಭೂತಾನಿ ವಿಷ್ಣೋಃ ಸುರಪೂಜಿತಾನಿ
ದುರ್ದರ್ಶಲಿಂಗಾನಿ ಮಹಾದ್ಭುತಾನಿ |
ದಕ್ಷಂತಿ ತದ್ಭಕ್ತಮತಃ ಪರೇಭ್ಯೋ
ಮತ್ತಶ್ಚ ಮರ್ತ್ಯಾನಥ ಸರ್ವತಶ್ಚ || ೧೮ ||

ಧರ್ಮಂ ತು ಸಾಕ್ಷಾದ್ಗ್ರಹತ್ವಗೋತಂ
ನ ವೈ ವಿದುರ್ಮುಷಯೋ ನಾಪಿ ದೇವಾಃ |
ನ ಸಿದ್ಧಮುಖ್ಯಾ ಆಸುರಾ ಮನುಷ್ಯಾಃ
ಕುತಶ್ಚ ವಿದ್ಯಾಧರಚಾರಣಾದಯಃ || ೧೯ ||

ಸ್ವಯಂಭೂರ್ನಾರದಃ ಶಂಭುಃ ಕುಮಾರಃ ಕಪಿಲೋ ಮಮಃ |
ಪ್ರಹ್ಲಾದೋ ಜನಕೋ ಭೀಷ್ಮೋ ಬಲಿವೈಯಾಸಂವಯಮ್
|| ೨೦ ||

ದ್ವಾದಶೈತೇ ವಿಜಾನೀಮೋ ಧರ್ಮಂ ಭಾಗವತಂ ಭಟಾಃ |
ಗುಹ್ಯಂ ವಿಕುಢ್ಢಂ ದುರ್ಬೋಧಂ ಯಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾನ್ಯುಕ್ತಮಬ್ಜುತೇ
|| ೨೧ ||

ವಿತಾವಾನೇವ ಲೋಕೇಽಸ್ಮಿನ್ ಪುಂಸಾಂ ಧರ್ಮಃ ಪರಃ ಸ್ವತಃ |
ಭೃತ್ಯೋಗೋ ಭಗವತಿ ತನ್ನಾಮಗ್ರಹಣಾದಿಭಿಃ
|| ೨೨ ||

ನಾಮೋಚ್ಚಾರಣಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಂ ಪರೇಃ ಪಶ್ಯತ ಪುತ್ರಕಾಃ |
ಅಜಾಮಿಲೋಽಪಿ ಯೇನೈವ ಮೃತ್ಯುಪಾತಾದಮುಚ್ಯತ
|| ೨೩ ||

ವಿತಾವತಾಲಮಘನಿಹರಣಾಯ ಪುಂಸಾಂ
ಸಂಕೀರ್ತನೇ ಭಗವತೋ ಗುಣಕರ್ಮನಾಮ್ನಾಮ್ |
ವಿಕ್ರುಶ್ಯ ಪುತ್ರಮಘವಾನ್ಸದಾಜಾಮಿಲೋಽಪಿ
ನಾರಾಯಣೇತಿ ಪ್ರಿಯಮಾಣ ಇಯಾಯಿ ಮುಕ್ತಮ್ || ೨೪ ||

ಪ್ರಾಯೇಣ ವೇದ ತದಿದಂ ನ ಮಹಾಜನೋಽಯಂ
ದೇವ್ಯಾ ವಿಮೋಹಿತಮತಿರ್ಬಲತ ಮಾಯಯಾಲಮ್ |
ತ್ರಯ್ಯಾಂ ಜಡೀಕೃತಮತಿರ್ಮಥುಪುಷ್ಪಿತಾಯಾಂ
ವೈತಾನಿಕೇ ಮಹತಿ ಕರ್ಮಣಿ ಯುಜ್ಯಮಾನಃ || ೨೫ ||

ಆ ಸ್ವಭಾವವು ಎಲ್ಲರ ಸ್ವಾಮಿ ಹಾಗೂ ಸ್ವತಃ ಪರಮ ಸ್ವತಂತ್ರನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಆದೇ ಮಾಯಾವತಿ ಪುರಷೋತ್ತಮನ ದೂತರು ಅವನಂತೆಯೇ ಪರಮ ಮನೋಹರ ರೂಪ, ಗುಣ, ಮತ್ತು ಸ್ವಭಾವದಿಂದ ಸಂಪನ್ನರಾಗಿ ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯ ವಾಗಿ ವಿಚಾರಿಸುತ್ತಿರುವರು || ೧೭ || ಭಗವಾನ್ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಸುರಪೂಜಿತ ಹಾಗೂ ಪರಮ ಅಲೌಕಿಕ ಪಾರ್ಷ್ವದರ ದರ್ಶನವು ತುಂಬಾ ದುರ್ಲಭವಾಗಿದೆ. ಅವರು ಭಗವಂತನ ಭಕ್ತರನ್ನು ಅವರ ಹತ್ತುಗಳಿಂದ, ನನ್ನಿಂದ ಮತ್ತು ಆಗ್ನಿಯೇ ಮುಂತಾದ ಎಲ್ಲ ಅಪಕೃತ್ಯಗಳಿಂದ ಸದಾಕಾಲ ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿಡುತ್ತಾರೆ || ೧೮ ||

ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಭಗವಂತನೇ ನಿರ್ಮಾಣಮಾಡಿದ ಧರ್ಮದ ಮರ್ಯಾದೆಯನ್ನು ಋಷಿಗಳಾಗಲೀ, ದೇವತೆಗಳಾಗಲೀ, ಸಿದ್ಧ ರಾಗಲೀ ಯಾರೂ ಅರಿಯಲಾರರು. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಮನುಷ್ಯರು, ವಿದ್ಯಾಧರರು, ಚಾರಣರು ಮತ್ತು ಆಸುರರೇ ಮುಂತಾದವರು ಹೇಗೆ ಅರಿಯುತ್ತರು ? || ೧೯ || ಭಗವಂತನಿಂದ ನಿರ್ಮಿತ ವಾದ ಭಾಗವತಧರ್ಮವು ಪರಮಶುದ್ಧವು, ಅತ್ಯಂತ ಗೋಚ್ಯವು ಆಗಿದೆ. ಅದನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದು ಅತಿಶ್ವಲ್ಪವಾಗಿದೆ. ಅದನ್ನು ತಿಳಿದ ವನು ಭಗವತ್ ರೂಪವನ್ನು ಹೊಂದುವನು. ದೂತರೇ ! ಭಾಗವತ ಧರ್ಮದ ರಹಸ್ಯವನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು, ದೇವರ್ಷಿ ನಾರದರು, ಭಗವಾನ್ ಶಂಕರನು, ಋಷ್ಯಮೂರನು, ಕಪಿಲದೇವರು, ವ್ಯಾಯಾಧಿಪ ಮನುಪು, ಪ್ರಹ್ಲಾದನು, ಜನಕ ಮಹಾರಾಜನು, ಭೀಷ್ಮಪಿತಾಮಹರು, ಒಲಿಚಕ್ರವರ್ತಿಯೂ, ಶುಕಮಹರ್ಷಿಗಳು ಮತ್ತು ಯಮಧರ್ಮ ನಾದ ನಾನು - ಹೀಗೆ ಈ ಹನ್ನೆರಡು ಮಂದಿ ಮಾತ್ರವೇ ತಿಳಿದಿರುವೆವು. || ೨೦-೨೧ || ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಜೀವಿ ಗಾಗಿ ನಾನು-ಕೀರ್ತನಾದಿ ಉಪಾಯಗಳಿಂದ ಭಗವಂತನ ಚರಣ ಗಳಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಭಾವವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುವುದೇ ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತ ದೊಡ್ಡ ಕೀರ್ತವ್ಯವು, ಪರಮಧರ್ಮವು ಆಗಿದೆ || ೨೨ || ಪ್ರಿಯ ದೂತರೇ ! ಭಗವಂತನ ನಾಮೋಚ್ಚಾರಣೆಯ ಮಹಿಮೆಯು ಇನ್ನಾರೋ ವೇದಿತಿ ! ಅಜಾಮಿಳನಂತಹ ಪಾಪಿಯು ಒಂದು ಬಾರಿ ನಾಮೋಚ್ಚಾರಣೆ ಮಾಡಿದವರಿಂದಲೇ ಮೃತ್ಯುನಾಶದಿಂದ ಬದುಗದೆ ಹೋದಿದನು. || ೨೩ || ಭಗವಂತನ ಗುಣ, ಲೀಲೆ ಮತ್ತು ನಾಮಗಳ ಚೆನ್ನಾದ ಕೀರ್ತನೆಯು ಮನುಷ್ಯರ ಪಾಪ ಗಳನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಹಾಶಮಾಡುವುದು ಇದೇನೋ ಅದರ ಒಪ್ಪಂದೋಡ್ಡ ಫಲವಲ್ಲ. ಎಕೆಂದರೆ, ಅತ್ಯಂತ ಪಾಪಿಯಾದ ಅಜಾಮಿಳನು ಮರಣಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಚಂಚಲಚಿತ್ತದಿಂದ ಹೃದಯಗಳ ಹೆಸರು 'ನಾರಾಯಣ' ಎಂದು ಉಚ್ಚರಿಸಿದನು. ಈ ನಾಮಾಭಾಸಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಅವನ ಎಲ್ಲ ಪಾಪಗಳು ಕ್ಷೀಣಿಸಿ, ಅವನು ಮೋಕ್ಷವನ್ನೇ ಪಡೆದುಕೊಂಡನು. || ೨೪ || ದೊಡ್ಡ-ದೊಡ್ಡ ವಿದ್ವಾಂಸರ ಬುದ್ಧಿಯೂ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಭಗವಂತನ ಮಾಯೆಯಿಂದ ಮೋಹಿತವಾಗುತ್ತದೆ. ಅವರು ಕರ್ಮಗಳ ಸಿಹಿ ಯಾದ ಫಲಗಳನ್ನು ವರ್ತಿಸುವ ಅರ್ಥರೂಪವಾದ ವೇದವಾಣಿಯಲ್ಲೇ ಮೋಹಿತರಾಗುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಯಜ್ಞ-ಯಾಗಾದಿ ದೊಡ್ಡ-ದೊಡ್ಡ ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲೇ ಮುಳುಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಈ ಅತಿಶಯವಾದ ಭಗವನ್ನಾದುದ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ಇದು ಎಂತಹ ಸೇವದ ವಿಷಯ ? || ೨೫ ||

ವಿವಂ ವಿಮೃಶ್ಯ ಸುಧಿಯೋ ಭಗವತ್ಕನಂತೇ
ಸರ್ವಾತ್ಮನಾ ವಿವಿಧತೇ ಖಲು ಭಾವಯೋಗಮ್ |
ತೇ ಮೇ ನ ದಂಡ ಮಹಾಂತ್ಯಥ ಯದ್ಯಮೀಷಾಂ
ಸ್ವಾತ್ಮಾತ್ಮಕಂ ತದಪಿ ಹಂತ್ಸುರುಗಾಯವಾದಃ || ೨೬ ||

ತೇ ದೇವಾದೃಶ್ಯದಿಗೀತಪವಿತ್ರಗಾಥಾ
ಯೇ ಸಾಧವಃ ಸಮದೃಶೋ ಭಗವತ್ಪ್ರಪ್ನಾಃ |
ತಾನ್ ನೋಪಸೀದತ ಹರೇರ್ಗೌದಯಾಭಿಗುಪ್ತಾನ್
ನೈಷಾಂ ವಯಂ ನ ಚ ವಯಃ ಪ್ರಭವಾಮ ದಂಡೇ || ೨೭ ||

ತಾನಾನಯದ್ವಮಸತೋ ವಿಮುಖಾನ್ಮುಕುಂದ-
ಪಾದಾರವಿಂದಮಕರಂದರಸಾದಜ್ಯಮ್ |
ನಿಷ್ಕಿಂಚನೈಃ ಪರಮಹಂಸಕುಲೈಃ ರಸಜ್ಞೈಃ-
ರೂಪಾನ್ಮಹೇ ನಿರಯವರ್ತನಿ ಬದ್ರತ್ಯಷ್ಠಾನ್ || ೨೮ ||

ಜಹ್ನಾ ನ ನಕ್ತಿ ಭಗವದ್ಗುಣಾನಾಮಧೇಯಂ
ಚೇತಶ್ಚ ನ ಸ್ಮರತಿ ತಚ್ಚರಣಾರವಿಂದಮ್ |
ಕೃಷ್ಣಾಯ ನೋ ನಮತಿ ಯಚ್ಚರ ಏಕದಾಪಿ
ತಾನಾನಯದ್ವಮಸತೋಽಕೃತವಿಪುಕ್ಲತ್ಯಾನ್ || ೨೯ ||

ತತ್ಸ್ಮೃತಾಂ ಸ ಭಗವಾನ್ಪುರುಷಃ ಪುರಾಣೋ
ನಾರಾಯಣಃ ಸ್ವಪುರುಷೈರ್ಯದಾತ್ಮಕಂ ನಃ |
ಸ್ವಾನಾಮಹೋ ನ ವಿದುಷಾಂ ರಚಿತಾಂಜಲೀನಾಂ
ಕ್ಷಾಂತಿರ್ಗರ್ಹಿಯಸಿ ನಮಃ ಪುರುಷಾಯ ಭೂಮ್ನೇ || ೩೦ ||

ತಸ್ಮಾತ್ ಸಂಕೀರ್ತನಂ ವಿಶ್ವೋರ್ಜಗತ್ಸಂಗಲಮಂಹದಾಮ್ |
ಮಹತಾಮಪಿ ಕೌರವ್ಯ ವಿದ್ವೈಕಾಂಕನಿಷ್ಕೃತಿಮ್
|| ೩೧ ||

ಪ್ರಿಯದೂತರೇ! ಬುದ್ಧಿಮಂತರಾದ ಮನುಷ್ಯರು ಹೀಗೆ
ವಿಚಾರಮಾಡಿ ಭಗವಾನ್ ಅನಂತನಲ್ಲೇ ಪೂರ್ಣ ಅಂತಃಕರಣ
ವಿಂದ ತಮ್ಮ ಭಕ್ತಿಭಾವವನ್ನು ನೆಲೆಗೊಳಿಸುವರು. ಅವರು ನನ್ನ
ದಂಡನೆಗೆ ಪಾತ್ರರಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅಂತಹವರು ಪಾಪವನ್ನು ಮಾಡು
ವುದೇ ಇಲ್ಲ. ಆದರೂ ಕೆಲವು ವೇಳೆ ಆಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಯಾವು
ದಾದರೂ ಪಾಪವು ಸಡೆದರೂ, ಅವನ್ನು ಭಗವಂತನ ಗುಣಗಾನ
ವಿಂದ ಮಹಾನಿಮೇ ಪಾಶಮಾಡಿ ಬಿಡುವರು. || ೨೬ || ಸಮವರ್ತಿ
ಸಾಧುಗಳು ಭಗವಂತನನ್ನೇ ತಮ್ಮ ಸಾಧ್ಯ ಮತ್ತು ಸಾಧನೆ ಎಂದು
ತೀರ್ಮಾನಿಸಿ ಅಪರಾಧ ಅಪಲಂಭಿಸಿ ಇರುತ್ತಾರೆ. ದೊಡ್ಡ-
ದೊಡ್ಡ ದೇವತೆಗಳೂ, ಸಿದ್ಧರೂ ಕೂಡ ಅವರ ಪವಿತ್ರ ಚರಿತ್ರೆಗಳನ್ನು
ಪ್ರೇಮದಿಂದ ಹಾಡುತ್ತಾ ಇರುತ್ತಾರೆ. ನನ್ನ ದೂತರೇ! ಭಗವಂತನ
ಗರೆಯು ಅವರನ್ನು ಸದಾಕಾಲ ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಾ ಇರುತ್ತದೆ. ಇಂತಹವರ
ಬಳಿಗೆ ನೀವು ಎಂದಿಗೂ ಸುಳಿಯಬೇಡಿರಿ. ಇಂತಹವರನ್ನು
ದಂಡಿಸುವ ಶಕ್ತಿಯು ನನ್ನದಾಗಲೀ, ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಕಾಲನಲ್ಲಾಗಲೀ ಇಲ್ಲವೇ ಇಲ್ಲ. || ೨೭ || ಮಹಾ ಪರಮಹಂಸರು
ಇಡೀ ಜಗತ್ತಿನ ಮತ್ತು ತಮ್ಮ ಶರೀರದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ
ಅಹಂಕಾರ-ಮಮಕಾರಗಳನ್ನು ತೊರೆದು, ಅಕಿಂಚಿದರಾಗಿ
ದಿವ್ಯರಸವನ್ನು ಸವಿಯುವ ಲೋಭದಿಂದ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಮುಕುಂ
ದನ ಅಡಿವಾವರಗಳ ಮಕರಂದರಸವನ್ನು ಪಾನ ಮಾಡುತ್ತಾ
ಇರುತ್ತಾರೆ. ಆ ದಿವ್ಯರಸಕ್ಕೆ ವಿಮುಖರಾದ ದುಷ್ಟರು ಪರಕದ
ದ್ವಾರವಾದ ಮನೋರ್ಮೆಯ ತೃಷ್ಣೆಯ ಹೊರೆಯನ್ನು ಹೊತ್ತಿರು
ತ್ತಾರೆ. ಅವರನ್ನು ನನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಪದೇ-ಪದೇ ಕರೆದುಕೊಂಡು
ಬಂದಿ. || ೨೮ || ಯಾರ ನಾಲಿಗೆ ಭಗವಂತನ ನಾಮಗಳನ್ನು
ಗುಣಗಳನ್ನು ಕೊಂಡಾಡುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಯಾರ ಚಿತ್ತವು ಅವನ
ಪರಣಾಳವಿಂದಗಳನ್ನು ಚಿಂತಿಸುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಯಾರ ತಲೆಯು
ಒಮ್ಮೆಯೂ ಭಗವಾನ್ ಶಿಷ್ಯಪ್ಪನ ಚರಣಗಳಲ್ಲಿ ಬಾಗುವು
ದಿಲ್ಲವೋ, ಅಂತಹ ಭಗವತ್ಸೇವಾ ವಿಮುಖರಾದ ಪಾಪಿಗಳನ್ನೇ ನನ್ನ
ಬಳಿಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡಿ. || ೨೯ || ಇಂದು ನನ್ನ ದೂತರು ಭಗವಂತನ
ಪಾರ್ಷ್ವದರ ಅಪರಾಧವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಭಗವಂತನನ್ನು
ಕಿರಣ್ವಾರ ಮಾಡಿರುವರು. ಈ ಅಪರಾಧವು ನನ್ನದೂ ಆಗಿದೆ.
ಪುರಾಣವು ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನು ನಮ್ಮಗಳ
ಅಪರಾಧವನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಲಿ. ಸಾವು ಅಜ್ಞಾನಿಗಳಾಗಿದ್ದರೂ ಅವನ
ಸೇವಕರೇ ಆಗಿದ್ದೇವಲ್ಲ! ಅವನ ಅಪೇಕ್ಷೆಯನ್ನು ಪಡೆಯಲಿಕ್ಕಾಗಿ
ಕೈಜೋಡಿಸಿಕೊಂಡು ಸದಾ ಉತ್ತರರಾಗಿರುತ್ತೇವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ
ಆಪಾರ ಮಹಿಮೆಯುಳ್ಳ ಭಗವಂತನಿಗೆ ನಮ್ಮನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸುವುದೇ
ಯೋಗ್ಯವಾಗಿದೆ. ಆ ಸರ್ವಾತರ್ಯಾಮಿ ಎಕರಸ ಅನಂತನಾದ
ಪ್ರಭುವನ್ನು ನಾವು ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತೇವೆ. || ೩೦ ||

ಶ್ರೀಪುರುಷಹಾಮನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಪುಣ್ಯದ್ವಾಜನೇ!
ಶ್ರೀಭಗವಂತನ ಗುಣಗಳನ್ನೂ, ಲೀಲೆಗಳನ್ನೂ, ನಾಮಗಳನ್ನೂ
ಕೀರ್ತನೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುವುದೇ ಸಮಸ್ತ ಮಹಾಪಾತಕಗಳಿಗೂ
ಸರ್ವೋತ್ತಮವಾದ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವು. ಸಮಸ್ತ ಪಾಪವಾಸನಗಳನ್ನು
ನಿರ್ಮೂಲಗೊಳಿಸುವ ಕಟಕಡೆಯ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವು. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ
ಸಮಸ್ತ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಕಲ್ಯಾಣವುಂಟಾಗುವುದು. || ೩೧ ||

ಶೈಲಾಂ ಗೃಣಾಂ ವೀರ್ಯಾಣ್ಕದ್ವಾಮಾಪಿ ಹರೇರ್ಮುಖಃ |
ಯಥಾ ಸುಜಾತಯಾ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಶುದ್ಧೇನ್ನಾತ್ಮಾ ವ್ಯಕಾದಿಭಿಃ

|| ೩.೨ ||

ಕೃಷ್ಣಾಂಘ್ರಪದ್ಮಮಧುಲಿನ್ ನ ಪುನರ್ವಿಸೃಷ್ಟ-
ಮಾಯಾಗುಣೇಷು ರಮತೇ ವೃಜನಾವಹೇಷು |

ಅನ್ಯಸ್ತು ಕಾಮಹತ ಆತ್ಮರಜಃ ಪ್ರಮಾಪ್ತುಃ-

ಮೀಹೇತ ಕರ್ಮ ಯತ ವಿನ ರಜಃ ಪುನಃ ಸ್ಯಾತ್ || ೩.೩ ||

ಇತ್ಯಂ ಸ್ವಭರ್ತೃಗದಿತಂ ಭಗವನ್ನಹಿತ್ವಂ
ಸಂಸ್ಕೃತ್ಯ ವಿಸ್ತೃತಧಿಯೋ ಯಮಹಂಕರಾಶ್ವೇ |

ನೈವಾಚ್ಯುತಾಶ್ರಯದನಂ ಪ್ರತಿಶಂಕಮಾನಾ

ದ್ರಷ್ಟುಂ ಚ ಬಿಭೃತಿ ತತಃ ಪ್ರಭೃತಿ ಸ್ಮ ರಾಜನ್ || ೩.೪ ||

ಇತಿಹಾಸಮಿಮಂ ಗುಪ್ತಂ ಭಗವಾನ್ ಕುಂಭಸಂಭವಃ |
ಕಥಯಾಮಾಸ ಮಲಯ ಅಸೀನೋ ಹರಿಮರ್ಚಯನ್

|| ೩.೫ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಪಾರಮಹಂಸ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ ಪಞ್ಚಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ || ೩ ||

ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

ದಕ್ಷನಿಂದ ಭಗವಂತನ ಸ್ತುತಿ ಮತ್ತು ಭಗವಂತನ ಪ್ರಾದುರ್ಭಾವ

ರಾಜೋವಾಚ

ದೇವಾಸುರನ್ಯಕಾಂ ಸರ್ಗೋ ನಾಗಾನಾಂ ಮೃಗಪಕ್ಷಿಕಾಮ್ |
ಸಾಮಾಸಿಕಸ್ತೃಯಾ ಪ್ರೋಕ್ತೋ ಯಸ್ತು ಸ್ವಾಯಂಭವೇಽಂತರೇ

|| ೧ ||

ತಸ್ಯೈವ ವ್ಯಾಸಮಿಚ್ಛಾಮಿ ಜ್ಞಾತುಂ ತೇ ಭಗವನ್ನಥಾ |
ಅನುಸರ್ಗಂ ಯಯಾ ಶಕ್ತ್ಯಾ ಸರ್ವಜ್ಞ ಭಗವಾನ್ ಪರಃ

|| ೨ ||

ಶ್ರೀಭಗವಂತನ ಉದಾರವ್ಯೂಹ ಕೃಪಾಪೂರ್ಣವೂ ಅದ ಚರಿತ್ರೆಗಳ ಶ್ರವಣ-ಹಿತ್ಯನಗಳನ್ನು ಮತ್ತೆ-ಮತ್ತೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಮಹಾತ್ಮರ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರೇಮಮಯ ಭಕ್ತಿಯು ಉದಯಿಸು ವುದು. ಆ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಉಂಟಾಗುವಷ್ಟು ಆತ್ಮಶುದ್ಧಿಯು ಕೃಚ್ಛ-ಚಾಂದ್ರಾಯಣಗಳೇ ಮುಂತಾದ ವೃತ್ತಗಳಿಂದಲೂ ಉಂಟಾಗು ವುದಿಲ್ಲ || ೩.೨ || ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಚಂದ್ರನ ಚರಣಾರವಿಂದ-ಮಕರಂದ ರೂಪ ರೋಭಿಯಾದ ಭಮರದಂತೆ ಇರುವ ಜನರು ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ರಮಣೀಯವಾಗಿ, ಅನಂತರ ದುಃಖವನ್ನೇ ಉಂಟು ಮಾಡುವ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ರಮಿಸಲು ಮರಳಿ ಬರು-ವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಆ ರೂಪದಿಂದ ವಿಮುಖರಾಗಿ ಕಾಮನಗಳಿಂದ ವಿವೇಕಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡಿರುವ ಜನರು ತಮ್ಮ ಪಾಪ ಗಳನ್ನು ತೊಳೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಪುನಃ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತರೂಪವಾದ ಕರ್ಮ ಗಳನ್ನೇ ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದರಿಂದ ಅವರ ಕರ್ಮ ಮಾಸನೆಯು ಅಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ ಹಾಗೂ ಅವರು ಪುನಃ ಅಂತಹ ದೋಷಗಳನ್ನೇ ಮಾಡುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ || ೩.೩ ||

ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ! ಯಮದೂತರು ತಮ್ಮ ಒಡೆಯನಾದ ಯಮ ಧರ್ಮನ ಮುಖದಿಂದ ಹೀಗೆ ಭಗವಂತನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ, ಅದನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ ಅವರಿಗೆ ಎಣೆಯಿಲ್ಲದ ಆಶ್ಚರ್ಯವುಂಟಾ ಯಿತು. ಅಂದಿನಿಂದ ಅವರು ಯಮಧರ್ಮನ ಮೂಡಿನಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಸವಿರಿಸಿ ತಮ್ಮ ನಾಶದ ಅಂಚಿನಿಂದ ಭಗವಂತನ ಅಶ್ವಿತ ರಾದ ಭಕ್ತರ ಒಳಗೆ ಸುಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ. ಹೆಚ್ಚಿನೂ ಅವರು ಭಕ್ತರ ಕಡೆಗೆ ಕಣ್ಣಿತ್ತಿನೋಡಲೂ ಭಯಪಡುವರು. || ೩.೪ || ಪ್ರಿಯ ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ! ಈ ಇತಿಹಾಸವು ಪರಮ ಗೋಪ್ಯವೂ ಅತ್ಯಂತ ರಹಸ್ಯವೂ ಆಗಿದೆ. ಮಲಯವರ್ವತದಲ್ಲಿ ಎರಾಜಮಾನರಾದ ಪೂಜ್ಯರಾದ ಅಗಸ್ತ್ಯರು ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸುವಾಗ ನನಗೆ ಇದನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದರು || ೩.೫ ||

ಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿಯಿತು || ೩ ||

ಪರೀಕ್ಷಿದ್ವಾಜನು ಕೇಳಿದನು - ಮಹಾತ್ಮರೇ! ಸ್ವಾಯಂಭುವ ಮನ್ವಂತರದಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳು, ಅಸುರರು, ಮನುಷ್ಯರು, ಸರ್ಪ ಗಳು, ಪಶು-ಪಕ್ಷಿ ಮುಂತಾದವುಗಳ ಸೃಷ್ಟಿ ಹೇಗಾಯಿತೆಂಬುದನ್ನು ನೀವು (ಮೂರನೇ ಸ್ಕಂಧದಲ್ಲಿ) ಹಿಂದೆ ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ವರ್ಣಿ ಸಿದರಿ || ೧ || ಈಗ ನಾನು ಅದನ್ನು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ತಿಳಿಯಲು ಬಯಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಪ್ರಕೃತಿಯೇ ಮುಂತಾದ ಕಾರಣಗಳಿಗೆ ಪರಮ ಕಾರಣನಾದ ಭಗವಂತನು ತನ್ನ ಯಾವ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ, ಯಾವ ರೀತಿ ಯಲ್ಲಿ ಅನಂತರದ ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಮಾಡಿದನು? ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಯಲೂ ಇಚ್ಛಿಸುತ್ತೇನೆ || ೨ ||

ಸೂತ ಲೋಕಾಚ

ಋತಿ ಸಂಪ್ರಶ್ನಮಾಕರ್ಣ್ಯ ರಾಜರ್ಷೀರ್ಬಾದರಾಯಣಃ |
ಪ್ರತಿನಂದ್ಯ ಮಹಾಯೋಗೀ ಜಗಾದ ಮುನಿಸತ್ತಮಾಃ |

|| ೩ ||

ಶ್ರೀಶುಕ ಲೋಕಾಚ

ಯದಾ ಪ್ರಚೇತಸಃ ಪುತ್ರಾ ದಶ ಪ್ರಾಚೀನಬರಹಿಃ |
ಅಂತರಮುದ್ರಾಶುನ್ಯಗ್ನಾ ದದೃಶುರ್ಗಾಂ ದ್ರುಮೈರ್ವೃತಾಮ್ |

|| ೪ ||

ದ್ರುಮೇಭ್ಯಃ ಕ್ರುದ್ಯಮಾನಾಸ್ತೇ ತಪೋದೀಪಿತಮನ್ನವಃ |
ಮುಖಿತೋ ವಾಯುಮಗ್ನಿಂ ಚ ಸಸ್ಯಮಸ್ತದ್ವಿಧಕ್ಯಯಾ |

|| ೫ ||

ತಾಭ್ಯಾಂ ನಿರ್ದಹ್ಯಮಾನಾಂಸ್ತಾನುಪಲಭ್ಯ ಕುರೂದ್ವಹಃ |
ರಾಜೋದಾಚ ಮಹಾನ್ ಸೋಮೋ ಮನ್ಯುಂ ಪ್ರಶಮಯನ್ವಿವ |

|| ೬ ||

ಮಾ ದ್ರುಮೇಭ್ಯೋ ಮಹಾಭಾಗಾ
ದೀನೇಭ್ಯೋ ದ್ರೋಗ್ಧುಮರ್ಹಥ |
ವಿವರ್ಧಯಿಷ್ಯೋ ಯೂಯಂ
ಪ್ರಜಾನಾಂಪತಯಃ ಸ್ವತಾಃ || ೭ ||

ಅಹೋ ಪ್ರಜಾಪತಿಪತಿರ್ಭಗವಾನ್ ಹರಿರಚ್ಯಯಃ |
ವನಸ್ತಪೋನೋಪಧೀಶ್ವ ಸಪರ್ಜೋರ್ಜಮಿಷಂ ವಿಭುಃ |

|| ೮ ||

ಅನ್ಯಂ ಚರಾಣಾಮಚರಾ ಹ್ಯಪರಃ ಪಾದಚಾರಿಣಾಮ್ |
ಅಹ್ವಾ ಹಸ್ತಯುಕ್ತಾನಾಂ ದ್ವಿಪದಾಂ ಚ ಚತುಷ್ಪದಃ |

|| ೯ ||

ಯೂಯಂ ಚ ಪಿತ್ರಾನ್ವಾದಿಷ್ಟಾ ದೇವದೇವೇನ ಚಾನುಷಾಃ |
ಪ್ರಜಾಸರ್ಗಾಯ ಹಿ ಕಥಂ ವೃಕ್ಷಾನ್ನಿರ್ದಗ್ಧುಮರ್ಹಥ |

|| ೧೦ ||

ಆಕಂಠಕ ಸತಾಂ ಮಾರ್ಗಾಂ ಕೋಪಂ ಯುಕ್ತಂ ದೀಪಿತಮ್ |
ಪಿತ್ರಾ ಪಿತಾಮಹೇನಾಪಿ ಜುವಂ ದಃ ಪ್ರಪಿತಾಮುಷೈಃ |

|| ೧೧ ||

ತೋಕಾನಾಂ ಪಿತರೌ ಬಂಧೂ ದೃಢಃ ಪಕ್ಷ ಸ್ತ್ರಿಯಾಃ ಪತಿಃ |
ಪತಿಃ ಪ್ರಜಾನಾಂ ಧಿಕ್ಷೂಣಾಂ ಗೃಹ್ಯಪ್ಲಾಣಾಂ ಬಂಧು ಸುಪುತ್ |

|| ೧೨ ||

ಸೂತಪುರಾಣಿಕರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಶೌನಕಾದಿ ಬ್ರಹ್ಮಿ
ಗಳೂ! ಪರಮಯೋಗಿಗಳಾದ ವ್ಯಾಸಪುತ್ರ ಶ್ರೀಶುಕಮಹಾ
ಮುನಿಗಳು ರಾಜರ್ಷಿ ಪರೀಕ್ಷಿತನ ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಅಭಿನಂದಿಸುತ್ತಾ
ಉತ್ತರವಾಗಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಲುಪಕ್ರಮಿಸಿದರು. || ೩ ||

ಶ್ರೀಮಹಾಮಹಾಮುನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಎಲೈ ರಾಜಾಂ
ದೇವೇ! ರಾಜೇರ್ಬರಹಿಃ ಮಹಾರಾಜನ ಹತ್ತು ಮಂದಿ ಪುತ್ರರಾದ
ಪ್ರಚೇತಸರು ಸಮುದ್ರದಿಂದ ಹೊರಕ್ಕೆ ಬಂದಾಗ - ಇಡೀ ಪೃಥ್ವಿ
ಎಲ್ಲಿದ್ದ ವೃಕ್ಷಗಳು ಅವರೊಳೊಂಡಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡರು. || ೪ ||
ಅವರಿಗೆ ಆ ವೃಕ್ಷಗಳ ಮೇಲೆ ವಿಪರೀತವಾದ ಕೋಪ ಬಂತು. ಅವರ
ತಪೋಬಲವು ಆ ಕೋಪಾಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಶುಷ್ಕ ಎರದಂತೆ ಅದನ್ನು
ಭಾಗಲೆತ್ತಿತು. ಬಡನೆಯೇ ಅವರು ಆ ವೃಕ್ಷಗಳನ್ನು ಸುಟ್ಟುಹಾಕು
ವುದಕ್ಕಾಗಿ ತಮ್ಮ ಬಾಯಿಂದ ಬೆಂಕಿಯನ್ನೂ, ಗುಳಿಯನ್ನೂ ಸೃಷ್ಟಿ
ಮಾಡಿದರು. || ೫ || ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ! ಪ್ರಚೇತಸರು ಬಿಟ್ಟು ಗಾಳಿ ಮತ್ತು ಬೆಂಕಿ
ಯಿಂದ ಆ ವೃಕ್ಷಗಳು ಸುಡತೊಡಗಿದವು. ಆಗ ವೃಕ್ಷಗಳ
ರಾಜನಾದ ಚಂದ್ರನು ಅವರ ಕ್ರೋಧವನ್ನು ಶಾಂತಗೊಳಿಸಲಿಕ್ಕಾಗಿ
ಕಾಂತಂದನು - || ೬ || ಎಲೈ ಭಾಗ್ಯಶಾಲಿಗಳಾದ ಪ್ರಚೇತಸರೇ!
ಈ ವೃಕ್ಷಗಳು ಅತ್ಯಂತ ಶೋಷಣೀಯ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿರುವವು. ನೀವು
ಗಳು ಅವುಗಳೊಂದಿಗೆ ದ್ವೇಷ ಮಾಡಬೇಡಿ. ಏಕೆಂದರೆ ನೀವಾ
ರದೇವೇ ಪ್ರಜೆಯ ವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಮಾಡಲು ಬಯಸುತ್ತಿರುವಿರಿ.
ನೀವು ಪಜಾಪತಿಗಳಿರುವುದನ್ನು ಎಲ್ಲರೂ ಬಲ್ಲರು. || ೭ ||
ಮಹಾತ್ಮರಾದ ಪ್ರಚೇತಸರೇ! ಪಜಾಪತಿಗಳ ಅಧಿಪತಿಯಾದ ಭಗ
ವಾನ್ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಸಮಸ್ತ ವನಸ್ಪತಿಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಪಿಷ್ಠಧಿಗಳನ್ನು
ಪ್ರಜೆಗಳ ಪಿತಕ್ಕಾಗಿ ಅವರ ಆಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡಿದನು. || ೮ ||
ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ರೆಕ್ಕಗಳಿಂದ ಹಾರುವ ಚರವ್ಯಾಣಿಗಳಿಗೆ ಫಲ-
ವುಷ್ಟಾದಿ ಅಹಾರ ಪದಾರ್ಥಗಳೇ ಆಹಾರವು. ಕಾಲುಗಳಿಂದ ನಡೆ
ದಾರುವ ಪೇದಿಗಳಿಗೆ ಕಾಲಿಲ್ಲದ ಹುಲ್ಲು-ಸೊಪ್ಪು ಮುಂತಾದ
ವುಗಳು ಆಹಾರವು. ಕೈಗಳುಳ್ಳವರಿಗೆ ಕೈಗಳಿಲ್ಲದ ಲತಾ-ವೃಕ್ಷಗಳೇ
ಆಹಾರವು ಮತ್ತು ಎರಡು ಕಾಲುಗಳುಳ್ಳ ಮನುಷ್ಯರಿಗಾಗಿ ಅಕ್ಕಿ-
ಗೋಧಿ ಮುಂತಾದ ಅನ್ನ ಪದಾರ್ಥಗಳೇ ಆಹಾರವು. ನಾಲ್ಕು
ಕಾಲುಗಳುಳ್ಳ ಎತ್ತು ಬಂದೆ ಮುಂತಾದವುಗಳು ಕೃಷಿಯ ಮೂಲಕ
ಅನ್ನವನ್ನು ಉತ್ಪಾದಿಸಲು ಸಹಾಯಕವಾಗಿವೆ. || ೯ || ಪುಣ್ಯಾತ್ಮ
ರಾದ ಪ್ರಚೇತಸರೇ! ನಿಮ್ಮ ತಂದೆ ಯವರು ಮತ್ತು ದೇವಾಧಿದೇವ
ನಾದ ಭಗವಂತನು ಮನೆ ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿ ಎಂದು ಆಪ್ತನೇ
ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರು. ಇಂತಹ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ನೀವು ವೃಕ್ಷಗಳನ್ನು ಸುಟ್ಟು
ಹಾಕಿದರೆ ಉಚಿತವಾದೀತೇ? || ೧೦ || ನೀವುಗಳು ನಿಮ್ಮ ಕ್ರೋಧ
ವನ್ನು ಬಿಡು ಗೋಳಿಸಿಕೊಂಡು ತಂದೆ-ತಾತ-ಮುತ್ರಾತನು ಮುಂತಾ
ದವರು ಸೇರಿದ ಸುಮ್ಮನಾದ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ. || ೧೧ ||
ತಂದೆ-ತಾಯಂದಿರು ಬಾಲಕನನ್ನು, ಕಣ್ಣಿನ ರೆಪ್ಪೆಗಳು ಕಣ್ಣು
ಗಳನ್ನು ಪತಿಯು ಪತ್ನಿಯನ್ನು ಗೃಹಸ್ಥರು ಭಿಕ್ಷುಕರನ್ನು, ಜ್ಞಾನಿ
ಗಳು ಅಜ್ಞಾನಿಗಳನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಾ, ಅವರ ಹಿತವನ್ನು ಬಯಸು
ವಂತೆ, ಪ್ರಜೆಯ ರಕ್ಷಣೆ ಮತ್ತು ಹಿತದ ಉತ್ತರದಾಯಿತ್ವ ರಾಜನ
ಮೇಲಿರುತ್ತದೆ. || ೧೨ ||

ಅಂತರ್ದೇಹೇಭಿ ಭೂತಾನಾಮಾತ್ಮಾಽಽಶ್ವೇ ಹರಿದೀಪ್ತಃ |
ಸರ್ವಂ ತದ್ವಿಪ್ಸಮೀಕ್ಷದ್ವಮೇವಂ ವಸ್ತ್ರೋಪಿತೋ ಹೃಷಿ |
|| ೧೩ ||

ಯಃ ಸಮುತ್ತತಿಕಂ ದೇಶ ಆಕಾಶಾನ್ಮನ್ಯಮುಲ್ಬೂಮ್ |
ಆತ್ಮಜಿಜ್ಞಾಸಯಾ ಯಚ್ಛ್ರೀತ್ ಸಗುಣಾನತಿವರ್ತತೇ |
|| ೧೪ ||

ಅಲಂ ದಗ್ಧೈರ್ಧ್ವಾಮೈರ್ಧೀನೈಃ ಪಿಲಾನಾಂ ಶಿವಮಸ್ತು ಮಃ |
ವಾರ್ಷ್ಣೇ ಹೈಷಾ ವರಾ ಕನ್ಯಾ ಪತ್ನೀಶ್ಚ ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಯತಾಮ್ |
|| ೧೫ ||

ಇತ್ಯಾಮಂತ್ರ ಪರಾರೋಹಾಂ
ಕನ್ಯಾಮಾಪ್ನಯೇಂ ಪೃಪ |
ಸೋಮೋ ರಾಜಾ ಯಯೌ
ದತ್ತಾ ತೇ ಧರ್ಮೇಣೋಪಯೇಮಿರೇ || ೧೬ ||

ತೇಭ್ಯಸ್ತಸ್ಯಾಂ ಸಮಭವದ್ವಕ್ಷಃ ಪ್ರಾಚೀತಸಃ ಕಲ |
ಯಸ್ಯ ಪ್ರಜಾವಿಸರ್ಗೇಣ ಯೋಕಾ ಆಪೂರಿತಾಸ್ತಯಃ |
|| ೧೭ ||

ಯಥಾ ಸುರರ್ಭ ಭೂತಾನಿ ದಕ್ಷೋ ದುಹಿತೃವತ್ಸಲಃ |
ರೇತಸಾ ಮನಸಾ ಚೈವ ತನ್ಮನೂವಹಿತಃ ಕೃಣು |
|| ೧೮ ||

ಮನಸೈವಾಸೃಜತೂರ್ವಂ ಪ್ರಜಾಪತಿರಿಮಾಃ ಪ್ರಜಾಃ |
ದೇವಾಸುರಮನುಷ್ಯಾದೀನ್ನಭಃಪ್ತುಲಜಲೌಕಸಃ |
|| ೧೯ ||

ತಮಬ್ಬಂಹಿತಮಾಯೋಕ್ಯ ಪ್ರಜಾಸರ್ಗಂ ಪ್ರಜಾಪತಿಃ |
ವಿಂಧ್ಯಪಾದಾಭುಪವ್ರಜ್ಯ ಸೋಽಚರದ್ವತ್ಕರಂ ತಪಃ |
|| ೨೦ ||

ಕತ್ರಾಘಮರ್ಷಣಂ ನಾಮ ತೀರ್ಥಂ ಪಾಪಹರಂ ಪರಮ್ |
ಉಶಸ್ತತ್ಯಾನುಸವನಂ ತಪಸಾತೋಷಯದ್ಧರಿಮ್ |
|| ೨೧ ||

ಅಸ್ತೌಪೀದ್ವಂಸಗುಹ್ಯೇನ ಭಗವಂತಮಥೋಕ್ತವಮ್ |
ತುಭ್ಯಂ ತದಭಿಧಾಸ್ಯಾಮಿ ಕನ್ಯಾತುಷ್ಯದ್ಯತೋ ಹರಿಃ |
|| ೨೨ ||

ಪ್ರಜಾಪತಿರವಾಚ

ನಮಃ ಪರಾಯಾವಿತಥಾನುಭೂತಯೇ
ಗುಣತ್ರಯಾಭಾಸನಿಮಿತ್ತ ಬಂಧವೇ |
ಅದೃಷ್ಟಧಾಮೇ ಗುಣತತ್ತ್ವಬುದ್ಧಿಭಿ-
ರ್ನಿವೃತ್ತಮಾನಾಯ ದಧೇ ಸ್ವಯಂಭುವೇ || ೨೩ ||

ಪ್ರಚೀತಸಃ | ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಸರ್ವಶಕ್ತನಾದ ಭಗವಂತನು ಅತ್ಯದೂಪದಿಂದ ವಿರೂಪಮಾನನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ನೀವುಗಳು ಎಲ್ಲರನ್ನು ಭಗವಂತನ ನಿವಾಸಸ್ಥಾನವೆಂದು ತಿಳಿಯಿರಿ. ನೀವು ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದರೆ ಭಗವಂತನನ್ನು ಒರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. || ೧೩ || ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಉಕ್ಕುತ್ತಿರುವ ಭಯಂಕರ ಕ್ರೋಧವನ್ನು ಅತ್ಯ ವಿಚಾರದ ಮೂಲಕ ಶರೀರದಲ್ಲೇ ಶಾಂತಗೊಳಿಸಿ, ತೂರ ಹೋಗಲು ಬಿಡದಿರುವವನು ತ್ರಿಗುಣಗಳನ್ನು ದಾಟಿ ಹೋಗಲು ಸಮರ್ಥನಾಗುತ್ತಾನೆ. || ೧೪ || ಪ್ರಚೀತಸಃ | ಈ ದಿನ-ಹೀನರಾದ ವಕ್ಷಗಳನ್ನು ಇನ್ನು ಸುಡಬೇಡಿರಿ. ಉಳಿದಿರುವ ವೃಕ್ಷ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಕಾಪಾಡಿರಿ. ಇದರಿಂದ ನಿಮಗೂ ಶ್ರೇಯಸ್ಸುಂಟಾದೀತು. ಈ ವೃಕ್ಷಗಳು 'ವಾರ್ಷ್ಣ' ಎಂಬ ಕನ್ಯಾ ಮಣಿಯನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡಿವೆ. ನೀವು ಆಕೆಯನ್ನು ಪತ್ನಿಯಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಿರಿ. || ೧೫ ||

ಪರಿಣಿರ್ದಾಜಸಃ | ವನಸ್ಪತಿಗಳ ರಾಜನಾದ ಚಂದ್ರನು ಪ್ರಚೀತ ಸರನ್ನು ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಿ, ಅವರಿಗೆ ಪ್ರವೋದಾ ಎಂಬ ಅಪ್ಸರೆಯ ಸುಂದರಿಯಾದ ಕನ್ಯೆಯನ್ನು ಒಪ್ಪಿ, ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟುಹೋದನು. ಪ್ರಚೀತಸರು ಬಳಿಕ ಧರ್ಮಾನುಸಾರ ಆಕೆಯನ್ನು ಪಾಣಿಗ್ರಹಣ ಮಾಡಿಕೊಂಡರು. || ೧೬ || ಆ ಪ್ರಚೀತಸರಿಂದ ಆಕೆಯ ಗರ್ಭದಿಂದ ಪ್ರಾಚೀತಸನಾದ ದಕ್ಷನು ಜನಿಸಿದನು. ಮತ್ತೆ ಆ ದಕ್ಷ ಪ್ರಜಾಪತಿಯ ಪ್ರಜಾಸೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಮೂರು ಲೋಕಗಳನ್ನೂ ತುಂಬಿ ಹೋದನು. || ೧೭ || ದಕ್ಷನಿಗೆ ತನ್ನ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳ ಮೇಲೆ ಅಪಾರವಾದ ಪ್ರೇಮವಿತ್ತು. ಅವನು ತನ್ನ ಸಂಕಲ್ಪದಿಂದ ಹಾಗೂ ವೀರ್ಯದಿಂದ ವಿವಿಧ ವ್ಯಾಧಿಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡಿದುದನ್ನು ನಾನು ನಿನಗೆ ಹೇಳುವೆನು. ಶಾವಧಾನವಾಗಿ ಕೇಳು. || ೧೮ ||

ಪರಿಣಿರ್ದಾಜಃ | ಮೊದಲಿಗೆ ದಕ್ಷಪ್ರಜಾಪತಿಯು ನೆಲ, ಜಲ, ಆಕಾಶಗಳಲ್ಲಿ ಪಾಸಿಸುವ ದೇವತೆಗಳು, ಅಸುರರು ಮತ್ತು ಮನುಷ್ಯರು ಮುಂತಾದವರನ್ನು ಸಂಕಲ್ಪಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಸೃಷ್ಟಿದನು. || ೧೯ || ಆ ಸೃಷ್ಟಿಯು ಪರಿಣಿರ್ದಾಜನಿಂದಲೇ ಇರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ಅವನು ವಿಂಧ್ಯಾಚಲದ ಬಳಿಯಿರುವ ಪರ್ವತಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ತೀವ್ರವಾದ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಆಚರಿಸಿದನು. || ೨೦ || ಅಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ದೇವರು 'ಆಥಿಮರ್ಷಣ' ಎಂಬ ತೀರ್ಥವಿದೆ. ಅದು ಎಲ್ಲ ಪಾಪಗಳನ್ನು ಕೊಳೆದುಬಿಡುತ್ತದೆ. ದಕ್ಷಪ್ರಜಾಪತಿಯು ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ತ್ರಿಕಾಲಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ, ತಪಸ್ಸಿನ ಮೂಲಕ ಭಗವಂತನನ್ನು ಆರಾಧಿಸತೊಡಗಿದನು. || ೨೧ || ದಕ್ಷಪ್ರಜಾಪತಿಯು ಇಂದ್ರಿಯಾತೀತನಾದ ಭಗವಂತನನ್ನು 'ಹಂಸ ಗುಹ್ಯ' ಎಂಬ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿಂದ ಸ್ತುತಿಸಿದನು. ಅದರಿಂದಲೇ ಭಗವಂತನು ಅವನ ಮೇಲೆ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿದ್ದನು. ಆ ಸ್ತುತಿಯನ್ನು ನಿನಗೆ ಹೇಳುವೆನು, ಕೇಳು. || ೨೨ ||

ದಕ್ಷಪ್ರಜಾಪತಿಯು ಹೀಗೆ ಸ್ತುತಿಸತೊಡಗಿದನು - ಭಗವಂತಾ! ನೀನು ಸತ್ಯವಾದ ಅನುಭವಭೂತಿ ಸ್ವರೂಪನಾಗಿ ಸರ್ವೋತ್ತಮನಾಗಿರುವೆ. ಜೀವನನ್ನೂ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನೂ ಮೀರಿದವನಾಗಿ ಅವುಗಳಿಗೆ ಸತ್ತಾ-ಸ್ಮರ್ಮೆಯನ್ನು ನೀಡುತ್ತಿರುವೆ. ನೀನು ಪ್ರಮಾಣಾತೀತನಾಗಿರುವುದರಿಂದ ತ್ರಿಗುಣಾತ್ಮಕವಾದ ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲೇ

ಸ ಯಸ್ಯ ಸಖ್ಯಂ ಪುರುಷೋಽವೈತಿ ಸಖ್ಯಃ
ಸುತಾ ವಸನ್ ಸಂವಸತಃ ಪುರೇಽಸ್ಮಿನ್ |
ಗುಣೋ ಯಥಾ ಗುಣೋ ವ್ಯಕ್ತದೃಷ್ಟಃ-
ಸ್ತಸ್ಮೈ ಮಹೇಶಾಯ ನಮಸ್ಕರೋಮಿ || ೨೪ ||

ದೇವೋಽಸ್ಯೋಽಕ್ಶಾಮಾಪೋ ಭೂತಮಾತಾ
ನಾತ್ಮಾನಮನ್ಯಂ ಚ ವಿದುಃ ಪರಂ ಯತ್ |
ಸರ್ವಂ ಪುಮಾನ್ಲೇದ ಗುಣಾಂಶ್ಚ ತಜ್ಞೋ
ಸ ವೇದ ಸರ್ವಜ್ಞಮನಂತಮೀಡೇ || ೨೫ ||

ಯದೋಪರಾಮೋ ಮನೋ ಕಾಮರೂಪ-
ರೂಪಸ್ಯ ದೃಷ್ಟಸ್ತುತಿಸಂಪ್ರಮೋಽಪಾತ್ |
ಯ ಈಮತೇ ಕೇವಲಯಾ ಸ್ವಸಂಸ್ಥಯಾ
ಪಂಸಾಯ ತಸ್ಮೈ ಶುಚಸ್ಯಸೇ ನಮಃ || ೨೬ ||

ಮನೀಷಿಗೋಽಂತರ್ಹೃದಿ ಸಂನಿವೇಶಿತಂ
ಸ್ವಶ್ಚಭರ್ತವ್ಯಚ್ಚೈವೈವೈ
ವಹ್ನಿಂ ಯಥಾ ದಾರುಣಂ ಪಾಂಚದಶ್ಯಂ
ಮನೀಷಯಾ ನಿಷ್ಕರ್ಷಂತಿ ಗೂಢಮ್ || ೨೭ ||

ಸ ವೈ ಮದೂತೇಷನಿಶೇಷಮಾಯಾ-
ನಿಶೇಧನಿರ್ವಾಣಸುಖಾನುಭೂತಿಃ |
ಸ ಸರ್ವನಾಮಾ ಸ ಚ ವಿಶ್ವರೂಪಃ
ಪ್ರಸೀದತಾಮನಿರುಕ್ತಾತ್ಮಕಃ || ೨೮ ||

ಯಸ್ಯನ್ನಿರುಕ್ತಂ ವಚನಾ ನಿರೂಪಿತಂ
ಧಿಯಾಕ್ಷಭರ್ವಾ ಮನಸಾ ಪೋಷ ಯಸ್ಯ |
ಮಾ ಭೂತ್ವ ರೂಪಂ ಗುಣರೂಪಂ ಹಿ ತತ್ತತ್
ಸ ವೈ ಗುಣಾಪಾಯವಿಸರ್ಗಲಕ್ಷಣಃ || ೨೯ ||

ಶ್ವಬುದ್ಧಿಯನ್ನಿಟ್ಟಿರುವ ಜೀವಿಗಳು ನಿನ್ನ ನಿಜ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು
ಅರಿಯಲಾರದು. ಅಂತಹ ಸ್ವಯಂಪ್ರಕಾಶನೂ, ಪರಾತ್ಪರನೂ
ಆದ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. || ೨೩ || ನಾನಾದರೂ
ಜೀವಿಗಳಿಗೆ ಗಳಿಯನಾಗಿ, ಇದೇ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಇರುತ್ತಿ-
ದ್ದರೂ ಸರ್ವಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳ ನಿನ್ನ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ಜೀವಿಗಳು ತಿಳಿಯ-
ಲಾರದು. ರೂಪ, ರಸ, ಗಂಧಗಳೇ ಮುಂತಾದ ವಿಷಯಗಳು
ಈವು ನಾವಿಗೆ ಮೂಗು ಮುಂತಾದ ಇಂದ್ರಿಯ ವೃತ್ತಿಗಳು ತಮ್ಮನ್ನು
ಪ್ರಕಾಶಪಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ ಅವುಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯಲಾರವೂ, ಅಂತೆಯೇ
ಜೀವಿಗಳು ತಮ್ಮನ್ನು ಪ್ರಕಾಶ ಪಡಿಸುತ್ತಿರುವ ಮತ್ತು ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿ-
ರುವ ನಿನ್ನನ್ನು ಕಾಣಲಾರದು. ಅಂತಹ ಮಹೇಶ್ವರನಾದ ನಿನಗೆ
ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತೇನೆ. || ೨೪ || ದೇಹ, ಪ್ರಾಣ, ಇಂದ್ರಿಯಗಳು,
ಅಂತಃಕರಣದ ವೃತ್ತಿಗಳು, ಪಂಚಮಹಾ ಭೂತಗಳು ಮತ್ತು ಅವು-
ಗಳ ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರಗಳು - ಹೀಗೆ ಇವೆಲ್ಲವೂ ಜಡವಾಗಿವೆ. ಕಾರಣ ತಮ್ಮನ್ನು
ಮತ್ತು ತಮ್ಮಿಂದ ಬೇರೆಯಾದುದನ್ನೂ ತಿಳಿಯಲಾರವು. ಆದರೆ
ಜೀವನು ಇವೆಲ್ಲವನ್ನು ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಕಾರಣವಾದ ಸತ್ತ್ವ, ರಜ,
ತಮ ಈ ಮೂರು ಗುಣಗಳನ್ನೂ ತಿಳಿಯುವನು. ಆದರೂ ಕೂಡ
ಸರ್ವಜ್ಞನೂ, ಅನಂತನೂ ಆಗಿರುವ ನಿನ್ನನ್ನು ತಿಳಿಯಲಾರನು.
ಅಂತಹ ನಿನ್ನನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುತ್ತೇನೆ. || ೨೫ || ಸಮಾಧಿಕಾಲದಲ್ಲಿ
ಶ್ರಮಾಣ, ವಿಕಲ್ಪ ವಿಪರ್ಯಯಗಳೆಂಬ ವಿವಿಧ ಜ್ಞಾನಗಳೂ,
ಮತ್ತು ಸ್ವರಣಶಕ್ತಿಯೂ ರೋಪವಾಗುವುದರಿಂದ ಈ ನಾಮ-
ರೂಪಾತ್ಮಕವಾದ ಜಗತ್ತನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುವ ಮನಸ್ಸೂ ಶಾಂತವಾಗಿ-
ಬಿಡುವುದು. ಹಾಗೇ ಮನಸ್ಸೇ ಲಯಗೊಂಡರೂ ನೀನು ಕೇವಲ
ಸ್ವಸ್ವರೂಪದಿಂದ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಿರುವೆ. ಅಂತಹ ಶುದ್ಧನೂ, ಶುದ್ಧ
ಹೃದಯಮಂದಿರನಿವಾಸಿಯೂ ಆದ ನಿನಗೆ ನಮೋ ನಮಃ
|| ೨೬ || ಯಾಜ್ಞಿಕರು ಆರಣಿ ಎಂಬ ಕಟ್ಟಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಅಡಗಿರುವ
ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಸಾಮಿಧೇನೀ ಎಂಬ ಹದಿಹೆಮ್ಮ ಮಂತ್ರಗಳಿಂದ
ಪ್ರಕಟಪಡಿಸುವಂತೆ ಜ್ಞಾನಿ ಪುರುಷರು ತಮ್ಮ ಇವತ್ತೇಳು ಶಕ್ತಿಗಳ
ಒಳಗೆ ಗೂಢವಾಗಿ ಅಡಗಿರುವ ನಿನ್ನನ್ನು ತಮ್ಮ ಶುದ್ಧಬುದ್ಧಿಯಿಂದ
ಹೃದಯಲ್ಲೇ ಹುಡುಕಿ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. || ೨೭ || ಜಗತ್ತೆ-
ನಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಭಿನ್ನತೆಗಳೆಲ್ಲವೂ ಮಾಯೆಯದ್ದೇ ಆಗಿವೆ.
ಮಾಯೆಯನ್ನು ನಿಷೇಧಮಾಡಿದಾಗ ಕೇವಲ ಪರಮ ಸುಖದ
ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರರೂಪವಾದ ನೀನೇ ಶೇಷವಾಗಿ ಉಳಿಯುವಿ. ಆದರೆ
ವಿಚಾರಮಾಡಿದಾಗ ನಿನ್ನ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಮಾಯೆಯು ನಿರ್ವ-
ಚನವಾಗಲಾರದು. ಅರ್ಥಾತ್ ಮಾಯೆಯೂ ನೀನೇ ಆಗಿರುವೆ.
ಆದ್ದರಿಂದ ಎಲ್ಲ ನಾಮ ಮತ್ತು ಎಲ್ಲ ರೂಪಗಳೂ ನಿನ್ನದೇ ಆಗಿವೆ.
ಪ್ರಭುವೇ! ನೀನು ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿ, ನನ್ನನ್ನು ಆತ್ಮ-
ಪ್ರಸಾದದಿಂದ ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸಿಬಿಡು. || ೨೮ ||

ಶ್ಲಾಮಿ | ಮಾರೆಯಿಂದ ಹೇಳುವುದೆಲ್ಲವೂ ಅಥವಾ ಮನಸ್ಸು,
ಒಂದಿಂಥ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಂದ ಗ್ರಹಿಸಲಾಗುವುದೆಲ್ಲವೂ ನಿನ್ನ ಸ್ವರೂಪ
ವೆಲ್ಲ. ಏಕೇದರೇ, ಅದೆಲ್ಲವೂ ಗುಣರೂಪವಾಗಿದೆ, ನೀನು ಗುಣ-
ಗಳ ಉತ್ಪತ್ತಿ ಮತ್ತು ಪ್ರಳಯದ ಅಧಿಪ್ತಾನನಾಗಿರುವೆ. ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಅದರ
ಕೇವಲ ಪ್ರತೀತಿ ಮಾತ್ರವಿದೆ. || ೨೯ || ಭಾವಚಿಂತೆ! ಈ ಇಡೀ ಜಗತ್ತು

ಯಸ್ಮಿನ್ ಯತೋ ಯೇನ ಚ ಯಸ್ಯ ಯಸ್ಮೈ
ಯದ್ ಯೋ ಯಥಾ ಕುರುತೇ ಕಾರ್ಯತೇ ಚ |
ಪರಾವರೇಷಾಂ ಪರಮಂ ಪ್ರಾಕ್ ಪ್ರಸಿದ್ಧಂ
ತದ್ ಬ್ರಹ್ಮ ತದ್ಗತುರನನ್ಯದೇಕಮ್ || ೩೦ ||

ಯಚಕ್ರಯೋ ವದತಾಂ ವಾದಿನಾಂ ವೈ
ವಿವಾದಸಂವಾದಭುಷೋ ಭಸಂತಿ |
ಕುರ್ವಂತಿ ಚೈಶಾಂ ಮುಹುರಾತ್ಮಮೋಹಂ
ತಸ್ಮೈ ನಮೋಽನಂತಗುಣಾಯ ಭೂಮ್ನೇ || ೩೧ ||

ಅಸ್ತೀತಿ ಸ್ತಾಪೀತಿ ಚ ವಸ್ತುನಿಷ್ಠಯೋ-
ರೇಕಸ್ಯಯೋರ್ಭಿನ್ನವಿರುದ್ಧಧರ್ಮಯೋಃ |
ಅವೇಕ್ಷಿತಂ ಕಿಂಚನ ಯೋಗಸಾಂಖ್ಯಯೋಃ
ಸಮಂ ಪರಂ ಹ್ಯನುಕೂಲಂ ಬೃಹತ್ತತ್ || ೩೨ ||

ಯೋಽನುಗ್ರಹಾರ್ಥಃ ಭಜತಾಂ ಪಾದಮೂಲ-
ಮನಾಮರೂಪೋ ಭಗವಾನನಂತಃ |
ನಾಮಾನಿ ರೂಪಾಣಿ ಚ ಜನ್ಮ ಕರ್ಮಭಿ-
ರ್ಭೇಜೇ ಸ ಮಹ್ಯಂ ಪರಮಃ ಪ್ರಸೀದತು || ೩೩ ||

ಯಃ ಪ್ರಾಕೃತೈರ್ಜ್ಞಾನಪಥೈರ್ಜ್ಞಾನಾನಾಂ
ಯಥಾಶಯಂ ದೇಹಗತೋ ವಿಭಾತಿ |
ಯಥಾನಿಲಃ ಪಾರ್ಥಿವಮಾಸ್ತಿಕೋ ಗುಣಂ
ಸ ಈಶ್ವರೋ ಮೇ ಕುರುತಾನ್ಯನೋರಥಮ್ || ೩೪ ||

ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದೆ. ನಿನ್ನಿಂದಲೇ ಉಂಟಾಗಿದೆ. ನೀನು ಬೇರೆ ಯಾವುದರ ಅಸರೆಯಿಲ್ಲದೆ ತನ್ನಿಂದಲೇ ಇದನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿರುವೆ. ಇದು ನಿನ್ನದೇ ಆಗಿದ್ದು ನಿನಗಾಗಿಯೇ ಇದೆ. ಈ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗುವವನೂ ನೀನೇ ಆಗಿರುವೆ ಮತ್ತು ಉಂಟು ಮಾಡುವವನೂ ನೀನೇ ಆಗಿರುವೆ. ಉಂಟಾಗುವ-ಉಂಟು ಮಾಡುವ ವಿಧಿಯೂ ನೀನೇ ಆಗಿರುವೆ ಎಲ್ಲರಿಂದ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡಿಸುವವನೂ ನೀನೇ. ಕಾರ್ಯ-ಕಾರಣ ಭೇದ ಇಲ್ಲದಿರುವಾಗಲೂ ನೀನೇ ಸ್ವಯಂ ಸಿದ್ಧ ಸ್ವರೂಪರಿಂದ ನೆಲೆಗೊಂಡಿದ್ದೆ. ಇದರಿಂದ ಎಲ್ಲವರ ಕಾರಣನು ನೀನೇ ಆಗಿರುವೆ. ನೀನು ಜೀವ-ಜಗತ್ತೆಂಬ ಭೇದದಿಂದ ಮತ್ತು ಸ್ವಗತಭೇದದಿಂದ ಸರ್ವಥಾ ರಹಿತವಾದ ಅದ್ವಿತೀಯನಾಗಿರುವೆ. ನೀನು ಸ್ವಯಂ ಬ್ರಹ್ಮನೇ ಆಗಿರುವೆ. ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗು. || ೩೦ || ಪ್ರಭೋ! ವಾದೀ-ಪ್ರತಿವಾದಿಗಳ ವಿವಾದ ಮತ್ತು ಸಂವಾದ(ವ್ಯಕ್ತಮತ್ಯ)ದ ವಿಷಯವೂ ನಿನ್ನ ಶಕ್ತಿಯೇ ಆಗಿದೆ ಹಾಗೂ ಅವರನ್ನೂ ಪರೇ-ಪರೇ ಮೋಹದಲ್ಲಿ ಅದು ಕೆಡವುತ್ತ ಇರುತ್ತದೆ. ನೀನು ಅವ್ಯಾಕೃತ ಅನಂತ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದು ಸ್ವತಃ ಅನಡನೇ ಆಗಿರುವೆ. ಅಂತಹ ನಿನಗೆ ನಾನು ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತೇನೆ. || ೩೧ || ಭಗವಂತಾ! ನಮ್ಮ ಪ್ರಭುವು ಹೃ-ಪಾದಾದಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಸಾಕಾರ-ವಿಗ್ರಹನಾಗಿದ್ದಾನೆ ಎಂದು ಉಪಾಸಕರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಭಗವಂತನು ಹೃ-ಪಾದಾದಿ ವಿಗ್ರಹದಿಂದ ರಹಿತ-ನಿರಾಕಾರನಾಗಿದ್ದಾನೆಂದು ಸಾಂಖ್ಯರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ಅವರು ಒಂದೇ ವಸ್ತುವನ್ನು ಎರಡು ಪರಸ್ಪರ ವಿರೋಧೀ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ ಅದರಲ್ಲಿ ವಿರೋಧವಿಲ್ಲ. ವಿಸೇಂದರೆ, ಎರಡೂ ಒಂದೇ ಪರಮ ವಸ್ತುವಿನಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿತವಾಗಿವೆ. ಆಧಾರವಿಲ್ಲದೆ ಕೈ-ಕಾಲು ಮುಂಕಾರವುಗಳು ಇರುವುದು ಸಂಭವವೇ ಇಲ್ಲ ಹಾಗೂ ನಿಷೇಧಕ್ಕೂ ಯಾವುದಾದರೂ ಅವಧಿಯು ಇರಲೇ ಬೇಕಲ್ಲವೇ. ಆ ಆಧಾರ ಮತ್ತು ನಿಷೇಧದ ಅವಧಿಯೂ ನೀನೇ ಆಗಿರುವೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಸಾಕಾರ-ನಿರಾಕಾರ ಎರಡರಿಂದಲೂ ಅವಿರುದ್ಧವಾದ ಸಮುಕ್ತವನ್ನು ನೀನೇ ಆಗಿರುವೆ. || ೩೨ || ಪ್ರಭೋ! ನೀನು ಅನಂತನಾಗಿರುವೆ. ನಿನಗೆ ಪ್ರಾಕೃತವಾದ ನಾಮವಾಗಲೀ, ರೂಪವಾಗಲೀ ಇಲ್ಲ. ಆದರೂ ನಿನ್ನ ಚರಣಕಮಲಗಳನ್ನು ಭಜಿಸುವವರ ಮೇಲೆ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ತೋರಲಿಕ್ಕಾಗಿ ನೀನೇ ಅನೇಕ ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟನಾಗಿ, ಅನೇಕ ಲೀಲೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವೆ ಹಾಗೂ ಅಯಾಯಾ ರೂಪಗಳಿಗೆ ಲೀಲೆಗಳಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಅನೇಕ ನಾಮಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವೆ. ಓ ಪರಮಾತ್ಮಾ! ನನಗೆ ಕೃಪಾಪ್ರಸಾದವನ್ನಿತ್ತು ಪ್ರಸನ್ನನಾಗು. || ೩೩ || ಜನರ ಉಪಾಸನೆಗಳು ಸಾಧಾರಣ ಮಟ್ಟದ್ದಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ನೀನು ಎಲ್ಲರ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ನೆಲೆ ಅವರ ಭಾವನೆಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಬೇರೆ-ಬೇರೆ ದೇವತೆಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಗಂಧವನ್ನು ಅಶ್ವಯುಕ್ತದ ಗಾಳಿಯು ಸುಗಂಧಿತವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಅದರ ಗಾಳಿಯು ನಿಜವಾಗಿ ಸುಗಂಧಿತವಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆಯೇ ಎಲ್ಲರ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವ ಪ್ರಭುವು ನನ್ನ ಅಭೀನವೆ ಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸಲಿ. || ೩೪ ||

ಶ್ರೀಶುಕ ಉವಾಚ

ಇತಿ ಸ್ತುತಃ ಸಂಸ್ತುತಾಃ ಸ ತತ್ಸನ್ನಿಧಿಮರ್ಷಣೇ |
ಅವಿರಾಸೀತ್ಪುರುಶ್ರೇಷ್ಠ ಭಗವಾನ್ ಭಕ್ತವತ್ಸಲಃ || ೩೫ ||

ಕೃತಪಾದಃ ಸುಪರ್ಣಾಂಸೇ ಪ್ರಲಂಬಾಪ್ಪಮಹಾಭುಜಃ |
ಚಕ್ರಶಂಖಾಸಿಂಹಮೇಷುಧನುಃಪಾಶಗದಾಧರಃ || ೩೬ ||

ಸೀತವಾಸಾ ಭನಶ್ಯಾಮಃ ಪ್ರಸನ್ನ ವದನೇಕ್ಷಣಃ |
ವನಮಾಲಾನಿವೀತಾಂಗೋ ಲಸಚ್ಛೇವತಕ್ಷಾಸ್ತುಭಃ || ೩೭ ||

ಮಹಾಕಿರೀಟಕಟಕಃ ಸುರಸ್ಥಕರಕುಂಡಲಃ |
ಕಾಂಚ್ಯಂಗುಲೀಯವಲಯನೂಪುರಾಂಗದಭೂಷಿತಃ || ೩೮ ||

ತ್ವಲೋಕ್ಯಮೋಹನಂ ರೂಪಂ ಬಿಭೃತ್ ತ್ರಿಭುವನೇಶ್ವರಃ |
ವೃತೋ ನಾರದನಂದಾದ್ವೈಃ ಪಾರ್ಷ್ವದ್ವೈಃ ಸುರಯೋಧವೈಃ || ೩೯ ||

ಸ್ತೂಯಮಾನೋಽನುಗಾಯದ್ವಿಃ ಸಿದ್ಧಗಂಧರ್ವಚಾರಣೈಃ |
ರೂಪಂ ತನ್ಮಹದಾಶ್ಚರ್ಯಂ ವಿಚಕ್ಷಾಂತಮಾಶ್ಚರಸಃ || ೪೦ ||

ಸನಾತು ದಂಡವದ್ಧೂಮೌ ಪ್ರಹೃಷ್ಠಾತ್ಮಾ ಪ್ರಜಾಪತಿಃ |
ನ ಕಿಂಚನೋದೀರಯಿತುಮಶಕ್ತೀವ್ರಯಾ ಮುದಾ |
ಆಪೂರಿತಮನೋದ್ವಾರ್ಧೈರ್ಹೃದಿಸ್ಯ ಇವ ನಿರ್ದುರೈಃ || ೪೧ ||

ತಂ ತಥಾವನತಂ ಭಕ್ತಂ ಪ್ರಜಾಕಾಮಂ ಪ್ರಜಾಪತಿಮ್ |
ಚಿತ್ತಜ್ಞಃ ಸರ್ವಭೂತಾನಾಮಿದಮಾಹ ಜನಾರ್ದನಃ || ೪೨ ||

ಶ್ರೀಭಗವಾನುವಾಚ

ಪ್ರಾಚೀತಸ ಮಹಾಭಾಗ ಸಂಸಿದ್ಧಪ್ರಪೂ ಭವಾನ್ |
ಯಚ್ಛ್ರದ್ಧಯಾ ಮತರ್ಪಯಾ ಮಯಿ ಭಾವಂ ಪರಂ ಗತಃ || ೪೩ ||

ಪ್ರೀತೋಽಹಂ ತೇ ಪ್ರಜಾನಾಥ
ಯತ್ತೇಽಸ್ಮೋದ್ವಂಹಣಂ ತತಃ |
ಮಮೈಷ ಕಾಮೋ ಭೂತಾನಾಂ
ಯದ್ ಭೂಯಾಸುರ್ವಿಭೂತಯಃ || ೪೪ ||

ಶ್ರೀಮಹಿಮಾಕಾಮುನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಮಹಾರಾಜನೇ !
ವಿಂಶತ್ಸರ್ವತದ ಅಘಮರ್ಷಣ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ದಕ್ಷಪ್ರಜಾಪತಿಯು
ಹೀಗೆ ಸ್ತುತಿಸಿದಾಗ ಭಕ್ತವತ್ಸಲ ಭಗವಂತನು ಅವನ ಮುಂದೆ
ಪ್ರಕಟಗೊಂಡನು || ೩೫ || ಆಗ ಭಗವಂತನು ಗರುಡನ ಹೆಗಲು
ಗಳ ಮೇಲೆ ಚರಣಗಳ್ನೊಟ್ಟದ್ದನ್ನು ಹೃಷ್ಯ-ವೃಷ್ಯವಾದ ವಿಶಾಲವಾದ
ಎಂಟು ಭುಜಗಳಿಂದ ಶೋಭಿಸುತ್ತಾ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಚಕ್ರ, ಶಂಖ,
ವಿಡ್ಗ, ಗುರಾಣಿ, ಬಾಣ, ಧನುಷ್ಯ, ಪಾಶ ಮತ್ತು ಗದೆ ಮುಂತಾದ
ದಿವ್ಯಾಯುಧಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದ್ದನು || ೩೬ || ಮಳೆಗಾಲದ ಮೇಘ
ದಂತೆ ಶ್ಯಾಮಲ ಶರೀರದ ಮೇಲೆ ಸೀತಾಂಬರವು ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಿದೆ.
ಮುನಿಮಂಡಲವು ಪ್ರಪುಲಿತವಾಗಿದ್ದು ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಪ್ರಸಾದದ
ಮಳೆಯೇ ಗರೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಮೋಹಾಲೀನವರಗೆ ವನಮಾಲೆಯು
ಜೋತು ಬೀಳುತ್ತಿತ್ತು. ವಕ್ರಶ್ಚಕ್ರದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರೇವಿ ಮತ್ತು ಶ್ರೀವತ್ಸ
ಲಾಂಛನ ಹಾಗೂ ಕೀರಳಲ್ಲಿ ಕೌಸ್ತುಭಮಣಿಯು ಹೂಳಿಯು
ಕ್ಷಿತ್ತು || ೩೭ || ಒಳುಮೂಲ್ಯವಾದ ಕಿರೀಟ, ಕಂಕಣ, ಮಕರಾ
ಕೃತಿಯ ಕುಂಡಲಗಳು, ಒಡ್ಡಾಣ, ಉಂಗುರ, ಶೋಭಿಗಳಿಗಳು,
ಕಾಲಂದಿಗೆ, ಭುಜಕೀರ್ತಿಗಳು ಶಮ್ಮ-ತಮ್ಮ ಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಶೋಭಿ
ಸುತ್ತಿದ್ದವು || ೩೮ || ಮೂರು ಲೋಕದೊಡೆಯ ಭಗವಂತನು
ಪ್ರೀತೀತಗಳ್ನು ಮರುಳು-ಮಾಡುವಂತಹ ರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸಿ
ವನು ನಾರದ, ನಂದ, ಸುಗಂಧ ಮುಂತಾದ ಪಾರ್ಷ್ವದರು ಅವನ
ಸುತ್ತಲೂ ನಿಂತಿದ್ದರು. ಇಂದ್ರಾದಿ ದೇವೇಶ್ವರರು ಸ್ತುತಿ ಮಾಡು
ತ್ತಿರುವ, ಸಿದ್ಧರು, ಗಂಧರ್ವರು, ಚಾರಣರು ಭಗವಂತನ ಗುಣ
ಗಳ್ನು ಕೊಂಡಾಡುತ್ತಿದ್ದರು ಇಂತಹ ಅತ್ಯಂತ ಅಶ್ಚರ್ಯ
ಮಯವೂ, ಅಪೇಕ್ಷಿಸ್ತೂ ಆದ ಮೂಪವಸ್ತು ಸೋದಿ ದಕ್ಷಪ್ರಜಾ
ಪತಿಯು ಸ್ವಲ್ಪ ಭಯಚಕಿತನಾದನು || ೩೯-೪೦ || ದಕ್ಷಪ್ರಜಾ
ಪತಿಯು ಆನಂದ ತುಂಬಿಬನಾಗಿ ಭಗವಂತನ ಚರಣಗಳಲ್ಲಿ
ಸಾಷ್ಟಾಂಗ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿದನು. ಝರಿಗಳ ನೀರಿನಿಂದ
ನದಿಗಳು ತುಂಬಿ ಹೋಗುವಂತೆ ಉಕ್ಕೇರಿಬಂದ ಆನಂದೋದ್ರೇಕ
ದಿಂದ ಅವನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಇಂದ್ರಿಯವೂ ತುಂಬಿಹೋಯಿತು.
ಆನಂದ ಪರವಶತೆಯಿಂದ ಅವನು ವಿನಸ್ತು ಮಾತಾಡದಾದನು.
|| ೪೧ || ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ ! ದಕ್ಷಪ್ರಜಾಪತಿಯು ಅತ್ಯಂತ ನಮ್ರತೆ
ಮುಂದೆ ಬಾಗಿ ಭಗವಂತನ ಇದಿರು ನಿಂತಿದ್ದನು. ಭಗವಂತನು
ಎಲ್ಲರ ಹೃದಯದ ಮಾತು ಬಲ್ಲವನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಅವನು ದಕ್ಷಪ್ರಜಾ
ಪತಿಯು ಭಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಪ್ರಜಾಪ್ರದ್ವಿಯ ಕಾಮನೆಯನ್ನು ಅರಿತು
ಕೊಂಡು ಅವನಲ್ಲಿ ಇಂತೆಂದನು || ೪೨ ||

ಶ್ರೀಭಗವಂತನು ಹೇಳಿದನು - ಪರಮ ಭಾಗ್ಯಶಾಲಿಯಾದ
ದಕ್ಷಪ್ರಜಾಪತಿಯೇ ! ಈಗ ನಿನ್ನ ತಪಸ್ಸು ಸಿದ್ಧವಾಯಿತು. ಏಕೆಂದರೆ,
ನನ್ನಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ನಿನ್ನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಕುರಿತು
ಪರಮ ಪ್ರೇಮದ ಉದಯವಾಗಿದೆ || ೪೩ || ಪ್ರಜಾಪತಿಯೇ !
ನಿನು ಈ ವಿಶ್ವದ ವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಆಚರಿಸಿದೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ
ನಾನು ನಿನ್ನ ಮೇಲೆ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿರುವೆನು. ಏಕೆಂದರೆ, ಜಗತ್ತಿನ
ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಹಾಗೂ ಸಮೃದ್ಧಿ ಉಂಟಾಗಲೆಂದೇ
ನನ್ನ ಒಂದುಕೊಮ್ಮೆ ಆಗಿದೆ || ೪೪ ||

ಬ್ರಹ್ಮಾ ಭವೋಭವಂತಶ್ಚ ಮನವೋ ವಿಬುಧೇಶ್ವರಾಃ |
ವಿಭೂತಯೋ ಮಮ ಹ್ಯೇತಾ ಭೂತಾನಾಂ ಭೂತಿಹೇತವಃ

|| ೪೫ ||

ತವೋ ಮೇ ಹೃದಯಂ ಬ್ರಹ್ಮಂಸ್ತನುರ್ವಿದ್ಯಾ ತ್ರಿಯಾಽಽಕೃತಿಃ |
ಅಂಗಾನಿ ಕ್ರತವೋ ಜಾತಾ ಧರ್ಮ ಆತ್ಮಾಸವಃ ಸುರಾಃ

|| ೪೬ ||

ಅಹಮೇವಾಸಮೇವಾಗ್ರೇ ನಾನ್ಯತ್ಕಿಂಚಾಂತರಂ ಬಹಿಃ |
ಸಂಜ್ಞಾನಮಾತ್ರಮವ್ಯಕ್ತಂ ಪ್ರಸುಪ್ತಮಿವ ವಿಶ್ವತಃ

|| ೪೭ ||

ಮಯ್ಯನಂತಗುಣೇಽನಂತೇ ಗುಣತೋ ಗುಣವಿಗ್ರಹಃ |
ಯದಾಽಽಸೀತ್ತತ ವಿವಾದ್ಯಃ ಸ್ವಯಂಭೂಃ ಸಮಭೂದಮಃ

|| ೪೮ ||

ಸ ವೈ ಯದಾ ಮಹಾದೇವೋ ಮಮ ವೀರ್ಯೋಪಬಂಹಿತಃ |
ಮೇನೇ ಖಿಲಮಿವಾತ್ಮಾನಮುದ್ಯತಃ ಸರ್ಗಕರ್ಮಣಿ

|| ೪೯ ||

ಅಥ ಮೇಽಫಿಹಿತೋ ದೇವ್ತಾಪೋಽಹೃತ ದಾಹುಣಮ್ |
ನವ ವಿಶ್ವಸೃಜೋ ಯುಷ್ಮಾನ್ ಯೇನಾದಾವಸೃಜದ್ವಿಭುಃ

|| ೫೦ ||

ಏಷಾ ಪಂಚಜನಸ್ಯಾಂಗ ದುಹಿತಾ ವೈ ಪ್ರಜಾಪತೇಃ |
ಅಸಿಕ್ಕೇ ನಾಮ ಪತ್ನೀತ್ವೇ ಪ್ರಚೇತ ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಯತಾಮ್

|| ೫೧ ||

ಮಿಥುನವ್ಯವಾಯಧರ್ಮಸ್ತೌ ಪ್ರಜಾರ್ಥಮಿಮಂ ಪುನಃ |
ಮಿಥುನವ್ಯವಾಯಧರ್ಮಿಣ್ಯಾಂ ಭೂರಿಕೋ ಭಾವಯಿಷ್ಯತಿ

|| ೫೨ ||

ತತ್ಕ್ರೋಽಧಸ್ತಾತ್ಮಜಾಃ ಸರ್ವಾ ಮಿಥುನೀಭೂಯ ಮಾಯಯಾ |
ಮದೀಯಯಾ ಭವಿಷ್ಯಂತಿ ಹರಿಷ್ಯಂತಿ ಚ ಮೇ ಬಲಿಮ್

|| ೫೩ ||

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಉವಾಚ

ಇತ್ಯುಕ್ತ್ವಾ ಮಿಷತಸ್ತಸ್ಯ ಭಗವಾನಿಲ್ಲಭಾವನಃ |
ಸ್ವಪ್ನೋಪಲಬ್ಧಾರ್ಥ ಇವ ತತ್ತ್ವವಾಂತರ್ದೇಹೇ ಹರಿಃ

|| ೫೪ ||

ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು, ತಂಕರನು, ನಿಮ್ಮಂತಹ ಪ್ರಜಾಪತಿಗಳು, ಸ್ವಾಯಂಭುವ ಮುಂತಾದ ಮನುಗಳು, ಇಂದ್ರಾದಿ ದೇವೇಶ್ವರರು - ಇವರೆಲ್ಲರೂ ನನ್ನ ವಿಭೂತಿಗಳೇ ಆಗಿವೆ ಮತ್ತು ಎಲ್ಲರೂ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಆಧವೃದ್ಧಿ ಮಾಡುವವರಾಗಿದ್ದಾರೆ. || ೪೫ ||
ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮನೇ! ತಪಸ್ಸು ನನ್ನ ಹೃದಯವಾಗಿದೆ. ವಿದ್ಯೆಯು ತೋರುವಾಗಿದೆ. ಕರ್ಮವು ಆಕೃತಿಯಾಗಿದೆ. ಯಜ್ಞವೇ ಅಂಗಾಂಗಗಳು. ಧರ್ಮ ಮನಸ್ಸು ಮತ್ತು ದೇವತೆಗಳು ಪ್ರಾಣವಾಗಿದ್ದಾರೆ. || ೪೬ ||
ಈ ಸೃಷ್ಟಿಯು ಇಲ್ಲದಿದ್ದಾಗ ನಿಷ್ಕ್ರಿಯ ರೂಪದಿಂದ ಕೇವಲ ನಾನೇ ಇದ್ದೆ. ಒಳಗೆ-ಹೊರಗೆ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಏನೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ದ್ರಷ್ಟಾ ಇರಲಿಲ್ಲ, ದೃಶ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಕೇವಲ ಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪನು ಮತ್ತು ಅವ್ಯಕ್ತನು ನಾನೊಬ್ಬನೇ ಇದ್ದೆ ಎಲ್ಲ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸುಷುಪ್ತಿಯೇ-ಸುಷುಪ್ತಿ ಆವರಿಸಿತ್ತು ಎಂದೇ ತಿಳಿದುಕೋ. || ೪೭ ||
ಪ್ರಿಯ ದಕ್ಷನೇ! ನಾನು ಅನಂತಗುಣಗಳ ಆಧಾರನು ಹಾಗೂ ಸ್ವಯಂ ಅನಂತನಾಗಿದ್ದೇನೆ. ಗುಣಮಯ ಮಾಯೆಯ ಕ್ಷೋಭದಿಂದ ಈ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ-ಶರಣವು ಪ್ರಕಟವಾದಾಗ ಇದರಲ್ಲಿ ಅಯೋನಿಜ ಅದಿಪ್ತರುಷ ಬ್ರಹ್ಮನು ಉತ್ಪನ್ನನಾದನು. || ೪೮ ||
ನಾನು ಅವನಲ್ಲಿ ಶಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಚೇತನೆಯ ಸಂಚಾರ ಮಾಡಿಸಿದಾಗ ದೇವತೆರೋಮಣ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಸೃಷ್ಟಿ ಮಾಡಲು ತೊಡಗಿದನು. ಆದರೆ ಅವನು ತನ್ನನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಆಸಮರ್ಥನೆಂದೇ ತಿಳಿದನು. || ೪೯ || ಆಗ ನಾನು ಅವನಿಗೆ ತಪಸ್ಸುಮಾಡುವಂತೆ ಆಹ್ವಾನಿಸಿದೆ. ಆದರಂತೆ ಅವನು ಪೋರ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡಿದನು ಮತ್ತು ಆ ತಪಸ್ಸಿನ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಮೊಟ್ಟ ಮೊದಲಿಗೆ ಒಂಭತ್ತು ಮಂದಿ ಪ್ರಜಾಪತಿಗಳಾದ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದನು. || ೫೦ ||

ಪ್ರಿಯ ದಕ್ಷನೇ! ನೋಡು! ಇವರು ಪಂಚಜನ ಪ್ರಜಾಪತಿಯ ಕನ್ಯೆಯಾದ ಅಸಿಕ್ಕಿಯು ಇವಳನ್ನು ನೀನು ಧರ್ಮಪತ್ನಿಯಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸು. || ೫೧ || ಇನ್ನು ನೀನು ಗೃಹಸ್ಥರಿಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಸ್ತ್ರೀಸಹವಾಸ ಧರ್ಮವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸು. ಈ ಅಸಿಕ್ಕಿಯೂ ಅದೇ ಧರ್ಮವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವಳು. ಆಗ ನೀನು ಇವಳಿಂದ ಅನೇಕ ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಉತ್ಪನ್ನ ಮಾಡಬಲ್ಲೆ. || ೫೨ || ಪ್ರಜಾಪತಿಯೇ! ಇಂದಿನ ತನಕವಾದರೋ ಮಾನಸೀ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಇನ್ನು ನಿನ್ನ ಒಳಕ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಜೆಯು ನನ್ನ ಮಾಯೆಯಿಂದ ಸ್ವೀ-ಪುರುಷ ಸಂಯೋಗದಿಂದಲೇ ಉತ್ಪನ್ನರಾಗಿ, ನನ್ನ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ತತ್ತರರಾಗಿರುವರು. || ೫೩ ||

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಮಹಾಕುಮಾರನಿಗು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಎಲೈ ರಾಜನೇ! ವಿಶ್ವಕ್ಕೆಲ್ಲಾ ಜೀವನಪ್ರದಾದ ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿ ದಕ್ಷನ ಮುಂದೆಯೇ ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿ ನೋಡಿದ ವಸ್ತು ಸ್ವಪ್ನವು ಮುರಿದಾಗ ಕಣ್ಮರೆಯಾಗುವಂತೆ ಅಂತರ್ಧಾನ ಹೊಂದಿದನು. || ೫೪ ||

ಸಾಲ್ವನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿಯಿತು. || ೪ ||

ಐದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

ಶ್ರೀನಾರದರ ಉಪದೇಶದಂತೆ ದಕ್ಷಪುತ್ರರ ವಿರಕ್ತಿ ಹಾಗೂ ದಕ್ಷನಿಂದ ನಾರದರಿಗೆ ಶಾಪ

ಶ್ರೀಶುಕ ಉವಾಚ

ತಸ್ಯಾಂ ಸ ಪಾಂಚಜನ್ಯಾಂ ವೈ ನಿಷ್ಕುಮಾಯೋಽಪ್ಸುಂಹಿತಃ |
ಹರ್ಯಶ್ವಸಂಜ್ಞಾನಯುತಂ ಪುತ್ರಾನವನಯದ್ ನಿಭುಃ

|| ೧ ||

ಅಪೃಥಗ್ಮರ್ಮಶೀಲಾಶ್ವೇ ಸರ್ವೇ ದಾಕ್ಷಾಯಣಾ ನೃಪಃ |
ಪಿತ್ರಾ ಪ್ರೋಕ್ತಾಃ ಪ್ರಜಾಸರ್ಗೇ ಪ್ರತೀಚೀಂ ಪ್ರಯಯುರ್ದಿಶಮ್

|| ೨ ||

ತತ್ರ ನಾರಾಯಣಸರಸ್ವೀರ್ಥಂ ಸಿಂಧು ಸಮುದ್ರಯೋಃ |
ಸಂಗಮೋ ಯತ್ರ ಸುಮಹನ್ಮನಿಸಿದ್ಧ ನಿಷೇವಿತಮ್

|| ೩ ||

ತದುಪಸ್ತರ್ತನಾದೇವ ವಿನಿರ್ಧೂತಮಲಾಶಯಾಃ |
ಧರ್ಮೇ ಪಾರಮಹಂಸೈಃ ಚ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಮತಯೋಽಪ್ಪಿತಃ

|| ೪ ||

ತೇಪಿರೇ ತಪ ವಿವೋಗ್ರಂ ಪಿತ್ರಾದೇಶೇನ ಯಂತ್ರಿತಾಃ |
ಪ್ರಜಾವಿವೃದ್ಧಯೇ ಯತ್ತಾನ್ ದೇವರ್ಷಿಸ್ತಾನ್ ದಮರ್ಶತಃ

|| ೫ ||

ಉವಾಚ ಚಾಥ ಹರ್ಯಶ್ವಾಃ ಕಥಂ ಸ್ತಕ್ತಃ ವೈ ಪ್ರಜಾಃ |
ಅದೃಷ್ಟಾಂತಂ ಭವೋ ಯೂಯಂ ವಾರಿಶಾ ಏತ ಪಾಲಕಾಃ

|| ೬ ||

ತಥೈಕಪುರುಷಂ ರಾಷ್ಟ್ರಂ ಬಿಲಂ ಚಾದೃಷ್ಟ ನಿರ್ಗಮಮ್ |
ಬಹುರೂಪಾಂ ಸ್ತ್ರಿಯಂ ಚಾಪಿ ಪುಮಾಂಸಂ ಪುಂಶ್ಚರೀಪತಿಮ್

|| ೭ ||

ನದೀಮುಛಯತೋವಾಹಾಂ ಪಂಚಪಂಚಾದೃತಂ ಗೃಹಮ್ |
ಕೃಚಿದ್ಧಂಸಂ ಚಿತ್ರಕಥಂ ಕೌರವವ್ಯಂ ಸ್ವಯಂ ಭ್ರಮಿಮ್

|| ೮ ||

ಕಥಂ ಸ್ವಪಿತುರಾದೇಶಮವಿದ್ವಾಂಸೋ ವಿಪಶ್ಚಿತಃ |
ಅನುರೂಪಮವಿಚ್ಛಾಯ ಅಹೋ ಸರ್ಗಂ ಕರಿಷ್ಯಥ

|| ೯ ||

ಶ್ರೀಶುಕ ಉವಾಚ

ತನ್ನಿಶಮ್ಯಾಥ ಹರ್ಯಶ್ವಾ ಔತ್ಪತ್ತಿಕಮನೀಷಯಾ |
ವಾಚೀಕೂಟಂ ತು ದೇವರ್ಷೇಃ ಸ್ವಯಂ ವಿನುಮ್ಯಶುರ್ಧಿಯಾ

|| ೧೦ ||

ಶ್ರೀಶುಕಮಹಾಮುನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಪರೀಕ್ಷಿಸಬೇಕು! ಭಾಗವಂತನ ಆದ್ವಿತ ಕೃತಿಸಂಚಾರದಿಂದ ದಕ್ಷಪ್ರಜಾವತಿಯು ಪರಮ ಸಮರ್ಥನಾದನು. ಅವನು ಪಂಚಜನ್ಯನು ಪುತ್ರಿಯಾದ ಅಪ್ಸುಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ ಹರ್ಯಶ್ವರೆಂಬ ಹತ್ತುಸಾವಿರ ಪುತ್ರರನ್ನು ಪಡೆದನು. || ೧ || ರಾಜನೇ! ದಕ್ಷನಂದನರೆಲ್ಲರೂ ಒಂದೇ ಸ್ವಭಾವ ಧರ್ಮ, ಆಚರಣೆಗಳುಳ್ಳವರಾಗಿದ್ದರು. ದಕ್ಷನು ಅವರಿಗೆ 'ಸಂತಾನವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡಿರಿ' ಎಂಬ ಆಪ್ತಕೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟಾಗ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ತಪಸ್ಸಿಗಾಗಿ ಪಶ್ಚಿಮದಿಕ್ಕಿನತ್ತ ನಡೆದರು. || ೨ || ಪಶ್ಚಿಮದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಸಿಂಧುವದಿ ಮತ್ತು ಸಮುದ್ರಗಳ ಸಂಗಮ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ನಾರಾಯಣಸರೋವರವೆಂಬ ದೊಡ್ಡ ತೀರ್ಥವಿದೆ. ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಮುನಿಗಳೂ ಸಿದ್ಧರೂ ಅಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಾರೆ. || ೩ || ಹರ್ಯಶ್ವರು ಆ ನಾರಾಯಣ ಸರೋವರದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡುತ್ತಲೇ ಅವರ ಅಂಕುರಗಳಾಗಿ ಶುದ್ಧವಾದುವು. ಅವರ ಬುದ್ಧಿಯು ಭಾಗವತ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿತು. ಅದರೂ ತಂದೆಯ ಆಜ್ಞೆಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ ಅವರು ಉಗ್ರವಾದ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೀಗೆ ಭಾಗವತಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಅಭಿರುಚಿ ಹೊಂದಿದ್ದರೂ ಇವರು ಪ್ರಜಾ ವೃದ್ಧಿಗಾಗಿಯೇ ತತ್ತರರಾಗಿರುವುದು ಕೆಂಮು ದೇವತಾಪಿಗಳಾದ ಶ್ರೀನಾರದರು ಅವರ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ಹೀಗೆ ಉಪದೇಶಿಸಿದರು - ಎಲೈ ಹರ್ಯಶ್ವರೇ! ನೀವು ಪ್ರಜಾಪತಿಗಳಾಗಿದ್ದರೂ ನಿಜವಾಗಿ ಮೂರ್ಖರೇ ಆಗಿದ್ದೀರಲ್ಲ! ಧೂಮಿಯ ಕೊನೆಯನ್ನೇ ಕಾಣದಿರುವ ನೀವು ಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಮಾಡುವಿರಿ? ಹೇಳಿ. ತುಂಬಾ ಅಶ್ವರ್ಮವಾಗಿದೆ || ೪-೬ || ಒಮ್ಮೇಲೆ ಇರುವ ದೇವಪೊಂದುಂಟು. ಅವರಿಂದ ಹೊರಕ್ಕೆ ಒರಟು ಮೇರ್ಗವೇ ಇಲ್ಲದಿರುವ ಬಿಲವೊಂದುಂಟು. ಅಲ್ಲಿ ಒಂದುರೂಪಗಳೆಲ್ಲ ಒಬ್ಬ ಸ್ತ್ರೀಯೂ ಇದ್ದಾಳೆ. ಆ ಪುಷ್ಪಕಾರಿಣಿಯಾದ ಮೇಗಲಿಗೆ ಪತಿಯಾಗಿರುವ ಪುರುಷನೊಬ್ಬ ಇರುವುದು. ಒಂಪು ಮಂದೆ ಎರಡೂ ಕಡೆ ಪರಿಯುವಂತಹ ಒಂದು ಸದಿಯಿದೆ. ಇವತ್ತೆಂದು ಪರಾರ್ಥಗಳಿಂದ ನಿರ್ಮಿತವಾದ ಒಂದು ವಿಚಿತ್ರವಾದ ಮನೆಯುಂಟು. ಅತಿ ವಿಚಿತ್ರವಾದ ಕಥೆಯುಳ್ಳ ಒಂದು ಪಂಸವೂ ಇದೆ. ಕೃತಿ ಮತ್ತು ವಜ್ರ ಇವುಗಳಿಂದ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ ತ್ವಂದ-ಶಾನೇ ತಿರುಗುತ್ತಿರುವ ಒಂದು ಚಕ್ರವಿದೆ. ಮೂರ್ಖರಾದ ಹರ್ಯಶ್ವರರೇ! ಸರ್ವಜ್ಞನಾದ ನಿಮ್ಮ ತಂದೆಯ ಉಚಿತವಾದ ಆದೇಶವನ್ನು ತಿಳಿದು ಕೊಳ್ಳುವಂತನಕೆ, ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ನೋಡುವವರೆಗೂ ಅವನ ಆಜ್ಞೆಯಂತೆ ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಮಾಡುವಿರಿ? || ೭-೯ ||

ಶ್ರೀಶುಕಮಹಾಮುನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಪರೀಕ್ಷಿಸಬೇಕು! ಹರ್ಯಶ್ವರು ಹುಟ್ಟಿನಿಂದಲೇ ಬುದ್ಧಿವಂತರಾಗಿದ್ದರು. ಅವರು ದೇವತಾಪಿ ನಾರದರ ಈ ಒಗೆಟಿನಂತಿರುವ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ, ತಾವು ಹೆಚ್ಚು ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ವಿಚಾರಮಾಡತೊಡಗಿದರು - || ೧೦ ||

ಭೂಃ ಕ್ಷೇತ್ರಂ ಜೀವಮಂಧ್ರಂ ಯದನಾದಿ ನಿಜಬಂಧನಮ್ |
ಅದೃಷ್ಟಾ ತಸ್ಯ ನಿರ್ವಾಣಂ ಕಿಮಸತ್ಯಮಭಿಭವೇತ್ || ೧೦ ||

ಏಕ ದಿವೇಶ್ವರಸ್ತುರ್ಯೋ ಭಗವಾನ್ ಸ್ವಾತ್ಮಯಃ ಪರಃ |
ತಮದೃಷ್ಟಾಭವಂ ಪುಂಸಃ ಕಿಮಸತ್ಯಮಭಿಭವೇತ್ || ೧೧ ||

ಪುಮಾನ್ವೈವೃತಿ ಯದ್ಗತ್ವಾ ಬಿಲಸ್ತುರ್ಗಂ ಗತೋ ಯಥಾ |
ಪ್ರತ್ಯಗ್ಧಾಮಾವಿದ ಇಹ ಕಿಮಸತ್ಯಮಭಿಭವೇತ್ || ೧೨ ||

ನಾನಾರೂಪಾಽಽತ್ಮನೋ ಬುದ್ಧಿ ಸ್ವರೀಣೇವ ಗುಣಾನ್ವಿತಾ |
ತಸ್ಯಷ್ಟಾಮಗತಸ್ಯೇಹ ಕಿಮಸತ್ಯಮಭಿಭವೇತ್ || ೧೩ ||

ತತ್ಸಂಗಭ್ರಂಶಿತೈಶ್ಚರ್ಯಂ ಸಂಸರಂತಂ ಕುಭಾರ್ಯಮತ್ |
ತದ್ಗತೀರಬುಧಸ್ಯೇಹ ಕಿಮಸತ್ಯಮಭಿಭವೇತ್ || ೧೪ ||

ಸೃಷ್ಟೃಷ್ಟಯಿಕರೀಂ ಮಾಯಾಂ ದೇವಾಕೂಲಾಂಶವೇಗಿತಾಮ್ |
ಮತ್ತಸ್ಯ ತಾಮವಿಜ್ಞಸ್ಯ ಕಿಮಸತ್ಯಮಭಿಭವೇತ್ || ೧೫ ||

ಪಂಚಮಿಂಶತಿತ್ತಾನ್ಯಾಂ ಪುರುಷೋಽದ್ಭುತದರ್ಶನಮ್ |
ಅಧ್ಯಾತ್ಮಮಬುಧಸ್ಯೇಹ ಕಿಮಸತ್ಯಮಭಿಭವೇತ್ || ೧೬ ||

'ದೇವರ್ಷಿಗಳಾದ ನಾರದರ ಮಾತು ನಿಜವೇ ಆಗಿದೆ. ಇವರು ಹೇಳುವ ಭೂಮಿಯೆಂಬುದು ಆತ್ಮನಿಗೆ ಅನಾದಿಕಾಲದಿಂದ ಬಂಧನವಾಗಿರುವ ಶಿಂಗಳಿರವಾಗಿದೆ. ಇದು ನಾಶಹೊಂದುವುದನ್ನು ನೋಡದೆ ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಉಪಯೋಗವಲ್ಲದ ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಏನು ಲಾಭವಿದೆ? || ೧೦ || ನಿಜವಾಗಿ ಈಶ್ವರನು ಒಬ್ಬನೇ ಆಗಿದ್ದು ಅವನು ಜಾಗ್ರತ್, ಸ್ವಪ್ನ-ಸುಷುಪ್ತಿಗಳೆಂಬ ಮೂರು ಅವಸ್ಥೆಗಳಿಂದ ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಅಭಿಮಾನಿ ದೇವತೆಗಳಿಂದ ಬೇರೆಯಾಗಿ ಅವುಗಳಿಗೆ ಸಾಕ್ಷಿ ಹುರಿಯನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಎಲ್ಲದರ ಆಶ್ರಯನು ಅವನೇ ಆಗಿದ್ದು ಅವನಿಗೆ ಯಾವ ಆಶ್ರಯವೂ ಇಲ್ಲ. ಅವನೇ ಭಗವಂತನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಪ್ರಕೃತಿಯೇ ಮುಂತಾದವುಗಳಿಂದ ಅತೀತನಾದ ಆ ನಿತ್ಯಮುಕ್ತ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ನೋಡದೆ ಆ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಅರ್ಪಿಸದೇ ಜೀವನಿಗೆ ಯಾವ ಲಾಭವಿದೆ? || ೧೧ || ಬಿಲರೂಪವಾದ ಪಾತಾಳದಲ್ಲಿ ಹೊಕ್ಕ ಮನುಷ್ಯನು ಅಲ್ಲಿಂದ ಮರಳಲಾರನೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಜೀವನು-ಸ್ವಯಂ ಅಂತಃಕೋಶಿ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡು ಮತ್ತೆ ಸಂಸಾರಕ್ಕೆ ಮರಳಲಾರನೋ, ಅಂತಹ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ತಿಳಿಯದೆ ನಾಶವುಳ್ಳ ಸ್ವರ್ಗಾದಿ ಫಲಗಳನ್ನೊಯುವ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಏನು ಲಾಭವಿದೆ? || ೧೨ || ಬಹು ರೂಪವುಳ್ಳ, ಸತ್ತ್ವ, ರಜ ಮತ್ತು ತಮೋಗುಣಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದ ಬುದ್ಧಿಯೇ ವೈಭವಾರಿಣಿ ಸ್ವಿಯಯೇ ಇದೆ. ಈ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಇದರ ಅಂತ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿಯದೆ, ವಿವೇಕವನ್ನು ಪಡೆಯದೆ, ಅಶಾಂತಿಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಟ್ಟು ಬೆಳೆಸುವ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಪ್ರಯೋಜನವೇನಿದೆ? || ೧೩ || ಈ ಬುದ್ಧಿಯೇ ಕುಲಟಿಯಾದ ಹೆಂಗಸಿನಂತೆ ಇದೆ. ಇವಳ ಸಂಗಡಿಂದ ಜೀವರೂಪವಾದ ಪುರುಷನ ಐಶ್ವರ್ಯನಾಶವಾಗಿ ಹೋಗಿದೆ ಅಂದರೆ ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪದಿಂದ ವಿಮುಖನಾದನು. ಇವಳ ಹಿಂದೆ-ಹಿಂದೆಯೇ ಕುಲಟಿಯು ಪತಿಯಂತೆ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿ ಅಲೆಯುತ್ತಿರುವನೋ ತಿಳಿಯದು. ಇವಳ ಬೇರೆ-ಬೇರೆ ಗತಿಗಳನ್ನು ತಂತ್ರಗಳಾದ ತಿಳಿಯದೆಯೇ ವಿವೇಕರಹಿತವಾದ ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಯಾವ ಸಿದ್ಧಿ ದೊರೆಯಬಲ್ಲದು? || ೧೪ || ಹಿಂದೆ-ಮುಂದೆ ಹರಿಯುತ್ತಿರುವ ನದಿಯೇ ಮಾಯೆಯಾಗಿದೆ. ಇದು ಸೃಷ್ಟಿ ಮತ್ತು ಪ್ರಳಯ ಎರಡನ್ನೂ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ ಪಾರಾಗಲು ಜನರು ತಪಸ್ಸು, ವಿದ್ಯೆ ಮುಂತಾದ ದಡಗಳನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸತೊಡಗಿದಾಗ, ಅವರನ್ನು ತಡೆಯಲು ಕ್ರೋಧ, ಅಹಂಕಾರ ಮುಂತಾದ ರೂಪಗಳಿಂದ ಅದು ಇನ್ನೂ ವೇಗವಾಗಿ ಪರಿಯುತೊಡಗುತ್ತದೆ. ಆ ಮಾಯೆಯು ವೇಗದಿಂದ ವಿವೇಕನಾದ ಆಜ್ಞಾನಿಯಾದ ಜೀವಿಯು ಮಾಯಿಕ ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಏನು ಲಾಭ ಗಳಿಸುತ್ತಾನೆ? || ೧೫ || ಈ ಶರೀರವು ಎಷ್ಟೆಂದು ಶತ್ತ್ವಗಳ ಒಂದು ಅದ್ಭುತಮನೆಯಾಗಿದೆ. ಪುರುಷನೇ ಅದರ ಆಶ್ರಯಮಯ ಆಶ್ರಯನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಅವನೇ ಕಾರ್ಯ-ಕಾರಣಾತ್ಮಕ ಸಮಸ್ತ ಜಗತ್ತಿನ ಅಧಿಪ್ತಾನನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಇದನ್ನು ಅರಿಯದೆ ನಿಜವಾದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಪಡೆಯದೆ ಮಿಥ್ಯಾ ಸ್ವತಂತ್ರತೆಯಿಂದ ಮಾಡಲಾಗುವ ಕರ್ಮಗಳು ವ್ಯರ್ಥವೇ ಆಗಿದೆ. || ೧೬ ||

ಐಶ್ವರಂ ಶಾಸ್ತ್ರಮುತ್ಪಜ್ಯ ಬಂಧಮೋಕ್ಷಾನುದರ್ಶನಮ್ |
ವಿವಿಕ್ತಪದಮಜ್ಞಾಯ ಕಿಮುತ್ಕರ್ಮಭಿರ್ಭವೇತ್

|| ೧೮ ||

ಕಾಲಚಕ್ರಂ ಭ್ರಮಿಸ್ತಿಕ್ಷಂ ಸರ್ವಂ ನಿಷ್ಕರ್ಷಯಜ್ಞಗತ್ |
ಸ್ವತಂತ್ರಮಬುಧಸ್ತೇಹ ಕಿಮುತ್ಕರ್ಮಭಿರ್ಭವೇತ್

|| ೧೯ ||

ಶಾಸ್ತ್ರಸ್ಯ ಪಿಪುರಾದೇಶಂ ಯೋ ನ ವೇದ ನಿವರ್ತಕಮ್ |
ಕಥಂ ತದನುರೂಪಾಯ ಗುಣವಿಶ್ರಂಭ್ಯುಪಕ್ರಮೇತ್

|| ೨೦ ||

ಅತಿ ವ್ಯವಸಿತಾ ರಾಜನ್ ಹರ್ಯಶ್ಚಾ ಏಕಚೇತಸಃ |
ಪ್ರಯಯುಕ್ತಂ ಪರಿಕ್ರಮ್ಯ ಪಂಥಾನಮನಿವರ್ತನಮ್

|| ೨೧ ||

ಸ್ವರಬ್ರಹ್ಮಣಿ ನಿರ್ಭೂತಹೃದೀಕೇಶಪದಾಂಬುಜೇ |
ಅಖಂಡಂ ಚಿತ್ರಮಾವೇಶ್ಯ ಲೋಕಾನನುಚರನ್ಮನಃ

|| ೨೨ ||

ನಾಶಂ ನಿಶಿದ್ಯ ಪುತ್ರಾಣಾಂ ನಾರದಾಪ್ತೇಲಶಾಲಿನಾಮ್ |
ಅನ್ವತಪ್ಯತ ಕಃ ಶೋಚನ್ ಸುಪ್ರಜಪ್ತ್ವಂ ಕುಚಾಂ ಪದಮ್

|| ೨೩ ||

ಸ ಭೂಯಃ ಪಾಂಚಜನ್ಯಾಯಾಮಜೇನ ಪರಿಸಾಂಪ್ತಃ |
ಪುತ್ರಾನಜನಯದ್ವಕ್ತಃ ಶಬಲಾಶ್ವಾನ್ವಹಸ್ಯತಃ

|| ೨೪ ||

ತೇಽಪಿ ಪಿತೃ ಸಮಾದಿಪ್ಯಾ ಪ್ರಜಾಸರ್ಗೇ ಭೃತವೃತಾಃ |
ನಾರಾಯಣಸರೋ ಜಗ್ಧ್ಯಾರ್ಯತ್ರ ಪಿದ್ಯಾ ಸ್ವಪೂರ್ವಜಾಃ

|| ೨೫ ||

ತದುಪಸ್ತರ್ಶನಾದೇವ ವಿನಿರ್ಭೂತಮಲಾಶಯಾಃ |
ಜಪಂತೋ ಬ್ರಹ್ಮ ಪರಮಂ ತೇಪ್ರಸ್ತೇಽತ್ರ ಮಹತ್ತಪಃ

|| ೨೬ ||

ಭಗವಂತಃ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಬೋಧಿಸುವ ಶಾಸ್ತ್ರವೇ ಹಂಸದಂತೆ
ನೀರ-ಕ್ಷೀರ ವಿವೇಕವಾಗಿದೆ. ಅದು ಬಂಧ-ಮೋಕ್ಷ ಚೇತನ-ಒಡ
ಇವುಗಳನ್ನು ಬೇರೆ-ಬೇರೆಯಾಗಿಸಿ ತೋರಿಸುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ
ಅಧ್ಯಾತ್ಮಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನರೂಪವಾದ ಹಂಸನ ಆಶ್ರಯವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು,
ಅವನ್ನು ಅರಿಯದ ಬಹಿರ್ಮುಖಗೊಳಿಸುವ ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಏನು
ಲಾಭವಿದೆ ? || ೧೮ || ಈ ಕಾಲವೇ ಒಂದು ಚಕ್ರವಾಗಿದೆ. ಇದು
ನಿರಂತರ ತಿರುಗುತ್ತಾ ಇರುತ್ತದೆ. ಜೊರೆ ಮತ್ತು ವಜ್ರದಂತೆ
ತಿಕ್ಕಿವಾದ ಅಲಗುಗಳುಳ್ಳ ಈ ಚಕ್ರವು ಇಡೀ ಜಗತ್ತನ್ನು ತನ್ನ
ಕಡೆಗೆ ಸೆಳೆಯುತ್ತಿದೆ. ಯಾರಿಂದಲೂ ತಡೆಯಲಾಗದ ಸ್ವತಂತ್ರ
ವಾಗಿ ಸುತ್ತುತ್ತಿರುವ ಚಕ್ರವಿದು. ಇದನ್ನರಿಯದೆ ಕರ್ಮಗಳ ಫಲ
ವನ್ನು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ ಅದರ ಜನರು ಸಾಮಾನ್ಯವಾದಿಂದ ಅವನ್ನು ಅನು
ಷ್ಠಾನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅವರಿಗೆ ಆ ಅನಿತ್ಯ ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಏನು
ಲಾಭವಾದೀತು ? || ೧೯ || ಶಾಸ್ತ್ರವೇ ತಂದೆಯಾಗಿದೆ. ಏಕೆಂದರೆ
ಎರಡನೆಯ ಜನ್ಮವು ಶಾಸ್ತ್ರದ ಮೂಲಕವೇ ಆಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಅದರ
ಲಾಭದೇಶವು ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸುವುದಲ್ಲ, ಬದಲಿಗೆ ಅದ
ರಿಂದ ನಿವೃತ್ತವಾಗಿಸುವುದಾಗಿದೆ. ಇದನ್ನು ತಿಳಿಯದವನು ಗುಣ
ಮಯ ಶಬ್ದಾದಿ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಸವಿರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಇಂತಹವನು
ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ನಿವೃತ್ತಿ ಹೊಂದಬೇಕೆಂಬ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಹೇಗೆ ತಾನೇ
ಪಾಲಿಸುತ್ತಾನೆ ? || ೨೦ || ಪರೀಕ್ಷಿದ್ವಾಜನೇ ! ಹರ್ಯಶ್ಚರು
ವಿಷ್ಣುವೆಂದ ಪಿಂಗಿ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿಕೊಂಡು ನಾರದರಿಗೆ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ
ಎಂದು, ಅಲ್ಲಿಗೆ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿದರೆ ಮರಳಿ ಸಂಸಾರಕ್ಕೆ ಬರ
ಬೇಕಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಆ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗದ ಪಥಿಕರಾಗಿಬಿಟ್ಟರು.
|| ೨೧ || ಅನಂತರ ದೇವರ್ಷಿ ನಾರದರು ಸಂಗೀತಲಹರಿಯ ಸ್ವರ
ಬ್ರಹ್ಮವಲ್ಲಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತವಾಗುವ ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಚರಣಕಮಲ
ಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಚಿತ್ತವನ್ನು ಅಖಂಡರೂಪದಿಂದ ನೆಲೆಗೊಳಿಸಿ
ಲೋಕ-ಲೋಕಾಂತರಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸತೊಡಗಿದರು. || ೨೨ ||

ಮಹಾರಾಜನೇ ! ತನ್ನ ಶೀಲಸಂಪನ್ನರಾದ ಪುತ್ರರು ನಾರದರ
ಕವಚದಿಂದ ಕರ್ತವ್ಯಬಿಟ್ಟಿರಾಗಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬುದನ್ನು ದಕ್ಷಪ್ರಜಾ
ಪತಿಯು ತಿಳಿದಾಗ, ಅವನಿಗೆ ತೋಕದಿಂದ ಮೃಕುಲನಾಗಿ ಭಾರೀ
ಮೃತ್ಯುವಪ್ಪಂಟಾಯಿತು. ಒಳ್ಳೆಯ ಸಂತಾನವನ್ನು ಪಡೆಯುವುದೂ
ಒಂದು ವ್ಯಕ್ತಿಯಿಂದ ದುಃಖಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ. || ೨೩ || ಆಗ
ಒತ್ತಡದಿಂದ ದಕ್ಷನನ್ನು ಸಮಾಧಾನ ಪಡಿಸಿದಾಗ ಅವನು ಪಂಚ
ವಿನಿವೃತ್ತಿಯಿಂದ ಆಸಿಕ್ಕಿಯಿಂದ ಮತ್ತೆ ಸಾವಿರಾರು ಪುತ್ರರನ್ನು
ಪಡೆದನು. ಅವರ ಹೆಸರು ಶಬಲಾಶ್ವರೆಂದಿತ್ತು. || ೨೪ || ಅವರೂ
ಕೂಡ ತಮ್ಮ ತಂದೆಯಾದ ದಕ್ಷಪ್ರಜಾಪತಿಯ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಪಡೆದು
ಪವಾಸ್ಯಪ್ಪಿಯ ಬಂಧನದಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಗಾಗಿ ಹಿರಿಯಣ್ಣಂದಿರು ಸಿದ್ಧಿ
ಯನ್ನು ಪಡೆದ ಆದೇ ನಾರಾಯಣ ಸರೋವರಕ್ಕೆ ಹೋದರು.
|| ೨೫ || ಶಬಲಾಶ್ವರೂ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಆ ಸರೋವರದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ
ಮಾಡಿದರು. ಸ್ನಾನಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಅವರ ಅಂತಃಕರಣದ ಎಲ್ಲ
ದೋಷಗಳು ತೊಲಿದುಹೋದುವು. ಈಗ ಅವರು ಪರಬ್ರಹ್ಮ
ಸ್ವರೂಪವಾದ ಪ್ರಣವವನ್ನು ಜಪಿಸುತ್ತಾ ಮಹಾ ತಪಸ್ಸಿಗೆ ತೊಡ
ಗಿದರು. || ೨೬ ||

ಅಬ್ರಹ್ಮಾಃ ಕತಿಚಿನ್ಮಾಸಾಸ್ತತಿಚಿದ್ಧಾರ್ಮುಭೋಜನಾಃ |
ಆರಾಧಯನ್ತಂತ್ರಮಿಮಮಭ್ಯಸ್ತಂತ ಇಡಸ್ತತಿಮ್ |
|| ೨೭ ||

ಓಂ ನಮೋ ನಾರಾಯಣಾಯ ಪುರುಷಾಯ ಮಹಾತ್ಮನೇ |
ವಿಶುದ್ಧಸ್ತದ್ಧಿಷ್ಠಾಯ ಮಹಾಹಂಸಾಯ ಧೀಮಹಿ |
|| ೨೮ ||

ಇತಿ ತಾಸಃ ರಾಜೇಂದ್ರ ಪ್ರತಿಸರ್ಗಧಿಯೋ ಮುನಿಃ |
ಉಪೇತ್ಯ ನಾರದ ಪ್ರಾಹ ವಾಚಕೂಟಾನಿ ಪೂರ್ವಮ್ |
|| ೨೯ ||

ದಾಕ್ಷಾಯಣಾಃ ಸಂಶ್ರುಣುತ ಗದತೋ ನಿಗಮಂ ಮಮ |
ಅನ್ವಿಷ್ಠತಾನುಪದವೀಂ ಭ್ರಾತೃಕಾಂ ಭ್ರಾತೃದತ್ತಲಾಃ |
|| ೩೦ ||

ಭ್ರಾತೃಕಾಂ ಪ್ರಾಯಣಂ ಭ್ರಾತಾ ಯೋಽನುತಿಷ್ಠತಿ ಧರ್ಮವಿತ್ |
ಸ ಪುಣ್ಯಬಂಧುಃ ಪುರುಷೋ ಮರುದ್ಧಿಃ ಸಹ ಮೋಚತೇ |
|| ೩೧ ||

ವಿತಾವದುಕ್ಷಾ ಪ್ರಯಯೌ ನಾರದೋಽಮೋಘರ್ದರ್ಶನಃ |
ತೇಽಪಿ ಚಾಸ್ತಮನ್ಯಾರ್ಗಂ ಭ್ರಾತೃಕಾಮೇವ ಮಾರಿಷ |
|| ೩೨ ||

ಸದ್ವೀಚೀನಂ ಪ್ರತೀಚೀನಂ ಪರಸ್ಥಾನುಪಥಂ ಗತಾಃ |
ನಾದ್ಯಾಪಿ ತೇ ನಿವರ್ತಂತೇ ಪಶ್ಚಿಮಾ ಯಾಮಿನೀರಿವ |
|| ೩೩ ||

ವಿತ್ಕುನ್ಯಾಲ ಉತ್ಪಾತಾನ್ ಬಹೂನ್ವಶ್ತನ್ ಪ್ರಚಾಪತಿಃ |
ಪೂರ್ವವನ್ನಾರದಕೃತಂ ಪುತ್ರನಾಶಮುಪಾಶ್ವಕೋತ್ |
|| ೩೪ ||

ಚುಕ್ರೋಽಥ ನಾರದಾಯಾಸೌ ಪುತ್ರಕೋಕನಿಮೂರ್ಛಿತಃ |
ದೇವರ್ಷಿಮುಪಲಭ್ಯಾಹ ರೋಷಾದ್ವಿಸ್ಠುರಿತಾಧರಃ |
|| ೩೫ ||

ದಕ್ಷ ಉವಾಚ

ಅಹೋ ಅಸಾಧೋ ಸಾಧೂನಾಂ ಸಾಧುಲಿಂಗೇನ ನದ್ವಯಾ |
ಅಸಾಧ್ಯಕಾರ್ಯರ್ಥಶಾಸಾಂ ಭಿಕ್ಷೋರ್ಮಾರ್ಗಃ ಪ್ರದರ್ಶಿತಃ |
|| ೩೬ ||

ಕೆಲವು ತಿಂಗಳವರೆಗೆ ಕೇವಲ ನೀರನ್ನು ಕುಡಿಯುತ್ತಾ, ಮತ್ತೆ
ಕೆಲವು ತಿಂಗಳವರೆಗೆ ಕೇವಲ ಗಾಳಿಯನ್ನೇ ಸೇವಿಸುತ್ತಾ ಅವರು -
“ವಿಶುದ್ಧವಾದ ಚಿತ್ತದಲ್ಲಿ ನಿವಾಸ ಮಾಡುವವನೂ, ಸರ್ವಾಂಶ
ಯೋಗಿಯೂ, ಸರ್ವವ್ಯಾಪಕನೂ, ಪರಮ ಹಂಸಸ್ವರೂಪಿಯೂ,
ಓಂಕಾರಸ್ವರೂಪನೂ ಆಗಿರುವ ಪರಮ ಪುರುಷನಾದ ನಾರಾಯಣ
ನನ್ನು ನಾವು ನಮಸ್ಕಾರ ಸೂತವಾಗಿ ಧ್ಯಾನಮಾಡುವವು” ಎಂಬ
ಮಂತ್ರವನ್ನು ಜಪಿಸುತ್ತಾ ಮಂತ್ರಾಧಿಪತಿ ಭಗವಂತನನ್ನು ಆರಾಧಿ
ಸಿದರು. || ೨೭-೨೮ || ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ! ಹೀಗೆ ದಕ್ಷಪುತ್ರನಾದ
ಶುಲಾಶ್ವರು ಕಪಟದಲ್ಲಿ ಮಗ್ನರಾಗಿದ್ದಾಗ ದೇವರ್ಷಿ ನಾರದರು
ಅವರ ಬಳಗೂ ಬಂದು ಹಿಂದಿನಂತೆಯೇ ಒಗಟಿನಂತಿರುವ
ಮಾತುಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದರು. || ೨೯ || ಎಲೈ ದಕ್ಷಪ್ರಜಾಪತಿಯ
ಪುತ್ರರೇ! ನನ್ನ ಉಪದೇಶವನ್ನು ಕೇಳಿರಿ. ನಿಮಗೆ ನಿಮ್ಮ ಆಣ್ವಂದಿರ
ಮೇಲೆ ತುಂಬಾ ಪ್ರೀತಿ ಇದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಅವರ ಮಾರ್ಗವನ್ನೇ
ಅನುಸರಿಸಿರಿ. || ೩೦ || ತಮ್ಮ ಆಣ್ವಂದಿರ ಶ್ರೇಷ್ಠಮಾರ್ಗವನ್ನು
ಅನುಸರಿಸುವವರೇ ನಿಜವಾದ ಒಡಹುಟ್ಟಿದವರು. ಅಂತಹ ಪುಣ್ಯ
ಪಾಲಿಗಳು ಪರಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮರುದ್ಗಣನೆಯಿಂದಾಗಿ ಅನಂದವನ್ನು
ಅನುಭವಿಸುವರು. || ೩೧ || ಮಹಾರಾಜನೇ! ಶುಲಾಶ್ವರಿಗೆ ಹೀಗೆ
ಉಪದೇಶಮಾಡಿ ನಾರದ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟು
ಹೋದರು. ಅವರೂ ಕೂಡ ತಮ್ಮ ಆಣ್ವಂದಿರ ದಾರಿಯನ್ನೇ
ಹಿಡಿದರು. ಏಕೆಂದರೆ, ನಾರದರ ದರ್ಶನವು ಎಂದಿಗೂ ವ್ಯರ್ಥವಾಗು
ವುದಿಲ್ಲ. || ೩೨ || ಅವರು ಅಂತರ್ಮುಖೀ ವೃತ್ತಿಯಿಂದ ದೊರೆಯ
ಬಹುದಾದ ಆತ್ಮಂಶ ಸುಂದರ ಹಾಗೂ ಭಗವತ್ಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ಅನುಕೂಲ
ವಾದ ಆ ಮಾರ್ಗದ ಪರಿಣಿತರಾದರು. ಅಂತಹ ಪಥದಲ್ಲಿ ಸಾಗಿದವರು
ಸೆಳೆದುಹೋದ ರಾತ್ರಿಯಂತೆ ಆ ಮಾರ್ಗದಿಂದ ಇಂದಿನವರೆಗೆ
ಹಿಂದಿರುಗಲಿಲ್ಲ. ಮುಂದೆಯೂ ಮರಳಲಾರರು. || ೩೩ ||

ಅದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಅವಶಕುನಗಳಾಗುತ್ತಿರುವುದನ್ನು
ದಕ್ಷಪ್ರಜಾಪತಿಯು ನೋಡಿದನು. ಪುತ್ರರ ಕುರಿತು ಅವನ ಚಿತ್ತದಲ್ಲಿ
ಅನಿಷ್ಟದ ಆಶಂಕೆ ಮೂಡಿತು. ಅಪ್ಪರಲ್ಲೇ ಅವನಿಗೆ - ಮೊದಲಿನಂತೆ
ಈಗಲೂ ನಾರದರು ಬಂದು ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ನಿವೃತ್ತಿಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ
ಹಚ್ಚಿದ ಸಂಗತಿ ತಿಳಿಯಿತು. || ೩೪ || ತನ್ನ ಪುತ್ರರು ಕರ್ತವ್ಯಚ್ಯುತ
ರಾದುದನ್ನು ಕಂಡು ಅವನಿಗೆ ಆತ್ಮಂಶ ದುಃಖವಾಯಿತು ಹಾಗೂ
ನಾರದರ ಕುರಿತು ವಿಪರೀತವಾದ ಸಿಟ್ಟುಂಟು. ಒಮ್ಮೆ ನಾರದರು
ಭೇಟಿಯಾದಾಗ ಕೋಪದಿಂದ ಪುಟಗಳು ಅದುರುತ್ತಿರಲು ದಕ್ಷನು
ಆವೇಶಭರಿತನಾಗಿ ಅವರಿಗೆ ಹೀಗೊಂದನು - || ೩೫ ||

ದಕ್ಷಪ್ರಜಾಪತಿಯು ಹೇಳಿದನು - ಎಲವೋ ದುಷ್ಕನೇ!
ನೀನು ಸುಳ್ಳು-ಸುಳ್ಳೇ ಸಾಧುಗಳ ವೇಷವನ್ನು ಧರಿಸಿರುವೆ. ಸರಳ
ಹೃದಯರಾದ ನನ್ನ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಭಕ್ತುಕರರಾದರಿಯನ್ನು ಕೊಂ
ನನಗೆ ಧಾರೀ ಅಪಕಾರವನ್ನೇ ಮಾಡಿರುವೆ. || ೩೬ ||

ಋಣೈಸ್ತುಪಿರಮುಕ್ತಾನಾಮಮೀಷಾಂಸಿತಕರ್ಮಣಾಮ್ |
ವಿದ್ಯಾತಃ ಶ್ರೇಯಸು ಪಾಪಲೋಕಯೋರುಭಯೋಃ ಕೃತಃ

|| ೩೭ ||

ಏವಂ ತ್ವಂ ನಿರನುಕ್ರೋತೋ ಬಾಲಾನಾಂ ಮತಿಭದ್ರರೇ |
ಪಾರ್ಷದಮಧ್ಯೇ ಚರಸಿ ಯತೋಪಾ ನಿರಪತ್ರಪಃ

|| ೩೮ ||

ನನು ಭಾಗವತಾ ನಿತ್ಯಂ ಭೂತಾಸುಗ್ರಹಕಾತರಾಃ |
ಋತೇ ತ್ವಾಂ ಸೌಹೃದಭ್ಯಂ ವೈ ವೈರಂಕರಮವೈರಿಣಾಮ್

|| ೩೯ ||

ನೇತಂ ಪುಂಸಾಂ ವಿರಾಗಃ ಸ್ವಾತ್ ತ್ವಯಾ ಕೇವಲಿನಾ ಮೃಷಾ |
ಮನ್ಯಸೇ ಯದ್ಭಾವತಮಂ ಸ್ನೇಹಪಾಶನಿಕ್ಲಂತನಮ್

|| ೪೦ ||

ನಾನುಭೂಯಿ ನ ಜಾಸಾತಿ ಪುಮಾನ್ ವಿಷಯತಿಕ್ತ ತಾಮ್ |
ನಿರ್ವಿದ್ಯೇತ ಸ್ವಯಂ ತಸ್ಯಾನ್ತ ತಥಾ ಭಿನ್ನಧೀಃ ಪಠೈಃ

|| ೪೧ ||

ಯಸ್ತಸ್ಯ ಕರ್ಮಸಂಧಾನಾಂ ಸಾಧನಾಂಗ್ಯಮೇಧಿನಾಮ್ |
ಕೃತವಾಸು ದುರ್ಮರ್ಷಂ ವಿಪ್ರಿಯಂ ತಸ ಮರ್ಷಿತಮ್

|| ೪೨ ||

ತಂತುಕೃಂತನ ಯಸ್ತಸ್ಯ ಮುಭದ್ರಮಚರಃ ಪುನಃ |
ತಸ್ಯಾಪ್ಲೋಕೇಷು ತೇ ಮೂಢ ನ ಭವೇದ್ಭವತಃ ಪದಮ್

|| ೪೩ ||

ಶ್ರೀಕುಶ ಉವಾಚ

ಪ್ರತಿಜಗ್ರಾಹ ತದ್ವಾರಂ ನಾರದಃ ಸಾಧುಸಮೃತಃ |
ಏತಾವಾನ್ ಸಾಧುವಾದೋ ಹಿ ತಿತಿಕ್ಷೀತೇಶ್ವರಃ ಸ್ವಯಮ್

|| ೪೪ ||

ಅವರು ಇನ್ನೂ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯಾದಿಂದ ಋಷಿಭೂಷಣವನ್ನೂ, ಯಜ್ಞಗಳಿಂದ ದೇವಭೂಷಣವನ್ನೂ, ಪ್ರತ್ಯೋತ್ಕೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಪಿತೃಭೂಷಣವನ್ನೂ ತೀರಿಸಿ ಬೇರಾಗಿತ್ತು. ಅವರಿಗೆ ಇನ್ನೂ ಕರ್ಮಫಲದ ಸತ್ಕರತಮ ಸಂಪಾದದಲ್ಲಿ ಯಾವ ವಿಚಾರವೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅದರ ಪಾಪಿಯಾದ ನೀನು ಅವರ ಎರಡೂ ಲೋಕಗಳ ಸುಖವನ್ನು ನಾಶಪಡಿಸಿ ಬಿಟ್ಟೆ || ೩೭ || ನಿಜವಾಗಿ ನಿನ್ನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ದಯೆ ಎಂಬುದೇ ಇಲ್ಲ. ನೀನು ಹೀಗೆ ಮಕ್ಕಳ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಕಡಿಸುತ್ತಾ ಅಲೆಯುತ್ತಿರುವೆ. ನೀನು ಭಗವಂತನ ಪಾರ್ಷದರೊಂದಿಗೆ ಇದ್ದು ಅವರ ಕೀರ್ತಿಗೆ ಕುಂಠವನ್ನು ಹಚ್ಚಿದೆ. ನೀನು ನಿರ್ಲಕ್ಷ್ಯನೇ ಆಗಿರುವೆ. || ೩೮ || ಭಗವಂತನ ಪಾರ್ಷದರು ಸದಾ-ಕಾಲ ದುಚಿತರಾದ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಮೇಲೆ ದಯೆ ಮಾಡುವುದರಲ್ಲೇ ಆಸಕ್ತರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ನೀನು ಪ್ರೇಮಭಾವವನ್ನು ನಾಶಮಾಡುವವನಾಗಿರುವೆ. ಯಾರೊಂದಿಗೂ ವೈರವನ್ನೇ ಮಾಡದಿರುವವರಲ್ಲಿಯೂ ನೀನು ವೈರವನ್ನು ಸಾಧಿಸುತ್ತಿರುವೆ. || ೩೯ || ವೈರಾಗ್ಯದಿಂದಲೇ ಸ್ನೇಹವಾಕ್-ವಿಷಯಾಸಕ್ತಿಯ ಬಂಧನ ಕಡಿದುಹೋಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ನೀನು ತಿಳಿದಿದ್ದರೆ ನಿನ್ನ ಈ ವಿಚಾರ ಸರಿಯಾದುದಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ, ಸುಳ್ಳು-ಸುಳ್ಳೇ ವೈರಾಗ್ಯವಿರುವ ನಿನ್ನಂತಹವರಿಂದ ಯಾರಿಗೂ ವೈರಾಗ್ಯ ಉಂಟಾಗಲಾರದು. || ೪೦ || ನಾರದಾ ! ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಭೋಗಿಸದೇ ಮನುಷ್ಯನು ಅವುಗಳ ತಿಲಕ್ಷತೆಯು ಏನೆಂಬುದು ತಿಳಿಯಲಾರದು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅವುಗಳ ದುಷ್ಠ ಸ್ವರೂಪದ ಅನುಭವ ಉಂಟಾದಮೇಲೆ ಸ್ವತಃ ಉಂಟಾಗುವಂತಹ ವೈರಾಗ್ಯವು ಬೇರೆಯವರ ಪರಿಣಾಮವೆಂಬ ಉಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲ. || ೪೧ || ನಾವು ಧರ್ಮದ ಮಾರ್ಗದೆಯನ್ನು ನಾಲಿಸುತ್ತಿರುವ ಸುಷ್ಠುಗ್ರಹಸ್ವರು, ಹಿಂದೂಷ್ಠಿಯೂ ನೀನು ನಮಗೆ ಭಯಂಕರ ಅಪಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದೆ. ಆಗ ನಾವು ಅದನ್ನು ಸಹಿಸಿಕೊಂಡೆವು. || ೪೨ || ನೀನಾದರೋ ನಮ್ಮ ವಂಶವರಂಪರೆಯನ್ನೇ ಕಡಿದುಹಾಕಲೆಂದೇ ದಿಕ್ಕೆಯನ್ನು ತೊಟ್ಟುತಿದೆ. ನೀನು ಪುನಃ ನಮ್ಮೊಡನೆ ಆದೇ ದುಷ್ಟಕರ್ಮ ವ್ಯವಹಾರ ಮಾಡಿರುವೆ. ಅದರಿಂದ ಎನ್ನ ಮೂಢನೇ ! ತೊಲಗು ಇಲ್ಲಿಂದ. ಲೋಕ-ಲೋಕಾಂತರಗಳಲ್ಲಿ ಅಲೆಯುತ್ತಾ ಇರು. ಎಲ್ಲಿಯೂ ನಿನಗೆ ನೆಲೆಯಾಗಿ ನಿಲ್ಲಲು ಕಾವೇ ಇಲ್ಲದಂತಾಗಲಿ. || ೪೩ ||

ಶ್ರೀಕುಶಮಹಾಮುನಿಗಳು ಜೇಳುತ್ತಾರೆ - ಪರಿಣಿತನೇ ! ಸಾಧುಶಿರೋಮಣಿಗಳಾದ ದೇವಮುಷಿ ನಾರದರು 'ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಲಿ' ಎಂದು ಹೇಳಿ ದಕ್ಷನ ಶಾಪವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿರುವರು. ಪ್ರತೀಕಾರ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿದ್ದರೂ ಬೇರೆಯವರು ಮಾಡಿದ ಅಪಕಾರವನ್ನು ಸಹಿಸುವುದೇ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ನಿಜವಾದ ಸಾಧುತನವಾಗಿದೆ. ಅವರೇ ನಿಜವಾದ ಸಂತರು. || ೪೪ ||

ಏತಸ್ಯೇವ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿಯಿತು || ೫ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತೇ ಮಹಾಭಾರತೇ ಪಾರುಷತ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ ಪಶ್ಚಸ್ಕಂಧೇ
ನಾರದಪೂರ್ವ ನಾಮಪಂಚಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ || ೫ ||

ಆರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

ದಕ್ಷಪ್ರಜಾಪತಿಯ ಆರವತ್ತು ಕನ್ಯೆಯರ ವಂಶದ ವಿಸ್ತಾರ

ಶ್ರೀಶುಕ ಉವಾಚ

ತತಃ ಪ್ರಾಚೀತಸೋಽಸಿಕ್ಷಾಮನುನೀತಃ ಸ್ವಯಂಭುವಾ |
ಪ್ರಜ್ಞಾ ಸಂಜನಯಾಮಾಸ ದುಹಿತ್ಯಃ ಪಿತೃವತ್ಸಲಾಃ

|| ೧ ||

ದಶಧರ್ಮಾಯ ಕಾಯೇಂದೋರ್ದಿಶತ್ ತ್ರಿಣವ ದತ್ತವಾನ್ |
ಭೂತಾಂಗಿರಃ ಕೃಶಾಶ್ವೈಘ್ನೋ ದ್ವೈ ದ್ವೈ ತಾಕ್ಷಾಣ್ಯ ಚಾಪರಾಃ

|| ೨ ||

ನಾಮಧೇಯಾನ್ಯಮೂಪಾಂತ್ಯ ಸಾಪತ್ಯಾಣಾಂ ಚ ಮೇ ಶೃಣು |
ಯಾಸಾಂ ಪ್ರಸೂತಿಶ್ಚಪವೈರೋಹಾ ಆಪೂರಿತಾಸ್ತಯಃ

|| ೩ ||

ಭಾನುರ್ದೇವಾಃ ಕಕುಬ್ಧಾಮಿವಿಶ್ವಾ ಸಾಧ್ಯಾ ಮರುತ್ಸರೀ |
ಮರಮುಗ್ಧೂರ್ತಾ ಸಂಕಲ್ಪಾಧರ್ಮಪತ್ನಃ ಸುತಾನ್ ಶೃಣು

|| ೪ ||

ಭಾನೋಽಸ್ಮಿ ದೇವಮುಷಭ ಇಂದ್ರಸೇನಪತೋ ನೃಪ |
ವಿದ್ಯೋತ ಆಸೀಲ್ಲಾಬಾಯಾಶ್ಚತಶ್ಚ ಸ್ತನಯಿಷ್ಮಹಃ

|| ೫ ||

ಕಕುಭಃ ಸಂಕಟಸ್ತು ಕೀಕಟಸ್ತನಯೋ ಯತಃ |
ಭುವೋ ದುರ್ಗಾಣಿ ಜಾಮೇಯಃ ಸ್ವರ್ಗೋ ನಂದಿಸ್ತೋಽಭವತ್

|| ೬ ||

ವಿಶ್ವೇದೇವಾಸ್ತು ವಿಶ್ವಾಯಾ ಆಪ್ರಜಾಂಸ್ತಾನ್ಯಚಕ್ಷತೇ |
ಸಾಧ್ಯೋ ಗಣಾಸ್ತು ಸಾಧ್ಯಾಯಾ ಅರ್ಥಸಿದ್ಧಿಸ್ತು ತತಃ

|| ೭ ||

ಮರುತ್ಕಾಂಶ್ಚ ಜಯಂತಶ್ಚ ಮರುತ್ತ್ಯಾಂ ಬಭೂವತುಃ |
ಜಯಂತೋ ವಾಸುದೇವಾಂಶ ಉಪೇಂದ್ರ ಇತಿ ಯಂವಿದುಃ

|| ೮ ||

ಮೌಹೂರ್ತಿಕಾ ದೇವಗಣಾ ಮುಹೂರ್ತಾಯಾಶ್ಚ ಜಜ್ಞಿರೇ |
ಯೇ ವೈ ಫಲಂ ಪ್ರಯಚ್ಛಂತಿ ಭೂತಾನಾಂ ಸ್ವರ್ಗಾಲಜಮ್

|| ೯ ||

ಸಂಕಲ್ಪಾಯಾಶ್ಚ ಸಂಕಲ್ಪಃ ಕಾಮಃ ಸಂಕಲ್ಪಜಃ ಸ್ವಕಃ |
ವಸವೋಽಪೌ ವಸೋಃ ಪುತ್ರಾಸ್ತೇಷಾಂ ನಾಮಾಸಿಮೇ ಶೃಣು

|| ೧೦ ||

ದ್ರೋಣಃ ಪ್ರಾಣೋ ಧ್ರುವೋಽಕೋಽಗ್ನಿ-
ರೋಹಿಣೋ ಮಾರುತಿಭಾವತುಃ |

ದ್ರೋಣಸ್ಯಾಭಿಮತೇಃ ಕತ್ಯಾ-
ಹರ್ಷತೋಽಭಯಾದಯಃ || ೧೧ ||

ಶ್ರೀಮಕಮಹಾಮುನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಪರಿಸ್ಪಿದ್ಯಾಜನೇ !
ಪುತ್ರೋಹದಿಂದ ನೊಂದಿದ್ದ ದಕ್ಷಪ್ರಜಾಪತಿಯನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು
ಸಂತೈಸಿದರು. ಬಳಿಕ ದಕ್ಷನು ಆಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಆರವತ್ತು ಮಂದಿ
ಕನ್ಯೆಯರನ್ನು ಪಡೆದನು. ಆ ಕನ್ಯೆಯರಿಗೆ ತಂದೆಯಲ್ಲಿ
ಎಣೆಯಲ್ಲದೆ ಪ್ರೀತಿಯಿತ್ತು. || ೧ || ದಕ್ಷಪ್ರಜಾಪತಿಯು ಅವರಲ್ಲಿ
ಹತ್ತುಮಂದಿಯನ್ನು ಧರ್ಮನಿಗೂ, ಹದಿಮೂರು ಕಶ್ಯಪನಿಗೂ,
ಇಪ್ಪತ್ತೇಳು ಚಂದ್ರನಿಗೂ, ಇಬ್ಬರನ್ನು ಭೂತಕ್ಕೂ, ಇಬ್ಬರನ್ನು ಅಂಗೀ-
ರನಿಗೂ, ಇಬ್ಬರನ್ನು ಕೃಶಾಶ್ವನಿಗೂ ಹಾಗೂ ಉಳಿದ ನಾಲ್ಕರನ್ನು
ಹಾಕ್ಷ್ಯನೇಂಬ ಹೆಸರುಳ್ಳ ಕೃಪರಿಗೂ ವಿವಾಹ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟನು.
|| ೨ || ಪರಿಸ್ಪಿದ್ಯಾಜನೇ ! ಈಗ ಆ ಕನ್ಯೆಯರ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಮತ್ತು
ಅವರ ಸಂತಾನಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುವೆನು, ಕೇಳು. ಇವರ ವಂಶವಂಶ
ಪರೆಯೇ ಮೂರೂ ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಹರಡಿಕೊಂಡಿದೆ. || ೩ ||

ಧರ್ಮನು - ಭಾನು, ಲಂಬಾ, ಕುಕುಭ, ಜಾಮಿ, ವಿಶ್ವಾ,
ಸಾಧ್ಯಾ, ಮರುತ್ಸರೀ, ಮರು, ಮುಹೂರ್ತಾ, ಸಂಕಲ್ಪಾ ಎಂಬ
ಹತ್ತು ಕನ್ಯೆಯರನ್ನು ವಿವಾಹವಾಗಿದ್ದನು. ಅವರ ಪುತ್ರರ ಹೆಸರು
ಗಳನ್ನು ಹೇಳುವೆನು, ಕೇಳು - || ೪ || ರಾಜನೇ ! ಇವರಲ್ಲಿ -
ಭಾನುವಿನ ಪುತ್ರನು ದೇವಮುಷಭನು ಮತ್ತು ಅವನ ಪುತ್ರನು
ಇಂದ್ರಸೇನನು. ಲಂಬೆಯ ಪುತ್ರ ವಿದ್ಯೋತ ಹಾಗೂ ಅವನ
ಪುತ್ರ ಮೇಘಗಣನು. || ೫ || ಕುಕುಭೆಯ ಪುತ್ರನು ಸಂಕಟನು.
ಅವನ ಪುತ್ರ ಕೀಕಟನು. ಅವನ ಪುತ್ರನು - ಪೃಥ್ವಿಯ ಸಮಸ್ತ
ದುರ್ಗಗಳಿಗೂ ಅಧಿಪಾನಿ ದೇವತೆಯು. ಜಾಮಿಯ ಪುತ್ರನಿಗೆ
ಸ್ವರ್ಗಸೇನು ಹೆಸರು. ಅವನಿಗೆ ನಂದಿ ಎಂಬ ಪುತ್ರನು ಹುಟ್ಟಿ-
ದನು. || ೬ || ವಿಶ್ವಾ ಎಂಬುವಳ ಪುತ್ರರೇ ವಿಶ್ವೇದೇವತೆಗಳು. ಆ
ವಿಶ್ವೇದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಸಂತಾನವೇ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಸಾಧ್ಯೆಯ ಪುತ್ರರು
ಸಾಧ್ಯರಂಬ ದೇವಗಣಗಳು. ಅವರ ಪುತ್ರ ಅರ್ಥಸಿದ್ಧರು. || ೭ ||
ಮರುತ್ಸರಿಗೆ ಮರುತ್ಸರ ಹೆಸರು. ಜಯಂತನು ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀಮಾಸುದೇವನ
ಅವನು. ಅವನು ಉಪೇಂದ್ರನೆಂದೂ ಹೇಳುವರು. || ೮ || ಮುಹೂ-
ರ್ತಾಳಿಗೆ ಮುಹೂರ್ತಕ್ಕೆ ಅಧಿಪಾನಿದೇವತೆಗಳು ಪುತ್ರರಾಗಿ ಜನಿಸಿ-
ದರು. ಇವರು ತಮ್ಮ-ತಮ್ಮ ಮುಹೂರ್ತಗಳಲ್ಲಿ ದೇವರಿಗೆ ಅವರ
ವರ ಕರ್ಮಗಳಿಗನುಗುಣವಾಗಿ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡುವರು. || ೯ ||
ಸಂಕಲ್ಪೆಯ ಪುತ್ರನು ಸಂಕಲ್ಪನು. ಅವನ ಪುತ್ರನು ಕಾಮನು. ಮರು-
ವಿನ ಪುತ್ರರೇ ಅಪ್ಪಮರುಗಳು. ಅವರ ಹೆಸರನ್ನು ಕೇಳು - || ೧೦ ||
ದ್ರೋಣ, ಪ್ರಾಣ, ಧ್ರುವ, ಅರ್ಕ, ಅಗ್ನಿ, ರೋಹಿಣಿ, ಮರು ಮತ್ತು
ವಿಭಾವರು. ಅವರಲ್ಲಿ ದ್ರೋಣನ ಪತ್ನಿಯಾದ ಅಧಮತಿಯಲ್ಲಿ
ಹರ್ಷ, ಶೋಕ, ಭಯ ಮುಂತಾದವುಗಳ ಅಧಿಪಾನಿ ದೇವತೆಗಳು
ಉತ್ಪನ್ನರಾದರು. || ೧೧ || ಪ್ರಾಣನ ಪತ್ನಿಯಾದ ಉರ್ಜಸ್ವತಿಯ
ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸಹ, ಆಯು ಮತ್ತು ಪುರೋಜವ ಎಂಬ ಮೂವರು
ಪುತ್ರರು ಹುಟ್ಟಿದರು. ಧ್ರುವನ ಪತ್ನಿಯಾದ ಧರಣಿಯು ಅನೇಕ

ಪ್ರಾಣೋರ್ವಾಹನೋ ಭಾರ್ಯಾಃ ಸಹ ಆಯುಃ ಪುರೋದವಃ |
ಧ್ರುವಸ್ಯ ಭಾರ್ಯಾ ಧರಣೀರಸೂತ ವಿವಿಧಾಃ ಪುರಃ |

|| ೧೨ ||

ಅರ್ಕಸ್ಯ ವಾಸನಾ ಭಾರ್ಯಾ ಪುತ್ರಾಪುತ್ರಾರ್ವಾಹನಃ ಸ್ವತಾಃ |
ಅಗ್ನೇರ್ಭಾರ್ಯಾ ವಸೋರ್ಧಾರಾ ಪುತ್ರಾ ದ್ರವಿಣಕಾದಯಃ |

|| ೧೩ ||

ಸ್ಯಂದಶ್ಚ ಕೃತ್ತಿಕಾಪುತ್ರೋ ಯೇ ವಿಶಾಖಾದಯಸ್ತತಃ |
ಮೋಷಸ್ಯ ಶರ್ವರಿಪುತ್ರಃ ಶಿಶುಮಾರೋ ಹರೇಃ ಕಲಾ |

|| ೧೪ ||

ವಸೋರಾಂಗಿರಸೀಪುತ್ರೋ ವಿಶ್ವಕರ್ಮಾ ಕೃತ್ತಿಪತಿಃ |
ತಸೋ ಮನುಶ್ವಾಬಿಜೋಽಘೋದ್ವಿಶ್ವ ಸಾಧ್ಯಾ ಮನೋಃ ಕುತಾಃ |

|| ೧೫ ||

ವಿಭಾವಸೋರಸೂತೋಷಾ ವ್ಯಪ್ತಂ ರೋಚಿಷಮಾತಪಮ್ |
ಪಂಚಯಾಮೋಽಥ ಭೂತಾನಿ ಯೇನ ಜಾಗ್ರತಿ ಕರ್ಮಣಿ |

|| ೧೬ ||

ಸರೂಪಾಸೂತ ಭೂತಸ್ಯ ಭಾರ್ಯಾ ಮದ್ರಾಂತ್ಯ ಕೋಟಿಃ |
ರೈವತೋಽಜೋ ಭವೋ ಛೇಮೋ ವಾಮ ಉಗ್ರೋ ವೃಷಾಕಪಿಃ |

|| ೧೭ ||

ಅಜೈಕಪಾದಹಿರ್ಬುಧ್ನೋ ಬಹುರೂಪೋ ಮಹಾನಿತಿ |
ರುದ್ರಸ್ಯ ಪಾರ್ಷ್ವದಾಶ್ವಾನ್ಯೇ ಘೋರಾ ಭೂತವಿನಾಯಕಾಃ |

|| ೧೮ ||

ಪ್ರಜಾಪತೇರಂಗಿರಸಃ ಸ್ವಧಾ ಪತ್ನೀ ಪಿತ್ಯಸ್ತಥ |
ಅಥರ್ವಾಂಗಿರಸಂ ವೇದಂ ಪುತ್ರತ್ವೇ ಚಾಕರೋತ್ತತೇ |

|| ೧೯ ||

ಕೃತಾಶ್ವೋಽರ್ಚಿಃ ಭಾರ್ಯಾಯಾಂ

ಧೂಮ್ರಕೇಶಮಜೇಜಸತ್ |

ಧಿಷಣಾಯಾಂ ವೇದಶಿರೋ

ದೇವಲಂ ವಯುಸಂ ಮನುಮ್ || ೨೦ ||

ತಾರ್ಕ್ಷ್ಯಸ್ಯ ವಿನತಾ ಕದ್ರೂಃ ಪತಂಗೀ ಯಾಮಿನೀತಿ ಚ |
ಪತಂಗ್ಯಸೂತ ಪತಗಾನ್ಯಾಮಿನೀ ಶಲಭಾನಥ |

|| ೨೧ ||

ಸುಪರ್ಣಾಸೂತ ಗರುಡಂ ಸಾಕ್ಷಾದ್ವಿಜ್ಞೇಶವಾಹನಮ್ |
ಸೂರ್ಯಸೂತಮನೂದಂ ಚ ಕದ್ರೂರ್ನಾಗಾಸನೇಕರಃ |

|| ೨೨ ||

ಕೃತ್ತಿಕಾದೀನಿ ನಕ್ಷತ್ರಾಣೀಂದೋಃ ಪತ್ನಸ್ತು ಭಾರತ |
ದಕ್ಷಶಾಪಾಶ್ವೋಽನಪತ್ಯಸ್ತಾಸು ಯಕ್ಷಗೃಹಾರ್ಥತಃ |

|| ೨೩ ||

ಸಗರಗಳ ಅಜಮಾನಿ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಪುತ್ರರನ್ನಾಗಿ ಪಡೆದಳು. || ೧೨ || ಅರ್ಕನು ತನ್ನ ಪತ್ನಿಯಾದ ವಾಸನಾ ಎಂಬುವಳಲ್ಲಿ ತರ್ಪ (ತೃಷ್ಣಾ) ಮುಂತಾದ ಪುತ್ರರನ್ನು ಪಡೆದನು. ಅಗ್ನಿಯೆಂಬ ವಸು ಎನ ಪತ್ನಿಯಾದ ಧಾರಾದೇವಿಯಲ್ಲಿ ದ್ರವಿಣ ನುಂತಾದ ಅನೇಕ ಪುತ್ರರು ಜನಿಸಿದರು. || ೧೩ || ಕೃತ್ತಿಕಾಪುತ್ರ ಸ್ಯಂದನೂ ಅಗ್ನಿಯಿಂದಲೇ ಹುಟ್ಟಿದನು ಅವನಿಂದ ವಿಶಾಖಾ ಮುಂತಾದವರ ಜನ್ಮ ವಾಯಿತು. ಮೋಷನ ಪತ್ನಿ ಶರ್ವರಿಯು ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಶಿಶುಮಾರನ ಜನ್ಮವಾಯಿತು. ಅದು ಭಗವಂತನ ಕೋಪತಾರುಣ್ಯದಿಂದ. || ೧೪ || ವಸುವಿನ ಪತ್ನಿಯಾದ ಅಂಗೀರಸಿಯಿಂದ ಶಿಲ್ಪಕಲೆಯ ಅಧಿಪತಿ ವಿಶ್ವಕರ್ಮನು ಉದಿಸಿದನು. ವಿಶ್ವಕರ್ಮನ ಭಾರ್ಯೆ ಕೃತ್ತಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಚಾಕ್ಷುಷ ಮನುವು ಹುಟ್ಟಿದನು ಮತ್ತು ಅವನಿಗೆ ವಿಶ್ವೇದೇವ ಹಾಗೂ ಸಾಧ್ಯಗಳೂ ಪುತ್ರರಾದರು. || ೧೫ || ಮನುಷ್ಯನಾದ ಪತ್ನಿಯಾದ ಉಷಾಳಿಂದ ವ್ಯಪ್ತ ರೋಚಿಷ, ಆತನ ಎಂಬ ಮೂರು ಪುತ್ರರು ಉತ್ಪನ್ನರಾದರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಆತನಿಗೆ ಪಂಚಯಾಮ (ವಿವಸ) ಎಂಬ ಪುತ್ರನು ಜನಿಸಿದನು. ಈ ಪಂಚಯಾಮನಿಂದಲೇ ಬೇಕದಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲ ಜನರೂ ತಮ್ಮ-ತಮ್ಮ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುತ್ತಾರೆ. || ೧೬ ||

ಭೂತನ ಪತ್ನಿಯಾದ ದಕ್ಷನವಿಧಿ ಸರೂಪಳು ಕೋಟಿ ಕೋಟಿ ರುದ್ರಗಳನ್ನು ಪಡೆದಳು. ಅವರಲ್ಲಿ ರೈವತ, ಅಜ, ಭವ, ಛೇಮ, ವಾಮ, ಉಗ್ರ, ವೃಷಾಕಪಿ, ಅಜೈಕಪಾದ, ಅಹಿರ್ಬುಧ್ನ, ಬಹುರೂಪ ಮತ್ತು ಮಹಾನ್ - ಎಂಬ ಹನ್ನೊಂದು ಮಂದಿ ಮುಖ್ಯರಾದರು. ಭೂತನ ಹನ್ನೊಂವ್ವ ಪತ್ನಿಯಾದ ಭೂತಾಳಿಂದ ಛೇಮೇಶ್ವರ ಭೂತಗಳು ಮತ್ತು ವಿಶಾಖಕರೇ ಮುಂತಾದವರು ಹುಟ್ಟಿದರು. ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ಪ್ರಧಾನರುದ್ರನಾದ ಮಹಾನ್ ಇವನ ಪಾರ್ಷ್ವದರಾದರು. || ೧೭-೧೮ || ಅಂಗೀರಾ ಪ್ರಜಾಪತಿಯ ಮೊದಲನೆಯ ಪತ್ನಿಯಾದ ಸ್ವಧಾಳಿಂದ ಪಿತ್ಯಗಳಿಗೂ ಉತ್ಪನ್ನರಾದರು. ಎರಡನೆಯ ಪತ್ನಿ ಸತಿಯು ಅಥರ್ವಾಂಗಿರಸ ಎಂಬ ವೇದವನ್ನೇ ಪುತ್ರರೂಪದಿಂದ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದಳು. || ೧೯ || ಕೃತಾಶ್ವನ ಪತ್ನಿಯಾದ ಅರ್ಚಿಯಲ್ಲಿ ಧೂಮ್ರಕೇಶನ ಜನ್ಮವಾಯಿತು ಮತ್ತು ಧಿಷಣಾಳಿಂದ ವೇದಶಿರಾ, ದೇವಲ, ವಯುನ ಹಾಗೂ ಮನು ಎಂಬ ನಾಲ್ಕು ಪುತ್ರರು ಜನಿಸಿದರು. || ೨೦ || ತಾರ್ಕ್ಷ್ಯನೊಬ್ಬ ಹೆಸರಿನ ಕಶ್ಯಪರಿಗೆ ವಿನತಾ, ಕದ್ರೂ, ಪತಂಗೀ, ಯಾಮಿನೀ ಎಂಬ ನಾಲ್ವರು ಪತ್ನಿಯರಿದ್ದರು. ಪತಂಗಿಯಿಂದ ಪತ್ನಿಗಳು ಮತ್ತು ಯಾಮಿನಿಯಿಂದ ಶಲಭ (ಮಿಡತೆ) ಗಳೂ ಉತ್ಪನ್ನವಾದುವು. || ೨೧ || ವಿನತಾದೇವಿಯು ಭಗವಾನ್ ವಿಷ್ಣುವಿನ ವಾಹನವಾದ ಗರುಡನನ್ನು ಪುತ್ರನಾಗಿ ಪಡೆದಳು. ವಿನತಾಳ ವಾಹೋರ್ವಪುತ್ರನು ಭಗವಾನ್ ಸೂರ್ಯನ ಸಾರಥಿಯಾದ ಅರುಗನು. ಕದ್ರುವಿನಿಂದ ಅನೇಕ ನಾಗಗಳೂ ಉತ್ಪನ್ನವಾದುವು. || ೨೨ ||

ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ! ಕೃತ್ತಿಕಾದಿ ಇಪ್ಪತ್ತೆಳು ನಕ್ಷತ್ರಗಳ ಅಭಿಮಾನಿ ದೇವಿಯರು ಚಂದನ ಪತ್ನಿಯರು. ರೋಹಿಣಿಯಲ್ಲಿ ಚಂದನಿಗೆ ವಿಶೇಷ ಪ್ರೇಮವಿರುವ ಕಾರಣ ಅವನು ದಕ್ಷನ ಪಾಪಕ್ಕೆ

ಪುನಃ ಪ್ರಸಾದ್ಯ ತಂ ಸೋಮಾ ಕಲಾ ಲೇಭೇ ಕ್ಷಮೀ ದಿತಾಃ |
ಶೃಣು ನಾಮಾನಿ ಲೋಕಾನಾಂ ಮಾತೃಕಾಂ ಶಂಕರಾಣಿ ಚ

|| ೨೪ ||

ಅಥ ಕಶ್ಯಪಪತ್ನೀನಾಂ ಯತ್ಕುಸೂತಮಿದಂ ಜಗತ್ |
ಅದಿತಿರ್ದಿತಿರ್ದನುಃ ಕಾಷ್ಠಾ ಅರಿಷ್ಟಾ ಸುರಾ ಇಲಾ

|| ೨೫ ||

ಮುನಿಃ ಕ್ಷೋಧವತಾ ತಾಮ್ರಾ ಸುರಭಿಃ ಸರಮಾ ತಿಮಿಃ |
ಹಮೀರ್ಯೋದೋಗಕಾ ಆಸನ್ ಶ್ವಾಪದಾಃ ಸಸಮಾಸುತಾಃ

|| ೨೬ ||

ಸುರಭೇರ್ಮಹಿಷಾ ಗಾವೋ ಯೇ ಚಾನ್ಯೇ ದ್ವಿಶಫಾ ನೃಪ |
ತಾಮ್ರಾಯಾಃ ಶ್ವೇನ್ಯಧ್ರಾದ್ಯಾ ಮುನೇರಪ್ಸರಾಂ ಗಕಾಃ

|| ೨೭ ||

ದಂದಕೂಕಾದಯಃ ಸರ್ಪಾ ರಾಜನ್ಯೋಧವತಾತ್ಮಜಾಃ |
ಇಲಾಯಾ ಭೂರುಹಾಃ ಸರ್ವೇ ಯಾತುಧಾನಾಶ್ಚಸೌರಾಃ

|| ೨೮ ||

ಅರಿಷ್ಟಾಯಾಶ್ಚ ಗಂಧರ್ವಾಃ ಕಾಷ್ಠಾಯಾ ದ್ವಿಶಫೇತರಾಃ |
ಸುತಾ ದನೋರೇಕಪಕ್ಷಿಪ್ತೇಷಾಂ ಪ್ರಾಧಾನಿಕಾನ್ ಶೃಣು

|| ೨೯ ||

ದ್ವಿಮೂರ್ಧಾ ಕಂಬರೋಽರಿಷ್ಟೋ ಹಮಿಗ್ರೀವೋ ವಿಭಾವಸುಃ |
ಆಯೋಮುಖಿಃ ಶಂಕುಶಿರಾಃ ಸ್ವರ್ಭಾನುಃ ಕಪಿಲೋಽರುಣಃ

|| ೩೦ ||

ಪುಲೋಮಾ ವೃಷಪರ್ವಾ ಚ ಏಕಚಕ್ರೋಽನುತಾಪನಃ |
ಧೂಮ್ರಕೇಶೋ ವಿರೂಪಾಕ್ಷೋ ವಿಪ್ರಚಿತ್ತಿಶ್ಚ ದುರ್ಜಯಃ

|| ೩೧ ||

ಸ್ವರ್ಭಾನೋಃ ಸುಪ್ರಭಾಂ ಕನ್ಯಾಮುವಾಹ ನಮುಚಿಃ ಕಿಲ |
ವೃಷಪರ್ವಣ್ಶು ಶರ್ಮಿಷ್ಠಾಂ ಯಯಾತಿನಾಹುಷೋ ಬಲೀ

|| ೩೨ ||

ವೈಶ್ವಾನರರುತಾ ಯಾಶ್ಚ ಚತಸ್ರಶ್ಚಾರುದರ್ಶನಾಃ |
ಉಪದಾನವೀ ಹಯಶಿರಾ ಪುಲೋಮಾ ಕಾಲಕಾ ತಥಾ

|| ೩೩ ||

ಉಪದಾನವೀಂ ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷಃ ಕ್ರತುರ್ಹಯಶಿರಾಂ ನೃಪ |
ಪುಲೋಮಾಂ ಕಾಲಕಾಂ ಚ ದ್ವೈ ವೈಶ್ವಾನರರುತೇ ತು ಕಃ

|| ೩೪ ||

ಉಪಯೇಮೇಽಥ ಭಗವಾನ್ಮೃಶ್ಯಪೋ ಬ್ರಹ್ಮಚೋದಿತಃ |
ಪೌಲೋಮಾಃ ಕಾಲಕೇಯಾಶ್ಚ ದಾನವಾ ಯಾದೃಶಾಲಿನಃ

|| ೩೫ ||

ತುಕ್ತಾಗಿ ಕ್ಷಮಾರೋಗಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾದನು. ಅದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಯಾವ ಸಂತಾನವೂ ಜನಿಸಲಿಲ್ಲ. || ೨೩ || ಚಂದ್ರನು ದಕ್ಷನನ್ನು ಪ್ರಸನ್ನಗೊಳಿಸಿ ಕೃಷ್ಣಾಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಕ್ಷೀಣಹೂಂದಿದ ಕಲೆಗಳನ್ನು ಶುಕ್ಲಾಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣಹೂಂದುವ ವರವನ್ನೇನೋ ಪಡೆದನು. ಅದರೂ ಸಕ್ಕತ್ತಾಭಿಮಾನದೇವಿಯರಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಯಾವುದೇ ಸಂತತಿಯು ಉಂಟಾಗಲಿಲ್ಲ. ರಾಜನೇ! ಈಗ ನಿನಗೆ ಕಶ್ಯಪರ ಪತ್ತಿಯರ ಮಂಗಳಮಯ ಹವರುಗಳನ್ನು ಹೇಳುವೆನು, ಕೇಳು. ಅವರು ಲೋಕಮಾತೆಯರು. ಅವರಿಂದಲೇ ಇವೆಲ್ಲ ಸೃಷ್ಟಿಯ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗಿದೆ. ಅದಿತಿ, ರಿತಿ, ದನು, ಕಾಷ್ಠಾ, ಅರಿಷ್ಟಾ, ಸುರಾ, ಇಲಾ, ಮುನಿ, ಕ್ಷೋಧವತಾ, ತಾಮ್ರಾ, ಸುರಭಿ, ಸರಮಾ ಮತ್ತು ತಿಮಿ - ಇವು ಅವರ ಹವರುಗಳು. ಇವರಲ್ಲಿ ತಿಮಿಯ ಪುತ್ರರು ಎಲ್ಲ ಜಲಚರಪ್ರಾಣಿಗಳು, ಹುಲಿಯೇ ಮುಂತಾದ ಹಿಂಸಕ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಸರಕುಯ ಸಂತಾನಗಳು. || ೨೪ || ಎಮ್ಮೆ, ಹಸುವೇ ಮುಂತಾದ ಎರಡು ಗೊರಸುಗಳುಳ್ಳ ಬೇರೆ ಪಶುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಸುರಭಿಯ ಸಂತಾನಗಳು. ತಾಮ್ರೆಯ ಸಂತಾನಗಳು ಗಿಡುಗ, ಹದ್ದು ಮುಂತಾದ ಬೇತಿಯಾಡುವ ಪಕ್ಷಿಗಳು. ಮುನಿ ಇವರಿಂದ ಆಪ್ತರೆಯರು ಜನಿಸಿದರು. || ೨೫ || ಸರ್ಪ, ಚೀಳು ಮುಂತಾದ ವಿಷವುಳ್ಳ ಜಂತುಗಳು ಕ್ಷೋಧವತೆಯ ಸಂತಾನಗಳು. ಇಲಾದೇವಿಯಿಂದ ವೃಕ್ಷಗಳು, ಲತೆಗಳು ಮುಂತಾದ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವ ವಸ್ತುಗಳು ಹುಟ್ಟಿದುವು. ಸುರಸೆಯಿಂದ ಯಾತುಧಾನ (ರಾಕ್ಷಸ)ರು ಹುಟ್ಟಿದರು. || ೨೬ || ಅರಿಷ್ಟಾಳಿಂದ ಗಂಧರ್ವರೂ ಹಾಗೂ ಕಾಷ್ಠಾಳಿಂದ ಕುದುರೆಯೇ ಮುಂತಾದ ಒಂದು ಗೊರಸಿನ ಪಶುಗಳು ಉತ್ಪನ್ನವಾದುವು. ದನುವಿಗೆ ಅರುವತ್ತೊಂದು ಮಂದಿ ಪುತ್ರರಾದರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯ-ಮುಖ್ಯರಾದವರ ಹೆಸರು ಗಳನ್ನು ಕೇಳು. || ೨೭ || ದ್ವಿಮೂರ್ಧಾ, ಕಂಬರ, ಅರಿಷ್ಟ, ಹಮಿಗ್ರೀವ, ವಿಭಾವಸು, ಆಯೋಮುಖಿ, ಶಂಕುಶಿರಾ, ಸ್ವರ್ಭಾನು, ಕಪಿಲ, ಅರುಣ, ಪುಲೋಮಾ, ವೃಷಪರ್ವಾ, ಏಕಚಕ್ರ, ಅನುತಾಪನ, ಧೂಮ್ರಕೇಶ, ವಿರೂಪಾಕ್ಷ, ವಿಪ್ರಚಿತ್ತಿ ಮತ್ತು ದುರ್ಜಯ. || ೨೮-೨೯ || ಸ್ವರ್ಭಾನುವಿನ ಕನ್ಯೆಯಾದ ಸುಪ್ರಭೆಯೊಂದಿಗೆ ನಮೂಚಿಯು ಮತ್ತು ವೃಷಪರ್ವಾನ ಮಗಳು ಶರ್ಮಿಷ್ಠೆಯೊಂದಿಗೆ ಮಹಾಬಲಶಾಲಿಯಾದ ಯಯಾತಿಯು ವಿವಾಹವಾದರು. || ೩೦ || ದನುವಿನ ಪುತ್ರ ವೈಶ್ವಾನರನಿಗೆ ಉಪದಾನವೀ, ಹಯಶಿರಾ, ಪುಲೋಮಾ ಮತ್ತು ಕಾಲಕಾ ಎಂಬ ನಾಲ್ವರು ಸುಂದರ ಕನ್ಯೆಯರಿದ್ದರು. || ೩೧ || ಇವರಲ್ಲಿ ಉಪದಾನವಿಯೊಂದಿಗೆ ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷನ ಮತ್ತು ಹಯಶಿರಾಳೊಂದಿಗೆ ಕ್ರತುವಿನ ವಿವಾಹವಾಯಿತು. ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಆವೃಣೆಯಂತೆ ಪ್ರಜಾವತಿ ಭಗವಾನ್ ಕಶ್ಯಪರು ವೈಶ್ವಾನರನ ಉದರದಿಂದ ಕನ್ಯೆಯರಾದ ಪುಲೋಮಾ ಮತ್ತು ಕಾಲಕಾ ಇವರೊಂದಿಗೆ ವಿವಾಹವಾದರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಪೌಲೋಮ ಮತ್ತು ಕಾಲಕೇಯರೆಂಬ ಅರವತ್ತುಸಾವಿರ ರೇವಿರರಾದ ದಾನವರು ಜನಿಸಿದರು. ಇವರಿಗೆ ಇನ್ನೊಂದು ಹವರು ನಿವಾತಕವೆಂಬೊಂದು, ಇವರು ಯಜ್ಞರ್ಮದಲ್ಲಿ ವಿಘ್ನವನ್ನೊಡ್ಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಪರಿಣಿಹ್ರಾಜನೇ! ಇಂದ್ರನನ್ನು ಪ್ರಸನ್ನಗೊಳಿಸಲು ನಿನ್ನ ತಾತನಾದ ಅರ್ಜುನನು ಒಬ್ಬನಾಗಿ ವಾಗಿಯೇ

ತಯೋಃ ಪಶ್ಚಿಮಹಸ್ತಾಣಿ ಯಜ್ಞಪ್ರಾಂಸ್ತೇ ಪಿತುಃ ಪಿತಾ |
ಜಘಾನ ಸ್ವರ್ಗತೋ ರಾಜಸ್ತೇಕ ಇಂದ್ರಪ್ರಿಯಂಕರಃ || ೩೬ ||

ವಿಪ್ರಚಿತ್ತಿಃ ಪಿಂಹಿಕಾಯಾಂ ಶತಂ ಚೈಕಮಜೀಜನತ್ |
ರಾಹುಜ್ಯೇಷ್ಠಂ ಕೇತುಶತಂ ಗ್ರಹತ್ವಂ ಯ ಉಜಾಗತಃ || ೩೭ ||

ಅಥಾತಃ ಸ್ತ್ರಿಯತಾಂ ವಂಶೋ ಯೋಽದಿತೇರನುಪೂರ್ವಶಃ |
ಯತ್ರ ಸಾರಾಯಣೋ ದೇವಃ ಸ್ತಾಂಶೇನಾವತರದ್ವಿಭುಃ || ೩೮ ||

ವಿವಸ್ವಾನರ್ಯಮಾ ಪೂಷಾ ತ್ವಷ್ಟಾಥ ಸಮಿತಾ ಭಗಃ |
ಧಾತಾ ವಿಧಾತಾ ವರುಣೋ ಮಿತ್ರಃ ಶಕ್ರ ಉರುಕ್ರಮಃ || ೩೯ ||

ವಿವಸ್ವತಃ ಶ್ರಾದ್ಧದೇವಂ ಸಂಜ್ಞಾಸೂಯತ ವೈ ಮನುಮ್ |
ಮಿಥುನಂ ಚ ಮಹಾಭಾಗಾ ಯಮಂ ದೇವಂ ಯಮೀಂ ತಥಾ |
ಸೈವ ಭೂತ್ವಾಥ ವಡವಾ ನಾಸತ್ಕೃ ಸುಪುಮೇ ಭುವಿ || ೪೦ ||

ಭಾಯಾ ಶನೈಶ್ಚರಂ ಲೇಭೇ ಸಾವರ್ಣ್ಯಂ ಚ ಮನುಂ ತತಃ |
ಕನ್ಯಾಂ ಚ ತಪತೀಂ ಯಾ ವೈ ವವ್ರೇ ಸಂವರಾಂ ಪತಿಮ್ || ೪೧ ||

ಅರ್ಯಮ್ನೋ ಮಾತೃಕಾ ಪತ್ತೇ ತಯೋಶ್ಚರ್ಷಣಯಃ ಸುತಾಃ |
ಯತ್ರ ವೈ ಮಾನುಷೀ ಜಾತಿರ್ಬ್ರಹ್ಮಣಾ ಚೋಪಕಲ್ಪಿತಾ || ೪೨ ||

ಪೂಷಾನಪತ್ಯಃ ಪಿಷ್ಪಾಸೋ ಭಗ್ನದಂತೋಽಭವತ್ಪುತ್ರಾ |
ಯೋಽಸೌ ದಕ್ಷಾಯ ಕುಪಿತಂ ಜಹಾಸ ವಿವೃತದ್ವಿಜಃ || ೪೩ ||

ತ್ವಷ್ಟುರ್ದೈತ್ಯಾನುಜಾ ಭಾರ್ಯಾ ರಚನಾ ನಾಮ ಕನ್ಯಕಾ |
ಸಂನಿವೇಶ್ತಯೋರ್ಜುಚ್ಛೇ ವಿಶ್ವರೂಪಶ್ಚ ವೀರ್ಯವಾನ್ || ೪೪ ||

ತಂ ಪವ್ರಿರೇ ಸುರಗಣಾಃ ಸ್ತೋಮಂ ದ್ವಿಪತಾಮಪಿ |
ವಿಮತೇನ ಪರಿತ್ಯಕ್ತಾ ಗುರುಣಾಽಽಂಗಿರಸೇನ ಯತ್ || ೪೫ ||

ಅವರಲ್ಲರನ್ನೂ ಸಂಹರಿಸಿಟ್ಟನು. ಅರ್ಜುನನು ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ
ದ್ಯಾಗ್ ನಡೆದ ಘಟನೆಯಿದು. || ೩೪-೩೬ || ವಿಪ್ರಚಿತ್ತಿಯ ಪತ್ನಿ
ಯಾದ ಪಿಂಹಿಕೆಯ ಗರ್ಭದಿಂದ ಒಂದು ಮೂರ ಒಂದು ಪುತ್ರರು
ಹುಟ್ಟಿದರು ಅವರಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರಿಗಿಂತ ಹಿರಿಯವನಾದವನ ಹೆಸರು
ರಾಹು. ಇವನು ನವಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಾನೆ. ಉಳಿದ ನೂರು
ಪುತ್ರರಿಗೂ ಕೇತುಗಳೆಂದು ಹೆಸರು. || ೩೭ ||

ಪರೀಕ್ಷಿತಕೇ! ಈಗ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಅದಿಕಿಯ ವಂಶ ಪರಂಪರೆ
ಯನ್ನು ಹೇಳುವೆನು, ಕೇಳು. ಈ ವಂಶದಲ್ಲೇ ಸರ್ವವ್ಯಾಪಕನಾದ
ದೇವಾಧಿಪೇವನಾದ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನೇ ತನ್ನ ಅಂಶದಿಂದ
ಮನುನನಾಗಿ ಅವತರಿಸಿದ್ದನು. || ೩೮ || ವಿವಸ್ವಂಶ ಅರ್ಯಮಾ,
ಪೂಷಾ, ತ್ವಷ್ಟಾ, ಸಮಿತಾ, ಭಗ, ಧಾತಾ, ವಿಧಾತಾ, ವರುಣ, ಮಿತ್ರ,
ಇಂದ್ರ ಮತ್ತು ಶ್ರಿಷಿಕ್ಷಮ (ವಾಮನ) ಇವರು ಅದಿಕಿದೇವಿಯ
ಪುತ್ರರು ಈ ಪುತ್ರನು ಮಂದಿಯೊ ಧ್ವಾದಹಾದಿತ್ಯರೆಂದು ಕರೆಯ
ಲ್ಪಟ್ಟನು. || ೩೯ || ವಿವಸ್ವಾನನ ಪತ್ನಿಯಾದ ಮಹಾ ಭಾಗ್ಯವತಿ
ಸಂಜ್ಞೆಯ ಗರ್ಭದಿಂದ ಶ್ರಾದ್ಧ ದೇವ (ವೈವಸ್ವತ) ಮನು ಹಾಗೂ
ಯಮ-ಯಮೀಶ್ವರರು ಅವಳಿಮಕ್ಕಳು ಹುಟ್ಟಿದರು ಸಂಜ್ಞೆಯೇ
ಹೆಣ್ಣು ಕುದುರೆಯ ರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸಿ ಭಗವಾನ್ ಸೂರ್ಯನಿಂದ
ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪಶ್ಚಿಮಕುಮಾರರಿಗೆ ಜನ್ಮಗಂಡಿದಳು. || ೪೦ ||

ವಿವಸ್ವಾನನು ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಪತ್ನಿಯಾದ ಭಾರ್ಯಾದೇವಿಯಿಂದ
ಶನೈಶ್ಚರ ಮತ್ತು ಸಾವರ್ಣ್ಯಮಾ ಎಂಬ ಇಬ್ಬರು ಪುತ್ರರನ್ನು ತಪತೀ
ಎಂಬ ಓರ್ವ ಕನ್ಯೆಯನ್ನು ಪಡೆದನೋದ್ದಾ. ತಪತಿಯು ಸಂವರಾ
ನನ್ನು ಪತಿಯನ್ನಾಗಿ ಪರಿಗಡಳು. || ೪೧ || ಅರ್ಯಮಾನ ಪತ್ನಿ
ಯಾದ ಮಾತೃಕಾ ಎಂಬವಳು ಗರ್ಭದಿಂದ ಚರ್ಷಣೇ ಎಂಬ
ಪುತ್ರರು ಹುಟ್ಟಿದರು. ಅವರು ಶಕ್ರ-ಶಕ್ರ-ಶಕ್ರಶಕ್ರಗಳ ಜ್ಞಾನ
ದಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದರು ಅವಳಿಗೆ ಎತ್ತರವಾದ ಅವರನ್ನು ಅಥ
ರಿಸಿಯೇ ಮನುಷ್ಯಜಾತಿ (ವ್ಯಾಪ್ತವಾದಿ ಮರ್ಣ)ಯನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿ
ದರು. || ೪೨ || ಪೂಷಾನಿಗೆ ಯಾವುದೇ ಸಂತಾನವಾಗಲಿಲ್ಲ.

ಹಿಂದೆ ಶಿವನು ದಕ್ಷನ ಮೇಲೆ ಕ್ರೂರನಾದಾಗ ಈ ಪೂಷಾನು
ಹುಟ್ಟಿರಿಯ ನಕ್ಕಿದ್ದನು ಅವಳಿಗೆ ಪರವಸ್ತನು ಇವನ ಹಲ್ಲನ್ನು
ಉದುರಿಸಿಬಿಟ್ಟದ್ದು ಅಂದಿನಿಂದ ಪೂಷಾನು ಹುಟ್ಟಿದ ರೂಪ
ವಲ್ಲಿರುವ ಅಸ್ಥವಸ್ತ್ರೇ ಕೊಪಪಡಗಿದನು. || ೪೩ || ದೈತ್ಯರ
ಕಿರಿಯ ತಂಗಿ ರಚನಾ ತ್ವಷ್ಟಾನ ಪತ್ನಿಯಾಗಿದ್ದಳು. ರಚನೆಯ
ಗರ್ಭದಿಂದ ಸಂನಿವೇಶ ಮತ್ತು ವಿವರೂಪಿಯಾದ ವಿಶ್ವರೂಪ
ರೆಂಬ ಇಬ್ಬರು ಪುತ್ರರು ಜನಿಸಿದರು. || ೪೪ || ಹೀಗೆ ವಿಶ್ವ
ರೂಪನು ಶತ್ರುಗಳ ಅಳಿಯನಾಗಿದ್ದರೂ ದೇವರುಗಳು ಭೃತಸ್ಥಿತಿಯು
ಇಂದ್ರನಿಂದ ಅಪಮಾನಿತನಾಗಿ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ತೊರದು
ಹೋದಾಗ ದೇವತೆಗಳು ಈ ವಿಶ್ವರೂಪನನ್ನೇ ತಮ್ಮ ಪುರೋಹಿತ
ರನ್ನಾಗಿಸಿ ಕೊಂಡರು. || ೪೫ ||

ಅರಣಿಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿಯಿತು. || ೬ ||

೨೩ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ವಾರಾಹಖಂಡ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ ಶವ್ಯಸ್ತಂಭೇ ಪಶ್ಚೋಽಧ್ಯಾಯಃ || ೬ ||

ವಿಳನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

ಬೃಹಸ್ಪತಿಯು ದೇವತೆಗಳನ್ನು ತೊರೆದು ಮತ್ತು ವಿಶ್ವರೂಪನನ್ನು ದೇವಗುರುವಾಗಿ ವರಣಮಾಡಿದುದು

ರಾಜೋವಾಚ

ಕಸ್ಯ ಜೇತೋಃ ಪರಿತ್ಯಕ್ತಾ ಆಚಾರ್ಯೇಣಾತ್ಮನಃ ಸುರಾಃ |
ವಿತದಾಚ್ಚ ಭಗವನ್ ಶಿಷ್ಯಾಣಾಮಶ್ರಮಂ ಗುರೌ

|| ೧ ||

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಉವಾಚ

ಇಂದ್ರಸ್ಮಿನ್ಮವಸೈಶ್ವರ್ಯಮದೋಲ್ಲಂಘಿತಸತ್ತಥಃ |
ಮರುದ್ವಿರ್ವಸುಭೀ ರುದೈರಾನಿತ್ಯೈರ್ಮುಘಭಿರ್ನೃಪ

|| ೨ ||

ವಿಶ್ವೇದೇವೈಶ್ಚ ಸಾಧ್ಯೈಶ್ಚ ನಾಸತ್ಯಾಭ್ಯಾಂ ಪರಿಶ್ರಿತಃ |
ಸಿದ್ಧಚಾರಣಗಂಧರ್ವೈರ್ಮುನಿಭಿರ್ಬ್ರಹ್ಮವಾದಿಭಿಃ

|| ೩ ||

ವಿದ್ಯಾಧರಾಪ್ತರೋಽಭಿಶ್ಚ ಕಿನ್ನರೈಃ ಪತಗೋರಗೈಃ |
ನಿಜೇವ್ಯಮಾಣೋ ಮಘವಾನ್ ಸ್ತುತಯಮಾಸತ್ ಭಾರತ

|| ೪ ||

ಉಪಗೀಯಮಾಣೋ ಲಲಿತಮಾಸ್ತಾನಾಧ್ಯಾಸನಾಶ್ರಿತಃ |
ಪಾಂಡುರೇಣಾತಪತ್ರೇಣ ಚಂದ್ರಮಂಡಲಚಾರುಣಾ

|| ೫ ||

ಯುಕ್ತಶ್ಚಾನ್ಯೈಃ ಪಾರಮೇಷ್ಠೈಶ್ಚಾಮರವೃಜನಾದಿಭಿಃ |
ವಿರಾಜಮಾನಃ ಪೌಲೋಮ್ಯಾ ಸಹಾರ್ಥಾಸನಯಾ ಪ್ಲವಮ್

|| ೬ ||

ಶ ಯದಾ ಪರಮಾಚಾರ್ಯಂ ದೇವಾನಾಮಾತ್ಮನಶ್ಚ ಹ |
ನಾಭ್ಯನಂದತ ಸಂಪ್ರಾಪ್ತಂ ಪ್ರಹೃತ್ಪಾನಾಸನಾದಿಭಿಃ

|| ೭ ||

ವಾಚಸ್ಪತಿಂ ಮುನಿವರಂ ಸುರಾಸುರನಮಸ್ಕೃತಮ್ |
ನೋಚ್ಚಚಾಲಾಸನಾದಿಂದ್ರಃ ಪಶ್ಯನ್ನಪಿ ಸಭಾಗತಮ್

|| ೮ ||

ತತೋ ನಿರ್ಗತ್ಯ ಸಹಸಾ ಕವಿರಾಂಗಿರಸಃ ಪ್ರಭುಃ |
ಆಯಯ್ ಸ್ವಗೃಹಂ ತೂರ್ಣೀಂ ವಿದ್ಯಾನ್ ಶ್ರೀಮದವಿಕ್ರಿಯಾಮ್

|| ೯ ||

ತರ್ಹೇವ ಪ್ರತಿಬುದ್ಧೇಂದ್ರೋ ಗುರುಹೇಲನಮಾತ್ಮನಃ |
ಗರ್ಹಯಾಮಾಸ ಸದಾ ಸ್ವಯಮಾತ್ಮಾನಮಾತ್ಮನಾ

|| ೧೦ ||

ಪರೀಕ್ಷಿತಮಹಾರಾಜನು ಕೇಳಿದನು - ಮಹಾತ್ಮರೇ ! ದೇವತೆಗಳ ಆಚಾರ್ಯರಾದ ಬೃಹಸ್ಪತಿಯವರು ತಮ್ಮ ಪ್ರಿಯಕಿಷ್ಕರಾದ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಎಕೆ ತೊರೆದರು ? ದೇವತೆಗಳು ತಮ್ಮ ಆಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಅಂತಹ ಯಾವ ಅಪರಾಧ ಮಾಡಿದ್ದರು ? ಕೃಪೆಯಿಟ್ಟು ಕೇಳಿ. || ೧ ||

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮುನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಎಲೈ ರಾಜೇಂದ್ರ ! ಮೂರುಲೋಕಗಳ ಐಶ್ವರ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದು ಇಂದ್ರನು ಗರ್ವಾಂಧನಾಗಿದ್ದನು. ಈ ಅಹಂಕಾರದಿಂದ ಅವನು ಧರ್ಮಮರ್ಯಾದೆ ಸದಾಚಾರಗಳನ್ನು ಮೀರಿ ನಡೆಯತೊಡಗಿದ್ದನು. ಒಂದು ದಿನ ಈ ಘಟನೆ ನಡೆಯಿತು - ಮಹೇಂದ್ರನು ತುಂಬಿದ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಪಕ್ಷಿಮಾದ ಶಬ್ದದೇವಿಯೊಂದಿಗೆ ಉನ್ಮಾದದ ಸಿಂಹಾಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದನು. ಆಗ ನೆಲವತ್ತೊಂಭತ್ತು ಮಂದಿ ಮರು ದೇವತೆಗಳು, ಅಷ್ವಮರುಗಳು, ವಿಕಾದರವರು, ದ್ವಾದಶಾದಿತ್ಯರು, ಶುಭಗುಣಗಳು, ವಿಶ್ವೇ ದೇವತೆಗಳು, ಸಾಧ್ಯಗುಣಗಳು, ಇಬ್ಬರು ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳು ಒಡ್ಡೊಲಗದಲ್ಲಿ ಉಪಸ್ಥಿತರಿದ್ದು ಆತನ ಸೇವೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಸಿದ್ಧರೂ, ಚಾರಣರೂ, ಗಂಧರ್ವರೂ, ಬ್ರಹ್ಮವಾದಿಗಳಾದ ಮುನಿಗಳು, ವಿದ್ಯಾಧರರು, ಅಪ್ಸರೆಯರೂ, ಕಿನ್ನರರೂ, ಪಕ್ಷಿಗಳೂ, ನಾಗಗಳೂ, ಅವನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಾ ಸೇವಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಎಲ್ಲೆಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಲಲಿತಸ್ಥರದಿಂದ ದೇವೇಂದ್ರನ ಕೀರ್ತಿಯ ಗುಣಗಾನ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಸಿಂಹಾಸನದ ಮೇಲ್ಗಡೆ ಚಂದ್ರಮಂಡಲದಂತೆ ಶುಭ್ರವೂ, ಸುಂದರವೂ ಆದ ಬೆಳ್ಳಿಡೆಯು ಶೋಭಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಚಾಮರ, ದೀಪಕೆಗೆ ಮುಂತಾದ ಮಹಾರಾಜೋಪಿತವಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಆಯಾಯಾ ಜಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಸುಸಜ್ಜಿತವಾಗಿದ್ದವು. ಈ ದಿವ್ಯವಾದ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ದೇವರಾಜನಾದ ಮಹೇಂದ್ರನು ಮಂಡಿಸಿ ರಾರಾಜಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. || ೨-೬ || ಅದೇ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ದೇವೇಂದ್ರನಿಗೂ, ಸಮಸ್ತ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಪರಮಾಚಾರ್ಯರಾದ ಬೃಹಸ್ಪತಿಯವರು ಅಲ್ಲಿಗೆ ದಿವ್ಯಯಂತ್ರದರು. ಸುರರು, ಅಸುರರು ಎಲ್ಲರಿಂದ ನಮಸ್ಕರಿಸಲ್ಪಡುವ ಪೂಜ್ಯರಾದ ಆಚಾರ್ಯರು ಅವರು ಅವರು ಸಭೆಗೆ ಬಂದಿರುವುದನ್ನು ಇಂದ್ರನು ನೋಡಿದರೂ, ಅವನು ಎದ್ದು ನಿಲ್ಲಲಿಲ್ಲ. ಅವನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವೇ ಮುಂತಾದ ಸತ್ಕಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಅವನಿಂದ ಕೂಡ ಅಲ್ಲಾಡಲಿಲ್ಲ. || ೭-೮ || ತ್ರಿಕಾಲದರ್ಶಿಗಳಾದ ಬೃಹಸ್ಪತ್ಯಾಚಾರ್ಯರು - 'ಐಶ್ವರ್ಯಮದವೇ ಈ ಅಸಭ್ಯತೆಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ' ಎಂದು ನೋಡಿ ಅವರು ಅಲ್ಲಿಂದ ಕೂಡಲೇ ಸುಮ್ಮನೆ ತಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಹೊರಟುಹೋದರು. || ೯ ||

ಪರೀಕ್ಷಿದ್ವಾಜನೇ ! ಆಗಲೇ ದೇವೇಂದ್ರನಿಗೆ 'ನಾನು ನಮ್ಮ ಗುರುಗಳಿಗೆ ಎಂತಹ ಅವಹೇಳನ ಮಾಡಿದೆ ?' ಎಂಬುದು ಅರಿವಾಯಿತು. ಅವನು ತುಂಬಿದ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ತನ್ನನ್ನು ಹೀಗೆ ನಿಂದಿಸಿ ಕೊಂಡನು. || ೧೦ ||

ಅಹೋ ಒತ ಮಮಾಸಾಧು ಕೃತಂ ವೈ ದಬ್ಬಬುದ್ಧಿನಾ |
ಯಸ್ಮಯೈಶ್ವರ್ಯಮತ್ತೇನ ಗುರುಃ ಸದಸಿ ಕಾತ್ಯತಃ || ೧೧ ||

ಕೋ ಗೃಧ್ವೇತ್ತಂಡಿತೋ ಲಕ್ಷ್ಮೀಂ ತ್ರಿವಿಪ್ಲವಪತೇರಪಿ |
ಯಯಾಪಮಾಸುರಾ ಭಾವಂ ನೀತೋಽದ್ಯ ವಿಬುಧೇಶ್ವರಾ || ೧೨ ||

ಯೇ ಪಾರಮೇಶ್ವರಂ ಧಿಪಗಮಧಿತಿಪ್ಸನ್ನ ಕಂಚನ |
ಪ್ರಹುತಿಷ್ಠಾದಿತಿ ಬ್ರೂಯುರ್ಧರ್ಮಾಂ ತೇ ಸ ಪರಂ ವಿದುಃ || ೧೩ ||

ತೇಷಾಂ ಕುಪಥದೇಶ್ಚೈಕಾಂ ಪತತಾಂ ತಮಸಿ ಹೃದಾ |
ಯೇ ಶ್ರದ್ಧಧ್ರುವಚ್ಚರೇ ವೈ ಮಜ್ಜಂತ್ಯಶ್ಚಪವಾ ಇವ || ೧೪ ||

ಅಥಾಹಮಮರಾಚಾರ್ಯಮಗಾಧಧಿಪಣಂ ದ್ವಿಜಮ್ |
ಪ್ರಸಾದಯಿಷ್ಯೇ ನಿಕತಃ ಶೀರ್ಷ್ಣಾ ತಚ್ಚರಣಂ ಸ್ಪೃಶನ್ || ೧೫ ||

ಏನಂ ಚಿಂತಯಮ್ನಸ್ಯ ಮಘೋನೋ ಭಗವಾಸ್ಸ ಹಾತ್ |
ಬೃಹಸ್ಪತಿರ್ಗತೋಽದೃಷ್ಟಾಂ ಗತಿಮಧ್ಯಾತ್ಮಮಾಯಯಾ || ೧೬ ||

ಗುರೋರ್ನಾಥಿಗತಃ ಸಂಜ್ಞಾಂ ಪರೀಕ್ಷನ್ ಭಗವಾನ್ ಸ್ವರಾಟ್ |
ಧ್ಯಾಯನ್ ಧಿಯಾ ಸುರೈರ್ಯುಕ್ತಾ ಕರ್ಮನಾಲಭತಾತ್ಮನಾ || ೧೭ ||

ತಚ್ಚುತ್ಪನ್ನಾಸುರಾಃ ಸರ್ವ ಆಶ್ರಿತೈಶನಸಂ ಮತಮ್ |
ದೇವಾನ್ ಪ್ರಹುತ್ಯದ್ಯಮಂ ಚಕ್ರಾರ್ಥಮದಾ ಅತತಾಯಿನಃ || ೧೮ ||

ತೃರ್ವಿಸೃಷ್ಟೇಷುಭಿಃಕ್ಲಿಷ್ಟೈರ್ಭಿನ್ನಾಂಗೋದುಬಾಹವಃ |
ಬ್ರಹ್ಮಾಣಂ ಶರಣಂ ಜಗ್ತುಃ ಸಹೇಂದ್ರಾ ನತಕಂಠರಾಃ || ೧೯ ||

ತಾಂಸ್ತಥಾಭೃದ್ವಿತಾಸ್ತ್ರಿಕ್ಷೈ ಭಗವಾನಾತ್ಮಪೂರಜಃ |
ಕೃಪಯಾ ಪರಯಾ ದೇವ ಉದಾಚ ಪರಿಸಾಂತ್ವಯಿನ್ || ೨೦ ||

ಅಹೋ! ನಾನು ಎಂತಹ ಅನ್ಯಾಯ ಮಾಡಿದೆನು? ಮೂವಿಂಶನಿಂದ ಐಶ್ವರ್ಯದ ಮತ್ತೇರಿದವನಾಗಿ ತುಂಬಿದ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಗುರುದೇವರಿಗೆ ತಿರುಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿದನಲ್ಲ? ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಇದು ಅತ್ಯಂತ ನಿಂದನೀಯ ಕಾರ್ಯವಾಗಿದೆ. || ೧೧ || ಈ ಸ್ವರ್ಗದ ರಾಜ್ಯಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಯಾವ ವಿವೇಚಿಯು ಪಡೆಯಲು ಬಯಸುವನು? ಇಂದು ಇದರಿಂದಲೇ ದೇವರಾಜನಾದ ಸ್ವರ್ಗಿಯೂ ಅವರರ ಆಶೋಗುಣಭಾವವು ತುಂಬಿ ಹೋಯಿತಲ್ಲ. || ೧೨ || 'ಸಾರ್ವಭೌಮ ಸಿಂಹಾಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಮಾಡು ಬಂದರೂ ಸಿಂಹಾಸನದಿಂದ ಎಳೆ ಬಾರದ' ಎಂದು ಹೇಳುವವರು ಧರ್ಮದ ನಿಜವಾದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಅರಿಯರು. || ೧೩ || ಇಂತಹ ಉಪದೇಶ ಮಾಡುವವರು ಕಟ್ಟಿದಾರಿಗೆ ಕೊಂಡೊಯ್ಯುವವರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಅವರು ಸ್ವತಃ ನರಕ್ಕೆ ಸಲ್ಲುವವರು. ಅವರ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಸವಿಡುವವರು ಕಲ್ಪಿಣ ದೋಷಿಯಿಂದ ನದಿದಾಟುವವರಂತೆ ಮುಳುಗಿಹೋಗುತ್ತಾರೆ. || ೧೪ || ನನ್ನ ಗುರುಗಳಾದ ಬೃಹಸ್ಪತ್ಯಾಚಾರ್ಯರಾದರೋ ಆಳವಾದ ಜ್ಞಾನದ ಸಮುದ್ರರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಅವರಲ್ಲಿ ಕಮಟವನ್ನೂ ಅವಿನಯವನ್ನೂ ತೋರಿದ ನಾನು ಈಗ ಅವರ ಚರಣಗಳಲ್ಲಿ ತಲೆಯನ್ನಿಟ್ಟು ಅವರನ್ನು ಪ್ರಸನ್ನಗೊಳಿಸುವೆನು. || ೧೫ ||

ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ! ದೇವರಾಜ ಎಂದನು ಓಗೆ ಯೋಗಪುಕ್ತರು ವಾಗಬೇ ಭಗವಂತರಾದ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ವಾಚಾರ್ಯರು ತಮ್ಮ ಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಬಂದು ಯೋಗಪುಲಾದಿಂದ ಅಂತರ್ಧಾನ ಹೊಂದಿದರು. || ೧೬ || ದೇವೇಂದ್ರನು ತಮ್ಮ ಗುರುಗಳನ್ನು ಒಪ್ಪಳವಾಗಿ ಹುಡುಕಿದನು, ಹುಡುಕಿದನು. ಆದರೆ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಅವರ ಸುಳಿವು ಸಿಗಲಿಲ್ಲ. ಆಗ ಅವನು ಗುರುವಿಲ್ಲದೆ ತಾನು ಸುರಕ್ಷಿತನಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿದು, ದೇವತೆಗಳೊಂದಿಗೆ, ನನ್ನ ಬುದ್ಧಿಗನುಸಾರ ಸ್ವರ್ಗದ ರಕ್ಷಣೆಯ ಉಪಾಯವನ್ನು ಯೋಚಿಸತೊಡಗಿದನು. ಆದರೂ ಅವನು ಏನನ್ನೂ ನಿಶ್ಚಯಿಸದಾದನು. ಅವನ ಚಿತ್ತವು ಅಶಾಂತವೇ ಆಗಿ ಉಳಿಯಿತು. || ೧೭ || ರಾಜೇಂದ್ರಾ! ದೇವಗುರು ಬೃಹಸ್ಪತಿಯವರ ಮೇಲೆ ದೇವೇಂದ್ರನಿಗೆ ಉಂಟಾಗಿದ್ದ ಮನೋಮಾಲಿನ್ಯದ ಸುಳಿವು ಪ್ರತ್ಯರಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿತು. ಆಗ ಆ ಮದೋನ್ವಿತ, ಆಶಾಯಿಗಳಾದ ಅಸುರರು ತಮ್ಮ ಗುರುಗಳಾದ ಮಹಾಚಾರ್ಯರ ಆದೇಶದಂತೆ ದೇವತೆಗಳ ಮೇಲೆ ವಿಜಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸಲು ಮುದ್ರವನ್ನು ಸಾರಿದರು. || ೧೮ || ಅವರು ದೇವತೆಗಳ ಮೇಲೆ ಹರಿತವಾದ ಬಾಣಗಳನ್ನು ಮಳೆಗರೆದರು. ಅದರಿಂದ ಅವರ ಅಂಗಾಂಗಗಳು ಭಿದ್ರ-ಭಿದ್ರವಾಗಿ ಕಳಚಿ ಬೀಳತೊಡಗಿದುವು. ಆಗ ದೇವೇಂದ್ರನೊಂದಿಗೆ ಎಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳೂ ಸೇರಿ ಬೃಹದೇವರ ಒಳಗೆ ಸಾರಿ ನತಮೃತರಾಗಿ ಅವರಿಗೆ ಶರಣಾದರು. || ೧೯ || ಸ್ವಯಂಭುವೋ, ಸರ್ವಸಮರ್ಥರೂ ಆದ ಬೃಹದೇವರಿಗೆ 'ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ನಿಜವಾದ ದುರ್ದಶೆ ಉಂಟಾಗಿದೆ' ಎಂದು ಅರಿವಾಗಿ ಅವರ ಹೃದಯ ಅತ್ಯಂತ ಕರುಣೆಯಿಂದ ತುಂಬಿಹೋಯಿತು. ಅವರು ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಧೈರ್ಯವನ್ನು ತುಂಬುತ್ತಾ ಹೀಗೆ ನುಡಿದರು. || ೨೦ ||

ಬ್ರಹ್ಮೋವಾಚ

ಅಹೋ ಒತ ಸುರಶ್ರೇಷ್ಠಾ ಪೃಥ್ವ್ಯಂ ವಃ ಕೃತಂ ಮಹತ್ |
ಬ್ರಹ್ಮಿಪುಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಂ ದಾಂತಮೈಶ್ವರ್ಯಾನ್ನಾಭ್ಯನಂದತ || ೨೦ ||

ತಸ್ಯಾಯಮನಯಸ್ಯಾಪೀತ್ಪರೇಭ್ಯೋ ವಃ ಪರಾಭವಃ |
ಪ್ರಕ್ಷೀಣೇಭ್ಯಃ ಸ್ವವೈರಿಭ್ಯಃ ಸಮೃದ್ಧಾಣಾಂ ಚ ಯತುರಾಃ || ೨೧ ||

ಮಘಪಂದ್ವಿಪತಃ ಪಶ್ಯ ಪ್ರಕ್ಷೀಣಾನ್ ಗುರ್ವತಿಕ್ರಮಾತ್ |
ಸಂಪ್ರತೃಪಚಿತಾನ್ಯೂಯಃ ಕಾವ್ಯಮಾರಾಧ್ಯ ಭಕ್ತತಃ |
ಆದದೀರನ್ನಿಲಯನಂ ಮಮಾಪಿ ಭೃಗುದೇವತಾಃ || ೨೨ ||

ಶ್ರಿವಿಷ್ಣುಃ ಕಿಂ ಗಣಯಂತ್ಯಭೇದ-
ಮಂತ್ಯಾ ಭೃಗೂಣಾಮನುಶಿಕ್ಷಿತಾರ್ಥಾಃ |
ನ ವಿಪ್ರಗೋವಿಂದಗವೀಶ್ವರಾಣಾಂ
ಭವಂತ್ಯಭದ್ರಾಣಿ ನರೇಶ್ವರಾಣಾಮ್ || ೨೩ ||

ತದ್ ವಿಶ್ವರೂಪಂ ಭಜತಾಶು ವಿಪ್ರಂ
ತಪಸ್ವಿನಂ ತ್ವಾಪ್ತಮುಘಾತ್ಮವಂತಮ್ |
ಸಭಾಜಿತೋಽರ್ಥಾನ್ ಸವಿಧಾಸ್ತತೇ ವೋ
ಯದಿ ಕ್ಷಮಿಷ್ಯದ್ಧಮುತಾಸ್ಯ ಕರ್ಮ || ೨೪ ||

ಶ್ರೀಕುಶಲವಾಚ

ತ ಏವಮುದಿತಾ ರಾಜನ್ ಬ್ರಹ್ಮಣಾ ವಿಗತಜ್ವರಾ |
ಯುಷಂ ತ್ವಾಪ್ತಮುಪವ್ರಜ್ಯ ಪರಿವೃಷ್ಟೇದಮಬ್ರುವನ್ || ೨೫ ||

ದೇವಾ ಉವಾಚ

ವಯಂ ತೇಽತಿಥಯಃ ಪ್ರಾಪ್ತಾ ಆಶ್ರಮಂ ಭದ್ರಮಸ್ತು ತೇ |
ಕಾಮಃ ಸಂಪಾದ್ಯತಾಂ ತಾತ ಪಿತೃಣಾಂ ಸಮಯೋಗಿತಃ || ೨೬ ||

ಪುತ್ರಾಣಾಂ ಹಿ ಪರೋ ಧರ್ಮಃ ಪಿತೃಪುತ್ರೋಶನಂ ಸತಾಮ್ |
ಅಪಿ ಪುತ್ರವತಾಂ ಬ್ರಹ್ಮನ್ ಕಿಮುತ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಣಾಮ್ || ೨೭ ||

ಆಚಾರ್ಯೋ ಬ್ರಹ್ಮಕೋ ಮೂರ್ತಿಃ ಪಿತಾ ಮೂರ್ತಿಃ ಪ್ರಜಾಪತಿಃ |
ಭ್ರಾತಾ ಮರುತ್ತರಮೂರ್ತಿರ್ಮೂರ್ತಾ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಕ್ಷಿಪ್ರೇನುಃ || ೨೮ ||

ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಎಲೈ ದೇವಶ್ರೇಷ್ಠರೇ! ನೀವು ಎಂತಹ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟಿರಿ? ಅಯ್ಯೋ! ಕಿವ-ಕಿವಾ! ನೀವು ಐಶ್ವರ್ಯಮದದಿಂದ ಕುರುಡರಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಗಳೂ, ವೇದಕ್ಕೂ, ಸಂಯಮಿಯೂ ಆದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನನ್ನು ಸತ್ಕರಿಸಲಿಲ್ಲವಲ್ಲ! || ೨೦ || ದೇವತೆಗಳೇ! ಇಂದು ನೀವು ಸ್ಮೃದ್ಧಪಾಲಿಗಳಾಗಿದ್ದರೂ ನಿಮ್ಮ ನಿರ್ಬಲರಾದ ಶತ್ರುಗಳ ಮುಂದೆ ಕಲೆಗಿಡದೇಕಾಯಿಲ್ಲ! ಇದು ನೀವು ಗೃಹ ಆನೀತಿಯ ಫಲವೇ ಆಗಿದೆ. || ೨೧ || ದೇವೇಂದ್ರಾ! ನೋಡು! ನಿಮ್ಮ ಶತ್ರುಗಳೂ ಕೂಡ ಹಿಂದೆ ತಮ್ಮ ಗುರುಗಳಾದ ಶುಕ್ರಾಚಾರ್ಯರನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಅತ್ಯಂತ ನಿರ್ಬಲರಾಗಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಈಗ ಭಕ್ತಿಭಾವದಿಂದ ಅವರನ್ನು ಆರಾಧಿಸಿ ದೈತ್ಯರು ಪುನಃ ಧನ, ಐನ, ಬಲದಿಂದ ಸಂಪನ್ನರಾಗಿರುವರು. ಶುಕ್ರಾಚಾರ್ಯರನ್ನು ತಮ್ಮ ಆರಾಧ್ಯದೇವರೆಂದು ತಿಳಿದ ಈ ದೈತ್ಯರು ಕೆಲವೇ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಈ ಬ್ರಹ್ಮ ಲೋಕವನ್ನೂ ಕಸಿದುಕೊಳ್ಳುವರೋ ಎಂದು ನನಗೆ ಅನಿಸುತ್ತದೆ. || ೨೨ || ಭೃಗುವಂಶೀಯರು ಇವರಿಗೆ ಅರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರದ ಸಮಗ್ರ ಶಿಕ್ಷಣ ಕೊಟ್ಟಿರುವರು. ಇವರು ಏನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಬಯಸುವರೋ ಅದರ ಸುಳಿವು ನನಗೆ ತಿಳಿಯದು. ಅವರ ಸಲಹೆ ಅತಿಗುಪ್ತವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಬರೇ ಈ ಸ್ವರ್ಗವೇನು, ಅವರು ಬಯಸಿದರೆ ಯಾವ ಲೋಕವನ್ನಾದರೂ ಗೆಲ್ಲಬಲ್ಲರು. ಯಾವ ರಾಜರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು, ಗೋವಿಂದ ಮತ್ತು ಗೋವು ಇವರನ್ನು ತಮ್ಮ ಸರ್ವಸ್ವವೆಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತಾ ಅವರ ಕೃಪೆಗೆ ಪಾತ್ರರಾಗಿದ್ದರೋ ಅವರಿಗೆ ಎಂದೂ ಅಮಂಗಳ ಉಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬುದು ನಿಜವಾಗಿದೆ. || ೨೩ || ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಈಗ ನೀವು ದೇಗನೇ ತ್ವಷ್ಟಾನ ಪುತ್ರನಾದ ವಿಶ್ವರೂಪನ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ, ಅವರ ಸೇವೆ ಮಾಡಿ, ಅವರು ನಿಜವಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಾಗಿದ್ದು ತಪಸ್ಸಿಗಳೂ, ಸಂಯಮಿಗಳೂ ಆಗಿದ್ದಾರೆ. ಅವರಲ್ಲಿರುವ ಆಯುರ ಕುರಿತು ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಿ, ಅವರನ್ನೂ ಸಮ್ಮಾನಿಸಿದರೆ ಅವರು ನಿಮ್ಮ ಕೆಲಸವನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿಕೊಡುವರು. || ೨೪ ||

ಶ್ರೀಕುಶಲವಾಚುನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಪರಿಣಿತನೇ! ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಹೀಗೆ ಹೇಳಲು ದೇವತೆಗಳ ಚಿಂತಾಜ್ವರವು ದೂರವಾಗಿ, ಅವರು ತ್ವಷ್ಟಾನ ಪುತ್ರನಾದ ವಿಶ್ವರೂಪನ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅವನನ್ನು ಆಲಿಂಗಿಸಿಕೊಂಡು ಹೀಗೆ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದರು - || ೨೫ ||

ದೇವತೆಗಳೆಂದರು - ಮಗು ವಿಶ್ವರೂಪ! ನಿನಗೆ ಮಂಗಳವಾಗಲಿ. ನಾವು ಅತಿಥಿಗಳಾಗಿ ನಿನ್ನ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬಂದಿರುವೆವು. ನಾವು ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ತಂದೆಯ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿರುವೆವು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ನೀನು ನಮ್ಮಗಳ ಸಮಯೋಚಿತವಾದ ಆಧರಾಪೆಯನ್ನು ಈಡೇರಿಸಬೇಕು. || ೨೬ || ಎಲೈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮಾ! ತಂದೆಯ ಮತ್ತು ಗುರುಹಿರಿಯರ ಸೇವೆಮಾಡುವುದು ಸತ್ಕರ್ತೃಗೆ ಪರಮಧರ್ಮವೇ ಆಗಿದೆ. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಗಳಿಗೆ ಹೇಳುವುದೇನಿದೆ? || ೨೭ || ಎಲೈ! ಆಚಾರ್ಯನು ವೇದದ, ತಂದೆಯು ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು, ಅಣ್ಣನು ಇಂದ್ರನ ಮತ್ತು ತಾಯಿಯು ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಪೃಥಿವಿಯ ಮೂರ್ತಿಯೇ ಆಗಿದ್ದಾರೆ. || ೨೮ ||

ದಯಾಯಾ ಭಗಿನೀ ಮೂರ್ತಿರ್ಧರ್ಮಸ್ತಾತ್ಕೃತಿಃ ಸ್ವಯಮ್ |
ಆಗ್ನೇರಭ್ಯಾಗತೋ ಮೂರ್ತಿಃ ಸರ್ವಭೂತಾನಿ ಚಾತ್ಮನಃ || ೩೦ ||

ತಸ್ಮಾತ್ ಪಿತೃಕಾಮಾರ್ತಾನಾಮಾರ್ತಿಂ ಪರಪೂಜಯಮ್ |
ತಪಸಾಪನಯನ್ ಸ್ತಾತ ಸಂದೇಶಂ ಕರ್ತುಮರ್ಹಸಿ || ೩೧ ||

ವೃಣೇಮಹೇ ತ್ಯೋಪಾಧ್ಯಾಯಂ
ಬ್ರಹ್ಮಶ್ಯಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಂ ಗುರುಮ್ |
ಯಥಾಂಜಸಾ ವಿಜೇಷ್ಯಾಮಃ
ಸಪತ್ನಾಂಶ್ಚ ತೇಜಸಾ || ೩೨ ||

ನ ಗರ್ಹಯಂತಿ ಹೃಥೇಣು ಯವಿಷ್ಯಾಂಶ್ಚ ಭಿವಾದಮ್ |
ಭಂದೋಭ್ಯೋಽನ್ಯತ್ರ ಸ ಪ್ರಹೃನ್ವಯೋ ಜ್ಯೈಶ್ಚ ಸ್ವ ಕಾರಣಮ್ || ೩೩ ||

ಮಹಿಮಾಪ

ಅಭ್ಯರ್ಥಿತಃ ಸುರಗಣೈಃ ಪೌರೋಹಿತೈಃ ಮಹಾತಪಾಃ |
ಸ ವಿಶ್ವರೂಪಸ್ತಾನಾಹ ಪ್ರಸನ್ನಃ ಶ್ಲಕ್ಷ್ಯಮಾ ಗಿರಾ || ೩೪ ||

ವಿಶ್ವರೂಪ ಉವಾಚ

ವಿಗರ್ಹಿತಂ ಧರ್ಮಶೀಲೈರ್ಬ್ರಹ್ಮವರ್ಷಉಪವ್ಯಯಮ್ |
ಕಥಂ ನು ಮದ್ವಿಧೋ ನಾಥಾ ಲೋಕೇಶೈರಭಿಯಾಚಿತಮ್ |
ಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾಯಕಿ ತಚ್ಚಿತ್ತಃ ಸ ಏವ ಸ್ವಾರ್ಥ ಉಚ್ಯತೇ || ೩೫ ||

ಅಕಿಂಚನಾನಾಂ ಹಿ ಧನಂ ಶಿಲೋಂಭನಂ
ತೇನೇಹ ನಿರ್ವರ್ತಿತಸಾಧುಸತ್ತ್ವಯಃ |
ಕಥಂ ವಿಗರ್ಹ್ಯಂ ನು ಕರೋಮ್ಯಧೀಶ್ವರಾಃ
ಪೌರೋಧಸಂ ಹೃಷ್ಯತಿ ಯೇನ ಮರ್ಮತಿ || ೩೬ ||

ತಥಾಪಿ ನ ಪ್ರತಿಬ್ರೂಯಾಂ ಗುರುಭಿಃ ಪ್ರಾರ್ಥಿತಂ ಕಿಮಿತ್ |
ಭವತಾಂ ಪ್ರಾರ್ಥಿತಂ ಸರ್ವಂ ಪ್ರಾಣೈರರ್ವೈಶ್ಚ ಸಾಧಯೇ || ೩೭ ||

ಶ್ರೀಶುಕ ಉವಾಚ

ತೇಭ್ಯ ಏವಂ ಪ್ರತಿಪುತ್ರೈ ವಿಶ್ವರೂಪೋ ಮಹಾತಪಾಃ |
ಪೌರೋಹಿತಂ ವೃತಶ್ಚಕ್ಷೇ ಪರಮೇಣ ಸಮಾಧಿನಾ || ೩೮ ||

ಹಾಗೆ ಯೇ ಸಹೋದರಿಯು ದಯೆಯು, ಆತಿಥಿ ಧರ್ಮದ, ಅಭ್ಯಾಗತರು ಆಗ್ನಿಯ ಮತ್ತು ಜಗತ್ತಿನ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ತನ್ನ ಆತ್ಮನ ಮೂರ್ತಿ-ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪರಾಗಿದ್ದಾರೆ || ೩೦ || ಎಲೈ ಪುತ್ರನೇ! ನಾವು ನಿನ್ನ ತಂದೆಯ ಸ್ತಾತದಲ್ಲಿದ್ದೇವೆ. ಇಂತಹ ಪೂಜ್ಯಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ದೇವ ನಾವು ಶತ್ರುಗಳಿಂದ ಪರಾಜಿತರಾಗಿ ಒಹಳ ದುಃಖದಲ್ಲಿ ದೇವ. ನಿನ್ನ ನಿನ್ನ ತಪೋಬಲದಿಂದ ನಮ್ಮ ಈ ದುಃಖ, ದಾರಿದ್ರ್ಯ, ಪರಾಜಯಗಳನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸು ನಮ್ಮ ಈ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ನೀನು ನಡೆಸಿ ಕೊಡಬೇಕು || ೩೧ || ನಿನ್ನ ಬ್ರಹ್ಮವೈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದಂತೆ ನಮಗೆ ಗುರುವಾಗಿರುವೆ ನಾವು ನಿನ್ನನ್ನು ಅನಾರ್ಯರನ್ನಾಗಿ ಪರಣಮಾಡಿ ನಿನ್ನ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಅನಾ ಯಾಸವಾಗಿಯೇ ಶತ್ರುಗಳ ಮೇಲೆ ಜಯಗಳಿಸುವೆವು || ೩೨ || ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋಕ್ತಮಾ! ಅವಶ್ಯಕತೆ ಒದಗಿದಾಗ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಚಿಕ್ಕವರಾದವರಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸುವುದು ನಿಂದ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಹಿರಿತನಕ್ಕೆ ದೇವಗಳ ಪ್ರಾಣವೇ ಹೊರತು ವಯಸ್ಸು ಕಾರಣವಲ್ಲ || ೩೩ ||

ಶ್ರೀಶುಕಮಹಾಮುನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಪುಣ್ಯವ್ಯಾಪಿನೇ! ದೇವತೆಗಳು ಹೀಗೆ ವಿಶ್ವರೂಪನನ್ನು ತಮ್ಮ ಪೌರೋಹಿತತ್ವವನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದಾಗ ಪರಮತಪಸ್ವೀ ವಿಶ್ವರೂಪನು ವಸಸ್ತನಾಗಿ ಆತ್ಮಂತ ಪ್ರಿಯವೂ, ಮಧುರವೂ ಅದ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಹೀಗಿಂದನು - || ೩೪ ||

ವಿಶ್ವರೂಪನು ಹೇಳಿದನು - ಧರ್ಮಶೀಲರಾದ ಮಹಾಶ್ವರು ಪೌರೋಹಿತವೃತ್ತಿಯನ್ನು ನಿಂದಿಸುತ್ತಾರೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಆದರಿಂದ ಅವರವರವು ಕ್ಷಯಹೊಂದುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ನೀವು ನನಗೆ ಒಡೆಯರಾಗಿ ಬೋಧಿಸುತ್ತರಾಗಿ ಅದನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಿದ್ದೀರಿ. ಇಂತಹ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ನನ್ನಂತಹವನು ನಿಮ್ಮಗಳ ಮಾತನ್ನು ಹೇಗೆ ಮೀರಬಲ್ಲನು? ಇನ್ನಾದರೂ ನಿಮ್ಮ ಕೇವಲ ನಾಗಿರುವೆನು. ನಿಮ್ಮ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಪಾಲಿಸುವುದೇ ನನ್ನ ಧರ್ಮವೂ ಆಗಿದೆ. || ೩೫ || ದೇವತೆಗಳೇ! ವಿಶ್ವರೂಪ ದಂದರಿಗೆ ಶಿಲೋಂಭ ವೃತ್ತಿಗಳೇ ಜೀವನವೆನಿಸುವ ಆ ವೃತ್ತಿಗಳಿಂದ ದೇವಕಾರ್ಯ-ಪಿತೃ ಕಾರ್ಯ ಮುಂತಾದ ಧರ್ಮಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸುತ್ತಿರುವ ನಾನು ನಿಂದೆಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಪುರೋಹಿತ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಏಕೆ ಮಾಡಲಿ? ಮುಖ್ಯ ಕೆಟ್ಟದೋದವರು ತಾನೇ ಈ ವೃತ್ತಿಯಿಂದ ಶ್ವಕವಾಗುವರು || ೩೬ || ನೀವು ನನ್ನಿಂದ ಏನನ್ನು ಬಯಸುವರೋ ಅದಕ್ಕೆ ಮದುವಾಡುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಗುರು-ಹಿರಿಯ ರಾದ ನಿಮ್ಮ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ಶಫ್ ಹಾಕುವುದಿಲ್ಲ ಅದಕ್ಕೆ ಎದು ರಾದುವುದಿಲ್ಲ ನಿನ್ನ ತಪ-ಮನ-ಧನಗಳಿಂದಲೂ ನೀವು ಹೇಳಿ ಮದವು ನಡೆಸಿ ಕೊಡುವೆನು || ೩೭ ||

ಶ್ರೀಶುಕಮಹಾಮುನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ರಾಜೇಂದ್ರನೇ! ಮಹಾತಪಸ್ವಿಯಾದ ಆ ವಿಶ್ವರೂಪನು ದೇವತೆಗಳ ಮುಂದೆ ಹೀಗೆ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಮಾಡಿ ಅವರಿಂದ ಪೌರೋಹಿತಕ್ಕಾಗಿ ವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ಆ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಆತ್ಮಂತ ಶ್ರದ್ಧಾಸಕ್ತಿಗಳಿಂದ ನಡೆಸತೊಡಗಿದನು. || ೩೮ || ಶುಕ್ಲಾಚಾರ್ಯರು ತಮ್ಮ ವಿದ್ಯಾಬಲದಿಂದ ಅಸುರರ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಸುರಕ್ಷಿತಗೊಳಿಸಿದ್ದರು. ಸಮರ್ಥನಾದ ವಿಶ್ವರೂಪನು

ಸುರದ್ವಿಷಾಂ ಶ್ರಿಯಂ ಗುಪ್ತಾಮೌಶನನ್ಯಾಪಿ ವಿದ್ಯಯಾ |
ಆಚ್ಛಿದ್ಯಾದಾನ್ಮಹೇಂದ್ರಾಯ ವೈಷ್ಣವ್ಯಾ ವಿದ್ಯಯಾ ವಿಭುಃ

|| ೩೯ ||

ಯಯಾ ಗುಪ್ತಃ ಸಹಸ್ರಾಕ್ಷೋ ಜಿಗ್ಮೇಽಸುರಾಕುಮಾರಿಭಾಃ |
ತಾಂ ಪ್ರಾಹ ಸ ಮಹೇಂದ್ರಾಯ ವಿಶ್ವರೂಪ ಉದಾರಧೀಃ

|| ೪೦ ||

ವೈಷ್ಣವೀ ವಿದ್ಯೆಯ ಬಲದಿಂದ ಈ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಕಿತ್ತುಕೊಂಡು
ದೇವೇಂದ್ರನಿಗೆ ಕೊಡಿಸಿದನು || ೩೯ || ರಾಜನೇ! ಯಾವ
ವಿದ್ಯೆಯ ಬಲದಿಂದ ಇಂದ್ರನು ಸಂರಕ್ಷಿತನಾಗಿ ಅಸುರರ ಸಮೂಹ
ವನ್ನು ಗೆದ್ದು ವಿಜಯವನ್ನು ಗಳಿಸಿದನೋ ಈ ವೈಷ್ಣವೀವಿದ್ಯೆಯನ್ನು
ಉದಾರ ಒದ್ದಿಯುಳ್ಳ ವಿಶ್ವರೂಪನೇ ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಉಪದೇಶ
ಮಾಡಿದ್ದನು || ೪೦ ||

ದೀನಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿಯಿತು || ೭ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಪಾರಮಹಂಸ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ ಶತ್ಪತ್ನಯೋಽಧ್ಯಾಯಃ || ೭ ||

ಎಂಟನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

ವಿಶ್ವರೂಪನು ಇಂದ್ರನಿಗೆ ನಾರಾಯಣ ಕವಚವನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸಿದುದು

ದಾಜೋವಾಚ

ಯಯಾ ಗುಪ್ತಃ ಸಹಸ್ರಾಕ್ಷಃ ಸಪಾಹಾನ್ ರಿಭುಸೈನಿಕಾನ್ |
ಶ್ರೀಹಸ್ತವ ವಿನಿರ್ಜಿತ್ವ ತ್ರಿಲೋಕ್ಯಾ ಬುಭುಚೇ ಶ್ರೀಯಮ್

|| ೧ ||

ಭಗವಂಸ್ತನ್ಮಮಾಖ್ಯಾಪಿ ವರ್ಮ ನಾರಾಯಣಾತ್ಮಕಮ್ |
ಯಥಾಽಽತತಾಯಿನಃ ಪತ್ನೋನ್ನೇನ ಗುಪ್ತೋಽಜಯನ್ಮಥೇ

|| ೨ ||

ಶ್ರೀಕುಕ ಉವಾಚ

ವೃತಃ ಪುರೋಹಿತಸ್ತಾಪ್ತೋ ಮಹೇಂದ್ರಾಯಾನುವೃತ್ತೇ |
ನಾರಾಯಣಾಖ್ಯಂ ವರ್ಮಾಹ ತದಿಹೈಕಮನಾಃ ಪೃಣು

|| ೩ ||

ವಿಶ್ವರೂಪ ಉವಾಚ

ಛೌತಾಂಘ್ರಿಪಾಗೆರಾಚಮ್ನ ಸಪವಿತ್ರ ಉದಬ್ಧುಖಿ |
ಕೃತಾಪ್ಲವ್ಗಕನ್ಯಾಸೋ ಮಂತ್ರಾಭ್ಯಾಂ ವಾಗ್ಮತಃ ಕುಚಿಃ

|| ೪ ||

ನಾರಾಯಣಮಯಂ ವರ್ಮ ಸನ್ನಹೈದ್ ಭಯ ಅಗತೇ |
ಪಾದಯೋರ್ಜಾನುಸೋರೂರ್ವೋರುದರೇ ಹೃದ್ಯಥೋರಸಿ

|| ೫ ||

ಪರೀಕ್ಷಿತರಾಜನು ಕೇಳಿದನು - ಮಹಾತ್ಮರೇ! ದೇವೇಂದ್ರನು
ಯಾವ ವಿದ್ಯೆಯಿಂದ ಸಂರಕ್ಷಿತನಾಗಿ ಶತ್ರುಗಳ ಚತುರಂಗ ಸೈನ್ಯ
ವನ್ನು ಆಟಗಾರಿಕೆಯೋ ಎಂಬಂತೆ ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ಸೋಲಿಸಿ
ಮೂರುಲೋಕಗಳ ವಶ್ಯಾರ್ಥವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿದನೋ, ಆ
ನಾರಾಯಣಕವಚವೆಂಬ ಮಹಾಮಂತ್ರವನ್ನು ನನಗೆ ತಿಳಿಸಿ.
ಅದರಿಂದ ಸುರಕ್ಷಿತನಾಗಿ ಅವನು ರಣಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಆಕ್ರಮಣ
ಕಾರಿಗಳಾದ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಸೋಲಿಸಿ ವಿಜಯವನ್ನು ಹೇಗೆ
ಪಡೆದನು? ಎಂಬುದನ್ನೂ ನಿರೂಪಿಸಿ || ೧-೨ ||

ಶ್ರೀಕುಕಮಹಾಮುನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ!
ದೇವತೆಗಳು ವಿಶ್ವರೂಪನನ್ನು ಪುರೋಹಿತನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂ
ಡಾಗ ದೇವೇಂದ್ರನು ಪ್ರತಿಸಿದಾಗ ವಿಶ್ವರೂಪನು ಅವನಿಗೆ ನಾರಾ
ಯಣಕವಚವನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸಿದನು. ಅದನ್ನು ನಾನು ನಿನಗೆ
ಹೇಳುವನು. ನೀನೂ ವಿಕಾಗ್ರತೆಯಿಂದ ಶ್ರವಣಮಾಡು || ೩ ||

ವಿಶ್ವರೂಪನು ಹೇಳಿದನು - ದೇವರಾಜ ಇಂದ್ರನೇ!
ಭಯವು ವಿನಾದರೂ ಒದಗಿದರೆ ನಾರಾಯಣಕವಚವನ್ನು ಧರಿಸಿ
ಕೊಂಡು ಶನ್ನ ಶರೀರವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಅದರ ವಿಧಾನ
ಇಂತಿದೆ-ಮೊದಲು ಕೈ-ಕಾಲುಗಳನ್ನು ತೊಳೆದುಕೊಂಡು ಆಚೆ
ಮನೆ ಮಾಡಬೇಕು. ದರ್ಭೆಯ ಪವಿತ್ರಕವನ್ನು ಧರಿಸಿಕೊಂಡು
ಉತ್ತರಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಅನಂತರ ಮಂತ್ರಾ
ನುಷ್ಠಾನವು ಮುಗಿಯುವವರೆಗೆ ಮೌನವಾಗಿರಲು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ
ಕುಚಿಯಾಗಿ 'ಓಂ ನಮೋ ನಾರಾಯಣಾಯ' ಮತ್ತು 'ಓಂ
ನಮೋ ಭಗವತೇ ವಾಮದೇವಾಯ' ಎಂಬ ಮಹಾಮಂತ್ರಗಳಿಂದ
ಹೃದಯಾದಿ ಅಂಗವ್ಯಾಸವನ್ನು ಅಂಗುಷ್ಠಾದಿ ಕರನ್ಯಾಸವನ್ನು ಮಾಡ
ಬೇಕು. ಮೊದಲು ಓಂ ನಮೋ ನಾರಾಯಣಾಯ ಎಂಬ ಅಷ್ಟಾ
ಕ್ಷರ ಮಂತ್ರದ ಓಂ ಇತ್ಯಾದಿ ಎಂಟು ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಕ್ರಮವಾಗಿ
ಪಾದಗಳು, ಮೋಣಾಲುಗಳು, ತೊಡೆಗಳು, ಹೊಟ್ಟೆ, ಹೃದಯ,
ನಕ್ಕೆಪ್ಪಳೆ, ಮುಖ ಮತ್ತು ತಲೆಯಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಸಮಾಡಬೇಕು

ಮುಖೇ ಶಿರಸ್ತಾನುಷ್ಠಾಪ್ಯಾರ್ಥೋಽಕಾರಾದೀನಿ ವಿಷ್ಣುಸೇತ್ |
ಓಂ ನಮೋ ನಾರಾಯಣಾಯೇತಿ ವಿಷಯಮಧ್ಯಾಪಿ ವಾ
|| ೬ ||

ಕರನ್ಯಾಸಂ ತತಃ ಕುರ್ಯಾದ್ವಾದಶಾಕ್ಷರವಿದ್ಯಯಾ |
ಪ್ರಣವಾದಿಯುಕಾರಾಂತಮಂಗುಲ್ಯಂಗುಷ್ಠಪರ್ವಣು
|| ೭ ||

ನೃಸೇದ್ವದಯ ಓಂಕಾರಂ ವಿಕಾರಮನು ಮೂರ್ಧನಿ |
ಪಕಾರಂ ತು ಭ್ರೂವೋರ್ಮಧ್ಯೇ ಣಕಾರಂ ಶಿಖಿಯಾ ದಿಶೇತ್
|| ೮ ||

ವೇಕಾರಂ ಸೇತ್ರಯೋರ್ಯುಂಜಾನ್ತಕಾರಂ ಸರ್ವಸಂಧಿಃ |
ಮಕಾರಮಸ್ತ್ರಮುದ್ವಿತ್ಯ ಮಂತ್ರ ಮೂರ್ತಿರ್ಭವೇದ್ಭದ್ರಃ
|| ೯ ||

ಸವಿಸರ್ಗಂ ಭದಂತಂ ತತ್ ಸರ್ವದಿಕ್ಷು ವಿಸಿದ್ಧಿರೇತ್ |
ಓಂ ವಿಷ್ಣವೇ ನಮಃ ಇತಿ
|| ೧೦ ||

ಆತ್ಮಾನಂ ಪರಮಂ ಧ್ಯಾಯೇದ್ವೇಯಂ ಪುಟ್‌ಶಕ್ತಿರ್ಭಯುತಮ್ |
ವಿದ್ಯಾತೇಜಸ್ತಪೋಮೂರ್ತಿಮಿಮಂ ಮಂತ್ರಮುದಾಹರೇತ್
|| ೧೧ ||

ಓಂ ಹರಿವಿದಧ್ಯಾನ್ತಮ ಸರ್ವರಕ್ಷಾಂ
ಸ್ವಸ್ತಾಂಘ್ರಪದ್ಮಃ ಪತಗೇಂದ್ರಪೃಷ್ಠೇ |
ದರಾರಿಚರ್ಮಾಸಿಗದೇಪುಚಾಪ-
ಪಾಶಾಂದಧಾನೋಽಪ್ಪಗುಣೋಽಪ್ಪನಾಹುಃ || ೧೨ ||

ಜಲೇಷು ಮಾಂ ರಕ್ಷತು ಮತ್ಸಮೂರ್ತಿ-
ರ್ಯಾರ್ದೋಗಗೇಭ್ಯೋ ವರುಣಸ್ಯ ಪಾಶಾತ್ |
ಸ್ಥಲೇಷು ಮಾಯಾವಟುವಾಮನೋಽವ್ಯಾತ್-
ತ್ರಿವಿಕ್ರಮಃ ಪೇಽವತು ವಿಶ್ವರೂಪಃ || ೧೩ ||

ದುರ್ಗೇಷ್ವಟವ್ಯಾಜಮುಪಾದಿಷು ಪ್ರಭುಃ
ಪಾಯಾನ್ಪಸಿಂಹೋಽಸುರಯೂಥಪಾರಿಃ |
ವಿಮುಂಚತೋ ಯಸ್ಯ ಮಹಾಟ್ಟಹಾಸಂ
ದಿತೋ ವಿನೇದುರ್ನ್ಯಪತಂತ್ಯ ಗರ್ಭಾಃ || ೧೪ ||

(ಅರ್ಥಾತ್ - ಇರಿಸುವುದು) ಅಥವಾ ಇದಕ್ಕೆ ತಲೆಕೆಳಗಾಗಿ - ಆ ಮಂತ್ರವ ಯಕಾರದಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ ಓಂಕಾರದವರೆಗಿನ ಎಂಟು ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ತಲೆಯಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ ಪಾದಗಳವರೆಗಿನ ಎಂಟು ಅಂಗಗಳಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಸಮಾಡಬೇಕು. || ೪-೬ || ಅನಂತರ 'ಓಂ ನಮೋ ಭಗವತೇ ವಾಸುದೇವಾಯ' ಎಂಬ ದ್ವಾದಶಾಕ್ಷರ ಮಂತ್ರವ ಓಂಕಾರದಿಂದ ಆರಂಭಿಸಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಅಕ್ಷರವನ್ನು ಒಬ್ಬಗಡೆಯ ತರ್ಜನಿಯಿಂದ ಎಡಗಡೆಯ ತರ್ಜನಿಯ ವರೆಗೆ ಎರಡೂ ಕೈಗಳ ಬೆರಳುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮತ್ತು ಎರಡು ಅಂಗುಷ್ಠಗಳ ಎರಡೆರಡು ಗಂಟುಗಳಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಸಮಾಡಬೇಕು. || ೭ || ಒಳಗೆ - 'ಓಂ ವಿಷ್ಣವೇ ನಮಃ' ಎಂಬ ಮಂತ್ರದ ಮೊದಲನೆಯ ಅಕ್ಷರವಾದ 'ಓಂ' ಕಾರವನ್ನು ಹೃದಯದಲ್ಲಿಯೂ, 'ವಿ' ಯನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮರಂಧ್ರದಲ್ಲಿಯೂ, 'ಷ' ಕಾರವನ್ನು ಹುಬ್ಬುಗಳ ಮಧ್ಯೆ ದಬ್ಬಿ, 'ಣ' ಕಾರವನ್ನು ಶಿಖೆಯಲ್ಲಿಯೂ, 'ವೇ' ಕಾರವನ್ನು ಎರಡೂ ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮತ್ತು 'ನ' ಕಾರವನ್ನು ಶರೀರದ ಎಲ್ಲ ಗಂಟುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನ್ಯಾಸಮಾಡಬೇಕು. ಇದಾದ ನಂತರ 'ಓಂ ಮಹಿ ಆಸ್ತಾಯುಫಲತ್' ಎಂದು ಹೇಳಿ ದಿಗ್ಗಂಧನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಈ ಪ್ರಕಾರ ನ್ಯಾಸ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಈ ವಿಧಿಯನ್ನು ತಿಳಿದ ಮನುಷ್ಯನು ಮಂತ್ರಸ್ವರೂಪನೇ ಆಗುತ್ತಾನೆ. || ೮-೧೦ || ಅನಂತರ ಸಮಗ್ರ ವಿಶ್ವರ್ಯ ಭರ್ಮ, ಯಶ, ಶಕ್ತಿ, ಪಾಪ ಮತ್ತು ಪುರಾಗಾದಿಂದ ಪರಿಪೂರ್ಣನಾದ ಇಷ್ಟದೇವನಾದ ಭಗವಂತನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಬೇಕು ಮತ್ತು ತನ್ನನ್ನೂ ತನ್ನ ಪರಾಗಿಯೇ ಬಿಂತಿಸಬೇಕು. ಒಳಗೆ ವಿದ್ಯೆ ತೇಜಸ್ಸು ಮತ್ತು ತಪಸ್ಸುರೂಪನಾದ ಈ ಕವಚವನ್ನು ಪಾರಾಯಣ ಮಾಡಬೇಕು || ೧೧ ||

"ಭಗವಾನ್ ತ್ರೀಹರಿಮು ಗರುಡನ ಹೆಗಲಮೇಲೆ ತನ್ನ ಚರಣಕಮಲಗಳನ್ನು ಇರಿಸಿಕೊಂಡಿರುವನು. ಅನೇಮಾದಿ ಎಂಟು ಒದ್ದಿಗಳು ಅವನ ಸೇವೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಅವನು ತನ್ನ ಎಂಟು ಕೈಗಳಲ್ಲಿ ಶಂಖ, ಚಕ್ರ, ಗುರಾಣಿ, ಖಡ್ಗ, ಗದೆ, ಬಾಣ, ಭನುಸ್ಸು ಮತ್ತು ಪಾಶಗಳೆಂಬ ದಿವ್ಯ ಆಯುಧಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿರುವನು. ಆ ಓಂಕಾರಸ್ವರೂಪನಾದ ಸ್ವಾಮಿಯು ಎಲ್ಲ ರೀತಿಯಿಂದ ಎಲ್ಲ ಕಡೆಗಳಿಂದಲೂ ನನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲಿ. || ೧೨ || ಮತ್ಸ್ಮರೂಪ ನಾದ ಭಗವಂತನು ಜಲದಲ್ಲಿ ಜಲಜಂತುಗಳಿಂದಲೂ ಹಾಗೂ ಮರುಣಪಾಶದಿಂದಲೂ ನನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲಿ. ಮಾಯೆಯಿಂದ ಒಡ್ಡುವಾರಿಯ ರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸಿದ ಭಗವಾನ್ ವಾಮನನು ನೆಲದ ಮೇಲೂ, ವಿಶ್ವರೂಪಿಯಾದ ಭಗವಾನ್ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮನು ಆಕಾಶದಲ್ಲಿಯೂ ನನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲಿ. || ೧೩ || ಯಾವನು ಫೋರ ವಾಗಿ ಆಟಹಾಸವನ್ನು ಮಾಡಿದಾಗ ದಿಗ್‌ದಿಗಂತಗಳೆಲ್ಲ ಪ್ರತಿ ಧ್ವನಿಸಿ ದೈತ್ಯಸೈನ್ಯದೊಡನೆ ಗರ್ಭಪಾತ ಉಂಟಾಯಿತೋ, ಅಂತಹ ದೈತ್ಯರ ಹಿಂಡಿಗೆ ಶತ್ರುವಾದ ತ್ರೀಭಗವಂತನಾದ ನರಸಿಂಹನು ಕೋಟಿ, ಅರಣ್ಯ, ರಣಭೂಮಿ ಮುಂತಾದ ಎಕಟವಾದ ಸ್ಥಾನ ಗಳಲ್ಲಿ ನನ್ನನ್ನು ಕಾಪಾಡಲಿ. || ೧೪ || ತನ್ನ ಕೋರದಾಡೆಗಳ ಮೇಲೆ ಭೂದೇವಿಯನ್ನು ಧರಿಸಿಕೊಂಡು ಯಜ್ಞಮೂರ್ತಿಯಾದ ಭಗ ವಾನ್ ಮಹಾಹನು ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿಯೂ, ಪರಕುರಾಮದೇವರು

ರಕ್ಷತೃಷಾ ಮಾಧ್ವನಿ ಯಜ್ಞಕಲ್ಪಃ
ಸ್ವದಂಷ್ಟ್ರಯೋನ್ನೀತಧರೋ ವರಾಹಃ |
ರಾಮೋಽದ್ವಿಕೂಟೇಷ್ವಥ ವಿಪ್ರವಾಸೇ
ಸಲಕ್ಷ್ಮಣೋಽವ್ಯಾದೃತಾಗ್ರಜೋಽಸ್ಮಾನ್ || ೧೫ ||

ಮಾಮುಗ್ರಧರ್ಮಾದಖಿಲಾತ್ಮಮಾದಾ-
ನ್ನಾರಾಯಣಃ ಪಾತು ನರಶ್ಚ ಹಾಸಾತ್ |
ದತ್ತಸ್ವಯೋಗಾದಥ ಯೋಗನಾಥಃ
ಪಾಯಾದ್ಗುಣೇಶಃ ಕಪಿಲಃ ಕರ್ಮಬಂಧಾತ್ || ೧೬ ||

ಸನತ್ಕುಮಾರೋಽವತು ಕಾಮದೇವಾ -
ದ್ಧಯಶೀರ್ಷಾ ಮಾಂ ಪಥಿ ದೇವಹೇಲನಾತ್ |
ದೇವರ್ಷಿವರ್ಯಃ ಪುರುಷಾರ್ಚನಾಂತರಾತ್
ಕೂರ್ಮೋ ಹರಿರ್ಮಾಂ ನಿರಯಾದಶೇಷಾತ್ || ೧೭ ||

ಧನ್ವಂತರಿಭಗವಾನ್ವಾತ್ಪಥ್ಯಾದ್
ದ್ವಂದ್ವಾದ್ ಭಯಾದ್ವಪಭೋ ನಿರ್ಜಿತಾತ್ಮಾ |
ಯಜ್ಞಶ್ಚ ಲೋಕಾದವತಾದ್ವನಾಂತಾದ್
ಬಲೋ ಗಣಾತ್ಕೋಧವಶಾದಹೀಂದ್ರಃ || ೧೮ ||

ದ್ವಿಪಾಯನೋ ಭಗವಾನಪ್ರಬೋಧಾದ್
ಬುದ್ಧಸ್ತು ಪಾಖಂಡಗಣಾತ್ಮಮಾದಾತ್ |
ಕಲ್ಪಿಃ ಕಲೇಃ ಕಾಲಮಲಾತ್ಮಪಾತು
ಧರ್ಮಾವನಾಯೋರುಕ್ಮತಾವತಾರಃ || ೧೯ ||

ಮಾಂ ಕೇಶವೋ ಗದಯಾ ಪ್ರಾತರವ್ಯಾದ್
ಗೋವಿಂದ ಆಸಂಗವಮಾತ್ತವೇಣುಃ |
ನಾರಾಯಣಃ ಪ್ರಾಹ್ಮ ಉದಾತ್ತಶಕ್ತಿ-
ರ್ಮುಧ್ಯಂದಿನೇ ವಿಪ್ಲವರೀಂದ್ರಪಾಣಿಃ || ೨೦ ||

ಪರ್ವತಗಳ ಶಿಖರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮತ್ತು ಲಕ್ಷ್ಮಣನಸಹಿತ ಭರತಾ
ಗ್ರಜನಾದ ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನು ಪ್ರವಾಸದಲ್ಲಿಯೂ
ನನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲಿ. || ೧೫ || ಭಗವಾನ್ ನಾರಾಯಣನು ಮಾರಣ-
ಮೋಹನ ಮುಂತಾದ ಭಯಂಕರ ಅಭಿಚಾರಗಳಿಂದಲೂ ಮತ್ತು
ಎಲ್ಲ ಪ್ರಕಾರದ ಪ್ರಮಾದಗಳಿಂದಲೂ ನನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲಿ. ಯುಷಿಶ್ರೇಷ್ಠ
ನಾದ ನರನು ಗರ್ವದಿಂದಲೂ, ಯೋಗೇಶ್ವರ ಭಗವಾನ್
ದತ್ತಾತ್ರೇಯನು ಯೋಗದ ವಿಘ್ನಗಳಿಂದಲೂ ಹಾಗೂ ತ್ರಿಗುಣಾಧಿ
ಪತಿಯಾದ ಕಪಿಲ ಭಗವಂತನು ಕರ್ಮಬಂಧನಗಳಿಂದಲೂ
ನನ್ನನ್ನು ಕಾಪಾಡಲಿ. || ೧೬ || ಪರಮಯುಷಿ ಸನತ್ಕುಮಾರನು
ಕಾಮದೇವನಿಂದಲೂ, ಭಗವಾನ್ ಹಯಗ್ರೀವನು ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ
ನಡೆಯುವಾಗ ದೇವತಾಮೂರ್ತಿಗಳಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರಮಾಡದೆ
ಅಪರಾಧದಿಂದಲೂ, ದೇವಯುಷಿ ನಾರದರು ಸೇವಾಪರಾಧ
ಗಳಿಂದಲೂ* ಮತ್ತು ಕೂರ್ಮಾವತಾರೀ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಎಲ್ಲ
ಪ್ರಕಾರದ ನರಕಗಳಿಂದಲೂ ನನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲಿ. || ೧೭ || ಭಗವಂತ
ನಾದ ಧನ್ವಂತರಿಯು ಕುಪಥ್ಯದಿಂದ, ಜಿತೇಂದ್ರಿಯ ಭಗವಾನ್
ಯುಷದೇವನು ಸುಖ-ದುಃಖಾದಿ ಭಯದಾಯಕ ದ್ವಂದ್ವ
ಗಳಿಂದ, ಯಜ್ಞಭಗವಂತನು ಲೋಕಾಪವಾದದಿಂದ, ಬಲರಾಮ
ದೇವರು ಜನರು ಕೊಡುವ ಕಷ್ಟದಿಂದ ಮತ್ತು ಶ್ರೀಆದಿಶೇಷನು
ಕ್ರೋಧವಶವೆಂಬ ಗಣಕ್ಕೆ ಸೇರಿರುವ ಸರ್ಪಗಳಿಂದಲೂ ನನ್ನನ್ನು
ರಕ್ಷಿಸಲಿ. || ೧೮ || ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣದ್ವೈಪಾಯನ ವ್ಯಾಸರು
ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ ಮತ್ತು ಬುದ್ಧ ದೇವನು ಪಾಪಾಂಡಿಗಳಿಂದ ಹಾಗೂ
ಪ್ರಮಾದದಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಕಾಪಾಡಲಿ. ಧರ್ಮರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಅವತರಿ
ಸುವ ಭಗವಾನ್ ಕಲ್ಪಿಯು ಪಾಪಬಾಹುಳ್ಯವುಳ್ಳ ಕಲಿಕಾಲದ
ದೋಷಗಳಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲಿ. || ೧೯ || ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಭಗ
ವಾನ್ ಶ್ರೀಕೇಶವನು ಗದಾಹಸ್ತನಾಗಿಯೂ, ಹಗಲು ಸ್ವಲ್ಪ
ಏರಿದಾಗ ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀಗೋವಿಂದನು ತನ್ನ ಕೊಳಲನ್ನು ಹಿಡಿದು
ಕೊಂಡು, ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಮೊದಲು ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀನಾರಾಯಣನು
ತನ್ನ ತೀಕ್ಷ್ಣವಾದ ಶ್ವಾಸಾಯುಧಧಾರಿಯಾಗಿ, ಮಧ್ಯಾಹ್ನದಲ್ಲಿ
ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀವಿಷ್ಣುವು ಚಕ್ರರಾಜ ಸುದರ್ಶನವನ್ನು ಹಿಡಿದು
ನನ್ನನ್ನು ಕಾಪಾಡಲಿ. || ೨೦ ||

* ಶ್ರೀಭಗವಂತನ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ಒದಗಬಹುದಾದ ೨೨ ಅಪಚಾರಗಳನ್ನು ಹೀಗೆ ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ ೧) ವಾಹನಾರೂಢನಾಗಿ ಅಥವಾ ಪಾದರಕ್ಷೆ
ಗಳನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಭಗವಂತನ ಮಂದಿರಕ್ಕೆ ಹೋಗುವುದು. ೨) ರಥೋತ್ಥವ ಮತ್ತು ಜನ್ಮಾಷ್ಟಮಿ ಮುಂತಾದ ಉತ್ಸವಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸದೇ
ಇರುವುದು ಅಥವಾ ಅವುಗಳನ್ನು ದರ್ಶಿಸದೇ ಇರುವುದು. ೩) ಶ್ರೀಭಗವತ್ಪೂರ್ತಿಗಳನ್ನು ದರ್ಶನಮಾಡಿ ನಮಸ್ಕರಿಸದಿರುವುದು. ೪) ಅಶುಚಿ
ಯಾಗಿ ದೇವರ ದರ್ಶನ ಮಾಡುವುದು. ೫) ಒಂದೇ ಕೈಯಿಂದ ನಮಸ್ಕರಿಸುವುದು. ೬) ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಮಾಡುವಾಗ ಭಗವಂತನ ಮುಂದೆ ಒಂದಾಗಿ
ಸ್ವಲ್ಪ ನಿಲ್ಲದೆ ಮತ್ತೆ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಮಾಡುವುದು ಅಥವಾ ಕೇವಲ ಮುಂದುಗಡೆಯೇ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಮಾಡುವುದು. ೭) ಭಗವಂತನ ವಿಗ್ರಹದ ಮುಂ
ಕಾಲುವಾಚಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವುದು. ೮) ಭಗವಂತನ ಶ್ರೀವಿಗ್ರಹದ ಮುಂದೆ ಎರಡೂ ಮಂಡಿಗಳನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೆತ್ತಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಕೈಗಳಿಂದ ಬಳಸಿಕೊಂಡ
ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವುದು. ೯) ಭಗವಂತನ ಶ್ರೀವಿಗ್ರಹದ ಮುಂದೆ ಮಲಗುವುದು. ೧೦) ಭಗವಂತನ ಶ್ರೀಮೂರ್ತಿಯ ಮುಂದೆ ಊಟಮಾಡುವುದು.
೧೧) ಭಗವಂತನ ಶ್ರೀಮೂರ್ತಿಯ ಮುಂದೆ ಸುಳ್ಳು ಹೇಳುವುದು. ೧೨) ಭಗವಂತನ ಶ್ರೀವಿಗ್ರಹದ ಮುಂದೆ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಮಾತಾಡುವುದು. ೧೩
ಶ್ರೀಭಗವದ್ವಿಗ್ರಹದ ಮುಂದೆ ಪರಸ್ಪರ ಮಾತಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು. ೧೪) ಭಗವಂತನ ಶ್ರೀವಿಗ್ರಹದ ಮುಂದೆ ಬೊಟ್ಟೆಹಾಕುವುದು. ೧೫) ಭಗವಂತನ
ಶ್ರೀಮೂರ್ತಿಯ ಮುಂದೆ ಜಗಳಾಡುವುದು. ೧೬) ಭಗವಂತನ ಶ್ರೀಮೂರ್ತಿ ಇವು ಮುಂದೆ ಯಾರಿಗಾದರೂ ಒಡಿಸುವುದು. ೧೭) ಭಗವಂತ-
ಶ್ರೀವಿಗ್ರಹದ ಮುಂದೆ ಯಾರಿಗಾದರೂ ಅನುಗ್ರಹಮಾಡುವುದು. ೧೮) ಭಗವಂತನ ಶ್ರೀವಿಗ್ರಹದ ಮುಂದೆ ಯಾರನ್ನಾದರೂ ಕುರಿತು
ನಿಷ್ಕುರವಾದ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡುವುದು. ೧೯) ಭಗವಂತನ ಶ್ರೀವಿಗ್ರಹದ ಮುಂದೆ ಕಂಬಳಿಯಿಂದ ಇಡೀ ದೇಹವನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುವುದು.
೨೦) ಭಗವಂತನ ಶ್ರೀವಿಗ್ರಹದ ಮುಂದೆ ಇತರರನ್ನು ನಿಂದಿಸುವುದು. ೨೧) ಭಗವಂತನ ಶ್ರೀವಿಗ್ರಹದ ಮುಂದೆ ಬೇರೆಯವರನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವುದು.

ದೇವೋಽಪರಾಹ್ಣೇ ಮಧುಹೋಗ್ರಧನ್ವಾ
ಸಾಯಂ ತ್ರಿಧಾಮಾವತು ಮಾಧವೋ ಮಾಮ್ |
ದೋಷೇ ಹೃಷೀಕೇತ ಉತಾರ್ಧರಾತ್ರೇ
ನಿಶೀಥ ಏಕೋಽವತು ಪದ್ಮನಾಭಃ || ೨೦ ||

ಶ್ರೀವತ್ಸಧಾಮಾಪರರಾತ್ರಃ ಕುಃ
ಪ್ರತ್ಯೂಷ ಈಶೋಽಸಿಧರೋ ಜನಾರ್ದನಃ |
ದಾಮೋದರೋಽವ್ಯಾದಸುಸಂಧಂ ಪ್ರಭಾತೇ
ವಿಶ್ವೇಶ್ವರೋ ಭಗವಾನ್ ಕಾಲಮೂರ್ತಿಃ || ೨೧ ||

ಚಕ್ರಂ ಯುಗಾಂತಾನಲತಿಗ್ಮನೇಮಿ
ಭ್ರಮತ್ಸಮಂತಾದ್ಧಗವತ್ಪ್ರಯುಕ್ತಮ್ |
ದಂದಗ್ನಿ ದಂದಗ್ನಿರಿಸೈನ್ಯಮಾಶು
ಕಕ್ಷಂ ಯಥಾ ವಾತಸುಖೋ ಶುತಾಶಃ || ೨೨ ||

ಗದೇಽಶನಿಸ್ತರ್ಶನವಿಸ್ತುಲಿಂಗೇ
ನಿಷ್ಪಿಂಥಿ ನಿಷ್ಪಿಂಥ್ಯಜಿತಪ್ರಿಯಾಸಿ |
ಕೂಷ್ಮಾಂಡವೈನಾಯಕಯಕ್ಷರಕ್ಷೋ-
ಭೂತಗ್ರಹಾಂಶ್ಚೂರ್ಣಯಚೂರ್ಣಯಾರೀನ್ || ೨೩ ||

ತ್ವಂ ಯಾತುಧಾನಪ್ರಮಥಪ್ರೇತಮಾತ್ಮ-
ಪಿತಾಚವಿಪ್ರಗ್ರಹಘೋರದೃಷ್ಟಿನ್ |
ದರೇಂದ್ರ ವಿದ್ರಾವಯ ಕೃಷ್ಣಪೂರಿತೋ
ಭೀಮಸ್ಥನೋಽರೇಹ್ಯದಯಾನಿ ಕಂಪಯಿನ್ || ೨೪ ||

ತ್ವಂ ತಿಗೃಧಾರಾಸಿವರಾರಿಸೈನ್ಯ-
ಮೀಶಪ್ರಯುಕ್ತೋ ಮಮ ಛಿಂದಿ ಛಿಂದಿ |
ಚಕ್ಷೂಂಸಿ ಚರ್ಮಂಭತಚಂದ್ರಭಾದಯ
ದ್ವಿಷಾಮಘೋನಾಂ ಶರ ಪಾಪಚಕ್ಷುಷಾಮ್ || ೨೫ ||

ಅಪರಾಹ್ಣಕಾಲದಲ್ಲಿ ಭಗವಾನ್ ಮಧುಸೂದನನು ತನ್ನ ಸಹಸ್ರಹಾರದ ಧನುಸ್ಸನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ನನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲಿ ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿ ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಸ್ವರೂಪನಾದ ಮಾಧವನೂ, ಪ್ರದೋಷದಲ್ಲಿ ಹೃಷೀಕೇಶನೂ, ಅರ್ಧ ರಾತ್ರಿಯ ಮೊದಲು ಹಾಗೂ ಅರ್ಧರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಭಗವಾನ್ ಪದ್ಮನಾಭನೊಬ್ಬನೇ ನನ್ನನ್ನು ಸಲಹಲಿ. || ೨೦ || ಶ್ರೀವತ್ಸರಾಂಭನವನ್ನು ಧರಿಸಿದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಅಪರರಾತ್ರಿಯಲ್ಲೂ, ವಿಡ್ಛಾಂವನಾದ ಭಗವಾನ್ ಜನಾರ್ದನನು ಉಷ್ಣಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ, ಶ್ರೀದಾಮೋದರ ಸ್ವಾಮಿ ಯು ಸೂರ್ಯೋದಯಕ್ಕೆ ಮೊದಲೂ ಮತ್ತು ಎಲ್ಲ ಸಂಧ್ಯೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಲಮೂರ್ತಿ ಭಗವಾನ್ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರನು ನನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲಿ. || ೨೧ ||

ಪ್ರಳಯಕಾಲದ ಅಗ್ನಿಯಂತೆ ತೀಕ್ಷ್ಣವಾದ ಅಲಗುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ, ಭಗವಂತನ ಪ್ರೇರಣೆಯಂತೆ ಸದಾಕಾಲ ಸುತ್ತುತ್ತಿರುವ ಚಕ್ರರಾಜನಾದ ಸುದರ್ಶನವೇ! ಗಾಳಿಯಿಂದೊಡಗೂಡಿದ ವೇನಿಯು ಹುಲ್ಲಿನಮೆದೆಯನ್ನು ಸುಟ್ಟುರುಹುವಂತೆ ನಮ್ಮ ಶತ್ರು ಕೃಷ್ಣವನ್ನು ತೀವ್ರತೀವ್ರವಾಗಿ ಸುಟ್ಟುಹಾಕು, ಸುಟ್ಟುಹಾಕು. || ೨೨ || ಎಲೈ ಕೊಮೋದಕೇ ಗದಯೇ! ನೀನು ವಜ್ರಾಯುಧಕ್ಕೆ ಎಣೆಯಾಗಿ ಮುಟ್ಟಲು ಅಸಾಧ್ಯವಾದ ಕಿಡಿಗಳನ್ನು ಉದುರಿಸುತ್ತಿ ರುವೆ ನೀನು ಭಗವಾನ್ ಅಜಿತನಿಗೆ ಪ್ರಿಯವಾಗಿರುವ ಹಾಗೂ ನಾನು ಅವನ ಸೇವಕನಾಗಿರುವೆನು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ನೀನು ಕುಷ್ಮಾಂಡ, ಕೂಷ್ಮಾಯಕ, ಯಕ್ಷ, ರಾಕ್ಷಸ, ಭೂತ-ಪ್ರೇತಾದಿ ಗ್ರಹರನ್ನು ಈಗಲೇ ಹೋಗಿಹಾಕಿಬಿಡು ಹಾಗೂ ನನ್ನ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ನುಚ್ಚುನೂರಾಗಿ ಬಿಡು. || ೨೩ || ಎಲೈ ಶಂಖಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಪಾಂಚಜನ್ಯನೇ! ನಿನ್ನನ್ನು ಭಗವಾನ್ ತೀಕ್ಷ್ಣವಸ್ತ್ರವು ಒಡಿದಿದಾಗ ಭಯಂಕರವಾದ ಶಬ್ದ ವನ್ನು ಮಾಡಿ ನನ್ನ ಶತ್ರುಗಳ ಹೃದಯಗಳನ್ನು ನಡುಗಿಸಿಬಿಡು ಹಾಗೂ ಯಾತುಧಾನ, ಪ್ರಮಥ, ಪ್ರೇತ, ಮಾತ್ಸಕಾ, ಪಿತಾಚ, ಬ್ರಹ್ಮರಾಕ್ಷಸಾದಿ ಭಯಂಕರರಾದ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿಂದ ಎಡನೆಯೇ ಓಡಿಸಿಬಿಡು. || ೨೪ || ಭಗವಂತನಿಗೆ ಪ್ರಿಯವಾದ ಎಲೈ ವಿಡ್ಛನೇ! ನಿನ್ನ ಅಲಗು ಕುಂಬಾ ತೀಕ್ಷ್ಣವಾಗಿದೆ. ನೀನು ಭಗವಂತನ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ ನನ್ನ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಭಿನ್ನ ಭಿನ್ನವಾಗಿರು. ಹಾಗೆಯೇ ಮೂರನು ಚಂದಮಂಡಲಗಳ ಆಕಾರದಿಂದ ಬೆಳ ಗುತ್ತಿರುವ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಪ್ರಿಯವಾದ ಗುರಾಣಿಯೇ ನೀನು ಪಾಪದೃಷ್ಟಿಯುಳ್ಳ ಪಾಪಾತ್ಮಾ ಶತ್ರುಗಳ ಪಾಪೀಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಬಿಡು. || ೨೫ ||

೨೦) ಭಗವಾನ್ ತ್ರಿವಿಧವಾದ ಮುಂದೆ ಅಕ್ಷರವಾಗಿ ಮಾತನಾಡುವುದು. ೨೧) ಭಗವಂತನ ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಯ ಮುಂದೆ ಅಧೋವಾಯುವನ್ನು ಬಿಡುವುದು. ೨೨) ಮುಟ್ಟುವುದು ಉಪನಿಷದಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡಿದ ಶಕ್ತಿಯವ್ಯಯ ಗೋವಾದ ಉಪಚಾರಗಳಿಂದ ಭಗವಂತನ ಸೇವೆ-ಪೂಜೆ ಮಾಡುವುದು. ೨೩) ತ್ರಿಭಗವಂತನಿಗೆ ವಿವೇಚನೆ ಮಾಡುವ ಶೂನ್ಯ ಮಾತನಾಡುವುದು-ಕುಡಿಯುವುದು. ೨೪) ಯಾವುದೇ ಮತವಿವರಣೆ ಯಾವ ಹೆಣ್ಣು ಕಿಡುಕುವುದೂ ಅವನ್ನು ಮೊಟ್ಟದೊವರಿಗೆ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಬಿಡುವುದು. ೨೫) ಯಾವುದಾದರೂ ಕಾಯಿಪಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಹಣ್ಣು ಮುಂತಾದವುಗಳ ಮುಂಭಾಗವನ್ನು ಮುರಿದು ವೇವರ ವ್ಯವಹಾರದಿಗಾಗಿ ಸಹಕರಿಸುವುದು. ೨೬) ಭಗವಂತನ ತೀವ್ರಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಬೆನ್ನುಹಾಕಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವುದು. ೨೭) ಭಗವಂತನ ತೀವ್ರಗ್ರಹದ ಮುಂದೆ ಬೇರೆ ಯಾವುದಾದರೂ ನಮಸ್ಕರಿಸುವುದು. ೨೮) ಶ್ರೀಗುರುದೇವರ ಪಾರ್ಥವೇ, ಕುಶಲಪತ್ನಿ, ಕಿಷ್ಕಿಂಧ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಮಾತನಾಡುವುದು. ೨೯) ವೇವರ ಮುಂದೆ ತನ್ನನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು. ೩೦) ಯಾವುದೇ ದೇವತೆಯನ್ನು ನಂದಿಸುವುದು.

ಯನ್ನೋ ಭಯಂ ಗ್ರಹೇಭ್ಯೋಽ-

ಭೂತ್ ಕೇತುಭ್ಯೋ ನೃಚ್ಯ ಏವ ಚ |

ಸರೀಸೃಪೇಭ್ಯೋ ದಂಷ್ಟ್ರಭ್ಯೋ

ಭೂತೇಭ್ಯೋಽಹೋಭ್ಯ ಏವ ವಾ || ೨೭ ||

ಸರ್ವಾಣ್ಯೇತಾನಿ ಭಗವನ್ನಾಮರೂಪಾಸ್ತು ಕೀರ್ತನಾತ್ |

ಪ್ರಯಾಯು ಸಂಕ್ಷಯಂ ಸದ್ಯೋ ಯೇ ನಃ ಶ್ರೇಯಃಪ್ರತಿಪದಾಃ

|| ೨೮ ||

ಗರುರೋ ಭಗವಾನ್ಸ್ತೋತ್ರಸ್ತೋಭವ್ಯದೋಮಯಃ ಪ್ರಭುಃ |

ರಕ್ಷತಶೇಷಕೃಚ್ಛೇಭ್ಯೋ ವಿಪ್ಲವೇನಃ ಸ್ವನಾಮಭಿಃ

|| ೨೯ ||

ಸರ್ವಾಪದ್ಯೋಹರೇರ್ನಾಮರೂಪಯಾನಾಯುಧಾನಿ ನಃ |

ಬುದ್ಧಿಂಧ್ರಿಯಮನಃಪ್ರಾಣಾನ್ ಪಾಂತು ಪಾರ್ಷದಭೂಷಣಾಃ

|| ೩೦ ||

ಯಥಾ ಹಿ ಭಗವಾನೇವ ವಸ್ತುತಃ ಸದಪಚ್ಚ ಯತ್ |

ಸತ್ಯೇನಾನೇನ ನಃ ಸರ್ವೇ ಯಾಂತು ನಾಶಮುಪದ್ರವಾಃ

|| ೩೧ ||

ಯಥೈಕಾತ್ಮಾನುಭಾವಾನಾಂ ವಿಕಲ್ಪರಹಿತಃ ಸ್ವಯಮ್ |

ಭೂಷಣಾಯುಧಲಿಂಗಾಽಪ್ಯಾ ದತ್ತೇ ಶಕ್ತಿಃ ಸ್ವಮಾಯಯಾ

|| ೩೨ ||

ತೇನ್ಯೇವ ಸತ್ಯಮಾನೇನ ಸರ್ವಜ್ಞೋ ಭಗವಾನ್ ಹರಿಃ |

ಪಾತು ಸರ್ವೈಃ ಸ್ವರೂಪೈರ್ನಃ ಸದಾ ಸರ್ವತ್ರ ಸರ್ವಗಃ

|| ೩೩ ||

ವಿದಿಕ್ಷು ದಿಕ್ಷೂರ್ಧ್ವಮಥಃ ಸಮಂತಾ-

ದಂತರ್ಬಹಿರ್ಭಗವಾನ್ ನಾರಸಿಂಹಃ |

ಪ್ರಹಾಪಯಲ್ಲೋಕಭಯಂ ಸ್ವನೇನ

ಸ್ವಕೇವಸಾ ಗ್ರಸ್ತಸಮಸ್ತತೇಜಾಃ || ೩೪ ||

ಮಘವನ್ನಿದಮಾಪ್ಯಾತಂ ವರ್ಮ ನಾರಾಯಣಾತ್ಮಕಮ್ |

ವಿಜೇಷ್ಯಸ್ಯಂಜಸಾ ಯೇನ ದಂತಕೋಽಸುರಯೂಥಪಾನ್

|| ೩೫ ||

ವಿತದ್ಧಾರಯಮಾಣಸ್ತು ಯಂ ಯಂ ಪಶ್ಯತಿ ಚಕ್ಷುಷಾ |

ಪದಾ ವಾ ಸಂಸ್ಪೃಶೇತ್ಸದ್ಗಃ ಸಾಧ್ವಸಾತ್ಸ ವಿಮುಚ್ಯತೇ

|| ೩೬ ||

ನ ಕುತಶ್ಚಿದ್ವಯಂ ತಸ್ಯ ವಿದ್ಯಾಂ ಧಾರಯತೋ ಭವೇತ್ |

ರಾಜದಸ್ಯುಗ್ರಹಾದಿಭ್ಯೋ ವ್ಯಾಘ್ರಾದಿಭ್ಯಶ್ಚ ಕರ್ಹಿಚಿತ್

|| ೩೭ ||

ಸೂರ್ಯಾದಿ ಗ್ರಹಗಳ ವಿರೋಧಿ ಧೂಮಕೇತು, ದುಷ್ಪ್ರಮನುಷ್ಯರು, ಸರ್ವವೇ ಮುಂತಾದ ಹರಿದಾಡುವ ಪ್ರಾಣಿಗಳು, ಕೋರವಾಡೆಗಳುಳ್ಳ ಹಿಂಸ್ರಕ ಪಶುಗಳು, ಭೂತ-ಪ್ರೇತಗಳು ಮತ್ತು ಪಾಪಿಗಳಾದ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಇವುಗಳಿಂದ ನಮಗೆ ಉಂಟಾದ ಹಾಗೂ ಉಂಟಾಗುವ ಭಯಗಳೂ, ನಮ್ಮ ಶ್ರೇಯಸ್ಸಿಗೆ ಉಂಟಾದ ವಿರೋಧಗಳೆಲ್ಲವೂ ಭಗವಂತನ ನಾಮ, ರೂಪ, ಆಯುಧಗಳ ಕೀರ್ತನೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಒಡೆಯೇ ನಾಶವಾಗಲೇ.

|| ೨೭-೨೮ || ಭುದರ್ಶನಪಂಚರವೇ ಮೊದಲಾದ ಸಾಮವೇದದ ಸ್ತೋತ್ರಗಳಿಂದ ಸ್ತುತಿಸಲ್ಪಡುವ ವೇದಮೂರ್ತಿಯಾದ ಭಗವಾನ್ ಗಡುಡ ದೇವರೂ ಮತ್ತು (ಭಗವಂತನ ಪಾರ್ಷದರಿಗೆ ಗಣ ನಾಯಕರಾದ) ವಿಶ್ವಕ್ಷೇಪದೇವರೂ ತಮ್ಮ ನಾಮೋಚ್ಚಾರಣೆಯ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ನಮ್ಮನ್ನು ಎಲ್ಲ ವಿಧದ ವಿಪತ್ತುಗಳಿಂದ ಕಾಪಾಡಲಿ.

|| ೨೯ || ಶ್ರೀಹರಿಯ ನಾಮ, ರೂಪ, ವಾಹನ, ಆಯುಧಗಳು ಮತ್ತು ಶ್ರೇಷ್ಠ ಪಾರ್ಷದರು ನಮ್ಮ ಬುದ್ಧಿ, ಇಂದ್ರಿಯಗಳು, ಮನಸ್ಸು ಹಾಗೂ ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನು ಎಲ್ಲ ಒಗೆಯ ಆಪತ್ತುಗಳಿಂದ ಕಾಪಾಡಲಿ. || ೩೦ ||

ಕಾರ್ಯ-ಕಾರಣರೂಪವಾದ ಈ ಜಗತ್ತೆಲ್ಲವೂ ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಭಗವಂತನೇ ಆಗಿರುವನು. ಭಗವಂತನಿಗೆ ಅಧೀನವಾಗಿದೆ ಎಂಬ ಸತ್ಯದಿಂದ ನಮ್ಮ ಎಲ್ಲ ಉಪದ್ರವಗಳು ನಾಶಹೊಂದಲಿ. || ೩೧ ||

ಏಕೈಕ ಮತ್ತು ಅತ್ಯಂತ ವಿಕಲತೆಯನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿರುವ ಜನರ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನ ಸ್ವರೂಪವು ಸಮಸ್ತ ವಿಕಲ್ಪ-ಭೇದಗಳಿಂದ ರಹಿತವಾಗಿದೆ. ಹೀಗಿದ್ದರೂ ಅವನು ತನ್ನ ಮಾಯಾಶಕ್ತಿಯ ಮೂಲಕ ಭೂಷಣ, ಆಯುಧ ಮತ್ತು ರೂಪ - ನಾಮವೆಂಬ ಶಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಧರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಇದು ನಿಶ್ಚಿತವಾಗಿ ಸತ್ಯವಾಗಿದೆ. ಇದರಿಂದ ಸರ್ವಜ್ಞನೂ, ಸರ್ವವ್ಯಾಪಕನೂ ಆದ ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಸರ್ವಕಾಲ, ಎಲ್ಲೆಡೆ, ಎಲ್ಲಿ ಸ್ವರೂಪಗಳಿಂದ ನಮ್ಮನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲಿ.

|| ೩೨ || ೩೩ || ಯಾರು ತನ್ನ ಭಯಂಕರ ಅಟ್ಟಹಾಸದಿಂದಲೇ ಎಲ್ಲ ಜನರ ಭಯವನ್ನು ಒಡಿಸಬಿಡುವನೋ ಮತ್ತು ತನ್ನ ಶೇಷದಿಂದ ಎಲ್ಲರ ತೇಜವನ್ನು ಸುಂಗಿಬಿಡುವನೋ ಅಂತಹ ಭಗವಾನ್ ನರ ಸಿಂಹದೇವರು ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವಿದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಮೇಲೂ, ಕೆಳಗೂ, ಒಳಗೂ, ಹೊರಗೂ ಎಲ್ಲ ಕಡೆಗಳಿಂದ ನಮ್ಮನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲಿ. || ೩೪ ||

ಎಲ್ಲ ದೇವೇಂದ್ರನೇ! ನಾನು ನಿನಗೆ ಈ ನಾರಾಯಣಕವಚವನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸಿರುವೆನು. ಈ ಕವಚದಿಂದ ನೀನು ನಿನ್ನನ್ನು ಸುರಕ್ಷಿತನನ್ನಾಗಿಸಿಕೊಂಡಿ ಸರಿ. ಮತ್ತೆ ನೀನು ಅನಾಯಾಸವಾಗಿಯೇ ಎಲ್ಲ ದೈತ್ಯರ ಗುಂಪನ್ನು ಗೆಲ್ಲುತ್ತಿ || ೩೫ || ಈ ನಾರಾಯಣ ಕವಚವನ್ನು ಧರಿಸಿರುವ ಮನುಷ್ಯನು ಯಾರನ್ನಾದರೂ ತನ್ನ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ನೋಡಿದರೆ ಅಥವಾ ಕಾಲು ಮುಟ್ಟಿಕೊಂಡರೆ ಅವನು ಎಡನೆಯೇ ಸಮಸ್ತ ಭಯಗಳಿಂದಲೂ ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದುವನು.

|| ೩೬ || ಈ ವೈಷ್ಣವೀ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಧರಿಸಿಕೊಂಡಿರುವವನಿಗೆ ರಾಜನಿಂದ, ಕಳ್ಳರಿಂದ, ಭೂತ-ಪ್ರೇತಾದಿಗಳಿಂದ, ಹುಲಿಯೇ ಮುಂತಾದ ಹಿಂಸಕ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಂದ ಎಂದಿಗೂ ಯಾವುದೇ ವಿಧದ ಭಯವು ಉಂಟಾಗಲಾರದು. || ೩೭ ||

ಇಮಾಂ ವಿದ್ಯಾಂ ಪುರಾ ಕೃತ್ವಾಶಿಕೋ ಧಾರಯನ್ದ್ವಿಜಃ |
ಯೋಗಧಾರಣಯಾ ಸ್ವಾಂಗಂ ಜಹೌ ಸ ಮದುಧಸ್ತನಿ || ೩೮ ||

ತಸ್ಯೋಪರಿ ವಿಮಾನೇನ ಗಂಧರ್ವಪತಿರೇಕದಾ |
ಯಯೌ ಚಿತ್ರರಥಃ ಸ್ತ್ರಿಭರ್ವತೋ ಯತ್ರ ದ್ವಿಜಕ್ಷಯಃ || ೩೯ ||

ಗಗನಾನ್ವಪತತ್ಸದ್ಯಃ ಸವಿಮಾನೋ ಹೃವಾಕೈರಾಃ |
ಸ ಪಾಲಖಿಲ್ಯವಚನಾದಸ್ತೀನ್ಯಾದಾಯ ವಿಷ್ಣುಃ |
ಪ್ರಾಸ್ಯ ಪ್ರಾಚೀಸರಸ್ವತ್ಯಾಂ ಸ್ವಾತ್ಯಾ ಧಾಮ ಸ್ವಮಿನ್ವಗಾತ್ || ೪೦ ||

ಶ್ರೀಶುಕ ಉವಾಚ

ಯ ಇದಂ ಶೃಣುಯಾತ್ಯಾಲೇ ಯೋ ಧಾರಯತಿ ಚಾದೃತಃ |
ತಂ ನಮಸ್ಯಂತಿ ಭೂತಾನಿ ಮುಚ್ಯತೇ ಸರ್ವತೋ ಭಯಾತ್ || ೪೧ ||

ವಿತಾಂ ವಿದ್ಯಾಮಧಿಗತೋ ವಿಶ್ವರೂಪಾಚ್ಚಕ್ರತಃ |
ತೈಲೋಕ್ಯಲಕ್ಷ್ಮೀಂ ಬ್ರಹ್ಮಜೇ ವಿನಿರ್ಜಿತ್ಯ ಮೃಧೇಽಮರಾನ್ || ೪೨ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀವಿದ್ಯಾಗವತೇ ಮಹಾಭವಾಣಿ ಪಾರಮಹಂಸ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ ಶಷ್ಠ ಸ್ಕಂಧಃ
ನಾರಾಯಣವರ್ಮಕಥನಂನಾಮಾಪ್ತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ || ೮ ||

ಒಂಭತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

ವಿಶ್ವರೂಪನ ವಧೆ, ವೃತ್ರಾಸುರನು ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಸೋಲಿಸಿದುದು ಮತ್ತು
ಭಗವಂತನ ಪ್ರೇರಣೆಯಂತೆ ದೇವತೆಗಳು ದಧೀಚಿಯುಷಿಗಳ ಬಳಿಗೆ ಹೋದುದು

ಶ್ರೀಶುಕ ಉವಾಚ

ತಸ್ಯಾಸನ್ ವಿಶ್ವರೂಪಸ್ಯ ಪಿರಾಂಶಿ ತ್ರೀಣಿ ಭಾರತ |
ಸೋಮಪೀಠಂ ಪುರಾಪೀಠಮನ್ನಾದಮಿತಿ ಶುಶ್ರುಮ || ೧ ||

ಸ ವೈ ಬರ್ಹಿಷಿ ದೇವೇಭ್ಯೋ ಭಾಗಂ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಮುಚ್ಚತಃ |
ಅವದದ್ಯಸ್ಯ ಪಿತರೋ ದೇವಾಃ ಸಪ್ರಶ್ರಯಂ ನೃಪ || ೨ ||

ಸ ಏವ ಹಿ ದದೌ ಭಾಗಂ ಪರೋಕ್ಷಮಮರಾನ್ ಪ್ರತಿ |
ಯಜಮಾನೋಽವಹದ್ಭಾಗಂ ಮಾತೃಸ್ತೇಹಮಥಾನುಗಃ || ೩ ||

ವೇವರಾಜನೇ! ಹಿಂದೆ ಕೌಶಿಕಗೋತ್ರದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೊಬ್ಬನು ಈ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಧರಿಸಿಕೊಂಡು ಯೋಗಧಾರಣೆಯಿಂದ ತನ್ನ ಪರೀರವನ್ನು ಮರಳು ಗಾಡಿನಲ್ಲಿ ತ್ಯಜಿಸಿದನು. || ೩೮ || ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಶರೀರವು ಬಿದ್ದ ಜಾಗದ ಮೇಲಿನಿಂದ ಒಂದುದಿನ ಗಂಧರ್ವರಾಜನಾದ ಚಿತ್ರ ರಥನು ತನ್ನ ಪತ್ನಿಯರೊಂದಿಗೆ ವಿಮಾನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದನು. || ೩೯ || ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬರುತ್ತಲೇ ತಲೆಕೆಳಗಾಗಿ ವಿಮಾನದ ಹಿತ ಅವನು ಆಕಾಶದಿಂದ ಭೂಮಿಗೆ ಬಿದ್ದುಬಿಟ್ಟನು. ಈ ಘಟನೆಯಿಂದ ಅವನ ಅಶ್ವರ್ಯಕ್ಕೆ ಪಾರವೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಪಾಲಖಿಲ್ಯ ಮುಖಗಳು ಅವನಿಗೆ ಇದು ನಾರಾಯಣಕವಚ ಧರಿಸಿದ ಪ್ರಭಾವವೆಂದು ತಿಳಿದಾಗ, ಅವನು ಆ ಭೂಸುರನ ಮೂಳೆಗಳನ್ನು ತೆಗೆದು ಪೂರ್ವವಾಹಿನಿಯಾದ ಸರಸ್ವತೀನದಿಯಲ್ಲಿ ವಿರೂಪಿಣಿಮಾಡಿ, ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ತನ್ನ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೊರಟು ಹೋದನು. || ೪೦ ||

ಶ್ರೀಶುಕಮಹಾಮುನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ವರೀಕ್ಷಿತನೇ! ಈ ನಾರಾಯಣಕವಚವನ್ನು ಸಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೇಳುವವನು, ಆದರದಿಂದ ಧರಿಸುವವನು, ಅವನ ಮುಂದೆ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಆದರದಿಂದ ತಲೆಕೆಳಗುವರು ಹಾಗೂ ಎಲ್ಲ ರೀತಿಯ ಭಯದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದುವರು. || ೪೧ || ಮಹಾರಾಜಾ! ಇಂದ್ರನು ಆಚಾರ್ಯ ಅರ್ಚರೂಪನಿಂದ ಈ ವೈಷ್ಣವ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಪಡೆದು ಕೊಂಡು ರಣರಂಗದಲ್ಲಿ ಅಸುರರನ್ನು ಗೆದ್ದುಕೊಂಡು, ಮೂರು ಲೋಕಗಳ ನಾಮಾನ್ವ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಅನುಭವಿಸ ತೊಡಗಿದನು. || ೪೨ ||

ಎಂಟನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿಯಿತು. || ೮ ||

ಶ್ರೀಶುಕಮಹಾಮುನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಎಲೈ ಭರತ ಕುಲಮಗನೇ! ವಿಶ್ವರೂಪನಿಗೆ ಮೂರು ತಲೆಗಳಿದ್ದುವು. ಅವನು ಒಂದು ಮುಖದಿಂದ ಸೋಮರಸವನ್ನು ಮತ್ತೊಂದರಿಂದ ಸುರೆಯನ್ನು ಕುಡಿಯುತ್ತಿದ್ದನು. ಮೂರನೆಯ ಮುಖದಿಂದ ಅನ್ನ ತಿನ್ನು ತಿದ್ದನು ಎಂದು ನಾವು ಕೇಳಿದ್ದೇವೆ. || ೧ || ಅವನ ತಂದೆಯಾದ ಶ್ವಷ್ಠಾಸು ರ್ವಾದಹಾದಿತ್ಯರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನಾದ್ದರಿಂದ ವಿಶ್ವರೂಪನು ಯಜ್ಞವಾದಿ ಮಾಡುವಾಗ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಉಚ್ಚ-ಸ್ವರದಲ್ಲಿ ಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ವಿನಯದಿಂದ ಆಯುತಿಗಳನ್ನು ಅರ್ಪಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. || ೨ || ಜೊತೆ-ಜೊತೆಗೆ ಯಾರಿಗೂ ತಿಳಿಯದಂತೆ ಅಸುರರಿಗೂ ಅಹುತಿಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವನ ತಾಯಿ ಅಮರಕುಲದವಳಾದ್ದರಿಂದ ಅವನು ಮಾತೃಸ್ತೇಹಕ್ಕೆ ವಶನಾಗಿ ಯಜ್ಞಮಾಡುವಾಗ ಹೀಗೆ ಅಸುರರಿಗೂ ಯಜ್ಞಭಾಗವನ್ನು ಕುಲಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. || ೩ ||

ತದ್ವೇವಹೇಲನಂ ತಸ್ಯ ಧರ್ಮಾಲೀಕಂ ಸುರೇಶ್ವರಃ |
ಆಲಕ್ಷ್ಯ ತರಸಾ ಭೀತಸ್ತಚ್ಛರ್ವಾಣ್ಯಚ್ಛಿನದ್ವಜಾಃ || ೪ ||

ಸೋಮಪೀಠಂ ತು ಯತ್ತಸ್ಯ ಶಿರ ಆಸೀತ್ಕಪಿಂಬಲಃ |
ಕಲವಿಂಶಃ ಸುರಾಪೀಠಮನ್ನಾದಂ ಯತ್ ಸ ತಿತ್ತಿರಿಃ || ೫ ||

ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾಮಂಜಲಿನಾ ಜಗ್ರಾಹ ಯದಪೀಶ್ವರಃ |
ಸಂವತ್ಸರಾಂತೇ ತದಭಿಂ ಭೂತಾನಾಂ ಸ ವಿಶುದ್ಧಯೇ |
ಭೂಮ್ಯಂಬುದ್ರಮಯೋಷಿದ್ವಕ್ಷತುರ್ಧಾ ವ್ಯಭಜದ್ಧರೀ || ೬ ||

ಭೂಮಿಸ್ತುರೀಯಂ ಜಗ್ರಾಹ ಖಾತಪೂರವರೇಣ ವೈ |
ಈರಿಣಂ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾಯಾ ರೂಪಂ ಭೂಮೌ ಪ್ರದೃಶ್ಯತೇ || ೭ ||

ಶುರ್ಯಂ ಭೇದವಿರೋಹೇಣ ವರೇಣ ಜಗೃಹುರ್ದುರ್ಮಾಃ |
ತೇಷಾಂ ನಿಯೋಸರೂಪೇಣ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾ ಪ್ರದೃಶ್ಯತೇ || ೮ ||

ಶಶ್ವತ್ಯಾಮವರೇಣಾಂಹಸ್ತುರೀಯಂ ಜಗೃಹುಃ ಸ್ತ್ರೀಯಃ |
ರೂರೋರೂಪೇಣ ತಾಸ್ತುತೋ ಮಾಸಿ ಮಾಸಿ ಪ್ರದೃಶ್ಯತೇ || ೯ ||

ದ್ರವ್ಯಭೂಯೋವರೇಣಾಪಸ್ತುರೀಯಂ ಜಗೃಹುರ್ಮಲಮ್ |
ತಾಸು ಬುದ್ಬದ್ಭೇನಾಭ್ಯಾಂ ದೃಷ್ಟಂ ತದ್ಧರತಿ ಕ್ಷಿಪನ್ || ೧೦ ||

ಹತಪುತ್ರಸ್ತತ್ಪತ್ನಾ ಜುಹಾವೇಂದ್ರಾಯ ಶತ್ರುವೇ |
ಇಂದ್ರಶಕ್ರೋ ವಿವರ್ಧಸ್ಯ ಮಾಚರಂ ಜಹಿ ವಿದ್ವಿಷಮ್ || ೧೧ ||

ಹೀಗೆ ಅವನು ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಆಪರಾಧವನ್ನೂ ಹಾಗೂ ಧರ್ಮದ ಮರೆಯಲ್ಲಿ ಕಪಟವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿದ ದೇವೇಂದ್ರನು ಅದಕ್ಕೆ ಹೆದರಿ, ಕೋಪಗೊಂಡು ಅತಿವೇಗದಿಂದ ಅವನ ಮೂರೂ ಕೆಳಗಿಳಿದು ಕತ್ತರಿಸಿಹಾಕಿದನು. || ೪ || ವಿಶ್ವರೂಪನ ಕತ್ತರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಕಲಗಳಲ್ಲಿ ಸೋಮರಸವನ್ನು ಪಾನಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ತಲೆಯು ಕಪಿಂಬಲ ವಕ್ಷಿಯಾಗಿ, ಸುರಾಪಾನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ತಲೆಯು ಕಲವಿಂಶ (ಗುಬ್ಬಿ)ಯಾಗಿಯೂ, ಅಶ್ವವನ್ನು ಉಣ್ಣುತ್ತಿದ್ದ ತಲೆಯು ತಿತ್ತಿರಿ ವಕ್ಷಿಯಾಗಿ ರೂಪಪಡೆದವು. || ೫ || ವಿಶ್ವರೂಪನ ವಧೆಯಿಂದ ತಗುಲಿದ್ದ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯ ದೋಷವನ್ನು ದೇವೇಂದ್ರನು ಒಯಸಿದ್ದರೆ ದೂರಮಾಡಿಕೊಳ್ಳ ಬಲ್ಲವನಾಗಿದ್ದನು. ಆದರೆ ಹೀಗೆ ಮಾಡುವುದು ಅನುಚಿತವೆಂದು ತಿಳಿದು, ಕೈ ಜೋಡಿಸಿಕೊಂಡು ಅದನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದನು. ಒಂದು ವರ್ಷದವರೆಗೆ ಅದರಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದುವ ಯಾವ ಉಪಾಯವನ್ನೂ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಅನಂತರ ಎಲ್ಲ ಜನರ ಮುಂದೆ ಪರಿಶುದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆಯಲಿಕ್ಕಾಗಿ ಆತನು ತನಗೆ ತಗುಲಿದ್ದ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯನ್ನು ಪಾಲು ಪಾಲಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಿ ಅದನ್ನು ಭೂಮಿಗೆ ಜಲಕ್ಕೆ, ವೃಕ್ಷಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಹಂಚಿಬಿಟ್ಟನು. || ೬ || ಪೌಂಡ್ರಿಕನೇ! ಭೂಮಿಯು-ಎಲ್ಲಾದರೂ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಹಳ್ಳ-ಕೊಳ್ಳ ಗಳಾದರೆ ಅದು ಕಾಲ-ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಭರ್ತಿಯಾಗಲಿ ಎಂಬ ವರವನ್ನು ಪಡೆದು ಭೂಮಿಯು ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಒಂದಂಶವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿತು. ಅದೇ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವೆಡೆ ಮರುಭೂಮಿಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. || ೭ || ಮತ್ತೊಂದು ಚತುರ್ಥಾಂಶವನ್ನು ವೃಕ್ಷಗಳು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದುವು. 'ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಕಡಿದುಹೋದ ಭಾಗಗಳು ತಾವಾಗಿಯೇ ಮತ್ತೆ ಬೆಳೆದು ಕೊಳ್ಳಲಿ' ಎಂಬ ವರವನ್ನು ಇಂದ್ರನಿಂದ ಪಡೆದು ಕೊಂಡವು. ವೃಕ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಈಗಲೂ ಅಂಟಿನ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಆ ಬ್ರಹ್ಮ ಹತ್ಯೆಯು ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ. || ೮ || ಹಾಗೆಯೇ ಸ್ತ್ರೀಯರು - 'ನಮಗೆ ಸದಾಕಾಲ ಪುರುಷರ ಸಹವಾಸ ದೊರೆಯುತ್ತಿರಲಿ' ಎಂಬ ವರವನ್ನು ಪಡೆದು ಮೂರನೇ ಚತುರ್ಥಾಂಶವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದರು. ಅವರಲ್ಲಿರುವ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯು ಪ್ರತಿತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ರಜೋದರ್ಶನದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. || ೯ || ಹಾಗೆಯೇ ಜಲವು - 'ನಾನು ವ್ಯಯವಾಗುತ್ತಿದ್ದರೂ ಪ್ರವಾಹಾದಿರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ನನ್ನ ವೃದ್ಧಿಯು ಆಗುತ್ತಾ ಇರಲಿ' ಎಂಬ ವರವನ್ನು ಪಡೆದು ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯ ಉಳಿದ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಒಂದಂಶವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿತು. ಈಗಲೂ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ನೊರೆ, ಗುಳ್ಳೆ ಮುಂತಾದ ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಆ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯು ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಅದರಿಂದ ಮನುಷ್ಯರು ಅದನ್ನು ದೂರಕ್ಕೆ ನೀರನ್ನು ಸೇವಿಸುತ್ತಾರೆ. || ೧೦ || ವಿಶ್ವರೂಪನ ತಂದೆಯಾದ ತೃಷ್ಣಾಸಿಗೆ ಪುತ್ರನ ಮರಣದಿಂದಾಗಿ ಮಿತಿಮೀರಿದ ಕ್ರೋಧವು ಉಂಟಾಯಿತು. ಆಗ ಅವನು ಇಂದ್ರನ ಶತ್ರುವಾಗಿ ಇಂದ್ರನನ್ನು ಸಂಹರಿಸುವಂತಹ ಪುತ್ರನು ಉಂಟಾಗಲಿ ಎಂಬ ಆಶಯದಿಂದ - 'ಎಲೈ ಇಂದ್ರ ಶತ್ರುವೇ! ನಿನ್ನ ಅಧವೃದ್ಧಿ ಉಂಟಾಗಲಿ. ಶಿಷ್ಯಾ, ಶಿಷೀಭ್ರವಾಗಿ ಶತ್ರುವನ್ನು ಸಂಹರಮ್' ಎಂಬ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಮ ಮಾಡಿದನು. || ೧೧ ||

ಅಥಾನಾಹಾರ್ಯಪಚನಾದುತ್ತೋ ಘೋರದರ್ಶನಃ |
ಕೃತಾಂತ ಇವ ಲೋಕಾನಾಂ ಯುಗಾಂತಸಮಯೇ ಯಥಾ
|| ೧೨ ||

ವಿಷ್ಣುವರ್ಧಮಾನಂ ತಮಿಷುಮಾತ್ರಂ ದಿನೇ ದಿನೇ |
ದಗ್ಧ ಶೈಲಪ್ರತೀಕಾತಂ ಸಂಧ್ಯಾಭ್ರಾನೀಕವರ್ಚಸಮ್
|| ೧೩ ||

ತಪ್ತಕಾಮ್ರಿಖಾಘ್ರಂ ಮಧ್ಯಾಹ್ನಾರ್ಕೋಗ್ರಲೋಚನಮ್
|| ೧೪ ||

ದೇದೀಪ್ಯಮಾನೇ ತ್ರಿಖೇ ಕೂಲ ಆಲೋಪ್ಯ ರೋದಸೀ |
ಸೃತ್ಯಂತಮುನ್ನದಂತಂ ಚ ಚಾಲಯಂತಂ ಪದಾ ಮಹೀಮ್
|| ೧೫ ||

ದರೀಗಂಭೀರವಕ್ತ್ರೇಣ ಪಿಪತಾ ಚ ಸಫಸ್ತಲಮ್ |
ಲಿಪತಾ ಜಿಹ್ವಯುಕ್ತ್ಯಾಣಿ ಗ್ರಸತಾ ಭುವನತ್ರಯಮ್
|| ೧೬ ||

ಮಹತಾ ರೌದ್ರವಂಜ್ಯೇಣ ವ್ಯಂಭಮಾಣಂ ಮುಹುರ್ಮುಹುಃ |
ವಿಶ್ರಸ್ತಾ ಮದ್ರವೃರ್ಪೋಕಾ ವೀಕ್ಷ್ಯ ಸರ್ವೇದಿತೋಃ ದಶ
|| ೧೭ ||

ಯೇನಾಪೃತಾ ಇಮೇ ಲೋಕಾಸ್ತಮಸಾ ಶ್ವಾಪ್ತ ಮೂರ್ತಿನಾ |
ಸ ವೈ ವೃತ್ತ ಇತಿ ಪ್ರೋಕ್ತಃ ಪಾಪಃ ಪರಮದಾಮಣಃ
|| ೧೮ ||

ತಂ ನಿಜಘ್ನರಭಿದ್ವತ್ಯ ಸಗಣಾ ವಿಬುಧರ್ಷಭಾಃ |
ಸ್ವೈಃ ಸ್ವೈರ್ಧಿವ್ಯಾಸ್ತಶಸ್ತ್ರಿಭೈಃ ಸೋಽಗ್ರಸ್ತಾನಿ ಕೃತ್ಯ ಶಃ
|| ೧೯ ||

ತತ್ತೇ ವಿಸ್ಮಿತಾಃ ಸರ್ವೇ ವಿಪಶ್ಚಾ ಗ್ರಸ್ತತೇವಹಃ |
ಪ್ರತ್ಯಂಚಮಾದಿಪುರುಷಮುಪತಪ್ತಃ ಸಮಾಹಿತಾಃ
|| ೨೦ ||

ದೇವಾ ಒಬ್ಬರು:

ವಾಯುಂಬರಾಗ್ನ್ಯಪ್ತಕಿತ್ತಯಸ್ವಿಲೋಕಾ
ಬ್ರಹ್ಮಾದಯೋ ಯೇ ವಯಮುದ್ವಿಜಂತಃ |
ಹರಾಮ ಯಶ್ಚೈ ಬಲಿಮಂತಕೋಽಸೌ
ವಿಘೇತಿ ಯಸ್ಮಾದರಣಂ ತತೋ ನಃ || ೨೧ ||

ಯಜ್ಞವ್ರತ ಸಮಾಪ್ತವಾಗುತ್ತಿದ್ವಂತೆ ಅನ್ವಹಾರ್ಯಪಚನವೆಂಬ
ಅಗ್ನಿ (ದಕ್ಷಿಣಾಗ್ನಿ)ಯಿಂದ ಅತಿಭಯಂಕರ ರೂಪದ ಒಬ್ಬ ದೈತ್ಯನು
ಮೇಲೆಮ್ತು ಬಂದನು. ಲೋಕಗಳನ್ನು ನಾಶಪಡಿಸಲಿಕ್ಕಾಗಿ
ಪ್ರಕಟಗೊಂಡಿರುವ ಕಾಲ ಮೃತ್ಯುವಿನಂತೆಯೇ ಅವನು
ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದನು || ೧೨ || ಪರೀಕ್ಷಿಸೋ! ಅವನು ಪ್ರತಿ ದಿನವೂ ತನ್ನ
ವೇಷದ ಪ್ರತಿ ಚಾಂದಂತೆ ಬೆಳೆಯುತ್ತಾ, ಉರಿಯುತ್ತಿರುವ
ಅಗ್ನಿಪರ್ವತದಂತೆ ಭೀಕರಾಕಾರ ವಿಕ್ರಮನಾಗಿ ಮೆರೆದನು.
ಸಂಜೆಗಾಲದ ಮೋಡಗಳ ತಂಡದಂತೆ ಬೆಳಗೊಡಗಿ
ದನು || ೧೩ || ಕೆಂಪಗೆ ಕಾದಿರುವ ತಾಮ್ರದಂತೆ ಹೋಲುವ
ತಲೆಗೊದಲು, ಗಡ್ಡ-ಮೀಸಗಳಿಂದಲೂ, ನಡುಹಗಲಿನ ಸೂರ್ಯ
ನಂಶಹ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಅವನು ಪ್ರಚಂಡನಾಗಿದ್ದನು || ೧೪ || ಆ
ಉಗ್ರಮೂರ್ತಿಯು ಧಳ-ಧಳಸುತ್ತಿದ್ದ ಮೂರು ಅಲಗುಗಳುಳ್ಳ
ತ್ರಿಶೂಲವನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು, ಕುಣಿಯುತ್ತಾ, ಕುಪ್ಪಳಿಸುತ್ತಾ,
ವಿಕಾಟಹಾಸ ದೊಡನೆ ಅಬ್ಬರಿಸುತ್ತಾ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಮೆಟ್ಟಿ
ನಡುಗಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಆ ತ್ರಿಶೂಲದ ಮೇಲೆ ಅವನು ಅಂತರಿಕ್ಷವನ್ನೇ
ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿದಿರುವನೋ ಎಂಬಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು || ೧೫ || ಗುಹೆ
ಯಂತೆ ಆಳವಾಗಿ ತೆರೆದ ಬಾಯಿಂದ ಇಡೀ ಅಂತರಿಕ್ಷವನ್ನೇ
ಕುಡಿಯುವಂತೆಯೂ, ಅತಿವಿಕಾಲವಾಗಿದ್ದ ಸಾಲಿಗೆಯಿಂದ ನಕ್ಷತ್ರ
ಮಂಡಲವನ್ನೇ ನಕ್ಷತ್ರೀಕರಿಸುವಂತೆಯೂ, ಮೂರುಲೋಕಗಳನ್ನು
ಸುಂಗಿಹಾಕುತ್ತಿರುವಂತೆಯೂ, ತನ್ನ ಭಯಂಕರ ಕೋರದಾಡೆ
ಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತಾ ಅಡಿಗಡಿಗೆ ಆಳಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವನ
ಭೀಷಣರೂಪವನ್ನು ಕಂಡು ಎಲ್ಲ ಜನರು ಭಯದಿಂದ ಎಲ್ಲೆಡೆ
ಓಡತೊಡಗಿದರು || ೧೬-೧೭ ||

ಪರೀಕ್ಷಿಸೋ! ತನ್ನಾನ ತಮೋಗುಣೇ ಆ ಪುತ್ರನು
ಎಲ್ಲ ಲೋಕಗಳನ್ನು ಆಮಂತ್ರಿಸಿಡಿದ್ದನು ಇದರಿಂದ ಆ ಪಾಪಿಯೂ,
ಅತ್ಯಂತ ಕ್ರೂರನೂ ಆದ ಆ ಪುರುಷನ ಹೆಸರು 'ವೃತ್ರಾಸುರ'
ಎಂದಾಯಿತು || ೧೮ || ದೊಡ್ಡ-ದೊಡ್ಡ ದೇವತೆಗಳು ತಮ್ಮ-
ತಮ್ಮ ಅನುಯಾಯಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಅವನ ಮೇಲೆ ಮುಗಿ
ಬಿದ್ದರು ಮತ್ತು ತಮ್ಮ-ತಮ್ಮ ದಿವ್ಯ ಅಸ್ತ್ರಗಳಿಂದ ಹೊಡೆಯ
ತೊಡಗಿದರು ಆದರೆ ವೃತ್ರಾಸುರನು ಅವರ ಎಲ್ಲ ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು
ಸುಂಗಿಹಾಕಿದನು || ೧೯ || ಆಗ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಮಹದಾಶ್ಚರ್ಯ
ವಾಯಿತು. ಅವರ ತೇಜಸ್ವಿತ್ವವೂ ಉಡುಗಿ ಹೋಯಿತು. ಅವ
ರೆಲ್ಲರೂ ದಿವ್ಯ ಹೀನನಾಗಿ ಕಳವಳಗೊಂಡು ಏಕಾಗ್ರಚಿತ್ತದಿಂದ
ತಮ್ಮ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ವಿರಾಜಿಸುತ್ತಿರುವ ಆದಿಪುರುಷ ಶ್ರೀನಾರಾ
ಯಣನಲ್ಲಿ ಶರಣಾಗಿ ಹೀಗೆ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದರು - || ೨೦ ||

ದೇವತೆಗಳು ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಾರೆ - ವಾಯು,
ಅಕಾಶ, ಅಗ್ನಿ, ಜಲ, ಪೃಥಿವಿಗಳೆಂಬ ಪಂಚಭೂತಗಳೂ ಅವು
ಗಳಿಂದ ನಿರ್ಮಿತವಾದ ಮೂರು ಲೋಕಗಳೂ, ಅವುಗಳಿಗೆ ಆಧಿ
ಪತಿಗಳಾದ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳೂ ಮತ್ತು ನಾವು ಯಾವನಿಗೆ ಹೆದರಿ
ಕಾಣಿಕೆಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸುತ್ತಿದ್ದೇವೆಯೋ ಅಂತಹ ಕಾಲಪುರು
ಷನೂ ಕೂಡ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಭಯಪಟ್ಟು ನಡೆಯುವನು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ
ಭಗವಂತನೇ ಈಗ ನಮ್ಮ ರಕ್ಷಕನಾಗಿದ್ದಾನೆ || ೨೧ ||

ಅವ್ಯಕ್ತಂ ತಂ ಪರಿಪೂರ್ಣಕಾಮಂ
ಸ್ವೇನ್ವೇನ ಲಾಭೇನ ಸಮಂ ಪ್ರಶಾಂತಮ್ |
ವಿನೋಮಸರ್ವತ್ಯಾಸರಂ ಹಿ ಬಾಲಿಕಃ
ಶ್ವರಾಂಗುಲೇನಾತಿತೀರ್ತುಃ ಸಿಂಧುಮ್ || ೨೨ ||

ಯಸ್ಯೋರುಶ್ಯಂಗೇ ಜಗತೀಂ ಸ್ವನಾವಂ
ಮನುರ್ಯಥಾಹಿತಬದ್ಧ ತಾರ ದುರ್ಗಮ್ |
ಸ ಏವ ನಸ್ತಾಪ್ತಭಯಾದ್ ದುರಂತಾತ್
ತ್ರಾತಾಹಿತತಾನ್ವಾಚರೋಽಪಿ ನೂನಮ್ || ೨೩ ||

ಪುರಾ ಸ್ವಯಂಘೋರಪಿ ಸಂಯಮಾಂಘ-
ಸ್ತುದೀರ್ಘವಾತೋರ್ಮಿರವೈಃ ಕರಾರೇ |
ಏಕೋಽರವಿಂದಾತ್ಪ್ರತಪ್ತಪ್ರತಾರ
ತಸ್ಮಾದ್ಭಯಾದ್ಭೇನ ಸ ನೋಽಸ್ತು ಪಾರಃ || ೨೪ ||

ಯ ಏಕ ಈಶೋ ನಿಜಮಾಯಯಾ ನಃ
ಸುರ್ಬ ಯೇನಾನು ಸೃಜಾಮ ವಿಶ್ವಮ್ |
ವಯಂ ನ ಯಸ್ಯಾಪಿ ಪುರು ಸಮೀಹತಃ
ಪಶ್ಯಾಮ ಲಿಂಗಂ ಪೃಥಗೀಶಮಾನಿನಃ || ೨೫ ||

ಯೋ ನಃ ಸಮತ್ಪ್ರಭೃತಮರ್ಷಮಾನಾನ್-
ದೇವರ್ಷಿರ್ಷಿಯಾಜ್ಞಸು ನಿತ್ಯ ಏವ |
ಕೃತಾವತಾರಸ್ತನುಭಿಃ ಸ್ವಮಾಯಯಾ
ಕೃತ್ವಾಹಿತತಾನ್ವಾಚರೋಽಪಿ ನೂನಮ್ || ೨೬ ||

ತಮೇವ ದೇವಂ ವಯಮಾತ್ಮದೈವತಂ
ಪರಂ ಪ್ರಧಾನಂ ಪುರುಷಂ ವಿಶ್ವಮನ್ಯಮ್ |
ವ್ರಜಾಮ ಸರ್ವೇ ಶರಣಂ ಶರಣ್ಯಂ
ಸ್ವಾನ್ತಾಂ ಸ ನೋ ಧಾಸ್ಯತಿ ಶಂ ಮಹಾತ್ಮಾ || ೨೭ ||

ಶ್ರೀಶುಕ ಉವಾಚ

ಇತಿ ತೇಷಾಂ ಮಹಾರಾಜ ಸುರಾಣಾಮುಪತಿಷ್ಠತಾಮ್ |
ಪ್ರತೀಚ್ಛಾಂ ದಿಶ್ಯಭೂದಾವಿಃ ಶಂಖಚಕ್ರಗದಾಧರಃ
|| ೨೮ ||

ಪ್ರಭೋ ! ನಿನಗಾಗಿ ಯಾವುದೇ ಹೊಸ ಮಾತಲ್ಲ, ಆದರಿಂದ
ವಿನು ನೋಡಿದರೂ ನೀನು ವಿಸ್ತೃತನಾಗುವುದಿಲ್ಲ, ನೀನು ನಿನ್ನ
ಸ್ವರೂಪದ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರದಿಂದಲೇ ಪೂರ್ಣಕಾಮನೂ, ಸಮನೂ,
ಶಾಂತನೂ ಆಗಿರುವೆ. ಅಂತಹ ನಿನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬೇರೆಯವರಿಗೆ
ಶರಣಾಗುವವನು ಮೂರ್ಖನೇ ಸರಿ. ಅವನು ನಾಯಿಯ ಬಾಲ
ವನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಸಮುದ್ರವನ್ನು ದಾಟಲು ಬಯಸುವಂತಹ
ಗಾಂಧನೇ ಆಗಿದ್ದಾನೆ || ೨೨ || ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿರುವ
ಮೀನಿನ ಆಕಾರದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ನೀನು ಅತಿಶಯವನ್ನು ವ್ಯವಸ್ಥಿತ ಮನವು
ಆತನ ವಿವಾಲವಾದ ಶೃಂಗಕ್ಕೆ ಭೂಮಿಯೆಂಬ ನಾವೆಯನ್ನು
ಕಟ್ಟಿ ಅನ್ಯಾಯಾಸವಾಗಿಯೇ ಪ್ರಳಯಕಾಲದ ಪರಮ ಸಂಕಟವನ್ನು
ದಾಟಬಿಟ್ಟನು. ಆ ಮಹಾವಿರುಷನೇ ಶರಣಾಗತರಾಗಿರುವ
ನಮ್ಮನ್ನು ವೃತ್ತಾಸುರನ ದಸೆಯಿಂದ ಉಂಟಾಗಿರುವ ಭಯದಿಂದ
ಬಿಡಿತವಾಗಿ ದಾಟುವವನು || ೨೩ || ಹಿಂದೆ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು
ನಾವು ಕುಳಿತಿದ್ದ ಪದ್ಮಪೀಠದಿಂದ - ಭೀಕರವಾದ ದಿರುಗಾಳಿಯ
ಹೊಡೆತದಿಂದ ಮೇಲೆದ್ದು ಮಹಾತರಂಗಗಳಿಂದ ಭೋರ್ಗರೆ
ಯುತ್ತಿದ್ದ ಪ್ರಳಯಸಾಗರದ ಜಲದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದುಬಿಟ್ಟರು. ಆಗ ಏಕಾಕಿ
ಯಾಗಿ ಅಸಹಾಯಕರಾಗಿದ್ದ ಅವರನ್ನು ಆ ಮಹಾಭಯದಿಂದ
ಯಾರು ಪಾರುಮಾಡಿದನೋ, ಅವನೇ ಈಗ ನಮ್ಮನ್ನು ಪಾರು
ಮಾಡಲಿ. || ೨೪ || ಆ ಅದ್ವಿತೀಯ ಪರಮ ಪ್ರಭುವೇ ತನ್ನ
ಮಾಯಾಕೃತಿಯಿಂದ ನಮ್ಮನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡಿದ್ದಾನೆ. ಅವನ ಅನುಗ್ರಹ
ದಿಂದಲೇ ನಾವು ಸೃಷ್ಟಿಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ನಾವು ಅವನ
ಮುಂದೆಯೇ ಇದ್ದು ಅವನ ದಿವ್ಯ ವ್ಯಾಪಾರಗಳನ್ನು ನೋಡು
ತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ಆದರೆ 'ನಾವೇ ಸ್ವತಂತ್ರರಾದ ಈಶ್ವರರು' ಎಂಬ
ಅಹಂಕಾರದಿಂದ ನಾವು ಅವನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಕಾಗಾರಾರದೇ
ಇದ್ದೇವೆ || ೨೫ || ದೇವತೆಗಳು ತಮ್ಮ ಶತ್ರುಗಳಿಂದ ಬಹಳ ಹೀಡಿತ
ರಾಗಿದ್ದಾರೆ ಎಂದು ಆ ಪ್ರಭುವು ನೋಡಿದಾಗ ಅವನು ನಿಜವಾಗಿ
ನಿರ್ವಿಕಾರನಾಗಿದ್ದರೂ ತನ್ನ ಮಾಯೆಯನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿ ದೇವತೆ,
ಋಷಿ, ಪಶು-ಪಕ್ಷಿ ಮತ್ತು ಮನುಷ್ಯಾದಿ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಅವತರಿಸು
ವನು ಹಾಗೂ ಯುಗ-ಯುಗಗಳಲ್ಲಿ ನಮ್ಮನ್ನು ತಮ್ಮವರೆಂದು
ತಿಳಿದು ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವನು || ೨೬ || ಅವನೇ ಎಲ್ಲರ ಆತ್ಮನೂ, ಪರ
ಮಾರಾಧ್ಯದೇವನೂ ಆಗಿರುವನು. ಅವನೇ ಪ್ರಕೃತಿ ಮತ್ತು ಪುರುಷ
ರೂಪದಿಂದ ಎಲ್ಲದ ಕಾರಣನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಅವನು ಎಲ್ಲರಿಂದ ಬೇರೆ
ಯಾಗಿಯೂ ಇದ್ದಾನೆ ಹಾಗೂ ವಿಶ್ವರೂಪನೂ ಆಗಿದ್ದಾನೆ
ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಆ ಶರಣಾಗತವೆಲ್ಲ ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀಹರಿಯಲ್ಲಿ
ಶರಣಾಗತರಾಗಿದ್ದೇವೆ. ಉದಾರ ಶಿರೋಮಣಿಯಾದ ಪ್ರಭುವು
ಬಿಡಿತವಾಗಿ ತನ್ನವರೇ ಆಗಿರುವ ನಮಗೆ ಮಂಗಳವನ್ನುಂಟು
ಮಾಡುವನು || ೨೭ ||

ಶ್ರೀಶುಕಮಹಾಮುನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಪರೀಕ್ಷಿ
ದ್ರಾಜನೇ ! ದೇವತೆಗಳು ಹೀಗೆ ಭಗವಂತನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದಾಗ
ಸ್ವಯಂ ಶಂಖ, ಚಕ್ರ, ಗದಾ, ಪದ್ಮಧಾರಿಯಾಗಿ ಭಗವಂತನು
ಅವರ ಮುಂದೆ ಪ್ರಕಟನಾದನು || ೨೮ ||

ಆತ್ಮತುಲ್ಯೈಃ ಪೋಡಶಭಿರ್ವಿನಾ ತ್ರೀವತ್ಸಕೌಸ್ತುಭಾಃ |
ಪರ್ಯುಪಾಸಿತಮುನ್ನಿದ್ರಪರದಂಬುರುಹೇಕ್ಷಣಮ್

|| ೨೯ ||

ದೃಷ್ಟ್ವಾ ತಮವಸೌ ಸರ್ವ ಈಕ್ಷಣಾಹ್ಲಾದವಿಕ್ಷಿಪಾಃ |
ದಂಡವತ್ಪಿತಾ ರಾಜನ್ ಶನೈರುತ್ಪಾಯ ತುಷ್ಟವೃಃ

|| ೩೦ ||

ದೇವಾ ಉಚುಃ

ನಮಸ್ತೇ ಯಜ್ಞವೀರ್ಯಾಯ ವಯಸೇ ಉತ ತೇ ನಮಃ |
ನಮಸ್ತೇ ಹೃಸ್ತಚಕ್ರಾಯ ನಮಃ ಸುಪ್ತರುಹೂತಯೇ

|| ೩೧ ||

ಯತ್ತೇ ಗತೀನಾಂ ಹಿಸ್ತಣಾಮೀರಿತುಃ ಪರಮಂ ಪದಮ್ |
ನಾರ್ವಾಚೀನೋ ವಿಸರ್ಗಸ್ಯ ಧಾತರ್ವೇದಿತುಮರ್ಹತಿ

|| ೩೨ ||

ಓಂ ನಮಸ್ತೇಽಸ್ಮು ಭಗವನ್ನಾರಾಯಣ ವಾಸುದೇವಾದಿ-
ಪುರುಷ ಮಹಾಪುರುಷ ಮಹಾನುಭಾವ ಪರಮಮಂಗಲ
ಪರಮಕಲ್ಯಾಣ ಪರಮಕಾರುಣಿಕ ಕೇವಲ ಜಗದಾಧಾರ
ಲೋಕೈಕನಾಥ ಸರ್ವೇಶ್ವರ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾಥ ಪರಮಹಂಸ-
ಪರಿವ್ರಾಜಕೈಃ ಪರಮೇಶಾತ್ಯ ಯೋಗ ಸಮಾಧಿನಾ ಪರಿ-
ಭಾವಿತಪರಿಸ್ತುಟಪಾರಮಹಂಸ್ಯ ಧರ್ಮೇಣೋದ್ವಾಪಿತ-
ತಮಃಕಪಾಟದ್ವಾರೇ ಚಿತ್ತೇಽಪಾವೃತ ಆತ್ಮಲೋಕೇ ಸ್ವಯಂ-
ಮುಪಲಬ್ಧ ನಿಜಸುಖಾನುಭವೋ ಭವಾನ್ || ೩೩ ||
ದುರವಬೋಧ ಇವ ತವಾಯಂ ವಿಹಾರಯೋಗೋ
ಯದಶರಣೋಽಶರೀರ ಇದಮನವೇಕ್ಷಿತಾ ಸ್ವತಮವಾಯಂ
ಆತ್ಮನೈವಾವಿಕ್ರಿಯಮಾಣೇನ ಸಗುಣಮಗುಣಃ ಸೃಜಸಿ ಪಾಪಿ
ಹರಸಿ || ೩೪ || ಅಥ ತತ್ರ ಭವಾನ್ ಕಿಂ ದೇವದತ್ತವದಿಹ
ಗುಣವಿಸರ್ಗಪತಿತಃ ಪಾರತಂತ್ರ್ಯೇಣ ಸ್ವಕ್ಷತಕುಶಲಾಕುಶಲಂ
ಫಲಮುಪಾದದಾತ್ಯಾಹೋಸ್ವಿದಾತ್ಯಾರಾಮ ಉಪಶಮ-

ಭಗವಂತನ ಸೇತ್ಯಗಳು ಶರತ್ಕಾಲದ ಕಮಲದಂತೆ ಅರಳಿದ್ದವು. ಅವನೊಡನೆ ಹದಿನಾರು ವಾರ್ಷದರು ಅವನ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ಕೊಡಗಿದ್ದರು. ಅವರು ಎಲ್ಲ ವಿಧದಿಂದ ಭಗವಂತನಂತೆಯೇ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದರು. ಕೇವಲ ಅವರ ವಕ್ಷಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ತ್ರೀವತ್ಸಲಾಂಛನ ಮತ್ತು ಕೊರಳಲ್ಲಿ ಕೌಸ್ತುಭ ಮಣಿಯು ಇರಲಿಲ್ಲ. || ೨೯ || ಮಹಾರಾಜನೇ! ಭಗವಂತನ ದರ್ಶನ ಪಡೆದು ಎಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳು ಆನಂದಮಗ್ನರಾದರು. ಅವರು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಹೊರಳಾಡುತ್ತಾ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿ, ಮತ್ತೆ ನಿಧಾನವಾಗಿ ಮೇಲೆದ್ದು ಆ ಭಗವಂತನನ್ನು ಸ್ತುತಿ ಕೊಡಗಿದ್ದರು. || ೩೦ ||

ದೇವತೆಗಳಿಂದಾದ - ೬. ಭಗವಂತಾ! ಯಜ್ಞಗಳ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡುವ ಯಜ್ಞಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳವನೂ, ಅದರ ಫಲದ ಎಲ್ಲೆಯನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸುವ ಕಾಲಶ್ವರೂಪನೂ ಆಗಿರುವ ನಿನಗೆ ನಮೋ ನಮಃ. ಆಸುರರ ಮೇಲೆ ಸುದರ್ಶನ ಚಕ್ರವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸುವವನೂ, ಅನಂತ ನಾಮಗಳುಳ್ಳವನೂ ಆದ ನಿನಗೆ ನಮೋ ನಮಃ || ೩೧ || ೭. ಎಧಾತನೇ! ಸತ್ತ್ವ, ರಜ, ತಮ - ಎಂಬ ಈ ತ್ರಿಗುಣಗಳನ್ನು ಸಾರವಾಗಿ ಉಂಟಾಗುವ ಉತ್ತಮ, ಮಧ್ಯಮ, ಅಧಮವೆಂಬ ಗತಿಗಳ ನಿಯಾಮಕನು ನೀನೇ ಆಗಿರುವೆ. ನಿನ್ನ ಪರಮಪವದ ವಾಕ್ಯವಿಹ ಸ್ಮರಣವನ್ನು ಈ ಕಾರ್ಯ-ಕಾರಣ ರೂಪವಾದ ಜಗತ್ತಿನ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ತಿಳಿಯಲಾರವು.

|| ೩೨ ||

ಓಂ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವಿರಲಿ. ತ್ರೀಭಗವಂತನಾದ ನಾರಾಯಣನೇ! ವಾಸುದೇವನೇ! ಆದಿಪುರುಷನೇ! ಮಹಾಪುರುಷನೇ! ಮಹಾನುಭಾವನೇ! ಪರಮಮಂಗಳನೇ! ಪರಮಕಲ್ಯಾಣನೇ! ಪರಮಕಾರುಣಿಕನೇ! ಕೇವಲನೇ! ಜಗದಾಧಾರನೇ! ಲೋಕೈಕನಾಥನೇ! ಸರ್ವೇಶ್ವರನೇ! ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿಯೇ! ಪರಮಹಂಸ ಪರಿವ್ರಾಜಕರು ಪರಮಹಂಸ ಧರ್ಮವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಭಾವಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಂತಹ ಪರಮ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಆತ್ಮಯೋಗ ಸಮಾಧಿಯಿಂದ ಹೃದಯದ ಅಜ್ಞಾನವೆಂಬ ಬಾಗಿಲನ್ನು ತೆರೆದು ಕೊಂಡಾಗ ಅವರ ಆತ್ಮಲೋಕದಲ್ಲಿ ಆತ್ಮಾನಂದರೂಪದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಅವರಣವೂ ಇಲ್ಲದೆ ಪ್ರಕಟಗೊಳ್ಳುವವನೂ, ಆತ್ಮಸುಖಾನುಭವವನ್ನು ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಪಡೆದಿರುವವನೂ ಆದ ನಿನಗೆ ನಮೋ ನಮಃ || ೩೩ || ೬. ಭಗವಂತಾ! ನಿನ್ನ ಲೀಲೆಯ ರಹಸ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದು ಅತಿಶಯ. ಏಕೆಂದರೆ, ನೀನು ಯಾವ ಆಶ್ರಯವೂ ಇಲ್ಲದೆ, ಪ್ರಾಕೃತ ಶರೀರವೂ ಇಲ್ಲದೆ, ಬೇರೆ ಯಾವ ಸಹಯೋಗವನ್ನೂ ಅಪೇಕ್ಷಿಸದೆ, ನಿರ್ಗುಣನೂ ನಿರ್ವಿಕಾರನೂ ಆಗಿದ್ದರೂ ತಾನಾಗಿಯೇ ಈ ಸುಗುಣವಾದ ಜಗತ್ತಿನ ಸೃಷ್ಟಿ ಸ್ಥಿತಿ, ಸಂಹಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವೆ || ೩೪ || ೭. ಭಗವಂತನೇ! ಸೃಷ್ಟಿಯೆಂಬ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ನೀನು ದೇವದತ್ತನೇ ಮುಂತಾದ ಪ್ರಾಕೃತ ಜೀವರಂತೆ ಗುಣಗಳ ಕಾರ್ಯರೂಪವಾದ ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಗೊಂಡು ಕರ್ಮಾಧೀನನಾಗಿ ಪಾಪ-ಪುಣ್ಯಗಳ ಫಲವನ್ನು ಭೋಗಿಸುವವನೋ ಅಥವಾ ಆತ್ಮರಾಮನಾಗಿ, ಶಾಂತಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವನಾಗಿ, ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಉದಾಸೀನನಾಗಿ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿ

ಶೀಲಃ ಸಮಂಜಸಃ ದರ್ಶನ ಉದಾಸ್ತ ಇತಿ ಹ ವಾವ ನ
ವಿದಾಮಃ || ೩೫ || ನ ಹಿ ವಿರೋಧ ಉಭಯಂ
ಭಗವತ್ಪರಿಗಣಿತಗುಣಗಣೇ ಕಲ್ಪರೇಽನವಗಾಹ್ಯ-
ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯೇಽರ್ವಾಚೀನವಿಕಲ್ಪವಿತರ್ಕವಿಚಾರಪ್ರಮಾಣಾ-
ಭಾಸಕುರ್ತಕಶಾಸ್ತ್ರಕಲಿಲಾಂತಃಕರಣಾ ಶ್ರಯದುರವಗ್ರಹ-
ವಾದಿನಾಂ ವಿವಾದಾನವಸರ ಉಪಪತ್ತಸಮಸ್ತ
ಮಾಯಾಮಯೇ ಕೇವಲ ವಿವಾತ್ಕಮಾಯಾಮಂತ-
ರ್ಥಾಯ ಕೋಶ್ವರ್ಥೋ ದುರ್ಭಟ ಇವ ಭವತಿ ಸ್ವರೂಪ-
ದ್ವಯಾಭಾವಾತ್ || ೩೬ || ಸಮವಿಷ್ಣುಮತೀನಾಂ
ಮತಮನು ಸರಸಿ ಯಥಾ ಕಷ್ಟಖಂಡಃ ಸರ್ವಾದಿಧಿ
ಯಾಮ್ || ೩೭ || ಸ ಏವ ಹಿ ಪುನಃ ಸರ್ವವಸ್ತುನಿ
ವಸ್ತುಸ್ವರೂಪಃ ಸರ್ವೇಶ್ವರಃ ಸಕಲಜಗತ್ಕಾರಣ-
ಕಾರಣಭೂತಪರ್ವಪ್ರತ್ಯಗಾತ್ಮತ್ವಾತ್ಸರ್ವ ಗುಣಾಭಾಸೋ-
ಪಲಕ್ಷಿತ ಏಕ ಏವ ಪರ್ಯವ ಶೇಷಿತಃ || ೩೮ ||
ಅಥ ಹ ವಾವ ತವ ಮಹಿಮಾಮೃತರಸ-
ಸಮುದ್ರವಿಪ್ರಪಾ ಸಕ್ಯದವಲೀಢಯಾ ಸ್ಥಮನಸಿ ನಿಷ್ಯಂದ-
ಮಾನಾನವರತಸುಖೇನ ವಿಸ್ತಾರಿತದೃಷ್ಟಪುತ್ರವಿಷಯ-
ಸುಖಲೀತಾಭಾಸಾಃ ಪರಮಭಾಗವತಾ ಏಕಾಂತಿನೋ
ಭಗವತಿ ಸರ್ವಭೂತಪ್ರಿಯಸುಹೃದಿ ಸರ್ವಾತ್ಮನಿ ನಿತಲಾಂ
ನಿರಂತರಂ ನಿರ್ವ್ಯತಮನುಜಃ ಕಥಮು ಹ ವಾ ಏತೇ
ಮಧುಮಥನ ಪುನಃ ಸ್ವಾರ್ಥಕುಶಲಾ ಹ್ಯಾತ್ಮಪ್ರಿಯಸುಹೃದಃ

ಮಾತ್ರ ಇರುವವನೋ ಎಂಬುದೂ ಕೂಡ ನಮಗೆ ತಿಳಿಯದು.
|| ೩೫ || ಇವೆರಡೂ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಅದರಲ್ಲಿ ವಿರೋಧವೇನಿಲ್ಲ.
ಎಕೆಂದರೆ, ನೀನು ಸ್ವಯಂ ಭಗವಂತನೇ ಆಗಿರುವೆ. ನಿನ್ನ ಗುಣ
ಗಳು ಆಗಣಿತವಾಗಿವೆ ಮತ್ತು ಮಹಿಮೆಯು ಅಗಾಧವಾಗಿದೆ.
ನೀನು ಸರ್ವಾತ್ಮಸಂಪನ್ನನು. ಆಧುನಿಕರು ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರವಾದ
ವಿಕಲ್ಪ ವಿತರ್ಕ, ವಿಚಾರ, ಸುಳ್ಳುಪ್ರಮಾಣಗಳು ಹಾಗೂ ಕುರ್ತಕ
ಪೂರ್ಣವಾದ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಯನಮಾಡಿ ಕನ್ನು ಹೃದಯ
ವನ್ನು ಮಲಿನಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವರು. ಅವರು ದುರಾಗ್ರಹಿಗಳಾಗಿರು
ವುದಕ್ಕೂ ಇದೇ ಕಾರಣವು. ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಅವರ ಈ ವಾದ ವಿವಾದಗಳಿಗೆ
ಸಂದರ್ಭವೇ ಇಲ್ಲ. ನಿನ್ನ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಸ್ವರೂಪವಾದರೋ ಸಮಸ್ತ
ಮಾಯಾ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನೂ ಮೀರಿ ಕೇವಲನಾಗಿರುವುದು.
ಅದರಲ್ಲಿ ನೀನು ನಿನ್ನ ಮಾಯಾಶಕ್ತಿ ಯನ್ನು ಅಡಗಿಸಿಕೊಂಡೆ
ಯಾದರೆ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಯಾವುದು ತಾನೇ ಇರಬಾರದು ? ಅದ್ದರಿಂದ
ನೀನು ಸಾಮಾನ್ಯಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಕರ್ತೃತ್ವ-ಭೋಕ್ತೃತ್ವಗಳು
ಉಳ್ಳವನೂ ಆಗಿರಬಹುದು ಮತ್ತು ಮಹಾಪುರುಷರಿಗೆ ಉದಾ
ಸೀನನೂ ಆಗಿರಬಹುದು. ನೀನಾದರೂ ಇವೆರಡರಿಂದಲೂ
ವಿಲಕ್ಷಣ ಅನಿರ್ವಚನೀಯನಾಗಿರುವೆ. || ೩೬ || ಒಂದು ಹಗ್ಗದ
ತುಂಡು ಭ್ರಾಂತಿಯುಳ್ಳವರಿಗೆ ಹಾವಾಗಿ ಕಂಡುಬಂದಿತು. ಅದರ
ಭ್ರಾಂತಿಯಲ್ಲಿ ತಿಳುವಳಿಕೆ ಯುಳ್ಳವರಿಗೆ ಹಗ್ಗವಾಗಿಯೇ ಕಾಣು
ತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ನೀನೂ ಕೂಡ ಭ್ರಾಂತಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವರಿಗೆ
ಕರ್ತೃ, ಭೋಕ್ತೃ ಮುಂತಾದ ಅನೇಕ ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತೀಯೆ
ಹಾಗೂ ಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೆ ಶುದ್ಧ ಸಚ್ಚಿದಾನಂದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಕಾಣುವೆ.
ನೀನು ಎಲ್ಲರ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸುತ್ತಿರುವೆ. || ೩೭ || ವಿಚಾರ
ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ದೋಷದರೆ ನೀನೇ ಸಮಸ್ತ ವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ವಸ್ತುತ್ವದ
ರೂಪದಲ್ಲಿ ವಿರಾಜಮಾಣನಾಗಿರುವೆ. ಎಲ್ಲರ ಸ್ವಾಮಿಯಾಗಿದ್ದು
ಸಮಸ್ತ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಕಾರಣರಾದ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಪ್ರಕೃತಿ ಮುಂತಾದವರಿಗೂ
ಕಾರಣನಾಗಿರುವೆ ನೀನೇ ಎಲ್ಲರ ಅಂತರ್ಯಾಮಿ, ಅಂತರಾತ್ಮ
ನಾಗಿರುವೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಗುಣ-ದೋಷ
ಗಳೆಲ್ಲದರ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಗಳು ತನ್ನ ಅಧಿಷ್ಠಾನಸ್ವರೂಪನಾದ ನಿನ್ನನ್ನೇ
ಸಂಕೇತಮಾಡುತ್ತಿವೆ. ಶ್ರುತಿಗಳು ಸಮಸ್ತ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ನಿಷೇಧ
ಗೈದು ಕೊನೆಗೆ ನಿಷೇಧದ ಅವಧಿಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ನಿನ್ನನ್ನೇ
ಶೇಷವಾಗಿ ಇರಿಸಿದೆ. || ೩೮ || ೬ ಮಧುಸೂದನಾ ! ನಿನ್ನ
ಮಹಿಮೆ ಯೆಂಬುದು ಅಮೃತರಸದ ಅನಂತವಾಗುವಾಗಿದೆ.
ಅದರ ಒಂದು ತೊಟ್ಟಿನಾದರೂ ಒಮ್ಮೆ ಸುಂದರೆ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ
ನಿತ್ಯಪರಂತರ ಪರಮಾನಂದದ ಪ್ರವಾಹವೇ ಹರಿಯತೊಡಗುತ್ತದೆ.
ಅದುದರಿಂದ ನಿನ್ನ ಆ ಆನಂದ ಪ್ರೇಮಿಗಳಾದ ಭಕ್ತಶ್ರೇಷ್ಠರು ಜಗತ್ತಿನ
ವಿಷಯೋಪಭೋಗಗಳ ಸುಖವು ಲೇಶಮಾತ್ರ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಬಂದಿ
ದ್ದರೂ ಆಫವಾ ಆ ಸುಖವು ತೋರಿಕೆಯ ಸುಖವೆಂದು ಅನು
ಭವಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದರೂ - ಅವುಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಪರಲೋಕವೇ
ಮುಂತಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಇರುವುದಾಗಿ ಕೇಳಬಂದಿರುವ ಸುಖ
ವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಮರೆತು ಬಿಡುವರು. ಅವರು ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೂ
ಪರಮ ಪ್ರಿಯತಮನೂ, ಹಿತೈಷಿಯೂ, ಸ್ನೇಹಿತನೂ, ಸರ್ವ

ಸಾಧವಸ್ತಚ್ಚರಣಾಂಬುಜಾನುಸೇವಾಂ ವಿಸ್ತುಜಂತಿ ನ
ಯತ್ರ ಪುನರಯಂ ಸಂಸಾರ ಪರ್ಯಾವರ್ತಃ || ೩೯ ||
ತ್ರಿಭುವನಾತ್ಮಭವನ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮ ತ್ರಿನಯನ ತ್ರಿಲೋಕಮ-
ನೋಹರಾನುಭಾವ ತಪೈವ ವಿಭೂತಯೋಃ ದಿತಿಜದನು-
ಜಾದಯಶ್ಚಾಪಿ ತೇಷಾಮನುಪಕ್ರಮಸಮಯೋಽಯಮಿತಿ
ಸ್ವಾತ್ಮಮಾಯಯಾ ಸುರನರ ಮೃಗಮಿತ್ರಿತಪಲಚರಾಕೃತಿ-
ಭರ್ಯಥಾಪರಾಧಂ ದಂಡಂ ದಂಡಧರ ದಧರ್ಥ
ವಿವಮೇನಮಪಿ ಭಗವನ್ದಹಿ ತ್ವಾಪ್ತಮುತ ಯದಿ
ಮನ್ಯಸೇ || ೪೦ || ಆಸ್ಥಾಕಂ ತಾವಕಾನಾಂ ತವ ಸತಾನಾಂ
ತತ ತಕಾಮಹ ತವ ಚರಣಾನಲಿನಯುಗಲಧ್ಯಾನಾನು-
ಬದ್ಧಹೃದಯನಿಗದಾನಾಂ ಸ್ವಲಿಂಗವಿರವರ್ಣೇನಾತ್ಮಸಾ-
ತ್ಮತಾನಾಮನುಕಂಪಾನುರಂಜಿತವಿಶದರುಚಿರಶಿರಸ್ವಿತಾ-
ವಲೋಕೇನ ವಿಗಲಿತ ಮಧುರ ಮುಖರಸಾಮೃತ ಕಲಯಾ
ಬಾಂತ್ಸಾಪ ಮನಘಾಹ್ನು ಶಮಯಿ-
ತುಮ್ || ೪೧ || ಅಥ ಭಗವಂಸ್ತವಾಸ್ಥಾಭಿರೂಪಿ
ಜಗದುತ್ಪತ್ತಿಸ್ಥಿತಿಲಯ ನಿಮಿತ್ತಾಯಮಾನ ದಿವ್ಯಮಾಯಾ-
ವಿನೋದಸ್ಯ ಸಕಲ ಜೀವನಿಕಾಯಾಸಾಮಂತರ್ಹೃದ-
ಯೇಷು ಬಹಿರಸು ಚ ಬ್ರಹ್ಮಪ್ರತ್ಯಗಾತ್ಮಸ್ವರೂಪೇಣ
ಪ್ರಧಾನರೂಪೇಣ ಚ ಯಥಾದೇಶಕಾಲದೇಹಾ-
ವಸ್ಥಾನವಿಶೇಷಂ ತದುಪಾದಾನೋಪಲಂಭಕತಯಾ-

ಕೃಷ್ಣ, ಐಶ್ವರ್ಯಗಳ ನಿಧಿಯೂ ಆದ ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಮನ
ಸ್ಥನ್ನು ನಿರಂತರವಾಗಿ ನೆಲೆಗೊಳಿಸಿ ಆತನ ಚಿಂತನೆಯ ಸುಖವನ್ನೇ
ಸೋರೆಗೊಳ್ಳುವರು ಅಂತಹ ಮನುಷ್ಯರೇ ಸ್ವಾರ್ಥ-ಸಾಧನೆ ಮತ್ತು
ಪರಮಾರ್ಥ ಸಾಧನೆ ಎರಡರಲ್ಲೂ ನಿವೃಣರೇಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.
೬ ಮಧುಸೂದನಾ! ಜನನ-ಮರಣರೂಪವಾದ ಸಂಸಾರ
ಜ್ಞದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಹೊಂದುವಂತಹ ನಿನ್ನ ಅಡಿವಾಸರಗಳ ಸೇವೆ
ಯನ್ನು ನೀನಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಿಯರೂ, ಮಿತ್ರರೂ, ಆಗಿರುವ
ಭಕ್ತಜನರು ಹೇಗೆ ತಾನೇ ಬಡಬಲ್ಲರು? || ೩೯ || ಪ್ರಭುವೇ!
ನೀನು ಮೂರು ಲೋಕಗಳಿಗೂ ಅತ್ಯನೂ, ಆಶ್ರಯನೂ ಆಗಿರುವೆ.
ಮೂರು ಲೋಕಗಳನ್ನು ನಿನ್ನ ಮೂರು ಹೆಜ್ಜೆಗಳಿಂದ ಅಳಿದವನೂ
ನೀನೇ. ಮೂರು ಲೋಕಗಳ ಸಂಚಾಲಕನೂ ನೀನೇ ಆಗಿರುವೆ. ನಿನ್ನ
ಮಹಿಮೆಯು ಮೂರುಲೋಕಗಳ ಮನಸ್ಸನ್ನೂ ಸೋರೆಗೊಳ್ಳುವು
ದಾಗಿದೆ. ದೈತ್ಯರು, ದಾನವರು ಮುಂತಾದ ಅಸುರರೂ ಕೂಡ
ನಿನ್ನದೇ ವಿಭೂತಿಗಳಾಗಿವೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವೇ ಇಲ್ಲ. ಆದರೂ
ಇದು ಅವರ ಅನುಕ್ರಿಯ ಕಾಲವಲ್ಲ ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿ ನೀನು ನಿಷ್ಠ
ಯೋಗಮಾಯೆಯಿಂದ ಸುರ, ನರ, ಪಶು, ನರ-ಮೃಗ ಮಿತ್ರಣ
ವಾದ ನಾರಸಿಂಹ, ಜಲಚರ ಮತ್ಸ್ಯಾದಿ ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ
ಅವತರಿಸಿ ಆ ದೈತ್ಯ-ದಾನವಾದಿಗಳಿಗೆ ಅವರ ಅಪರಾಧಕ್ಕೆ ಶಸ್ತ್ರ
ದಂಡನೆಯನ್ನು ಕೊಡುತ್ತೀಯೆ. ದಂಡಧಾರಿಯಾದ ಪ್ರಭುವೇ!
ನೀನಿಗೆ ಸನಿಹಿಸುವರೆ ಆ ಅಸುರರನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದಂತೆ ಈ
ವೃಕ್ಷಾಸುರನನ್ನೂ ಸಂಹರಿಸುವವನಾಗು. || ೪೦ || ೬ ಭಗವಂಹೇ!
ನೀನು ನಮಗೆ ತಂದೆ-ತಾತ ಎಲ್ಲವೂ ಆಗಿರುವೆ. ನಾವು ನಿನ್ನ
ಸ್ವಪ್ನವರು. ನಿರಂತರವಾಗಿ ನಿನ್ನ ಮುಂದೆ ವಿನಯದಿಂದ ತಲೆತಗ್ಗಿಸಿ
ಕೊಂಡಿರುವವರು. ನಿನ್ನ ಚರಣಕಮಲಗಳನ್ನು ಧ್ಯಾನ ಮಾಡುತ್ತಾ-
ಮಾಡುತ್ತಾ ನಮ್ಮ ಹೃದಯವು ಅವುಗಳೊಡನೆ ಪ್ರೇಮಬಂಧನ
ದಲ್ಲಿ ಬೆಗಿಯುತ್ತಿಟ್ಟಿದೆ. ನೀನು ನಮ್ಮ ಮುಂದೆ ನಿನ್ನ ದಿವ್ಯಗುಣ
ಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಸಾಕಾರ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಪ್ರಕಟಪಡಿಸಿ ನಮ್ಮನ್ನು
ನಿನ್ನವರಾಗಿಸಿಕೊಂಡಿರುವೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಭೋ! ನಿನ್ನ ದಯಾ
ಪೂರ್ಣವೂ, ಪರಿಶುದ್ಧವೂ, ಸುಂದರವೂ, ಶೀತಲವೂ ಆದ ಕಿರು
ನಗೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಚನ್ನೋಚದಿಂದಲೂ ಮತ್ತು ಮುಖಕಮಲ
ದಿಂದ ತೊಟ್ಟುಕುತ್ತಿರುವ ವಾಗಿಯೆಂಬ ಸುಮಧುರವಾದ ಆಮೃತ
ದಿಂದಗಳಿಂದ ನಮ್ಮ ಹೃದಯದ ತಾವವನ್ನು ಶಮನಗೊಳಿಸು.
|| ೪೧ || ಪ್ರಭೋ! ಅಗ್ನಿಯ ಅಂಶಭೂತ ಕಿಡಿಗಳೇ ಮುಂತಾದವು
ಗಳು ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಪ್ರಕಾಶಪಡಿಸಲು ಅಸಮರ್ಥವಾಗಿರು
ವಂತೆಯೇ ನಾವೂ ಕೂಡ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ನಮ್ಮದಾದ ಯಾವುದೇ
ಸ್ವಾರ್ಥ-ಪರಮಾರ್ಥಗಳನ್ನು ನಿವೇದಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಅಸಮರ್ಥ
ರಾಗಿದ್ದೇವೆ. ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಅಂಶ ಮಾಡುವುದಾದರೂ ಏನಿದೆ?
ಎಕೆಂದರೆ, ನೀನೇ ಸಮಸ್ತ ಜಗತ್ತಿನ ಉತ್ಪತ್ತಿ, ಸ್ಥಿತಿ, ಲಯ ಮಾಡು
ವಂತಹ ದಿವ್ಯಮಾಯೆಯೊಡನೆ ವಿನೋದವಾಡುತ್ತಿರುವೆ ಹಾಗೂ
ಎಲ್ಲ ಜೀವರ ಅಂತಃಕರಣದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮ ಮತ್ತು ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯ
ರೂಪದಲ್ಲಿ ವಿರಾಜಮಾನನಾಗಿರುವೆ. ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಅವುಗಳ
ಹೊರಗಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಕೃತಿಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ನೀನೇ ವಿರಾಜ

ನುಭವತಃ ಸರ್ವಪ್ರತ್ಯಯಸಾಕ್ಷಿಣ ಆಕಾಶತರೀರಸ್ಯ

ಸಾಕ್ಷಾತ್ಪರಬ್ರಹ್ಮಣಃ ಪರಮಾತ್ಮನಃ ಕಿಯಾನಿಹ ವಾ

ಅರ್ಥವಿಶೇಷೋ ವಿಜ್ಞಾಪನೀಯಃ ಸ್ಯಾದ್

ವಿಶ್ವಲಿಂಗಾದಿಭಿರವ ಹಿರಣ್ಯರೇತಸಃ || ೪೨ ||

ಆತ ಏವ ಸ್ವಯಂ ತದುಪಕಲ್ಪಯಾಸ್ಯಾಕಂ ಭಗವತಃ

ಪರಮ ಗುರೋಽಪ ಚರಣಪತಪರಾಶಚ್ಚಾಯಾಂ

ವಿವಿಧ ವ್ಯಜಿನಸಂಪಾದಪರಿಪ್ರಮೋವಶಮನೀಮುಪ-

ಸೃತಾನಾಂ ವಯಂ ಯತ್ಕಾಮೇನೋಪಸಾದಿತಾಃ || ೪೩ ||

ಅಥೋ ಈಶ ಜಹಿ ತ್ವಾಪ್ಯಂ ಗ್ರಸಂತಂ ಭುವನತ್ರಯಮ್ |

ಗ್ರಸ್ತಾನಿ ಯೇನ ನಃ ಕೃಷ್ಣ ತೇಜಾಂಸ್ಯಸ್ವಾಯುಧಾನಿ ಚ || ೪೪ ||

ಹಯಾಯ ದವ್ರನಿಲಯಾಯ ನಿರೀಕ್ಷಕಾಯ

ಕೃಷ್ಣಾಯ ಮೃತ್ಯುಯಶಸೇ ನಿರುಪಕ್ರಮಾಯ |

ಸತ್ಸಂಗಹಾಯ ಭವಪಾಂಥನಿಜಾಪ್ರಮಾಪ್ತಾ-

ವಂತೇ ಪರಿಷ್ಕೃತಯೇ ಹರಯೇ ನಮಸ್ತೇ || ೪೫ ||

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಉವಾಚ

ಅಥೈವಮೀಡಿತೋ ರಾಜನ್ಸಾದರಂ ತ್ರಿದಶೈರ್ಹರಿಃ |

ಸ್ವಮುಪಸ್ಥಾನಮಾಕರ್ಣ್ಯ ಪ್ರಾಹ ತಾನಭಿನಂದಿತಃ || ೪೬ ||

ಶ್ರೀಭಗವಾನುವಾಚ

ಪ್ರೀತೋಽಹಂ ವಃ ಪುರಶ್ರೇಷ್ಠಾ ಮದುಷ್ಠಾನವಿದ್ಯಯಾ |

ಆತ್ಮತರ್ಯಸ್ತುತಿಃ ಪುಂಸಾಂ ಭಕ್ತಿಶೈವ ಯಯಾ ಮಯಿ || ೪೭ ||

ಹಿಂ ದುರಾಪಂ ಮಯಿ ಪ್ರೀತೇ ತಥಾಪಿ ವಿಬುಧರ್ಷಭಾಃ |

ಮಯ್ಯೇಕಾಂತಮತಿನಾನ್ಯನ್ಯತೋ ವಾಂಛತಿ ತತ್ಪ್ರವಿತ್ || ೪೮ ||

ಮಾನನಾಗಿರುವೆ. ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೆಲ್ಲಾ ದೇಶ, ಕಾಲ, ಶರೀರ ಮುಂತಾದವುಗಳು ಇವೆಯೋ ಅವುಗಳಿಗೆ ಉಪಾದಾನವೂ ಮತ್ತು ಅವುಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಾಶಪಡಿಸುವವನೂ ಆಗಿ ಆ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಅವು ಗಳನ್ನು ನೀನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿರುವೆ. ನೀನೇ ಎಲ್ಲ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಗೂ ಸಾಕ್ಷಿಯವೆ. ನೀನು ಆಕಾಶದಂತೆ ಸರ್ವಗತನೂ, ನಿರ್ಲಿಪ್ತನೂ ಆಗಿರುವೆ. ನೀನು ಸ್ವತಃ ಪರಬ್ರಹ್ಮ ಪರಮಾತ್ಮನಾಗಿರುವೆ. || ೪೨ || ಆದುದರಿಂದ - 'ಇವರು ತಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಅಂಕಮಾಡಿ ಕೊಳ್ಳಲಿ' ಎಂಬುದನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸದೆ ಯಾವ ಅಧಿರಾಜಿಯಿಂದ ನಾವು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿರುವೆವೋ, ಅದನ್ನು ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸು. ನೀನು ಬಾಹ್ಯನೂ, ಐಶ್ವರ್ಯಸಂಪನ್ನನೂ, ಜಗತ್ತಿಗೆ ಪರಮಗುರುವೂ ಆಗಿರುವೆ. ವಿವಿಧ ಪಾಪಗಳ ಫಲಸ್ವರೂಪ ಜನ್ಮ-ಮೃತ್ಯು ರೂಪ ವಾದ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಅರಿಯುವ ಬಲಿಕೆಯನ್ನು ಅಳಿಸಿಹಾಕು ವಂತಹ ನಿನ್ನ ಚರಣಕಮಲಗಳ ಛತ್ರಭಾಯಿಯಲ್ಲಿ ನಾವು ಆದರೆ ಪಡೆದಿದ್ದೇವೆ. || ೪೩ || ಸರ್ವಶಕ್ತನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನೇ | ವೃತ್ರಾಸು ರನು ನಮ್ಮ ಪ್ರಭಾವವನ್ನೂ, ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನೂ ನುಂಗಿ ಹಾಕಿರುವನು. ಈಗ ಅವನು ಮೂರು ಲೋಕಗಳನ್ನೂ ನುಂಗುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ನೀನು ಅವನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಬಿಡು. || ೪೪ || ಪ್ರಭುವೇ! ನೀನು ಶುದ್ಧ ಹೃದಯರೂಪನೂ, ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಶುದ್ಧವಾಗಿ ಬೆಳಗುತ್ತಿರುವ ಆಕಾಶ್ವರೂಪನೂ, ಎಲ್ಲರ ಸಾಕ್ಷಿಯೂ, ಅನಾದಿಯೂ, ಅನಂತನೂ, ಉಜ್ವಲಕೀರ್ತಿ ಸಂಪನ್ನನೂ ಆಗಿರುವೆ. ಸತ್ಪುರುಷರು ನಿನ್ನನ್ನೇ ಸಂಗ್ರ ಹಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಸಂಸಾರದ ಯಾತ್ರಿಕರು ಅಲೆಯುತ್ತಾ-ಅಲೆ ಯುತ್ತಾ ನಿನ್ನಿಗೆ ಶರಣಾರ್ಥಿಗಳಾಗಿ ಕೊನೆಗೆ ನೀನೇ ಅವರಿಗೆ ಪರಮಾ ನಂದ ಸ್ವರೂಪವಾದ ಅರ್ಧಾಷ್ಟಪಲವನ್ನು ಕೊಡುವೆ ಮತ್ತು ಈ ವಿಧದಿಂದ ಅವರ ಜನ್ಮ-ಜನ್ಮಾಂತರದ ಕಷ್ಟಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವೆ. ಸ್ಯಾಮಿ | ನಿನ್ನಿಗೆ ನಾವು ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. || ೪೫ ||

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಮಹಾಕುಮಾರಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಎಲೈ ರಾಜನೇ! ದೇವತೆಗಳು ಅತ್ಯಂತ ಆದರದಿಂದ ಹೀಗೆ ಭಗವಂತನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿ ದಾಗ ಅವನು ಅದರಿಂದ ಬಹಳ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿ ಅವರಿಗೆ ಇಂತೆಂ ದನು - || ೪೬ ||

ಶ್ರೀಭಗವಂತನು ಹೇಳಿದನು - ಎಲೈ ದೇವಶ್ರೇಷ್ಠರೇ! ನೀವೆಲ್ಲರೂ ಸ್ತುತಿಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಭಕ್ತಿ-ಜ್ಞಾನದಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಉಪಾ ಸನೆ ಮಾಡಿದ್ದೀರಿ. ಇದರಿಂದ ನಾನು ನಿಮ್ಮಮೇಲೆ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿರು ವೆನು. ಈ ಸ್ತುತಿಯ ಮೂಲಕ ಜೀವರಿಗೆ ತಮ್ಮ ವಾಸ್ತವಿಕ ಸ್ವರೂಪದ ಸ್ವತ್ತಿ ಉಂಟಾಗಿ, ನನ್ನ ಭಕ್ತಿಯೂ ದೊರೆಯುವುದು. || ೪೭ || ದೇವತೆರೋಮಣಿಗಳೇ | ನಾನು ಪ್ರಸನ್ನನಾದ ಮೇಲೆ ಯಾವುದೇ ವಸ್ತುವು ದುರ್ಲಭವಾಗಿ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಅದರೂ ನನ್ನ ಅನನ್ಯ ಪ್ರೇಮಿ, ತತ್ತ್ವವೇತ್ತರಾದ ಭಕ್ತರು ನನ್ನನ್ನಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಏನನ್ನೂ ನನ್ನಿಂದ ಬಯಸುವುದಿಲ್ಲ. || ೪೮ || ಜಗತ್ತಿನ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಪತ್ತವಂದು ತಿಳಿದವನು ಮೂರ್ಖನಾಗಿದ್ದು ತನ್ನ ನಿಜವಾದ ಶ್ರೇಯಸ್ಸನ್ನು ಅರಿಯಲಾರನು. ಏಕೆಂದರೆ, ಅವನು ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಬಯಸುತ್ತಿರುವನು. ಆದರೆ ಯಾರಾದರೂ ತಿಳಿದವನೇ ಯಾರ್ಕೆ ವನು ಅವನಿಗೆ ಅವನು ಇಚ್ಛಿಸಿದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟರೆ ಅವನೂ

ನ ವೇದ ಕೃಪಣಃ ಶ್ರೇಯ ಆತ್ಮನೋ ಗುಣವಸ್ತುಧ್ಯಕ್ |
ತಸ್ಯ ತಾನಿಚ್ಛತೋ ಯಚ್ಛೇದ್ಯದಿ ಸೋಽಪಿ ತಥಾವಿಧಃ || ೪೯ ||

ಶ್ವಯಂ ನಿಶ್ಚೇಯಸಂ ವಿದ್ವಾನ್ ವಶ್ಯಚ್ಛಾಯ ಕರ್ಮ ಹಿ |
ನ ರಾತಿ ರೋಗಿಗೋಽಪದ್ಯಂ ಪಾಂಭತೋ ಹಿ ಭಿಷ್ಣುಮಃ || ೫೦ ||

ಮಘವನ್ಯಾತ ಭದ್ರಂ ವೋ ದಧ್ಯಂಚಮೃಷಿದತ್ತಮಮ್ |
ವಿದ್ಯಾವ್ರತತಪಃಸಾರಂ ಗಾತ್ರಂ ಯಾಚತ ಮಾ ಚರಮ್ || ೫೧ ||

ಸ ವಾ ಅಧಿಗತೋ ದಧ್ಯಬ್ ಅಶ್ವಿನ್ಯಾಂ ಬ್ರಹ್ಮ ನಿಷ್ಕಲಮ್ |
ಯದ್ವಾ ಅಶ್ವಿದೋ ನಾಮ ತಯೋರಮರತಾಂ ವೃಧಾತ್ || ೫೨ ||

ದಧ್ಯಬ್ ಆಥರ್ವಣಸ್ತಜ್ಞಃ ವರ್ಮಾಭೇದ್ಯಂ ಮದಾತ್ಮಕಮ್ |
ವಿಶ್ವರೂಪಾಯ ಯತ್ಪಾದಾತ್ಪತ್ವಾ ಯತ್ಪದಮಧಾಸ್ತತಃ || ೫೩ ||

ಯುಷ್ಮಂ ಯಾಚತೋಽಶ್ವಿನ್ಯಾಂ ಧರ್ಮಚ್ಛೋಽಂಗಾನಿ ನಾಸ್ತುಃ |
ತತಸ್ತರಾಯುಧಶ್ರೇಷ್ಠೋ ವಿಶ್ವಕರ್ಮವಿನಿಮಿತ್ತತಃ |
ಯೇನ ವೃತ್ರಶರೋ ಹರ್ತಾ ಮತ್ತೇಚ ಉಪಬೃಂಹಿತಃ || ೫೪ ||

ತಸ್ಮಿನ್ನಿನಿಹತೇ ಯೂಯಂ ತೇಪೋಽಸ್ತಾಯುಧಸಂಪದಃ |
ಭೂಯಃ ಪ್ರಾಪ್ಸ್ಯಥ ಭದ್ರಂ ವೋ ನ ಹಿಂಸಂತಿ ಚ ಮತ್ಪರಾನ್ || ೫೫ ||

ಅವನಂತಯಃ ಮೂರ್ಖನಾಗಿದ್ದಾನೆ. || ೪೯ || ಮುಕ್ತಿಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿದ ಜ್ಞಾನಿಯು - ರೋಗಿಯು ಒಯಸಿದರೂ ಸದ್ವೈದ್ಯನು ಅವನಿಗೆ ಅಪಘ್ನವಾದುದನ್ನು ಕೊಡದಿರುವಂತೆಯೇ ಅಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೆ ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಕೊಳ್ಳುವಂತಹ ಉಪದೇಶಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. || ೫೦ || ದೇವೇಂದ್ರನೇ | ನಿಮಗೆ ಮಂಗಳ ವಾಗಲಿ. ಈಗ ತಡಮಾಡದೆ ಋಷಿಶರೋಮಣಿ ದಧಿಷ್ಠಿಯ ಒಳಗೆ ಹೋಗಿರಿ. ಉಪಾಸನೆ, ವ್ರತ ಮತ್ತು ತಪಸ್ಸಿನಿಂದಾಗಿ ಅವರ ಶರೀರವು ಅತ್ಯಂತ ಸದೃಶಗೊಂಡಿದೆ. ಅದನ್ನೇ ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳಿ. || ೫೧ || ದಧಿಷ್ಠಿ ಋಷಿಗಳಿಗೆ ಶುದ್ಧಬ್ರಹ್ಮನ ಜ್ಞಾನವಿದೆ. ಅಶ್ವಿನೀ ಕುಮಾರರಿಗೆ ಕುದುರೆಯ ತಲೆಯಿಂದ ಉಪದೇಶಮಾಡಿದ ಕಾರಣ ಇವರಿಗೆ 'ಅಶ್ವಶಿರ' * ಎಂದೂ ಹೆಸರಿದೆ. ಅವರು ಉಪ ದೇಶಿಸಿದ ಅಶ್ವವೈಯ ಪ್ರಭಾವದಿಂದಲೇ ಅಶ್ವಿನೀಗುಮಾರ ರಿಬ್ಬರೂ ಜೀವನ್ಮುಕ್ತರಾದರು. || ೫೨ || ಅಥರ್ವವೇದೀ ದಧಿಷ್ಠಿ ಋಷಿಮಃ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲು ನನ್ನ ಸ್ವರೂಪಭೂತನಾದ ಆಥೇದ್ಯ ನಾರಾಯಣಕವಚವನ್ನು ತತ್ವಜ್ಞಾನಿಗೆ ಉಪದೇಶಿಸಿದನು. ತತ್ವಜ್ಞಾನು ವಿಶ್ವರೂಪನಿಗೆ ಉಪದೇಶಿಸಿದನು, ಅವರು ನಿಮಗೆ ಕರುಣಿಸಿ ವರು. || ೫೩ || ದಧಿಷ್ಠಿಋಷಿಯು ಧರ್ಮದ ಪರಮ ಮರ್ಮಜ್ಞನಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳು ಪಾರ್ಥವೆ ಮಾಡಿ ದರೆ ನಿಮಗೆ ಅವರು ತಮ್ಮ ಶರೀರದ ಅಂಗಾಂಗಗಳನ್ನು ಖಂಡಿಸಿ ವಾಗಿ ಕೊಡುವರು. ಈಕಂತರ ವಿಶ್ವಕರ್ಮನಿಂದ ಆ ಅಂಗಾಂಗಗಳ ಮೂಳೆಗಳಿಂದ ಒಂದು ಶೇಷವಾದ ಆಯುಧವನ್ನು ರಚಿಸಿ ಕೊಟ್ಟಿ. ದೇವೇಂದ್ರಾ ! ನನ್ನ ಸಕ್ತಿಯಿಂದ ಒಡಗೊಂಡು ನೀವು ಅದೇ ಶಸ್ತ್ರದಿಂದ ವೃತ್ರಾಸುರನ ತಲೆಯನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿ ಒಡ್ಡಿ || ೫೪ || ದೇವತೆಗಳದಾ ! ವೃತ್ರಾಸುರನ ವಧೆ ಯಾದ ಒಳಕ ನಿಮಗೆ ಘನ ತೇಜಸ್ಸು, ಅಸ್ತ-ಶಸ್ತ್ರಗಳು, ಎಲ್ಲ ಸಂಪತ್ತು ದೊರೆಯುವುದು. ನಿಮಗೆ ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಮಂಗಳ ಉಂಟಾಗು ವುದು. ಏಕೆಂದರೆ, ನನ್ನಲ್ಲಿ ಶರಣಾಗತರಾದವರನ್ನು ಯಾರೂ ಹಿಂಸಪಡಿಸಲಾರರು. || ೫೫ ||

ಒಂಭತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿಯಿತು. || ೯ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತೇ ಮಹಾಭಾರತೇ ಪಾರಮಹಂಸಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ ಪಶ್ಚ ಸ್ಕಂಧೇ ನವಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ || ೯ ||

* ದಧಿಷ್ಠಿಮಹರ್ಷಿಗಳು ಪ್ರವರ್ಗವೆಂಬ ಯಜ್ಞರ್ಮದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಮತ್ಸ್ಯ ಏತೃಭವೈವಿರ್ದಿ ಪಾಠಂಗರಾಗಿದ್ದರು. ಅದನ್ನು ತಿಳಿದ ಅಶ್ವಿನೀಕುಮಾರರು ಒಮ್ಮೆ ಅವರ ಒಳಗೆ ಬಂದು ತಮಗೆ ಆ ವಿಧಿಯನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸುವಂತೆಂದು ಪಾರ್ಥಿವರು ದಧಿಷ್ಠಿಮುನಿಗಳು 'ಈಗ ನನಗೆ ದೇಶ ಕೇಳುವಿದೆ, ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಬಿಡಿ' ಎಂದು ಹೇಳಿ ಅವರನ್ನು ಕಳಿಸಿದರು. ಆಗ ಮತ್ತೊಂದು ಅವರ ಒಳಗೆ ಬಂದು ಅಶ್ವಿನೀಕುಮಾರರು ವೈದ್ಯರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಅವರಿಗೆ ನೀವು ಆ ವಿಧಿಯನ್ನು ಉಪದೇಶಮಾಡತೊಡಗಿರಿ. ನನ್ನ ಮಾತಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ನಡೆದರೆ ನಿಮ್ಮ ತಲೆಯನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿಹಾಕುವೆನು' ಎಂದು ಎಚ್ಚರಿಕೆ ನೀಡಿ ಇವರನ್ನು ಹೊರಹಿಡಿದರು. ಅಶ್ವಿನೀಕುಮಾರರು ಮರಳಿ ಮಹರ್ಷಿಗಳ ಒಳಗೆ ಬಂದು ವಿಧಿಯನ್ನು ಬೇಡಿದಾಗ - ಇವರು ಮಂದನು ಒಂದು ಹೇಳಿದ ವೃತ್ರಾಸುರವನ್ನು ಅವರಿಗೆ ಕೊಡುವರು. ಅವರು ಮಹರ್ಷಿಗಳೇ! ನಾವು ನಿಮ್ಮ ತಲೆಯನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿ ಅದರ ಹಾಗೆದಲ್ಲಿ ಕುದುರೆಯ ತಲೆಯನ್ನು ಹೊಡೆದುವೆವು ಎಂಬ ಕುತೂಹಲವಿಡಿದರು. ಮುನಿಯು ಮಿಥ್ಯಾಭಾಷಣದ ದೋಷಕ್ಕೆ ತೆರಳಿ ಅವರ ಮಾತನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡರು. ಈಗ ಕುದುರೆಯ ಮುಖದಿಂದ ಅಶ್ವಿನೀ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಅಶ್ವವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸಿದರು. ಹೀಗೆ ಅಶ್ವಮುಖದಿಂದ ಉಪದೇಶಿಸಿದ ಅಶ್ವವಿದ್ಯೆಯ ಹೆಸರು 'ಅಶ್ವಶಿರ' ಎಂದಾಯಿತು. ಅವರು ಅದೇ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಜ್ಞಾತರಾದರು.

ಹತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

ದೇವತೆಗಳು ದಧೀಚಿ ಮಹರ್ಷಿಗಳ ಆಸ್ಥಿಗಳಿಂದ ವಜ್ರಾಯುಧವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಂಡು
ವೃತ್ರನ ಸೇನೆಯನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸಿದುದು

ಶ್ರೀಶುಕ ಉವಾಚ

ಇಂದ್ರಮೇವಂ ಸಮಾದಿಶ್ಯ ಭಗವಾನ್ ವಿಶ್ವಭಾವನಃ |
ಪಶ್ಯತಾಮನಿಮೇಷಾಣಾಂ ತತ್ಕೃಪಾಂತರ್ದರ್ಥೇ ಹರಿಃ || ೧ ||

ತಥಾಭಿಯಾಚತೋ ದೇವೈರ್ಯುಷಿರಾಥವರ್ಣೋ ಮಹಾನ್ |
ಮೋದಮಾಸ ಉವಾಚೇದಂ ಪ್ರಶ್ನಾಸ್ಸಿವ ಭಾರತ || ೨ ||

ಅಸಿ ವೃಂದಾರಕಾ ಯೂಯಂ ನ ಜಾನೀಥ ಶರೀರಿಣಾಮ್ |
ಸಂಸ್ಥಾಯಾಂ ಯಸ್ವಭಿದ್ರೋಹೋ ದುಃಪಶ್ಯತನಾಪಹಃ || ೩ ||

ಜೆಜೇದಿಪೂಣಾಂ ಜೇವಾನಾಮಾತ್ಮಾ ಪ್ರೇಷ್ಯ ಇಹೇಪ್ಸಿತಃ |
ಕ ಉತ್ಸಹೇತ ತಂ ದಾತುಂ ಭಿಕ್ಷಮಾಣಾಯ ವಿಶ್ವವೇ || ೪ ||

ದೇವಾ ಉಚುಃ

ಕಿಂ ನು ತದ್ವತ್ಸ ಜಂ ಬ್ರಹ್ಮನ್ಯುಪಾಂ ಭೂತಾನುಕಂಪಿನಾಮ್ |
ಭವದ್ವಿಧಾನಾಂ ಮಹತಾಂ ಪುಣ್ಯಶ್ಲೋಕೇಡ್ಯಕುರ್ಮಾಣಾಮ್ || ೫ ||

ನನು ಸ್ವಾರ್ಥಪರೋ ಲೋಕೋ ನ ವೇದ ಪದಂಕುಷಿಮ್ |
ಯದಿ ವೇದ ನ ಯಾಚೇತ ನೇತಿ ನಾಹ ಯದೀಶ್ವರಃ || ೬ ||

ಮುಷ್ಕರುವಾಚ

ಧರ್ಮಂ ವಃ ಶ್ರೋತುಗಾಮೇನ ಯೂಯಂ ಮೇ ಪ್ರತ್ಯುದಾಹೃತಾಃ |
ಏಷ ವಃ ಪ್ರಿಯಮಾತ್ಮಾನಂ ತ್ವದಂತಂ ಸಂತ್ಸಜಾಮ್ಯಹಮ್ || ೭ ||

ಯೋಽಧ್ರುವೇಣಾಕೃನಾ ನಾಥಾ ನ ಧರ್ಮಂ ನ ಯತಃ ಪುಮಾನ್ |
ಈಹೇತ ಭೂತದಯಯಾ ಸ ಶೋಚ್ಛಃ ಸ್ವಾವರೈರಪಿ || ೮ ||

ಶ್ರೀಶುಕಮಹಾಮುನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಪರೀಕ್ಷಿದ್ಯಾವನೇ !
ವಿತ್ತದ ಜೀವನದಾತನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಹೀಗೆ
ಆದೇಶವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ದೇವತೆಗಳ ಎದುರಿನಲ್ಲೇ ಅಂತ
ರ್ಧಾನ ಹೊಂದಿದನು. || ೧ || ಅನಂತರ ದೇವತೆಗಳು ಉದಾರ
ವಿರೋಮಣಿ ಅಥರ್ವವೇದಿಯಾದ ದಧೀಚಿಯ ಬಳಿಗೆಹೋಗಿ
ಭಗವಂತನ ಅಜ್ಞಾನಸಾರವಾಗಿ ಬೇಡಿಕೊಂಡರು. ದೇವತೆಗಳ
ಬೇಡಿಕೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ದಧೀಚಿಗಳಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡನು. ಅವರು
ನಗುತ್ತಾ ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದರು. || ೨ || ದೇವತೆ
ಗಳೇ ! ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಸಾಯುವಾಗ ಎಷ್ಟು ಕಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ ?
ಎಂಬುದು ಬಹುಶಃ ನಿಮಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಪ್ರಜ್ಞೆ
ಇರುವವರಿಗೆ ಅವರಿಗೆ ಅಪಹೃತವಾದವನ್ನು ಸಹಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ
ಮತ್ತು ಕೊನೆಗೆ ಅವು ಮೂರ್ಛಿತರಾಗುತ್ತಾರೆ. || ೩ || ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ
ಬದುಕಿರಬೇಕೆಂದು ಬಯಸುವ ಜೀವಿಗೆ ಶರೀರವು ತುಂಬಾ
ಅಮೂಲ್ಯವೂ, ಪ್ರಿಯವೂ, ಇಷ್ಟವಾದ ವಸ್ತು ಆಗಿದೆ. ಇಂತಹ
ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ವತಃ ಭಗವಾನ್ ವಿಷ್ಣುವೇ ಜೀವಿಯಲ್ಲಿ ಅವರ ಶರೀರ
ವನ್ನು ಕೇಳಿದರೂ ಕೊಡುವ ಸಾಹಸವನ್ನು ಯಾರು ತಾನೇ ಮಾಡಿ
ಯಾರು ? || ೪ ||

ದೇವತೆಗಳೆಂದರು - ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮರೇ ! ನಿಮ್ಮಂತಹ
ಉದಾರರೂ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಮೇಲೆ ದಯೆತೋರುವ ಮಹಾ
ಪುರುಷನಾದ ನಿಮ್ಮನ್ನು ದೊಡ್ಡ-ದೊಡ್ಡ ಮಹಾನುಭಾವರೂ
ಪ್ರಶಂಸೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ನಿಮ್ಮಂತಹವರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಒಳಿತಿಗಾಗಿ
ಕೊಡದಿರುವ ಯಾವ ವಸ್ತುವಿದೆ ? || ೫ || ಪೂಜ್ಯರೇ ! ಬೇಡು
ವವರು ಸ್ವಾರ್ಥಿಗಳಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವೇ ಇಲ್ಲ.
ಆದರಲ್ಲಿ ಕೊಡುವವನ ಕಷ್ಟವನ್ನು ತಿಳಿಯುವ ಬುದ್ಧಿಯೇ ಇರು
ವುದಿಲ್ಲ. ಅವರಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟು ತಿಳುವಳಿಕೆ ಇದ್ದರೆ ಅವರೇಕೆ ಬೇಡು
ತ್ತಿದ್ದರು ? ಹೀಗೆಯೇ ದಾಕೃವಾದವನೂ ಬೇಡುವವರ ವಿವತ್ತನ್ನು
ಅರಿಯನು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ 'ಇಲ್ಲ' ಎಂಬುದು ಅವನ ಬಾಯಿಂದ
ಎಂದಿಗೂ ಒರುತ್ತಿರಲೇ ಇಲ್ಲ. (ಆದ್ದರಿಂದ ತಾವು ನಮ್ಮ ವಿವತ್ತನ್ನು
ಮನಗಂಡು ನಮ್ಮ ಬೇಡಿಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸಿರಿ.) || ೬ ||

ದಧೀಚಿಯವರು ಹೇಳಿದರು - ದೇವತೆಗಳೇ ! ನಿಮ್ಮ
ಬಾಯಿಂದ ಧರ್ಮದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಲಿಕ್ಕಾಗಿಯೇ ನಾನು
ನಿಮ್ಮ ಬೇಡಿಕೆಯನ್ನು ಉಪೇಕ್ಷೆಮಾಡಿದ್ದು. ಇದೋ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಿರಿ.
ನಾನು ನನ್ನ ಪ್ರಿಯವಾದ ಶರೀರವನ್ನು ನಿಮಗಾಗಿ ಈಗಲೇ ಬಿಟ್ಟು
ಬಿಡುತ್ತೇನೆ. ಏಕೆಂದರೆ, ಒಂದಲ್ಲ ಒಂದು ದಿನ ಇದು ತಾನಾಗಿ
ನನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಹೋಗುವಂತಹುದು. || ೭ || ದೇವತೆರೋಮಣಿ
ಗಳೇ ! ಈ ವಿನಾಶಿಯಾದ ಶರೀರದಿಂದ ದುಃಖಿತರಾದ ಪ್ರಾಣಿಗಳ
ಮೇಲೆ ದಯೆಗೈದು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಧರ್ಮವನ್ನು ಹಾಗೂ

ವಿತಾವಾಸವ್ಯಯೋಃ ಧರ್ಮಃ ಪುಣ್ಯಶ್ಲೋಕೈವಪಾಸಿತಃ |
ಯೋ ಭೂತಲೋಕಹರ್ಷಾಭ್ಯಾಮಾತ್ಮಾ ಶೋಭತಿ ಪೃಷ್ಠತಿ
|| ೯ ||

ಅಹೋ ದೈನ್ಯಮಹೋ ಕಷ್ಟಂ ಪಾರಶ್ವೈಃ ಕ್ಷಣಭಂಗುರೈಃ |
ಯಸ್ಯೋಪಹಾರ್ಯಾದ್ವಾಪ್ಯರ್ಥಾರ್ಥಃ ಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯವಿಗ್ರಹೈಃ
|| ೧೦ ||

ಶ್ರೀಶುಕ ಉವಾಚ

ಏವಂ ಕೃತವ್ಯಮಸಿತೋ ದಧೃಚ್ಛ ಆಥರ್ವಣಸ್ತನುಮ್ |
ಪರೇ ಭಗವತಿ ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯಾತ್ಮಾನಂ ಸನ್ನಯಿಂಜಹೌ
|| ೧೧ ||

ಯತಾಶ್ವಾಸುಮನೋಬುದ್ಧಿಸ್ತತ್ತ್ವಗ್ ದ್ವಾಬಂಧನಃ |
ಅಸ್ತಿತ್ವ ಪರಮಂ ಯೋಗಂ ನ ದೇಹಂ ಬುಬುಧೇ ಗತಮ್
|| ೧೨ ||

ಅಥೇಂದ್ರೋ ವಪ್ರಮುದ್ಯಮ್ ನಿರ್ಮಿತಂ ವಿಶ್ವಕರ್ಮಣಾ |
ಮುನೇನ ಶುಕ್ತಿಭಿರುತ್ಸಕ್ತೋ ಭಗವತ್ತೇವಸಾನ್ವಿತಃ
|| ೧೩ ||

ವೃತೋ ದೇವಗಣೈಃ ಸರ್ವೈರ್ಗಜೇಂದ್ರೋಪರ್ಯತೋಽಭತ |
ಸ್ತೂಯಮಾನೋ ಮುನಿಗಣೈಸ್ತ್ವಲೋಕ್ತಂ ಹರ್ಷಯಿಸ್ವ
|| ೧೪ ||

ವೃತ್ತಮಭ್ಯದ್ರವಚೈತ್ತುಮಸುರಾಸೀಕಯೋಽಥಪೈಃ |
ಪರ್ಯಸ್ತಮೋಽಸ್ಮಾ ರಾಜಸ್ತುರ್ದೋ ರುದ್ರ ಇವಾಂತಕಮ್
|| ೧೫ ||

ತತಃ ಸುರಾಣಾಮಸುರೈ ರಣ ಪರಮದಾರುಣಃ |
ತ್ರೇತಾಮುಖೇ ಸರ್ವದಾಯಾಮಭವತ್ಪಥಮೇ ಯುಗೇ
|| ೧೬ ||

ರುದ್ರೈರ್ವಸುಭಿರಾದಿತ್ಯೈರಶ್ವಿಭ್ಯಾಂ ಪಿತೃವಹ್ನಿಭಿಃ |
ಮರುದ್ವಿರ್ಮಿಭಿಃ ಸಾಧ್ಯೈರ್ವಿಶ್ವೇದೈರ್ವೈರಾಶ್ವಮೈಃ
|| ೧೭ ||

ಗೌಣವಾಗಿ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸದಿರುವವನು ಜಡವಾದ
ಗಿಡ-ಮರಗಳೆಂದಲೂ ಕೀಳುಮಟ್ಟದವನು || ೯ || ದೊಡ್ಡ-
ದೊಡ್ಡ ಮಹಾತ್ಮರು ಈ ಅವಿವಾಹಿಯಾದ ಧರ್ಮವನ್ನು ಉಪಾಸನೆ
ಮಾಡಿರುವರು. ಆದರೆ ಸ್ವರೂಪವು - ಮನುಷ್ಯನು ಯಾವುದೇ
ಪ್ರಾಣಿಯ ದುಖದಲ್ಲಿ ದುಃಖವನ್ನೂ ಸುಖದಲ್ಲಿ ಸುಖವನ್ನು
ಅನುಭವಿಸುವುದಿಲ್ಲವೇ ಆಗಿದೆ || ೯ || ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿರುವ ಹಣ, ಜನ,
ಶರೀರ ಮುಂತಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಕ್ಷಣಭಂಗುರವಾಗಿವೆ. ಇವು
ನಮಗೆ ಯಾವ ಉಪಯೋಗಕ್ಕೂ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಕೊನೆಗೆ ದೇರೆ
ಯವರಿಗೇ ಉಪಯೋಗಿಯಾಗಿವೆ. ಅವರೂ ಅಯ್ಯೋ! ಈ
ಮರಣಧರ್ಮವುಳ್ಳ ಮನುಷ್ಯನು ಇವುಗಳ ಮೂಲಕ ದೇರೆ
ಯವರಿಗೆ ಉಪಕಾರ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವಲ್ಲ! ಇದಂತಹ
ಕಾರ್ಪಣ್ಯ! ಎಷ್ಟು ದುಃಖದ ಮೂತಾಗಿದೆ! || ೧೦ ||

ಶ್ರೀಶುಕಮಹಾತಮನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ!
ಅಥರ್ವವೇದಿಯಾದ ಮಹರ್ಷಿ ದಧೀಚಿಯು ಹೀಗೆ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ
ಕೊಂಡು ತನ್ನನ್ನು ಪರಮಾತ್ಮನಾದ ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಲೀನ
ಗೊಳಿಸಿ ತನ್ನ ಸ್ವಲ್ಪಶರೀರವನ್ನು, ತ್ಯಜಿಸಿಬಿಟ್ಟರು || ೧೧ || ಅವರ
ಇಂದ್ರಿಯಗಳು, ಪ್ರಾಣಗಳು, ಮನಸ್ಸು, ಬುದ್ಧಿ ಸಂಯಮಿತ
ವಾಗಿತ್ತು, ದೃಷ್ಟಿ ಶತ್ವಮಯವಾಗಿತ್ತು. ಅವರ ಎಲ್ಲ ಬಂಧನಗಳು
ಕಡಿದುಹೋಗಿದ್ದವು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವರು ಭಗವಂತನ ಚಿಂತನೆ
ಮಾಡುತ್ತಾ ಸಮಾಧಿಸ್ಥರಾಗಿ ಶರೀರವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿದರು. ಅದು
ಜಿಟ್ಟು ಹೋದುದು ಅವರಿಗೆ ಅರಿವಾಗಲೇ ಇಲ್ಲ || ೧೨ ||

ಭಗವಂತನ ಶ್ವಯನ್ನು ಪಡೆದ ಇಂದ್ರನು ಒಲ-ಪೊರುಷಗಳ
ಪರಮಾವಧಿಯನ್ನು ಏರಿತನು. ಆಗ ವಿಶ್ವಕರ್ಮನು ದಧೀಚಿ
ಯೊಡನೆ ಅಸ್ತಿಗೌಡ ಪಜ್ಜಾಯುಧವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ಇಂದ್ರನಿಗೆ
ಕೊಟ್ಟನು. ಅದನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಮಹೇಂದ್ರನು
ಐರಾವತವನ್ನು ಏರಿತನು. ಅವನೊಡನೆ ಇತರ ದೇವತೆಗಳೂ
ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಸಜ್ಜರಾದರು. ದೊಡ್ಡ-ದೊಡ್ಡ ಋಷಿ-ಮುನಿಗಳು
ಇಂದ್ರನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸೋಡಗಿದರು. ಆಗ ಅವನು ಮೂರು ಬೋಕ
ವನ್ನು ಸಂತೋಷಪಡಿಸುತ್ತಾ ವೃತ್ರಾಸುರನನ್ನು ಸಂಹಾರಮಾಡು
ವುದಕ್ಕಾಗಿ ತನ್ನ ಸರ್ವಶಕ್ತಿಯನ್ನು ತೊಡಗಿಸಿ - ಕ್ರುದ್ಧನಾದ
ಭಗವಾನ್ ರುದ್ರನು ಅಂತಕನ ಮೇಲೆ ಎರಗುವಂತೆ ವೃತ್ರಾಸುರನ
ಮೇಲೆ ಮುಕ್ತಿಗೆ ಹಾಕಿದನು. ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ! ವೃತ್ರಾಸುರನೂ ಕೂಡ
ದೈತ್ಯ ಕೇಸರಜಿಗಳ ದೊಡ್ಡ ವೈಶ್ಯದೊಡನೆ ಯುದ್ಧಕ್ಕಾಗಿ ಶತ್ರುವನ್ನು
ಎದುರಿಸಿ ನಿಂತನು || ೧೩-೧೪ || ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನಡೆಯು
ತ್ತಿದ್ದ ವೈವಸ್ವತ ಮನ್ವಂತರದ ದೊಡಲನೇ ಚತುರ್ಮುಗದ ತ್ರೇತಾ
ಯುಗವು ಆಗಲೇ ಪ್ರಾರಂಭಗೊಂಡಿತ್ತು. ಅದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ
ನರ್ಮದಾ ನದಿಯ ದಡದಲ್ಲಿ ದೇವಾಸುರರ ಈ ಭಯಂಕರ
ಸಂಗ್ರಾಮವು ನಡೆಯಿತು || ೧೬ || ಆಗ ದೇವೇಂದ್ರನು ಕೈಯಲ್ಲಿ
ವಜ್ರಾಯುಧವನ್ನು ಧರಿಸಿಕೊಂಡು - ರುದ್ರ, ಮರುಗಳು, ಆದಿ
ತ್ಯರು, ಅಶ್ವಿನಿಗುಮಾರರಿಬ್ಬರೂ, ಪಿತೃಗಣರು, ಅಗ್ನಿ ಮರುದ್ಧ
ಗರು, ಋಷಿಗಣರು, ಸಾಧ್ಯಗಣರು, ವಿಶ್ವೇದೇವ ಮುಂತಾದವ
ರೊಡನೆ ತನ್ನ ಕಾಂತಿಯಿಂದ ಶೋಭಾಯಮಾನವಾಗಿದ್ದನು.

ದೃಷ್ಟ್ವಾ ವ್ಯಧರಂ ಶಕ್ರಂ ದೋಮಾನಂ ಸ್ವಯಾ ಶ್ರಿಯಾ :
ನಾಮೃತ್ಯನ್ನಸುರಾ ರಾಜನ್ಮಥೇ ವೃತ್ತಪುರಸರಾಃ

|| ೧೮ ||

ನಮುಚಿಶಂಬದೋಽನರ್ವಾ ದ್ವಿಮೂರ್ಧಾ ಋಷಭೋಽಂಬದಾ :
ಹಯಗ್ರೀವಃ ಶಂಕುಶಿರಾ ವಿಪ್ರಚಿತ್ತಿರಯೋಮುಖಃ

|| ೧೯ ||

ಪುಲೋಮಾ ವೃಷಪರ್ವಾ ಚ ಪ್ರಹೇತಿಹೇತಿರುತ್ಕಲಃ :
ದೈತೇಯಾ ದಾನವಾ ಯಕ್ಷಾ ರಕ್ಷಾಂಸಿ ಚ ಸಹಸ್ರಶಃ

|| ೨೦ ||

ಸುಮಾಲಿಮಾಲಿಪ್ರಮುಖಾಃ ಕಾರ್ತವೀರಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಾಃ :
ಪ್ರತಿಷಿದ್ಧೇಂದ್ರಸೇನಾಗ್ರಂ ಮೃತ್ಯೋರಪಿ ಮರಾಸದಮ್

|| ೨೧ ||

ಅಬ್ಜರ್ದಯಿನ್ನಂಭ್ರಾಂತಾಃ ಸಿಂಹನಾದೇನ ದುರ್ಮದಾಃ :
ಗದಾಭಿಃ ಪರಿಭೃರ್ಬಾಹುಃ ಪ್ರಾಸಮುದ್ಗರತೋಮರೈಃ

|| ೨೨ ||

ಶೂಲ್ಪೈಃ ಪರಶ್ವದೈಃ ಖಡ್ಗೈಃ ಶತಘ್ನೇಭಿರ್ಭುಶುಂಡಿಭಿಃ :
ಸುರ್ವತೋಽವಾಕರನ್ ಶಸ್ತ್ರೈರ್ದೈತ್ಯವಿಬುಧಾರ್ಷಭಾನ್

|| ೨೩ ||

ನ ತೇಽದೃಶ್ಯಂತ ಸಂಭನ್ತಾಃ ಶರಜಾಲೈಃ ಸಮಂತತಃ :
ಪುಂಪಾನುಪುಂಖಪತಿತ್ಯೈರ್ಜ್ಯೋತೀಂಷೀವ ನಭೋಘನೈಃ

|| ೨೪ ||

ನ ತೇ ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರವರ್ಷೌಘಾ ಹ್ಯಾಸೇದುಃ ಸುರಸೈನಿಕಾನ್ :
ಭಿನ್ನಾಃ ಸಿದ್ಧಪಥೇ ದೇವೈರ್ಲಭುಹಸ್ತೈಃ ಸಹಸ್ರಧಾ

|| ೨೫ ||

ಅಥ ಕ್ಷೀಣಾಸ್ತಶಸ್ತ್ರಾಃ ಗಿರಿಶೃಂಗದ್ರುಮೋಪಲೈಃ :
ಅಭ್ಯವರ್ಷಿಸ್ಸುರಬಲಂ ಚಿಚ್ಛಿದುಸ್ತಾಂಶ್ಚ ಪೂರ್ವವತ್

|| ೨೬ ||

ತಾನಕ್ಷತಾನ್ ಸ್ವಾಮಿತೋ ನಿಶಾಮ್ಯ
ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರಪೂಗೈರಥ ವೃತ್ತನಾಥಾಃ

ದ್ರುಮೈರ್ವೃಷದ್ವಿವಿಧಾದ್ರಿಶೃಂಗೈಃ
ರವಿಕತ್ತಾಂಸ್ತತ್ರಸುರಿಂದ್ರಸೈನಿಕಾನ್

|| ೨೭ ||

ಸರ್ವೇ ಪ್ರಯಾಸಾ ಅಭವನ್ಮೋಘಾಃ
ಕೃತಾಃ ಕೃತಾ ದೇವಗಣೇಷು ದೈತ್ಯೈಃ

ಕೃಷ್ಣಾನುಕೂಲೇಷು ಯಥಾ ಮಹಮ್ಮ
ಕ್ಷುದ್ಧೈಃ ಪ್ರಯುಕ್ತಾ ರುತತೀ ರೂಕ್ಷವಾಚಿಃ

|| ೨೮ ||

ತೇ ಸ್ವಪ್ರಯಾಸಂ ವಿಕಥಂ ನಿರೀಕ್ಷ್ಯ
ಪರಾವಳಕ್ತಾ ಹತಯುದ್ಧದರ್ಶಿಣಿಃ

ಪಲಾಯನಾಯಾಜಮುಖೇ ವಿಸ್ತೃಜ್ಯ
ಪತಿಂ ಮನಸ್ತೇ ದಧುರಾತ್ರಸಾರಾಃ

|| ೨೯ ||

ವೃಕ್ತಾಸುರೇ ಮುಂಜಾದ ದೈತ್ಯರು ಅವರು ಮುಂದೆ ಬಂದಿರು
ವುದನ್ನು ನೋಡಿ ಉದಿರುಬಿದ್ದರು. || ೧೭-೧೮ || ಆ ನಮೂಚಿ,

ಶಂಬದ, ಅನರ್ವಾ, ದ್ವಿಮೂರ್ಧಾ, ಋಷಭ, ಅಂಬದ, ಹಯ
ಗ್ರೀವ, ಶಂಕುಶಿರ, ವಿಪ್ರಚಿತ್ತಿ, ಅಯೋಮುಖ, ಪುಲೋಮಾ, ವೃಷ

ಪರ್ವಾ, ಪ್ರಹೇತಿ, ಹೇತಿ, ಉತ್ಕಲ, ಸುಮಾಲಿ, ಮಾಲಿ ಮುಂಜಾದ
ಸಾಮಿರಾರು ದೈತ್ಯ-ದಾನವರು ಹಾಗೂ ಯಕ್ಷ-ರಾಕ್ಷಸರು ಸ್ವರ್ಣಾ

ಭರಣ - ಉಪಕರಣಗಳಿಂದ ಸುಸಜ್ಜಿತರಾಗಿ ದೇವರಾಜ ಇಂದ್ರನ
ಸೇನೆಯನ್ನು ಮುಂದೆ ಬರದಂತೆ ತಡೆದರು. ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ! ಆಗ

ದೇವತೆಗಳ ಸೇನೆಯು ಸ್ವತಃ ಮೃತ್ಯುವಿಗೂ ಕೂಡ ಅಜೇಯ
ವಾಗಿತ್ತು. || ೧೯-೨೦ || ಆ ದುರಹಂಕಾರಿಗಳಾದ ಅಸುರರು

ಸಿಂಹನಾದವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಬಹು ಎಚ್ಚರೆಯಿಂದ ದೇವರೇನ
ೆಯನ್ನು ಪ್ರಹರಿಸ ಕೊಡಗಿದರು. ಅವರೆಲ್ಲರು ಗದೆ, ಪರಿಘ, ದಾಣ,

ಪ್ರಾಸ, ಮುದ್ಗರ, ಕೋಮರ, ಶೂಲ, ಪರಶು, ಖಡ್ಗ, ಶತಘ್ನ
(ತೋಪು), ಭಕುಂಡಿ ಮುಂತಾದ ಅಸ್ತ್ರ-ಶಸ್ತ್ರಗಳ ಮಳೆಯಿಂದ

ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಎಲ್ಲ ಕಡೆಗಳಿಂದ ಮುಚ್ಚಿಟ್ಟರು. || ೨೧-೨೨ ||

ಮೋಡಗಳು ಮುಚ್ಚಿದಾಗ ಆಕಾಶದ ನಕ್ಷತ್ರಗಳು ಕಾಣದೇ ಇರು
ವಂತೆಯೇ ನಾಲ್ಕೂ ಕಡೆಗಳಿಂದಲೂ ಒಂದರ ಮೇಲೊಂದರಂತೆ

ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದ ಬಾಣಗಳ ಸುರಿಮಳೆಯಿಂದ ಮುಚ್ಚಿಹೋದ
ದೇವತೆಗಳು ಕಾಣದೇ ಹೋದರು. || ೨೩ || ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ! ಆದರೆ

ಅಸ್ತ್ರ-ಶಸ್ತ್ರಗಳ ಮಳೆಯು ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಮುಟ್ಟಲು ಸಾಧ್ಯವೇ
ಆಗಲಿಲ್ಲ ಎಕೆಂದರೆ, ಅವರು ತಮ್ಮ ಕೈಚಿಕದಿಂದ ಅವುಗಳನ್ನು

ಆಕಾಶದಲ್ಲಿಯೇ ಸಾವಿರಾರು ತುಂಡುಗಳಾಗುವಂತೆ ಕತ್ತರಿಸಿ
ಬಿಟ್ಟರು. || ೨೪ || ಅಸುರರ ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರಗಳು ಮುಗಿದುಹೋದಾಗ

ಅವರು ದೇವತೆಗಳ ಸೈನ್ಯದ ಮೇಲೆ ಪರ್ವತ ಪೀಠಗಳನ್ನು,
ವೃಕ್ಷಗಳನ್ನು, ಕಲ್ಲುಪೀಠಗಳನ್ನು ಮಳೆಗರೆದರು. ಆದರೆ ದೇವತೆ

ಗಳು ಅವನ್ನು ಮೊದಲಿನಂತೆ ತುಂಡರಿಸಿ ಹಾಕಿದರು. || ೨೫ ||

ಪರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಜನೇ! ತಮ್ಮ ಆಸಂಖ್ಯ ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರಗಳೂ ಕೂಡ ದೇವ
ತೆಗಳ ಸೈನ್ಯಕ್ಕೆ ಏನೂ ತುಂಬದರೆಯನ್ನು ಮಾಡಲಾಗದೇ ಇರುವುದು

ದನ್ನೂ, ಮರ ಬಂಡೆಗಳು, ಪರ್ವತಗಳ ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಪೀಠ
ಗಳಿಂದಲೂ ದೇವತೆಗಳ ಶರೀರದ ಮೇಲೆ ಗಾಯದೆ ಗೆರೆಯೂ

ಆಗದೇ ಕುಳಲರೇ ಆಗಿ ಇರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಅವರೆಲ್ಲರಿಗೂ
ತುಂಬಾ ಭಯವಾಯಿತು. ಕುದ್ರಮನುಷ್ಯರು ಪ್ರಯೋಗಿಸುವ

ಕತ್ತೋರವೂ, ಅಮಂಗಳಕರವೂ ಆದ ಕೆಟ್ಟ ಮಾತುಗಳು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ
ಪರಮಾತ್ಮನಿಂದ ಸಂರಕ್ಷಿತರಾದ ಭಕ್ತರ ಮೇಲೆ ಎಳ್ಳಷ್ಟು ಪ್ರಭಾವವೂ

ಬೀಳದಂತೆಯೇ ದೈತ್ಯರು ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಸೋಲಿಸಲಿಕ್ಕಾಗಿ
ಮಾಡಿದ ಪ್ರಯತ್ನಗಳೆಲ್ಲವೂ ನಿಷ್ಫಲವಾದುವು. || ೨೬-೨೭ ||

ಭಗವದ್ವಿಮುಖರಾದ ಅಸುರರು ತಮ್ಮ ಪ್ರಯತ್ನವು ವೈಫಲ್ಯವಾದ
ದನ್ನು ಕಂಡು ಉತ್ತಾಪಗುಂದಿದರು. ಅವರ ಶರಾಕ್ರಮದ ಗರ್ವವು

ನುಚ್ಚಿನ್ನವಾಯಿತು. ಆಗ ಅವರು ತಮ್ಮ ಅಧಿಪತಿಯಾದ ವೃಕ್ತಾ
ಸುರನನ್ನು ಯುದ್ಧಭೂಮಿಯಲ್ಲೇ ಬಿಟ್ಟು ಪಲಾಯನ ಮಾಡಿದರು.

ವೃತ್ತೋಽಸುರಾಂಸ್ತಾನನುಗಾನ್ಮನಸ್ವಿ

ಪ್ರಧಾವತಃ ಪ್ರೇಕ್ಷ್ಯ ಬಭಾಷ ವಿಹತ್ |

ಪಲಾಯಿತಂ ಪ್ರೇಕ್ಷ್ಯ ಬಲಂ ಚ ಭಗ್ನಂ

ಭಯೇನ ತೀವ್ರೇಣ ವಿಹಸ್ಯ ವೀರಃ || ೩೦ ||

ಕಾಲೋಪಪನ್ನಾಂ ರುಚಿರಾಂ ಮನಸ್ವಿನಾ-

ಮುವಾಚ ವಾಚಂ ಪುರುಷಪ್ರವೀರಃ |

ಹೇ ವಿಪ್ರಚಿತ್ತೇ ನಮುಚೇ ಪುಲೋಮನ್

ಮಯಾನರ್ವಂಭಂಬರ ಮೇ ಶೃಣುಧ್ವಮ್ || ೩೧ ||

ಜಾತಸ್ಯ ಮೃತ್ಯುರ್ಧ್ರುವ ವಿಷ ಸರ್ವತಃ

ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಾ ಯಸ್ಯ ಸ ಚೇಹ ಕೃಪ್ತಾ |

ಲೋಕೋ ಯಶ್ಚಾಥತತೋ ಯದಿಹ್ಯಮುಂ

ಕೋ ನಾಮ ಮೃತ್ಯುಂ ನ ವ್ಯಗೇತ ಯುಕ್ತಮ್ || ೩೨ ||

ದೌ ಸಂಮತಾವಿಹ ಮೃತ್ಯು ದುರಾಪೌ

ಯದ್ವಹ್ಯಸಂಧಾರಣಯಾ ಜಿತಾಸುಃ |

ಕಲೇವರಂ ಯೋಗರತೋ ವಿಜಹ್ಯಾದ್

ಯದಗ್ರಗೇರ್ವೀರಕಯೇಽನಿವೃತ್ತಃ || ೩೩ ||

ತನ್ನ ಅಸುಯಾಯಿಗಳಾದ ದೈತ್ಯವೀರರು ಭಯಗೊಂಡು ಓಡಿಹೋಗುತ್ತಿರುವುದನ್ನೂ ತನ್ನ ಸೈನ್ಯವು ಜೆಲ್ಲಾಬಿಲ್ಲಿಯಾಗುತ್ತಿರುವುದನ್ನೂ ಕಂಡು ಧೀರ-ವೀರನಾದ ವೃತ್ತಾಸುರನಿಗೆ ನಗುಬಂತು. || ೩೦ || ಮೇವಕಿಮೋಮುಣಿ ಸೃತ್ಯಾಸುರನು ಸಮಯಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ವೀರೋಜಿತ ವಾಣಿಯಿಂದ ವಿಪ್ರಚಿತ್ತಿ, ನಮುಚಿ, ಪುಲೋಮಾ, ಮಯಾ, ಅನರ್ವಾ, ಶಂಬರ ಮುಂತಾದ ದೈತ್ಯರನ್ನು ಸಂಬೋಧಿಸುತ್ತಾ ಅಸುರರೇ! ಓಡಬೇಡಿರಿ. ನನ್ನ ಒಂದು ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಕೊಳ್ಳಿರಿ - || ೩೧ || ಹುಟ್ಟಿದವನು ಒಂದಲ್ಲ ಒಂದುದಿನ ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಸಾಯಲೇಬೇಕು. ಇದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವೇ ಇಲ್ಲ. ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ವಿಧಾತನು ಮೃತ್ಯುವಿನಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಯಾವ ಉಪಾಯವನ್ನೂ ತಿಳಿಸಿಲ್ಲ. ಇಂತಹ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಮೃತ್ಯುವಿನ ಮೂಲಕ ಸ್ವರ್ಗಾದಿ ಬೋಜಗಳು, ಕೀರ್ತಿಯು ಸಿಗುವುದಾದರೆ ಅಂತಹ ಮೃತ್ಯುವನ್ನು ಯಾವ ಒದ್ದಿವಂಶನು ತಾನೇ ಸ್ವಾಗತಿಸುವುದಿಲ್ಲ? || ೩೨ || ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಎರಡು ವಿಧದಿಂದ ಮೃತ್ಯುವನ್ನು ಪಡೆಯುವುದು ಪರಮ ದುರ್ಲಭ ಮತ್ತು ಶ್ರೇಷ್ಠವೆಂದು ತಿಳಿಯಲಾಗಿದೆ. ಒಂದು ಯೋಗಿಗಳು ತಮ್ಮ ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ಒಪ್ಪಾಪಂಚನೆಯಿಂದ ಕುೀರವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸುವುದು. ಮತ್ತೊಂದು ಯುದ್ಧದೊಡ್ಡಿಯಲ್ಲಿ ಬೆನ್ನುತೋರಿಸದೆ ಶತ್ರುವಿನ ಮುಂದೆ ನಿಂತು ಕೋರಾಡುತ್ತಾ ಮಡಿಯುವುದು. ಇಂತಹ ಒಳ್ಳೆಯ ಅವಕಾಶವನ್ನೂ ನೀವು ಎಲೆ ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವಿರಿ? || ೩೩ ||

ಪ್ರಾಣಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿಯಿತು. || ೧೦ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀಮದ್ರಾಗವೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಪಾರಮಹಂಸ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ ಪಶ್ಚ ಸ್ತಂಭಃ

ಇಂದ್ರ-ವೃತ್ತಾಸುರಮುಪ್ಪರ್ವರ್ಣನಂ ನಾಮ ದಶಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ || ೧೦ ||

ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

ವೃತ್ತಾಸುರನ ವೀರವಾಣಿ ಮತ್ತು ಅವನು ಮಾಡಿದ ಭಗವತ್ ಸ್ತುತಿ

ಶ್ರೀಕುಕ ಉವಾಚ

ತ ವಿವಂ ಶಂಕೋ ಧರ್ಮಂ ವಚಃ ಪಶ್ಚುರಚೀತಸುಃ |

ನೈವಾಗೃಹ್ಣನ್ಯಯತ್ರಸ್ತಾಃ ಪಲಾಯನಪರಾ ನೃಪ || ೧ ||

ವಿಶೀರ್ಯಮಾಣಾಂ ಪೃತನಾಮಾಸುರೀಮಸುರರ್ಷಭಃ |

ಕಾಲಾನುಕೂಲೈಸ್ತಿದ್ರಶೈಃ ಕಾಲ್ಕಮಾನಾಮನಾಥವತ್ || ೨ ||

ದೃಷ್ಟಾತ್ಪತ ಸಂಕುದ್ಧ ಇಂದ್ರಶತ್ರುರಮರ್ಷಿತಃ |

ತಾನಿವಾಯೋಽಯಾ ರಾಜನ್ನಿರ್ಭರ್ತ್ಸೇದಮುವಾಚ ಹ || ೩ ||

ಶ್ರೀಕುಕಮುನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಎಲೈ ರಾಜೇಂದ್ರನೇ! ಅಸುರರ ಸೈನ್ಯವು ಭಯಗೊಂಡು ಪಲಾಯನ ಮಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ತನ್ನ ಎಡೆಯಿಂದ ಧರ್ಮವೆಂದೂ ಮತನಗಳ ಕಡೆಗೆ ಗಮನ ಕೊಡದಷ್ಟು ಅವರು ವಿವೇಕವಿಲ್ಲ ಕಳೆದುಕೊಂಡಿದ್ದರು. || ೧ || ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಕಾಲವು ಅನುಕೂಲವಾದ್ದರಿಂದ ಅವರು ಅಸುರರ ಸೇನೆಯನ್ನು ಧ್ವಂಸಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು ಅಸುರ ಸೈನ್ಯವು ಅನಾಯಕಾದಂತೆ ಜೆಲ್ಲಾಬಿಲ್ಲಿಯಾಗುತ್ತಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಕಂಡು ವೃತ್ತಾಸುರನಿಗೆ ಮಿತಿಮೀರಿದ ಕೋಪವು ಉಂಟಾಯಿತು. ರಾಜನೇ! ಆತನಿಗೆ ದೇವತೆಗಳ ಉತ್ಸಾಹವನ್ನೂ ತನ್ನ ಸೈನ್ಯದ ದೈನ್ಯ ವನ್ನೂ ತಡೆದುಕೊಳ್ಳಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ಆಗ ಅವನು ಬಲಾತ್ಕಾರದಿಂದ ದೇವಸೇನೆಯನ್ನು ಮುನ್ನುಗ್ಗದಂತೆ ತಡೆದು, ಗದರಿಸುತ್ತಾ ಹಿಣ್ಗಿದನು. || ೨ || ಕುಬ್ಜರಾದ ದೇವತೆಗಳಿರಾ! ರಣಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಬೆನ್ನುತೋರಿಸಿ ಓಡಿಹೋಗುತ್ತಿರುವ ಹೇಡಿಗಳ

ಕಿಂ ವ ಉಚ್ಚರಿತೈರ್ಮೂರ್ತುರ್ಧಾವದ್ವಿ ಪೃಷ್ಠತೋ ಹತ್ಯಃ |
ನ ಹಿ ಭೀತವಧಃ ಶ್ವಾಘೋ ನ ಸ್ವರ್ಗಃ ತೂದಮಾನಿನಾಮ್

|| ೪ ||

ಯದಿ ವಃ ಪ್ರಥನೇ ಶ್ರದ್ಧಾ ಸಾರಂ ವಾ ಕ್ವಲ್ಪಶಾ ಹೃದಿ |
ಅಗ್ರೇ ತಿಷ್ಠತ ಮಾತ್ರಂ ಮೇ ನ ಚೇದ್ಭ್ರಾನ್ಯಸುಖೇ ಸ್ತುತಾ

|| ೫ ||

ಏವಂ ಸುರಗಣಾನ್ಮುಕ್ತೋ ಭೀಷಯನ್ವಪುಷಾ ರಿಪೂನ್ |
ವ್ಯಸದತ್ಸುಮಹಾಪ್ರಾಣೋ ಯೇನ ಲೋಕಾ ವಿಚೇತಸಃ

|| ೬ ||

ತೇನ ದೇವಗಣಾಃ ಸರ್ವೇ ಪ್ರತವಿಸ್ತೋಟನೇನ ವೈ |
ನಿಪೇತುರ್ಮೂರ್ಚ್ಯತಾ ಭೂಮಿ ಯಥೈವಾಶನಿನಾ ಹತಾಃ

|| ೭ ||

ಮಮರ್ಥ ಪದ್ವ್ಯಾಂ ಸುರಸೈನ್ಯಮಾತುರಂ
ನಿಮಿಲಿತಾಕ್ಷಂ ರಣರಂಗದುರ್ಮದಃ |
ಗಾಂ ಕಂಪಯನ್ಮದ್ಯತತೂಲ ಓಜಸಾ
ವಾಲಂ ವನಂ ಯೂಥಸತಿಯರ್ಥೋನ್ಮದಃ || ೮ ||

ವಿಲೋಕ್ಯ ತಂ ವಜ್ರಧರೋಽತ್ಯಮರ್ಷಿತಃ
ಸ್ತುತವೇಽಭಿದ್ರವತೇ ಮಹಾಗದಾಮ್ |
ಚಕ್ಷೇಪ ತಾಮಾಪಹತೀಂ ಸುದುಲಹಾಂ
ಜಗ್ರಾಹ ವಾಮೇನ ಕರೇಣ ಲೀಲಯಾ || ೯ ||

ಸ ಇಂದ್ರಶಕ್ರುಃ ಕುಹಿತೋ ಭೃಶಂ ತಯಾ
ಮಹೇಂದ್ರವಾಹಂ ಗದಯೋಗ್ರವಿಕ್ರಮಃ |
ಜಘಾಸ ಕುಂಭಸ್ಥಲ ಉನ್ನದನ್ಮಥೇ
ತತ್ಕರ್ಮ ಸರ್ವೇ ಸಮಪೂಜಯನ್ಮುಖ || ೧೦ ||

ಏರಾವತೋ ವೃತ್ರಗದಾಭಿಮೃಷ್ಟೋ
ವಿಘೋರ್ಗತೋಽದ್ವಿಃ ಕುಲಿತಾಹತೋ ಯಥಾ |
ಅಶಾಸದದ್ವಿನ್ನಮುಖಃ ಸಹೇಂದ್ರೋ
ಮುಂಚಸ್ತಸ್ತಕ್ಷಪ್ತಧನುರ್ಭೃತಾಹಃ || ೧೧ ||

ನ ಸನ್ನವಾಹಾಯ ವಿಷ್ಣುಚೇತಸಃ
ಪ್ರಾಯುಂಕ್ಷಭೂಯಃ ಸ ಗದಾಂ ಮಹಾತ್ಮಾ |
ಇಂದ್ರೋಽಮೃತಸ್ಯಂದಿಕರಾಭಿಮರ್ಶಃ
ವೀತವ್ಯಥಕ್ಷತವಾಹೋಽವತಸ್ಥೇ || ೧೨ ||

ಮೇಲೆ ಹಿಂದುಗಳಿಂದ ಪ್ರಹಾರಮಾಡುವುದರಿಂದ ಎನು
ರಾಘ ೧ ಅಂಜುಬುರುಕರು ಒಳ್ಳೆಯ ತಂದೆ-ತಾಯಿಗಳ ಮಕ್ಕಳೇ
ಅಲ್ಲ ಅವರ ದೇಹದಿಂದ ಹೊರಹಾಕಲ್ಪಟ್ಟ ಮಲ-ಮೂತ್ರಗಳಿಗೆ
ಸಮಾನರು. ಆದರೆ ತಮ್ಮನ್ನು ತೊರೆ ವೀರರೆಂದು ತಿಳಿದಿರುವ
ನಿಮ್ಮೊಹವರಿಗೂ ಹೇಡಿಗಳನ್ನು ಹೊಡೆಯುವುದು ಪ್ರಶಂಸಾರ್ಹ
ಮಾತಲ್ಲ ಇದರಿಂದ ನಿಮಗೆ ಸ್ವರ್ಗವೂ ದೊರೆಯಲಾರದು.
|| ೪ || ನಿಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಯುದ್ಧಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಶಕ್ತಿ, ಉತ್ಸಾಹ
ವಿದ್ದರೆ, ಇನ್ನು ಬದುಕುಳಿದು ವಷಯಸುಖವನ್ನು ಭೋಗಿಸುವ ಆಸೆ
ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಸ್ವಲ್ಪಕೊತ್ತು ನನ್ನ ಮುಂದೆ ನಿಲ್ಲಿರಿ. ಯುದ್ಧದ ರುಚಿ
ಯನ್ನು ಸವಿಯುವಿರಂತೆ. || ೫ ||

ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ! ಮಹಾವೀರಾಗ್ರಾಸಯಾದ ವೃತ್ರಾಸುರನು
ಶ್ರೋಧದಿಂದ ಬೆಂಕಿಯ ಕಡಿಯನ್ನು ಕಾರುತ್ತಾ ತನ್ನ ಭೀಕರ ರೂಪ
ದಿಂದಲೂ, ವೀರವಾಣಿಯಿಂದಲೂ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಹದರಿಸುತ್ತಾ
ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಸಿಂಹನಾದವನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿದ ಅನೇಕ
ಜನರು ಮೂರ್ಛಿತರಾದರು. || ೬ || ವೃತ್ರಾಸುರನ ಆ ಭಯಂ
ಕರ ಗರ್ಜನೆಯಿಂದ ಎಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳು ಸಿಡಿಲುಹೊಡೆದಂತೆ
ಮೂರ್ಛಿತರಾಗಿ ನೆಲಕ್ಕುರುಳಿದರು. || ೭ || ಮತ್ತೇರಿದ ಗಜರಾ
ಜನು ಜೊಂಡುಹುಲ್ಲಿನ ಕಾಡನ್ನು ಕುಳಿದು ಹಾಸುವಂತೆ - ಯುದ್ಧೋ
ತ್ಸಾಹದಿಂದ ಕೊಬ್ಬಿದ ಆ ವೃತ್ರಾಸುರನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ತ್ರಿಶೂಲವನ್ನು
ಎತ್ತಿಕೊಂಡು, ಕಣ್ಣುಮುಚ್ಚಿ ಮೂರ್ಛಿತರಾಗಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದ ದೇವತೆಗಳ
ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಕಾಲಿನಿಂದ ಮೆಟ್ಟಿ ಮಡುಹಿದನು. ಆತನ ವೇಗಕ್ಕೆ
ಭೂಮಿಯು ನಡುಗೆ ತೊಡಗಿತು. || ೮ || ವಜ್ರವಾಣಿಯಾದ
ದೇವೇಂದ್ರನಿಗೆ ಅದನ್ನು ಸಹಿಸಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅವನು ತನ್ನ ಸುಗ್ಗಿ
ಬಂದಾಗ ಇಂದ್ರನು ಇನ್ನೂ ಕ್ರುದ್ಧನಾಗಿ ಶತ್ರುವಿನ ಮೇಲೆ
ದೊಡ್ಡದೊಂದು ಗದೆಯನ್ನು ಬಿಡಿ ಒಗೆದನು. ಆದರೆ ಆ
ವೃತ್ರಾಸುರನು ಅದು ತನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಬರುವ ಮೊದಲೇ ಅದನ್ನು
ಲೀಲಾಪಾಲವಾಗಿ ಎಡಗೈಯಿಂದ ಹಿಡಿದುಬಿಟ್ಟನು. || ೯ ||
ರಾಜನೇ! ಪರಮ ಪರಾಕ್ರಮಿ ವೃತ್ರಾಸುರನು ಕೋಪದಿಂದ ಕಿಡಿ-
ಕಡಿಯಾಗಿ ಘೋರವಾಗಿ ಗರ್ಜಿಸುತ್ತಾ ಅದೇ ಗದೆಯಿಂದ
ಇಂದ್ರನ ವಾಹನ ಐರಾವತದ ಮಸ್ತಕದ ಮೇಲೆ ಬಿರುಸಿನಿಂದ
ಒಡಿದನು. ಆತನ ಆ ಶೌರ್ಯವನ್ನು ಎಲ್ಲರೂ 'ಭರೇ!' ಎಂದು
ಹೊಗಳತೊಡಗಿದರು. || ೧೦ || ವೃತ್ರಾಸುರನು ಬಿಡಿದ ಗದೆಯ
ಎಡಗೈಯಿಂದ ಐರಾವತವು ವಜ್ರದಿಂದ ಹೊಡೆಯಲ್ಪಟ್ಟ ಪರ್ವತದಂತೆ
ಘುಸಿಗೊಂಡು ಒದ್ದಾಡ ತೊಡಗಿತು. ತಲೆಯು ಒಡೆದು ಹೋಗು
ದರಿಂದ ರಕ್ತವನ್ನು ಕಾರುತ್ತಾ, ನೋವಿನಿಂದ ನರಳುತ್ತಾ ಆ ಇಂದ್ರ
ವಾಹನವು ತನ್ನ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತಿದ್ದ ವೈಭುವಿನೊಡನೆ ಇದ್ದಲ್ಲಿಯೂ
ಕೈಗಳನ್ನು ಹಿಂದು ಸರಿಯಿತು. || ೧೧ || ತನ್ನ ದಿವ್ಯವಾಹನವು
ಮೂರ್ಛಿಗೊಂಡಿದ್ದನ್ನು ಕಂಡು ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಮತ್ತಷ್ಟು ಕಳವಳ
ವಾಯಿತು. ಯುದ್ಧಧರ್ಮವನ್ನು ಅರಿತಿದ್ದ ಅಸುರೇಂದ್ರನು
ಇದನ್ನು ಕಂಡು ಅವನ ಮೇಲೆ ಮತ್ತೆ ಗದೆಯನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಲಿಲ್ಲ.
ಆ ವೇಳೆಗೆ ಇಂದ್ರನು ಅಮೃತವು ಸೂಸುತ್ತಿದ್ದ ತನ್ನ ಹೃದಯ ಸ್ಪರ್ಶ
ದಿಂದ ಗಾಯಗೊಂಡ ಐರಾವತದ ನೋವನ್ನು ಗುಣಪಡಿಸಿ, ಮತ್ತೆ
ಯುದ್ಧಭೂಮಿಗೆ ಒಂದು ಶತ್ರುವನ್ನೆದುರಿಸಿದನು. || ೧೨ ||

ಸ ತಂ ನೃಪೇಂದ್ರಾಹವಕಾಮ್ಯಯಾ ರಿಪುಂ
ವಜ್ರಾಯುಧಂ ಭ್ರಾತೃಹಣಂ ವಿಲೋಕ್ತ 1
ಸ್ಮರಂಶ್ಚ ತತ್ಕರ್ಮ ನೃಶಂಸಮಂಜಃ
ಶೋಕೇನ ಮೋಹೇನ ಹಸಂಜಗಾದ ॥ ೧೩ ॥

ಭೃತ ಉವಾಚ

ದಿಷ್ಟಾ ಭವಾನ್ಯೇ ಸಮವೃತ್ತೋ ರಿಪು-
ಯೋ ಬ್ರಹ್ಮಹಾ ಗುರುಹಾ ಭ್ರಾತೃಹಾ ಚ 1
ದಿಷ್ಟಾ ಸೃಣೋಽದ್ಯಾಹಮಸತ್ತಮ ತ್ವಯಾ
ಮಚ್ಛೂಲನಿರ್ಭಿನ್ನದೃಷ್ಟದ್ವಾಚಿರಾತ್ ॥ ೧೪ ॥

ಯೋ ಸೋಽಗ್ರಜ್ಯಾತ್ಮನಿಮೋ ದ್ವಿಹಾತೇ-
ಗುರೋರಪಾಪಸ್ಯ ಚ ದೀಕ್ಷಿತಸ್ಯ 1
ವಿಶ್ರಬ್ಧ ಖಡ್ಗೇನ ಶಿರಾಂಸ್ಯವೃಶ್ಚತ್
ಪಶೋರಿವಾಕರುಣ ಸ್ವರ್ಗಕಾಮಃ ॥ ೧೫ ॥

ಪ್ರೀಪ್ರೀದಯಾಕೀರ್ತಿಭಿರುಜ್ಜಿತಂ ತ್ವಾಂ
ಸ್ವಕರ್ಮಣಾ ಪುರುಷಾದೈಶ್ವ ಗರ್ಹ್ಯಮ್ 1
ಕೃಚ್ಛ್ರೇಣ ಮಚ್ಛೂಲವಿಭಿನ್ನದೇಹ-
ಮಸ್ತೃಷ್ಣವಹ್ನಿಂ ಸಮದಂತಿ ಗೃಧ್ರಾಃ ॥ ೧೬ ॥

ಅನ್ಯೇಽನು ಯೇ ತ್ವೇಹ ನೃಶಂಸಮಜ್ಞಾ
ಯೇ ಹ್ಯದ್ಯತಾಸ್ಮಾ ಪ್ರಹರಂತಿ ಮಹ್ಯಮ್ 1
ತೈರ್ಭೂತನಾಥಾನ್ಸಗಣಾನ್ನಿತಾತ-
ತ್ರಿಶೂಲನಿರ್ಭಿನ್ನಗಲ್ಪೈರ್ಯಜಾಮಿ ॥ ೧೭ ॥

ಅಥೋ ಹರೇ ಮೇ ಕುಲಿಶೇನ ವೀರ
ಹರ್ತಾ ಪ್ರಮಥ್ಯೈವ ಶಿರೋ ಯದೀಹ 1
ತತ್ರಾನ್ಯಥೋ ಭೂತಬಲಿಂ ವಿಧಾಯ
ಮನಸ್ವಿನಾಂ ಪಾದರಜಃ ಪ್ರಪತ್ತೇ ॥ ೧೮ ॥

ಸುರೇಶ ಕಸ್ಮಾನ್ ಹಿನೋಪಿ ವಜ್ರಂ
ಪುರಃ ಸ್ಥಿತೇ ವೈರಿಣಿ ಮಯ್ಯಮೋಘಮ್ 1
ಮಾ ಸಂಶಯಿಷ್ಠಾ ನ ಗದೇವ ವಜ್ರಂ
ಸ್ಯಾನ್ನಿಷ್ಠಲಂ ಕೃಪಣಾರ್ಥೇವ ಯಾಚ್ಛಾ ॥ ೧೯ ॥

ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ! ತನ್ನ ಅಣ್ಣನಾದ ವಿಶ್ವರೂಪನನ್ನು ವಧಿಸಿದ
ಶತ್ರುವಾದ ಇಂದ್ರನು ಯುದ್ಧಕ್ಕಾಗಿ ಕೈಯಲ್ಲಿ ವಜ್ರವನ್ನು
ಧರಿಸಿಕೊಂಡು ಪುನಃ ಮುಂದೆ ಬಂದಿರುವುದನ್ನು ವೃತ್ರಾಸುರನು
ನೋಡಿದಾಗ ಅವನಿಗೆ ಅವನ ಕ್ರೂರ ಪಾಪಕರ್ಮವು ನನಪಾಗಿ,
ಶೋಕ-ಮೋಹದಿಂದ ಕೂಡಿದವನಾಗಿ ನಗುತ್ತಾ ಅವನಲ್ಲಿ
ಇಂತೆಂದನು ॥ ೧೩ ॥

ವೃತ್ರಾಸುರನು ಹೇಳಿದನು - ಎಲೈ ದುರಾತ್ಮನೇ!
ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೂ, ನಿನಗೆ ಗುರುವೂ, ನನಗೆ ಅಣ್ಣನೂ ಆದ ವಿಶ್ವರೂಪ
ನನ್ನು ಹತ್ಯೆಮಾಡಿದ ಕೀಲಿಪಾತಕಿಯೂ, ಶತ್ರುವೂ ಆದ ನೀನು ನನ್ನ
ಎದುರಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿರುವುದು ನನ್ನ ಭಾಗ್ಯೋದಯವೇ ಸರಿ, ಎಲವೋ
ದುಷ್ಟನೇ! ಈಗ ಶೀಘ್ರಾಕಿಪೀಘವಾಗಿ ನಾನು ಕಲ್ಲಿನಂತಿರುವ ನಿನ್ನ
ಕಠೋರಹೃದಯವನ್ನು ಈ ಶೂಲದಿಂದ ಸೀಳಿಹಾಕಿ ಅಣ್ಣನ ಮಗ
ದಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗುವೆ. ಆಹಾ! ಇದು ನನಗೆ ಎಂತಹ ಆನಂದದ
ಮಾಹಾಗಿದೆ! ॥ ೧೪ ॥ ಎಲವೋ ಇಂದ್ರನೇ! ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಾಗಿರು
ವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ದೀಕ್ಷಿತನೂ ಆಗಿದ್ದು, ನಿನಗೆ ಗುರು
ವಾಗಿದ್ದ, ಆತ್ಮಜ್ಞಾನಿಯೂ, ಪಾಪರಹಿತನೂ ಆಗಿದ್ದ ನನ್ನಣ್ಣನಿಗೆ
ನಂದಕತೋರಿಸಿ - ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಬಯಸುವವನು ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ
ಪಶುವಿನ ತಲೆಯನ್ನು ಕತ್ತರಿಸುವಂತೆ ನೀನು ಖಡ್ಗದಿಂದ ಆತನ
ಮೂರೂ ತಲೆಗಳನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿಬಿಟ್ಟಿರುವೆ. ॥ ೧೫ ॥ ದಯೆ, ಲಚ್ಛಿ
ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಮತ್ತು ಕೀರ್ತಿ ಇವುಗಳು ನಿನ್ನಿಂದ ಬಿಟ್ಟುಹೋಗಿವೆ, ನೀನು
ಮಾಡಿದ ಅಕಿನೀಚ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮನುಷ್ಯರೇನು, ರಾಕ್ಷಸರೂ
ಕೂಡ ನಿಂದಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಇಂದು ನಿನ್ನ ಶರೀರವು ನನ್ನ ತ್ರಿಶೂಲದಿಂದ
ಹೋಳು-ಹೋಳಾಗಿ ಹೋಗುವುದು. ಅತಿ ಕಷ್ಟವಾದ ಮೃತ್ಯುವು
ನಿನಗೆ ಒದಗಿತು. ನಿನ್ನಂತಹ ಪಾಪಿಯನ್ನು ಬೆಂಕಿಯೂ ಮುಟ್ಟದು,
ನಿಷ್ಣಾದರೋ ರೂಹದ್ದುಗಳು ಚುಚ್ಚಿ-ಚುಚ್ಚಿ ಹಿಂದುಬಿಡುವವು.
॥ ೧೬ ॥ ಈ ಅಜ್ಞಾನಿಗಳಾದ ದೇವತೆಗಳು ನಿನ್ನಂತಹ ನೀಚನೂ,
ಕ್ರೂರಿಯೂ ಆದವನಿಗೆ ಅನುಯಾಯಿಗಳಾಗಿ ನನ್ನ ಮೇಲೆ
ಶ್ವಾಸಗಳನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ನಾನು ನನ್ನ ಹರಿತವಾದ
ತ್ರಿಶೂಲದಿಂದ ಅವರ ಕತ್ತನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿಬಿಡುವೆನು, ಆದರ ಮೂಲಕ
ಗಣಗಳ ಸಹಿತ ಭೈರವಾದಿ ಭೂತನಾಥರಿಗೆ ಬಲಿಯನ್ನು
ಆರ್ಪಿಸುವೆನು. ॥ ೧೭ ॥ ವೀರನೇ! ಇದರ ಬದಲಿಗೆ ನೀನೇ ನನ್ನ
ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿಹಾಕಿ ನಿನ್ನ ವಜ್ರಾಯುಧದಿಂದ ನನ್ನ ತಲೆಯನ್ನು
ಕತ್ತರಿಸಿಹಾಕುವ ಸಂಭವವೂ ಇದೆ. ಆಗಲಾದರೋ ನಾನು ನನ್ನ
ಶರೀರವನ್ನು ಪಶು-ಪಕ್ಷಿಗಳಿಗೆ ಬಲಿಕೊಟ್ಟು ಕರ್ಮಗಳ ಬಂಧನ
ದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದಿ, ಮಹಾಪುರುಷರ ಪಾದಧೂಳಿಯನ್ನು
ಆಶ್ರಯಿಸುವೆನು. ಮಹಾಪುರುಷರು ಹೋಗುವ ಉತ್ತಮೋತ್ತಮ
ವಾದ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುವೆನು. ॥ ೧೮ ॥ ದೇವರಾಜನೇ! ಶತ್ರು
ವಾದ ನಾನು ನಿನ್ನ ಮುಂದೆಯೇ ನಿಂತಿರುವೆನು. ಈಗ ನೀನು ನನ್ನ
ಮೇಲೆ ಅವೋಘವಾದ ವಜ್ರಾಯುಧವನ್ನು ಏಕೆ ಪ್ರಯೋಗಿ
ಸುತ್ತಿಲ್ಲ? ನಿನ್ನ ಗದೆಯು ನಿಷ್ಫಲವಾಯಿತು. ಕೃಪಣದಲ್ಲಿ ಗೈದ
ಯಾಚನೆಯು ನಿಷ್ಫಲವಾಗುವಂತೆಯೇ ಈ ವಜ್ರವು ನಿಷ್ಫ
ಲವಾದೀತು ಎಂದು ಸಂದೇಹಪಡಬೇಡ. ॥ ೧೯ ॥

ನನ್ನೇಷ ವಜ್ರಸ್ತವ ಶಕ್ತ ತೇಜಸಾ
ಹರೇರ್ದಧೀಚೀಸ್ತವಸಾ ಚ ತೇಜಸಃ |
ತೇನೈವ ಶತ್ರುಂ ಜಹಿ ವಿಪ್ಲಯಂತ್ರಿತೋ
ಯತೋ ಹರಿರ್ವಿಜಯಃ ಶ್ರೀಗುಣಾಸ್ತತಃ || ೨೦ ||

ಅಹಂ ಸಮಾಧಾಯ ಮನೋ ಯಥಾಽಽಹ
ಸಂಕರ್ಷಣಸ್ತಚ್ಚರಣಾರವಿಂದೇ |
ತದ್ವಜ್ರರಂಹೋಲುಲಿತಗ್ರಾಮ್ಯಪಾಶೋ
ಗತಿಂ ಮುನೇರ್ಯಾಮ್ಯಪವಿದ್ಧಲೋಕಃ || ೨೧ ||

ಪುಂಡಾಂ ಕಿಲೈಕಾಂತಧಿಯಾಂ ಸ್ವಕಾಣಾಂ
ಯಾಃ ಸಂಪದೋ ದಿವಿ ಭೂಮೌ ರಾಯಾಮ್ |
ನ ರಾತಿ ಯದ್ವೈಷ ಉದ್ವೇಗ ಆಧಿ-
ರ್ಮದಃ ಕಲಿವ್ಯಸನಂ ಸಂಪ್ರಯಾಸಃ || ೨೨ ||

ಶೈವಗೀತಾಯಾಸವಿಘಾತಮಸ್ಯತ್
ಪತಿರ್ವಿಧತ್ತೇ ಪುರುಷಸ್ಯ ಶಕ್ತ |
ತತೋಽನುಮೇಯೋ ಭಗವತ್ಪ್ರಸಾದೋ
ಯೋ ದುರ್ಲಭೋಽಕಂಚನಗೋಚರೋಽಸ್ಮೈಃ || ೨೩ ||

ಅಹಂ ಹರೇ ತವ ಪಾದೈಕಮೂಲ-
ದಾಸಾಸುದಾಸೋ ಭವಿತಾಸ್ಮಿ ಭೂಯಃ |
ಮನಃ ಸ್ಮರೇತಾಸುಪತೇರ್ಗುಣಾಂಸ್ತೇ
ಗೃಣೇತ ವಾಕ್ಯರ್ಮ ಕರೋತು ಕಾಯಃ || ೨೪ ||

ನ ನಾಕಪೃಷ್ಠಂ ನ ಚ ಪಾರಮೇಷ್ಠ್ಯಂ
ನ ಸಾರ್ವಭೌಮಂ ನ ರಾಧಿಪತ್ಯಮ್ |
ನ ಯೋಗಸಿದ್ಧೀರಪುನರ್ಭವಂ ವಾ
ಸಮಂಜಸ ತ್ವಾ ವಿರಹಯ್ಯ ಕಾಂಕ್ಷೇ || ೨೫ ||

ಅಜಾತಪಕ್ಷಾ ಇವ ಮಾತರಂ ಖಿಗಾಃ
ಸ್ತನ್ಯಂ ಯಥಾ ವತ್ಸರಾಃ ಕ್ವಧಾತಾಃ |
ಪ್ರಿಯಂ ಪ್ರಿಯೇವ ವ್ಯಪಿತಂ ವಿಷಾಕ್ಷಾ
ಮನೋಽರವಿಂದಾಕ್ಷ ದಿದೃಕ್ಷತೇ ತ್ವಾಮ್ || ೨೬ ||

ಇಂದ್ರನೇ! ನಿನ್ನ ಈ ವಜ್ರವು ಶ್ರೀಹರಿಯ ತೇಜ ಮತ್ತು ದಧೀಚಿ ಋಷಿಯ ತಪ್ಪಿನಿಂದ ಶಕ್ತಿಕಾಲಿಯಾಗಿದೆ. ಭಗವಾನ್ ವಿಪ್ಲವ ನನ್ನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಲಿಕ್ಕಾಗಿ ನನಗೆ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರುವನು. ಆದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ಈಗ ನೀನು ಅದೇ ವಜ್ರದಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಕೊಂದುಬಿಡು. ಏಕೆಂದರೆ, ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಇರುವ ಪಕ್ಷದಲ್ಲೇ ವಿಜಯ, ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಹಾಗೂ ಎಲ್ಲ ಗುಣಗಳು ವಾಸಿಸುತ್ತವೆ. || ೨೦ || ಎಲೈ ದೇವರಾಜನೇ! ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀಸಂಕರ್ಷಣನ ಆಣತಿಯಂತೆ ನಾನು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಆತನ ಅಡಿದಾವರೆಗಳಲ್ಲಿ ಲಯಗೊಳಿಸುವೆನು. ನಿನ್ನ ವಜ್ರವು ನನ್ನ ದೇಹವನ್ನು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ವಿಷಯಭೋಗ ರೂಪವಾದ ನನ್ನ ಒಲೆಯನ್ನೂ ಕತ್ತರಿಸಿಬಿಡುವುದು. ಆಗ ನಾನು ಈ ಶರೀರವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಮುನಿಗಳಿಗೆ ಉಚಿತವಾದ ಗತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವೆನು. || ೨೧ || ಶ್ರೀಭಗವಂತನನ್ನು ಅನನ್ಯಭಾವದಿಂದ ಪ್ರೀತಿಸುತ್ತಿರುವ ಅವನ ಸ್ವಜನರಾದ ಭಕ್ತರಿಗೆ ಅವನು ಸ್ವರ್ಗ, ಭೂಮಿ ಅಥವಾ ಪಾತಾಲಲೋಕದ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ, ಅವುಗಳಿಂದ ಪರಮಾನಂದವು ದೊರೆಯುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ಬದಲಾಗಿ ದ್ವೇಷ, ಉದ್ವೇಗ, ಅಹಂಕಾರ, ಮಾನುಷಕೀಡೆಗಳು, ಕಲಹ, ದುಃಖ ಮತ್ತು ಆಯಾಸಗಳೇ ಬಂದು ಸೇರುವುವು. || ೨೨ || ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ! ನಮ್ಮ ಪ್ರಭುವು ಕನ್ನ ಭಕ್ತರ ಧರ್ಮ, ಅರ್ಥ, ಕಾಮ ಸಂಬಂಧವಾದ ಪ್ರಯಾಸಗಳನ್ನು ವೈರ್ಥ್ಯಗೊಳಿಸಿ ಬಿಡುತ್ತಾನೆ. ನಿಜವಾಗಿ ವಿಚಾರಮಾಡಿಸೋಡಿದರೆ ಇದರಿಂದ ಶ್ರೀಭಗವಂತನ ಕೃಪೆಯೇ ಸೂಚಿತವಾಗುತ್ತದೆ. ಏಕೆಂದರೆ, ಆತನ ಇಂತಹ ಕೃಪಾ ಪ್ರಸಾದವು ಭೌತಿಕವಾಗಿ ದೀನ-ದರಿದ್ರರಾದ ಆತನ ಭಕ್ತರ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಗೋಚರವಾಗುವುದು. ಇತರರಿಗೆ ಅದು ಅತ್ಯಂತ ದುರ್ಲಭವೇ ಆಗಿದೆ. || ೨೩ ||

ಭಗವಂತನನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾ ವೃತ್ತಾಸುರನು ಅವನಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದನು - ಪ್ರಭೋ! ಹರಿಯೇ! ಅನನ್ಯ ಭಾವದಿಂದ ನಿನ್ನ ಚರಣಕಮಲಗಳ ಅಶ್ವಿತ ಸೇವಕರ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡುವ ಅವಕಾಶವನ್ನು ನನಗೆ ಮುಂದಿನ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿಯೂ ದೊರೆಯುವಂತೆ ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಕೃಪೆಮಾಡು. ಪ್ರಾಣವಲ್ಲಭನೇ! ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ನಿನ್ನ ಮಂಗಳಮಯ ಗುಣಗಳನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುತ್ತಾ ಇರಲಿ. ನನ್ನ ವಾಣಿಯು ಅದನ್ನೇ ಗುಣಗವನಮಾಡುತ್ತಾ, ಶರೀರವು ನಿನ್ನ ಸೇವೆಯಲ್ಲೇ ಆಸಕ್ತವಾಗಿರಲಿ. || ೨೪ || ಎಲೈ ಸಕಲ ಸೌಭಾಗ್ಯ ನಿಧಿಯೇ! ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಸ್ವರ್ಗವನ್ನಾಗಲೀ, ಭುಕ್ತ ಲೋಕದ ಅಧಿಪತ್ಯವನ್ನಾಗಲೀ, ಭೂಮಂಡಲದ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನಾಗಲೀ, ರಾಜತಲದ ಏಕಚ್ಛತ್ರಾಧಿಪತ್ಯವನ್ನಾಗಲೀ, ಯೋಗಸಿದ್ಧಿಗಳಾಗಲೀ - ಯಾವುದನ್ನೂ ಬಯಸೆನು; ಹೆಚ್ಚಿನು ಮೋಕ್ಷವನ್ನೂ ಕೂಡ ಬಯಸುವುದಿಲ್ಲ. || ೨೫ || ಓ ಪುಂಡರೀಕಾಕ್ಷನೇ! ರೈಕ ಹುಟ್ಟಿದೇ ಇರುವ ಹಕ್ಕಿಯ ಮರಿಗಳು ತಮ್ಮ ತಾಯಿಯನ್ನೇ ಎದುರು ನೋಡುತ್ತಿರುವಂತೆಯೇ, ಹಸಿದ ಕರುಗಳು ತಮ್ಮ ತಾಯಿಯ ಸ್ತನ್ಯವನ್ನು ಕುಡಿಯಲು ಆತುರವಡುತ್ತಿರುವಂತೆಯೇ, ಮತ್ತು ಪತಿಯನ್ನು ಅಗಲಿದ ರಮಣಿಯರು ತಮ್ಮ ಪ್ರಿಯತಮನ ಸಮಾಗಮಕ್ಕಾಗಿ ಹಾತೊರೆಯುತ್ತಿರುವಂತೆಯೇ, ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ನಿನ್ನ

ಮಮೋತ್ತಮಶ್ಲೋಕಜನೇಷು ಸಖ್ಯಂ
ಸಂಸಾರಚಕ್ರೇ ಭ್ರಮತಃ ಸ್ವರ್ಮಭಿಃ |

ತನ್ಮಾಯಯಾಽಽತ್ಯಾತ್ಮಜದಾರಗೇಹೇ-
ಪ್ತ್ಯಾಸಕ್ತಚಿತ್ತಸ್ಯ ನ ನಾಥ ಭೂಯಾತ್ || ೨೭ ||

ದರ್ಶನಕ್ಕಾಗಿ ಹಂಬಲಿಸುತ್ತಾ ಇದೆ. || ೨೬ || ಮಹಾಪ್ರಭೋ ! ನಾನು ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಬಯಸುತ್ತಿಲ್ಲ. ಕರ್ಮಗಳ ಫಲವಾಗಿ ಸಂಸಾರದ ಚಕ್ರದಲ್ಲಿ ಅಲೆದಾಡುತ್ತಿರುವ ನನಗೆ ಉತ್ತಮ ಕೀರ್ತಿ ಯುಳ್ಳ ನಿನ್ನ ಪ್ರಿಯರಾದ ಭಕ್ತರೊಡನೆ ಸದಾ ಗೆಳೆತನವಿರಲಿ. ನಿನ್ನ ಮಾಯೆಯಿಂದ ದೇಹ, ಮನೆ, ಪತ್ನಿ-ಪುತ್ರರು ಮುಂತಾದವ ರಲ್ಲೇ ಅಡ್ಡರಾದವರೊಡನೆ ನನಗೆ ಯಾವ ರೀತಿಯ ಸಂಬಂಧವೂ ಉಂಟಾಗದಿರಲಿ ಎಂಬಷ್ಟೇ ನಾನು ಬಯಸುತ್ತಿರುವುದು. || ೨೭ ||

ಪನ್ನೋದರಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿಯಿತು. || ೧೧ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತ ಮಹಾಶ್ವರಾಣಃ ಪಾರಮಹಂಸಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ ಪಷ್ಠ ಸ್ತಂಭೇ
ವೃತ್ತಸ್ಯೇಂದ್ರೋಪದೇಶೋ ನಾಮೈಕಾದಶೋಽಧ್ಯಾಯಃ || ೧೧ ||

ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

ವೃತ್ತಾಸುರನ ಪಥ

ಬುಷ್ಪರುವಾಚ

ಏವಂ ಜಿಹಾಸುರ್ನೃಪ ದೇಹಮಾಜೌ
ಮೃತ್ಯುಂ ವರಂ ವಿಜಯಾನ್ನೃಮಾನಃ |
ಶೂಲಂ ಪ್ರಗೃಹ್ಯಾಭ್ಯಪತತುರೇಂದ್ರಂ
ಯಥಾ ಮಹಾಪುರುಷಂ ಕೃಷ್ಣಭೋಽಪ್ನು || ೧ ||

ತತೋ ಯುಗಾಂತಾಗ್ನಿಕತೋರಜಿಹ್ವ-
ಮಾವಿಧ್ಯ ಶೂಲಂ ತರಣಾಸುರೇಂದ್ರಃ |
ಕ್ಷಿಪ್ತ್ವಾ ಮಹೇಂದ್ರಾಯ ವಿನದ್ಯ ವೀರೋ
ಹತೋಽಸಿ ಪಾಪೇತಿ ಯಥಾ ಜಗಾದ || ೨ ||

ಖಿ ಆಪತತ್ತದ್ವಿಚಲದ್ಧೋಲ್ಮವತ್
ನಿರೀಕ್ಷ್ಯ ದುಷ್ಕೇಕ್ಷ್ಯಮಜಾತವಿಕ್ಲವಃ |
ವಜ್ರೇಣ ವಜ್ರೇ ಶಹಪರ್ವಣಾಚ್ಚಿನದ್
ಭುಜಂ ಚ ತಸ್ಮೋರಗರಾಜಭೋಗಮ್ || ೩ ||

ಛಿನ್ನೈಕಬಾಹುಃ ಪರಿಘೇಣ ವೃತ್ತಃ
ಸಂರಬ್ಧ ಆಸಾದ್ಯ ಗೃಹೀತವಜ್ರಮ್ |
ಹನೌ ತತಾಡೇಂದ್ರಮಥಾಮರೇಭಂ
ವಜ್ರಂ ಚ ಹಸ್ತಾನ್ಮಪತನ್ಯಭೋನಃ || ೪ ||

ಶ್ರೀಬುಕಮಹಾಮುನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಎಲೈ ಪರೀಕ್ಷಿ ದಾಜನೇ ! ವೃತ್ತಾಸುರನು ರಣಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಶರೀರವನ್ನು ಬಿಡಲು ಬಯಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಏಕೆಂದರೆ, ಅವನ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರನ ಮೇಲೆ ವಿಜಯವನ್ನು ಗಳಿಸಿ ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಪಡೆಯುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ದೇಹತ್ಯಾಗಮಾಡಿ ಶ್ರೀಭಗವಂತನನ್ನು ಪಡೆಯುವುದೇ ಶ್ರೇಷ್ಠ ವಾಗಿತ್ತು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅವನು - ಕೃಷ್ಣಭಾಸುರನು ಹಿಂದೆ ಪ್ರಳಯ ಜಲದಲ್ಲಿ ಭಗವಾನ್ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಎದುರಿಸಲು ಹೋದಂತೆ- ತ್ರಿಶೂಲವನ್ನುತ್ತಿಕ್ಕೊಂಡು ಇಂದ್ರನ ಮೇಲೆ ಎರಗಿದನು. || ೧ || ವೀರ ನಾದ ವೃತ್ತಾಸುರನು ಪ್ರಳಯಕಾಲದ ಅಗ್ನಿಯ ಜ್ವಾಲೆಗಳಂತೆ ತಿಣ್ಣವಾಗಿದ್ದ ಕುದಿಗಳುಳ್ಳ ತ್ರಿಶೂಲವನ್ನು ತಿರುಗಿಸುತ್ತಾ ಆತಿರಭನ ರಿಂದ ಇಂದ್ರನ ಮೇಲೆ ಬೀಸಿ ಹೊಡೆದನು ಮತ್ತು ಕೆಡುಕುಬ್ಬಿನಿಂದ ಸಿಂಹನಾದವನ್ನು ಮಾಡಿ - 'ಎಲವೋ ಪಾಪಿಯೇ ! ಈಗ ನೀನು ಬದುಕಿರಾರೆ' ಎಂದು ಅಬ್ಬರಿಸಿದನು. || ೨ || ಆ ಭಯಂಕರ ತ್ರಿಶೂ ಲವು ಗ್ರಹ ಮತ್ತು ಉಲ್ಕೆಗಳಂತೆ ತಿರುಗುತ್ತಾ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತಿರು ವುದನ್ನು ನೋಡಿಯೂ ಇಂದ್ರನು ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಆಳೈದೆಯನ್ನು ತೋರಿ ಸಲಿಲ್ಲ. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಆ ತ್ರಿಶೂಲದೊಂದಿಗೆ ವಾಸುಕಿ ನಾಗದಂತೆ ವಿಹಾಲವಾಗಿದ್ದ ವೃತ್ತಾಸುರನ ಭುಜವನ್ನು ನೂರು ಗಿಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಬೆಳಗುತ್ತಿದ್ದ ತನ್ನ ವಜ್ರಾಯುಧದಿಂದ ಕತ್ತರಿಸಿ ಹಾಕಿದನು. || ೩ || ಒಂದು ತೋಳು ಕತ್ತರಿಸಿ ಹೋದುದರಿಂದ ವೃತ್ತಾಸುರನಿಗೆ ತಡೆಯಲಾರದಷ್ಟು ಕೋಪವುಂಟಾಯಿತು. ಆಗ ಅವನು ವಜ್ರ ಧಾರಿಯಾಗಿದ್ದ ಇಂದ್ರನ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಆತನ ಗದ್ದದ ಮೇಲೂ ಮತ್ತು ಐರಾವತದ ಮೇಲೂ ಪರಿಘಾಯುಧದಿಂದ ಬಲವಾಗಿ ಹೊಡೆದನು. ಅದರಿಂದ ಇಂದ್ರನ ಕೈಯಿಂದ ವಜ್ರ ಯುಧವು ಪಾರಿ ಬಿದ್ದು ಹೋಯಿತು. || ೪ ||

ವೃತ್ರಸ್ಯ ಕರ್ಮಾತಿಮಹಾದ್ಭುತಂ ತತ್
 ಸುರಾಸುರಾಶ್ಚಾರಣಸಿದ್ಧಸಂಘಾಃ |
 ಅಪೂಜಯಂಸ್ತತ್ಪುರುಷೂತಸಂಕಟಂ
 ನಿರೀಕ್ಷ್ಯ ಹಾ ಹೇತಿ ವಿಚಿಕ್ರುತುರ್ಭೂತಮ್ || ೫ ||

ಇಂದ್ರೋ ನ ವಜ್ರಂ ಜಗೃಹೇ ನಿಲಜ್ಜತ-
 ಕ್ಷುತಂ ಸ್ವಹಸ್ತಾದರಿಸನ್ನಿಧೌ ಪುನಃ |
 ತಮಾಹ ವೃತ್ರೋ ಹರ ಆತ್ತವಜ್ರೋ
 ಜಹಿ ಸ್ವಶತ್ರುಂ ನ ವಿಪಾದಕಾಲಃ || ೬ ||

ಯುಯುತ್ಸಾಂ ಕುತ್ರಚಿದಾತತಾಯಿನಾಂ
 ಜಯಃ ಸದೈಕತ್ರ ನ ವೈ ಪರಾತ್ಮನಾಮ್ |
 ವಿನೈಕಮುತ್ಪತ್ತಿಲಯಸ್ತೀಶ್ವರಂ
 ಸರ್ವಜ್ಞಮಾದ್ಯಂ ಪುರುಷಂ ಸನಾತನಮ್ || ೭ ||

ಲೋಕಾಃ ಸಪಾಲಾ ಯಶ್ಯೇಮೇ ಶ್ವಸಂತಿ ವಿವಶಾ ವಶೇ |
 ದ್ವಿಜಾ ಇವ ಶಿಜಾ ಬದ್ಧಾಃ ಸ ಕಾಲ ಇಹ ಕಾರಣಮ್
 || ೮ ||

ಓಜಃ ಸಹೋ ಬಲಂ ಪ್ರಾಣಮಮೃತಂ ಮೃತ್ಯುಮೇವ ಚ |
 ತಮಜ್ಞಾಯ ಜನೋ ಹೇತುಮಾತ್ಮಾನಂ ಮನ್ಯತೇ ಜಡಮ್
 || ೯ ||

ಯಥಾ ದಾರುಮಯೀ ನಾರೀ ಯಥಾ ಯಂತ್ರಮಯೋ ಮೃಗಃ |
 ಏವಂ ಭೂತಾನಿ ಮಘವನ್ನೀಶತಂತ್ರಾಣಿ ವಿದ್ಧಿ ಭೋಃ
 || ೧೦ ||

ಪುರುಷಃ ಪ್ರಕೃತಿವ್ಯಕ್ತಮಾತ್ಮಾ ಭೂತೇಂದ್ರಿಯಾಶಯಾಃ |
 ತಕ್ಷುವಂತ್ಯಸ್ಯ ಸರ್ಗಾದೌ ನ ವಿನಾ ಯದನುಗ್ರಹಾತ್
 || ೧೧ ||

ಅವಿದ್ವಾನೇವಮಾತ್ಮಾನಂ ಮನ್ಯತೇಽನೀಶಮೀಶ್ವರಮ್ |
 ಭೂತೈಃ ಸೃಜತಿ ಭೂತಾನಿ ಗ್ರಸತೇ ತಾನಿ ತೈಃ ಸ್ವಯಮ್
 || ೧೨ ||

ಆಯುಃ ಶ್ರೀಃ ಕೀರ್ತಿರೈಶ್ವರ್ಯಮಾಶಿಷ್ಠ ಪ್ರದುಷ್ಯ ಯಾಃ |
 ಭವಂತ್ಯೇವ ಹಿ ತತ್ಕಾಲೇ ಯಥಾನಿಶ್ಚೋರ್ವಿಪರ್ಯಯಾಃ
 || ೧೩ ||

ತಸ್ಮಾದಕೀರ್ತಿಯಶಸೋರ್ಜಯಾಪಜಯಯೋರಪಿ |
 ಸಮಃ ಸ್ಯಾತ್ಸುಖದುಃಖಾಭ್ಯಾಂ ಮೃತ್ಯುಜೀವಿತಯೋರ್ದೃಢಾ
 || ೧೪ ||

ವೃತ್ರಾಸುರನ ಆ ಅದ್ಭುತವಾದ ಕರ್ಮವನ್ನು ಕಂಡು ದೇವತೆಗಳೂ, ಅಸುರರೂ, ಚಾರಣರೂ, ಸಿದ್ಧಗಳೂ ಮುಂತಾದವರಲ್ಲರೂ ಆತನನ್ನು ಪ್ರಶಂಸೆಮಾಡಿದರು. ಆದರೆ ಅವರೇ ಇಂದ್ರನ ಸಂಕಟವನ್ನು ನೋಡಿ ಪದೇ-ಪದೇ ಆಯೋ! ಆಯೋ! ಎಂದು ಕೂಗಿಕೊಳ್ಳತೊಡಗಿದರು. || ೫ || ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ! ಆ ಪಶ್ಚಾಯುಧವು ಇಂದ್ರನ ಕೈಯಿಂದ ಜಾರಿ ವೃತ್ರಾಸುರನ ಒಳಿಯಲ್ಲೇ ಬಿದ್ದಿತ್ತು ಅದರಿಂದ ಮಹೇಂದ್ರನಿಗೆ ಒಹಳ ನಾಚಿಕೆಯಾಗಿ ಅವನು ಅವನ್ನು ಮತ್ತೆ ಎತ್ತಿಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ. ಆಗ ವೃತ್ರಾಸುರನು ಹೇಳಿದನು - ಇಂದ್ರನೇ! ವಜ್ರವನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ನಿನ್ನ ಶತ್ರುವನ್ನು ಸಂಹರಿಸುವವನಾಗು. ಇದು ವಿಪಾದವಡುವ ಕಾಲವಲ್ಲ. || ೬ || ಸರ್ವಜ್ಞನೂ, ಸನಾತನನೂ, ಜಗತ್ತಿನ ಉತ್ಪತ್ತಿ-ಸ್ಥಿತಿ-ಲಯಗಳಿಗೆ ಕಾರಣನಾಗಿರುವವನೂ ಆದ ಅದಿಪುರುಷನಾದ ಭಗವಂತನೊಬ್ಬನಿಗೆ ಎಂದೆಂದಿಗೂ ಜಯವು, ದೇಹಾಭಿಮಾನಿಗಳೂ, ಯುದ್ಧಕ್ಕಾಗಿ ಉತ್ಸುಕರಾದ ಆತತಾಯಿಗಳಿಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಜಯವೇ ಸಿಗುತ್ತದೆ ಎಂಬುದಿಲ್ಲ. ಅವರು ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಗೆದ್ದರೆ, ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಸೋಲುತ್ತಾರೆ. || ೭ || ಈ ಎಲ್ಲ ಲೋಕಗಳೂ ಮತ್ತು ಲೋಕಪಾಲಕರೂ ಬಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಹಾಕಿಕೊಂಡಿರುವ ಪಕ್ಷಿಗಳಂತೆ ಯಾವುದರ ವಶಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಬೇಜ್ಜೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುವರೋ ಆ ಕಾಲವೇ ಎಲ್ಲರ ಜಯ-ಪರಾಜಯಗಳಿಗೂ ಕಾರಣವು. || ೮ || ಆ ಕಾಲವೇ ಮನುಷ್ಯರ ಮನೋಬಲ, ಇಂದ್ರಿಯಬಲ, ದೇಹಬಲ, ಪ್ರಾಣಬಲ, ಜೀವನ ಮತ್ತು ಮೃತ್ಯುರೂಪವಾಗಿದೆ. ಮನುಷ್ಯನು ಇದನ್ನು ತಿಳಿಯದೆ ಈ ಜಡವಾದ ಶರೀರವೇ ಜಯಾಪಜಯಗಳ ಕಾರಣವೆಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತಾನೆ. || ೯ || ಇಂದನೇ! ಮರದ ಬೊಂಬೆ ಮತ್ತು ಯಂತ್ರದ ಜೀವಿಯು ಅವನ್ನು ಕುಣಿಸುವವನ ಕೈಯಲ್ಲಿರುವಂತೆಯೇ ನೀನು ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಭಗವಂತನಿಗೆ ಅಧೀನವೆಂದು ತಿಳಿ. || ೧೦ || ಶ್ರೀಭಗವಂತನ ಅನುಗ್ರಹವಿಲ್ಲದೇ ಪುರುಷ ಪ್ರಕೃತಿ ಮಹತ್ವತ್ವ, ಅಹಂಕಾರ, ಪಂಚ-ಭೂತಗಳು, ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ಮತ್ತು ಅಂತಃಕರಣ ಚತುಷ್ಟಯ - ಇವು ಯಾವುವೂ ಈ ವಿಶ್ವದ ಉತ್ಪತ್ತಿಯೇ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ಸಮರ್ಥವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. || ೧೧ || ಭಗವಂತನೇ ಎಲ್ಲ ವಸ್ತು ನಿಮಿತ್ತಗಳಮಾಡುತ್ತಾನೆ - ನಿಯಾಮಕನಾಗಿದ್ದಾನೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಅರಿಯದವನೇ ಈ ಪರತಂತ್ರಜೀವನನ್ನು ಸ್ವತಂತ್ರಕರ್ತಾ - ಭೋಕ್ತಾ ಎಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ. ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಭಗವಂತನೇ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಮೂಲಕ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಉತ್ಪತ್ತಿಯನ್ನು, ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಮೂಲಕವೇ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಸಂಹಾರ ಮಾಡಿಸುತ್ತಾನೆ. || ೧೨ || ಸಮಯವು ಎರುದ್ದವಾಗಿದ್ದರೆ ಮನುಷ್ಯನು ಒಂದುಸದೇ ಇದ್ದರೂ ಮೃತ್ಯು ಅವಕೀರ್ತಿ ಮುಂತಾದವುಗಳು ಅವನಿಗೆ ಒದಗುತ್ತವೆ ಹಾಗೆಯೇ ಸಮಯವು ಅಸುಕೂಲವಾಗಿದ್ದಾಗ ಅವನು ಒಂದು ಸದೇ ಇದ್ದರೂ ಆಯಸ್ಸೂ, ಸಂಪತ್ತೂ, ಕೀರ್ತಿ, ಅಧಿಕಾರ ಮುಂತಾದ ಭೋಗಗಳು ಅವನಲ್ಲಿ ಬಂದು ಸೇರುವುವು. || ೧೩ || ಅದುದರಿಂದ ಕೀರ್ತಿ-ಅಪಕೀರ್ತಿ, ಒಯ-ಪರಾಜಯ, ಸುಖ-ದುಃಖ, ಜೀವನ-ಮರಣ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಒಂದರ ಇಚ್ಛೆ-ಅನಿಚ್ಛೆ ಇರಿಸದೆ ಎಲ್ಲ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಸಮಭಾವದಿಂದ ಇರಬೇಕು. ಸರ್ವ-ಶೋಕಗಳಿಗೆ ವಶೀಭೂತನಾಗಬಾರದು. || ೧೪ ||

ಸತ್ತಂ ರಜಸ್ತಮ ಇತಿ ಪ್ರಕೃತೇರ್ನಾತ್ಮನೋ ಗುಣಾಃ |
ತತ್ರ ಸಾಕ್ಷಿಣಮಾತ್ಮಾನಂ ಯೋ ವೇದ ನ ಸ ಬದ್ಧತೇ || ೧೫ ||

ಪಶ್ಯ ಮಾಂ ನಿರ್ದೇಶಂ ಶಕ್ಯ ವೃಕ್ಷಾಯುಧಭುಜಂ ಮೃಧೇ |
ಘಟಮಾನಂ ಯಥಾಶಕ್ತಿ ತವ ಪ್ರಾಣಜಹೀರ್ಷಯಾ || ೧೬ ||

ಪ್ರಾಣಗ್ಲಹೋಽಯಂ ಸಮರ ಇಪ್ತಕ್ಷೋ ವಾಹನಾಸನಃ |
ಅತ್ರ ನ ಜ್ಞಾಯತೇಽಮುಷ್ಯ ಜಯೋಽಮುಷ್ಯ ಪರಾಜಯಃ || ೧೭ ||

ಶ್ರೀಶುಕ ಉವಾಚ

ಇಂದ್ರೋ ವೃತ್ರವಚಃ ಶ್ರುತ್ವಾ ಗತಾಲೀಕಮಪೂಜಯತ್ |
ಗೃಹೀತವದ್ರಃ ಪ್ರಹಸಂಸ್ತಮಾಹ ಗತವಿಸ್ಮಯಃ || ೧೮ ||

ಇಂದ್ರ ಉವಾಚ

ಅಹೋ ದಾನವ ಸಿದ್ಧೋಽಸಿ ಯಸ್ಯ ತೇ ಮತಿರೀದೃಶೀ |
ಭಕ್ತಃ ಸರ್ವಾತ್ಮನಾಽಽತ್ಮಾನಂ ಸುಹೃದಂ ಜಗದೀಶ್ವರಮ್ || ೧೯ ||

ಭವಾನತಾಪೀಸ್ಥಾಯಾಂ ವೈ ದೈವ್ಲವೀಂ ಜನಮೋಹಿನೀಮ್ |
ಯದ್ವಿಹಾಯಾಸುರಂ ಭಾವಂ ಮಹಾಪುರುಷತಾಂ ಗತಃ || ೨೦ ||

ಖಲ್ವಿದಂ ಮಹದಾಶ್ಚರ್ಯಂ ಯದ್ರಜಃಪ್ರಕೃತೇಶ್ವರ |
ವಾಸುದೇವೇ ಭಗವತಿ ಸತ್ತ್ವಾತ್ಮನಿ ದೃಢಾಮುಖಿಃ || ೨೧ ||

ಯಸ್ಯ ಭಕ್ತಿಭಗವತಿ ಹರೌ ನಿಃಶ್ರೇಯಸೇಶ್ವರೇ |
ವಿಕ್ರೇತೋಽಮೃತಾಂಭೋಧೌ ಹಿ ಕ್ಷುದ್ಧೈಃ ಪಾತಕೋದಕೈಃ || ೨೨ ||

ಶ್ರೀಶುಕ ಉವಾಚ

ಇತಿ ಬ್ರುವಾಣಾವನ್ಮೋಽನ್ಯಂ ಧರ್ಮಜಿಜ್ಞಾಸಯಾ ನೃಪ |
ಯುಯುಧಾತೇ ಮಹಾವೀರ್ಯಾವಿಂದ್ರವೃತ್ ಯುಧಾಂಜಲೀ || ೨೩ ||

ಆವಿಧ್ಯ ಪರಿಘಂ ವೃತ್ರಃ ಕಾಷ್ಠ್ಠಾಯಸಮರಿಂದಮಃ |
ಇಂದ್ರಾಯ ಪ್ರಾಹಿಣೋದ್ಯೋರಂ ವಾಮಹಸ್ತೇನ ಮಾರಿಷ || ೨೪ ||

ಸ ತು ವೃತ್ರಸ್ಯ ಪರಿಘಂ ಕರಂ ಚ ಕರಭೋಪಮಮ್ |
ಚಿಚ್ಛೇದ ಯುಗಪದ್ದೇವೋ ವಜ್ರೇಣ ಶತಪರ್ವಣಾ || ೨೫ ||

ಸ್ವಲ್ಪ ರಜಃ ತಮ - ಈ ತ್ರಿಗುಣಗಳು ಪ್ರಕೃತಿಯದಾಗಿವೆ. ಅಕ್ಷನದಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅಕ್ಷವನ್ನು ಅದರ ಸಾಕ್ಷಿಮಾತ್ರವೆಂದು ತಿಳಿಯುವ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಅವುಗಳ ಗುಣ-ದೋಷಗಳು ಅಂಟಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ || ೧೫ || ದೇವೇಂದ್ರನೇ! ನನ್ನನ್ನಾದರೋ ನೋಡು! ನೀನು ನನ್ನ ಕೈಯನ್ನು ಮತ್ತು ಶಸ್ತ್ರವನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿ ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸೋಲಿಸಿರುವೆ. ಹೀಗಿದ್ದರೂ ನಾನು ನಿನ್ನ ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನು ಅಪಹರಿಸಲು ಯಥಾಶಕ್ತಿ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಲೇ ಇದ್ದೇನೆ || ೧೬ || ಈ ಯುದ್ಧವು ಒಂದು ಜೂಜಿನ ಆಟವಾಗಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣವನ್ನೇ ಪಣಕ್ಕೆ ಒಡ್ಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಬಾಣಗಳ ದಾಳಗಳು ಎಸೆಯಲ್ಪಡುತ್ತವೆ. ಪಾಹನವೇ ಹಾಸು-ಹಲಗೆಯಾಗಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಯಾರು ಗೆಲುವರು, ಯಾರು ಸೋಲುವರು ಎಂಬುದು ಮೊದಲಿಗೆ ಗೊತ್ತಾಗುವುದಿಲ್ಲ || ೧೭ ||

ಶ್ರೀಶುಕಮಹಾಮುನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಪರಿಣಿತನೇ! ವೃತ್ರಾಸುರನ ಈ ಸತ್ಯವಾದ ಹಾಗೂ ನಿಷ್ಕಪಟವಾದ ವಚನಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಇಂದ್ರನು ಅವನನ್ನು ಆದರಿಸಿದನು ಮತ್ತು ತನ್ನ ವಜ್ರವನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡನು. ಅನಂತರ ಯಾವುದೇ ಅಚ್ಚರಿಯಿಲ್ಲದೆ ನಮನಗುತ್ತಾ ಅವನು ಹೇಳಿಕೊಡಗಿದನು || ೧೮ ||

ದೇವೇಂದ್ರನು ಹೇಳಿದನು - ಭಲೇ ದಾನವರಾಜ! ನೀನು ನಿಜವಾಗಿ ಸಿದ್ಧನೇ ಆಗಿರುವೆ. ಅದಕ್ಕೇ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಧೈರ್ಯ, ನಿಶ್ಚಯ, ಭಗವದ್ಭಾವ ಎಲ್ಲಕ್ಕೂವಾಗಿದೆ. ನೀನು ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಾಣಗಳ ಸುಹೃದನಾದ ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪನಾದ ಜಗದೀಶ್ವರನ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಅಸಂಭಾವದಿಂದ ಮಾಡಿರುವೆ || ೧೯ || ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ನೀನು ಜನರನ್ನು ಮೋಹಿಸುವಂತಹ ಭಗವಂತನ ಮಾಯೆಯನ್ನು ದಾಟಿಬಿಟ್ಟಿರುವೆ. ಈಗಲಾದರೋ ನೀನು ಆಸುರೀ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಮಹಾಪುರುಷನಾಗಿರುವೆ || ೨೦ || ನೀನು ರಜೋ ಗುಣ ಪ್ರಕೃತಿಯವನಾಗಿದ್ದರೂ ವಿಶುದ್ಧ ಸತ್ತ್ವಸ್ವರೂಪನಾದ ಭಗವಾನ್ ವಾಸುದೇವನಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಒದ್ದಿಯು ಧೃಢವಾಗಿ ತೊಡಗಿದೆ. ಇದು ಖಂಡಿತವಾಗಿ ದೊಡ್ಡ ಆಶ್ಚರ್ಯದ ಮಾತಾಗಿದೆ || ೨೧ || ಪರಮ ಕಲ್ಯಾಣದ ಸ್ವಾಮಿಯಾದ ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಚರಣಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರೇಮಮಯ ಭಕ್ತಿಭಾವವನ್ನು ಇರಿಸುವವನಿಗೆ ಜಗತ್ತಿನ ಭೋಗಗಳ ಅಮೃತತೆ ಏನಿದೆ? ಅಮೃತ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ವಿಹರಿಸುವವನಿಗೆ ಕುದ್ರವಾದ ಹಳ್ಳ-ಕೊಳ್ಳಗಳ ನೀರಿನಿಂದ ಏನು ಪ್ರಯೋಜನವಿದೆ? || ೨೨ ||

ಶ್ರೀಶುಕಮಹಾಮುನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ರಾಜೇಂದ್ರ! ಹೀಗೆ ಮಹಾಪರಾಕ್ರಮಿಗಳಾದ, ಯೋಧಶ್ರೇಷ್ಠರಾದ ಇಂದ್ರನು ಮತ್ತು ವೃತ್ರಾಸುರನು ಧರ್ಮವನ್ನು ತಿಳಿಯುವ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಪರಸ್ಪರ ಮಾಡಾಡುತ್ತಾ ಯುದ್ಧವನ್ನು ಮಾಡತೊಡಗಿದರು || ೨೩ || ರಾಜನೇ! ಶತ್ರುಸಂಹಾರಕನಾದ ವೃತ್ರಾಸುರನು ಉಕ್ಕಿನಿಂದ ಮಾಡಿದ ಭಯಂಕರವಾದ ಒಂದು ಪರಿಘಾಯುಧವನ್ನು ಎಡಗೈಯಲ್ಲಿ ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಅಕಾಶದಲ್ಲಿ ಗಿರ-ಗಿರನೆ ತಿರುಗಿಸುತ್ತಾ ಇಂದ್ರನ ಮೇಲೆ ಎಸೆದನು || ೨೪ || ಆದರೆ ದೇವೇಂದ್ರನು ವೃತ್ರಾಸುರನ ಆ ಪರಿಘ ಹಾಗೂ ಆನೆಯ ಸೊಂಡಿಲನಂತಿರುವ ಅವನ ಭುಜವನ್ನು ತನ್ನ ನೊರುಗಿಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ವಜ್ರಾಯುಧದಿಂದ ಎರಡನ್ನೂ ಒಚ್ಚಗೆ ಕತ್ತರಿಸಿಬಿಟ್ಟನು || ೨೫ ||

ದೋರ್ಭ್ಯಾಮುತ್ಪತ್ತಮೂಲಾಭ್ಯಾಂ ಬಭೌ ರಕ್ತಸ್ರವೋಽಸುರಃ |
ಭಿನ್ನುಕ್ಲೋ ಯಥಾ ಗೋತ್ರಃ ಪಾದ್ವಪ್ಲೋ ವಜ್ರಿಣಾ ಹತಃ
|| ೨೬ ||

ಕೃತ್ವಾಧರಾಂ ಹನುಂ ಭೂಮೌ ದೈತ್ಯೋ ದಿವ್ಯತ್ವರಾಂ ಹನುಮ್ |
ನಭೋಗಂಭೀರವಕ್ತ್ರೇಣ ಲೇಲಿಹೋಲ್ಲೂಟಹೃಯಾ
|| ೨೭ ||

ದಂಷ್ಠಾಭಿಃ ಕಾಲಕಲ್ಪಾಭಿರ್ಗ್ರಸನ್ನಿವ ಜಗತ್ಪಯಮ್ |
ಅತಿಮಾತ್ರಮಹಾಕಾಯ ಅಕ್ಷಿಪಂಸ್ತರಾ ಗಿರೀನ್
|| ೨೮ ||

ಗಿರಿರಾಟ್ವಾದಭಾರೀವ ಪದ್ವ್ಯಾಂ ನಿರ್ಜರಯಸ್ಥಹೀಮ್ |
ಜಗ್ರಾಸ ಸ ಸಮಾಸಾದ್ಯ ವಜ್ರಿಣಂ ಸಹವಾಹನಮ್
|| ೨೯ ||

ಮಹಾಪ್ರಾಣೋ ಮಹಾವೀರ್ಯೋ ಮಹಾರ್ಷ ಇವ ದ್ವಿಷಮ್ |
ವೃತ್ತಗ್ರಸ್ತಂ ತಮಾಲಕ್ಶ್ಯ ಸಪ್ರಜಾಪತಯಃ ಸುರಾಃ |
ಹಾ ಕಷ್ಟಮಿತಿ ನಿರ್ವಿಣ್ಣಾಶ್ಚುಕ್ರುತುಃ ಸಮಹರ್ಷಯಃ
|| ೩೦ ||

ನಿಗೀರ್ಣೋಽಪ್ಯಸುರೇಂದ್ರೇಣ ನ ಮಮಾರೋದರಂ ಗತಃ |
ಮಹಾಪುರುಷಸನ್ನದೋ ಯೋಗಮಾಯಾಬಲೇನ ಚ
|| ೩೧ ||

ಭಿತ್ತ್ವಾ ವಜ್ರೇಣ ತತ್ಪುಕ್ಷಿಂ ನಿಷ್ಕಮ್ಯ ಬಲಭದ್ವಿಭುಃ |
ಉಚ್ಚಕರ್ತ ಶಿರಃ ಶತ್ರೋರ್ಗಿರಿಶೃಂಗಮಿವೌಜ್ಞಾ
|| ೩೨ ||

ವಜ್ರಸ್ಯ ತತ್ಕಂಧರಮಾಶುರವೇಗಃ
ಕೃಂತಸ್ಸಮಂತಾತ್ತರಿವರ್ತಮಾನಃ |
ನೃಪಾತಯತ್ರಾವದಹರ್ಗಣೇನ
ಯೋ ಜ್ಯೋತಿಷಾಮಯನೇ ವಾರ್ತಾಹತ್ಯೇ || ೩೩ ||

ತದಾ ಚ ಶೇ ದುಂದಭಯೋ ಎನೇದು-
ಗಂಧರ್ವಸಿದ್ಧಾಃ ಸಮಹರ್ಷಿಸಂಘಾಃ |
ವಾರ್ತಾಭೃಲಿಂಗೈಸ್ತಮಭಿಷ್ಠುವಾಸಾ
ಮಂತ್ರೈರ್ಮುದಾ ಕುಸುಮೈರಭ್ಯವರ್ಷನ್ || ೩೪ ||

ವೃತ್ತಸ್ಯ ದೇಹಾನಿಷ್ಠಾಂತಮಾತ್ಮಜ್ಯೋತಿರರಿಂದಮ |
ಪಶ್ಯತಾಂ ಸರ್ವಲೋಕಾನಾಮಲೋಕಂ ಸಮಪದ್ಯತ
|| ೩೫ ||

ಹೀಗೆ ಎರಡೂ ಕೋಟುಗಳೂ ಬುಡುಸುತ ಕತ್ತರಿಸಲ್ಪಡಲು
ವೃತ್ತಾಸುರನ ಎಡ-ಬಲ ಹೆಗೆಲುಗಳಿಂದ ರಕ್ತದ ಧಾರೆ ಹರಿಯ
ತೊಡಗಿತು. ಆಗ ಅವನು - ಇಂದ್ರನ ವಜ್ರಾಯುಧದ ವಿಟಿನಿಂದ
ರಕ್ತಗಳು ಕತ್ತರಿಸಿ ಹೋಗಿ ಆಕಾಶದಿಂದ ನೆಲಕ್ಕುರುಳಿದ ಮಹಾ
ಪರ್ವತವೋ ಎಂಬಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದವು. || ೨೬ || ಆಗ ಕಾಲು
ಗಳಿಂದ ನಡೆದಾಡುವ ಪರ್ವತರಾಜನಂತೆ ಅತಿ ದೀರ್ಘಕಾಯ
ನಾಗಿದ್ದ ಆ ವೃತ್ತಾಸುರನು ತನ್ನ ಕೆಳದವಡೆಯನ್ನು ಭೂಮಿ
ಯಲ್ಲಿಯೂ, ಮೇಲಿನ ದವಡೆಯನ್ನು ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೂ ಚಾಚಿ, ಆಕಾಶ
ದಂತೆ ಆಳವಾಗಿದ್ದ ಬಾಯಿಯು ಸರ್ಪದಂತೆ ಭೀಕರವಾಗಿದ್ದ
ನಾಲಿಗೆ ಮುತ್ತು ಮೃತ್ಯುವಿಗೆ ಸಮನಾದ ಕೋರೆದಾಡೆಗಳು ಇವು
ಗಳಿಂದ ಮೂರು ಲೋಕಗಳನ್ನೇ ನುಂಗಿ ಹಾಕುವನೋ ಎಂಬಂತೆ
ತನ್ನ ಕಾಲುಗಳಿಂದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಆವೃಳಿಸುತ್ತಾ, ಮಹಾವೇಗ
ದಿಂದ ಪರ್ವತಗಳನ್ನು ತಲೆ ಕೆಳಗಾಗಿಸುತ್ತಾ ಇಂದ್ರನ ಬಳಿಗೆ ನುಗ್ಗಿ
ಬಂದು ಅತಿವಿರಾಟಮಿಯೂ, ಬಲಕಾಲಿಯೂ ಆದ ರಾಕ್ಷಸ
ಕಾಯದ ಹೆಬ್ಬಾವೊಂದು ಆನೆಯನ್ನು ನುಂಗಿಹಾಕುತ್ತಿದೆಯೇ
ಎಂಬಂತೆ ಇಂದ್ರನನ್ನು ಆವನ ವಾಹನ ಐರಾವತದೊಂದಿಗೆ ನುಂಗಿ
ಬಿಟ್ಟನು. ಹೀಗೆ ವೃತ್ತಾಸುರನು ಇಂದ್ರನನ್ನು ನುಂಗಿದ್ದನ್ನು ಕಂಡು
ವ್ರಜಾವತಿಗಳೂ, ಮಹರ್ಷಿಗಳೂ, ದೇವತೆಗಳೂ ಕಡುದುಂಬಿ
ದಿಂದ ಅಯ್ಯೋ! ಅಯ್ಯೋ! ಎಂತಹ ಅನರ್ಥವಾಯಿತು?
ಎಂದು ದುಃಖಪಡೊಡಗಿದ್ದರು. || ೨೭-೩೦ || ಆದರೆ ದೇವ
ರಾಜನಿಗೆ ಯಾವ ಅಪಾಯವೂ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ನಾರಾಯಣಕವಚ
ವೆಂಬ ಮಹಾಪುರುಷ ವಿದ್ಯೆಯು ಆತನನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸಿತು. ಯೋಗ
ಬಲವೂ ಆತನನ್ನು ಕಾಪಾಡಿತು. ಆದುದರಿಂದ ವೃತ್ತಾಸುರನು
ಇಂದ್ರನನ್ನು ನುಂಗಿದ್ದರೂ, ಅವನು ಹೊಟ್ಟೆಯೊಳಗೆ ಸೇರಿದ್ದರೂ
ಸಾಯಲಿಲ್ಲ. || ೩೧ || ಅವನು ತನ್ನ ವಜ್ರದಿಂದ ಆತನ ಹೊಟ್ಟೆ
ಯನ್ನು ಸೀಳಿಹಾಕಿ ಹೊರಕ್ಕೆ ಬಂದು ಕಡುರಭಸದಿಂದ ಪರ್ವತ
ಶಿಖರದಂತೆ ಉನ್ನತವಾಗಿದ್ದ ಆತನ ತಲೆಯನ್ನು ಕಡಿದುಹಾಕಿದನು.
|| ೩೨ || ಗೃಹಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರಾಯಣ-ದಕ್ಷಿಣಾಯನ ಗತಿಗಳಿಗೆ ತಗಲು
ವಷ್ಟು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಂದರೆ ಒಂದು ವರ್ಷದ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ
ವೃತ್ತಸಂಹಾರಯೋಗವು ಒದಗಿದಾಗ ತೀವ್ರವೇಗದಿಂದ ಸುತ್ತುತ್ತಿದ್ದ
ವಜ್ರಾಯುಧವು ಆತನ ಕುತ್ತಿಗೆಯನ್ನು ಎಲ್ಲ ಕಡೆಗಳಿಂದಲೂ
ಕತ್ತರಿಸಿ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಬೀಳಿತು. || ೩೩ || ಆಗ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ
ದೇವದುಂದುಭಿಗಳು ಮೊಳಗಿದವು. ಮಹರ್ಷಿಗಳೊಡನೆ ಗಂಧ
ರ್ವರು, ಸಿದ್ಧರು ಮುಂತಾದವರು ಪರಮಾನಂದಭರಿತರಾಗಿ ವೃತ್ತ
ಸಂಹಾರವನ್ನು ಕೊಂಡಾಡುವ ದಿವ್ಯ ಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ದೇವರಾಜ
ನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಾ ಹೂಮಳೆಯನ್ನು ಕರೆಯತೊಡಗಿದರು. || ೩೪ ||
ಶತ್ರುವಮನ ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ! ಆಗ ವೃತ್ತಾಸುರನ ದೇಹದಿಂದ ಅತ್ಯ
ಜ್ಯೋತಿಯು ಹೊರಬಂದು ಇಂದ್ರಾದಿ ದೇವತೆಗಳು ನೋಡು-
ನೋಡುತ್ತಿರುವಂತೆಯೇ ಸರ್ವಲೋಕಾತೀತ ಭಗವಂತನ ಸ್ವರೂಪ
ದಲ್ಲಿ ಲೀನವಾಗಿ ಹೋಯಿತು. || ೩೫ ||

ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿಯಿತು. || ೧೨ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಪಾರಮಹಯ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ ಪದ್ಮಸುಂಧೇ ವೃತ್ತವಧೋನಾಮ ದ್ವಾದಶೋಽಧ್ಯಾಯಃ || ೧೨ ||

ಹದಿಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

ಇಂದ್ರನನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯು ಆವರಿಸಿದುದು

ಶ್ರೀಶುಕ ಉವಾಚ

ವೃತ್ತೇ ಹತೇ ತ್ರಯೋ ಲೋಕಾ ವಿನಾ ಶಕ್ತೇಣ ಭೂರಿದ |
ಸಪಾಲಾ ಹೃಭವನ್ದ್ಯೋ ವಿಜ್ಞರಾ ನಿರ್ವೃತೇಂದ್ರಿಯಾಃ |

|| ೧ ||

ದೇವರ್ಷಿ ಪಿತೃಭೂತಾನಿ ದೃತ್ವಾ ದೇವಾನುಗಾಃ ಸ್ವಯಮ್ |
ಪ್ರತಿಜಗ್ಮುಃ ಸ್ವಧಿಷ್ಠಾನಿ ಬ್ರಹ್ಮೇಶೇಂದ್ರಾದಯಸ್ತತಃ |

|| ೨ ||

ರಾಜೋನಾಚ

ಇಂದ್ರಸ್ಯಾನಿರ್ವೃತೇಹೇತುಂ ಶ್ರೋತುಮಿಚ್ಛಾಮಿ
ಭೋ ಮುನೇ |

ಯೇನಾಸನ್ನುಖಿನೋ ದೇವಾ ಹರೇರ್ದುರ್ಗಮಿಂ

ಕುತೋಽಭವತ್ || ೩ ||

ಶ್ರೀಶುಕ ಉವಾಚ

ವೃತ್ರವಿಕ್ರಮಸಂಪಿಗ್ನಾಃ ಸರ್ವೇ ದೇವಾಃ ಸಹರ್ಷಭಃ |
ತದ್ವಧಾಯಾರ್ಥಾಯನ್ನಿಂದ್ರಂ ನೈಚ್ಛದ್ವಿತೋ ಬೃಹದ್ವಧಾತ್ |

|| ೪ ||

ಇಂದ್ರ ಉವಾಚ

ಸ್ಯಿಭೂಜಲಹ್ರಮೈರೇನೋ ನಿಶ್ವಮಾಪವಧೋದ್ಯಮ್ |
ವಿಭಕ್ತಮನುಗೃಹ್ಯದ್ವಿವೃತ್ತಹತ್ಯಾಂ ಕ್ವ ಮಾರ್ಜ್ಯಹಮ್ |

|| ೫ ||

ಶ್ರೀಶುಕ ಉವಾಚ

ಮಿಷಯಸ್ತದುಪಾಕರ್ಣ್ಯ ಮಹೇಂದ್ರಮಿದಮಬ್ರುವನ್ |
ಯಾಜಯಿಷ್ಯಾಮಿ ಭದ್ರಂ ತೇ ಹಯಮೇಧೇನ ಮಾ ಸೃಚ್ಛಃ |

|| ೬ ||

ಹಯಮೇಧೇನ ಪುರುಷಂ ಪರಮಾತ್ಮಾನಮೀಶ್ವರಮ್ |
ಇಷ್ಟಾ ನಾರಾಯಣಂ ದೇವಂ ಮೋಕ್ಷೇತೀತಿ ಜಗದ್ವಧಾತ್ |

|| ೭ ||

ಶ್ರೀಶುಕಮಹಾಮುನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಮಹಾದಾನಿ ಯಾದ ಪರಿಣಿತನೇ! ವೃತ್ರಾಸುರನ ಮೃತ್ಯುವಿನಿಂದ ಇಂದ್ರನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಮೂರುಲೋಕಗಳೂ, ಲೋಕಪಾಲರೂ ಒಡನೆಯೇ ಪರಮಸಂತೋಷಭರಿತರಾದರು. ಅವರ ಭಯ, ಚಿಂತೆ ಎಲ್ಲವೂ ಹೊರಟುಹೋಯಿತು. || ೧ || ಆ ಯುದ್ಧವು ಮುಗಿಯಲು ದೇವತೆಗಳೂ, ಮುಷಿಗಳೂ, ಪಿತೃಗಳೂ, ಭೂತರೂ, ದೈತ್ಯರೂ, ದೇವತೆಗಳ ಅನುಚರರಾದ ಗಂಧರ್ವರೂ ಮುಂಚಾದವರೆಲ್ಲರೂ ತಮ್ಮ-ತಮ್ಮ ಬೋಕೆಗಳಿಗೆ ಹೊರಟುಹೋದರು. ಅನಂತರ ಒಳ್ಳೆ ದೇವರು, ರುದ್ರದೇವರು, ಇಂದ್ರನು ಎಲ್ಲರೂ ಹೊರಟು ಹೋದರು. || ೨ ||

ಪರಿಣಿತನು ಕೇಳಿದನು - ಮುನಿವರ್ಯರೇ! ಇಂದ್ರ ನೊಬ್ಬನಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಈಗ ಅಪ್ಪಸನ್ನತೆಯುಂಟಾಗಲು ಕಾರಣ ವೇನು? ವೃತ್ರಾಸುರನ ಪಥೆಯಿಂದ ಎಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳು ಸುಖವಿಟ್ಟು ರುವಾಗ ಇಂದ್ರನೊಬ್ಬನಿಗೆ ಏಕೆ ದುಃಖವುಂಟಾಯಿತು? ಇದನ್ನು ಕೇಳಲು ನಾನು ಬಯಸುವೆನು. ದಯವಿಟ್ಟು ತಿಳಿಸಬೇಕು. || ೩ ||

ಶ್ರೀಶುಕಮಹಾಮುನಿಗಳು ಹೇಳಿದರು - ಎಲೈ ರಾಜೇಂದ್ರನೇ! ವೃತ್ರಾಸುರನ ಪರಾಕ್ರಮದಿಂದ ಎಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳೂ ಮತ್ತು ಮುಷಿ-ಮಹರ್ಷಿಗಳೂ ಅತ್ಯಂತ ಭಯಗೊಂಡಾಗ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಅಸು ರನ ವಧೆಗಾಗಿ ಇಂದ್ರನಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದ್ದರು. ಆದರೂ ಅವನು ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯ ಭಯದಿಂದ ಅವನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಲು ಬಯಸುತ್ತಿ ರಲಿಲ್ಲ. || ೪ ||

ದೇವೇಂದ್ರನು ಅವರಲ್ಲಿ ತೇಳಿದನು - ಎಲೈ ದೇವತೆಗಳಿರಾ! ಬುಷಿಗಳಿರಾ! ಹಿಂದೆ ವಿಶ್ವರೂಪನ ಪಥೆಯಿಂದ ನನಗೆ ಹತ್ತಿ ಕೊಂಡಿದ್ದ ಒಳ್ಳೆಹತ್ಯೆಯನ್ನೇನೋ ಸ್ವಯರು, ಪೃಥಿವಿ, ಜಲ, ವೃಕ್ಷ ಗಳು ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ಹಂಚಿಕೊಂಡು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ್ದರು. ಈಗ ನಾನು ವೃತ್ತ ನನ್ನು ವಧಿಸಿ ಅವನ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯಿಂದ ನನ್ನ ಬಿಡುಗಡೆ ಹೇಗಾದೀತು? || ೫ ||

ಶ್ರೀಶುಕಮಹಾಮುನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಮಹೇಂದ್ರನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿದ ಬುಷಿಗಳು ಅವನಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದರು - ಎಲೈ ದೇವೇಂದ್ರನೇ! ನಿನಗೆ ಮಂಗಳವುಂಟಾಗಲಿ. ನೀನು ಕಿಂಚಿ ತ್ತಾದರೂ ಭಯಪಡಬೇಡ. ಎಕೆಂಬರೆ, ನಾವು ನಿನ್ನಿಂದ ಅಶ್ವ ಮೇಧ ಯಜ್ಞವನ್ನು ಮಾಡಿ ಎಲ್ಲ ಪಾಪಗಳಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಗೊಳಿಸುವೆವು. || ೬ || ಅಶ್ವಮೇಧಯಜ್ಞದ ಮೂಲಕ ಸರ್ವಾಂತ ಯೋಷಿ, ಸರ್ವಶಕ್ತಿಸಂಪನ್ನ ಪರಮಾತ್ಮನಾದ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನ ಆರಾಧನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ನೀನು ಸಮಸ್ತ ಜಗತ್ತನ್ನು ವಧಿಸು ವುದರಿಂದ ಉಂಟಾದ ಪಾಪದಿಂದಲೂ ಮುಕ್ತನಾಗುವ. ಹಾಗೆ ವಾಗೆ ವೃತ್ರಾಸುರನ ಪಥೆಯ ಮಾತಾದರೂ ಏನಿದೆ? || ೭ || ದೇವರಾಜಾ! ಭಗವಂತನ ನಾಮ-ಸಂಕೀರ್ತನ ಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ತಂದೆ, ಗೋವು, ತಾಯಿ, ಆಚಾರ್ಯ ಮುಂತಾದವರ

ಬ್ರಹ್ಮಹಾ ಪಿತೃಹಾ ಗೋಘೋ
ಮಾತೃಹಾಽಽಚಾರ್ಯಹಾಘವಾನ್ |

ಶ್ವಾದಃ ಪುಲ್ಕಸೋ ವಾಪಿ
ಶುದ್ಧೇರನ್ಯಸ್ಯ ಕೀರ್ತನಾತ್ || ೮ ||

ತಮಶ್ವಮೇಧೇನ ಮಹಾಮುಖೇನ
ಶ್ರದ್ಧಾನ್ವಿತೋಽಸ್ಮಾಭಿರನುಷ್ಠಿತೇನ |

ಹತ್ವಾಪಿ ಸಬ್ರಹ್ಮ ಚರಾಚರಂ ತ್ವಂ
ನ ಲಿಪ್ಯಸೇ ಕಿಂ ಖಲನಿಗ್ರಹೇಣ || ೯ ||

ಶ್ರೀಶುಕ ಉವಾಚ

ಏವಂ ಸಂಚೋದಿತೋ ವಿಪ್ರೈರ್ಮರುತ್ವಾನಹನದ್ರಿಫ್ರಮ್ |

ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾ ಹತೇ ತಸ್ಮಿನ್ನಾಸಾದ ವೃಷಾಕಪಿಮ್
|| ೧೦ ||

ತಯೇಂದ್ರಃ ಸ್ವಾಸಹತ್ವಾಪಂ
ನಿರ್ವೃತ್ತಿನಾರ್ಮಮೂವಿಶತ್ |

ಹ್ರೀಮಂತಂ ವಾಚ್ಯತಾಂ ಪ್ರಾಪ್ತಂ
ಸುಖಯಂತ್ಯಪಿ ನೋ ಗುಣಾಃ || ೧೧ ||

ತಾಂ ದದರ್ಶಾಸುಧಾವಂತೀಂ
ಚಾಂಡಾಲೀಮಿದ ದೂಷಿಣೇಮ್ |

ಜರಯಾ ವೇಷಮಾಸಾಂಗೀಂ
ಯಕ್ಷಗ್ರಸ್ತಾಮಸ್ತುಕೃತಾಮ್ || ೧೨ ||

ವಿಕೀರ್ಯಾ ಪರಿತಾನ್ಯೇತಾಂಪ್ರಿಶ್ವ
ತಿಷ್ಠೇತಿ ಭಾಷಿಣೇಮ್ |

ಮೀನಗಂಧ್ಯಸುಗಂಧೇನ ಕುರ್ವತೀಂ
ಮಾರ್ಗದೂಷಣಮ್ || ೧೩ ||

ನಭೋ ಗತೋ ದಿಶಃ ಸರ್ವಾಃ
ಸಹಸ್ರಾಕ್ಷೋ ವಿಶಾಂಪತೇ |

ಪ್ರಾಗುದೀಚೀಂ ದಿಶಂ ತೂರ್ಣಂ ಪ್ರವಿಷ್ಟೋ
ನೃಪ ಮಾನಸಮ್ || ೧೪ ||

ಸ ಅವಸಹುಷ್ಪರನಾಲತಂತೂ-

ನಲಬ್ಧಭೋಗೋ ಯದಿಹಾಗ್ನಿದೂಷಃ |

ವರ್ಷಾಣಿ ಸಾಹಸ್ರಮಲಕ್ಷತೋಽಂತಃ

ಸ ಚಿಂತಯನ್ ಬ್ರಹ್ಮವಧಾದ್ವಿಮೋಕ್ಷಮ್ || ೧೫ ||

ಹತ್ಯೆಯನ್ನು ಮಾಡುವ ಮಹಾಪಾಪಿಯೂ, ಚಾಂಡಾಲನೂ, ಕುಟುಕನೂ ಇಂತಹವರೂ ಕೂಡ ಶುದ್ಧರಾಗಿ ಬಿಡುತ್ತಾರೆ. || ೮ ||

ನಾವುಗಳು ನಿನಗಾಗಿ 'ಅಶ್ವಮೇಧ' ಎಂಬ ಮಹಾಯಜ್ಞದ ಅನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡುವೆವು. ಇದರ ಮೂಲಕ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಭಗವಂತನನ್ನು ಆರಾಧಿಸಿ ನೀನು ಬ್ರಹ್ಮನವರೆಗಿನ ಇಡೀ ಚರಾಚರ ಜಗತ್ತನ್ನು ಹತ್ಯೆಮಾಡಿದರೆ ಬರುವ ಪಾಪವೂ ನಿನಗೆ ಅಂಟಲಾರದು. ಹಾಗಿರುವಾಗ ಈ ದುಷ್ಟನಿಗೆ ದಂಡವನ್ನು ವಿಧಿಸಿದ ಪಾಪದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಹೊಂದುವ ಮಾತಾದರೂ ಏನಿದೆ ? || ೯ ||

ಶ್ರೀಶುಕಮಹಾಮುನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಪರೀಕ್ಷಿದ್ವಾ ಜನೇ | ಹೀಗೆ ದ್ರಾಹ್ಮಣರಿಂದ ಪ್ರೇರಿತನಾಗಿ ದೇವೇಂದ್ರನು ವೃತ್ರಾಸುರನನ್ನು ವಧಿಸಿದ್ದನು. ಈಗ ಅವನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯು ಇಂದ್ರನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದಿತು. || ೧೦ || ಆದರೆ ಕಾರಣದಿಂದ ಇಂದ್ರನಿಗೆ ತುಂಬಾ ಕ್ಲೇಶವಾಯಿತು. ಮಹಾ ಸಂತಾಪವನ್ನು ಸಹಿಸಬೇಕಾಯಿತು. ಅವನಿಗೆ ಒಂದು ಕ್ಷಣವೂ ನೆಮ್ಮದಿ ಇಲ್ಲವಾಯಿತು. ನಾಚಿಕೆ-ಸಂಕೋಚವುಳ್ಳ ಸತ್ಪುರುಷನಿಗೆ ಕಳಂಕವು ತಗುಲಿದರೆ ಆಗ ಅವನ ಧೈರ್ಯವೇ ಮುಂತಾದ ಗುಣಗಳೂ ಆತನಿಗೆ ಸುಖವನ್ನುಂಟುಮಾಡಲಾರವು. || ೧೧ || ಆ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯು ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಚಾಂಡಾಲಿನಿಯಂತೆ ತನ್ನ ಹಿಂದೆಯೇ ಬೆನ್ನಟ್ಟಿ ಬರುತ್ತಿರುವುದು ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಕಾಣಿಸಿತು. ಅವಳು ಮುದುಕಿಯಾದ್ದರಿಂದ ಅಂಗಾಂಗಗಳು ನಡುಗುತ್ತಾ ಇವೆ. ಚೊತೆಗೆ ಕೈಯು ರೋಗವೂ ಅದನ್ನು ಹೀಡಿಸುತ್ತಿದೆ. ಅದರ ಬಟ್ಟೆಗಳೆಲ್ಲ ರಕ್ತದಿಂದ ತೊಯ್ಯುತ್ತೋಗಿವೆ. || ೧೨ || ಅದು ತನ್ನ ಬಳಿಯ ಕೂದಲುಗಳನ್ನು ಕದಂಕೊಂಡು ನಿಲ್ಲು! ನಿಲ್ಲು! ಎಂದು ಕಿರುಚುತ್ತಾ ಬರುತ್ತಿದೆ. ಆದರೆ ಉಸಿರಿನಿಂದ ಮೀನಿನಂತಹ ದುರ್ಗಂಧವು ಹೊರ ಹೊಮ್ಮುತ್ತಿದೆ. ಅದರಿಂದ ದಾರಿಯೆಲ್ಲವೂ ದೂಷಿತವಾಗುತ್ತಿದೆ. || ೧೩ || ರಾಜನೇ ! ದೇವೇಂದ್ರನು ಅದರ ಭಯದಿಂದ ದಿಕ್ಕು-ವಿರಿಕ್ಕುಗಳಿಗೂ, ಅಕಾಶಕ್ಕೂ ಓಡುತ್ತಾ ಅಲೆದಾಡಿದನು. ಕೊನೆಗೆ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಆಸರೆ ಸಿಕ್ಕದೆ ಅವನು ಈಶಾನ್ಯದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿರುವ ಮಾನಸ ಸರೋವರದೊಳಗೆ ಬೇಗನೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿಬಿಟ್ಟನು. || ೧೪ || ಮಹೇಂದ್ರನು ಮಾನಸಸರೋವರದ ಕಮಲದ ದಂಟಿನ ನೂಲು ಗಳೊಳಗೆ ಒಂದು ಸಾವಿರವರ್ಷ ಕಾಲ ಅವಿತಿಡ್ದು - 'ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆ ಯಿಂದ ತನಗೆ ಹೇಗೆ ಬಿಡುಗಡೆ ಯಾದೀತು ?' ಎಂಬುದನ್ನು ಯೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಅಷ್ಟಕಾಲದವರೆಗೂ ಅವನಿಗೆ ತಿನ್ನುವುದಕ್ಕೂ ಏನೂ ದೊರೆಯಲಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ, ಅವನು ಅಗ್ನಿದೇವನ ಮುಖದಿಂದಲೇ ಊಟಮಾಡುವುದು. ಆದರೆ ಅಗ್ನಿದೇವನಿಗೆ ನೀರಿನೊಳಗಿನ ತಾವರೆಯ ದಂಟಿನ ದಾರದೊಳಗೆ ಹೋಗಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. || ೧೫ || ಹೀಗೆ ದೇವೇಂದ್ರನು ಕಮಲದ ದಂಟಿನ ದಾರದೊಳಗೆ ಅಡಗಿರುವಷ್ಟು ಕಾಲವು ರಾಜು ನಹುಷನು ತನ್ನ ವಿದ್ಯೆ, ತಪಸ್ಸು ಮತ್ತು ಯೋಗಬಲಗಳಿಂದ ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಆಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಆದರೆ ಆತನು ಸಂಪತ್ತು-ಅಧಿಕಾರಗಳ ಮದದಿಂದ ಕುರುಡನಾಗಿ ಇಂದ್ರನತ್ತೀ ಶಚಿದೇವಿಯೊಂದಿಗೆ ಅಪಾರಾಧವನ್ನು ಮಾಡಲು ಬಯಸಿದನು. ಆಗ ಆಕೆಯು ಆತನು ಮಹರ್ಷಿಗಳಲ್ಲಿ

ತಾವತ್ವಿಕಾಕಂ ನಮುಷಃ ಶಶಾಸ
ವಿದ್ಯಾತಪೋಯೋಗಬಲಾನುಭಾವಃ |
ಸ ಸಂಪದೈಶ್ವರ್ಯಮದಾಂಧಬುದ್ಧಿ-
ರ್ನೀತಸ್ತರಶ್ಚಾಂ ಗತಿಮಿಂದ್ರಪತ್ನಾ || ೧೬ ||

ತತೋ ಗತೋ ಬ್ರಹ್ಮಗಿರೋಪಹೂತ
ಯತಂಭರಧ್ಯಾನನಿವಾರಿತಾಘಃ |
ಪಾಪಸ್ತು ದಿಗ್ವೇಷತಯಾ ಹತೌಚಾ-
ಸ್ತಂ ನಾಭ್ಯಭೂದವಿತಂ ವಿಪುಷತ್ನಾ || ೧೭ ||

ತಂ ಚ ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಯೋಽಭ್ಯೇತ್ಯ ಹಯಮೇಧೇನ ಭಾರತ |
ಯಥಾವದ್ವೀಕ್ಷಯಾಂಚಕ್ರುಃ ಪುರುಷಾರಾಧನೇನ ಹ
|| ೧೮ ||

ಅಥೇಜ್ಯಮಾನೇ ಪುರುಷೇ ಸರ್ವದೇವಮಯಾತ್ಮನಿ |
ಅಶ್ವಮೇಧೇ ಮಹೇಂದ್ರೇಣ ವಿತತೇ ಬ್ರಹ್ಮವಾದಿಭಿಃ
|| ೧೯ ||

ಸ ವೈ ತ್ವಾಷ್ಟ್ರ ವಧೋ ಭೂಯಾನಪಿ ಪಾಪಚಯೋ ನೃಪ |
ನೀತಸ್ತೇನೈವ ಶೂನ್ಯಾಯ ನೀಹಾರ ಇವ ಭಾನುನಾ
|| ೨೦ ||

ಸ ದಾಚಮೇಧೇನ ಯಥೋದಿತೇನ
ವಿತಾಯಮಾನೇನ ಮರೀಚಿಮಿಶ್ರೈಃ |
ಇಷ್ಟಾದ್ಧಿಯದ್ಧಂ ಪುರುಷಂ ಪುರಾಣ-
ಮಿಂದ್ರೋ ಮಹಾನಾಸ ವಿಧೂತಪಾಪಃ || ೨೧ ||

ಇದಂ ಮಹಾಖ್ಯಾನಮಶೇಷಪಾಪ್ಯನಾಂ
ಪ್ರಶ್ನಾಲನಂ ತೀರ್ಥಪದಾನುಕೀರ್ತನಮ್ |
ಭಕ್ತುಚ್ಛ್ರಯಂ ಭಕ್ತಜನಾನುವರ್ಣನಂ
ಮಹೇಂದ್ರಮೋಕ್ಷಂ ವಿಜಯಂ ಮಯತ್ನತಃ || ೨೨ ||

ಪತೇಯುರಾಖ್ಯಾನಮಿದಂ ಸದಾ ಬುಧಾಃ
ಶೃಣ್ವಾಂತ್ಯಥೋ ಪರ್ವಣಿ ಪರ್ವಣೇಂದ್ರಿಯಮ್ |
ಧನ್ಯಂ ಯಶಸ್ಕಂ ನಿಖಿಲಾಘಮೋಚನಂ
ರಿಪುಂಜಯಂ ಸ್ವಾಧೀನಂ ತಥಾಽಽಯುಷಮ್ || ೨೩ ||

ಅಪರಾಧವನ್ನು ಆಚರಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿದಳು. ಆದರಿಂದ ಅವನು ಶಾಪಗ್ರಸ್ತನಾಗಿ ಹೆಚ್ಚುವಿನ ರೂಪವನ್ನು ತಳೆದನು. || ೧೬ || ಅನಂತರ ಸತ್ಯಕ್ಕೆ ಪರಮಪೂಜಕನಾಗಿರುವ ಶ್ರೀಭಗವಂತನನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ ಇಂದ್ರನ ಪಾಪವು ನಾಶವಾಗಿ ಹೋಯಿತು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಕರೆಯಂತೆ ಅನಂತರ ಅವನು ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದನು. ಕಮಲವನದಲ್ಲಿ ವಿಹರಿಸುವ ವಿಷ್ಣುವತ್ಸಿಯಾದ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀ ದೇವಿಯು ಇಂದ್ರನನ್ನು ರಕ್ತಸುತಿದ್ವಳು ಮತ್ತು ಈಶಾನ್ಯ ದಿಕ್ಕಿಗೆ ಅಧಿಪತಿಯಾದ ರುದ್ರದೇವರು ಪಾಪದ ತೇಜಸ್ಸನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯು ಇಂದ್ರನನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸಲಾರದೆ ಹೋಯಿತು. || ೧೭ ||

ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ! ಇಂದ್ರನು ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದಾಗ ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿಗಳು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಭಗವಂತನ ಆರಾಧನೆಗಾಗಿ ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಅಶ್ವಮೇಧಯಜ್ಞದ ದೀಕ್ಷೆಕೊಟ್ಟು, ಅವನಿಂದ ಅಶ್ವಮೇಧ ಯಜ್ಞವನ್ನು ಮಾಡಿದರು. || ೧೮ || ವೇದವಾದಿಗಳಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಅವನಿಂದ ಅಶ್ವಮೇಧ ಯಜ್ಞವನ್ನು ಮಾಡಿ, ದೇವೇಂದ್ರನು ಆ ಯಜ್ಞದ ಮೂಲಕ ಸರ್ವದೇವಸ್ವರೂಪನಾದ ಭಗವಾನ್ ಪುರುಷೋತ್ತಮನ ಆರಾಧನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದಾಗ ಭಗವಂತನ ಆರಾಧನೆಯು ಪಭಾವದಿಂದ ವೃತ್ರಾಸುರನ ವಧೆಯ ಆ ದೊಡ್ಡ ಪಾಪ ರಾಶಿಯು ಸೂರ್ಯೋದಯವಾಗುತ್ತಲೇ ಮಂಜು ಕರಗಿಹೋಗುವಂತೆ ಭಸ್ಮವಾಗಿ ಹೋಯಿತು. || ೧೯-೨೦ || ಮರೀಚಿಯೇ ಮುಂತಾದ ಮುನೀಶ್ವರರು ಅವನಿಂದ ವಿಧಿವತ್ತಾಗಿ ಅಶ್ವಮೇಧ ಯಜ್ಞವನ್ನು ಮಾಡಿದಾಗ ಅದರ ಮೂಲಕ ಸನಾತನ ಪುರುಷನೂ, ಯಜ್ಞಪತಿಮೂ ಆದ ಭಗವಂತನನ್ನು ಆರಾಧಿಸಿ ಇಂದ್ರನು ಎಲ್ಲ ಪಾಪಗಳಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಹೊಂದಿ, ಹಿಂದಿನಂತೆಯೇ ಲೋಕ ಪೂಜ್ಯನಾದನು. || ೨೧ ||

ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ! ಈ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಆಖ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರನ ವಿಜಯ, ಪಾಪಗಳಿಂದ ಅವನ ಮುಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಭಗವಂತನ ಪ್ರಿಯ ಭಕ್ತ ವೃತ್ರಾಸುರನ ವರ್ಣನೆ ನಡೆದಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ತೀರ್ಥಗಳಿಗೂ ತೀರ್ಥಸ್ವರೂಪವಾದ ಭಗವಂತನ ಅನುಗ್ರಹವೇ ಮುಂತಾದ ಗುಣಗಳ ಸಂಕೀರ್ತನೆ ಇದೆ. ಇದು ಎಲ್ಲ ಪಾಪಗಳನ್ನು ತೊಳೆದು ಹಾಕಿ, ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ವೃದ್ಧಿಪಡಿಸುತ್ತದೆ. || ೨೨ || ಬುದ್ಧಿವಂತನಾದ ಮನುಷ್ಯನು ಈ ಇಂದ್ರಸಂಬಂಧೀ ಆಖ್ಯಾನವನ್ನು ಸದಾಕಾಲ ಪಠಿಸುತ್ತಾ, ತ್ರವಣಿಸುತ್ತಾ ಇರಬೇಕು. ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಪರ್ವದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಸೇವಿಸಬೇಕು. ಇದು ಧನವನ್ನೂ, ಕೀರ್ತಿಯನ್ನೂ ವೃದ್ಧಿಪಡಿಸಿ, ಎಲ್ಲ ಪಾಪಗಳಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ. ಶತ್ರುಗಳ ಮೇಲೆ ವಿಜಯವನ್ನು ತಂದುಕೊಟ್ಟು ಆಯುಷ್ಯನ್ನೂ, ಮಂಗಳವನ್ನೂ ವೃದ್ಧಿಪಡಿಸುವುದು. || ೨೩ ||

ಹದಿಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿಯಿತು. || ೧೩ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಪಾರುಮಹಂಸ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ ಷಷ್ಠ ಸ್ಕಂಧೇ
ಇಂದ್ರವಿಜಯೋ ನಾಮ ತ್ರಯೋದಶೋಽಧ್ಯಾಯಃ || ೧೩ ||

ಹದಿನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

ವೃತ್ರಾಸುರನ ಪೂರ್ವಚರಿತ್ರೆ

ಪರೀಕ್ಷಿದುವಾಚ

ರಜಸ್ತಮಸ್ಕಭಾವಸ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮಣ್ವತ್ಸ್ಯ ಪಾಪ್ಪನಃ |
ನಾರಾಯಣೇ ಭಗವತಿ ಕಥಮಾಸೀದ್ವಧಾ ಮುತಿಃ

|| ೧ ||

ದೇವಾಣಾಂ ಶುದ್ಧಾಸ್ತಾನಾಮ್ನಸೀಣಾಂ ಚಾಮಲಾತ್ಮನಾಮ್ |
ಭಕ್ತೀಮುಕುಂದಚರಣೇ ನ ಪ್ರಾಯೀಣೋಪಜಾಯತೇ

|| ೨ ||

ರಜೋಭೀಃ ಸಮಸಂಖ್ಯಾತಾಃ ಪಾರ್ಥಿವೈರಿಹ ಜಂತವಃ |
ತೇಷಾಂ ಯೇ ಕೇಚನೇಹಂತೇ ಶ್ರೇಯೋ ವೈ ಮನುಜಾದಯಃ

|| ೩ ||

ಪ್ರಾಯೋ ಮುಮುಕ್ಷವಶ್ಚೇಷಾಂ ಕೇಚನೈವ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮ |
ಮುಮುಕ್ಷುಣಾಂ ಸಹಸ್ರೇಷು ಕಶ್ಚಿನ್ಮುಚ್ಛೇತ ಸಿದ್ಧತಿಃ

|| ೪ ||

ಮುಕ್ತಾನಾಮಪಿ ಸಿದ್ಧಾಂತಾಂ ನಾರಾಯಣಪರಾಯಣಃ |
ಸುದುರ್ಲಭಃ ಪ್ರಶಾಂತಾತ್ಮಾ ಕೋಟಿಷ್ಠಃ ಮಹಾಮುನೇ

|| ೫ ||

ವೃತ್ರಸ್ತು ಸ ಕಥಂ ಪಾಪಃ ಸರ್ವಲೋಕೋಪತಾಪನಃ |
ಇತ್ಥಂ ದೃಢಮತಿಃ ಕೃಷ್ಣ ಆಸೀತ್ಸಂಗ್ರಾಮ ಉಲ್ಬಣೇ

|| ೬ ||

ಅತ್ರ ನಃ ಸಂಶಯೋ ಭೂಯಾಞ್ಞೋಮುಕೌತೂಹಲಂ ಪ್ರಭೋ |
ಯಃ ಪೌರುಷೇಣ ಸಮರೇ ಸಹಸ್ರಾಕ್ಷಮತೋಷಯತ್

|| ೭ ||

ಸೂತ ಉವಾಚ

ಪರೀಕ್ಷಿತೋಽಥ ಸಂಪ್ರತ್ನಂ ಭಗವಾನ್ ಬಾದರಾಯಣಃ |
ನಿಶಮ್ಯ ಶ್ರದ್ಧಧಾನಸ್ಯ ಪ್ರತಿನಂದ್ಯ ವಚೋಽಬ್ರವೀತ್

|| ೮ ||

ಶ್ರೀಶುಕ ಉವಾಚ

ಶೃಣುಷ್ವಾವಹಿತೋ ರಾಜನ್ನಿತಿಹಾಸಮಿಮಂ ಯಥಾ |
ಶ್ರುತಂ ಪ್ತಪಾಯನಮುಖಾನ್ನಾರದಾದ್ಧೇವಲಾದಪಿ

|| ೯ ||

ಆಸೀದ್ರಾಜಾ ಸಾರ್ವಭೌಮಃ ಶೂರಸೇನೇಷು ವೈ ನೃಪ |
ಚಕ್ರಕೇತುರಿತಿ ಖ್ಯಾತೋ ಯಸ್ಯಾಸೀತ್ಕಾಮಧುಜ್ಞಹೀ

|| ೧೦ ||

ಪರೀಕ್ಷಿತನು ಕೇಳಿದನು - ಮಹಾತ್ಮರೇ! ವೃತ್ರಾಸುರ
ನಾದರೋ ರಜೋಗುಣ-ಶೂರಗುಣ ಪ್ರಕೃತಿಯುಳ್ಳ ಆಸುರನು,
ಪಾಪ ಕರ್ಮಿಯು ಅಂತಹವನಿಗೆ ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀನಾರಾಯಣನ
ಚರಣಗಳಲ್ಲಿ ದೃಢವಾದ ಭಕ್ತಿಯು ಹೇಗೆ ಉಂಟಾಯಿತು ?

|| ೧ || ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಮಯರಾದ ದೇವತೆಗಳೂ,
ಪವಿತ್ರ ಹೃದಯವುಳ್ಳ ಮಹರ್ಷಿಗಳೂ, ಭಗವಾನ್ ಮುಕುಂದನ
ಪರಮ ಪ್ರೇಮಮಯ ಆನಂದ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ವಂಚಿತರೇ ಆಗಿರು
ತ್ತಾರೆ ಎಂಬುದನ್ನು ನಾವು ನೋಡುತ್ತೇವೆ. ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಭಗ

ವಂಶನ ಭಕ್ತಿಯು ಅತಿ ದುರ್ಲಭವಾಗಿದೆ. || ೨ || ಪೂಜ್ಯರೇ! ಈ
ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿರುವ ಧೂಳಿನ ಕಣಗಳಂತೆ ಜೀವಿಗಳು
ಆಸಂಖ್ಯಾತರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಅವರಲ್ಲಿಯೂ ಮನುಷ್ಯರೇ ಮುಂತಾದ
ಶ್ರೇಷ್ಠ ಜೀವರೇ ತಮ್ಮ ಶ್ರೇಯಸ್ಸಿಗಾಗಿ ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ. || ೩ ||

ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮರೇ! ಅವರಲ್ಲಿಯೂ ಸಂಸಾರದಿಂದ ಮುಕ್ತಿ
ಯನ್ನು ಒಯಸುವವರು ವಿರಳರೇ ಆಗಿದ್ದಾರೆ. ಅವರಲ್ಲಿ ಮೊಟ್ಟ
ಮೆನ್ನು ಒಯಸುವವರಲ್ಲಿಯೂ ಯಾರೋ ಸಾವಿರಕ್ಕೆ ಒಬ್ಬನು
ಮುಕ್ತಿಯ ಸಿದ್ಧಿಲಾಭವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ. || ೪ || ಮಹಾಮುನಿ

ಗಳೇ! ಕೋಟ್ಯಾವಧಿ ಸಿದ್ಧರಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಮುಕ್ತರಲ್ಲಿಯೂ ಏಕ
ಮಾತ್ರ ಭಗವಂತನಲ್ಲೇ ಪರಾಯಣರಾದ ಶಾಂತಚಿತ್ತರಾದ ಮಹಾ
ಪುರುಷರು ದೊರೆಯುವುದು ತುಂಬಾ ಕಠಿಣವಾಗಿದೆ. || ೫ ||

ಇಂತಹ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸಹಾಯಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಮೊಡ್ಡ ಪಾಪಿ
ಯಾದ ಆ ವೃತ್ರಾಸುರನು ಭಯಂಕರ ಯುದ್ಧದ ಸಮಯ
ದಲ್ಲಿಯೂ ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಪತ್ತಿಗಳನ್ನು ದೃಢವಾಗಿ
ಹೇಗೆ ತೊಡಗಿಸಿದನು ? ಇದರ ಕಾರಣವೇನು ? || ೬ ||

ಪ್ರಭೋ! ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ಸಂದೇಹ ಉಂಟಾಗಿದೆ ಮತ್ತು
ಕೇಳಲು ಬಹಳ ಕುತೂಹಲವೂ ಇದೆ. ಆಹಾ! ವೃತ್ರಾಸುರನು
ರಣಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ದೇವರಾಜ ಇಂದ್ರನನ್ನೂ ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸಿದ
ಅವನ ಬಲ-ಪರಾಕ್ರಮಗಳು ಎಷ್ಟು ಮಹತ್ತರವಾಗಿದ್ದವು. || ೭ ||

ಸೂತಪುರಾಣಿಕರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಶೌನಹಾದಿ ಮುಖ
ಗಳಿರಾ! ಭಗವಂತರಾದ ಶ್ರೀಶುಕಮಹಾಮುನಿಗಳು ಶ್ರದ್ಧಾವಂತ
ನಾದ ಪರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಜನ ಆ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ, ಅವನನ್ನು
ಆಭಿನಂದಿಸುತ್ತಾ ಹೀಗೆ ಉತ್ತರಿಸಿದರು. || ೮ ||

ಶ್ರೀಶುಕಮಹಾಮುನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಎಲೈ ನೃಪ
ಶ್ರೇಷ್ಠನೇ! ನೀನು ಸಾವಧಾನವಾಗಿ ಈ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಕೇಳು.
ನಾನು ಇದನ್ನು ನನ್ನ ತೀರ್ಥರೂಪರಾದ ವೇದವ್ಯಾಸರು, ದೇವರ್ಷಿ
ನಾರದರು ಮತ್ತು ಮಹರ್ಷಿದೇವಲ ಇವರ ಬಾಯಿಂದ ವಿಧಿ
ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಕೇಳಿದ್ದೇನೆ. || ೯ || ಬಹಳ ಹಿಂದಿನ ಕಾಲದ
ಚರಿತ್ರೆ. ಶೂರಸೇನ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಚಕ್ರಕೇತು ಎಂಬ ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ

ಒಬ್ಬ ಸಾರ್ವಭೌಮನಿದ್ದನು. ಅವನ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಭೂಮಿಯು

ತಸ್ಯ ಭಾರ್ಯಾಸಹಸ್ರಾಣಾಂ ಸಹಸ್ರಾಣಿ ದಶಾಭವನ್ |
ಸಾಂತಾನಿಕಶ್ಚಾಪಿ ನೃಪೋ ನ ಲೇಭೇ ತಾಸು ಸಂತತಿಮ್ || ೧೧ ||

ರೂಪೌದಾರ್ಯವಯೋಜನೈವಿದ್ಯೈಶ್ಚಾರ್ಯತ್ರಯಾದಿಭಿಃ |
ಸಂಪನ್ನಸ್ಯ ಗುಣೈಃ ಸರ್ವೈಶ್ಚಿಂತಾ ವಂಧ್ಯಾಪತೇರಭೂತ್ || ೧೨ ||

ನ ತಸ್ಯ ಸಂಪದಃ ಸರ್ವಾ ಮಹಿಷೋ ವಾಮಲೋಚನಾಃ |
ಸಾರ್ವಭೌಮಸ್ಯ ಭೂಶ್ವೇಯಮಭವನ್ ಪ್ರೀತಿಹೇತವಃ || ೧೩ ||

ತಸ್ಯೈಕದಾ ತು ಭವನಮಂಗಿರಾ ಭಗವಾನ್ಯಪಿ |
ಲೋಕಾನನುಚರನ್ನೇತಾನುಪಾಗಚ್ಛದ್ಯದೃಚ್ಛಯಾ || ೧೪ ||

ತಂ ಪೂಜಯಿತ್ವಾ ವಿಧಿವತ್ ಪ್ರಹೃತ್ಪ್ರಾಣಾರ್ಹಣಾದಿಭಿಃ |
ಕೃತಾತಿಥ್ಯಮುಪಾಸೀದತ್ತುಪಾಸೀನಂ ಸಮಾಹಿತಃ || ೧೫ ||

ಮಹರ್ಷಿಸ್ತಮುಪಾಸೀನಂ ಪ್ರಶ್ರಯಾವನತಂ ಕೃತ್ |
ಪ್ರತಿಪೂಜ್ಯ ಮಹಾರಾಜ ಸಮಾಭಾಷ್ಯೇದಮಬ್ರವೀತ್ || ೧೬ ||

ಅಂಗಿರಾ ಉವಾಚ

ಅಪಿ ತೇಽನಾಮಯಂ ಸ್ತುತಿ ಪ್ರಕೃತೀನಾಂ ತಥಾಽಽತ್ಮನಃ |
ಯಥಾ ಪ್ರಕೃತಿಭಿರ್ಗುಪ್ತಃ ಪುಮಾನ್ಪ್ರಾಜಾಪಿ ಸಪ್ತಭಿಃ || ೧೭ ||

ಆತ್ಮಾನಂ ಪ್ರಕೃತಿಷ್ಠದ್ವಾ ನಿಧಾಯ ಶ್ರೇಯ ಆಪ್ನುಯಾತ್ |
ರಾಜ್ಞಾ ತಥಾ ಪ್ರಕೃತಯೋ ನರದೇವಾಹಿತಾರ್ಥಯಃ || ೧೮ ||

ಅಪಿ ದಾರಾಃ ಪ್ರಜಾಮಾತ್ಯಾ ಭೃತ್ಯಾಃ ಶ್ರೇಣೋಽಥ ಮಂತ್ರಿಣಃ |
ಪೌರಾ ಜಾನಪದಾ ಭೂಪಾ ಆತ್ಮಜಾ ವಶವರ್ತಿನಃ || ೧೯ ||

ಯಸ್ಯಾತ್ಮಾನುವಶಶ್ಚೇತ್ಸಾರ್ವತ್ವೇ ತದ್ವಶಗಾ ಇಮೇ |
ಲೋಕಾಃ ಸಪಾಲಾ ಯಚ್ಛಕ್ತಿ ಸರ್ವೇ ಬಲಿಮತಂದ್ರಿತಾಃ || ೨೦ ||

ಕಾಮಧೇನುವಿನಂತೆ ಪ್ರಜೆಗಳ ಇಚ್ಛೆಗನುಸಾರವಾಗಿ ಅನ್ನ-ರಸಾದಿ
ಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. || ೧೧ || ಅವನಿಗೆ ಒಂದುಕೋಟಿ ರಾಣಿ
ಯರಿದ್ದು ಅವನು ಸ್ವತಃ ಸಂತಾನವನ್ನು ಉತ್ಪನ್ನಗೊಳಿಸಲು ಸಮ
ರ್ಥನೂ ಆಗಿದ್ದನು. ಆದರೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಯಾರಲ್ಲಿಯೂ ಸಂತಾನ
ವಿರಲಿಲ್ಲ. || ೧೧ || ಈ ಮಹಾರಾಜಾ ಚಿತ್ರಕೇತುವಿನಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ
ಕೊರತೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಸುಂದರತೆ, ಔದಾರ್ಯ, ಯೌವನ, ಕುಲೀನತೆ,
ವಿದ್ಯೆ, ಐಶ್ವರ್ಯ, ಸಂಪತ್ತು ಮುಂತಾದ ಎಲ್ಲ ಗುಣಗಳಿಂದ
ಸಂಪನ್ನನಾಗಿದ್ದನು. ಹೀಗಿದ್ದರೂ ಅವನ ಪತ್ನಿಯರು ಒಂಚೆಯ
ರಾಗಿಯೇ ಇದ್ದರು. ಇದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ ದೊಡ್ಡ ಚಿಂತೆಯೇ ಇಟ್ಟು
ಕೊಂಡಿತ್ತು. || ೧೨ || ಅವನು ಇಡೀ ಪೃಥಿವಿಯ ಏಕಛತ್ರ
ಸಾಮ್ರಾಟನಾಗಿದ್ದನು. ಅನೇಕ ಸುಂದರ ರಾಣಿಯರಿದ್ದರು. ಸಮಸ್ತ
ಪೃಥಿವಿಯು ಅವನ ವಶದಲ್ಲಿದ್ದು, ಎಲ್ಲ ರೀತಿಯ ಸಂಪತ್ತುಗಳು
ಅವನ ಸೇವೆಗೆ ಸಿದ್ಧವಿದ್ದರೂ ಇವೆಲ್ಲ ವಸ್ತುಗಳು ಅವನನ್ನು ಸುಖ
ಯಾಗಿಸಲು ಅಸಮರ್ಥವಾದುವು. || ೧೩ || ಒಂದು ದಿನ ಶಾಪಾ
ನುಗ್ರಹಸಮರ್ಥರಾದ ಅಂಗಿರಾ ಎಂಬ ಋಷಿಗಳು ಯಥೇಚ್ಛ
ವಾಗಿ ವಿವಿಧ ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಾ ಚಿತ್ರಕೇತು ಮಹಾ
ರಾಜನ ಅರಮನೆಗೆ ದಯಮಾಡಿಸಿದರು. || ೧೪ || ರಾಜನು
ಎದ್ದುನಿಂತು ಅವರನ್ನು ಆರ್ಘ್ಯ-ಪಾದ್ಯಾದಿಗಳಿಂದ ವಿಧಿವತ್ತಾಗಿ
ಪೂಜಿಸಿದನು. ಅತಿಥ್ಯವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಅಂಗಿರಾ ಋಷಿಗಳು
ಸುಖಾಸೀನರಾಗಿ ಮಂಡಿದಾಗ, ಚಿತ್ರಕೇತುರಾಜನೂ ಕೂಡ
ಶಾಂತಭಾವದಿಂದ ಅವರ ಬಳಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡನು. || ೧೫ ||
ಮಹಾರಾಜನೇ! ರಾಜನು ಅತ್ಯಂತ ವಿನಯಶಾಲಿಯಾಗಿದ್ದು
ತಮ್ಮ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ನೆಲದ ಮೇಲೆಯೇ ಕುಳಿತು ಭಿಕ್ಷಾದರಗಳನ್ನು
ಕೋರಿದ್ದನ್ನು ಗಮನಿಸಿದ ಅಂಗಿರಾ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಆತನನ್ನು
ಆದರಿಸಿ ಕುಳಲ ಪ್ರಶ್ನೆಮಾಡುತ್ತಾ ಹೀಗೆಂದನು - || ೧೬ ||

ಅಂಗಿರಾ ಋಷಿಯು ಹೇಳಿದನು - ರಾಜಾ ಚಿತ್ರಕೇತುವೇ!
ನೀನು ನಿನ್ನ ಗುರು, ಮಂತ್ರಿ, ರಾಷ್ಟ್ರ, ದುರ್ಗ, ಸೈನ್ಯ, ಮಿತ್ರರೇ
ಮುಂತಾದ ಪ್ರಕೃತಿಗಳೊಡನೆ ಸುಖವಾಗಿರುವೆಯಾ? ಜೀವನು
ಮಹತ್ವತ್ವಾದಿ ಏಳು ಅವರಣಗಳಿಂದ ಸುತ್ತುವರಿಯಲ್ಪಟ್ಟಿರು
ವಂತೆಯೇ ರಾಜನೂ ಕೂಡ ಈ ಏಳು ಪ್ರಕೃತಿಗಳಿಂದ ಸುತ್ತುವರಿ
ಯಲ್ಪಡುತ್ತಾನೆ. ಅವುಗಳು ಕುಳಲವಾಗಿದ್ದರೆ ರಾಜನು ಕುಳಲನಾಗಿ
ರುತ್ತಾನೆ. || ೧೭ || ನರೇಂದ್ರ! ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಪ್ರಕೃತಿಗಳು ಅನು
ಕೂಲವಾಗಿದ್ದರೇನೇ ರಾಜನು ರಾಜ್ಯಸುಖವನ್ನು ಅನುಭವಿಸ
ಬಲ್ಲನು. ಹಾಗೆಯೇ ಪ್ರಕೃತಿಗಳೂ ಕೂಡ ತಮ್ಮ ರಕ್ಷಣೆಯ
ಹೊಣೆಯನ್ನು ರಾಜನ ಮೇಲೆ ಬಿಟ್ಟು ಸುಖ-ಸಮೃದ್ಧಿಗಳನ್ನು ಅನು
ಭವಿಸಬಲ್ಲರು. || ೧೮ || ರಾಜನೇ! ನಿನ್ನ ರಾಣಿಯರು, ಪ್ರಜೆ,
ಮಂತ್ರಿಗಳು, ಸೇವಕರು, ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳು, ಅಮಾತ್ಯರು, ನಾಗರಿ
ಕರು, ದೇಶವಾಸಿಗಳು, ಸಾಮಂತರಾಜರು ಮತ್ತು ಮಕ್ಕಳು ನಿನ್ನ
ವಶದಲ್ಲೇ ಇರುವರಲ್ಲ? || ೧೯ || ಯಾರ ಮನಸ್ಸು ತನ್ನ ವಶದಲ್ಲಿ
ಇರುತ್ತದೋ, ಅವನಿಗೇ ಇವರೆಲ್ಲರೂ ವಶವಾಗಿರುತ್ತಾರೆ; ಇದು
ನಿಜವಾದ ಮಾತಾಗಿದೆ. ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಎಲ್ಲ ಲೋಕಗಳು ಮತ್ತು
ಲೋಕಪಾಲರೂ ಕೂಡ ತುಂಬಾ ಸಾವಧಾನದಿಂದ ಅವನಿಗೆ

ಅತ್ಯುಃ ಪ್ರಿಯತೇ ನಾತ್ಮಾ ಪರತಃ ಸ್ವತಃ ಏವ ವಾ |
ಲಕ್ಷ್ಮೀಽಲಬ್ಧಕಾಮಂ ತ್ವಾಂ ಚಿಂತಯಾ ಕಬಲಂ ಮುಖಮ್ || ೨೦ ||

ಏವಂ ವಿಕಲ್ಪಿತೋ ರಾಜಸ್ವಿದುಷಾ ಮುನಿನಾಪಿ ಸಃ |
ಪ್ರಶ್ನಯಾಮನತೋಽಭ್ಯಾಹ ಪ್ರಜಾಕಾಮಸ್ತತೋ ಮುನಿಮ್ || ೨೧ ||

ಚಿತ್ರಕೇತುರವಾಚ

ಭಗವನ್ಮಿಂ ನ ವಿದಿತಂ ತಪೋಚ್ಛಾನ್ಸಮಾಧಿಭಿಃ |
ಯೋಗಿನಾಂ ಧ್ವಸ್ತಪಾಪಾನಾಂ ಬಹಿರಂತಃ ಶರೀರಿಮ್ || ೨೨ ||

ತಥಾಪಿ ಪೃಚ್ಛತೋ ಬ್ರೂಯಾಂ ಬ್ರಹ್ಮನ್ನಾತ್ಮನಿ ಚಿಂತಿತಮ್ |
ಭವತೋ ಎದುಷಶ್ಚಾಪಿ ಚೋದಿತಸ್ತದ್ವನುಜ್ಞಯಾ || ೨೩ ||

ಲೋಕಪಾಪೈರಪಿ ಪ್ರಾಥ್ಯಾಃ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯೈಶ್ಚರ್ಮಸಂಪದಃ |
ನ ನಂದಯತ್ಯಪ್ರಜಂ ಮಾಂ ಕ್ವುತ್ಸ್ಯತ್ಯಾಮಮಿವಾಪರೇ || ೨೪ ||

ತತಃ ಪಾಪಿ ಮಹಾಭಾಗ ಪೂರ್ವೈಃ ಸಹ ಗತಂ ತಮಃ |
ಯಥಾ ತರೇಮ ದುಸ್ತಾರಂ ಪ್ರಜಯಾ ತದ್ವಿದೇಹಿ ಷಃ || ೨೫ ||

ಶ್ರೀಕುಕುಲವಾಚ

ಇತ್ಯರ್ಥಿತಃ ಸ ಭಗವಾನ್ಮಪಾಲುರ್ಬ್ರಹ್ಮಣಃ ಸುತಃ |
ಶ್ರವಯಿತ್ವಾ ಚರುಂ ತ್ವಾಪ್ತಂ ತ್ವಪ್ಪಾರಮಯಜದ್ವಿಭುಃ || ೨೬ ||

ಜೈಷ್ಠಾಶ್ರೇಷ್ಠಾಚ ಯಾ ರಾಜ್ಯೋ ಮಹಿಷೀಕಾಂ ಚ ಭಾಡ |
ನಾಮ್ನಾ ಕೃತದ್ಯುತಿಸ್ತಸ್ಯೈ ಯಜ್ಞೋಚ್ಚಿಷ್ಠಮದಾದ್ವಿಜಃ || ೨೭ ||

ಅಥಾಹ ನೃಪತಿಂ ರಾಜಸ್ತಪಿತೈಶ್ಚವಾತ್ಮಜಃ |
ಹರ್ಷಶೋಕಪ್ರದಸ್ತುಭ್ಯಮಿಹಿ ಬ್ರಹ್ಮಸುತೋ ಯಯೌ || ೨೮ ||

ಕಪ್ತ-ಕಾಣಿಕೆಗಳನ್ನು ಅರ್ಪಿಸುತ್ತಾ ಅವನ ಪ್ರಸನ್ನತೆಯನ್ನು ಬಯಸು
ತ್ತಾರೆ. || ೨೦ || ಆದರೆ ನೀನು ಸ್ವತಃ ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿಲ್ಲ, ನಿನ್ನ
ಯಾವುದೋ ಕಾಮನೆ ಅರ್ಪಣವಾಗಿದೆ ಎಂದು ನನಗೆ ಅನಿ
ಸುತ್ತದೆ. ನಿನ್ನ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೋ ಅಂತರಕ ಚಿಂತೆಯ ಚಿಹ್ನೆ
ಗೋಚರಿಸುತ್ತಿದೆ. ನಿನ್ನ ಈ ಅಸಂತೋಷದ ಕಾರಣ ಸ್ವತಃ ನೀನೇ
ಅಗಿರುವೆಯಾ ಅಥವಾ ಬೇರೆ ಏನಾದರೂ ಕಾರಣ ವಿದೆಯೇ ?
|| ೨೧ || ಪರೀಕ್ಷಿದ್ವಾಜನೇ ! ರಾಜನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಯಾವುದನ್ನು
ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಅಂಗಿರಾ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಅರಿತಿ
ದ್ದರೂ, ಅವರು ಅವನ ಚಿಂತೆಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು
ಮಾಡಿದ್ದರು. ಚಿತ್ರಕೇತುವಿಗೆ ಸಂತಾನದ ಕಾಮನೆಯಿತ್ತು.
ಆದ್ದರಿಂದ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಕೇಳಿದಾಗ ಅವನು ವಿಷಯದಿಂದ
ತಲೆತಗ್ಗು ನಿವೇದಿಸಿಕೊಂಡನು. || ೨೨ ||

ಸಾಮ್ರಾಟ ಚಿತ್ರಕೇತುವು ಜೇಳಿದನು - ಪೂಜ್ಯರೇ ! ಕಪೋ
ಚ್ಛಾನ್ಸ ಸಮಾಧಿಗಳಿಂದ ಪಾಪಗಳನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡಿರುವ ಯೋಗಿ
ಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಹೊರಗಾಗಲೀ, ಒಳಗಾಗಲೀ ಯಾವುದೂ ತಿಳಿ
ಯದ ವಿಷಯವಿಲ್ಲ. || ೨೩ || ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ತಿಳಿದು ಕೊಂಡಿ
ದ್ದರೂ ನೀವು ನನ್ನ ಚಿಂತೆಗೆ ಕಾರಣವೇನೆಂಬುದನ್ನು ನನ್ನಲ್ಲಿ ಕೇಳು
ತ್ತಿದ್ದೀರಿ. ಆದ್ದರಿಂದ ತಮ್ಮ ಆತ್ಮ ಮತ್ತು ಪ್ರೇರಣೆಯಂತೆ ನನ್ನ ಚಿಂತೆ
ಯನ್ನು ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ನಿವೇದಿಸಿಕೊಳ್ಳುವೆನು. || ೨೪ || ಲೋಕ ಪಾಲರೂ
ಕೂಡ ಆಸೆಪಡುತ್ತಿರುವ ಪೃಥಿವಿಯ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ, ಐಶ್ವರ್ಯ ಮತ್ತು
ಸಂಪತ್ತುಗಳು ನನಗೆ ದೊರೆತಿವೆ. ಆದರೆ ಸಂತಾನವಿಲ್ಲದ ಕಾರಣ
ನನಗೆ ಈ ಸುಖ-ಭೋಗಗಳಿಂದ-ಹುಡುಕುವ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಅನ್ನ-
ನೀರಿಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಭೋಗಗಳಿಂದ ತೃಪ್ತಿಯು ಉಂಟಾಗದಿರು
ವಂತೆಯೇ ನನಗೆ ಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ ಶಾಂತಿಯು ಸಿಗುತ್ತಿಲ್ಲ. || ೨೫ ||
ಮಹಾತ್ಮರೇ ! ನಾನು ದುಃಖಿತನಾಗಿರುವುದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ 'ಪಿಂಡ
ದಾನವು ಮುಂದೆ ಸಿಗುವುದಿಲ್ಲವಲ್ಲ' ಎಂದು ನನ್ನ ಪಿತ್ಯಗೂ ದುಃಖ
ಪಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಈಗ ಶಾವು ನನಗೆ ಸಂತಾನಭಾಗ್ಯವನ್ನು ದಯೆ
ಪಾಲಿಸಿ, ಪರಲೋಕದಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುವ ಭೋಗ ನರಕದಿಂದಲೂ
ಉದ್ಧರಿಸಿ ಮತ್ತು ನಾನು ಇಹ-ಪರಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ದುಃಖಗಳಿಂದ
ಬಿಡುಗಡೆಹೊಂದುವಂತಹ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನುಮಾಡಿರಿ. || ೨೬ ||

ಶ್ರೀಕುಕುಲವಾಚಮುನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ !
ಚಿತ್ರಕೇತುರಾಜನು ಹೀಗೆ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದಾಗ ಸರ್ವಸಮರ್ಥರೂ,
ಪರಮ ಕೃಪಾಳುಗಳೂ, ಬ್ರಹ್ಮಪುತ್ರರೂ ಆದ ಭಗವಾನ್ ಅಂಗಿರಾ
ರವರು ತ್ವಪ್ಪಾರ್ಥವೆತೆಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಚರುನನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ
ಆದರಿಂದ ಆ ದೇವತೆಯನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದರು. || ೨೭ || ಪರೀಕ್ಷಿ
ದ್ವಾಜಾ ! ಚಿತ್ರಕೇತು ಮಹಾರಾಜನ ರಾಣಿಯರಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯಳೂ,
ಗುಣಸಂಪನ್ನೆಯೂ ಆದ 'ಕೃತದ್ಯುತ' ಎಂಬಾಕೆಗೆ ಅಂಗಿರಾ
ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಯಜ್ಞದ ಅವಶೇಷ ಪ್ರಾದವನ್ನು ಕರುಣಿಸಿ
ದರು. || ೨೮ || ಚಿತ್ರಕೇತುವನ್ನು ಕುರಿತು - 'ರಾಜನೇ ! ನಿನ್ನ
ಪಕ್ಕಿಯ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಒರ್ವ ಪುತ್ರನು ಹುಟ್ಟುವನು. ಅವನು ನಿನಗೆ
ಹರ್ಷವನ್ನೂ-ಶೋಕವನ್ನೂ ಎರಡನ್ನೂ ಕೊಡುವನು' ಎಂದು ಹೇಳಿ
ಅಂಗಿರಾಯುಷಿಗಳು ತೊರೆದುಕೊಂಡರು. || ೨೯ ||

ಸಾಹಿ ತತ್ಪ್ರಾಪ್ತನಾದೇವ ಚಿತ್ರಕೇತೋರಧಾರಯತ್ |
ಗರ್ಭಂ ಕೃತದ್ಯುತಿರ್ದೇವೀ ಕೃತಿಕಾಗ್ನೇರಿವಾತ್ಮಜಮ್ || ೩೦ ||

ತಸ್ಯಾ ಅನುದಿನಂ ಗರ್ಭಃ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷ ಇವೋಡುಪಃ |
ವವೃಧೇ ಶೂರಸೇನೇಶತೇಜಸಾ ಶನಕೈರ್ನೃಪ || ೩೧ ||

ಅಥ ಕಾಲ ಉಪಾವೃತ್ತೇ ಕುಮಾರಃ ಸಮಾಚಾಯತ್ |
ಜನಯನ್ ಶೂರಸೇನಾನಾಂ ಕ್ಷಣ್ಣಾಕಾಂ ಪರಮಾಂ ಮುದಮ್ || ೩೨ ||

ಹೃಷ್ಯೋ ರಾಜಾ ಕುಮಾರಸ್ಯ ಸ್ನಾತಃ ಶುಚಿರಲಂಕೃತಃ |
ವಾಚಯಿತ್ವಾಽಽಶಿಷೋ ವಿಪ್ರೈಃ ಕಾರಯಾಮಾಸ ಜಾತಕಮ್ || ೩೩ ||

ತೇಭ್ಯೋ ಹಿರಣ್ಯಂ ರಜತಂ ವಾಸಾಂಸ್ಯಾಭರಣಾನಿ ಚ |
ಗ್ರಾಮಾಸ್ತಯಾನ್ ಗಜಾನ್ಮಾಧ್ಯಾನ್ಯೇನೂನಾಮರ್ಬುದಾನಿ ಪಟ್ || ೩೪ ||

ವವರ್ಷ ಕಾಮಮನ್ಯೇಷಾಂ ಪರ್ಜನ್ಯ ಇವ ದೇಹಿನಾಮ್ |
ಧನ್ಯಂ ಯಶಸ್ವಮಾಯುಷ್ಯಂ ಕುಮಾರಸ್ಯ ಮಹಾಮನಾಃ || ೩೫ ||

ಕೃಚ್ಛ್ರಲಬ್ಧೇಽಥ ರಾಜರ್ಷೇಶ್ವನಯೇಽನುದಿನಂ ಪಿತುಃ |
ಯಥಾ ನಿಶ್ಚಯ ಕೃಚ್ಛ್ರಾಪ್ತೇ ಧನೇ ಸ್ನೇಹೋಽನ್ವಪರ್ಧತ || ೩೬ ||

ಮಾತುಸ್ಸತ್ತಿಕರಾಂ ಪುತ್ರೇ ಸ್ನೇಹೋ ಮೋಹಮುದ್ರಾಃ |
ಕೃತದ್ಯುತೇಃ ಸಪತ್ನೀನಾಂ ಪ್ರಜಾಕಾಮಜ್ವರೋಽಭವತ್ || ೩೭ ||

ಚಿತ್ರಕೇತೋರಶಿಪ್ರೀತಿಯಥಾ ದಾರೇ ಪ್ರಜಾಪತಿ |
ನ ತಥಾನ್ಯೇಷು ಸೌಖ್ಯೇಚ್ಛಾ ಬಾಲಂ ಲಾಲಯಿತೋಽನ್ವಹಮ್ || ೩೮ ||

ತಾಃ ಪರ್ಯತಪ್ತನ್ಮಾತ್ಮಾನಂ ಗರ್ಹಯಂತೋಽಭ್ಯಸೂಯಯಾ |
ಅನಪತ್ಯೇನ ದುಃಖೇನ ರಾಜ್ಯಶ್ಚಾನ್ವಾದರೇಣ ಚ || ೩೯ ||

ಧಿಗಪ್ರಜಾಂ ಸ್ತ್ರಿಯಂ ಪಾಪಾಂ ಪಶುಶ್ಚಾಗ್ರಹಮ್ನತಾಮ್ |
ಸುಪ್ರಜಾಭಿಃ ಸಪತ್ನೀಭಿರ್ವಾಸೀಮಿವ ತಿರಸ್ಕೃತಾಮ್ || ೪೦ ||

ಆದರಂತೆಯೇ ಯಜ್ಞಪ್ರಸಾದವನ್ನು ಸೇವಿಸಿದ ಕೃತದ್ಯುತಿಯು-
ಕೃತಿಕೆಯು ತನ್ನ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿಕುಮಾರನನ್ನು ಧರಿಸಿದಂತೆ-
ಮಹಾರಾಜಾ ಚಿತ್ರಕೇತುವಿನಿಂದ ಗರ್ಭವನ್ನು ಧರಿಸಿದಳು. || ೩೦ ||
ರಾಜನೇ! ಶೂರಸೇನದೇಶದ ರಾಜಾ ಚಿತ್ರಕೇತುವಿನ ನೋಟದಿಂದ
ಕೃತದ್ಯುತಿಯ ಗರ್ಭವು ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ಚಂದ್ರನಂತೆ ದಿನೇ-ದಿನೇ
ಕ್ರಮವಾಗಿ ವೃದ್ಧಿಹೊಂದತೊಡಗಿತು. || ೩೧ ||

ಆನಂತರ ಸಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆಕೆಯ ಗರ್ಭದಿಂದ ಒಬ್ಬ ಪರಮ
ಸುಂದರ ಪುತ್ರನು ಜನಿಸಿದನು. ಅವನು ಹುಟ್ಟಿದ ಸಮಾಚಾರ
ತಿಳಿದ ಶೂರಸೇನ ದೇಶದ ಪ್ರಜಾಜನರಿಗೆ ಬಹಳ ಆನಂದವಾಯಿತು.
|| ೩೨ || ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಚಿತ್ರಕೇತುವಿನ ಆನಂದಕ್ಕೆ ಪಾರವೇ ಇರಲಿಲ್ಲ.
ಅವನು ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಪವಿತ್ರನಾಗಿ, ವಸ್ತ್ರಾಭೂಷಣಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತ
ನಾಗಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಂದ ಸ್ವಸ್ತಿವಾಚನವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ, ಆಶೀರ್ವಾದವನ್ನು
ಪಡೆದು ಮಗುವಿಗೆ ಜಾತಕರ್ಮಸಂಸ್ಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಿದನು.
|| ೩೩ || ಅವನು ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಚಿನ್ನ, ಬೆಳ್ಳಿ, ವಸ್ತ್ರ, ಒಡವೆ,
ಗ್ರಾಮಗಳು, ಕುದುರೆಗಳು, ಆನೆಗಳು ಮತ್ತು ಆರು ಅರ್ಬುದಗಳಷ್ಟು
ಗೋವುಗಳನ್ನು ದಾನಮಾಡಿದನು. || ೩೪ || ಉದಾರಶಿರೋಮಣಿ
ಯಾದ ಚಿತ್ರಕೇತು ಸಾರ್ವಭೌಮನು ಪುತ್ರನಿಗೆ ಧನ, ಕೀರ್ತಿ,
ಆಯುಸ್ಸುಗಳು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಾಗಲೆಂದು - ಮೋಡವು ಎಲ್ಲ ಜೀವಗಳ
ಮನೋರಥವನ್ನು ಈಡೇರಿಸುವಂತೆ - ಇತರರಿಗೂ ಅವರು ಬೇಡಿದ
ವಸ್ತುಗಳೆಲ್ಲವನ್ನು ಕೊಡುಗೈಯಿಂದ ನೀಡಿದನು. || ೩೫ || ಪರೀ
ಕ್ಷಿತನೇ! ಕಾಪಿನ ಮುಖವನ್ನೇ ಕಾಣದ ಒಡವನಿಗೆ ಬಹಳ ಕಷ್ಟದಿಂದ
ಸ್ವಲ್ಪ ಹಣವು ದೊರಕಿದರೆ ಅವನಿಗೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಆಸೆ-ಆಸಕ್ತಿಗಳು
ಉಂಟಾಗುವಂತೆಯೇ - ಬಹಳ ಕಷ್ಟದಿಂದ ಜನಿಸಿದ ಆ ಪುತ್ರನಲ್ಲಿ
ರಾಜರ್ಷಿ ಚಿತ್ರಕೇತುವಿನ ಸ್ನೇಹಸಂಬಂಧವು ದಿನೇ-ದಿನೇ
ಬಿಗಿಯಾಗತೊಡಗಿತು. || ೩೬ || ತಾಯಿಯಾದ ಕೃತದ್ಯುತಿಗೂ
ಮಗುವಿನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಮೋಹದಿಂದ ಸ್ನೇಹ-ಮಮತೆಗಳು
ಹೆಚ್ಚಿದವು. ಆದರೆ ಅವಳ ಸವತಿಯರಾಗಿದ್ದ ರಾಣಿಯರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ
ಪುತ್ರಕಾಮನೆಯಿಂದ ಮತ್ಸರವು ಹೊಟ್ಟೆಯುರಿ ಉಂಟಾಯಿತು.
|| ೩೭ || ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಮಗುವನ್ನು ಮುದ್ದಿಸಿ, ಪ್ರೀತಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಚಿತ್ರ
ಕೇತುವಿಗೆ ಮಗುವಿನ ಕಾಯಿಯಾದ ಕೃತದ್ಯುತಿಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದಷ್ಟು
ಪ್ರೇಮವು ಇತರ ರಾಣಿಯರಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲವಾಯಿತು. || ೩೮ || ಹೀಗೆ
ಆ ರಾಣಿಯರಿಗೆ ಸಂಹಾನವಿಲ್ಲದ ದುಃಖವೊಂದು, ಜೊತೆಗೆ ಚಿತ್ರ
ಕೇತುವು ತಮ್ಮನ್ನು ಉಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ ಎಂಬ ವಿಷಾದ ಮತ್ತೊಂದು.
ಎರಡೂ ಸೇರಿ ಅವರು ಮಾತ್ಸರ್ಯದಿಂದ ತಮ್ಮನ್ನೇ ಧಿಕ್ಕರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ
ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಕುದಿಯತೊಡಗಿದರು. || ೩೯ || ಅವರು ಪರಸ್ಪರ
ಮಾತಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು - 'ಆಕಟಾ! ತಂಗೀ! ಪುತ್ರಹೀನೆಯಾದ
ಸ್ತ್ರೀಯು ತುಂಬಾ ಭಾಗ್ಯಹೀನಳಾಗಿರುವಳು. ಪುತ್ರವತಿಯಾದ ಸವತಿ
ಯರು ಅವರನ್ನು ತಮ್ಮ ದಾಸಿಯರಂತೆ ಕಂಡು ತಿರಸ್ಕರಿಸುವರು.
ಇತರ ವಿಷಯ ಹಾಗಿರಲಿ. ಆಕೆಯ ಪತಿಯೇ ಆಕೆಯನ್ನು ಪತ್ನೀ
ಎಂದು ಸಂಭಾವಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಪುತ್ರಹೀನೆಯಾದ
ಸ್ತ್ರೀಯರ ಸ್ಥಿತಿಯು ಅತ್ಯಂತ ಶೋಚನೀಯವಾದುದು. || ೪೦ ||

ದಾಸೀನಾಂ ಕೋ ನು ಸಂತಾಪಃ ಸ್ವಾಮಿನಃ ಪರಿಚರ್ಯಯಾ |
ಅಭಿಕ್ಷಂ ಲಬ್ಧಮಾನಾನಾಂ ದಾಸ್ಯಾ ದಾಸೀವ ದುರ್ಭಗಾಃ

|| ೪೦ ||

ಏವಂ ಸಂದಹ್ಯಮಾನಾನಾಂ ಸಪತ್ನಾಃ ಪುತ್ರಸಂಪದಾ |
ರಾಜ್ಞೋಽಸಮೃತವೃತ್ತೀನಾಂ ವಿದ್ವೇಷೋ ಬಲವಾನಭೂತ್

|| ೪೧ ||

ವಿದ್ವೇಷನಪ್ಪನುತಯಃ ಸ್ತ್ರಿಯೋ ದಾರುಣಚೇತಸಃ |
ಗರಂ ದದುಃ ಕುಮಾರಾಯ ದುರ್ಮರ್ಷಾ ನೃಪತಿಂ ಪ್ರತಿ

|| ೪೨ ||

ಕೃತದ್ಯುತಿರಜಾನಂತೀ ಸಪತ್ನೀನಾಮುಘಂ ಮಹತ್ |
ಸುಪ್ತ ಏವೇತಿ ಸಂಚಿಂತ್ಯ ನಿರೀಕ್ಷ್ಯ ವ್ಯಚರದ್ವಹೇ

|| ೪೩ ||

ಶಯಾನಂ ಸುಚಿರಂ ಬಾಲಮುಪಧಾರ್ಯ ಮನೀಷಿಣೀ |
ಪುತ್ರಮಾನಯ ಮೇ ಭದ್ರೇ ಇತಿ ಧಾತ್ರೀಮಚೋದಯತ್

|| ೪೪ ||

ಸಾ ಶಯಾನಮುಪವ್ರಜ್ಯ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಚೋತ್ತಾರರೋಚನಮ್ |
ಪ್ರಾಣೇಂದ್ರಿಯಾತ್ಮಭಿಸ್ಪೃಕ್ತಂ ಹತಾಸ್ತೀತ್ಯಪತದ್ಬುಧಿ

|| ೪೫ ||

ಹಸ್ತಾಸ್ತದಾಽಽಕರ್ಣ್ಯಾ ಭೃತಾಕುರಂ ಸ್ವರಂ
ಘಂಟಾಃ ಕರಾಭ್ಯಾಮುರ ಉಚ್ಚಕ್ಷಿರಮಿ |
ಪ್ರವಿಶ್ಯ ರಾಜ್ಞೀ ತ್ವರಯಾಽಽತ್ಯಜಾಂತಿಕಂ
ದದರ್ಶ ಬಾಲಂ ಸಹಸಾ ಮೃತಂ ಸುತಮ್ || ೪೬ ||

ಪಪಾತ ಭೂಮೌ ಪರಿವೃದ್ಧಯಾ ಕುಚಾ
ಮುಮೋಹ ವಿಭ್ರಪ್ರಿರೋರುಹಾಂಬರಾ || ೪೭ ||

ತತೋ ನೃಪಾಂತಃಪುರವರ್ತಿನೋ ಜನಾ
ನರಾಶ್ಚ ನಾರ್ಯಶ್ಚ ನಿಶಮ್ಯ ರೋದನಮ್ |
ಅಗತ್ಯ ತುಲ್ಯವ್ಯಸನಾಃ ಸುದುಃಖಿತಾಃ
ಸ್ತಾಶ್ಚ ವ್ಯಲೀಕಂ ರುರುದುಃ ಕೃತಾಗಃ || ೪೮ ||

ದಾಸಿಯರ ಸ್ಥಿತಿಗಿಂತಲೂ ಹೀನಾಯವಾದ ಸ್ಥಿತಿ ಅವರದು. ಏಕೆಂದರೆ, ದಾಸಿಯರು ತಮ್ಮ ಪ್ರಭುವಿನ ಸೇವೆಮಾಡಿ ಅವನಿಂದ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಸಮ್ಮಾನವನ್ನೇ ಪಡೆಯುತ್ತಿರುವರು. ಆದರೆ ದುರದೃಷ್ಟಕಾಲಿಗಾಗಾದ ನಾವು ಅವರಿಗಿಂತಲೂ ಕಡೆಯವರಾಗಿ ದಾಸಿಯರ ದಾಸಿಯರಂತೆ ಪುನಃ ಪುನಃ ತಿರಸ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರಾಗುತ್ತೇವೆ || ೪೦ || ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ! ಆ ರಾಣಿಯರು ತಮ್ಮ ಸವತಿಯ ಪುತ್ರಸಂಪತ್ತಿನಿಂದ ಹೊಟ್ಟೆಯುರಿಪುಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಇರಲು, ರಾಜನೂ ಅವರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಉದಾಸೀನನಾದನು. ಅದರ ಫಲವಾಗಿ ಅವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಕೃತದ್ಯುತಿಯ ಕುರಿತು ಶಡೆಯಲಾರದ ದ್ವೇಷವುಂಟಾಯಿತು. || ೪೧ || ಆ ದ್ವೇಷದಿಂದ ಅವರ ಬುದ್ಧಿ ಕೆಟ್ಟುಹೋಯಿತು. ಕ್ರೋಧವು ಅವರ ಚಿತ್ತವನ್ನು ತುಂಬಿಕೊಂಡಿತು. ಪತಿಯಾದ ಚಿತ್ರಕೇತುವಿನ ಪುತ್ರಸ್ನೇಹವು ಅವರಿಂದ ಸಹಿಸಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ಇದರಿಂದ ಅವರು ಅಸಹನೆಯಿಂದ ಆ ಎಳೆವಯಸ್ಸಿನ ರಾಜಕುಮಾರನಿಗೆ ವಿಷವನ್ನು ಉಳಿಸಿದರು. || ೪೨ || ಮಹಾರಾಣಿ ಕೃತದ್ಯುತಿಗೆ ತನ್ನ ಸವತಿಯರ ಪಾಪದ ಏತೂರಿಯು ಸ್ವಲ್ಪವೂ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಆಕೆಯು ದೂರದಿಂದ ನೋಡಿ ಮಗುವು ನಿದ್ರೆ ಮಾಡುತ್ತಿದೆ ಎಂದೇ ಭಾವಿಸಿ, ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಿಂತವಾಗಿ ಅಡ್ಡಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು. || ೪೩ || ಬುದ್ಧಿಮತಿ ರಾಣಿಯು ಮಗುವು ಬಹಳ ಹೊತ್ತಾದರೂ ಇನ್ನೂ ಎಳೆದೇ ಇರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಿ ದಾಸಿಯನ್ನು ಕರೆದು - 'ಕಲ್ಯಾಣೇ! ನನ್ನ ಕಂದನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಾ' ಎಂದು ಆಜ್ಞೆ ಮಾಡಿದಳು. || ೪೪ || ದಾಡಿಯು ಮಲಗಿದ್ದ ಮಗುವಿನ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ನೋಡಿ ದಾಗ ಆಕೆಗೆ ಗಾಬರಿ ಯುಂಟಾಯಿತು. 'ಮಗುವಿನ ಕಣ್ಣುಗುಡ್ಡೆಗಳು ತಿರುಗು ಮುರುಗಾಗಿವೆ. ಉಸಿರು ನಿಂತುಹೋಗಿದೆ. ಪ್ರಾಣ, ಇಂದ್ರಿಯಗಳು, ಜೀವಾತ್ಮ ಎಲ್ಲವೂ ಆ ಸುಕುಮಾರನ ದೇಹವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟುಹೋಗಿವೆ. ಇದನ್ನು ನೋಡಿದೊಡನೆಯೇ 'ಅಯ್ಯೋ! ಸತ್ತನು! ಕಿತ್ತುನು!' ಎಂದು ಕಿರುಚುತ್ತಾ ನೆಲಕ್ಕೆ ಕುಸಿದಳು. || ೪೫ ||

ಆ ದಾಸಿಯು ತನ್ನ ಎರಡು ಕೈಗಳಿಂದಲೂ ಎದೆಯನ್ನು ಬಡಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಗೋಳಾಡತೊಡಗಿದಳು. ಅವಳ ಅಳುವನ್ನು ಕೇಳಿ ಮಹಾರಾಣಿ ಕೃತದ್ಯುತಿಯು ಲಗುಬಗೆಯಿಂದ ಮಗುವಿನ ಬಳಿಗೆ ಓಡಿದಳು. ತನ್ನ ಕಂದನು ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಸತ್ತು ಹೋಗಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿದಳು. || ೪೬ || ಆಗ ಅವಳು ಅತ್ಯಂತ ಶೋಕದಿಂದ ಮೂರ್ಛಿತಳಾಗಿ ನೆಲಕ್ಕೆ ಕುಸಿದುಬಿದ್ದಳು. ಅವಳ ತಲೆಯ ಕೂದಲು ದಿಚ್ಚಿಹೋಗಿ, ಉಚ್ಚುರೆಯು ಅಸ್ತವ್ಯಸ್ತವಾಗಿ ದೃಢವಾಗಿ ಗಮನಿಸದೆ ಪ್ರಜ್ಞೆತಪ್ಪಿದಿದ್ದಳು. || ೪೭ || ಅನಂತರ ಮಹಾರಾಣಿಯ ಕರುಣಾಕ್ರಂದನವನ್ನು ಕೇಳಿ ಅಂತಃಪುರದ ಎಲ್ಲ ಸ್ತ್ರೀಯರೂ, ಪುರುಷರೂ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಓಡಿ ಬಂದರು. ಸಹಾನುಭೂತಿಯಿಂದ ಅವರೂ ದುಃಖಿತರಾಗಿ ಅಳತೊಡಗಿದರು. ಮಗುವನ್ನು ಕೊಂದ ಆ ರಾಣಿಯರೂ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಕಪಟದ ಅಳುವಿನ ನಟನೆಮಾಡಿದರು. || ೪೮ || ತನ್ನ ಪುತ್ರನು ಅಕಾಲಮೃತ್ಯುವಿಗೆ ತುತ್ತಾಗಿದ್ದಾನೆ ಎಂದು ತಿಳಿದು ರಾಜಾ ಚಿತ್ರಕೇತುವಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಸ್ನೇಹದಿಂದಾಗಿ ಶೋಕದ ಅವೇಗದಿಂದ ಕಣ್ಣುಕತ್ತಲೆ ಬಂತು.